

Archief voor kerkelijke en wereldsche geschiedenissen, inzonderheid van Utrecht 1848

<https://hdl.handle.net/1874/27628>

goc

ODV

ARCHIEF

VOOR

KERKELIJKE EN WERELDSCHE GESCHIEDENISSEN,

INZONDERHEID VAN

UTRECHT.

UITGEGEVEN

ONDER BEGUNSTIGING VAN ZIJNE MAJESTEIT DEN KONING

DOOR WILLEN

J. J. DODT VAN FLENSBURG.

MET EENE VOORREDE

VAN

HERM. JOH. ROYAARDS,

THEOL. DOCT. EN HOOGLEERAAR TE UTRECHT.

ZEVENDE DEEL.

UTRECHT,
L. E. BOSCH EN ZOON.

1848.

De bouwstoffen, die dit zevende en laatste deel bevat, zijn nog bij het leven van wijlen den verdienstelijken uitgever door hem voor den druk gereed gemaakt. Hoewel toen reeds in ziekelijke omstandigheden verkeerende, bleef hij echter nog eenigen tijd den gewonen loop zijner werkzaamheden volhouden, tot dat eene sleepende ziekte hem ter nederwierp waaraan de dood den 25 Augustus 1847 een einde maakte.

De groote hoeveelheid der door hem gemaakte afschriften uit de onderscheidene archieven berustende in deze stad, en in openbare veiling verkocht, hebben genoegzaam aangetoond, welk eene schat van zaken hij voor de toelichting en verbetering der geschiedenis, gedurende een groot gedeelte zijns levens, met onvermoeiden ijver en opoffering van vele genoegens had bijeen verzameld, en waaruit, volgens zijne eigene verklaring, zeer moeilijk was eene bepaalde keuze te doen, ten einde, zooveel mogelijk, vooral dezulken algemeen te maken, die wegens hunnen belangrijken inhoud in de eerste plaats behoorden in aanmerking te komen. Hieraan is dan welligt toe te schrijven, waarom sommige reeksen van mededeelingen in het eene of andere deel zijn afgebroken, zonder in een volgend wederom te zijn hervat of vervolgd; of ook dat de dagelijksche vermeerdering der collectie hiertoe heeft bijgedragen.

Ik kom vervolgens tot den inhoud van het deel, en bevat :

I. Extracten uit de Resolutien der Generale Staten gedurende de XVII eeuw.	bladz. 1-98.
II. Aanteekeningen uit het Raads-dagelijksch boek der stad Utrecht, over de jaren 1519-1542.	» 99-194.
III. Missive van den Gouverneur-Generaal van Indië, Jan Pieterss. Koen, aan de Admiraliteit te Amsterdam.	» 195-231.
IV. Aflaten der Domkerk.	» 232-233.
V. Geschiedkundige brieven over de Jaren 1590-1600.	» 234-326.
VI. Informatie genomen op zekeren aanslag bij zekere soldaten binnen Utrecht, voor de poorte van dien leggende, op dezelve stadt ende burgers van dien gemaakt, den 27 April 1577.	» 327-365.
VII. Stukken betrekkelijk de Hieronymusschool over de jaren 1553-1576 en 1630-1648.	» 366-392.

De onderscheidene bronnen waaruit deze stukken geput zijn, zijn in de vorige deelen herhaalde malen gekenmerkt, zoodat men gemakkelijk naar den inhoud dier stukken kan beoordeelen, uit welke archieven dezelve gesuppéditeerd zijn. Echter valt hierbij te vermelden dat de stukken onder No. III, IV, VI en VII zijn gegeven, de drie eerstgemelde naar afschriften in het Archief der Oud R.-Katholyken, de laatste over de jaren 1553-1576 naar de gelijktijdige acten in het Hypotheken-Archief voorhanden. Ook valt bij de Geschiedkundige brieven in het oog te worden gehouden, hetgeen daarentrent in de voorrede van het IV, V en VI deel gezegd is.

Wat de tekst der alhier medegedeelde stukken betreft, ik heb mij moeten bedienen van de gemaakte afschriften, zooals dezelve mij ter hand gesteld waren, doch welke allen de blijken droegen van naauwkenrig gecollationeerd te zijn. Alleen ben ik in de gelegenheid geweest, de stukken onder No. III en VI vermeld, met de daarvan gemaakte afschriften te vergelijken, die dan ook getrouwelijk na spelling en inhoud zijn overgebracht, zoodat men hieromtrent wel kan berusten.

Ten slotte blijft mij nog overig openbare dankerkentenis toe te brengen aan allen, die tot de bekendmaking dier oorkonden min of meer hebben bijgedragen; doch de ongeveinsde hartelijkheid, waarmede dit in ieder deel is te kennen gegeven, noopt mij te verzoeken, hetzelfde hier te houden voor herhaald.

Geschreven in Augustus 1848.

TIJDREKENKUNDIGE OPGAVE

VAN DEN

I N H O U D.

- 1519-1542. Aanteekeningen uit het Raads-dagelijksch boek der stad Utrecht
Helft der XVIe eeuw. Aflaten der Domkerk.
- 1553-1576. Stukken betrekkelijk de Hieronymus school.
1577. Verbaal van den aanslag op de stad Utrecht.
- 1590-1600. Geschiedkundige brieven.
- 1617-1619. Extracten uit de resolutien der Generale Staten.
1619. Missive van den Gouverneur-Generaal van Indië, Jan Pieterss. Koen.
- 1630-1648. Stukken betrekkelijk de Hieronymus school.

RESOLUTIEN

DER

GENERALE STATEN,

UIT DE XVII. EEUW.

MEER ONMIDDELIJK BETREFFENDE DE GESCHIEDENIS DER
BESCHAVING.

(Vervolg van 't Archief, VI. bladz. 394.)

1617.

Vriesche Hist. van Emmius. Is geaccordeert, dat Hillebrant Jacobsz voor elcken van de heeren gecommiteerde van de provinciën te deser vergaderinge sal leveren eenen gebonden boeck, geintituleert: *Rerum Friscarum historiae*, auctore Ubbone Emmio; *Frisia distincta in decades sex.*, ten pryse gelyck van wegen de provincie van Hollandt voor elck boeck betaelt is. (Jan. 2.)

Predicant te Aerdenburch. Opte requeste van burgermnr. ende schepenen der stadt van Aerdenburch in Vlaenderen, mitsgaders den ontfanger van de geestelycke goederen aldaer, versoeckende omme redenen daerinne verhaelt, dat haere Ho. Mo. gelieve alnoch voor drie eerstcomende jaeren te continueren aldaer den tweeden predicant Mr. Seger Pith, ende denselven laten betalen vuytte generale middelen in Vlaenderen op ten voorgaenden voeth vier hondert guldens tsaers, verkoopende daerentusschen de geestelycke goederen, sulcx te beneficiëren, dat den voors. tweeden predicant vuytte selve kerckelycke incompsten na de expiratie van de voors. drie jaeren sal kunnen betaelt worden. Is nae delibe-

VII.

ratie geaccordeert in de continuatie van den voors. tweeden predicant, op ten voorgaenden voet voor noch een jaer naestcommende na de expiratie van de voorgaende concessiën, mits dat die supplianten gehouden sullen syn te suppleren de resterende twee hondert guldens, ende daerentusschen aen haere Ho. Mo. over te senden pertinenten autentycken staet van de voors. geestelycke goederen tot Aerdenburch. (Eod.)

Waterleydingen. Is Pieter Mybos ingenieur, ende Joseph Scelton, geaccordeert octroy tot syne inventiën van verscheyden manieren van waterleydingen, moelenwercken, ende verdiepingen van grachten, die hy by drie requesten specialyck heeft gedistingueert ende verdeylt ende daerop octroyen versocht, noyt in dese landen gesien, by Pieter van Rhee subreptivelyck ende sinisterlyck onlancx op zynen eygen naem geimpetreert, omme voor dese tyt van seven jaren naestcommende alle deselve inventiën in de Vereenichde provinciën alleene te mogen maecken ende int werck stellen. Verbiëdende enz. (Jan. 2.)

Gebroken geschut weder te maken. Is Daniel Noot, seepsieder woonende tot Mid-

delburch in Seelandt, geaccordeert octroy omme voor den tyt van zeven naestcommende jaeren alleene in de Vereenichde Nederlanden te maecken zyne geinventeerde konste ende wetenschap, omme d'yser gebroken stucken geschuts, geborsten cachel ovens ende andere diergelycke gegoten yseren, principalyck de seepsieders ketels, zoo wanneer deselve gebersten, gebroken ofte vuytgebrant zyn, met staende werck sulcx te helpen ende repareren, dat se van 'tleck, borstinge ende openinge geholpen zynde, tegens 'tvier duerachtich ende tot den gebruycke wederom soo bequaem zyn, als oft men een heel nyeuw inde plaetse hadde gestelt ende inderdaad veel beter als een nyeuw ketel. Verbiedende, enz. (Jan. 6.)

G. A. Bredero's werken. Opte requesten van Cornelis Lodewijcxz. van der Plasse, bouckvercooper tot Amstelredam ende van Cornelis Fransz. oock boeckdrucker aldaer, versouckende octroyen respectie, om te mogen drucken seeckere rhetorische werken ende stucken in rym gestelt door Gerbrant Adriaensz. Bredero, ende den intrrede ende speelen binnen Vlaedingen den voorleden somer gedaen, zyn de versochte octroyen afgeslagen. (Jan. 11.)

Molenwerck. Opte requeste van Claes Stevesen Wittens ende Jan Isaacsz. Eyloffs versoekende octroy tot haere inventie, daerby sy sullen doen gaen alle water-, wint-, vol-, cooper-, loot-, pampier- ende oliemolens, sonder peert ofte wint, ende dat evenwel deselve soo veel wercx sullen doen als eenige molens, die tegenwoordich met groot gewelt van peerden ende wint moeten gebruyckt werden, sonder dat deselve sullen ophouden dach ofte nacht. Is verstaen alvooren daerop te disponeeren dat men de supplianten sal lasten eerst over te leggen het model van syne voors. inventie. (Jan. 21.)

Germania Inferior van Kaerius. Is Petro Kerio, plaetsnyder ende drucker tot Amstelredam, toegeleit hondert ende vyf-

tich guldens eens, voor dat hy hare Ho. Mo. gedediceert ende gepresenteert heeft seecker bouck, geintituleert Petri Bertii, Germania, inferior, id est, XVII provinciarum novae et exactae tabulae geographicae cum luculentis singularium descriptionibus additis a Petro Montano Amstelodami impensis Petri Kerii 1617, welck bouck haere Ho. Mo. hebben geaccepteert. (Jan. 24.)

Waterwerck. Is Claes Stevesen Wittens ende Jan Isaacsz. Eyloffs geaccordeert octroy, omme voor den tyt van vyff jaeren naestcommende alleene in de Vereenichde Nederlanden te moegen maecken, doen maecken ende practiseren seecker inventie, daerby sy alle water-, wint-, vol-, cooper-, loot-, papier- ende olymolens sullen doen gaen sonder peert ofte wint, ende dat deselve soo veel wercks sullen doen als eenige molens, die tegenwoordich met groot gewelt van peerden ende wint moeten gebruyckt worden, sonder dat deselve sullen ophouden dach ende nacht, ende soo lange ommegaan als men sal begeeren, ende dat door seecker nyeuwe geinventeerde rader- ende pompwercken, soo dat door 't gewelt van 'tpompwerck seer veel waters gebracht sal werden in eenen back, vuyt welcken back hetselve gepompte water sal vallen van boven op eenen radt, waerdoor het voors. gewelt van water de voors. molens sullen kunnen ommegaan ende gebruyckt worden, als te sien is by het gefigureerde model. Verbiedende enz. (Jan. 24.)

Uitgeweeckene van Aaken. Ontfangen ende gelesen eenen brief van Borgermyn., schepenen ende raedt der stad Nymegen, gedateert den 9. deses ten faveure van de vuytgeweecken van Aaken, heure borgeren, daer benevens dat oock gelesen is de requeste van deselve vuytgeweecken, versouckende, omme redenen daerinne verhaelt, dat haere Ho. Mo. gelieve hun te doen restitueren, alsulcke vyer duysent guldens als die Magistraet der voors. stad Aaken op hun ende tot haren last heeft gelicht, tot betaling van de twintich duy-

sent guldens, die haere Ho. Mo. den voer- gaende Magistraet hadden geleent, ende haer die soo lange te laten, tot dat Godt sal gelieven hun vuyt haere elendige staet te trecken ende in haren voorgaenden wederom te restitueren, onder schriftelycke belofte van de voors. somme van vyer duysent guldens alsdan weder op te leggen. Is nae deliberatie verstaen, dat die suppli- anten eerst sullen verclaren, wat een yege- lyck van hun in de voors. vyer duysent guldens gecontribueert hebben. (Jan. 30.)

Johan Jacobsz. Corenhert, boekdr. Opte requeste van Johan Jacobsz. Corenhert, borger ende bouckdrucker, woonende tot Utrecht, versoekende octroy, omme in druck te mogen laten vuytgeven seecker bouxken, geintituleert: Vierderlye dage- lycxsche oeffeningen der Godtsalicheyt, vuyte Latynsche spraecke in de Nederlant- sche spraecke overgeset, is het versouck des suppliants afgeslagen. (Jan. 31.)

Uitgeweekene van Aaken. Ontfangen ende gelesen eenen brieff van den raedt van state, van den laesten der voorleden maent, daerby gevoegt was, de requeste van see- ckere vuytgeweekene der stadt Aaken, aen hun E. gepresenteert, verclarende dat sy nyet en hadden kunnen laten, haere Ho. Mo. toe te schicken, copie van seeckere missive, by haer E. voor eenige dagen ont- fangen van de contrerolleur Nicolaes van der Myl tot bewys, van dat de 20,000 gl. by de suppl. voor desen van haer Ho. Mo. opgenomen aen denselven van der Myl ge- telt ende sulcx tot behoef van haere Ho. Mo. gerestitueert zyn. Hierop is nae delibe- ratie geresolveert ende geaccordeert in con- formite van de voorgaende resolutie, dat soo wanneer die voors. supplianten sullen over- brengen haere obligatie volgende de voors. resolutie, behoorlyck by deselve geteeckent, ende yemandt van hun gecommiteert ende gequalificeert, om de vyer duysent guldens te ontvangen, dat men hun alsdan de vyer duysent guldens by leeninge sal doen ver- strecken. (Febr. 1.)

P. Bor. Is gelesen de requeste van P. Bor Christiaensz., versoekende octroy, om te mogen doen drucken ende alleene vuyt- geven seecker liedekens by hem gedicht, maer is den suppliant zyn versoek afge- slagen. (Febr. 3.)

Ja. Farem. Opte requeste van Mr. Jacques Farem, dienaar des Goddelycken woorts, predickende voor de Engelsche natie in den lande van Gulick, is geaccor- deert, dat men den suppliant sal toeleggen drye hondert guldens eens voor twee ja- ren dienst, te weeten t'elken jaere hondert daelders, daervan hem een jaer gereet sal worden betaelt, ende d'andere jaer binnen een jaer naestcommende. (Febr. 3.)

Godefroy Boot. Opte requeste van Go- defroy Boot, eertyts ontfanger der con- voyen ende licenten binnen Gorinchem, versoekende betalinge van syn gebesoig- neerde, gedaen costen ende verschote pen- ningen, door last van de generaels van de munte, daervan de declaratie bedraegt om- trent drye hondert guldens. Item voldoe- ninge ofte recompense voor syne gedaene translatie int Nederduytsch van Batavia Junii, daervan hy aen haere Ho. Mo. ge- levert soude hebben 184 exemplaren, ende ten derden, dat eenige onpartydige persoo- nen ofte rechters gecommiteert soudent worden, voor de welke hy suppliant soude mogen procederen tot recolement van zyne reekeninge ende staet van zyne admini- stratie, als ontfanger voors. Hierop gede- libereert synde, is goetgevonden, dat men den suppliant de versochte betalinge van oncosten sal affslaen. Op het 2e point, dat men sal ondersoucken, wat boucken hy aen haere Ho. Mo. geleverd heeft. Ende voor soo veel raect het versochte recole- ment, is verstaen, dat den suppliant ierst sal exhiberen by geschrifte, de pointen, daerby hy hem vindt gegraveerd. (Eod.)

Caspar Panten, Beeldhouwer. Is Caspar Panten, beelthouwer, borger tot Amstel- redam, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van neegen jaeren alleene in de

Vereenichde provincien te mogen maecten ofte doen maecten, seecker instrument by hem geinventeert, daarmede men metten eersten eene groote quantiteyt waters kan vuytmalen, sonder meer molens als dese te behoeven, die den anderen toemalen, als voor desen is geschiet, ende noch by gebreecke van dese inventie moet gedaen worden, seer nut ende bequaem, omme meeren ende andere binnenwateren, oock eenige grachten, ende anders lichtelick drooch te maecten. Verbiedende, enz. (Febr. 6.)

Wed. Floris Balthasar. Is de weduwe van wyden Floris Balthasar toegeleit derdich guldens voor seecker caerte van Rynlandt, afgemeten ende gemaakt by Floris Balthasar saliger, ende aen haere Ho. Mo. gepresenteert. (Eod.)

Samuel Veron's Inventie. Opte requeste van Samuel Veron ende Jeremias Toenis, poorters der stadt Middelburch in Seelandt, doende meest haeren coophandel in alle soorten van wynen, versoekende octroy tot seecker instrument by haer geinventeert, dat men sal mogen gebruycken aen de vaten, pypen ende oxhooffden, tot vermydinge van de lacaige van de wynen. Is goetgevonden, alvooren daerop te disponeren, dat men daerop sal verstaen de collegien ter admiraliteyt binnen Rotterdam, Amstelredam ende Middelburch. (Febr. 10.)

Godefroy Boot. Is Godefroy Boot toegeleit hondert gulden, die hem door den agent Valckenburch sullen werden betaelt sonder ordonnantie, ter cause dat hy in Januario 1609 aen haere Ho. Mo. heeft gedediceert ende gepresenteert het translaet by hem gedaen van Batavia Junii, mitsgaders in consideratie van synen soberen staet. (Febr. 10.)

Caspar Panten. Op het naerder verthoon gedaen by Caspar Panten, beelthouwer tot Amstelredam, (gehoort het rapport van de heeren Pyeck ende Magnus, die het model van des suppliants inventie hebben gesien), is des suppliants octroy hem geacordeert den 6. deses voor vyff jaeren, ver-

lengt tot negen jaeren, op de voergaende conditien ende restrictien. (Febr. 11.)

Vulmolen. Is Isbrant Jansz. ende Claes Cornelisz., timmerluyden, poorteren der stede Alckmaer, geacordeert octroy, omme voor den tyt van thien jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde provincien te mogen maecten ofte doen maecten eene nyeuwe maniere van volmolens by hun geinventeert, die soo met de wint als met paerden, met hetselve gaende werck, gebruyckt sullen kunnen worden, oock met de wint ende paerden teffens, sonderlinge oock nut ende dienstich voor de neeringe vande drapperye ende laeckenmakerie in dese landen. Verbiedende, enz. (Febr. 13.)

Fra. Balocchi. Is gelesen het advys by den raedt van state geformeert op ten : . . . . deses, opte requeste van Franchois Balocchi, ende nae deliberatie is geacordeert in consideratie van des suppliants voergaende diensten, deszelfs ouderdom ende tegenwoordige sobere gelegenthey, dat men den suppleant sal toeleggen twee hondert guldens eens, te betaelen de hondert guldens daarvan gereet ende d'andere hondert guldens te bamisse naestcommende. (15 Febr.)

Samuël Veron. Ontfangen ende gelesen eenen brieff van de gecommiteerde raden ter admiraliteyt binnen Rotterdam den 18. deses, inhoudende haerlyder advys opte requeste, gepresenteert by Samuël Veron ende Jeremias Toenys, poorteren der stadt Middelburch, ten eynde haer soude verleent worden octroy voor seeckere jaeren tot het maecten van seecker instrument by hun geinventeert tot verhoedinge van de van de excessive lacaige, die geleden wert in het brengen over see van de wynen vuyt Franckryck ende Spaigne. (Febr. 21.)

Kerck te Steenberg. Opte remonstrantie van den magistraat ende kerckenraedt der stadt ende landen van Steenberg (sic) daerby sy versoucken tot reparatie van de vervallen kercke binnen de voors. stadt, dewelcke door oorloge soo seer is ontram-

poneert ende bedorven, ende in soo grooten achterstal ende belastinge van schulden gevallen, dat hen supplianten onmogelick is, de voors. kercke langer ende ten dienste Godts te onderhouden, alsoo dat die althans sonder glasen, vloer, ende andere nootwendicheyt moet blyven leggen, ende daerenboven het dack, eenige gevels ende andere swaere wercken geheel staen te vervallen, sonder dat van wegen de voors. kercke ofte gemeente aldaer eenich middel is ofte gevonden kan worden, om die nae behooren te repareren ende onderhouden; dat haere Ho. Mo. souden gelieven hun ten selven eynde te consenteeren ende accordeeren, dat sy op elcke tonne biers, die by den tapper in hare stadt sal werden gesleten, mogen stellen, lichten ende ontfangen twaelf stuyvers, boven de lasten jegenwoordich daerop staende, ende dat men opte aenstaende ende navolgende verpachtingen van de gemeene landtsmiddelen, de rantsoenen van deselve verpachtingen sal mogen augmenteeren met eenen stuyver; hebben (consideratie nemende op te redenen voors.) ende begeerende daerinne de voors. remonstanten te gratificeren ende subsidieren in haer versoeck deselve remonstranten gegunt ende geaccordeert, gunnen ende accordeeren mits desen, dat zy geduyrende den tyt van het loopende bestant, op elcke tonne biers, die by den tapper in haere stadt sal mogen werden gesleten, sullen mogen stellen, lichten ende ontfangen twaelf stuyvers boven de lasten jegenwoordich daerop staende, mette aenstaende verpachtinge van de gemeene middelen, ende dat men op de aenstaende ende navolgende verpachtinge van deselve middelen, den voors. tyt van het loopende bestant geduyrende de rantsoenen van deselve verpachtingen sal augmenteeren met eenen stuyver ende denselven stuyver de supplianten oock laten volgen alles totte reparatie van de voors. kercke, ordonnende over sulcx allen ende een yegelyck die dit aengaen sal, 't selve alsoo te gedoo-

gen sonder eenige oppositie, retardement ofte verhinderinge daerinne te veroorsaecken. (Febr. 22.)

Elias Trip. Syn Elias Trip geaccordeert brieven van voorschriften aen den ambassadeur Caron, ten eynde om by zyne Mat. te bevorderen licentie voor den suppliant, om te mogen vuyt Engelandt herwaerts transporteeren, alsulcke drye hondert yseren stucken geschuts, als hy eenigen tyt geleden aldaer heeft doen gieten tot deser landen dienst, daerop dat hy alrede eene groote somme gelts heeft betaelt. (Maart 14.)

Adam van Breen. Is Adam van Breen, met advys van syn Exc. affgeset hebbende de posturen van de exercitien met schilt, sweert ende spies, die onder syn Exc's garde nu geuseert wert, ende deselve laten snyden in cooperen platen, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van sess jaeren naestcommende alleene in de Vereenichde provincien de voors. figuren te doen drucken, int werck stellen ende vercoopen. Verbiedende enz. (Maart 14.)

Uitgeweekene van Aken. Is gelesen de requeste van de vuytgeweekene borgers der steden Dordrecht, Amstelredam, Nymegen ende elders, versceckende omme redenen daerinne verhaelt, dat noch eenmael ernstelyck aan de regeerders van de voors. stadt soude werden geschreven ende deselve vermaent tot moderatie van alsulcke onbillicke proceduyren ende supersederinge van de gecommineerde executie, met voorstellinge van den onheyl, dien andersints heuluyden ende de gantsche raedt namaels daerover souden mogen overcommen. Ende nae deliberatie zyn de supplianten geaccordeert, voorschriften aen de voors. stadt in optima forma, ten fijne voors. (Maart 21.)

Nieuwe wijze van saayen. Is Jan Gillisz., woonende tot Middelburch in Seelandt geaccordeert octroy, omme voor den tyt van veerthien naestcommende jaeren in de Vereenichde provintien te mogen maecken, seeckere instrumenten by hem geinventeert voor den lantman profijtelyck, omme

te sayen of te pooten terwe, rogge, gerst ende alderhande greynen, met groote gespaersaemhey van het greyn, jae tot de helft van de quantiteit, die men tot nu toe gewoon is geweest te sayen. Verbiedende enz. (Maart 21.)

Jo. Lamotius, predicant. Is Johanni Lamotio, predicant alhier in den Hage, toegeleit tot eene vereeringe de somme van hondert guldens voor de dedicatie ende presentatie by hem gedaen van seecker bouck aen haere Ho. Mo., by hem getranslateert vuyte Latynsche in de Nederlandtsche spraecke, geintituleert: eerste deel der Historische betrachtungen Philippi Camerarii, rechtsgeleerde ende raetsheere der keyserlycke stadt Nuremburg. (Maart 21.)

Jac. Spierinck. Opte requeste van Jacob Spierinck is verstaen, dat den suppliant hem sal adresseren aen synen ordinaris rechter, gelyck hy te rade ende goet sal vinden. (Maart 23.)

Andries de la Croix. Opte requeste van Andries de la Croix, versoeckende omme redenen daerinne verhaelt verloff voor vier ofte vyff maenden, omme hem daerenbinnen te mogen begeben in den dienst des Coninx van Sweden, die hem advantageuse conditien presenteert; is goetgevonden, alvooren hyerop te disponeren, dat den greffier dese requeste syn Exc. sal communiceren, omme daerop te verstaen desselfs meeninge ende goetbeduncken. (Maart 25.)

Idem. Den greffier rapporteert, dat syn Exc. hem verclaert heeft, op het verloff versocht by den capt. Andries de la Croix, mineur, omme hem voor eenige maenden te mogen begeben in den dienst des Coninx van Sweden, die hem advantageuse conditien presenteert, dat hy wel weet, dat den suppliant arm is, ende over sulcx te min swaerichey soude maken int voors. verloff, by soo verre alst haere Ho. Mo. gelieffden in haren dienst aen te nemen, eenen capt. Jehan, lieutenant van een franchoische comp., op een matelyck

tractement ende denselven alhier te houden, off de Franchoisen souden moeten verrecken; dan alsoo den voors. de la Croix is den eenigen mineur, die haere Ho. Mo. in haeren dienst hebben, dat zyne Exc. mitsdien aen haere Ho. Mo. stelt, daerop te disponeren gelyck deselve sullen goet vinden. Hierop gedelibereert synde, hebben hare Ho. Mo. het verlaten van de voors. de la Croix geremitteert ter discretie van zyn Exc. (Maart 28.)

Spierinck. Ontfangen eenen brief van de stadt Danzyck, gedateert den 28. February lestleden, houdende antwoort op haere Ho. Mo. brief aen deselve stadt geschreven, ten favore van Spierinck, tapisier tot Delft, ende is nae de lecture desselfs, goetgevonden, dat men deselve partyen sal communiceren ende in handen stellen. (Maart 29.)

Andries Hunterus. Is aen den Schotschen predicant Andries Hunterus geaccordeert, dat hy wederom by anticipatie sal ontfangen, die eerste hondert guldens van de twee hondert guldens, die hem tsiaers extraordinaris syn toegeleit, van het loopende jaer 1617, by soo verre als dat nyet en is ontfangen ende hem vry compt. (Maart 29.)

Sueton vertaald. Is Adriaen Gerritsz. bouckvercooper ende borger der stadt Delft geaccordeert octroy, omme voor den tyt van seven jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde Nederlanden te mogen drucken ende vuytgeven de historien van Suetonius by hem in de Nederlantsche tale overgeset. Verbiedende etc. (Apr. 1.)

Johannes Lampadius. Is Joanni Lampadio, sacrae theologiae et historiarum professori Bremae, toegeleit twee hondert guldens voor de dedicatie van seecker bouck geintituleert: Calvinus Redivivus, i. e. etc., authore Christofero Pezelio et Joanne Lampadio, etc., te betalen aen desselfs gecommitteerden. (Apr. 5.)

Drost van Breda. Is gelesen eenen brief van Jehan Aerssen, drossaert van de stadt

ende den lande van Breda, gedateert den 23. February laestleden, inhoudende de gelegentheit van de saecken, verhaelt in de requeste aen haere Ho. Mo. gepresenteert by Jan Claesz. Backers ende syne consorten als gecommiteerde van wegen de gemeente der vryhey van Oosterhout, ende aen hem Drossaert overgesonden, omme daerop te verstaen desselfs advys in den voors. brieff verhaelt. (Apr. 5.)

Predicant tot Rhees. Is Johanni Bruchero bediënaer des Goddelycken Woorts tot Rhees, toegeleit voor den dienst by hem aldaer gedaen, hondert vyftich guldens. (Apr. 7.)

Jan Danckaert. Is gelesen de requeste van Johannes Danckaert mette gevoegde syne declaratie van de extraordinaris costen by hem gedaen op syne reyse van Sweden naer Moscovien, ende van daer wederom naer Nederlandt, ende geordonneert deselve te stellen in handen van de heeren ambassaders in Sweden geweest hebbende, omme haere Ho. Mo. te advertteeren van de gelegentheit der saecken daerinne verhaelt, met derselver advys. (Apr. 7.)

Journal van Mooy Lambert. Is gelesen het Journal van de reyse van den commandeur Lambrecht Hendricxz. by hem gedaen tot Argil ende Thunis. (Apr. 11.)

Uitvinding van S. Veron. Is Samuel Veron ende Jeremias Toenis, poorters der stad Middelburch in Seelandt, doende haerluyden coophandel meest in alle soorten van wynen, geaccordeert octroy omme voor den tyt van acht jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde Nederlanden te mogen maecken, doen maecken ende gebruycken seecker instrument; by hun geinventeert; dat men sal gebruycken aen de vaeten, pypen ende oxhoofden, daarmede dat men sal kunnen weren ende salveren de meeste helft, jae de drievierde paerten van de lacaige, die gedooft ende geleden wort op alle wynen, commende vuytter see vuyt Franckryck ende Spaigne tot groot verderff ende ruine van eenige

coopluyden, welck instrument de supplianten sullen leveren aen alle coopluyden, facteurs ende schippers deser Vereenichde provincien op haerluyder eygen costen, ende by vuytstellen van alle billetten in alle steden de coopluyden ende schippers daervan verwittigen. Verbiedende, enz. (Apr. 20.)

Fra. Lansberg, predicant. Is Francisco Lansbergio, oudt kerckdienaer binnen Rotterdam, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van seven jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde provintien te mogen drucken ende vuytgeven door Mathys Bastiaensz., bouckdrucker binnen Rotterdam, in de Nederlandtsche, Francoysche ende Latynsche spraecke, seecker tractaet, geintituleert: Christelycke overdenkinge des doots, tot beteringe des levens, twelck by den voors. remonstrant van nyeuws is oversien ende beyde in substantie ende nieuwe verhandelinghe vermeerdert. Verbiedende, enz. (Apr. 22.)

Joa. Ortels erfgenaemen. Opte requeste van de erfgenamen van wylen Joachim Ortel, in syn leven agent van haere Ho. Mo. in Engelandt ende van Jouffr. Elisabeth van Daelhem, syn huysvrouw, aen dewelcke haere Ho. Mo. geaccordeert hadden een pensioen van twee hondert guldens tsiaers. Is nae deliberatie, omme redenen in de voors. requeste verhaelt, geaccordeert, dat den ontfanger generael aen de supplianten sal mogen betalen het halff jaer vant voors. pensioen, daerinne dat de voors. Jouffrouw Elisabeth Daelhem is gestorven. (April 24.)

Kerk te Xanten. Opte requeste van Theodorus, scribe, bediënaer des Goddelycken Woorts, ende Marten vanden Grave, ouderlinge van de bedruckte gemeente der gereformeerde kercke tot Xanten, is vuyt commiseratie die supplianten, ten eynde die voors. gemeente in dese benauden tyd geconserveert mach blyven, toegeleit vyftich guldens eens. (April 24.)

Wed. Groenevelt. Opte requeste van

vrouwe Jozijne van Millebrecht, weduwe van wylen den oversten Joncker Arnoult van Groeneveldt, is geaccordeert, dat den ontfanger generael de supplianten sal betalen het halff jaer pensioens van den voors. oversten, verschenen den iersten deses. (Apr. 28.)

Caspar Sibty. Opte requeste van Casparo Sibty, dienaer des Goddelycken Woorts tot Gulich, versoeckende, om redenen van syne ordinaris ende extraordinaris diensten, een redelyck jaerlycx tractement, is goetgevonden daerop te verstaen het advys van den raedt van state. (Eod.)

Fornuisen. Is Daniel Noot, seepsieder, woonende tot Middelburch in Seelandt geaccordeert octroy, omme voor den tyt van seven jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde provincien te mogen maecten ende stellen sekere fornuysen by hem geinventeert, dienstich voor de brouwers, verwers ende andere, die groote vueren moeten gebruycken, die welcke op een derdendeell soo veel brants niet van doen en sullen hebben als sy jegenwoordich doen. Verbiedende, etc. (Eod.)

Straeten te reynigen. Item seeckere andere inventie, daerdoor vele straten in de steden sullen werden gereynicht van alle vuilicheyt, door welke inventie ook vele oorsaecken ende occasien van brant sullen werden wechgenomen, ende sunderlinge dienstich, soo wanneer den brant in eenige huysen ofte steden soude mogen syn, denselven brant te slissen ende vuyt te bluschen, ende dit alles door seecker wagen sleed ende waterwerck, nooyt in dese landen gesien, nocte geinventeert. Verbiedende, etc. (Eod.)

Fermelioen. Is Isaac Lievers, Fermelioenmaecker, woonende tot Amstelredam op het voorschryven van Borgermeesters ende regeerders derselver stadt Amstelredam, gedateert den 25. January lestleden, ende d'attestation van verscheyden van de principaelste coopluyden aldaer gedateert den 25. Novembris oock lestleden, van dat den

suppliant is een expert meester van fermelioen te maecten, hebbende de nyeuwe inventie van fermelioenen te maecten binnen dese landen gebracht, tot eere ende reputatie van deselve, geaccordeert consent ende octroy, omme voor den tyt van negen jaeren naestcommende alleene in de Vereenichde provincien te mogen maecten, doen ende laten maecten de kunst ende wetenschap, die hy heeft van 'tmaecten van de fermelioen, sonder dat ooyt soowel in Brabant als in dese Vereenichde provincien yemant is geweest, die tselve heeft nagemaect. Verbiedende, etc. (Mey 5.)

Vuytgeweeckene van Aaken. Opte requeste vande gerefugieerde van Aaken, woonende binnen Nymegen, Dordrecht, Amstelredam ende elders in dese Vereenichde Nederlanden, is omme redenen daerinne verhaelt, geaccordeert anderwerff, serieuselyck van wegen haere Ho. Mo. te schryven aen de stadt Aaken, ten eynde eenen eerbaren raedt bewogen mach werden haere voorgenomen executie tegen ende opte goederen van de supplianten binnen ende omtrent Aaken gelegen, in te stellen. (Mey 10.)

Guido Lauryn. Is gelesen de requeste van Joncker Guido Lauryn, voor hemselven ende als by procuratie volmachticht van Vrouwe Francoise Lauryn, Vrouwe van Watervliet ende consorten, alle erfgenamen van wylen Mr. Jeronimus Lauryn, ridder, Heere van Watervliet, versouckende, omme redenen daerinne verhaelt, dat in achtervolgh van het dertiende article van den trefues, mitsgaders van het 6. en 7. article van het naerder verdrach, dat den ontfanger van de gemeene saecke geordonneert soude worden, syne handen van de schorren in questien te trecken, ende de supplianten daarmede te laten gewerden, als met haere eygene goederen. Ende geordonneert de voors. requeste te stellen in handen van de heeren gecommiteerde van Seelandt, omme haere Ho. Mo. te advertieren van de gelegentheyth der saecken daerinne verhaelt, met derselver advys. (Mey 24.)

D. de Solempne. Syn Davidt de Solempne, geaccordeert syne versochte brieven van voorschriften aen den heere ambassadeur Caron, ten eynde hy den suppliant wil dirigeren ende recommandeeren by den secretaris van den Prince van Groot-Brittanniën, Sr. Thomas More, dat hy syne drie modellen door hem aen syne hoocheyt mach verthoonen ende presenteeren. (Mey 26.)

Elias Trip. Opte requeste van Elias Trip, coopman tot Dordrecht, wordt denselven geaccordeert syne versochte pasport, omme mette eerste schepen, die in Junio naestcommende sullen vuytvaeren naer Moscoviën, derwaerts te mogen brengen de quantiteyt van vyff en twintich duysent ponden pulvers, mits betalende het convoy daertoe staende. (Mey 27.)

Johan Goel. Is Johanni Goel, Harlempensi Batavo Juris Consulto, toegeleet tot eene vereeringe, de somma van 75 guldens, voor de dedicatie by hem aen haere Ho. Mo. gedaen van seecker bouck, geintituleert: Tractatus novus et brevis de testamentis seu ultimis voluntatibus et jure codicillorum. (Mey 30.)

Cabeliau's bouck. Is Abraham Cabeliau, toegeleet hondert daelders voor de dedicatie ende presentatie, die hy aen haere Ho. Mo. gedaen heeft van syn bouck, geintituleert: Rekenconst van de groote seevaert, waerdoor men op alle streecken vant compass, soo wel de lengte oost ende west kan vinden, als de breete suyt ende noort. (Juny 1.)

Joh. Meursius. Is geaccordeert, dat men voor Joanni Meursio, historieschryver, sal depescheren ordonnantie, als hem 't voorleden jaer is gegunt geworden. (Juny 6.)

Nieuw testament en psalmen. Is Adriaen van de Riviere, bouckvercooper tot Middelhorsch, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van drie jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde provintiën te mogen drucken ofte laten drucken, het Testament onses Heeren Jesu Christi, vuyt

VII.

den Griekschen int Nederlandtsch overgeseth, mittet Psalmboek, neerstelick nu oversien na de beste oversettingen ende van veel druckfaulten gesuyvert, met nyewe sommarien ende afdeelingen der capitulen, mitsgaders annotatien aen den cant tot verclaringe van den text. Verbiedende, etc. (Juny 12.)

Cabeliau's boeck. Opte requeste van Abraham Cabeliau, hem vanteerende gevonden te hebben door syne reeckenconst van de groote seevaert, dat men op alle streecken vant compass, soo wel de lengte oost ende west kan vinden, als de breedte suyt ende noort. Versoekende daerom, dat haere Ho. Mo. gelieven te ordonneren, eenige schepen van oorloge met eenige ervaren stierluyden ofte alsulcke persoonen, als hare Ho. Mo. sullen goetvinden, omme metten selven te vaeren in sulcke qualiteyt, als haer sal believen; van hier naer Cabo finis terrae, d'eylanden van Tercera, Canarien, Cabo de St. Vincent, ende andersints, de see te cruysen, daer de meeste onseeckerheyte van de seevaert valt, omme de voors. kunste aldaer te doen proberen; ende de kunst geprobeert ende goetgevonden synde, den suppliant te laten genieten ende volgen de premie ende vereeringe, den vinder by haer Ho. Mo. toegeleyt. Is geaccordeert, dat men de voors. requeste sal senden in handen van het collegie ter admiraliteyt binnen Amstelredam, omme secretelyck te concipieren seeckere instructie, hoedat men ten besten ende bequaemsten de voors. proeve sal mogen doen, ende deselve aen haere Ho. Mo. over te senden met haer voorder advys. (Juny 13.)

Clyn Castelyntgen. Is den Grefnier gelast in te stellen d'octroyen, geaccordeert aen Pieter Cornelisz. Lem ende Carel van Swalme, met haere consorten, tot het bedycken van seeckere landen, gelegen in Ysendyckambacht, met namen: Gaternesse, Oude Yve, Nieuwe Yve, etc., mitsgaders het octroy, geaccordeert aen den capiteyn Grenu cum suis, totte bedyckinge van

seecker cleyn polderken, genaemt: Cleyn Castelyntgen, in Vlaenderen gelegen, groot omtrent drie hondert gemeten, volgende d'advysen van syn Exc. ende des raedts van State, respective daarop geformeert. (Juny 14.)

Verlenging van octroy. Is het octroy den 12. deses geaccordeert aen Adriaen van Riviere, omme voor den tyt van drie jaeren naestkommende, alleene te mogen drucken ofte laten, het testament onses Heeren Jesu Christi, vuyten Griekschen int Nederlandsch overgeseth, geprolongiert tot vyff jaeren. (Eod.)

Waterwerck. Is Arent van Herwynen, wacht ende ammunitiemeester opt fort van Wercken in den lande van Althena, ende Cornelis van Herwynen, syn soone, dieneende onder de compaignie van den capitteyn Calslagen, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van seven jaren naestcommende, alleene te mogen maecken ofte doen maecken in de Vereenichde Nederlanden, seecker conste, by hem gevonden ende geprobeert, by dewelcke het water met een instrument van cleynder weerde, in ongelooffelycke menichte soo hoog gedreven can worden als men eenichsints in dese landen van doen heeft, sonder daertoe peerden ofte yet anders als water te gebruycken. Verbiedende, enz. (Eod.)

Gysbert Hogendorp. Is Ghysbert Hogendorp, toegeleet een pont vlaems meer als hy gehadt heeft van den Raedt van State, voor de exemplaren, dië hy haere Ho. Mo. heeft gepresenteert van de tragedie by hem gemaect, van de moort aen syne princelycke Exc. hoochloffelycker memoriën. (Juny 22.)

Adam van Breen, schilder. Is Adam van Breen, schilder alhier in den Hage, toegeleet hondert guldens eens, voor de dedicatie ende presentatie by hem hare Ho. Mo. gedaen van syn bouck, houdende d'exercitie ende wapenhandeling van de schilt, spies, rappier ende targes, by syne Exc. nieuwelycx geinventeert. (Juny 29.)

Cabeliau. Opte requeste van Abraham Cabeliau, woonende tot Amstelredam, is geordonneert deselve te stellen in handen van de gecommiteerde raden ter admiraliteyt binnen Rotterdam, omme haere Ho. Mo. te adverteeren, de gelegenthey van dese saecke met derselver advys. (Eod.)

Paschasius Baers. Opte requeste van Paschasius Baers, bedienaer des Goddelycken Woorts tot Bergen opten Soom, versouckende mits zynen ouderdom ende van syne huysvrouwe (daerover hy synen dienst langer nyet en kan continuëren) een redelyck jaerlycx tractement. Is geappointeert advys aen den raedt van State. (July 1.)

Jan Jansz. Stampioen. Opte requeste van Jan Jansz. Stampioen, borger tot Rotterdam, versouckende (alsoo hy by experientie heeft bevonden), dat de varende luyden de see dagelycx sullen kunnen gebruycken sonder eenige instrumenten, tsy graetboogen, quadranten ofte ringen te besigen, door alle plaetsen des werelts, oock aent lant synde, die alleenlyck door het aensien ende aenmercken des hemelschen firmaments souden kunnen seggen, hoe hoog den polus boven den horizon verheven is, ende de seevarende luyden, eenich verstant hebbende in corten tyt van hem suppliant daeraff volcomentlyck onderricht souden kunnen werden; dat haere Ho. Mo. gelieve, (considererende dat aen de voors. nyeuwe geinventeerde conste de seevarende luyden ten hoogsten tot groot proffyt is gelegen), hem te verleenen acte van octroy, omme alleene met seclusie van alle andere de voors. conste (de conste begerende) te mogen wysen ende leren, hetsy met eenige onderrichtinge die hy hem doen sal, als met eenige gedruckte exemplaren, ende dat een ygelyck verbooden sal werden, deselve sonder des suppliants consent nae te drucken ofte nagedruckt in dese Vereenichde provintiën te mogen vercoopen op seeckere groote penen daartoe te stellen, ende dit alles voor den tyt van twaelf jaeren. Is nae deliberatie

verstaen, alvoreen hyerop te disponeren, dat Mr. Stevin den suppliant eerst sal hooren ende examineeren in presentie van een ofte twee vuyt dese vergaderinge, opte redenen, die hy sal weten te geven van syne inventie. (July 27.)

George Robberts conststuck. Is gelesen de requeste van George Robbert van Pfeilffwergh, daerby te kennen geeft, dat hy na veele groote moyten ende costen een seer hoochnuttelyck arcanum ende conststuck becomen heeft, met welck een gansch landt hoochlyck gedient, ende met groot proflyt int werck gestelt can werden, als namentlyck in een gantsch landt eenen voorslag te maecten, dat eene hooge overicheyt hun regalien ende incommen sonder eenige beswaernisse der onderdanen, alle jaer noch soo hooch, jae om veel duy-sent daelers hooger ende meerder brengen ende verheffen kan, 'twelck nyet alleen met derselver onderdanen, maer oock met des landts eeuwigen grooten proflyte ende nut geschiet, werdende den voorslach gemaeckt door den ackerbouw, gelyck vuyt byleggende natuurlycke conste ende bewys te sien is, namentlyck alsoo, dat een gantsch magere sandige acker, door preparatie des saets alle jaer treffelycke vruchten dragen sal, alsoff men den acker met de allerbeste mist toegemaeckt hadde, welcke inventie die suppliant haere Ho. Mo. is presenterende, vertrouwende dat deselve sullen gelieven hem in synen vuytersten noot, wederom met eene genadige vereeringe, hulp ende secours by te staen ende te hulp te commen, opdat hy mette syne te beter moge voortcommen. Hierop gedelibereert synde, is geaccordeert by sooverre als den suppliant hem in dese landen dienst begeert te begeben onder eene compaignie, dat men denselven boven syn ordinairis soldie maentlycks extraordinaris onder deselve compaignie sal doen tracteren met vyff ofte ses guldens de lange maent, daerentusschen dat hy sal mogen sien, zyne voors. inventie goet te maecten,

dan daer hy soude begeeren te vertrecken, is geconsenteert, dat men hem sal mogen verstrecken totte costen van syne reyse, met veertich ofte vyftich guldens. (July 27.)

Henricus Pontamontius Strombergh. Is Henrico Pontamontio Strombergh toegeleet achtien guldens voor seecker boucxken, dat hy haere Ho. Mo. heeft gepresenteert, geintituleert: *Bella, victoriae et triumphipiorum in veteri instrumento adversus impios.* (July 28.)

Stampioen. Is Jan Jansz. Stampioen, borger tot Rotterdam, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van acht jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde provintien te mogen wysen (de konst begerende) de konste by hem geinventeert, hoedat de varende luyden, de see dagelycx sullen kunnen gebruycken sonder eenige instrumenten, tsy van graetbogen, quadranten ofte ringen te besigen, in alle plaetsen des werelts, oock te lant zynde, die alleenlyck door het aensien ende aenmercken des hemelschen firmaments souden kunnen seggen, hoe hooch den polus boven den horizon verheven is, ende dat de seevarende luyden eenich verstant hebbende, in corten tyt van hem suppliant daeraff volcomentlyck onderricht souden kunnen worden, hetsy met eenige onderrichtinge, die hy hun doen sal, ofte met eenige gedruckte exemplaren. Verbiedende, enz. (July 29.)

Geestelyck compas. Is Jan de Keyser, bouckvercooper tot Ziericzee, geaccordeert octroy voor den tyt van vyff jaeren naestcommende, om alleene in de Vereenichde provintien te mogen doen drucken ende vuytgeven een boucxken, geintituleert: *Geestelyck compas*, dat is, nut ende nootwendich bericht voor alle seevarende ende reysende luyden, met namen, de Visscherie, om te ontgaen de steenclippen ende sandtplaten der sonde ende des torens Godts, ende te vercrygen eenen saligen gewenschten segen over hare neeringe, gestelt door Godefridum Vedemans, bedienaer des Hey-

ligen Evangelie tot Ziericzee. Verbiedende, etc. (Aug. 3.)

Geschut gieten. Gelesen eenen brieff van het collegie ter admiraliteyt binnen Rotterdam, gedateert den 3. deses, daerby sy alnoch versoeken, dat eenige van de spyse ofte cooperen alhier in overvloedicheyt wesende, tot Rotterdam in de geschutgieterye gebracht soude mogen werden, om daarvan alsulcke stücken geschuts gegoten te werden als hare Ho. Mo. ten dienste van de generaliteyt souden gelieven te ordonneren, omme daarmede de busgieter aldaer, zyne huys Huyre ende tractement eenigerwyse te doen verdienen, maer is voor alnoch vuytgesteld daerop te resolveren. (Aug. 4.)

Abraham Costerus. Opte requeste van Abraham Costerus, bedienaer des Heyligen Evangelii tot Ossendrecht ende Woensdrecht ressorterende onder het marquisaet van Bergen op ten Soom, versoekende een subsidium tot het opbouwen van haer vervallen kercke, is geappointeert advys aen den Raedt van State. (Aug. 5.)

Tiete Jellema. Ontfangen eenen brieff van de gedeputeerde staten van Vrieslandt, geschreven tot Leeuwarden, den 31. der voorleder maent, ten faveure van Tiete Jellema, gewesen proviant ende ammunitiemeester der schants op de Soltkampen, ten eynde deselve om redenen, daerinne verhaelt, op den staet van oorloge soude werden gestelt ende goet gedaen, tsy in plaetse van eenige pensioenen, die in rerum natura nyet betaelt werden ofte anderssints, soo ende als hare Ho. Mo. voor hem oirboorlycxst sullen bevinden, ende is goetgevonden alvooren te disponeren, daerop te verstaen, het advys van den Raedt van State. (Aug. 9.)

Floris Gerritsz. Is gelesen de requeste van Floris Gerritsz., versouckende octroy, omme alleene te mogen drucken op Moscovisch glas, maer opgehouden daerop te resolveren. (Eod.)

Van den Spiegel. Opte requeste van

de weduwe van wylen Mr. Adriaen van den Spiegel, is geappointeert advis aen den Raedt van State. (Aug. 15.)

Benedetto Salviani. Opte requeste van Benedetto Salviani van Milanen, Italiaens doctor, is het octroy hem geacordeert den 21. Decembris 1615, noch voor twee jaeren geprolongeert, omme alleene in de Vereenichde provintien oft door syne substituyten te vercoopen ende doen vercoopen, seeckere oprechten balsem, in het octroy gementioneeret, ingaende ter expiratie van de voors. concessie. (Aug. 15.)

Molenwerck. Is Jehan Brunel, borger der stede van Audigne in Langedoc, geacordeert octroy, omme voor den tyt van seven jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde provintien te mogen maecten ende oprechten, seeckere molens, by hem geïnventeert, die welcke sonder behulp van wint ofte loop van wateren sullen dienen, omme cooren te malen, buspolver te slaen, scorsse te malen, papier te maecten, te vollen, enz. Verbiedende enz. (Eod.)

S. Frisius. Opte requeste van Simon Frisius, woonende alhier in den Haege, versouckende octroy voor Jan Jansz. van Aernhem, bouckvercooper tot Amstelredam, omme voor den tyt van thien jaeren alleene in de Vereenichde provintien te mogen drucken ende vuytgeven de stadt van Sevilla, by hem in platen gesneden, is het versouck des suppliants afgeslagen. (Aug. 18.)

Idem. Is ten versoecke van Simon Frisius, woonende alhier in den Haege. Jan Jansz. van Aernhem, bouckvercooper tot Amstelredamme, geacordeert octroy, omme voor den tyt van seven jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde provintien te mogen drucken ende vuytgeven de stadt van Sevilla, by den voors. Simon in platen gesneden. Verbiedende, enz. (Aug. 19.)

Balcancqual. Opte requeste van Alexander Balcancqual, gewesen chirurgyn van

het regiment van wylen den Colonel Bachlouch, versoeckende dat hem in recognitie van syne diensten tot syne reyse naer Schotlandt toegeleet soude werden, eene somme van penningen, is geappointeert nihil. (Eod.)

Caspar Panten. Opte requeste van Caspar Panten, beeltsnyder, borger tot Amstelredam, versouckende octroy totte inventien, by hem alrede gevonden, ende die hy noch vinden sal, syn leven lanck geduyrende, van seeckere conste van steengieten ende boetseren van posten, colommen, figuren, schoorsteenen, schoorsteenmantelen, enz. Is verstaen, dat alvooren hierop te disponeren, den suppliant hare Ho. Mo. eerst sal presentereen, ende laeten sien d'inventien in de voors. requeste verhaelt. (Aug. 21.)

Idem. Caspar Panten, beeltsnyder borger ende inwoonder der stede van Amstelredam, heeft hare Ho. Mo. gepresenteert ende laten sien eenige van syne inventien ende conste van steengieten, boetseren van posten, colommen ende figuyren in schoorsteenen, omme te mogen obtineren syn versocht octroy, maer is 'tselve syn versouck affgeslagen. (Aug. 25.)

Contrefeytsel van de prinsesse van Groot-Britanniën. Is Roelandt Sweerts de Weert, geaccordeert paspoort, te mogen vuytvoeren een groote houten casse, lanck omtrent seven voeten, breed seven voeten ende dick vyer vingeren, daerinne besloten is, het contrefeytsel van de vrouwe prinsesse van Groot-Brittanniën, naer Coelen, om van daer voorts aen den Cheurfurst Paltzgraeff bestelt te worden. (Aug. 29.)

C. Panten. Is Caspar Panten, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van drye jaeren naestcommende, alleene te mogen maecken ende gieten, het werck ende patronen by hem daerentusschen te inventeren ende boutseren. (Aug. 30.)

Gerbode. Syn Nicolaes de Gerbode, soone van Joncker Philips de Gerbode, in syn leven heere van Hooge, Eechoute, Belacke,

enz., geaccordeert zyne versochte brieven van voorschriften aen den grooten raedt van Mechelen, ten eynde hem soude werden geadministreert goet cort ende onvertogen recht ende expeditie van justitie in seecker proces, dat hy voor denselven raedt heeft hangende, tegen de nagelaten weduwe van wylen Mr. Charles d'Appeltern, in syn leven rekenmr. tot Ryssel. (Aug. 31.)

Casparus Sibelius. Is gelesen het advys by den Raedt van State geformeert opte requeste van Casparus Sibelius, dienaer des Goddelycken Woorts tot Gulich, den 25. Meye lestleden, houdende, dat haer Ed. bedunckt, dat den suppliant soude mogen gegunt werden eene soldaets paye onder de compaignie van den commandeur Pithan, liever dan het landt met een ordinaris tractement te belasten. Hiermede hebben hare Ho. Mo. hun geconformeert. (Sept. 9.)

Weduwe Gistelles. Ontfangen ende gelesen eenen brieff van den cheurfurst van Trier, geschreven binnen Trier den 29. July lestleden, responsive op ten brieff van hare Ho. Mo. van den 15. Juny lestleden, geschreven ten faveure van de wed. van wylen den heere van Gistelles, ende is goetgevonden dat men den voors. brieff sal stellen in handen van den heere van Sweten, by sooverre als hy, ofte zyn huysvrouwe dat begeeren. (Sept. 12.)

M. J. Wagenaer, cromme bogen. Is Maerten Joosten Wagenaer, meester kistmaecker binnen Enchuysen, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van thien naestcommende jaren alleene in de Vereenichde Nederlanden te maecken ofte doen maecken seecker instrument, by hem geinventeert, genaemt die cromme bogen, voor de seevaert ende particulierlyck voor deselanden onderdanen ende ingesetenen, sonder hetwelcke tot noch toe, soo cruysboogen, rincxboogh, quadranten, astrolaben ofte eenige andere instrumenten ter see, voor desen altyt gebruyckt, geen

volcomen seeckerheyte ende bequaemheyte principallyck daer de sonne hooch gaet, hebben kunnen geven. Verbiedende, enz. (Sept. 13.)

Ertzbisschop van Spalaten. Is ontfangen ende gelesen eenen brief van den Eerwaerdichsten Ertzbisschop van Spalaten, Marcus Antonius de Dominis, gedateert tot Londen den 17. Augusty laestleden, daermede zyn Ed. hare Ho. Mo. oversendte ende presenteert den bouck by hem vuytgegeven, houdende het eerste deel van syn arbeyt met synen groet ende dienst, biddende dat haere Ho. Mo. gelieve dien in danck aen te nemen. (Sept. 16.)

Idem. Is gelesen ende gearresteert het concept van de antwoort van hare Ho. Mo. op ten brief van den Ertzbisschop van Spalaten aen hare Ho. Mo. geschreven, daermede hy het eerste deel van syn boucken aen hare Ho. Mo. heeft gesonden ende gepresenteert. (Sept. 19.)

Wolte en saye waren. Is Philips Brugman geaccordeert octroy, omme voor den tyt van seven jaeren naestcommende, alleene inde Vereenichde provincien te mogen perssen, doen perssen ende opmaecken wolle ende saye waeren ende stoffen, principallyck de perpetuanen, volgende syn inventie. Verbiedende, enz. (Sept. 23.)

Jo. Drusius. Gelesen de requeste van Abelus Curiander, als swager ende schoonsoon van Johannes Drusius saliger, eertyts professor in de Universiteyt tot Franeker, versouckende dat men hem by ordonnantie sonde laten trecken de acht hondert guldens, die noch van de duysent guldens restereren, die den voors. Drusio toegeleet zyn by eene resolutie van den 27. Juny 1614, maer alvooren hyerop te disponeren is geordonneert op te soucken de retroacten. (Sept. 27.)

Maantafel. Is Carel van Wychuys, stadts francoysche schoolmeester der stede vanden Brielle, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van vyff jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde provintiën

te mogen drucken, doen drucken ende vuytgeven, een nyeuwe by hem gevonden konstige gecalculeerde maentafel, gestelt onder jaartafelen ende ordre, in des supplianten gepresenteerde requeste gemencionneert. Verbiedende, enz. (Sept. 27.)

Molenwerck. Is gelesen de requeste, gepresenteert by State Philipsz. ende Hubert Philipsz. Clapmole, gebroeders, beyde meester timmerlyuden, woonende tot Schagen, gepractiseert hebbende seckeren fraayen ende constigen moelen, gaende metten winde, met welcken moelen men can maecken de spreysseels ofte voederingen onder de solders, als oock de vederen ofte veren, dienstich om de ingevoerde solders ende deelen aen den anderen te hechten, ende deselve dicht ende vast te maecken, daertoe die supplianten versoucken octroy voor den tyt van seshien jaeren, maer goetgevonden, alvooren daerop te disponeren, dat men de supplianten eerst sal belasten een model te thoonen van haere inventie. (Oct. 3.)

Maerten Joosten Wagenaer. Is Maerten Joosten Wagenaer, kistemaecker tot Enchuysen, vereert met tsestich gulden voor syn inventie, die hy hare Ho. Mo. heeft gepresenteert, genoemt de ronde graetboge daertoe hem is geaccordeert octroy. (Eod.)

Bylandt, predicant. Is geëxamineert de declaratie van Bylandt, predicant van den heere van Langeracq, van de reyse die hy gedaen heeft van Parys alhier, met eenen brief van den heere van Langeracq, in Maerte leestleden, maer goetgevonden, alvooren daerop te disponeeren, dat men sal sien wat brief dat hy gebracht heeft, ende off dien is van sulcke importantie, dat hy heeft gemeriteert het senden expres van den suppliant. (Oct. 3.)

Idem. Anderwerff geleth synde op te declaratie van Jason Bylandt, predicant van den heere van Langeracq, ambassadeur in Vranckryck, naedat geresumeert ende geëxamineert was de depesche, by hem expres overgebracht den 7. Meerte leestle-

den, is hem voor alle syne presentien van de voors. reyse van posten, gedaen oncosten, verteeeringe, moeyten ende arbeyt, toegeleet tsamen ende vooral de somme van drye hondert gulden. (Oct. 4.)

Molenwerck. Is State Philipsz. ende Hubert Philipsz. Clapmole, gebroeders, beyde meester timmerluyden, woonende tot Schagen, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van seven jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde Nederlanden te mogen maecken, stellen ende gebruycken, doen maecken, stellen ende laten gebruycken, seeckeren constigen molen, by hun geinventeert, gaende metten winde, met welcken moelen men kan maecken de spreysels ofte voedingen onder de solders, als oock de vederen ofte veren, dienstich omme de ongevoerde solders ende deelen aen den anderen te hechten ende deselve dicht ende vast te maecken, wesende deselve molen een werck, dat diergelycke noyt hier te lande en is gezien ofte gepractiseert geweest, ende werden de voors. spreysels ende veeren metten selven molen ongelyck veel netter ende beter gemaeckt als diegene, die mette handt gewrocht ofte gesocht werden, jae syn verseeckert, dat het onmogelick is, met de hant deselve soo net te kunnen maecken, dat men tot gerieff van de timmerluyden oock veel spoediger ende lichtelycker eene groote menichte van deselve spreysels en veeren mette voors. molen can maecken als anders. Verbiedende, enz. (Oct. 5.)

Joh. Drusius. Is Abelo Curiander, schoonsoone Johannis-Drusii saliger, toegeleet de somme van hondert Carolus guldens, voor de dedicatie by hem gedaen aan hare Ho. Mo. van seecker bouck, geintituleert: Cl. H. Johannis Drusii ad loca difficiliora Pentateuchi, id est, quinque librorum Mosis commentarium, boven de boucken by hem aen de heeren gepresenteert, die hem sulen betaelt worden, gelyck die vercocht worden. Maer wat belangt d'anticipatie by den suppliant versocht wordt, geper-

sisteert by de resolutie, genomen den 27. Juny 1614. (Oct. 6.)

Predicanten. Opte requeste van de bedienaren des Goddelycken Woorts, representerende de classis van Walcheren, versouckende dat Salomon Tennul, die tot een predicant in de stede van Oostburch beroepen is in de plaetsse Franciscus Ophey, tractement soude worden toegevoecht. Is geordonneert, dat men dese requeste sal stellen in handen van den Raedt van State, omme daerop te disponeren, gelyck haere E. sullen bevinden te behooren. (Oct. 10.)

M. de Moucheron. Opte requeste van Melchior de Moucheron, escuier, syn gecommitteert een vuyt Hollandt ende een vuyt Seelant, namentlyck die heeren Dussen ende Ioachimi, omme van den suppliant te verstaen, 'tgene hy presenteert aen te geven tot dienst van den lande, ende daerop metten selven te commen ter conferentie ende daerna daervan rapport te doen. (Oct. 10.)

Geschut voor Embden. Is geaccordeert aen enen eerbaeren raedt der stadt Embden, paspoort, omme vuyt de Vereenichde Nederlanden te mogen doen transporteren naer Embden, veertich ysere stucken geschuts, tot haren behoefte, in Engelandt gegoten, mettet wapen van deselve stadt Embden, ende dat vry van convoy ende licent. (Oct. 12.)

Jesuyten. Is gelesen het concept van seeckere acte, die seecker persoon versoect sonder synen naem te exprimeren, omme in dese Vereenichde provincien de jesuyten ende andere papen ende monnicken te mogen achterhalen ende doen straffen, maer syn versoeck affgeslagen, ende verstaen, dat den suppliant hem sal reguleren volgende het placcaet, tegen de jesuyten geëmaneert, daervoren hy sal genyeten het aenpaert, den aenbrengers toegeleet. (Oct. 12.)

M. de Moucheron. Melchior de Moucheron versoect tot recompense voor syn voorgewen ende advys, alvooren daervan openinge te willen doen, te weten, by sooverre als

haere Ho. Mo. 'tselve syn voorgeven aannemen ende in executie stellen, namentlyck eene recompense ofte somme van gelt van vyfthien duysent guldens off alsulcke somme als liberalyck vergunt sal werden, ende ten tweede, den dertichsten penninck van het innecommen van de penningen van de voors. saecke, voor den tyt van vyfthien jaeren, d'een naer d'andere geduyrende, welke resolutie hy oock remitteert ter discretie, versoeckende van alles bescheden ende brieven. Hyerop zyn die heeren gecommiteerde om met den suppliant te spreecken, versocht, den voors. aengever aen te seggen, dat haere Ho. Mo. begeren, dat hy van syne inventie openinge wil doen, ende vertrouwen dat haere Ho. Mo. deselve aennemen ende practiseren, dat sy favorablyck op syn versoeck sullen disponeren ende hem recognosceren. (Eod.)

W. Snellius. Is Willebrordo Snellio, toegeleet de somme van twee hondert guldens eens, tot eene vereeringe voor de dedicatie ende presentatie van seecker bouck, by hem in druck vuytgegeven, houdende d'inscriptie van deselven: Erastotenes Batavus de terrae ambitus vera quantitate, etc., de boucken daerinne begrepen. (Oct. 14.)

Marcus ab Halle. Gelesen de requeste van Marcus ab Halle, bedienaer des Goddelycken Woorts in den eylande van Cadtzandt, versoeckende eene eerlycke erkentnisse ende vergeldinge voor de dienst, by hem oock gedaen in den tyt van acht jaren in de heerlyckheyte van Nyeuvliet, maer goetgevonnen, alvooren te disponeren daerop te verstaen het advys van den Raedt van State. (Oct. 14.)

Wed. Bornstra. Opte requeste van Maria Heerman, wed. van capiteyn Jorien Bornstra, versouckende dat men op haer soude continueren, het pensioen van hondert guldens dat haren gestorven man saliger was toegeleit zyn leven geduerende, is dit versouck affgeslagen. (Oct. 16.)

Franciscus Broeckerius, predicant. Is

Francisco Broeckerio, bedienaer des Goddelycken Woorts tot Binnenwysent ende Westwoude, toegeleet tot eene vereeringe, de somme van hondert vyftich guldens voor seecker bouck, by hem laten vuytgegeven ende aen hare Ho. Mo. gededicieert ende gepresenteert tot seecker getal, geinscribeert: Corpus theologiae ofte de somma der Christelycke religie onder stichtelycke ende vreetsamige predicanten. (Oct. 18.)

Heere van Famars. Is gedelibereert opte requeste, gepresenteert by Philips de Levin, heere van Famars, lieutenant colonel van het Walsche regiment, versouckende dat hare Ho. Mo. souden gelieven hem te vereeren mette plaetse ende 'tcommandement van colonel over 't voors. Walsche regiment, dat is te komen vaceren door het overlyden van den Welgebooren heere grave Johan Ernst van Nassau goeder memorien, gisteren door den greffier aen syne Exc. doen communiceren ende d'inclinatie van de meerendeel van de provincien te verclaren, omme desselfs advys daerop te verstaen; ende by hare Ho. Mo. in consideratie genomen ende bewogen synde, de goede lange en getrouwe diensten by des suplicants vader saliger, den lande gedaen, daerinne, dat hy voor den vyant is gestorven ende dat oock die suppliant daerinne heeft gecontinueert, hebbende de voors. regiment beleyt den tyt van acht jaeren; hebben dselve hare Ho. Mo. desen aangemerckt ende omme andere goede consideratien, den suppliant het voors. vacerende colonelschap over 't voors. Walsch regiment gegunt ende denselven mettet commandement daerover als colonnel veereert, mits conditie, dat hy daerover geen tractement en sal genyeten, voor dat hy te velde mettet voors. regiment sal gebruyckt worden. (Oct. 19.)

Frittema. Ontfangen eenen brieff van den priveen raedt van de Ertzhartogen, geschreven tot Bruyssel den 6. deses, daerby gevoegt wesende, de requeste aen haere Hoocheyden gepresenteert by de erfgena.

men van wylen Feyco van Frittema in syn leven Co. Ma. rentmeester generael van Groeningen ende Drenthe, hare Ho. Mo. biddende, oock te willen schryven ende de hant daeraen houden by de Magistraat ende Ommelanden van Groeninghen, ten eynde de voors. erffgenamen betaelt werden van de particuliere penningen by hunnen vader gefurneert int jaer 1577, tot betalinge van de Walsche soldaten, die alsoeden gemeutincert waren, gelyck aen allen anderen is gedaen, ten selven effecte gecontributeert hebbende, ende dat haer van gelycken equivalent recompense werde gedaen van den prys van haer groot huys tot Groeningen, vercocht voor actien van de confiscation sonder eenighe redenen naer breder inhouden van den voors. brieff. Is nae deliberatie goetgevonden, dat men den voors. brieff ende requeste sal senden aen den magistraet der stadt Groeningen, ten eynde haer L. op alles willen letten, ende die supplianten administreeeren goet recht ende expeditie van justitie in conformite van het tractaet des Bestants. (Oct. 24.)

J. H. Jarichs. Gelesen de requeste van Jan Henrick Jarichs, ontfangener generael van het collegie ter admiraliteyt in Vrieslandt, versouckende octroy van hare Ho. Mo. op synen gevonden generalen regul, genaempt: het Gerichte des grooten Seevaerts, in conformité als eenen Abraham Cabeljan, voor hem ende syne erffgenamen verleent is, blyckende by de resolutie van date den 12. Novembris 1616, ende dat haere Ho. Mo. gelieven, eenige vuyt heure vergaderinge te committeeren, voor wyen hy remonstrant syn wedervaeren van syn goet debvoir ende recht mach rapporteeren, ende oock de gevouchlycxste middelen aenwysen, omme bequaemlyck eene proeve van den regul int werck te stellen; ende daerop gedelibereert zynde, syn gecommitteert een vuyt Hollandt, Seelandt ende Vrieslandt, omme den suppliant te hooren op syn aengeven, ten overstaen van sulcke persoonen, hun de saeck verstaende, als sy

VII.

goetvinden daerby te roepen, omme dat gedaen ende het rapport van deselve gehoort, voorder op des suppliants versouck gedisponeert te werden, gelyck haere Ho. Mo. sullen bevinden te behooren, zyn hiertoe gecommitteert d'heeren Meerman, Magnus ende Burmania. (Oct. 28.)

Jan Wolfaerts. Is Jan Wolfaertsz. van Schiedam, haere Ho. Mo. gedediceert ende gepresenteert hebbende zeecker bouck, geintituleert: den vorstelycken lusthoff ende morgenwecker der Princen, begrepen in drye deelen, door Anthonium de Guebara, vuytte hoochduytsche in de nederlandsche spraecke overgeset door D. M. O, toegeleert 36 guldens eens. (Eod.)

Ertzbisschop van Spalaten. Is geaccordeert, dat men aen de aenwesende heeren gedeputeerden van de provincien sal distribueren, zeecker bouck, geinscribeert: de Republica Ecclesiastica libri decem, auctore Marco Antonio de Dominis, archiepiscopo Spalentensi cum suis indicibus, ende dat men voor elck bouck sooveel sal betaelen, als den Raedt van State bedongen heeft. (Eod.)

M. Moucheron. D'heeren van der Dussen ende Meerman rapporteeren, dat sy naerder gesproocken hebben met Moucheron, ende dat deselve synen eysch sooverre gemodereert heeft, dat hy tevreden is, openinge te doen van syn voorgeven, hebbende toesage, dat men hem sal geven tot eene vereeringe, soo tselve is aengenomen ende goet bevonden wordt, vuyt het suyvere innecommen ses duysent guldens, ende voor thien achtereenvolgende jaeren van de zuyvere profijten anderhalff ten hondert. Versouckende die heeren rapporteurs hyerop te verstaen het goet believen van haere Ho. Mo. Is nae deliberatie verstaen ende geaccordeert, dat die heeren rapporteurs metten voors. Moucheron sullen mogen handelen ende sluyten, gelyck sy mette minste beswaernisse vant landt sullen cunnen nacommen. (Oct. 31.)

J. H. Jarichs. Is geaccordeert alhyer

te schryven tegen vrydage naestcommende, des morgens, de clock acht vuyren voor de camer van de vergaderinge, tot costen van Jan Hendricxz. Jarichs, ontfanger-generaal van de convoyen in Vrieslandt, den doctor ende professeur Snellium, Mr. Simon Stevin, Jan Pietersz. Dou, Melchior van Kerckhove, Jan Cornelis Kunst ende Mr. Joris Joosten, omme ter presentie van de heeren Meerman, Magnus ende Burmania te examineren ende visiteren, den generalen regul van het gesichte des grooten seevaerts van den voors. Jan Hendricksz. Jarichs. (Nov. 1.)

Ertsb. van Spalaten. Is geaccordeert te depescheren ordonnantie voor Dirck Laeckemans, in de vergulde druyve, van de somme van vyer hondert vyfthien guldens thien stuyvers, in betalinge van twee vergulden coppen mette wapenen der seven provintien rontsom gegraveert, by hem geleverd aen de heeren van der Dussen ende Teylingen, desen 8 Novembris 1617, om daarmede te vereeren den Ertsbisschop van Spalaten, volgende de resolutie daerop genomen voor de presentatie by hem aen haere Ho. Mo. gedaen van den bouck, by hem in drucke vuytgegeven, wegende beyde voors. coppen tachtentich oncen, d'once tot vyff guldens, beloopende vyer hondert drye guldens thien stuyvers ende twee custodien, daertoe twaelf guldens. (Nov. 8.)

M. Moucheron. D'heeren van der Dussen ende Joachimi doen wederom rapport van de leste communicatie, die zy gehad ende gehouden hebben met Moucheron op syn aengeven, ende hoeverre dat sy het geschil tusschen beyden gebleven, gebracht hebben, daerop dat de voors. heeren rapporteurs gelast ende geauthoriseert zyn, omme metten voors. Moucheron finalyck off te handelen ende sluyten op ten voet van haerl. rapport. (Nov. 9.)

E. Trip en L. de Geer. Syn Elias Trip ende Louys de Geer, ingesetenen ende coopluyden der stede van Amsterdam, ge-

accordeert haere versochte voorschriften aen de republycque van Venetien, ten eyndo zy supplianten omme redenen inde requeste verhaelt, souden mogen betaelt werden van de somme van vyffveertich duysent, twee hondert sessentzeventich guldens derthyen stuyvers, over geleverde wapenen aen den grave van Leeuwensteyn tot wapeninghe van syn regiment, ten dienste van de republieck van Venetiën, vuytte penningen, die deselve aen de voors. Grave sal moeten verstrecken. (Nov. 16.)

J. H. Jarichs. Gelesen de requeste van Jan Hendricxz. Jaricx, ontfanger-generael van het collegie ter admiraliteyt tot Doccum, ende omme redenen, soo daerinne als in de advysen van verscheyden Mathematicis over de generale regul des Gesichts des grooten Seevaerts van den suppliant begrepen, houdende dat den voors. regul subtyl ende op goede regulen van Geometrie gefundeert is, ende dat oock de practizyns nyet alleen deselve mede voor eenen generalen regul verclaren ende volgen sullen, maer oock, dat sy deur den voors. regul sien, dat sy te voeren blint waeren, ende volgens dien mette selve veele periculen ontgaen sullen, de bedoelden haven vinden ende dat men door deselve oock eene generale reformatie over de groote seevaart sal cunnen maecken. Is den suppliant geaccordeert octroy, voor hem ende syne naeomelingen, voor den tyt van twintich jaeren naestcommende, tot het bouck des suppliants van 't voors. gesichte des grooten Seevaerts, benevens syne platte pascaerte volgende syn versouck. Verhoudende voor alsoech te disponeren op desselfs suppliants verder versouck van recompense ende anderssints, totdat by het experiment van syne inventie deselve goetgevonden sal zyn, als wanneer daerop favorablyck gedisponeert sal worden. Accorderende by provisie den suppliant sess hondert guldens eens, voor de costen by hem alrede tot ondersouck van zyne in-

ventie gedaen, te betaelen by het collegie ter admiraliteit binnen Docom, ende is oock geaccordeert te schryven aen het collegie ter admiraliteyt binnen Rotterdam, dat sy terstont een jacht van veertich lasten willen doen toerusten, omme de voors. inventie te doen experimenteeren by ervaren schippers ende stierluyden, ende haere Ho. Mo. advertteeren, wanneer deselve gereet sal wesen om vuyt te loopen, daerentusschen dat aen alle de collegien geschreven sal werden, ten eynde dat sy tegen denselven tyt elck een openbaeren stierman vuytmaecken ende tot Rotterdam senden mette voors. jacht in see te loopen, ende 't voors. experiment te doen, volgende het advys van de voors. Mathematiquen. (Nov. 17.)

M. de Moucheron. Die heeren van der Dussen ende Joachimi, rapporteeren de openinghe, die welcke Moucheron hun gedaen heeft van syne inventie, bestaende in het oprichten van eene camere van assurance te water ende te lande, gelyck hy dat naerder by libel daertoe dienende, by geschrifte hervat heeft, daarvan de gecommiteerde van de provintien hebben aengenomen, aen haere principalen rapport te doen. (Dec. 1.)

Abraham Cabeliau. Ontfangen ende gelesen eenen brieff van de gecommiteerde raden ter admiraliteyt binnen Amsterdam, gedateert den 18. Novembris lestleden, houdende rescriptie op haere Ho. Mo. brieff van den 14. Juny lestleden, ende de gevouchde requeste van Abraham Cabeljau, verclaerende dat sy omme haer advys opte voors. requeste te formeeren, goetgevonden hebben eenige persoonen hun op des suppliants aengeven verstaende, in haerbeyder collegien te hooren, ende dat deselve verclaert hebben, dat het voorstel des suppliants is frivool, ende dat tselve hem tot twee reysen aengeseet synde, hy dat nyet en heeft kunnen gedebatteren, ende hebbende de voors. verclaringe doen stellen by geschrifte, sy deselve mette re-

queste ende den bouck van den suppliant wederom senden, daerinne dat eenige syne doringen werden aangewesen. (Dec. 6.)

Gillis du Corne. Is geaccordeert dat men de declaratie van costen gedaen, maken ende overgegeven by Joncker Johan Gillis, tegen Bartholomeum du Corne, wonende tot Sluys, sal stellen in handen van parthye ofte van desselfs procureur, omme daertegens te diminuere binnen een maent na de insinuatie deses. (Dec. 7.)

Auleander, stuckgieter. Opte requeste van Pauli Auleander, woonende binnen Amstredam, meester van de lichte stucken te gieten, versouckende octroy tot syne inventie van seecker schroeff tonnenwerck, daerdoor men alderley molenwerck mettet water sal kunnen doen gaen, alsmede omme meeren ende landen drooch te maecken met cleyne costen ende in corten tyt, is verstaen dat de suppliant eerst sal exhiberen het model van de voors. inventie. (Eod.)

A. Cabeliau. Opte requeste van Abraham Cabeljau is geaccordeert, dat men den suppliant wederom sal behandigen syn vuytgegeven bouck, geintituleert: Rekenbouck van de groote Seevaert, mette tegenberichten daerinne gemargineert. (Eod.)

Crispian van de Pas. Opte requeste van Crispian van de Pas, woonende tot Utrecht, versouckende octroy, omme te mogen vuytgeven seecker boucxken, geintituleert: Thronus Cupidinis sive emblemata amatoria, inhoudende verscheyden figuren, by hem gesneden, is den suppliant zyn versouck affgeslagen. (Eod.)

Syon Luz. Opte requeste van Syon Luz, taeffelhouder tot Breda, is geaccordeert, dat men de seureté de corps aen den suppliant gegunt, alsnog sal prolongeren den tyt van sess maenden na de expiratie van de loopende concessie. Dec. 8.)

Doctor Schinckel. Opte requeste van Mr. Antonius Schinckel, doctor in de Medicynen, versoeckende alsoo hy van meeninge is, metter woon te vertrecken naer Roermonde, alwaer hem een goede condi-

tie wert gepresenteert, dat hem soude werden geaccordeert syne meublen vuyt te voeren, vry van thol ende licent, is dit versouck afgeslagen om de concequentie. (Dec. 19.)

Nicolaes de Clerck. Is Nicolaes de Clerck, woonende tot Delft, toegeleet 72 guldens voor seeckeren bouck, by hem haere Ho. Mo. gedediceert, geintituleert: Toneel der beroemder Hartogen, Princen, Graven ende Crychshelden vant Christenrycke, binnen dese leste drie eeuwen, vervattende oock hare beeltenissen, affcompsten ende voornaemste daeden, mitsgaders den huydigen staet der vermaerde republycquen van Venetien, Genua, Switserlandt ende Geneve. (Dec. 10.)

Jan Jansz. Stampioen. Opte requeste van Jan Jansz. Stampioen, borger tot Rotterdam, is geaccordeert, dat die gecommitteerde raden ter admiraliteyt binnen Rotterdam, eenige persooenen, hun de conste ende inventie des suppliant verstaende sullen mogen verwittigen, die den suppliant daerop sullen examineeren, ende van hunne bevindinge aen deselve rapport doen, omme haere Ho. Mo. daervan te advertieren, welverstaende, dat alles sal geschieden sonder costen vant landt. (Dec. 29)

Udeman's tractaet. Is Jan Janss. Keyser bouckvercooper tot Siericzee, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van sess jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde provincien te mogen drukken, doen drukken ende vuytgeven, twee stichtelycke tractaetgens, eerst gemaectt ende nu wederom geaugmenteert ende oversien door den eerbaren Godefridum Cornelii Udemans, bedienaer des heyligen Evangeli tot Siericzee, het eene geintituleert: Christelycke overdenkingen, die eene geloovige siele dagelicx behoort te betrachten, gestelt op elcken dach van de weecke, ende op het ander de leeder van Jacob, dat is, cortte ende naecte affbeeldinge van den rechten wech naer den Hemel, in seecker trappen onderscheyden. Verbiedende, enz. (Dec. 30.)

1618.

Jan Gerritsz. Oosterlingh. Is den Agent Falckenburch geauthoriseert, omme met Johan Gerritsz. Oosterlingh aff te handelen den prys van seeckere silveren vergulden dose, by hem gemaectt ende aen haere Ho. Mo. geleverd, wegende seshien oncen vier engelschen, daerinne dat aen den Coninck van Sweden gesonden is, het tractaet van alliantie tusschen syne Maj. ende hare Ho. Mo. gemaect. (Jan. 2.)

Idem. Gehoort het rapport van den agent Falckenburg, is geaccordeert te depescheren ordonnantie voor Jean Gerritsz. Oosterlingh, goutsmit, woonende in den Haghe, van de somme van hondert guldens voor een silveren vergulden doose, wegende seshien oncen vier engelschen, daerinne dat aen syne Co. Ma. van Sweden, drie jaren geleden by ordre van hare Ho. Mo. gesonden is geweest, het tractaet van alleantie by hare Ho. Mo. met syn Maj. gemaect, die hy te voerens noch eens van silver hadde gemaectt ende hem gelaten wiert. (Jan. 4.)

Johan Sem, lantmeter. Opte requeste van de gedeputeerde van de Lantschap Drenthe, is geaccordeert te schryven aen Isaac Pietersz., Commissaris van hare Ho. Mo. in Denemarcken, ten eynde hy aldaer wil bevorderen, dat Mr. Johan Sems, lantmeter ende ingenieur, jegenwoordich wesende in dienste van den Coninck van Denemarcken, mach werden gehoort ende geëxamineert by sulcke ende ter plaetse daer dat behoort, opte interrogatorien van de remonstranten hem toe te senden, als getuyge, omme geëmployeert te werden, in den processe, dat de Landtschap van Drenthe heeft uytstaende voor haere Ho. Mo. tegen den Heere Prince, Grave van Arenberge, als heere van Wedde ende Westwoldingerlandt, nopende de landtscheydinge tusschen de landtschap Drente ende deselve heerlichen, mits dat partye

hiervan sal werden geadverteert, omme insgelycx interrogatorien te formeeren ende daerop getuygen te doen verhooren, indien zy dat begeeren. (Jan. 6.)

Mr. Hendrick de Keyser. Opte requeste van Mr. Hendrick de Keyser, architect der stadt Amstelredam, versoekende by advance noch geassisteert te werden mette somme van negen dusent gulden op syn aengenomen werck van de sepulture van syn Exc. die heere Prince van Orangien, ho. lof. mem. Is verstaen dat, alvooren hierop te disponeeren, eerst sal sien de conventie ende tractaet metten suppliant gemaect, mitsgaders wat hem daerop is betaelt. (Jan. 16.)

Claes Claess. de Koyer. Opte requeste van Claes Claess. de Koyer, molenmaecker, poorter der stede Alckmaer, versoekende octroy voor veerthien jaeren, omme alleene in de Vereenichde provincien te mogen maecten een neuywe maniere van een schepradt te gebruyken aen de watermolens. Is verstaen, dat den suppliant hem sal adresseren aen de provintien, daer hy syne inventie sal willen te werck stellen. (Eod.)

Mr. Henrick de Keyser. Is Mr. Henrick de Keyser, architect van Amstelredam, noch toegeleert ses duysent guldens eens, op affcoringe van syn aengenomen werck van de generaliteyt, mits dat hy gehouden sal syn, tvoors. werck volcommelyck gemaect op te leveren binnen dit loopende jaer 1618, te betalen de voors. somme by het collegie ter admiraliteyt binnen Amstelredam. (Jan. 22.)

Weegschael. Die heere Ambassadeur Carleton heeft wederom seer serieuselyck gerecommandeert ende versocht ten dienste ende voer de conservatie van het respect van syne Maj., mitsgaders van de eere van hem heer ambassadeur, ten dienste selfs van dese landen, omme versheyden redenen ende consideratien by syn E. int lange verhaelt, dat hare Ho. Mo. zooveele souden gelieven te doen by de provincien, die

het placcaet tegen het seditieux boucxken, geintituleert, de weegschale, alnoch niet en hebben gepubliceert, dat zy dat willen doen ende ordre geven, dat deselve boucxkens worden ingetrocken, ende voornementlyck dat sulcx geschiede in de provincie Utrecht, alwaer 'tvoors. boucxken originelyck is gedruckt ende herdruckt, ende alsoo versch in de winckels vercocht, dat men den druck heeft kunnen vuytwischen, ende dat mette occasie van het senden van den brieff van den coninck aen de heeren Staten van Utrecht, raeckende de clachten van den voors. heere generael Cecil. Op beyde voors. poincten gedeliberceert synde, is geresolveert, dat men copie van de voors. propositie, raeckende de clachte van den voors. generael Cecil sal senden aen de heeren Staten van Utrecht ende haer E. serieuselyck versoecken ende recommandeeren, dat haer gelieve met alle goede consideratien te letten opte redenen in den brieff van syne Ma. inde de voors. propositie verhaelt, ende eenich middel ende expedient te adviseren, daermede het genomen miscontentement geaccommodeert ende syne Ma. en den Colonel Cecil contentement gegeven mach werden, ende dat men oock haer E. Mo. sal adverteren van de instantie, die dvoors. heere ambassadeur wederom heeft gedaen, ten eynde het placcaet tegen het seditieux boucxken geintituleert, de weegschale, soude werden gepubliceert inde provincien, daer dat noch niet en is gedaen, voornementlyck in de provincie van Utrecht, alwaer tselve boucxken originelyck soude syn gedruckt ende herdruckt, oock soo versch gelyck hiervoren geseyt is. Ende mitsdien haer E. versoecken 'tvoors. placcaet te willen doen publiceren, ende dienvolgende de boucxkens doen intrecken ende verbieden deselve meer vuyt te geven ende vercoopen op de pene by het placcaet gestatueert, ten eynde syne Ma. ende die voors. heere ambassadeur moegen hebben contentement. (Jan. 26.)

Hessel Gerritsz., caertmaker. Is Hessel Gerritsz. caertmaker tot Amstelredam, geacordeert een open brieff van octroy, daerby verboden wert des suppliants caerten, beschryvingen van landen ende modellen van caerten, soo geschreven als gedruct op eenigerley wyse na te maken, te copieren ofte divulgeren, by verbuerte van de pene van drie hondert carolus guldens, tot behoeff gelyck dat gebruyckelyck is. (Jan. 27.)

Jan Janss. Stampioen. Is gelesen de requeste van Jan Janss. Stampioen, borger tot Rotterdam, geïnventeert hebbende de konste, hoe dat alle menschen tzy te water of te lande, haer polus hoochte sullen kunnen nemen, alleene door 't gesichte, sonder na de sterren te schieten met graetbogen, ofte eenige andere instrumenten, daeraen gepaert syn vier nieuwe manieren om de polus hoochte te weten, die voor desen noyt en syn bekent geweest, seer dienstich voor alle zeevaerende luyden, ende licht voor den gemeenen man te verstaen, volgende dattestatie van David Davidtsz., leermeester van de conste der zeevaart, Jan Cornelisz. Kunst, geexperimenteert schipper op lange reysen; ende geleth synde opte recommandatie van de gecommiteerden van het collegie ter admiraliteyt binnen Rotterdam, hebben hare Ho. Mo. geacordeert, dat die gecommiteerden van het collegie ter admiraliteyt binnen Rotterdam, aen den voors. suppliant by provision sullen mogen doen verstrecken voer de costen, moeyten ende verleth by hem gedaen int ondersoecken van de voors. syne inventie vier hondert carolus guldens eens, ende als de voors. inventie naerder sal wesen ondersocht ende goetgevonden, sal alsdan naerder op des suppliants versoeck gedisponeert werden, gelyck bevonden sal werden te behooren. (Eod.)

Sweedts cooper. Is gelesen het advis van den raedt van state, geformeert den laesten der voorleder maent opte memorie van de

gedeputeerden van het collegie ter admiraliteit, resideerende tot Hoorn ofte Enchuyssen, daerby zy verclaeren, dat hun bedunct, dat men tvoors. collegie van het Sweedts cooper soude mogen laten volgen de quantiteit van tusschen seventien ende achtien duysent ponden voer de vier halve canons, die zy de generaliteit gedaen hebben ten dienste van de possideerende fursten, ende goetgevonden alvooren daerop te disponeren, dat men eerst sal hooren het advys van syn Exc. (Febr. 2.)

Idem. Gehoort het rapport van het advis van syn Exc., ingebracht by den griffier op het advis van den raedt van state, geformeert den lesten der voorleder maent opte memorie van de gedeputeerde van het collegie ter admiraliteyt, residerende tot Hoorn, houdende dat haer E. bedunct, dat men tvoors. collegie souden laten volgen van het Sweedts cooper (daervan in 'slandts gieterij alnoch in voerraedt is de quantiteyt van hondert inegentlich dusent ponden) de quantiteyt van tusschen de seventhien ende achtien dusent ponden, die men ghist dat de vier halve canons vant voors. collegie ter admiraliteyt geleverd heeft vuyt haer magasyn ten dienste van de possiderende fursten, ten hoochsten soude hebben gewogen, dat syn Exc. goet vindt, dat men tvoors. collegie soude mogen laten volgen twintich dusent ponden vant voors. cooper, mits dat tselve by d'andere collegien niet en sal getrocken worden in consequentie. (Febr. 5.)

Ertzbisshop van Spalaten. Ontfangen ende gelesen eenen brieff van den Ertzbisshop van Spalaten, Marcus de Dominis, geschreven tot Londen, primo die nascentis anni praesentis, houdende bedanckinge van de vereeringe by hare Ho. Mo. syn E. gedaen, voer de presentatie van synen bouck by hem aen deselve gesonden ende doen presenteeren, met vermaninge van de provincien tot eenicheyt ende liefde onder malcanderen. (Febr. 7.)

N. de Clercq, Toneel, enz. Is den agent

Valckenburg gelast te spreken met Nicolaes de Clercq, omme van den selven te verstaen, waervooren hy begeert te vercoopen syn tweede bouck geintituleert: Tooneel der vermaerde Hartogen, Princen, enz. (Eod.)

Pieter Gillisz., Lantmeter. Is Pieter Gillesz., geswooren lantmeter, geaccordeert commissie, omme in Vlaenderen onder de Vereenichde provinciën gehoorende, te bedienen het lantmeterschap, mits dat hy gehouden sal syn dese syne commissie in den raedt van Vlaenderen te doen registreren, ende aldaer daerop eedt te doen, dan wort opgehouden te disponeren op des suppliant's versochte octroy. (Eod.)

Daniel Noot. Is Daniel Noot, zeepsieder, woonende tot Middelburch in Zeelandt, het octroy hem verleent den 28. Aprilis 1617 geprolongiert van zeven tot twaelf jaeren, mits dat hy gehouden sal syn syne inventie int cleene te maecken ende aen hare Ho. Mo. te presentieren binnen sess maenden naestcommende, ende dselve int groote ende perfecte te maecken binnen sjaers, by pene van te verliesen het effect vant voors. octroy. (Febr. 16.)

P. Everaerts. Is geexamineert de declaratie van de translaten by Pieter Everaerts, gedaen vuyt de Italiaensche in de Nederlandtsche spraecke, ten dienste van haere Ho. Mo., door last van den griffier, bedraegende dertich guldens thien st. ende geaccordeert daarvan te depescheren ordonnantie. (Febr. 21.)

de Koyer, Molenmaecker. Is Claes Claess. de Koyer, molenmaecker, poorter der stede Alckmaer, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van thien jaren naestcommende, alleene in de Vereenichde provinciën te mogen maecken ofte doen maecken eene nieuwe maniere van een schepradt, te gebruycken aen de watermolens, omme met veel minder moeyten ende kosten in corten tyt alle lage landen van 't water, daer zy mede verlegen syn, te ontlasten, van welke inventie hy in presentie van de Borgemrn.

der voors. stadt, ende noch daerna in twee andere, distincte proeven heeft doen blycken, dat hy met syn voors. schepradt driemaal soo veel waters kan vuytwerpen als met gewoonelycke schepraden soude kunnen worden gedaen. Verbiedende, enz. (Eod.)

Platte daken. Opte requeste van Adriaen van der Meer ende Adriaen Leenders. timmermans compaignons, beyde borgers ende inwoonders van 's Gravenhage, versoekende octroy om alleene in de Vereenichde provinciën haere inventie te moegen practizeren ende maecken van platte daecken met seecker bequaem houtwerck, dat hemselven kan beschermen, mitsgaders met seeckere smeringe dicht te maecken. Is goetgevonden alvooren te disponeeren, dat men doer den agent Valckenburg, het werck by de supplianten gemaect in den huysen van Doubleth, secretaris van den Hage, in de requeste gementioneeret, sal doen visiteren. (Febr. 24.)

Salpeter te maken. Opte requeste van Jacques de Cagnioncle, coopman tot Dordrecht, versoekende octroy voor den tyt van dertich jaren tot het maecken van salpeter in dese Vereenichde Nederlanden. Is geordonneert, dat men deselve requeste soude stellen in handen van syn Exc. ende des raedts van state, omme hare Ho. Mo. daerop te adverteren van derselver advis. (Maart 2.)

Ertzbisschop van Macedonien. Is Josepho Ertzbisschop van Macedonien, toegeleet ten aensien van synen jegenwoordigen soberen staet, by compassie vyftich guldens eens, voer eene subventie tot betalinge van syn belooffde rantsoen by den Turck. (Eod.)

Lamotio, predicant. Is Joanni Lamotio bedienaer des Goddelycken Woorts alhier in den Hage, toegeleet vyftich guldens, overgeset hebbende in de Nederlandtsche spraecke, een bouck, geintituleert: seven-daeghsche conferentie, daarvan hy eenige exemplaren aen hare Ho. Mo. heeft gepresenteert. (Eod.)

A. Hunterus, predicant. Opte requeste van Andreas Hunterus, predicant van de Schotsche regementen, is geaccordeert dat men sal sien, wat den suppliant van syn tractement is competerende, ende deselven noch voor dese reyse tracteren by anticipatie, gelyck int voorleden jaer. (Eod.)

Bereyden van baleinen. Is Jan Osborn, woonende binnen Amstelredam, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van thien jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde Nederlanden te mogen maecken ende int werck stellen syne nyeuwe gevonden practique van het bereyden ofte prepareren van de walvisch baleinen, omme deselve recht, effen, hert ende plat te maecken ende prepareren, in dier voegen dat men die sal kunnen gebruycken, alsoff het een specie van ebben off diergelyck hert hout ware, tot spiegelcassen, lystgens, ronde regels ende alle andere drayeryen ende hantwerckerye, schoonder int gesichte als ebbenhout. Verbiedende, enz. (Maert 3.)

Delcorne, tafelhouders te Sluis. Opte requeste van Johan Gillis, is geaccordeert dat men dese requeste sal stellen in handen van Dirck Boot, als procureur van Bartholomeus Delcorne, taefelhouders tot Slnys, ende denselven ordonneren, tegen d'overgegeven declaratie van costen des suppliants te diminueren binnen den tyt van acht dagen, na de insinuatie precis, oft dat hare Ho. Mo. andersins ende by gebreecke van dien, de voors. declaratie van costen sullen taxeren, ongediminueert, gelyck bevonden sal worden te behooren. (Maert 5.)

Jo. Bruckerus, predicant. Opte requeste van Johannes Bruckerus, predicant tot Rhees, versoeckende dat hem syn onderhoudt soude werden toegeleit, is geordonneert daerop eerst te verstaen het advys van den raedt van state. (Eod.)

Wed. Gilpin. Gelesen de requeste van Jouffrouwe Maria Poents, weduwe van wylen den heere Gilpin, versoeckende

affreekeninge van de diensten van wylen den capiteyn George Gilpin, den lande gedaen, ende goetgevonden te hooren het rapport van den commis Verhaer, die dese saecke heeft onderhouden. (Eod.)

Salpeter. Is Jacques de Cagnioncle, coopman, wonende tot Dordrecht, geaccordeert octroy ende consent, omme voor den tyt van twintich jaren naestcommende alleene in de Vereenichde provincien te mogen trecken ende maecken, doen trecken ende maecken salpeter, verbiedende, etc.; mits dat die voors. Jacques de Cagnioncle gehouden zal zyn binnen den tyt van thien ofte twaelf weecken naestcommende, aen haere Ho. Mo. te leveren van zyne inventie, eene behoorlycke proeve alhier te lande by zyne inventie gemaakt, ende dat hy nyet en sal vermogen in schuren, stallen ofte koyen der goede luyden te vallen, omme het salpeter daervuyt te haelen tegen heuren danck, ende sonder alvooren met hun in de redelycheyt geaccordeert te zyn. (Maert 10.)

Henr. Janss., steenhouwer. Is op het schryven van de eerste ende andere verordente van de reeckeninge in Gelderlandt, gedateert den 25. February lestleden, geaccordeert te depescheren pasport op den persoon van Mr. Henrick Janss., steenhouwer, omme den Rhyntroom aff tot Aernhem te mogen brengen, vry van convoy ende licent, twee duysent voet Mennegersteen, een schip calcx, drye duysent ponden staven yzers, ende ongevaerlyck voor twee hondert guldens negels in manden gepackt, tot vertymmeringe ende repareren van het furstelyck hoff tot Arnhem. (Eod.)

Kerck te Groede. Ontfangen ende gelesen eenen brief van borgemeesteren ende schepenen 's landts van den Vryen, gedateert den lesten der voorleder maent, raekende den opbouw van de kercke, een wooninge voor den predicant ende schole in de dyckage van de Groede; ende goetgevonden daerop, mitsgaeders opte

gevoechde requeste van de kerckdienaers, kerckmeesteren ende gemeente van de Groede sal stellen in handen van den raedt van state om advis. (Maert 12.)

Platte daken. Is Adriaen van der Meer ende Adriaen Leendertss., tymmerlyuden, beyde borgers ende inwoonders van 's Gravenhage, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van seven jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde Nederlanden te mogen maecken ende doen maecken zeecker bequaem houtwerck, by hun geinyenteert, dat hetzelfde can beschermen, ende met een smeeringe daerover tot meerder verseeckertheyt suffisant ende bestant is, om plat te decken, sonder eenich mangel ofte gebreck van de sonne oft water. Verbiedende, enz. (Maert 13.)

Delcorne. Is den tyt, Bartholomeus Delcorne, taeffelhouder tot Sluys, geaccordeert omme te diminueren tegen de declaratie van costen tegen hem overgegeven by Joncker Johan Gillis, vuyt sunderlinge gratie voor delay geprolongeert veerthien daegen. (Maert 14.)

Johanna de Sille. Opte requeste van Jouffrouwe Johanna de Sille, eenige dochter van wylen doctor Nicasius de Sille, in zynen tydt pensionaris der stadt Amstredam, versoekende in recognitie van haers vaders diensten saliger, een jaerlycx pensioen tot haer onderhoudt, is geapointeert nihil. (Maert 14.)

Joh. Bruckerius, predicant. Is gelesen het advys by den raedt van state, geformeert den 12. dezis, opte requeste van Johannes Bruckerius, predicant tot Rhees, houdende dat haer E. zouden goetvinden dat den suppliant wederom soude werden toegeleit 250 guldens eens, gelyck geschiet is int jaer 1615, daermede haere Ho. Mo. hebben geconformeert. (Eod.)

Jan Hendricxz. Jarichs. Is gelesen de requeste van Jan Hendricxz. Jarichs, ontfangen van het collegie ter admiraliteyt binnen Doccum, versoekende om redenen daerinne verhaelt, dat tot het experiment

van zyne inventie, van den generalen regul vant gesicht des grooten seevaerts, geemployeert souden mogen worden, namentlyck Carel Nys, provoost generael vant leger in qualiteit van capiteyn van de geaccordeerde jacht, als op diversche zeeëxpeditionen met commandement geweest, ende oversulcx tot desen last buyten twyffel zeer bequaem zynde, item Mr. Joris Carels, leermeester ende styerman van de groote zeevaart binnen Enchuysen, in qualiteit als schipper ende opperstierman, overmits teyrt veel bekende experientie ende Johan Buys, exploicteur ordinaris 's hoofs van Hollandt, in qualiteyt als commis, als op de caerten ende bouchouden tot genoeghen geverseert zynde, ten fyne omme de penne te voeren. Is nae deliberatie geresolveert, dat men de voors. requeste sal senden aen het collegie ter admiraliteyt binnen Rotterdam, ende deselve aanscryven, alsoo hare Ho. Mo. verstaen ende begeren, dat het experiment van de voors. inventie des suppliants exactelyck ende getrouwelyck, overmits d'importantie ende aengelegentheit van dezelve voor den dienst van den lande ende zeevaart wierde gedaen ende verricht, dat zy daertoe de voors. genomineerde persoonen zullen employeren, tenzy dat zy hebben eenige redenen ter contrarien, daarvan dat zy haere Ho. Mo. sullen hebben metten eersten te adverteeren omme geen en tyt te verliesen. (Maert 17.)

Kerck te Groede. Is gelesen het advys by den raedt van state, geformeert den 17 deser, opte requeste van de kerckmeesteren ende ontfangen van de kercke van der Groede, houdende dat haer E. bevinden, dat de supplianten in haer versouck gefundeert zyn, namentlyck dat de kercke van de Groede behoort te volgen ende gerestitueert te werden de achtentwintich gemeten landts, gelegen int landt van Waes, die haer eerst by den Nuncius van den Paus, ende daernaer wederom by den Ertzhertoge tegen de sententie van den

raedt van Vlaenderen zyn afgenomen ende den nonnen tot Damme gegeven, stellende aen hare Ho. Mo. descretie off het nyet beter en ware, den supplianten te vergunnen, haere Ho. Mo. favorabel voorschryven aen de Ertzhertogen, derselver versoeckende de voors. gemeten landts aen de voors. kercke van de Groede weder te laten volgen, liever dan den supplianten haer versouck te accorderen, om heur verhael te nemen op de goederen van eenige geestelycke collegien aen de andere zyde toebehoorende, ender onder haere Ho. Mo. gebiedt leggende.

Ende wat belanght der supplianten tweede versouck van het opbouwen van haere kercke ende een woninge voor den predicant ende school, dat haer E. hun alnoch souden conformeren mettet advys van Burgemeesteren ende schepenen 'slandts van den Vryen tot twee reysen overgeschreven, naementlyck, dat de thiende heffers in de Groede wesende, de abten van sinte Baeffs ende sunte Pieters tot Gendt, ofte de admodiateurs derselver thienden van wegen de voors. abten tot dese opbouwinge gehouden zyn, aengesien dat bevonden werdt, dat tot heuren last staet het opmaecken van den hoogen choor, het stofferen van den hoogen altaer ende het hangen van de clocke, doch dat men dienthalven by communicatie vant voors. collegie vant Vrye mette voors. abten ofte heure volmachten zoude moegen accorderen op de redemptie van dien, tot een behoorycke somme van penningen, zoo in gelycken zaecken van wegen de kercke van Cadsant geschiet is. Hiermede hebben haere Ho. Mo. nae deliberatie hun geconformeert ende verstaen, dat men het collegie vant Vrye zal autoriseren, gelyck deselve geauthoriseert worden midts desen, omme metten alderiersten, mette voors. heeren abten oft derselver volmachten oft admodiateurs, ten overstaen van de kerckmeesteren van de voors. kercke van de Groede soovele te doen ende bemiddelen,

datter een accordt opte redemptie van de voors. opbouwinge van de kercke, woninge van den predicant ende schole gemaect mach werden, gelyck in Cazandt oock is geschiet, oft dat anders diesaengaende sal werden versien gelyck bevonden zal werden te behooren; ende sal voorts van wegen hare Ho. Mo. gescreven werden aen de Ertzhertogen, ten eynde zy aen de voors. kercke van de Groede willen laten volgen de 28 gemeten landts, gelegen int landt van Waes, die derselver kercke zyn affgenomen, tegen de sententie van den raedt van Vlaenderen, off dat andersints haere Ho. Mo. die supplianten anders sullen moeten versien om haer daertegen te vergoeden. (Maert 20.)

Jarichs. Ontvangen eenen brieff van het collegie ter admiraliteyt binnen Rotterdam, gedateert den 22. deser, houdende antwoord opten brieff van haere Ho. Mo., raeckende de requeste gepresenteert by Jan Henricxz. Jarichs, ten eynde de persoonen by hem genomineert, tot het experiment van zyne inventie gebruyckt zoude mogen werden, daerop hare Ho. Mo. by derselver advys van den 17. deses haer advys hebben versocht, dat zy nyet quaet en vinden dat de voors. persoonen tot het voors. experiment werden geemployeert; dan alsoo zy onderricht zyn, dat het experiment tzeckerste ende best genomen can werden om de noort, ende haere Ho. Mo. goetgevonden hebben op hare repartitie te accorderen een schip van oorloge tot convooy van de geotroyeerde compaignie op de walvischvanck, welck schip nyet grooter als tusschen tseventich ende tachtentich lasten zyn sal, dat hun dunckt dat de voors. persoonen tot het doen vant voors. experiment bequamelyck op hetzelfde zoudn kunnen worden gestelt, twelck dienst zoude cunnen doen aen de compaignie ende oock tot het experiment geemployeert werden, omme alsoo het landt te subleveren van costen. Hiermede hebben haere Ho. Mo. hun geconformeert ende dienvolgende

geresolveert, dat men 't voors. collegie sal aenschryven, dat haere Ho. Mo. alles stellen tot haerlyuder discretie, midts dat het experiment ten besten werde gedaen zonder retardement. (Maert 23)

Spilsluysen. Is Simon Stevin van Brugge, legermeter, van haere Ho. Mo. toegeleit de somme van twee hondert carolus guldens eens, voor de dedicatie by hem aen haere Ho. Mo. gedaen van twee boucken by hem vuytgegeven, den eenen geintituleert: Castrametatio, dat is, legermetinge nae d'ordeninge ende 'tgebruyck van zyn Exc., ende den anderen, nyeuwe maniere van stercte bouw door spilsluysen, mits dat hy gehouden zal zyn, elck van de presente heeren te leveren een exemplaar van de voors. twee boucken. (Eod.)

Anthonis de Witte, lantmeter. Is Jan Anthony de Witte, geswooren landtmeter, gecommitteert tot een landtmeter in de quartieren van Brabant ende Vlaenderen, onder haere Ho. Mo. gehoorsaemheyt behoorende, ende geauthoriseert omme dese zyne commissie aldaer te bedienen, ende exerceren ter requisitie van alle diegenen, die hem daertoe tot haeren costen sullen begeeren te gebruycken; mits dat hy gehouden zal zyn, alvorens dese zyne commissie, in de griffien van de raden van Brabant ende Vlaenderen in 's Gravenhage ende binnen Middelburch residerende, te doen registreeren ende in deselve raden eedt te doen, van hem int selve officie wel ende getrouwelyck te quyten. (Maert 28.)

Jarichs. Ontfangen eenen brieff vant voors. collegie ter admiraliteyt binnen Rotterdam, gedateert den 29. deses, daerby sy omme redenen daerinne verhaelt, hun excuseeren te doen d'equippage van de jacht ofte eenich ander schip, om daarmede te doen het experiment van de inventie van Jan Henricss. Jarichs, ontfanger van het collegie ter admiraliteyt binnen Doccum, gelyck hun dat belast is geweest, al van in Novembre lestleden; daerop geordonneert is t'antwoorden, dat haere Ho.

Mo. wel bekennen, dat de gemoveerde difficulteyten consideratien meriteeren, als streckende ten oirbaer van de menage ende sparinge van costen, dan dat nochtans, diewyle nae behoorlyck ondersoek van de voors. inventie, (daerop gehoort het advys van de verstandige hun bekent) haere Ho. Mo. deselve bevinden van sulcke apparentie, dat die wel meriteert de costen van het experiment daervan te doen, gelyck hare Ho. Mo. den suppliant hebben toegeleit, voornementlyck ten regarde van de importantie ende consequentie van de zaecke voor den dienst vant landt ende verseeckeringe van de zeevaert, by sooverre als deselve tot perfectie ende effect gebracht mach werden; daertoe dat ten selven eynde soovele costen geleden ende by den suppliant gedaen zyn, dat hy syn geheel welvaeren daeraen genoech gehangen ende geconsumeert heeft, derhalven haere Ho. Mo. seer ernstig versouck ende begeren alnoch is, dat zy, indien 't eenichsints doenelyck is ende kan geschieden, sulcke equippage willen by der handt nemen ende datelyck in diligentie doen effectueren, daarmede sonder langer vuytstel het voors. experiment in het jegenwoordige saisoen noch mach gedaen werden, daeraen dat zy den lande dienst ende haere Ho. Mo. eene aengenaeme zaecke sullen doen, alsoo deselve vastelyck vertrouwen op het rapport van de voors. verstandigen, dat die voors. inventie ende experiment met Godes hulpe sullen gelucken, tot 's landts eere ende voordeel. (Maert 31.)

Idem. Opte requeste van Jan Hendricxz. Jarichs, ontfanger van het collegie ter admiraliteyt binnen Doccum, is geaccordeert te schryven aen het collegie ter admiraliteyt binnen Rotterdam, al ist soo, dat haere Ho. Mo. nyet en twyffelen off haer L. en zyn in alle diligentie doende omme toeterrusten de geordonneerde jacht, gedestineert omme te doen het experiment van de inventie van den suppliant van den generalen regul vant gesichte des grooten zee-

vaerts, dat evenwel haere Ho. Mo. nyet en moghen laeten ten regarde van de seer groote importantie ende gelegenthey van de zaecke voor den dienst vant landt ende de zeevaert, hun serieuselyck alnoch te vermaenen, dewyle het bequaemste saisoen tot het voors. experiment jegenwoordich hyer is, ende dient dat zy dese saecke willen beharttigen, gelyck hare Ho. Mo. hun dat toevertrouwen; ernstelyck daerbenevens begerende, dat zy den persoon van Carel Nys, als capiteyn opte voors. jachte mette twee andere genomineerde willen gebruycken, omme het voors. experiment te doen, gelyck hun dat by haere Ho. Mo. toebetrouwt wordt ende sy aen deselve sullen hebben te verantwoorden. (April 7.)

Seecker gevangen. De heere Kinschot, fiscael van Hollandt, verclaert eenighe particulariteyten vant geene hy verstaen heeft van zeeckeren persoon, ghenampt . . . . van den Abeele, desen morghe opte voorpoorte van den Hage ghevangen gebracht by Carel Nys, geweldige provoost, die qualycken van syn Exc. gesproocken ende denselve gedreycht met zyn mes te zullen steecken, verclaerende dat die van Hollandt, hem fiscael, belast hadden den ghevangen te examineren, hetwelcke hy oock soude naecommen ende haere Ho. Mo. rapporteren 't geene hy van den gevanghen naerder sal verstaen. (April 9.)

Jan Janss. Stampioen. Is Jan Janss. Stampioen, borger tot Rotterdam, toegeleit de somme van hondert vyftich guldens voor de dedicatie ende presentatie by hem aen haere Ho. Mo. gedaen van zeecker bouck, geintituleert: Nyeuwe taeffelen der Polus hoochte, inhoudende vier nyeuwe manieren, die voor desen noyt gehoort noch gesien en syn geweest, hoe men op alle plaetsen ter werelt de Polus hoochte sal kunnen vinden by het gesichte der sterren. (April 10.)

Huysvrouw van Ballochi. Is Juliana

Beyers, dochter van den ouden Wilhem Beyer, tot Utrecht, ende huysfrou van Francois Ballochi, ghewesen commissaris van monsteringe, vuyt commiseratie over haeren jegenwoordigen soberen staet, noch eens toegeleit hondert guldens, mits dat zy haere Ho. Mo. nyet meer en sal moeyelyck wesen. (Eod.)

Jarichs. Ontfangen eenen brieff van het collegie ter admiraliteyt binnen Rotterdam, gedateert den 10. deses, daerby zy adverteren, dat zoo haest als zy haere Ho. Mo. lestvoergaenden brieff van naerder last, omme een expresse jacht metten aldereersten toe te rusten tot het experiment van de inventie van den ontfangen Jan Hendricss. Jarichs ontfangen hadden, dat zy oock datelyck ordre gestelt hebben dat sulcx opt allerspoedichste mochte achtervolcht worden, sunderlinge innesiende, hoe serieuselyck dat t'voors. experiment haere Ho. Mo. was gerecommandeert met ingenomen oordeel van dat van tselve oock den dienst van 't landt ende de voorderinge van de zeevaert ten alderhoochsten soude gelegen wesen, ende daeromme mette twee persoonen terstont genomineert ende aen zyn Exc. doen presentereen hebben, te weeten den ouden capiteyn Jan Roomer ende capiteyn Pieter Claes Rochusz., omme een van beyde geëligeert te werden tot capiteyn opte voors. jachte, gelyck zy oock verstaen, dat de voors. Pieter Claes Rochusz. by syne Exc. daerinne geprefereert is, een man die het stuck van de zeevaert hem seer wel verstaet, twelck zy versoucken dat haere Ho. Mo. favorablyck zullen gelieven te verstaen tot antwoord op haere missive van den 7. deser. Opt inhouden van den voors. brieff gedelibereert zynde, zyn gecommiteert dheeren Grotius ende Joachimi, omme opt gemoveerde van den voors. brieff den voors. Carel Nys eerst te hooren, ende daerna daervan alhier rapport doen. (April 12.)

Trip. Syn aen Jan Janss. Trip, geacordeert brieven van voorschriften aen den

coninck van Groot Brittanniën, ten eynde om met syner maj. consent ende permissie vuyt Engelandt in dese landen te moghen transporteeren drye hondert yseren stucken geschuts, als Elias Trip, tot dienste van de collegien ter admiraliteyt in dese landen, in Engelandt heeft doen maecten ende gieten. (April 13.)

Idem. Item van gelycken oock brieven van voorschriften aen den heer ambassadeur Caron, ten eynde omme met alle mogelycke middelen tvoors. versoeck by zyne maj. te hulpen secondeeren ende behertigen, sulcx dat d'admiraliteyten daarmede mogen werden geaccomodeert. (Eod.)

Joh. Meursius. Is Joanni Meursio, professor tot Leyden, wederom toegeleest drie hondert guldens op ten selven voet, als dat geschiet is tvoorleden jaer. (Eod.)

J. Canter. Ontfangen eenen brieff van de gedeputeerde der stadt Groeningen ende ommelanden, gedateert binnen Groeningen den 19. Marty lestleden, houdende die nominatie van Joachim Canter, insgelycx raedt int voors. collegie tot Doocom, ten eynde hem daertoe soude werden gedepeescheert commissie in forma, daerinne dat bewillicht is. (April 17.)

Sileni Alcibiades. Is Jan vander Kellen, bouckdrucker tot Middelburch, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van sess jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde Nederlanden te mogen drucken, doen drucken ende vuytgeven seecker bouck, geintituleert: Sileni Alcibiades, sive Proteus humanae vitae imaginum emblemata etc., behelsende Officium Puellarum in amoribus, alles gestelt in gedichten van drye taelen, te weten, Nederlandts, Latyn ende Francoys. Verbiedende, etc. (Eod.)

Jarichs. Is gelesen de requeste van Jan Hendrickss. Jarichs, ontfanger van het collegie ter admiraliteyt binnen Doocom, ten eynde het rapport van de heeren in syne zaecke gecommiteert, gehoort, (beroevende het experiment te doen van zyne

inventie by Carel Nys, Mr. Joris Carelsz. ende Johan Buys) haere Ho. Mo. gelieven willen alsulcke ordre te arresteeren ende datelyck doen effectueren als deselve tot verseeckeringhe vant voors. experiment, ende 'tgunt daeraen cleven mach, oordeelen sullen ten dienste ende voordeel van den lande alderbest ende oirboirlycxst te wesen; ende goetgevonden alvooren hyerinne te treden, dat men het rapport van de voors. heeren gecommiteerden eerst sal hooren. (April 26.)

Molenwerk. Is noch gelesen de requeste van Jean Brunel, Francoys, versoeckende octroy tot zyne geinventeerte moelens in de requeste ghemencionneert, die sonder behulp van wint, loop van wateren, noch behulp van peerden, dienen sullen om cooren te maelen, yser ende cooper te slaen etc., maer goetgevonden alvooren daerop te disponeren, dat den suppliant haere Ho. Mo. eerst sal presenteeren een model van zyne voors. inventie int cleyn. (Eod.)

Jarichs. Syn gecommiteert de heeren Joachimi ende Burmannia, omme syn Exc. te refereeren wat alhyer ter vergaedinge gebesoinneert, geresolveert ende aen het collegie ter admiraliteyt binnen Rotterdam geschreven ende geordonneert is, raeckende de toerustinghe van een jachte, omme daarmede te doen het experiment van de inventie van Jan Henricxz. Jarichs, ontfanger generael van de convoyen tot Doocom, by Carel Nys als capiteyn, den Steltman als stierman, ende Buys, leermeester ende theoreticus; ende daerop met syne Exc. te communiceren, ten eynde het goetvinden van hare Ho. Mo. dienvolgende mach werden geeffectueert. (April 27.)

Jacob Zwerius, ontfanger. Op het vertooch gedaen by Jacob Zwerius, ontfanger generael van de extraordinaris middelen van Brabant, geaccordeert tot betalinghe van de rentieren van deser zyden, renten hebbende opte beden van Brabant, van dat Gerrit de Pelgrum, ende Rutger Jacobsz., ontfangers ende collecteurs parti-

culier van de penningen van de redemptie van den vyffden penninck van Brabant onder de Vereenichde provincien in de quartieren van Breda, Steenberghe ende Bergen op ten Zoom behoorende, haer nyet en hebben gereguleert in achtervolch van haere Ho. Mo. resolutie van den eersten Novembris lestleden, nyettegenstaende dat hy hen daertoe behoorlyck heeft doen insinueeren, hebben haere Ho. Mo. in conformite van dezelve resolutie den voors. ontfanger generael Jacob Swerius geauthoriseert ende autoriseeren mits desen, omme immediatlycken te mogen doen constringeren tot betaelinge de dorpen in Brabant in de voors. quartieren onder hare Ho. Mo. behoorende gelegen, vant gene dat deselve ten achteren zyn tot het jaer 1617 inclus. (April 28.)

Jarichs. Te schryven aen het collegie ter admiraliteyt binnen Rotterdam, alsoo nae voorgaende communicatie met zyn Exc. alnoch goetgevonden is, in conformite van haere Ho. Mo. voorgaende resolutie, dat het experiment van de inventie van Jan Hendricxz. Jarichs, best zal kunnen geschieden mette jacht die haer L. is gelast toe te rusten, by de drye persoonen daertoe genomineert, ende dat tot dien eynde namentlyck den persoon van Carel Nys opt voors. jacht als capiteyn sal dienen ende geëmployeert werden, diewyle zy tsamen vant voors. experiment hebben te verandwoorden, dat hare Ho. Mo. goetgevonden hebben, hun daervan te adverteeren, begerende dat deselve de handt daeraen willen houden, dat de toerustinghe van de voors. jacht in diligentie mach werden beherticht ende gevordert, ten eynde het daertoe dienende saisoen tydelyck mach werden voorgenomen, ende dat zy den capiteyn die syn Exc. op haere nominatie heeft geordonneert, willen aenseggen de voors. resolutie, opdat hy geen provisiën ofte andere kosten totte reyse en doe, dan dat zy den voors. capiteyn elders toe sullen mogen employeren, naedat den dienst

vant landt sal vereysschen. (April 30.)

Idem. Ontfangen ende gelesen eenen brieff van de gecommiteerde raden ter admiraliteyt binnen Rotterdam, gedateert den lesten Aprilis, daerby zy adverteeren, dat het schipken, dat haere Ho. Mo. hun geordonneert hebben te equipperen, om te doen het experiment van de inventie van Jan Hendricxz. Jarichs, noopende het stuck van de zeevaart, by hun gereet is doen maecken ende daerover ten voors. daghe den capiteyn daerop by zyn Exc. op haere nominatie gestelt, voor hun ontboden hebben, die hun seyde van volck ende provisie gereet te zyn, sulcx dat hy over acht ofte thien daeghen gereet zal zyn om met gelegen wint in zee te loopen, daervan zy haere Ho. Mo. wel hebben begeren te adverteeren, opdat door ordre van deselve die mogen ontboden werden, ende teghens de voors. tydt hyer syn, welcke tot het nemen vant voors. experiment geordonneert zullen worden, zynde goetgevonden, dat men zal ophouden hyerop yet te rescriberen tot dat men sal sien, wat die vant voors. collegie sullen andtwoorden op ten lesten brieff van haere Ho. Mo. aen hun geschreven, daerby den dienst van den voors. gestelden capiteyn by zyn Exc. is opgeschreven. (Mey 2.)

Idem. Is gelesen de requeste van Johan Hendricxz. Jarichs, ontfanger vant collegie ter admiraliteyt binnen Doocum, ten eynde om redenen daerinne verhaelt, haere Ho. Mo. gelieve neffens Mr. Joris Carels, leermeester ende stierman van de groote zeevaart tot Enchuysen, als schipper ende opperstierman voor vuyt te committeren; Caspar van Donderen, mede leermeester ende stuurman van de groote zeevaart binnen Doocum, omme te doen het experiment van de inventie van den voors. suppliant, overmits zyne welbekende experientie ende kennisse soo van den ouden als nieuwen regel, als daerinne zelfs by den suppliant geïnstrueert zynde.

Is voorts geordonneert te schryven aen

de tsaementlycke collegien ter admiraliteyt alsoo het schipken dat by het collegie ter admiraliteyt binnen Rotterdam toegerust werdt, om daarmede te doen het experiment van de nyeuwe inventie van Jan Hendricxz. Jarichs, ontfanger vant collegie ter admiraliteyt binnen Doccum, van den nyeuwe regul vant gesicht des grooten zeevaerts, binnen acht ofte thien daeghen geresect sal zyn, omme met gelegen wint in zee te loopen, ende dat by de resolutie opt selve experiment genomen, goetgevonden is, dat by elck collegie ter admiraliteyt een gequalificeert ende ervaren stierman zoude werden gestelt ende tot Rotterdam gesonden, omme opt voors. schipken vuyt te loopen ende zee te nemen, ende tvoors. experiment, benevens d'andere daertoe by ons ende de collegien gecommiteert, te effectueren, dat haere Ho. Mo. daerom begeren dat zy elck een bequaem ende ervaren stierman tot Rotterdam aen het collegie aldaer, ten fyne voors., binnen acht ofte vuyterlyck thien daegen naestcommende willen senden. (Eod.)

Idem. Is gelesen de requeste, gepresenteert by Carel Nys, Johan Buys ende Mr. Jooris Carels, gecommiteerde, omme mette stierluyden vuyt te maecten by de collegien ter admiraliteyt, omme mette jacht ofte schipken, dat tot Rotterdam expres wordt toegerust, te doen het experiment van de inventie van Johan Hendricxz. Jarichs vant gesicht des grooten zeevaerts, daertoe streckende, dat vooreerst voorgaige aen Carel Nys soude werden toegevoecht tnegentich guldens ter maent, gelyck hy vant landt wert gegaegeert als provoost generael; Johan Buys tsestich ende Mr. Jooris Carels van gelycken tsestich guldens ter maent, ende hun supplianten van de retouren, die zy verhoopen te vercryghen van eenighe eylanden, die noyt voor desen vuyt dese landen beseylt en zyn geweest te laeten volghen de gerechte helft, ofte andersins ter discretie van haere Ho. Mo. Ende naedat daerop was gedelibereert, is

verstaen ende geresolveert, dat men die supplianten nyet hooger en can tracteeren, als volgende d'ordre van 'tlandt ende men gewoon is te doen; maer wat belangt de retouren die zy verhoopen van de voors. eylanden te becommen ende over te brenghen in de plaetse van haeren ballast, consenteeren hare Ho. Mo. dat die supplianten daarvan zullen proffiteren ende genieten een derde part, blyvende de resterende twee derde paerten tot prouffyt vant landt. (Eod.)

Idem. Ontfangen eenen brieff van het collegie ter admiraliteyt binnen Rotterdam, gedateert den 2. deses, houdende rescriptie op haere Ho. Mo. brieff van den lesten der voorleder maent Aprilis, daerby zy alnoch contradiceren ende daertegen wrevelen, dat Carel Nys, volgende haere Ho. Mo. ordre als capiteyn, soude commandeeren op het schipken dat zy toemaken om te doen het experiment van de inventie van Jan Hendricxz. Jarichs, maer begeren om redenen in de voors. rescriptie verhaelt, dat daerop als capiteyn sal werden gebruyckt den persoon, die op haere nominatie by zyn Exc. daertoe is geordonneert ende gestelt; daerop nae deliberatie geordonneert is tandtwoorden, dat hare Ho. Mo. verwondert syn, vuyte voors. haere missive van gisteren, responsive op haren brieff van den lesten Aprilis te sien ende verstaen dat zy alnoch soo hart wrevelen ende bestryden de resolutie by haerè Ho. Mo. genomen, (dewelcke haer L. tot meer reysen aengeschreven is) dat Carel Nys alleene tot capiteyn gebruyckt soude werden op het schipken, dat by hun geequipeert werdt by haere Ho. Mo. ordre, tot het doen van het experiment van de inventie van Jan Hendricxz. Jarichs, dewyle de redenen ende consideratien, die haere Ho. Mo. daertoe hebben bewogen, ende noch doen, sulcke zyn, dat deselve daerinne nyet en willen veranderen, ende oversulcx begeren ende hun ordonneren, dat zy haere Ho. Mo. ordre van den voors. laesten Pri-

lis (hun aengeschreven met advis van syn Exc. sullen naecomen ende effectueren,) ende dienvolgende den voors. Carel Nys tot capiteyn opt voors. schipken admitteren, sonder des langher te zyn in gebreecke. (Mey 3.)

Weeshuys tot Sluys. Gelesen de requeste van Bailluw, borgemeesteren ende scheepenen der stede van Sluys, versoeckende dat haer soude werden geconsenteert ende geoctroyeert te mogen doen eene generale collecte in de Vereenichde Nederlandsche provincien met brieven van adresse ende faveur aen alle collegien, plaetsen ende vlecken tot oprichtinge van een weeshuys binnen de voors. stadt, gelyck haere Ho. Mo. andere steden ende plaetsen vergunt hebben, omme alsoo alle jonge weesen, die tot noch toe mette gemeyne arme borde hebben moeten onderhouden werden) door vrome ende godtsalige regeerders gevoedt, geleert ende te saemen in alle Godtsalicheyt, goede zeden ende tucht opgebracht moegen werden. Ende nae deliberatie, omme redenen daerinne verhaelt, hebben haere Ho. Mo. de remonstranten ten fyne by haer versocht, geaccordeert open brieven van voorschriften aen de tsaementlycke Vereenichde provincien, daerby die gecommiteerde raden ende gedeputeerde staten van dezelve serieuselyck versocht ende gerecommandeert werden, dat zy de gedeputeerde van de supplianten willen gunnen ende accorderen, dat zy de versochte collecte in de provincien respectieve moghen doen, ende deselve tot dien eynde verleenen alsulcke brieven van adresse, als zy noodich sullen hebben. (Eod.)

Carel Nys. Opte requeste van Carel Nys, by haere Ho. Mo. geordonneert, omme als capiteyn te commanderen opte jacht, die tot Rotterdam werdt toegerust tot het experiment van de inventie van Johan Hendricxz. Jarichs, is den greffier gelast zyn Exc. te versoecken den voorn. Carel Nys daertoe te willen doen depescheren commissie, ende dat zyn Exc. tot Rotterdam

morgen passerende, by sooverre als hem daertegen yets voorcompt van wegen het collegie ter admiraliteyt aldaer, dat hem gelieve, deselve van de admiraliteyt daertoe te disponeren, dat haere Ho. Mo. resolutie hierop genomen ende hun aengeschreven den 2. deses, effect mach sorteren. (Mey 4.)

J. de la Hage, predicant. Is Jan de la Hage, bedienaer des Goddelycken Woordts alhier in den Hage, toegeleert de somme van 250 guldens eens, tot eene vereeringhe, voor dat hy haere Ho. Mo. gedediceert ende gepresenteert heeft, het bouck van Emanuel de Meteren, dat hy vuytte Nederlandsche in de Francoische spraecke overgeset ende getranslateert heeft. (Eod.)

Schip geinventeert. Is Laurens Block, schipper, woonende tot Schevelingen, geaccordeert octroy, omme voor den tydt van vyff jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde provincien te moghen maken ofte doen maecken een schip, omme met twee besanen langs de stranden seer bequaem ende extraordinaris snel sonder eenich peryckel te seylen, sulcx hier te vooren noyt en is gesien ofte alhier gebruyckt, volgende het model daervan overgegeven. Verbiedende, enz. (Eod.)

Hillebrants Jacobsz. Opte requeste van Hillebrant Jacobss. van Wou, versoeckende overmits zyne indispositie ende andere redenen daerinne verhaelt, dat haere Ho. Mo. gelieven, gunstelyck van alsnu te consenteren, dat indien hy suppliant zoude commen afflyvich te worden, dat zyne druckerye mette leverantie dien annex sal moghen bedient werden voor haere Ho. Mo. ende de generaliteyt by zyne naegelaten weduwe ende erfgenamen, ten minsten voor den tydt van sess off seven jaeren, ofte by provisie ende tot wederseggens toe; is nae deliberatie gheconsenteert ende geaccordeert in consideratie van de redenen in de requeste des suplicants verhaelt, indien de suppliant compt afflyvich te werden, dat zyne nae te laten weduwe ende

erffgenaemen by provisie ende tot wederseggens toe zyne druckerye mette leverantie dien annex, sullen moghen bedienen voor haere Ho. Mo. ende de generaliteyt, mits dat zy onweygerlyck sullen moeten drucken tgene hun by haere Ho. Mo. sal werden belast. (Eod.)

Copermolens. Opte requeste van Andries Jansz., borger der stadt Zutphen ende Lodewick Jansz., gebroederen, die in het furstendom Geldre in de Veluwe, op het nyeuwe met groote kosten ende swaricheyt hebben doen oprichten ende timmeren, twee sware copermolens tot proffyt ende neringhe deser landen; hebben haere Ho. Mo. nae rype delibراتie gheaccordeert ende accorderen midts desen, dat de supplianten voor den tydt van vyff jaeren over het cooper ende calmis, dat zy alreede tot het werck haerder voors. moelens int landt hebben gebracht ende ontfangen ende noch sullen ontfangen ende brengen, ten advnante van vyftich duysent ponden rou cooper ende vyftich duysent ponden calmis int jaer, sullen van tselve cooper ende calmis genieten den vrydom van convoy ende licent; ordonnerende over sulcx die collecteurs ende andere officieren van de convoyen haer hierna te reguleren ende daerop te letten, dat het landt in desselfs gerechticheyt nyet en werde gedefraudeert. (Eod.)

Jarichs. Ontfangen eenen brieff van den 5. deses van zyn Exc., geschreven binnen Rotterdam, daerby syn Exc. adverteert, dat hy tot Rotterdam gecommen wesende, eenighe van het collegie ter admiraliteyt aldaer hem te kennen gegeven hebben, dat den capiteyn Pieter Claess. Rochussen, algereets alle de oncosten van zyne vivres hadde aengewendt ende te sloop gedaen, mitsgaders dat tenzelve dage zyn bootsvolck soude monstren, daerover dat zy seer considerabel vindende, dat den voors. Rochussen alsoo daervuyt soude moeten scheidende ende alles aen Carel Nys alsoo overgeven, versochten, dat haere Ho. Mo.

VII.

soude gelieven goet te vinden, dat den voors. Rochussen de reyse soude mogen doen, mits dat hy Carel Nys over hem ende alles anders het commandement ende principale directie soude hebben, daervan zyn Exc. goetgevonden heeft haere Ho. Mo. te adverteeren, met versouck dat om redenen voors., deselve desen voorslach mede ghelieven goet te vinden, ende die vant voors collegie daervan te verwittigen, mitsgaders alsoo die voors. Carel Nys hem algereets met eenen schipper ende stierman versien heeft, dat haere Ho. Mo. gelieve goet te vinden, dat deselve voor dese haere aengenomen reyse betaelt moghen werden. Hierop gedelibereert zynde is geaccordeert, dat men aent voors. collegie tot Rotterdam sal rescriberen, dat haere Ho. Mo. approberen, tgene syn Exc. met hun gehandelt heeft ende verdraghen is, ende oversulcx verstaen, dat zy hun daerna sullen reguleren ende betaelen de schipper ende stierman (daervan Carel Nys hem alreets versien hadde) van haere aengenomen reyse, volgende het versoeck van syn Exc. (Mey 11.)

Perp. Mobile. Is Ghysbert Doncker, alias den Philosoph, toegeleet de somme van vyff ende tseventich guldens; den 12. Mey 1618 is dese vereeringe geaugmenteert tot hondert guldens, voor dat hy haere Ho. Mo. vereert ende gepresenteert heeft seecker stuck wercx by hem onlanx geinventeert, genaempt: Perpetuum mobile, twelck van selfs werckende ende gaende is. (Eod.)

West-Indiën. Opte requeste van Willem Jacobsz. Melcknap van Hoorn, ende Cornelis Adriaensz. Akersloot, woonende tot Amstelredam, versoeckende omme redenen daerinne verhaelt, dat haere Ho. Mo. gelieven hun te assisteren tot haere weder voorgenomen reyse naer West-Indien, met alsulcke penningen, als by reeckeninge bevonden werdt, dat het landt vuyt haere eerste equippage genoten heeft, is goetgevonden alvooren hyerop te disponeren,

dat men sal doen opsoecken ende alhyer resumeeren de retroacten van dese zaecke gehouden in Januario lestleden, op zeeckere rescriptie van het collegie ter admiraliteyt binnen Rotterdam. (Eod.)

Herman van Dulmen. Is noch gelesen de requeste van Herman van Dulmen, verordonneert geweest zynde omme die heeren gesanten naer Denemarcken mette penne te dienen, versoekende alsoo hy in dese reyse verhindert wordt, overmits d'indispositie van zyn huysfrou mette welcke hy 38 jaeren in houwelycken staet geleeft heeft, dat zynen zoon Pompejus van Dulmen, in de hoochduytsche taele wel ervaren ende oock tanderen tyden in gelycke qualiteyt noch gebruyckt, zyn plaetse sal mogen betreden ende daerinne gebruyckt werden, omme in de voors. legatie die heeren gesanten mette penne te dienen. (Mey 14.)

Mr. Segerus Pith, predicant. Opte requeste van Mr. Segerus Pith, bedienaer des Goddelycken Woorts binnen der stede van Aerdenburch in Vlaenderen, ten achteren wesende vyff vierendeelen jaers van zyn tractement aen den ontfangen van Sinte Marien kercke, versoekende daerover op eenen anderen ontfangen geassigneert te werden, ten eynde hy betaelt mach werden in gelycheyt benevens andere predicanten aldaer. (Eod.)

Mennonisten te Aerdenburch. Opte requeste van Bailly, borgermeesteren ende schepenen der stede van Aerdenburch, by deselve gepresenteert tegen de Mennonisten in deselve stadt, is goetgevonden daerop te verstaen het advys van den raedt van state, naedat sy hun eerst opte gelegentheyte van de zaecke sullen geïnformeert hebben van de heeren gedeputeerde vuyte voors. Raedt, die lest de gemeene middelen tot Aardenburch verpacht hebben. (Eod.)

Joh. Matthei Vogelius. Is Mr. Johannes Matthei Vogelius, opte recommandatie ende attestatie van desselvs suppliant's goede

comportementen van de stede van Aerdenburch, gecreëert notaris, omme tselve ampt in Vlaenderen in de quartieren onder de generaliteyt behoorende, te moghen exerceeren, naer voorgaende examinatie ende admissie van den raedt van Vlaenderen, binnen Middelburch resideerende. (Mey 15.)

Daniel Carter, predicant. Opte requeste van Daniel Carter, engelsman, bedienaer des Goddelycken Woorts binnen Nymegen, tot behoef van de Engelsche natie aldaer, versoekende te mogen genieten hetselve beneficium, dat zynen voorsate genoten heeft, is geappointeert advys aen den raedt van state. (Eod.)

Jarichs. Is gelesen het concept van de instructie voor Carel Nys, capiteyn op het schipken by het collegie ter admiraliteyt binnen Rotterdam, by ordre van haere Ho. Mo. toegerust, omme daarmede te doen het experiment van de inventie van Jan Henricxz. Jarichs, ontfangen generael van de convoyen ende licenten tot Docom, ende gearresteert gelyck dat leet, ende goetgevonden dat men tselve sal senden aen het collegie ter admiraliteyt binnen Rotterdam, ten eynde zy den voors. capiteyn de voors. instructie in handen stellen om hem daerna te reguleeren, ten waere dat zy hadden eenige merckelycke redenen ter contrarien, daarvan zy haere Ho. Mo. terstonts sullen hebben te advertieren, om daerop gedisponeert te werden nae behooren, tot voorderinge van de reyse ende vant voors. experiment. (Mey 17.)

Daniel Carter. Is gelesen het advys by den raedt van state, geformeert opte requeste van Daniel Carter, engelsch predicant, gedateert den 16. deses, inhoudende: dat sy nyet en kunnen bevinden dat versoek van den suppliant soude mogen geaccordeert worden sonder prejuditie vant landt ende sware consequentie, diewyle het landt twee Engelsche predicanten is onderhoudende, die beyde gehouden zyn te vaceren tot dienste ende leeringe vande

garnisoenen, in plaetse, daer nochtans den eenen hem continuelyck alhier in den Hage is onthoudende. Ende nae deliberatie hebben haere Ho. Mo. hun mettet voors. advys geconformeert, ende dienvolgende het versouck des suppliant affgeslagen. (Eod.)

Saye stoffen. Is Jacob Verstegen Stevensz. ende Aert Duyfkens, wonende binnen der stede Amstelredam, geacordeert octroy, omme voor den tydt van seeven jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde provincien te moeghen wellen ofte drucken, doen wellen ofte drucken alderhande saye stoffen, als: Leytsche, Goutsche ende Oudewatersche bombasynen, Leytse Turcxsche groffgreynen, Amsterdamsche sayen, item Rysselsche canjanten, Rysselsche en Turcksche groffgreynen, bouratten, sattyen, armosynen, sfluweelen, trypen ende alle andere stoffen daertoe bequaem zynde; op alle coleuren te drucken alderhande looff ende figuerwerck, item de Turcxsche, Rysselsche ende Leytse groffgreynen te wateren ende camelotten gelyck in Turckien gedaen werdt, by hen geinventeert, noyt in dese landen gedaen, gelyck te sien vuytte monstere van de gepresenteerde stucken vant voors. druckwerck ende camelotten. Verbiedende, etc. (Mey 19.)

Mr. Wilhelm Knyff. Is Mr. Willem Knyff der medicynen doctor tot Naerden, toegeliet tsestich guldens eens tot eene vereeringe voor zeecker boucxken, by hem haere Ho. Mo. gedicteert ende gepresenteert, geintituleert: Guilielmi Knyff, doctoris medici apud Nerdenos ordinarii vivendi ratio re-creativa, enz. (Mey 21.)

Wilhelm van Byler, yzersnyder. Is gelesen de requeste van Wilhelm van Byler, yzersnyder van de generaliteyt, versoekkende voor eene redelycke recompense de affgeslagen ende vergaen stempels van de leggelden weder te vernyeuwen ende op te rechten, ende voorts deselve jaerlycx voor een gering tractement ten dienste ende eere vant landt te onderhouden; ende

goetgevonden alvooren te disponeren, daerop te verstaen het advis van den tresorier generael de Bic. (Mey 23.)

Elias Trip. Opte requeste van Elias Trip zyn den suppliant geacordeert gelycke voorschriften aen den raedt des Coninx van Groot-Brittannien, omme vuyt Engelandt te mogen transportereren nae dese landen, ten dienste van de collegien ter admiraliteyt, de quantiteyt van drye hondert yseren stucken geschuts, gelyck op ten 13. Aprilis lestleden aen zyne Maj. van wegen hare Ho. Mo. syn geschreven, ende voorts goetgevonden dat men den heere ambassadeur Caron sal lasten dese saecke met ernst te recommandeeren ende vervolgen daer dat behoort; dan daernaec is dese resolutie noch opgehouden ter begeerte van die van Hollandt. (Mey 26.)

Lodewyck de Knibberch. Is gelesen de requeste van Lodewyck de Knibberch, presenterende door expresse last van Doctor Pieter van Brederode, zynen swager, haere Ho. Mo. agent in Duytslandt, zynen staet van residentie ende declaratie van vuytgeeff, versouckende dat haere Ho. Mo. gelieven denselven te examineren ende over het sloth van dien verleenen ordonnantie in forma, opdat hy zyn ordinaris tractement ende voorder verschoten ende gedeboursseerde penningen, vry ende sonder syne costen mach by wissel trecken; ende goetgevonden, dat men den voors. staet sal stellen in handen van den Tresorier generael de Bic, omme denselven te examineren ende haere Ho. Mo. daarvan rapport te doen. (Mey 31.)

Gerefugieerde van Aaken. Is gelesen de remonstrantie van de gerefugieerde alhier te lande van Aken, jegenwoordich borgers ende inwoonders der steden Amstelredam, Dordrecht, Nyemegen ende andere plaetsen onder dese provincien ressorterende, maer vuytgesteld daerop te resolveren tot dat de voorgaende brieven desen aengaende geschreven, in faveur van de supplianten alhier wesen geresumeert. (Juny 2.)

Guido Lauryn. Syn Guido Lauryn voor hemselven ende als by procuratie gemachticht over vrouwe Francoyse Lauryn, vrouwe van Watervliet ende consorten, geaccordeert brieven aende heeren gecommiteerde raden van Seelandt, ten eynde haer E. haere Ho. Mo. willen adverteeren, de gelegentheynt van de saecke in de voors. requeste verhaelt met derselver advys. (Juny 6.)

Marie Leonore Junius. Opte requeste van Vrouwe Marie Leonore Junius, de jonge, weduwe van wylen den ritmeester la Sale, versoeckende voorschriften aen den heere van Langeracq, ten eynde hy aen den coninck van Vranckryck zoude recommanderen de betalinge van haere pretensien, is het versouck van de suppliantie affgeslagen. (Eod.)

M. A. de Dominis. Is Jan Janss. Starter, bouckdrucker tot Leeuwarden, toegeleert twintich guldens eens, voor dat hy haere Ho. Mo. gedediceert heeft, het translaet by hem doen vuyt het Italiaens in de Latynsche spraecke, van de eerste predikatie van den hoochgeleerden ende Eerwaerdigen vader Marcus Anthonius de Dominis, Ertsbisschop van Spalaten, in Engelandt gedaen, mitsgaders voor de presentatie van eenige exemplaren vant voors. translaet. (Juny 11.)

Gerefugieerde van Aken. Syn aen de gerefugieerde van Aken in dese landen, woonende tot Nyemegen, Dordrecht, Aernhem ende elders, ende borgers aldaer, geaccordeert haere versochte voorschriften aen den eerbaeren raedt der voors. stad Aken, ten eynde zy nyet en souden willen gedooogen ofte toestaen het vercopen van der supplianten goederen onder Aken gelegen, vuyt crachte van eenich decreet des keyzers oft andersints, opten voet gelyck noch hyer te voeren aen den voors. eerbaeren raedt is geschreven. (Juny 15.)

Famars. Is gelesen de requeste van Joncker Philips de Lievin, heere van Famars, versoeckende betaelinghe van zyn

tractement, verschenen tzedert den 19. Octobris lestleden; maer alsoo die van Hollandt hebben aengenomen dese saecke te refereren aen haere principalen, die betaalsheeren syn vant voors. tractement, is dese saecke gehouden in advys. (Juny 27.)

Tapitsserien. Opte requeste van Guillaume Colwal, hooffmr. van den heere Carleton, ambassadeur des Coninx van Groot-Brittannien, is geaccordeert dat hy ten dienste van den voors. heere ambassadeur naer Engelandt sal mogen senden vuyt dese landen, vry van convoy ende licent, een kiste ofte kasse met vier stucken tapitsserien ende sess patroonen met haere borden, omme die aen haere Maj. te thoonen. (Juny 3.)

Synode Nationael. Is verstaen ende geresolveert dat men van wegen dese vergaderinge sal schryven brieven van bedanckinge aen de stad Dordrecht, voor dat deselve aengenaem ende toegestaan heeft, dat het Synode nationael in haere stad zal worden gehouden, verhoopende dat dese actie tot Godes eere, ruste van de kercke ende den landen dienst, begeert ende wel geeyndicht sal werden. (Juny 9.)

Mennonisten tot Aerdenburch. Opte requeste van de Mennoniten te Aerdenburch, clagende over behinderinge van haeren Godtsdienst ende apprehentie van Anthoni Puers, by den baillu ende magistraet t'Aerdenburch gedaen. Is goetgevonden die resolutie voor desen in deselve saecke genomen, op te soucken ende middelwyle den baillu ende magistraet deselve requeste in handen te stellen, om haer bericht daerop te doen binnen den tyt van thien daegen naestcommende. (Juny 14.)

Defroyementen. Is geresolveert op te soucken d'advysen van den raedt van state mette genomene resolutien opt defroyeren ende tracteren, soo van vuytheemsche ambassadeurs als van de gene, die by dese landen werden vuytgesonden, om die te resumeren ende soodaene ordre te stellen

als den dienst vant landt sal vereyschen. (July 14.)

Voorschriften. Opt advys van syne Exc. ende raedt van state, dat het nyet en soude kunnen schaden die versochte brieven van recommandatie voor die religions verwanten onder de steden Haselunne, Vecht ende Cloppenburch ressorterende, aen den Cheurfurst van Coelen ende Dom-capittel tot Munster te verleenen, syn by haere Ho. Mo. dieselve geaccordeert. (Eod.)

Aken. Gelesen eenen brieff van burgermeesteren, schepenen ende raedt der stad Aaken, in dato den 10. July, wesende rescriptie opte missive van haere Ho. Mo. van den 15. Juny lestleden, in faveur van de vuytgeweekenen borgeren, tegenwoordich binnen Nyemegen, Dordrecht, Amsterdam ende elders woonende, aen haerluyden geschreven. (July 21.)

Idem. Item eenen brieff van de churende furstelycke Brandenborchsche hinterlassene stadthouder ende geheime raeden, gedateert binnen Cleve den 25. Juny lestleden, in faveur van de bedruckte borgers van Aaken, alnoch binnen deselve stad woonende, geschreven. Ende is goetgevonden aen deselve heeren stadthouder ende raeden te senden, copie van den voors. brieff van de magistraet van Aaken, omme die texaminerende ende haere Ho. Mo. te advyseren off oock die saecke alsoo geschapen is ende van de verdere gelegentheit, ten eynde by voorder vervolch van de voors. borgeren daerop te beter tot haer faveur moge worden geleth. (Eod.)

Famars. Opte requeste van Joncker Philips de Lievin, heere van Famars, versouckende het tractement, staende tot het colonnelschap vant Walsche regiment, waarmede hy op ten 19. Octobris lestleden vereert is geweest, te mogen genyeten; is den suppliant toegestaan die somme van dryehondert guldens ter maent, innegaende op den dach van huyden, ende syn die heeren van Hollandt versocht, tselve mede

te willen accorderen ende daervan die betaeling te laeten volgen. (July 23.)

A. Hunterus, predicant. Is Andries Hunterus predicant van de Schotsche regimenten, geaccordeert het advancement van een halff jaer van zyu extraordinaris tractement van twee hondert guldens sjaers, gelyck hy dat nu eenige jaeren achter den anderen voor desen ontfangen heeft. (July 27.)

Ulrich Doloy. Gelesen de requeste van Ulrich Doloy, inventeur van seeckere inventie van sparinge van vier ende torff in de careeloovens, enz. Versoekende daertoe te hebben octroy voor den tyt van vyfthien jaeren; maer goetgevonden alvooren daerop te disponeren, dat den suppliant eerst naerder de heere president van dese vergaderinge van de apparence van de waerheyt van zyn inventie sal onderichten met alle circumstantien, omme haere Ho. Mo. daervan rapport te doen. (Eod.)

Defroyementen. Is goetgevonden, dat men toecommenden maendach sal voorneemen het besoigne op het reglement van de vereeringen, die geschieden tot last van de generaliteyt aen de gesanten van coningen ende andere vuytheemsche heeren ende princen, die alhyer gesonden werden. (July 28.)

Arnoult Vygh. Ontfangen ende gelesen eenen brieff van burgermeesteren, schepenen ende raedt van Tiel, ten faveure van Arnoult Vygh, bastaertsoon, ten eynde denselven gegunt soude worden het vacerende sergeant majorschap binnen Thiel, omme redenen in den voors. brieff verhaelt. Is nae deliberatie ende gedaen omvraege goetgevonden, dat den greffier desen brieff soude stellen in handen van den raedt van state, ende haer E. aenseggen, dat haere Ho. Mo. daertoe inclineren, dat men den voors. Vych 't voors. ampt soude toestaen ende gunnen, ten waere dat de raedt eenige redenen hadde ter contraem. in gevalle nyet dat haer E. hem

sullen gelieven te doen depescheren commissie daertoe dienende. (July 31.)

Walschen predicant. Is geaccordeert te depescheren ordonnantie van vyff hondert guldens, voor een jaer tractements van den Walschen predicant, predickende onder 't cruys in de Walsche provincien, verschenen na de laatste concessie op den voorgaenden voet. (Eod.)

Jan Lanninck. Is Jan Lanninck, bouckdrucker ordinaris van de heeren staten van Vrieslandt, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van sess jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde Nederlanden te mogen drukken ende vuytgeven zeecker bouck, geintituleert: Commentarius Sibrandi Lubberti in cathedism. Palatin. Belgic. Verbiedende, enz. (Eod.)

Ulrich d'Oloy. D'heere Schaffer rapporteert de communicatie die hy gehadt heeft metten solliciteur Ulrich d'Oloy suppliant, op het stuck van des suppliants inventie, omme den careelsteen ende tegelen in de ovens met minder quantiteyt van turff te backen als gemeenlyck geschiet, ende daertoe verdaen wordt, verclarende dat den suppliant nyet en was by der handt, maer is vuytgesteld daerop te resolveren tot morgen. (Aug. 2.)

Idem. Is d'heere Schaffer versocht te willen visiteren de brieven ende stucken aen hare Ho. Mo. gepresenteert van wegen Ulrich d'Oloy, suppliant inventeur, omme met minder quantiteyt van brant, careel ende tegelen te backen als ordinaris geschiet, ende daervan rapport te doen. (Aug. 4.)

Barth. du Corne, taeffelhouder. Opte requeste van Joncker Johan Gillis; daerby de suppliant versoect, dat een ofte twee vuyt haere Ho. Mo. vergaderinge gecommitteert souden werden, die des suppliants costen by hem overgegeven tegens Bartholomeus du Corne, taeffelhouder tot Sluys, souden taxeren, is geordonneert deselve requeste te stellen in handen van de gedelegeerde rechters tusschen partyen, omme

de voors. costen te doen taxeren ende modereren, gelyck in discretie sal bevonden worden te behooren. (Aug. 9.)

Davidt Herman Nieman, oculist. Is wederom gelesen de requeste van David Herman Nieman, oculist, gerecommandeert by borgermeesters ende regeerders der stad Amstelredam, ten cynde hem syn versochte octroy gegunt soude worden totte practycque by hem gevonden van moelens, om de blocken ende rechten toetsteen, item marmarsteen ende andere specien van steen die hardt zyn, ende daerom nyet en kunnen gebruyckt worden sulcx te bereyden, dat men daervan sal kunnen maecken sonder yet te loor te gaen, tafels, columnen, enz. Maer goetgevonden alvoren daerop te disponeren, dat den suppliant eerst aen haere Ho. Mo. sal thoonen by een proeve, wat zyn werck is. (Eod.)

Wilhem Janss. Is Wilhem Janss., borger tot Amstelredam, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van sess jaeren alleene in de Vereenichde Nederlanden te mogen doen drukken ende vuytgeven het derde deel van syn bouck, genaempt, het licht der Zeevaart, innehoudende de beschryvinge der zeeusten van de Middellandsche zee. Verbiedende, etc. (Aug. 13.)

Defroyementen. Syn gecommitteert om te advyseeren ende concipieren een reglement opte vereeninge ende defroyementen van de heeren ambassadeurs, agenten ende andere, die van wegen eenige coningen, princen ende heeren, aen haere Ho. Mo. voortaan gesonden sullen worden, ende van den genen die by haere Ho. Mo. ten dienste van de generaliteyt vuytgesonden sullen werden aen eenige coningen, princen, republicquen ofte heeren, ende daervan rapport te doen, om daerna daerop geresolveert te worden, die heeren Voocht, Dussen, Joachimi, Burmania, Slooth, Eussum. (Aug. 14.)

Moucheron. Gelesen de requeste van Melchior de Moucheron, escuyer, raeckende de oprechtinge van eene camer van ver-

seeckeringe in dese landen, volgende zyne inventie, versoeckende dat daervan een eyndt gemaect soude worden; ende is goetgevonden dat men dese saecke alnoch sal houden in bedencken, maer dat onder-tusschen de voorgaende gecommiteerde metten suppliant op zyne inventie gebe-soigneert hebbende, tselve haer besoigne sullen resumeren, omme daernae daervan rapport te doen. (Aug. 15.)

Weduwe van den Spiegel. Gelesen het advys by den raedt van state, geformeert den 29. Septembris 1617, opte requeste van de weduwe van wylen Mr. Adriaen van den Spiegel, chirurgyn, houdende dat haer E. bevinden, dat deselve van den Spiegel geduyrende het beleg van Antwerpen als chirurgyn vant leger heeft gedient, doch dat daernae mette aencompste van den graeve van Leicester, zyne commissie heeft gecesseert, ende nyet wederom aengenomen is geweest dan van den 1. December 1588, van alle welcke diensten soo lange hy commissie gehadt heeft, bevonden wordt dat hy betaelt is. Ende want hy van den tyt tusschen beyde geen commissie vant landt en heeft gehadt, dat hun daerom bedenckt, dat de suppliant in haer versoeck nyet en is gefondeert, gelyck hare Ho. Mo. dat oock alsoo by hare apostille van den 22. Septembris 1608 hebben verstaen, daarmede dat haere Ho. Mo. (nae voorgaende gedaen omvrage) hun hebben geconformeert. (Aug. 15.)

Mennonisten tot Aerdenburch. Is noch gelesen het advys by den raedt van state geformeert den 6. deses, opte requeste van Bailluw, borgermeesteren ende schepenen van Aerdenburch, houdende dat haer E. bedunct, nademael haere Ho. Mo. emmers heeft gelieft den wederdooperen ofte Mennonisten tot Aerdenburch, den vrydom van haere vergaderinge ende exercitie van heure relegie toe te laten, dat sy deselve heure vergaderinge ende exercitie, volgens haere Ho. Mo. schryvers sullen gehouden syn te doen met alle stillicheyte ende mo-

destie, naedat de ordinarise gereformeerde predicatien soo int Duytsch als int Francoys ten gewoonelycken tyde sullen gedaen syn, ende nyet eer, sonder groote ofte openbare vercondinge by vuyterlyck gelaet ofte ostendatie 'sdaechs voor dese vergaderinge ofte predicatien; soo wanneer deselve extraordinarie geschieden, den commandeur ende magistraet daervan verwtitigende, om alsoo alle goede opsicht by hun daerop genomen te werden, ende dat tot deselve vergaderingen toegelaten werden die geene, die binnen de voors. stadt ende ten platten lande van den Vryen, onder het gebiet van haere Ho. Mo. wonen; opt voors. advys gedelibereert synde, hebben haere Ho. Mo. hun daarmede geconformeert, behalve dat zy verstaen, dat de voors. Mennonisten op het reglement int voors. advys van den raedt verclaert, hare vergaderingen ende exercitien sullen moeten doen voor ofte nae dat de ordinaris gereformeerde predikatien, soo int Duytsch als int Francois ten gewoonelycken tyde sullen gedaen zyn, ende dat totte voors. vergaderingen toegelaten ende ge-admitteert sullen werden nyet allene die gene, die binnen Aerdenburch ende ten platten lande van den Vrye onder het gebiet van deser zyden wonen, maer oock die gene, die van andere quartieren aldaer zullen begeeren te commen, omme haere exercitien te doen. (Eod.)

Ulrich d'Oloy. Is het octroy by Ulrich d'Oloy, bourgoignon, versocht op syne inventie van fournaisen tot het backen van careelsteenen tot sparinge van brant, affgeslagen. (Eod.)

J. Bylandt, predicant. Is gelesen de declaratie van oncosten, overgegeven by J. Bylandt, predicant van den heere van Langeracq, in poste gecommen van Parys met brieven aen haere Ho. Mo., soe door versoeck ende last van de heeren gedeputeerde van de religie in Franckryck, als oock met tydinge van het furnissement van de drye hondert duyzent guldens tot

subsidie van de betaeling van de Francoische regimenten ende ruyteren, gelyck hy secht. Maer is goetgevonden alvooren daerop te disponeren, dat men eerst sal resumeren den brief, die den voors. Bylandt heeft gebracht, daarmede hy affgesonden is geweest, om te sien wat dien innehoudt. (Aug. 16)

Paschasius Baers, predicant. Is gelesen het advys by den raedt van state, geformeert den 24. July 1617, opte requeste van Paschasius Baers, kerckendienaer tot Bergen op ten Zoom, ende dienvolgende mitsgadens van het advys van den magistraet van Bergen op ten Zoom verstaen, dat den suppliant syn versoeck van verlatinge voor zynen dienst, mits zynen ouderdom behoort te doen met kennisse van den magistraet ende kerckenraedt aldaer, daernaec dat by haere Ho. Mo. op het versoeck des suppliants sal worden gedisponeert, gelyck bevonden sal werden te behooren. (Aug. 17.)

Jan Pietersz. van der Venne. Is Jan Pietersz. van der Venne, woonende tot Middelburch, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van sess naestcommende jaren in de Vereenichde provincien alleenelyck te mogen drucken, doen drucken ende vuytgeven de stadt Vlissingen ende het aencommen aldaer van haere Hoocheyden die Cheurfurst Paltzgraeff ende Paltzgravinne by Rhyn, daerby gevoecht het Conincklycke schip van Engelandt; van gelycken mede naer 't leven de persoonen van zyne princelycke Exc. ende zyn Exc. Prince Hendrick Frederick van Nassau, by hem tot zyne costen geheel constich op koopere platen gesneden. Verbiedende, etc. (Aug. 18.)

J. Bilandt, predicant. Is Bilandt, predicant van den heere van Langeracq, ambassadeur van hare Ho. Mo. in Vranckryck, overgebracht hebbende de depesche van denselven heere van Langeracq, van den 22. July lestleden, raeckende de Synode Nationael, toegeleet voor syne geheele

reyse hondert vyftich guldens eens. Ende geordonneert te schryven aen den voors. heere van Langerack, dat hy het landt wil verschoonen van de costen van expresse sendingen van posten ofte boden, daertoe hy voor desen noch is vermaent, dan by noot der saecken, die expresse sendingen souden vereyschen. (Aug. 23.)

Bombasynmaeckers. Ontfangen ende gelesen eenen brief van het collegie ter admiraliteyt binnen Amsterdam, gedateert den 3. deses; daarmede sy oversenden secker requeste, aen hun gepresenteert by de bombasynmaeckers ende bereyders, poorters van Amsterdam, recommanderende dat op het versoeck van de supplianten soodanige voorsieninge soude werden gedaen, als haere Ho. Mo. sullen verstaen tot conservatie van de neringe, in dese landen te behooren, diewyle sy van haeren ontfanger verstaen, datter veel bombasynen vuyt Engelandt alhier gebracht werden. Is nae deliberatie goetgevonden, alvooren hyerop te disponeren, dat men copie van den voors. brief mette gevoechde requeste sal senden aen de tsamentlycke collegien ter admiraliteyt, omme daerop te verstaen derselver advys. (Aug. 25.)

Corenmolens. Is Jacob van de Banck, borger van Aken, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van thien naevolgende jaeren, alleene in de Vereenichde provincien te mogen maecten ende doen oprechten seckere corenmolens, by hem geinventeert, diewelcke met twee paer steenen sonder menschen, wint, water ofte peerden arbeyt, bequaemelyck sullen cunnen gebruyckt werden ende daarmede gemaelen soveel meer als met eenige corenmolens ordinaris werdt gedaen, welcke molens oock souden kunnen gebruyckt werden tot alle tguut, dat met wint ofte molens ende met peerden gedaen wordt, tzy tot olie, cement, vollen ofte andere dierghelycke molens. Verbiedende, etc. (Aug. 29.)

Weegschael. D'heere Schaffer, president, referceert dat d'heere Carleton, am-

bassadeur des Coninx van Groot-Brittannien, by last van zyne Maj. versoekt, dat haere Ho. Mo. souden gelieven te doen publiceren, haer placcaet tegen de Weechschael in de provincien ende steden, daer tselve voor desen nyet en is gepubliceert, naementlyck ooch binnen Utrecht, daerinne dat bewillicht is, ende dat men tot dien eynde sal schryven aen de provincien van Hollandt, Utrecht ende Overysseel. (Sept. 4.)

Hillebrant Jacobsz. Wort Hillebrant Jacobsz., bouckdrucker, van de generaliteyt gecommiteert ende gelast, omme hem te informeren tot costen vant landt, wie den drucker is, die de verclaringe opt apprehenderen van de drye personen, vervalscht naegedruckt heeft, ordonnerende den officier van de plaetse, daer hy denselven valschen naedrucker sal achterhalen, denselven te assisteren dat hy mach werden verseeckert, omme daernaeg tegen hem geprocedeert te worden naer behooren. (Sept. 7.)

A. Knibberch. Is Adriaen Knibberch, secretaris van den heere Carleton, ambassadeur van den coninck van Groot-Brittannien, toegeleet dertich guldens voor het overdragen van twee hare Ho. Mo. despeschen in Engelandt aen den heere ambassadeur Caron, raeckende de synode nationael, by haere Ho. Mo. geconvoceert tegen den eersten November naestcomende. (Sept. 12)

Tombe van den Prince van Oraingen. Te sommeren Davidt Hermanni, steenhouwer tot Amsterdam, aengenomen hebbende te maecken de tombe van de begraefnisse van zyne princelycke Exc. van Orangien hoochl. memorie, binnen de stede van Delft, dat hy tselve syn werck will comen voltrecken, diewyle den tydt lange is overstreecken ende hy syn loon daervoor ontfangen heeft, sonder dat langer te dilayeren. (Sept. 13.)

David Hermansz. Niman, oculist. Is David Hermansz. Niman, oculist, woonende VII.

te Amsterdam, geaccordeert octroy, omme voor den tydt van seven jaeren naestcomende in de Vereenichde Nederlanden alleene te mogen maecken zyne inventie ende conste, omme den toets ende marmersteen door d'inventie van eenen molen ende sonderlinghe practycke soo bequaemelyck te bereyden, dat men daervan kan maecken sonder yet te loor te gaen, columnen, taeffels ende alderhande diversche fraaye dingen, met opgeheven vergulde ende versilverde letteren, historien ende memorabile geschiedenissen, tot groot vermaeck van een ygelycken, jae al wat men op papier kan prenten, ende dat soo suyver ende schoon, dat het eenen glans heeft als een spiegel. Verbiedende, etc. (Eod.)

Weechschael. Ontfangen ende gelesen eenen brief van de gedeputeerde staten 's landts van Utrecht, gedateert den 2. deses, daerby haer E. adverteren dat den drucker van het diffamator boucksken, geintituleert: Weechschael, hem selfs in persoon heeft comen aenbrengen ende met eenen verclaert, dat den authour daarvan is den predicant Jacobus Taurinus, tot waertecken vant welck den drucker geexhibeert hadde seecker minute, by den selven Taurinus geschreven; daerop geresolveert is, dat men die voors. heeren gedeputeerde voor antwoordt sal bedancken vant voors. advys, ende versoecken, dat zy de voors. minute off het manuscriptum alhier willen oversenden, ende tegen den authour procederen nae behooren ende vereysch der saecken, anderen ten exempel. (Sept. 14.)

Andries Jacobss. Stock, plaetsnyder. Is Andries Jacobss. Stock, plaetsnyder, geaccordeert vier en twintich guldens, voor dat hy haere Ho. Mo. gepresenteert heeft eenige exemplaren van het contrefeytsel van zyne F. Dt. die heere prince van Oraingen, daerinne alle voorgaende faulten by andere begaen, verbetert ende gecorrigeert zyn. (Eod.)

Jan Lamsinck. Is Jan Lamsinck, bouck-

drucker ordinaris van de heeren staten van Vrieslandt, toegeleet voor vier ende twintich boucken die hy haere Ho. Mo. heeft gepresenteert, geintituleert: Sibrandi Lubberti, commentarius in Catechismi palat. Belgic., de somme van 75 gulden. (Sept. 15.)

Hans Thomasz., naeldemaecker. Hans Thomasz., naeldemaecker, heeft versocht octroy op het marck van zyne naelden, maer is desselfs versouck afgeslagen. (Sept. 17.)

Episcopus. Die van Hollandt syn versocht hun te willen informeren opte waere gelegentheyte van de predicatie, dwelcke Episcopus voorleden sondach alhyer in de groote kercke gedaen heeft, hetwelck haer E. aengenomen hebben te doen, ende haere Ho. Mo. daarvan te sullen doen rapport. (Eod.)

Bilant. Is Jason Bilant, secretaris (sic) van den heere van Langerack, ambassadeur in Vranckryck, toegeleet de somme van hondert vyftich guldens voor alle zyne pretensien van costen ende moeyten by hem gedaen, op ende in zyne reyse naer Parys expres met eenen brief van haere Ho. Mo. aen den coninck gesonden, by denwelcken zyne Maj. advys wordt gegeven van de apprehentie off arresteeren van de persoonen van de heeren van Oldenbarneveldt, Hoogerbeets ende Grotius. (Sept. 20.)

Jacob Medenbach, predicant. Syn Jacob Medenbach, bedienaer des Goddelicken Woordts tot Ermel, als man ende voocht van Maria Elysabeth, zyne huysvrouwe, geaccordeert zyne versochte voorschriften aen de Cleeffsche ende Brandenburgsche raeden, ten eynde dat hem suppliant tegens Joncker Jan van Gummich goet, peremptoir ende billick recht ende bevorderinghe soude mogen werden gedaen. (Eod.)

Stakenbroeck. Is gelesen de requeste van den heere van Stakenbroeck, ritmeester ende gouverneur der stadt Grave, ende geordonneert deselve te stellen in handen van syn Exc. ende des raedts van state,

omme op het versoeck des suppliants gedisponeert te werden, gelyck bevonden sal werden te behooren. (Eod.)

Weechschael. Ontfangen eenen brief van de heeren gedeputeerde van de staten 's landts van Utrecht, van den 9. deses, daarmede haer E. oversenden de minute ofte manuscriptum des autheurs vant difamatoir boucxken, geintituleert: Weechschael, achtervolgende haer Ho. Mo. versoeck. Advyserende voorts, voor sooveele belangt om tegens denselven autheur nae behooren te procederen, naementlyck volgens d'intentie vant placcaet, daertegens geemaneert, dat haer E. ordre stellen sullen dat soodanige proceduren eerstdaechs werden geffectueert. Is goetgevonden ende verstaen, dat men de voors. minute sal stellen in handen van de heeren gedeputeerde nevens zyn Exc., om die naerder te visiteren ende examineeren, ende werden die voors. heeren gedeputeerde van Utrecht ondertusschen bedanckt voor het oversenden van deselve minute. (Sept. 21.)

Bilant. Opte requeste van Jason Bilant, intendant ende secretaris van den heere van Langerack, versoeckende verbeeteringe van de hondert daelders, hem toegeleet voor zyne gedaen reyse expres nae Parys, by last ende ordre van haere Ho. Mo. Is gepersisteert by haere Ho. Mo. resolutie van hondert daelders, hyerop genomen. (Sept. 21.)

Justo Hurnio. Is Justo Hurnio, Johannis filio, toegeleet tot eene vereeringe, hondert guldens, voor de dedicatie ende presentatie by hem aen haere Ho. Mo. gedaen van zeecker boucxken, by hem vuytgegeven, geintituleert: de Legatione Evangelica ad Indos capessenda admonitio. (Sept. 25.)

Pierio Winsemio. Is Pierio Winsemio, illustrium Frisiae ordinum historico, toegeleet tot eene vereeringe vyftich carolus guldens, voor de dedicatie ende presentatie by hem aen haere Ho. Mo. gedaen van zeecker boucxken, by hem vuytgegeven,

geintituleert: de statu unitarum provinciarum oratio. (Eod.)

Weechschael. Te schryven aen de heeren gedeputeerde van de staten van Utrecht, alsoo het libel geintituleert Weechschaele, vuyt de Duytsche in de Francoische spraecke is getranslateert ende in drucke vuytgegeven, dat haer E. hun willen doen informeren op ten oversetter ende drucker van deselve translatie, om die te achterhalen ende becommen, ende te straffen naer behooren. (Sept. 27.)

Wed. Vygh. Is Joffrouwe Theodore Pyecks, weduwe van wylen Joncker Diederich Vygh, heere van Soelen ende amptman der stadt Thiel, geacordeert ordonantie, tot betaelinghe van twee jaeren pensioens van vyff hondert guldens tsjaers, den voors. heere van Soelen saliger geacordeert, verschenen van de jaren 1614 en 1615. (Oct. 1.)

Festus Hommius. Is Festo Hommio bediener des Goddelycken Woorts binnen Leyden, toegeleet hondert vyftich guldens voor seecker bouck, by hem aen haere Ho. Mo. gedediceert ende gepresenteert, geintituleert: Specimen controversiarum Belgicarum. (Eod.)

Bombasynmaeckers. Ontfangen eenen brieff van het collegie ter admiraliteyt binnen Hoorn ofte Enchuysen, gedateert den 13. der voorleder maent September, houdende voor antwoordt op ten brieff van haere Ho. Mo. aen hun geschreven, raeckende de requeste, gepresenteert by de bombasynmaeckers ende bereyders binnen Amsterdam, dat zy in haer quartier egeen clachten en hebben verstaen ende geen bombasynmaeckers en zyn woonende, dat hun nochtans bedunckt, dat de neeringe in dese landen by alle gelegentheyt dient ende behoort gebeneficieert te werden, is vuytgesteld hyerop te resolveren tot dat d'advysen van de andere collegien zullen wesen ontfangen. (Oct. 3.)

Weechschael. Is gecommitteert d'heere Porrenae, om te visiteren het boucxken,

dat Hans Casimir du Jon aen haere Ho. Mo. heeft doen presenteeren, wesende een antwoordt op de Weechschael, omme daer-nae het rapport daarvan gehoort, geresolveert te werden off men tvoors. boucxken sal accepteren ofte nyet. (Oct. 4.)

Hermann Arnoldi, predicant. Is Hermanno Arnoldi Rhenano, eertyts geweest synde predicant tot Coevorden ende jegenwoordelyck tot Middelsom in de Omme-landen, omme eenige goede consideratien in voldoeninge van verscheyden zyne pretensien, soo van diensten als anderssints, toegeleet de somme van vyff hondert carolus guldens eens, te betaelen by den ont-fanger generael.

Satynen te drucken. Opte requeste van Louwys Lorrel, woonende alhyer in den Hage, daerby hy debatteert het octroy, dat Aert Duyfkens ende Steven Versteech, woonende tot Amsterdam, den 19. Mey 1618 van haere Ho. Mo. hebben vercregen op haer onwarachtich te kennen geven, omme op satynen, fluweelen ende andere soorten van manufacturen te drucken, seeckere figuren ende blommen, ten eynde dat omme redenen in de voors. requeste verhaelt, tvoors. octroy soude werden te nyet gedaen ende hem ende andere dese konste te vooren gehadt hebbende, toegelaten deselve opentlyck voorts te exerceren. Is verstaen, by sooverre als den suppliant verboth werdt gedaen int exerceren van de voors. konste, dat hy hem daertegen met rechte sal mogen opponeren voor zynen competenten rechter. (Oct. 9.)

Moucheron. Opte requeste van Melchior de Moucheron, is geacordeert dat men den suppliant sal betaelen drye hondert guldens, op affortinge vant geene dat hem is toegeseet, by sooverre als zyne aengegeven inventie werdt ontfangen ende int verck gestelt. (Eod.)

Folger Henrick. Op de requeste van Folger Henrick, eertyts bediener van Goddelycken Woorts in Leyden ende nu bediener van den koning van Engelande, is geacordeert dat men hem sal betaelen twee hondert guldens, op affortinge vant geene dat hem is toegeseet, by sooverre als zyne aengegeven inventie werdt ontfangen ende int verck gestelt. (Eod.)

overmits hy geen hooger stipendium en heeft, als van twee hondert guldens tsiaers, is het versouck des suppliants affgeslagen. (Oct. 11.)

Paschasius Baers. Is gelesen de requeste gepresenteert by Paschasius Baers, dienaer des Goddelycken Woorts binnen Bergen op ten Zoom, versoekende overmits zynen hoogen ouderdom ende andere gebreecken denzelven volgende, mitsgaders zyne langhe diensten ende andere redenen, in de voors. requeste verhaelt, van zynen dienst te mogen werden verlaten met een redelyck tractement, daerop hy hem met zyn huysvrouwe voortane moge onderhouden; daerna zyn oock gelesen de brieven van voorschriften, daertoe dienende van zyn Exc. ende de Magistraet van Bergen op ten Zoom, mitsgaders van den kerckenraedt aldaer. Ende daerop gedelibereert synde, is in consideratie van de redenen voors. ende van de voors. voorschriften geaccordeert, dat men de voors. requeste ende stucken sal stellen in handen van den raedt van state ende haer E. autoriseren, gelyck deselve geauthoriseert werden mits desen, omme den suppliant al sulck tractement voor zyn leven te mogen toelaggen, als zy in de redelyckheit sullen bevinden te behooren, te betalen vuyte geestelycke ofte andere goederen ende incompsten tot gelycke saecken gedestineert ofte anders gelyck dat gebruyckelyck is. (Oct. 22.)

Tombe van zyn Pr. Exc. Ontfangen ende gelesen eenen brieff van Henrick de Keyser, architect der stadt Amstelredam, van haere Ho. Mo. aengenomen hebbende te maecten, de tombe van zyne princelycke Exc. hoochloffelycker memorien binnen Delft, gedateert tot Amstelredam den 20. deses, houdende voor andtwoordt op haere Ho. Mo. brieff van den 9. deses, (daarmede hy gesommeert is zyn werck op te leveren, overmits den langen overstryck van den tyt) verscheyden oorsaecken ende excusen van dit delay, verclaerende dat hy

nyet en zal naelaten metter daet alle tgene datter noch resteert, gereet te maecken, om in de toecommende Meerte met Godes hulpe alles te Delft te commen stellen, alwaer hy alreede twee damloopers met een pont, vol geladen heeft gesonden. (Eod.)

Hans Casymir du Jon. Is Hans Casymir du Jon, soone D. Francisci Junii, in zyn leven gewesen professeur in de Theologie tot Leyden, in consideratie van de goede diensten by denselven des suppliants vader, de gemeene sake gedaen, toegeleet de somme van vyf en tzeventich guldens. (Eod.)

Wed. Malderee. Opte requeste van vrouwe Margaretha van Berchem, weduwe van wylen den heere Jacques de la Malderee, in zyn leven ridder, heere van Hayes, etc., voor haer selven ende van wegen de naegelaten weesen van de overleden dochter van den voors. heere (erffgenaemen van deselve), ende Mr. Johan Huyssen van Cattendycke, gecommiteerde raedt van de heeren staten van Seelandt, by deselve gepresenteert tegen die heeren gecommiteerde raden vant selve collegie; ende daerop gedelibereert zynde, is verstaen ende geresolveert, dat men partyen sal ordonneren haer proces te institueren ende behoorlyck te instrueren voor den hoogen raedt van Hollandt, diewelcke haere Ho. Mo. autoriseren mits desen, omme daernaer daerinne te sententieren, gelyck haer L. nae rechten in goeder conscientie sullen bevinden te behooren. (Oct. 24.)

Andrew Hewes, predicant. Opte requeste van Andrew Hewes, dienaer des Goddelycken Woorts van den regimente van den heer generael Cecil, versoekende dat hem een jaerlycx tractement soude werden toegeleet tot zyn onderhoudt opten selven voet, gelyck anderen is geschiet, is goetgevonden daerop te verstaen het advys van den raedt van state. (Eod.)

Wed. Trello. Is Jouffrouwe Clara van Persyn, weduwe van wylen Joncker Charles de Trello, voor de leste reyse noch ge-

accordeert vier hondert guldens, die zy by gratie eenige jaren voor deesen heeft genoten, nyetgegenstaende de voorgaende resolutie, van dat zy haere Ho. Mo nyet meer moeyelyck en soude vallen. (Oct. 26.)

Pompejus van Dulmen. Is Pompeio van Dulmen, ordinaris clerck ter secretarie van den raede van state, gediend hebbende die heeren gecommiteerde van haere Ho. Mo. neffens zyne Exc. geweest hebbende tot Utrecht mette penne; van den 24. July lestleden totten 13. Augusti daerna, beyde inclus, bedragende 21 dagen, toegeleet vyftich stuyvers 's daechs, beloopende twee ende vyftich gulden thien stuyvers, te betaelen by den ontfangener generael. (Oct. 27.)

Andrew Hewes. Is gelesen het advys by den raedt van state geformeert den 25. deses, opte requeste van Andrew Hewes, engels predicant, houdende dat haer E. soude beduncken, diewyle onder elcke van alle de natien alleenlyck maer twee predicanten tot 's landts costen gehouden worden, dattet van consequentie soude syn ten aensien van de andere nacen ende strecken tot merckelycke beswaeringe van den staet van oorloge, sooverre desen suppliant noch tot eenen derden predicant over d'Engelsche regimenten aengenomen soude werden, hoewel nochtans het getal der Engelschen al veel grooter is als van d'andere natien. Hyermede hebben haere Ho. Mo. hun geconformeert ende dienvolgende het versouck des suppliants afgeslagen. (Oct. 29.)

Wed. Hondius. De naegelaten weduwe van wylen Jodocus Hondius heeft haere Ho. Mo. gepresenteert het caertbouck, by haer doen drucken van Ptholomeus, geillustreert ende verbeteret by Petrum Bertium, maer en is nyet geaccepteert. (Eod.)

Arnoult Vygh. Gelesen de requeste van Arnoult Vygh, gevangen op de Voorpoorte alhyer in den Hage, versoekende pardoen van dat hy daerby is geweest daer den Lieutenant Colonel Hendersson binnen den

dorpe van Maurick eenen gequetst heeft, daervan hy daerna is gestorven naer breeder inhouden van de voors. requeste; daerop geordonneert is, dat men deselve requeste soude stellen in handen van den advocaet fiscael van de generaliteyt, omme die te visiteren ende hare Ho. Mo. te advertieren de gelegentheyt der saecken, daerinne verhaelt met syn advys. (Oct. 30.)

Idem. Is gelesen het advys by den fiscael van de generaliteyt geformeert opte requeste van Arnoult Vygh, by ordre van haere Ho. Mo. ende daerop gedelibereert zynde is verstaen, dat partyen eerst het proces sullen volschryven, daerinne den suppliant heeft te dupliceren. (Nov. 1.)

Synode Nationael. Is goetgevonden die van Dordrecht alhyer ter vergaderinge present wesende, te vermanen, diewyle zy daervuyt verstaen, datter meer theologen commen alsser beschreven zyn, dat sy de plaetse van vergaederinge daerna willen accommoderen ende meer logementen dispiciëren om die te logeren. (Nov. 2.)

Andrew Hewes. Is gelesen een naerder requeste, gepresenteert by Andrew Hewes, dienaer des Goddelycken Woorts, versoekende, nademael haere Ho. Mo. syn versochte tractement hebben afgeslagen, dat sy hem willen betaelen van den dienst, die hy omtrent twee jaeren ende een half gedaen heeft, maer is hem oock dit versoek afgeslaegen. (Eod.)

Guilhelmus Verhoeven, predicant. Is gelesen de requeste van Guilhelmus Verhoeven, dienaer van de Christelycke gemeente tot Sundert in de Baronnien van Breda, ende derselver ouderlingen die hun beclagen, dat den Magistraet ende schoolmeester aldaer difficulteren, dat de kinderen van de gemeente aldaer souden mogen leeren, boucken van de gereformeerde religie; versoekende daerom, dat men hen soude laten genyeten gelycke faueur als genyeten die van Oosterhout ende Rosendaal. Maer goetgevonden alvooren hyerinne te disponeren, de voors. requeste te stellen in

handen van den raedt van state, omme daerop gecommuniceert hebbende, met die van den raedt van syn Exc., haere Ho. Mo. daerop te adverteeren van haer E. advys. (Nov. 3.)

Predicanten der Walsche gemeente. Is noch gelesen de requeste van Joannes Pollyander ende Daniel Colonius, vuyt last van de Walsche kercken deser Vereenichde Nederlanden, versoeckende dat die Walen die in de Groede zyn nedergeslagen, alreede sterck wesende over de tachtentich familien, ende noch meerder getal verwacht werden, die gereetschap maecken int Walschlandt op te breecken om Godts woordt te volgen, souden mogen versien werden met een predicant, welcke saecke de heere van Haultain, Gouverneur van Sluys, mitsgaders die van het Collegie van den Vrye, aldaer oock ernstelyck recommanderen by derselver brieven, respectie van den 5. en 6. October lestleden. Is goetgevonden alvooren hyerinne te disponeren, dat men de voors. requeste ende brieven sal stellen in handen van den raedt van state, om haere Ho. Mo. te advyseren vuyt wat middelen dat men den versochten predicant sal mogen onderhouden. (Eod.)

Kinderdoopen nyet te accepteren. Is eenparichlyck verstaen ende geresolveert, dat men voortaan nyet en sal accepteren de noodingen, tot den doop van de kinderen van eenige colonnellen ende andere officieren in deser lande dienste van oorloge wesende, om de consequentie daerinne gelegen, ende het landt met sulcke onnoedige costen nyet te beswaeren. (Nov. 5.)

P. Everardi. Gelesen de specificatie van Pieter Everardi, van verscheyden translaten by hem gedaen vuyt het Italiaensch in de Nederduytsche spraecke, bedragende vyfthien guldens ende . . . stuyvers, daerby hy betaelinge versoeckt. (Nov. 6.)

Idem. Gesien de declaratie van Pieter Everaerts, vant gene hy verdient heeft soo int translateeren als copieren van Ita-

liaensche brieven ende andere stucken ende advysen, by last ende ten dienste van haere Ho. Mo., bedragende derthien guldens thien stuyvers, is geaccordeert van deselve somme te depescheren ordonnantie. (Nov. 7.)

Anna Walcke. Is Anna Walcke, genaempt de prophetesse, toegeleet nyettegenstaende voorgaende resolutie, twaelff guldens tot haer vertreck, mits dat sy nyet weder en keere om haere Ho. Mo. moeyelyck te vallen. (Nov. 8.)

Joh. Wtenbogaert. Ontfangen ende gelesen eenen brieff van Johanni Wtenbogaert, bedienaer des Goddelycken Woorts, houdende aen haere Ho. Mo. ende zyn Exc. die heere Prince van Oraignen, sonder date ofte nominatie van de plaetse daer denselven brieff is geschreven, daerby gevoecht synde secker deductie int latyn, op het boucxken, onlangs vuytgegeven by Festum Hommum, geintituleert: Specimen controversiarum Belgicarum. Ende op ten voors. brieff gedelibereert zynde, is verstaen, dat den remonstrant hem sal hebben te adresseren aen de Synode nationael; maer evenwel hebben die van Hollandt begeert, den voors. brieff ende deductie te communiceren aen heere principalen, die tegenwoordich alhyer in den Hage vergadert zyn, omme deselve daerop naerder te verstaen. (Nov. 8.)

Gedeputeerden der kercke van Genève. Wordt den agent Falckenburg gelast, de kerckelycke gedeputeerde van Geneve op de synode tot Dordrecht, van wegen hare Ho. Mo. te gaen begroeten, ende deselve aen te seggen dat zy vertreckende naar Dordrecht, aldaer commende sullen werden ontfangen, gelogeert ende gedefroyeert, mitsgaders gerembousseert van de verteerlingen, by hen alhyer in den Hage gedaen. (Nov. 10.)

Tombe van zyne Pr. Exc. Te schryven aen den professorem Heynsium, by soo verre als hy van wegen zyn Exc. d'heere prince van Orangien ofte mevrouwe de

princesse van Orangien ofte yemandt anders gesproocken is, om te maecken een epitaphium opte sepulture van zyn Exc. die heere prince van Orangien hoochl. memorien, Henrick de Keyser aenbesteeft, te maecken binnen Delft, dat hare Ho. Mo. begeeren dat hy dat metten eersten wil doen ende aen haere Ho. Mo. senden. (Nov. 17.)

Anthonis Zegers van Wassenhoven. Syn Joncker Anthonis Zegers van Wassenhoven, geaccordeert zyne versochte voorschriften aen de republique van Venetien, simpelck sonder daerby eenigen last te geven aen den consul Gilles Ouwericx. (Eod.)

D. Bucenius. Is goetgevonden dat men vuyte instructie (voor de gesanten naer Engelandt) sal laten het poinet, raeckende het boucxken dat D. Bucenius, kerckendie-naer binnen der stede van den Vere, geintituleert: de Regimine Eccl. vuytgegeven heeft, daerinne syn Co. Ma. van Groot-Brittannien is gemiscontenteert, soo wert verstaen ende goetgevonden dat die heeren affgesanten, daer dat sall geraecken te dienen ende te pas commen, dese saecken mette beste redenen sullen hebben te excuseren, ten eynde syne Maj. bewogen mach werden tot contentement. (Nov. 21.)

Weduwe Knippinck. Syn Joffrouwe Josina Suetings, weduwe van wylen Jo. Coenraedt Knippinck, in syn leven heere tot Levendael, woonende tot Rhenen, geaccordeert haere versochte brieven van voorschriften aen het furstelyck hoffgerichte tot Cleve, ten eynde haere E. die suppliante soude administreren, goet cort recht ende justitie tegen haers mans saliger broeder, Joncker Alart Knippinck, heere te Heyden. (Nov. 21.)

Pieter Gerritss. Douwe, assayeur. Ontfangen eenen brieff van Pieter Gerritss. Douwe, assayeur van de generaliteyt, geschreven in Dordrecht den 18. deses, daermede hy oversendt het assaye by hem gedaen van den geheelen ende halven Dene-marckschen daler, volgende de cornetten

by hem daervan metten voors. brieff overgesonden, houdende het gehalt ende gewicht van de voors. penningen. Hiernaer is oock gelesen de remonstrantie, ingegeven by Jan Claess. Engelen, ontfangen ende essayeur in de wisselbancke tot Amsterdam, daerby hy insgelycx adverteert het gewicht ende gehalt van de voors. penningen; ende daerop gedelibereert synde, is geordonneert dat men de voors. advysen mette cornetten van de gedaen essayen van de penningen sal stellen in handen van de aenwesende generaelmesters van de munte, ten eynde sy de voors. penningen brengen ende stellen op haeren oprechten prys maer hun weerde, ende aen haere Ho. Mo. presenteren, omdat by placate te vercondigen. (Eod.)

Mathys van den Hove. Opte requeste van Mathys van den Hove, licentiaet in de rechten, woonende tot Bergen op ten Zoom, vergadert ende gecompilleert hebbende seven ofte acht duysent verscheyden placcaten, zoo by haere Ho. Mo. als voorgaende princen van dese landen ende derselver gouverneurs vuytgegeven; versoekende dat haere Ho. Mo. gelieve eenige vuyt haere vergaderinge te committeeren om die te visiteren, ende daervan rapport gedaen zynde, daerop te disponeren naer behooren, ende dienstich bevonden synde hem te verleen octroy, om die alleene te mogen drucken ofte doen drucken ende vuyt te geven voor den tyt van twintich jaren; is goetgevonden dat men desen volgende eenige vuyt dese vergaderinge totte voors. visitatie sal committeeren. (Nov. 23.)

Francois Schellemans. Is Franchois Schellemans, ingeboren borger der stadt Middelburch, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van vier jaren naestcommende alleene in de Vereenichde provintien te mogen drucken de schetse, modelle ofte teykeninge, by hem tot Dordrecht gemaect van de celebre vergaderinge aldaer, wessende van de Synode nationael, om die

curienselyck uit koper te snyden. Verbiedende, etc. (Nov. 26.)

Dominico Vencenio, predicant. Is Dominio Vencenio, predicant tot Schiedam, toegeleet hondert twintich guldens voor seecker boeck, by hem haere Ho. Mo. gedediceert ende gepresenteert, geintituleert: eene cleine heldere ende clare spiegel der Theologie, mits dat hy aen elcken van de heeren sal geven een van de voorschrevene boucken. (Eod.)

Placcaet tegen fameuse libellen. Is goetgevonden dat men het placcaet, geëmaneert int jaer 1615, tegen het drucken ende vuytgeven van fameuse libellen ende pasquillen sal resumeren ende tselve veranderen, verminderen ofte augmenteeren, gelyck naer vereysch des tyts ende saecken sal bevonden worden te behooren. (Nov. 27.)

Moucheron. Die van Hollandt werden versocht haer advys te willen inbrengen, ende verclaren opte inventie van Moucheron, raeckende het oprechten van een camer van assurantie in de Vereenichde Nederlanden. (Dec. 3.)

Jarichs. Is gelesen de requeste van Carel Nys, Johan Buys ende Mr. Joost Carels, superintendenten by commissie van haere Ho. Mo. vant experiment by hem gedaen van den regul van Johan Hendricksz. Jarichs, versoeckende om redenen in de requeste verhaelt, dat haere Ho. Mo. gelieve de stuyrluyden, over het voors. experiment gestaen hebbende, alhier in den Hage gecommen zynde, te ordonneren alhier te blyven, om haere besoigne te verantwoorden totte compste alhier van den voors. Johan Hendricksz., die daertoe onthoden is, ende nootelyck by het rapport moet wesen. (Dec. 8.)

Weduwe Doubleth. Is gelesen de requeste van de weduwe ende erfgenaemen van wylen den ontfangen generael Philips Doublet, daerby sy versoecken omme redenen daerinne verhaelt, dat haere Ho. Mo. gelieven van nu voortaan (de supplianten

van de continuatie ontslaende) tvoors. ampt van generael ontfangen op Johan Doubleth, (die dat den tyt van sess jaeren bedient heeft) absolutelyck te confereren; ende al ist dat haere Ho. Mo. in consideratie van de diensten by den vader ende soon den lande gedaen, hun genoech genegen vinden, om den voors. Johan Doubleth tvoors. ampt te confereren, soo is nochtans goetgevonden, dat men de voors. requeste eerst sal stellen in handen van des generaliteyts rekenamer, ten eynde haer L. haere Ho. Mo. onderrichten, hoe het staet met des supliants reeckeninge. (Dec. 11.)

Oratio Episcopus. Op het aengediende by den heere Manmaecker, van dat die heere van Boizeze, geerne soude hebben lecture van de oratie die D. Episcopus in de synode gedaen heeft, is daerinne geacordeert, mitsgaders dat men zyn E. daervan oock sal geven copie, des begeerende. (Eod.)

Daniel Tresel. Is geresolveert dat men den agent Falckenburch sall lasten ende authoriseren, gelyck deselve gelast ende geauthoriseert wert mits desen, hem te vervougen ten huysen van Daniel Tresel, omme aldaer by inventaris over te nemen de stucken ende papieren, die aldaer mogen syn den lande aengaende, onder syne recepisse, ende deselve ten comptoire van de generaliteyt over te brengen. (Eod.)

Speldemaekers. Ontfangen eenen brief van Borgemrn. ende regeerders der stad Dordrecht, gedateert aldaer den 10. deses, daermede sy oversenden de requeste aen hun gepresenteert by de coopluyden, dekens ende achtmannen van de spelmaekers binnen Dordrecht woonende, recommanderende dat haere Ho. Mo. met goeden ernst opt inhouden van deselve souden gelieven te letten. De voors. requeste gelesen synde, is nae gedaen omvraag verstaen ende gheacordeert, dat men deselve requeste metten voors. brief sall senden aen de heeren haere Ho. Mo. gedeputeerders, jegenwoordich in Enge-

landt wesende, ende deselve serieuselyck recommandeeren alle goede debvoiren by syne Co. Ma. te willen doen, dat het verbot in Engelandt gedaen, op het innebrengen ende vercoopen van de spelden, anders als aen die van de compaignie ofte gilde van de speldemaeckers binnen Londen, soude mogen cesserem, tot advancement van deser landen neeringe. (Dec. 13.)

Jarichs. Syn binnen gestaen die stierluynen by de tsamentlycke collegien ter admiraliteyt vuytgesonden, om te doen het experiment van de inventie van Jan Hendricxz. Jarichs, hebben eenige openinge gedaen van heure teekeningen ende gedaen werck opt voors. experiment, ende versocht te mogen vertrecken, diewyle dat den voors. Jarichs op haere beschryvinge hem gedaen, nyet en verschynt, ende sy alhier leggen op groote oncosten; maer is hun aengeseyt dat sy noch eenen dach ofte twee alhier souden blyven, ende den voors. Jarichs daerentusschen verwachten. (Eod.)

Idem. Gelesen de requeste van Jan Hendricxz. Jarichs, ontfanger generael van de convoyen ende licenten binnen Doccum, versoekende dat haere Ho. Mo. gelieven te hooren het rapport van het experiment, gedaen van syne inventie by de superintendenten ende stierluynen daertoe geordonneert; ende syn daertoe gecommitteert d'heeren Santen, Magnus ende Nanningh, met alsulcke andere heeren vuyt dese vergaderinge, als daerby sullen begeeren te wesen, mitsgaders Mr. Stevin ende Marlois. (Dec. 18.)

Placcaet tegen de libellen. Is goetgevonden dat men sal resumeren het placcaet, geëmaneert int jaer 1615 tegen het quaetspreecken, drucken ende vuytgeven van fameuse libellen, pasquillen, enz. omme daerna de publicatie daarvan te doen vernyeuwen, gelyck bevonden sall worden te behooren. (Eod.)

Moucheron. Gelesen de requeste van Melchior de Moucheron, ende om daerop te disponeren, is geordonneert te doen op VII.

soecken het provisionneel verdrach ofte accord metten suppliant gemaect. (Dec. 21.)

Horlogien geïnventeert. Is Atteilius Zanobius de Nerbis, italiaen, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van zess jaren naestcommende alleene in de Vereenichde provintien te mogen maecten ende vercoopen, zeecker nyeuw horlogie, by hem geïnventeert, dat van plaetse tot plaetse can verdragen worden; hebbende annex een fonteynken dat met seecker weynich water gestadich vloeyt, met nyeuwe ornamenten ende bewegelycke figuyren, die de vuyren ende derselver distantien op verscheyden manieren aenwysen. Verbiedende, etc. (Dec. 22.)

Jarichs. Te schryven aen den professor tot Leyden Willebrord, ende Johan Pietersz Dou, geometer aldaer, alsoo haere Ho. Mo. voorgenomen hebben met Godes hulpe morgen te hooren het rapport van de stierluynen ende andere, gedaen hebbende het experiment ter zee van de inventie van Jan Hendricxz. Jarichs, ontfanger generael van de convoyen in Vrieslandt, daertoe haere Ho. Mo. derselver presentie noodich achten, benevens andere, dat daerom haere Ho. Mo. begeeren, om het landt van costen te ontledigen, dat sy hem tot dien eynde alhier in den Hage willen laten vinden tegen morgen, voor de clocke negen vuyren, als wanneer de besoigne sall by der handt genomen worden. (Dec. 28.)

Idem. Die heeren Santen, Magnus ende Nanningh, gecommitteert om te hooren die stierluynen ende andere, die vuytgesonden syn geweest, omme te doen het experiment ter zee van de inventie van Jan Hendricxz. Jarichs, syn versocht morgen te willen hooren het rapport van haer wedervaeren, sonder dat langer te dilayeren, om het landt te subleveren van costen, ende daarvan daerna alhier rapport te doen, om daerop geresolveert te worden gelyck bevonden sall worden te behooren. (Eod.)

Nieuwe schepen. Is Herman ende Dirck Warnerss., gebroeders, ende Hendrick Frits, alle drie poorteren ende ingesetenen der stede Amstelredam, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van vyff ende twintich jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde provintien te mogen maecten ende practiseren ofte doen maecten ende practiseren, seeckere maniere van timmeringe ende werckinge by hun geinventeert, die voor desen noch in de Vereenichde Nederlanden, noch in andere landen ofte contrayen (huns wetens) noyt en is gehoort ofte gesien; te weten: van scheepen, schuyten, jachten ende chalouppen, ende alle tgene daer men te water mede vaert, tsy wat naem tselve soude mogen hebben toe te maecten, als men met anderen gewoon is te doen, ende omme met deselve te doen eene extraordinaire ende ongehoorde cracht ende snelte, zoo in zee, loopende rivieren, stille binnenwateren, ende deselve scheepen te doen keeren, wenden ende drayen soo cort als men wil, dienende met wint in de wint, stilte ende sonder wint, stroom zeyl, tegenstroom ende sonder zeyl, oock bequaem voor gaten om schepen op alle de voorgenoemde saisoenen vuyt ende inne te brengen met bouchseeren, mitsgaders om te doen vliegende tochten ende volck te landen; om alle vreempde en vuytheemsche custen, rivieren, bayen ende droochten op te soecken ende te ontdekken, dienende mede om over ys tegen wint met ongelooffelycke snelheyt voorts te comen, gelyck de supplianten int wyt ende breed, tselve met zyn Exc. hebben gecommuniceert ende geopenbaert. Verbiedende, etc. (Eod.)

1619.

Prolongatie van octroy. Is omme eenige goede consideratien het octroy den 29. der voorleder maent Decembris geaccordeert aan Herman ende Derck Warnerss., gebroeders, ende Hendrick Fritz, voor den

tyt van twintich jaeren, geprolongeert tot 25 jaeren naestcomende. (Jan. 2.)

Jan Doublet. Johan Doublet heeft gedaen den eedt als ontfanger generael van de Vereenichde Nederlanden, in handen van d'heere Magnus, president. (Eod.)

Moucheron. Opte requeste van Moucheron, is gepersisteert by haere Ho. Mo. voorgaende resolutie, op deszelfs voorgaende requeste genomen. (Jan. 3.)

Idem. Opte naerder requeste, gepresenteert by Melchior de Moucheron, belangende het aengeven van syne nyenwe geinventeerte ende aengegeven camer van verseeckeringe, is verstaen dat deselve nyet en is practyckabel, ende dat men hem over sulcx sall absolutelyck affseggen syn versoeck: maer dat men in consideratie van syne affectie ten dienste van den lande, ende syne lange sollicitatien hem noch sall toeleggen hondert daelders, boven de drye hondert guldens, die hem voor desen zyn geaccordeert. (Jan. 4.)

Jarichs. Syn ter vergaderinge bescheyden ende gecompareert Mr. Simon Stevin, Willebrordius Snellius, Samuel Marlois ende Jan Pieterss. Dou, hebben haere Ho. Mo. gepresenteert by geschrifte, haere verclaringe over het experiment van de inventie van Jan Hendrickss. Jarichs, belangende het passen op de zeecaerten, gedaen by Mr. Joris Carolis opperstierman van Enckhuysen, Caspar van Donderen tot Docom, Cornelis Janss. van Amstelredam, Aernt Janss. van Rotterdam, Jan Janss. ende Dionys Janss. van Middelburch, gelyck die hiernaevolcht geinsereert, welke voors. verclaringe ter presentie van de voors. Jan Hendrickss. Jarichs gelesen zynde, is goetgevonden dat men daerop naerder sall letten, ende syn d'heeren gecommiteerde over dese besoeigne geweest hebbende, als namentlyck Santen, Magnus ende Nanning versocht soovele te doen, dat die stierluyden ende derselver voors. gevoechden, vuyter herberge mogen geraecken mette minste costen vant landt.

Verclaringe aen de Ed. Hoochmogende Heeren Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, gedaen door haere Hoochmogende bevel by Simon Stevin, Wilibrordus Snellius, Samuel Marlois ende Jan Pieterss. Dou, over 't experiment van de inventie van Jarichs, ontfanger generael van de convoyen ende licenten in Vrieslandt, belangende het passen op de zeecaerten, gedaen by Mr. Joris Carolis opperstierman van Enchuysen, Casper van Donderen tot Dockum, Cornelis Janss. van Amsterdam, Arent Jansz. van Rotterdam, Jan Janss. van Enchuysen ende Denys Jansz. van Middelburch, als volcht:

Volgens het rapport, gedaen by de bovengenoemde stierlyuden, soo hebben zy alle te samen int passen gebruyct de maniere des voornoemden inventeurs, ende daer beneffens heeft Cornelis Janss. voorn., op hemselven mede gebruyct de oude maniere, te weeten, de maniere vant stuck ende de caerte, zuit ofte noort, naer de geobserveerde bevonden hoochte te verstellen. Ende is by de overgebrachte passinge, tusschen twee stierlyuden, als Mr. Joris ende Caspar van Donderen, beyde des inventeurs maniere gebruyct hebbende, gemeent, dat merckelycke graden verschils in longitudine bevonden worde; twelck den inventeur ontkennende, soo is dit oorsaek geweest, dat hy met Cornelis Jansz. de saecke naerder ondersocht heeft, waerin comende totte examinatie van een flaeuwe cours bynae oost aenlopende, soo hadde Cornelis Janss. aldaer mede gedaen naer den regel des inventeurs, maer den inventeur aldaer synen regel verlaten hebbende, heeft in plaets van dien gebruyct de oude maniere, seggende, dat men in suleke flaeuwe courssen het zeemanschap most gebruycken, dat is het stuck zuyt ofte noort aen te stellen, tot de geobserveerde ende bevonden hoochte; waerop de voors. Cornelis Janss., Aernt Janss., Jan Janss. ende Denys Janss. seyden, dat geen nyuwe

inventie, maer het oude gebruyck te wesen, hetwelck de voorn. vier gecommiteerden verstaen hebben, de waarheyte gelyckformich te weesen.

Daer beneffens mede, dat men op te zee geen soo nauwe hoochmetinge can doen, ofte die sall tusschen twee ofte meer persoonen (die gedaen hebbende) wel vyf, zes, thien, ja twaelf ende meer minuten verschillen, vuyt oorsaecke van de beweginge der zee ende andere reeden, als vuyt deser stierlyuden experientie blyckt, ende dat men over sulcx die passinge voor de bequaemste moet houden, waerin door al sulcken verschil van polus hoochte, de minste differentie in de longitudine ontstaet, waer in des inventeurs passinge (wesende het eerste lidt van zyn voorgeven ende inventie) in veel voorvallen, merckelyck verschil sall worden bevonden.

Hierenboven wert noch een enorme differentie bevonden int gissen der courssen, als door de journalen van de stierlyuden openbaer is, waerin de gecommiteerde bevinden, dat deselve stierlyuden op ten 8. July a. 1618, tusschen Middlandt ende IJslandt, d'een tegens d'andere wel een halve, jae mede anderhalve streeck in haer vertroude courssen zyn verschillende, op welke vertroude courssen, nochtans des ontfangers eerste lidt van syn inventie, als grondt gebout is, waeromme de gecommiteerde niet sonder oorsaek over de onseckerheyte der courssen int voorleden jaer hebben gedifficulteert.

Maer wat aengaet het tweede lidt van des ontfangers voorgeven ende inventie, te weeten, syn vuytgegeven caertgens, als leggers, ende de doorschyninge lopers met haere cromstreken ende 'tgebruyck van dien int teyckenen, passen ende alle de gelegentheden van haere voyage daerop te bemerken, bevinden alle de voornoemde stierlyuden zeer nut ende dienstich tot groote verseeckertheyte van de zeevaert, gelyck als de vier gecommiteerde mede verstaen, sulcx in vaste redenen gegrondt

te wesen. Ende alhoewel des ontfangers inventie int voors. eerste lidt vant passen door de beweechlyckheyte der zee ende de voor verclaerde oorsaecken (onses oordeels) in de practyck van de zeevaert geen zoodanich effect can hebben als hy voorgeeft, soo is nochtans daervuyt ontstaen ende onses vermoedens noch meerder volgen sall, een wytluftige bedenckinge ende sonderlinge opmerkinge onder veel zeevarende stierluyden, op de omstandicheden van alle voorvallende swaricheden in de zeevaert ontmoetende, omme de ongefondeerde middelen, gebruycken ende regelen die in gewoonte mogen zyn geweest, te verwerpen ende de beste te gebruycken, waertoe de vier gecommitteerde vuyt sonderlinge consideratien vermoeden, dat de gedaen voyage ende experiment van soo een merckelyck getal van bevaren stierluyden metten anderen gedaen, die haere differenten d'een jegens d'andere daerin hebben bemerckt, geene cleine vrucht jegenwoordich ende in toecommenden tyt sal geven.

Dit is cortelyck tgeene de vier gecommitteerde, naer dat sy de bovengenoemde stierluyden jegens den anderen, ende elcx besonder, soo over het gedaen experiment als over alle gelegentheden, de zeevaert betreffende, hebben int lange gehoort, mitsgaders de remonstrantie van den inventeur wel oversien, ende alle saecken, soowel elcx by hem zelve als collegialiter grondich overwogen, reden jegens reden overleyt, goet gedacht hebben Uwe Ho. Mo. over de saecken van de inventie ende voorgeven van den voorn. ontfangen, ten meesten dienst van den lande te rapporteeren ende verclaren.

Actum in 's Gravenhage desen vyfden January a°. 1619. Ende was onderteyckent.

Simon Stevin.

Willebrordus Snellius.

Samuel Marlois.

Jan Pieterss. Dou.

Jo. Jac. van Chatraine, dict Broucsault.
Opte requeste van Joffr. Johanna Sobs,

wed. wylen Jo. Jacob van Chatraine, dict Broucsault, in syn leven capiteyn van een comp. voetvolck, in den dienst deser landen wesende; is in consideratie van de lange en getrouwe diensten by den voors. wylen Jo. Jacob den lande gedaen, in groot gevaer ende peryckel van syn leven, dat men zyn nagelaten zoon Filips van Chatraine, dict Broucsault, sal toeleggen, gelyck hem toegeleyt wordt mits desen, een soldaets paeve van twaelf guldens ter maent van 42 dagen, onder de nagelaten comp. van wylen synen vader, ordonnerende de monstercommissaris ende allen anderen die dit aengaen sal, hem hierna te reguleren. (Jan. 5.)

Jarichs. D'heere Magnus ende Nanning rapporteeren, dat sy gevisiteert ende geëxamineert hebben, de reeckeninge van de verteerde costen van de stuerluyden van Rotterdam, Amstelredam, Enckhuysen ende Middelburch, gedaen hebbende het experiment van de inventie van Jan Hendrickss. Jarichs, van den 4. Decembris lesleden totten sesden deses, ende te bevinden dat die bedraecht, daertegen sy niet weten te seggen, 742 carolus guldens, 4 stuyvers, daervan geordonneert is te depescheren ordonnantie, om betaelt te worden by het collegie ter admiraliteyt binnen Rotterdam.

Is oock by de voors. heeren geëxamineert de declaratie van Willebrordus Snellius, Marlois ende Jan Pieterss. Dou, gecommitteerde by haere Ho. Mo. totte examinatie vant voors. experiment, daerinne zy gevaceert hebben elck acht dagen, bedraegende met derselver vacatien ende verschoten wagenvrachten, te samen 165 gulden eenen stuyver. Is geordonneert daervan te depescheren ordonnantie als voren. (Jan. 7.)

D. Bogerman. Op het aengediende dat Ds. Boogermannus, preses in de Synode nationael, ondertusschen eenige extraordinaris costen heeft te dragen van visiten ende andersins, die hy op syn tractement ordinaris niet en can ofte behoort te ver-

vallen, omvragē gedaen zynde, is verstaen ende geordonneert te schryven aen de heeren politicque gedeputeerde van haere Ho. Mo. dat sy den voors. D. Bogermannus daertoe willen doen verstrecken drie ofte vier hondert guldens by provisie, sulcx dat hy buyten schade mach blyven ende gehouden worden. (Jan. 9.)

Mr. Joris Carolus. Gelesen de requeste van Mr. Jooris Carolus, leermeester ende stierman van de groote zeevaert binnen Enckhuysen, benevens andere, gedaen hebbende het experiment van de inventie van Johan Hendricss. Jarichs, ende geordonneert deselve te stellen in handen van de gecommiteerde raden ter admiraliteyt binnen Rotterdam, ten eynde sy den suppliant betalen, gelyck andere die tot voorschreven experiment geëmployeert zyn geweest. (Jan. 10.)

Petrus Bertius. Gelesen de requeste Petry Bertii, professor theologie in de universiteyt van Leyden, contre D. Jodocus Hondium tot Amstelredam. Is geordonneert deselve requeste te communiceren partye, omme daerop te doen ofte seggen wes zyn raedt sal gedragen. (Eod.)

Casper van Donderen. Is gelesen de requeste van Casper van Donderen, leermeester ende stierman van de groote zeevaert binnen Doocum, gedaen hebbende benevens anderen, het experiment van de inventie van Johan Hendricss. Jarichs, ende geordonneert dat men deselve requeste sall stellen in handen van de gecommiteerde raden ter admiraliteyt binnen Doocum, ten eynde sy den suppliant betalen, gelyck andere stierluyden insgelycx tvoors. experiment gedaen hebbende, getracteert zyn. (Jan. 15.)

Perpetuanen te verwen. Opte requeste van Thomas Backer, engelsman, verwer, woonende tot Amstelredam, versoeckende octroy voor twaelf jaeren, omme alleene in de Vereenichde provincien, perpetuanen van alderhande lichte couleuren op de Engelsche maniere ende gelyck die in Engelandt ge-

verft werden, te mogen verwen, ende is verstaen alvooren daerop te disponeren, dat men eerst sal verstaen het advys van de borgermyn. ende regeerders der stad Amstelredam. (Jan. 16.)

Merten Reynbouts, tapytwercker. Gelesen de requeste van Merten Reynbouts, gebooren tot Brussel, tapytwercker van syn handtwerck, vuyt goeden yver alhier gecomen omme vry te oeffenen d'exercitie van de ware Christelycke gereformeerde religie, ende tot dien eynde alhier in den Hage metter woon neder te slaen, ende hem met syn handtwerck te generen, tot welcken eynde die Magistraet van den Hage hem alreede eenige voordeelen gegunt heeft, versoeckende dat haere Ho. Mo. soudē gelieven, hem gracieuselyck te accepteren, (doch sonder laste van den lande) tot haeren dienaer int maecken van nyeuwe tapyten ende schoonmaken ende onderhouden van de oude, ende hem daertoe te verleenen acte in forma, opdat hy daerdoor ende tgeene anders alhier voorder hem suppliant soude mogen toevallen, alsdan middel moge hebben om hem eerlyck alhier te lande te onderhouden, ende haere Ho. Mo. in allen voorvallen mette minste costen van den lande, gehoorsame ende getrouwe diensten te bewysen, die wyl haere Ho. Mo. metter daet sullen bevinden een goet bequaem ende well expert meester in dat handtwerck gevaforiseert te hebben. (Jan. 17.)

F. Schillemans. Item de requeste van Francois Schillemans, versoeckende octroy, waarby een yeder op te pene van duysent gulden soude werden geinterdiceert de schetse, modelle ofte teyckeninge van de gedēckweerdige actie van de vergaderinge van de Synode binnen Dordrecht, by hem geprepareert, om die datelyck by hem curieuselyck int koper te snyden, ten eynde om soo gewichtige ende alhier te lande noyt gesien actie, haere Ho. Mo. ende alle liefhebberē der waerheyt ende beminders des Vaderlants met allen haren gevolge

ende aenclieven levendich te verthoonen na de kunst. Is den suppliant geaccordeert octroy voor syn werck, met interdictie dat tselve niemant en sal mogen naemaecken, maer nyet privative dat anderen nyet sullen haer eygen werck mogen drucken ende vuytgeven. (Eod.)

Francois van den Cruyse. Is Francoys van den Cruyce drucker tot Middelburch, geaccordeert ende toegeleet achtien guldens voor zeecker boucxken, by hem haere Ho. Mo. gepresenteert, houdende de beduidinge van de comete die haer onlanx verthoont heeft. (Jan. 18.)

Mr. Joris Carelsz. Ontfangen eenen brief van het collegie ter admiraliteyt binnen Rotterdam van den 17. deses, houdende rescriptie op haere Ho. Mo. apostille, gestelt opte requeste van Mr. Jooris Carelss. die als schipper ende opperstierman gebryuckt is geweest op het schipken, geëquipeert tot het nemen van het experiment van den nyeuwen regul van de zeevaert van Jan Hendricxz. Jarichs, houdende dat sy bevinden int examineeren van de voors. requeste, dat den suppliant haere Ho. Mo. heeft gesocht te bedriegen, om redenen in de voors. rescriptie naerder verhaelt, daerby dat is gebleven, sonder naerder resolutie. (Eod.)

Gerardt Noot, chirurgyn. Gelesen de requeste van Gerardt Noot, chirurgyn, versoekende ten regarde van zyne diensten in de requeste verhaelt, geadvanceert te worden tot chirurgyn vant landt in de plaetse van wylen Mr. Adriaen Sara Roma, maer opgehouden daerop te disponeren. (Jan. 26.)

Abraham Vos, chirurgyn. Gelesen de requeste van Abraham Vos, chirurgyn, wonende op Saerdam, versoekende octroy tot syne inventie, om met twee mannen meer walvischspek te cappen, als 16 off 18 matrosen nu doen. Maer goetgevonden alvooren daerop te disponeren, te verstaen het advys van de bewinthebbers van de Noortsche compaignie ofte walvischvanck. (Eod.)

Thomas van Staeckenbroeck. Gelesen de requeste van Joncker Thomas van Stakenbroeck, commissaris generael van de cavalerie ende Gouverneur van de Grave, versoekende een maentlyck tractement als Gouverneur, om redenen in de requeste verhaelt; maer nyet anders daerop geapointeert ofte geresolveert, dan dat men aengaende dese ende diergelycke pretensien sal spreecken metten rade van state, hoedat men het landt van deselve sall mogen ontslaen. (Eod.)

Elias Trip. Syn Elias Trip coopman, woonende tot Amstelredam, geaccordeert brieven van voorschriften aen den coninck van Groot-Brittannien, van gelycke teneur als syne voorige brieven syn geweest, overmits die van ouden date zyn, om van syne Maj. te vercrygen licentie om vuyt Engelandt ten dienste vant landt te mogen herwaerts transporteren, drie hondert ysere stucken geschuts, die den suppliant in Engelandt heeft doen gieten, ten dienste van de admiraliteyten. Item oock aen de heeren gesanten van haere Ho. Mo. in Engelandt, ten eynde haer E. dese licentie willen helpen favoriseeren met haere intercessie by zyne Maj. Syn den suppliant voors. ende Louys de Geer, insgelycx coopman binnen Amstelredam, oock geaccordeert haere versochte voorschriften aen de serenissime republicque van Venetien, ten eynde zy de supplianten willen betalen van de wapenen, die zy aen den grave van Leeuwensteyn vercocht ende geleverd hebben, tot wapeninge van syn regiment soldaten, dat dvoors. heere grave de voors. republicque heeft ten dienste toegevoert, om redenen in de voors. requeste verhaelt. (Jan. 29.)

Merten Reynbouts. Is Merten Reynbouts, gebooren tot Brussel, tapytwercker van syn handtwerck, toegeleet om eenige goede consideratien twaelf guldens eens, voor dat hy haere Ho. Mo. gepresenteert te vereeren, met een tapytblat by hem gemaect tot een cussen, voerende het wa-

pen van syn Exc., zeer schoon verciert met goude ende andere syden wercken naer vereysch, hetwelck haere Ho. Mo. nyet en hebben aengenomen maer hem doen restitueren, om daermede zyn profyit te doen. (Febr. 1.)

Nyeww tafelleet. Is den greffier geordonneert haere Ho. Mo. taeffel te besorgen met een nyeww taeffelleet van groen laken. (Febr. 6.)

Mr. Joris Carolus. Gelesen de requeste van Mr. Joris Carolus, ende geordonneert deselve te stellen in handen van het collegie ter admiraliteyt binnen Rotterdam, om op het versoek des suppliants te disponeren, gelyck zylyuden bevinden sullen te behooren. (Febr. 15.)

Abraham Vos, chirurgyn. Is Abraham Vos, chirurgyn, woonende op Saenredam, mede hebbende gedaen een voyage voor chirurgyn, mette groenlandtsvaerders, vaerende om walvischen te vangen, geaccordeert octroy, om voor den tyt van seven jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde provincien te mogen maecken, doen maecken ende vercoopen, een instrument, by hem geinventeert, daarvan hy een model heeft getoont, daermede men soovele walvischspek sal kunnen cappen, als anders nu doen 16 ofte 18 matrosen met groote moeyten, kunnende noch bovendien merckelyck profyteren aent gereetschap van backen. Verbiedende, etc. (Eod.)

Richardt Willemsz. Fouler. Is Richardt Willemsz. Fouler, borger der stadt Delft, met syne consorten, geaccordeert octroy, om voor den tyt van twaelf jaeren naestcommende alleene in de Vereenichde provincien te mogen maecken ende doen maecken; seecker conste ende inventie, om binnen 's huys te dempen ende behouden het stoff ende vuylichey, dat voocompt van de gebrande Schotse ende alle andere steen- ende smedecolen, twelck metten roock gedreven wordt ende vliecht vuyte walmgaten, smissen ende schoorste-

nen ofte roockgaters van de brouwers, smeden ende andere, die deselve in haere neeringe consumeren tot groote oncieringe van de steden ende plaetsen, mitsgaders descommoditeyt, ongerieff ende quellinge van de inwoonders, d'ier deselve werden gebrant, sulcx dat het voors. stoff ende vuylichey noch binnen, noch buyten 's huys int minste yet soude besmetten ofte ontreyningen, maer gehouden ende gesmoort worden ter plaetse, die hy suppliant naer elcx gelegentheyt die nyet en zal kunnen ontbrecken, daertoe met weynich costen sall doen maecken ende sal het stoff ende vuylichey ontvangen, om binnen eenen tyt van sess ofte meerder maenden gereynicht ende schoongemaect kunnen worden met cleyne costen ende moeyten. Verbiedende, etc. (Febr. 15.)

Zweetsch cooper. Die gedeputeerde van het collegie ter admiraliteyt binnen Rotterdam, hebben wederom versocht, dat haere Ho. Mo. gelieve tvoors. collegie ter handen alnoch te doen stellen, eene quantiteyt zweets cooper om door haeren geschutgieter daarvan geschut te laten gieten, hetwelcke zy daertegen aen de generaliteyt wederom sullen leveren, daer haere Ho. Mo. dat sullen ordonneren. Is goetgevonden alvooren te disponeren, te verstaen zyn Exc. advys. (Febr. 16.)

Jan Janss. Stampioen. Gelesen de requeste van Jan Janss. Stampioen, versoekende octroy om alleene te mogen vuytgeven, twee zeccaerten, by hem gemaect, maer is goetgevonden alvooren te disponeren, dat men daerop eerst verstaen sal het advys van zyne Exc. (Eod.)

Nyewe oorloeschepen. Is geaccordeert tot verseeckeringe van den staet van dese landen in conformité van het advys van syn Exc., dat de collegien ter admiraliteyt in Hollandt, Zeelandt ende West-Frieslandt sullen moghen doen bouwen ende timmeren, thien nyewe schepen van oorloge, te weten: tot Rotterdam twee, tot Amsterdam vier, tot Middelburch twee.

ende tot Hoorn ofte Enchuysen twee. (Febr. 19.)

A. Hunterus. Gelesen de requeste van den Schotsen predicant Hunterus, versoekende betalinge by anticipatie van de twee hondert guldens, die hy voor desen eenige jaren achter den anderen genoten heeft, maer is goetgevonden alvooren daerop te disponeren, dat men eerst sal resumeren de lest voorgaende resolutie. (Maert 1.)

Versochte octroy. Opte requeste van Bartholomeus Bilt ende Hermannus van Westerhuysen, woonende tot Leyden, versoekende octroy, om voor den tyt van twintig jaeren naestcommende alleene te mogen doen drucken ende vuytgeven secker boeck, geintituleert: L. Aen. Seneca philosophus. Is geappointeert dat den suppliant eerst sal exhibeeren een exemplaar vant voors. bouck. (Maert 2.)

Joost de Harduyn. Is gelesen de memorie, ingegeven van wegen de rekenmeester van de generaliteyts rekenkamer, houdende, dat Joost de Harduyn, in syn leven commis totten ontfanck van de wederhelft van den innecomen der convoyen ende licenten in de vloote voor Lillo, by sloth syner laetste rekeninge, beginnende primo January 1608 ende geëyndicht met den laetsten May daeraenvolgende, de generaliteyt schuldich gebleven is, de somme van 2148 ponden, 9 schell. 7 penn. ende dat die remonstranten om dese pennigen te innen, extracte vant voorn. sloth gesonden hadde ten comptoire van den ontfanger-generael Doubleth, die welcke gedaen hebben alle mogelyck debvoir, verclaerde geen middel te vinden; waerover dat sy Remonstranten vernomen hebbende, dat tot Rotterdam was, eene van de zonen van den voorn. de Harduyn, denselven hebben ontboden gehadt, om te weten, wat d'oor-sake was, dat de penningen niet en werden ten comptoire gebracht, hy daerop geantwoordt heeft, dat, ten tyde zyn vader overleet, hy buyten 'slands was, ende thyns comende, bevondt dat een Jean

Carlier, coopman tot Rotterdam, ende Jean de Harduyn, coopman tot Amsterdam aengeslagen hadden, den geheelen boedel van syn vader, onder pretext van dat zyluyden cautionarissen waren geweest voor deszelfs Joost de Harduyns administratie, ende dat de voorn. soon ernstelyck gehoord zynde, sy sooveel ontdeekt hadden, dat onder Jean Carlier voornoemt ende syn oom Johan de Harduyn wel soo veel in penningen, obligatien ende andere documenten berustende waren, als 't slot van syn vaders sal. was bedragende, ende dat die onder eenige curateurs van Joh. Carlier (insolvent gestorven) berustende zyn; ende nadien men jegenswoordich binnen Rotterdam disputeerde op de preferentie van deszelfs Carliers nagelatene goederen, dat sy remonstranten met advis van den tesorier generael de Bye (als hebbende van wegen 't landt hypotecam legalem) gelast ende geauthoriseert hebben gehadt, den advocaet fiscael van het collegie ter admiraliteyt tot Rotterdam, om uit handen van de voorn. curateurs te lichten al soodanige obligatien, penningen ende andere monumenten, als tot suyveringe vant voorn. sloth noodich is, onder hun zyn berustende; versoekende mitsdien de voorn. verthoonders, die wylen die voorn. curateurs hierinne consenteren ende tevreden zyn te condescenderen, mits hebbende van wegen 't gemeene lant acte van indempnityt, dat haere Ho. Mo. gelieve sulcke acte van indempnityt te doen depescheren ofte hun daertoe te authoriseeren. Hierop gedelibereert synde is geacordeert dat men de voorn. remonstranten tot het depescheren van de voorn. acte van indempnityt sal autoriseeren, gelyck haere Ho. Mo. deselve daerinne autoriseren mits desen. (Maert 7.)

Georgius Fabritius. Ontfangen ende gelesen eenen brieff van de Wetterawische cõrrespondentz, aenschryvende ende adjunctia, gedateert tot Budingen den 2. Feb. lestleden, geteckent Wolffgang Ernst, grave zu Ysenburch ende Johan, grave zu Nas-

sau, daerby haer L. adverteeren, dat zy in de plaetse van D. Johannis Bisterveldii, pastoren ende inspectooren tot Siegem, (deeser werelt binnen Dordrecht overleden) gesurrogeert hebben in de Synode nationael binnen Dordrecht vergadert, D. Georgium Fabritium Hanawarschen Inspectoren ende Pfarhern zu Wendick. Ende nae deliberatie is geresolveert ende geaccordeert dat men hiervan sal adverteeren die heeren haere Ho. Mo. politicque gedeputeerde op de Synode, ten eynde haer L. de voors. D. Georgium willen doen ontfangen ende accommoderen ende in de Synode accepteren ende sessie vergunnen, na de ordre daerop genomen, omme de voortane resterende besoignen te assisteren ende hulpen voorderen. (Eod.)

Defroyementen. Syn versocht ende vermaent die heeren, die gecommiteert syn, omme te concipieren een reglement op te vereeringe ende de defroyementen van de vuytheemsche gesanten ende andersints, in deselve besoigne te willen treden, wel verstaende, ofter eenige van de voors. gecommiteerden mochten absent zyn, dat men anderen in derselver plaetse sal committeren. (Eod.)

Joh. Drusii. Is Johan Janss. bouckvercooper tot Aernhem, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van thien jaeren naestcommende alleene in de Vereenichde provincien te mogen drucken, doen drucken ende vuytgeven zeecker bouck, geintituleert: Johannis Drusii annotationes in Genesin, in quibus editiones, tam antiquae quem recentes, examinantur expendantur et corriguntur. Verbiedende, etc. (Eod.)

Idem. Is voorts geaccordeert te schryven aen Abelium Curiandrum, schoonsoone van wylen den wytheroemden hoochgeleerden Johannis Drusii, dat hy Jan Janss. boeckvercooper tot Aernhem, zyns swaegers, in handen stelle het origineel vant voors. bouck, om dat te drucken. (Eod.)

Bedyck van St. Mary polder. Opte requeste van Wilhem Brassers, woonende tot Delft,

soo voor hemselven als voor Huych Spierinck tot Rotterdam, ende Adriaen van Ylen, woonende in den Hage, van de Ertzhertogen geobtaineert hebbende octroy tot indyckinge van zeecker polderken, genaemt St. Margareta, gelegen int quartier van Ysendyck, binnen de palen ende limiten van haere Doorluchticheeden, daerby den suppliant ende zyne medestanders onder anderen vryheden is vergunt, ingevalle (dat Godt verhoede) datter wederom oorloge opstonde, dat de landen van den voors. polder in sulcken gevalle, te dyer oersaecke nyet confiscabel en sullen wesen; dat oyck de eygenaers van de voors. landen ende desselfs bedryvers, soo jegenwoordich als toecomende, vuyt de Vereenichde provincien ofte van derwaerts over, voor den tyt van 24 jaren sullen vermogen te passeren ende repasseren te water ende te lande met hun bedryf ende vruchten, sonder dienaengaende eenich peryckel der oorloge onderworpen te zyn ende te onderstaen; behoudens dat de bedyckers insgelycx van haere Ho. Mo. souden procureren, gelycke vrydom van confiscatie, versoeckende mitsdien dat haere Ho. Mo. vuyt haere souvereine macht hem suppliant ende syne voors. medestanders in de voors. dyckinge, gelycken vrydom van confiscatie voor de landen van de voors. polder souden willen vergunnen voor den tyt van 24 jaeren, gelyck namentlyck by haere Ho. Mo. vergunt was aen de bedyckers vant Princenlandt, Nieugastel, de Heeren, mitsgaders van de polders van den Doel ende St. Anne in Vlaenderen ende anderen; hebben hare Ho. Mo. na rype deliberatie den voorsz. suppliant ende zyne medestanders gegundt ende geaccordeert, gunnen ende accordeeren mits desen oft het geviel (dat Godt verhoede) dat de landen vant voorschreve polderken van St. Margareta, de voors. bedyckers, haers actie hebbende, ofte hiernaemaels te crygen, haere vrouwen, kinderen, familien ende pachters, mitsgaders derselve moeblen, goederen ende de bestialen die zy

aldaer tot de culture ende anders sullen gebruycken ende hebben, bevrydt sullen blyven van confiscatie, ter oorsaecke van den oorloge voor den tyt van 24 jaeren naestcommende. (Eod.)

Jacobus Fairmerus. Is gelesen het advys by den raedt van state geformeert den 9. deses, opte requeste van den Schotten predicant Jacobus Fairmerus, houdende dat hun bedunct om redenen ende consideratien int voors. advis verhaelt, dat men den suppliant wederom soude mogen gunnen ordonnantie van twee jaeren, (al-soo tmeerendeel vant tweede jaer alreets is verlopen) op hondert daelders sonder meer. Hiermede hebben haere Ho. Mo. hun geconformiert. (Maert 15.)

Sweets cooper. Dheere Manmaecker ter begeerte van het collegie ter admiraliteyt binnen Middelburch, heeft voor tselve collegie versocht by leeninge geassisteert te werden mette quantiteyt van 24, 25 of 26000 ponden sweets cooper, de generaliteyt toecomende, tot gietinge van geschut, onder belofte van restitutie off betalinge in geld off geschut. Is goetgevonden alvoren te disponeren, daerop te verstaen het advys van zyn Exc. (Maert 19.)

Pasquillen. Is geresolveert ende geacordeert, dat men de provincien serieuse-lyck by missive sal versoecken ende vermanen, alle doenlycke debvoiren aen te wenden ende te doen, om te achterhalen de vuytstroyers ende vuytgevers van pasquillen ende fameuse libellen. Verbiedende de eerste vindere van sulcke pasquillen ofte fameuse libellen, die voorder te communiceren ofte vuyt te geven, maer die terstonts te scheuren ofte verbranden, by pene als voor den autheur van dien gehouden ende gestraft te worden, anderen ten exempel. (Maert 20.)

Medaille voor de Synode. Die heer Schout Muys, ridder, etc., heeft haere Ho. Mo. gecommuniceert, seecker schryven by hem ontfangen van Dordrecht van den 22. deses, houdende dat daegs te voren omtrent

te seven uyren, de leste oordeelen over den lesten artickel gelesen zyn, ende dat de zaecke met een zeer gewenschte ende ongeloovige overeenstemminge besloten is; zynde den voors. 22. deses vuyt elck collegie een gedeputeert, omme de canones, alsoo deselve eerst beworpen zyn, van den praesede te schryven ende examineren; adviserende voorts dat men op de eene zyde van den gouden medaille, die voorgeslagen is te slaen voor de vuytheemsche theologanten tot eene eeuwige memorie, vercleent sall mogen setten het Synode, ende op de andere zyde den berch Sion, bestormt aen alle canten van de winden, daarvan het schrift aen de eene zyde sall houden, *restaurata religion.*, ende aen de andere: *Erunt sicut mons Sion in Psalmo 125*, gevende perseverantiam sanctorum van de remonstranten seer bevochten. Hierop gedelibereert zynde, hebben haere Ho. Mo. de voorschreve settinge ende beraempde circumscriptione van de voors. medaille goetgevonden, ende geacordeert dat men de stempels daarvan wel ende perfect sal laten teyckenen, daertoe dat de heeren politicque gecommuniceerde versocht ende geauthoriseert werden. (Maert 24.)

J. J. Stampioen. Is gelesen de requeste van Jan Janss. Stampioen, borger tot Rotterdam, ende goetgevonden dat men deselve sal stellen in handen van Jan Hendricxz. Jarichs, omme daerop ofte tegen te doen ofte seggen, wes zynen raedt sall gedraegen, binnen den tyt van 14 dagen nae de insinuatie deses. (Maert 25.)

Jacques Albaut. Opte requeste van Jacques Albaut, commanderende op het fort van St. Andries, mette ouderlinge ende diaconen, representeerende den kerckenraedt aldaer, is geordonneert daerop te verstaen het advis van den raedt van state. (Eod.)

Luntius. Is Luntio toegeleet om eenige goede consideratien twaelf ponden vlaems.

Sigerum Guilhelmi, predicant. Naerder gedelibereert zynde opte requeste van Jacques Albaut, commandeur op het fort van

St. Andries, mitsgaders van de ouderlingen ende diaconen, representeerende den kerckenraedt aldaer; is verstaen ende geaccordeert, dat men den predicant Sigerum Guilhelmi sal continueren het voorgaende tractement. (Eod.)

Petrus Lucanus Plessius. Opte requeste van Petrus Lucanus Plessius, gewesen dienaer des Goddelycken Woorts tot Gulich, versoekende subsidie tot dat hy geholpen sall wesen, is geappointeert nihil. (Maert 27.)

Watermolens. Is Marcus Janss., borger tot Amstelredam, geaccordeert octroy, om voor den tyt van seven jaeren naestcomende alleene in de Vereenichde provincien te mogen maecken ende doen stellen ende allomme aentevoeren zeecker practyque by hem geinventeert, omme watermolens te stellen ende allomme aen te voeren, mette welcke men bequaemelyck groote meeren ende binnenlandtsche wateren kan vuytmalen ende droochmaecken door 't trecken van osschen, met eene groote quantiteyt tseffens, soodat men in corten tyt, hoewel de wateren mochten groot syn, deselve sal kunnen vuytmalen ende ledigen. (Eod.)

Mr. Joris Carelss. Is Mr. Joris Carels, leermceester ende stierman van de groote zeevaert binnen Enckhuysen, toegcleet in volle voldoeninge van alle zyne pretensien van diensten by hem aen den lande gedaen, de somme van 100 guldens eens, sonder prejuditie ende tselve te trecken in consequentie. (Maert 29.)

Hillebrant Jacobss. ende Aert Meurs. Syn gelesen twee requesten, d'een van Hillebrant Jacobss. van Wou, gesworen drucker van haere Ho. Mo., ende d'ander van Aert Meurs, drucker ende boeckvercooper, beyde woonende in den Hage, versoekende elc octroy om te mogen drucken ende alleene vuytgeven, alle de acten, decreten, decisien ende conclusien, die by het Synode nationael sulen worden gedecreteert ende gearresteert. (Eod.)

D. Bogerman. Is geaccordeert te schryven aen de heeren politicque gedeputeerde

van hare Ho. Mo. op het Synode binnen Dordrecht, ordre te willen geven, dat aen den heere Bogermannum, presiderende int voors. Synode, om de voorgaende consideratien van de extraordinaris arbeyt ende costen, die hy ondertusschen ter eeren vant landt moet doen, alnoch verstrekt worde andere vier hondert guldens boven diegheene, die hy voor desen heeft ontvangen. (April 3.)

Raetsheer Junius. Te beschryven den raetsheer Junius, jegenwoordich wesende binnen Dordrecht, dat hy alle zaecken ende excusen geportponneert, hem alhier in den Hage toecommenden sondach precis will laten vinden, om des anderen daechs mette andere rechtters in de zaecken van de gevangens, de begonnen besoignes te continueren, die langer nyet en kunnen vuytgesteld worden; sonder nadeel ende groot prejuditie. (April 12.)

Afb. v. Z. Exc. en Prince Henrick van Nassau. Opte requeste van Jan ende Adryaen van der Venne, gebroeders, wonende tot Middelburch, daerby zy haere Ho. Mo. presentereen, de afbeeldinge van zyne Exc. die heere prince van Oraignien ende van zyne Exc. prince Henrick van Nassau, int copercostelyck gesneden, biddende dat haere Ho. Mo. gelieve, deselve danckelyck aen te nemen; is nae deliberatie geaccordeert dat men de voors. presentatie sall aennemende ende den heere president gauthoriseert, om mette supplianten te accorderen opte prys van de voors. afbeeldinge op het satyn, gelyck die gepresenteert zyn tot 25 paeren toe in getal, voor de heeren gedeputeerde van de provincien, op dese resolutie present geweest zynde. (April 13.)

Aert Meurs. Gelesen de requeste van Aert Meurs, versoekende octroy voor den tyt van acht ofte thien jaeren, omme alleene van de legatie, gedaen in de jaeren 1615 ende 1616 affgesonden aen de coningen van Sweden ende Denemarcken, mitsgaders den grootvorst van Moscovien, int Latyn, Francois ende Nederduyts te ma-

gen drucken ende vuytgeven; maer goetgevonden alvooren daerop te disponeren, dat men dese requeste eerst sal stellen in handen van de heeren, die in dese legatie zyn geëmployeert geweest, om derzelve adviſ daerop te verstaen. (Eod.)

Speldemaeckers gild. Syn aen de deeckens, achtmannen ende gemeene gildebreeders van de speldemaeckers gilde binnen Dordrecht, opte ernstige recommandatie van schout, borgermeesters ende regeerders derselver stad, geaccordeert nyeuwe voorschriften aen de heeren haere Ho. Mo. gesanten in Engelant, ten eynde de monopolie binnen Londen, tegen de supplianten vercregen ende ingevoert tot haerlieder totale ruyne, datelyck soude mogen werden affgeschafft. (Eod.)

Windmolens. Opte requeste van Nycolaes van Steenwinckel, wonende tot Middemburch in Zeelandt, ende Frans Janss. Pieck, woonende tot Rotterdam, versoeckende prolongatie van haer vercregen octroy tot het maecken van zeeckere windmolen op ten 21. Aprilis 1612, om redenen in de requeste verhaelt. Is het versoeck der supplianten affgeslagen. (Eod.)

D. de Solempne. Is Davidt de Solempne quartiermeester over de troupen ende 't regiment van den welgebooren heere Graeff Ernst van Nassau, toegeleert hondert daelders, voor de presentatie die hy haere Ho. Mo. heeft gedaen van seven modellen, van de geheele ordre van een gansch leeger, in consideratie van des suppliants goeden yver ende inventie.

Is voorts geaccordeert dat men den suppliant, des begeerende, sall depescheeren een brieff aen den heere van Langeracq, dienende tot desselfs directie, by sooverre als hy goetvindt tvoors, zyn werck aen den coninck van Vranckryck te presentereeren. (Eod.)

Mr. Hans Gusle, vuerwercker. Gelesen de requeste van Mr. Hans Gusle, vierwercker, versoeckende dat haere Ho. Mo. gelieve aan te nemen de dedicatie van

syne inventien, die hy voor heeft in druck vuyt te geven, maer des suppliants versoeck affgeslagen. (Eod.)

Leeninge van geschut. Opte requeste van Bruyn Wilhelmss. Dedel ende Bruyn Dirckss. van der Dussen met hun compaignie, cooplyden binnen Delft, hebbende te Delfshaven liggende een groot schip, genaempt den Waterhont, groot 180 lasten, by hem gecocht van de Groenlantsche compaignie, welck schip gedestineert is primo May naestcommende wederom Groenlant te bezeylen, wesende by de vercoopers geheelick van zyn geschut ontbloot, sonder dat zy supplianten tegenwoordich weeten geschut te coop te crygen. Versoeckende mitsdien dat men haer voor vier ofte vyff maenden soude leenen vuyt het magazyn tot Delft, veertien yseren stucken geschuts van omtrent 20 ofte 2300 ponden mette cogels daertoe noodich. Is nae deliberatie int voors. versouck van de supplianten geaccordeert, mits by deselve stellende solvente cautie ten contentemente van den raedt van state, dat de voors. reyse gedaen zynde, zy de voors. veerthien yseren stucken geschuts geheel ende ongeschent, costeloos ende schadeeloos, wederom int voors. magazyn binnen Delft sullen leveren mette voors. cogels ofte de weerde van deselve, mitsgaders vant voors. geschut, tot welcken eynde alles behooryck sall worden gewogen ende gepriseert, ende werden de heeren van den raedt van state versocht ende geauthoriseert, dese resolutie te doen effectuieren vuyt het magazyn van de generaliteyt binnen Delft, by sooverre als daertoe commoditeyt is. (Eod.)

Meursius. Syn de heeren Schaffer ende Gockinga gecommiteert om te visiteeren het geschreeven boecxken, die Meursius, professor tot Leyden, haere Ho. Mo. wederom heeft gepresenteert. (Eod.)

Johan Agileus. Opte requeste van Jan Agileus, versoeckende in recognitie van de diensten van zynen vader zaliger, doc-

tor Hendrick Agileus, mitsgaders van desselfs verschoten penningen ten dienste van den lande een eerlyck tractement opte provincie van Utrecht. Is des suppliants versouck affgeslagen om de consequentie. (April 16.)

Medaille op de Synode. Is voorgeslagen dat men om te vervallen de kosten totte geordonneerde goude medaille voor de vereeringe tot eene memorie voor de vuytheemsche theologanten, ende de veraffscheydinge van deselve, over de provincien soude mogen ommeslaen 25 ofte 30 duysent guldens; maer goetgevonden alvoren daerop te resolveren, dat men aen Mr. Jacob Wittssen, geadministreert hebbende de hondert duysent guldens by de provincien geaccordeert tot vervallinge van de synode sall scryven ende denselven lasten, in diligentie over te senden pertinenten staet van het employ van de voors. penningen. (April 18.)

Melchior de Kerckhoven. Syn Elisabeth de Kerckhoven, weduwe van wylen Melchior de Kerckhoven, geaccordeert haere versochte voorschriften aen de republicque van Venetien, met oversendinge van de requeste van de suppliante, ten eynde de republicque opte selve gelieve te disponeren, volgende de commissie van den voors. Kerckhoven, ende gelyck deselve voorts in reden, equiteyt ende billicheyt sullen bevinden te behooren. (April 20.)

Hendrick le Maire. Is gelesen de requeste van Mr. Hendrick le Maire, versoeckende om redenen daerinne verhaelt, dat het octroy, verleent aen Richard Fowler, soude worden gerevoceert; ende geordonneert, deselve te stellen in handen van burgermeesters ende regeerders der stad Delft, om daerop te verstaen derselver advis. (Eod.)

Aert Meurs. Is Aert Meurs, boeckdrucker in 's Gravenhage, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van vyer jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde provincien te mogen drucken ende vuytgeven

in allerhande spraecke int groot ofte cleyn, het journael van de legatie, gedaen in de jaeren 1615 ende 1616, van wegen haere Ho. Mo. aen de coningen van Sweeden ende Denemercken, mitsgaders aen den grootfurst van Moscovien, totten vredehandel tusschen den hoochstemelten coninck van Sweeden ter eenre ende den grootfurst van Moscovien ter andere zyde. Verbiedende, etc. (April 25.)

B. du Corne, taeffelhouder. Opte requeste van Bartholomens du Corne, taeffelhouder der stad Sluys, versoeckende continuatie van zyn octroy, is verstaen alvooren hierop te disponeren, dat den suppliant eerst gehouden sall syn te doen pertinente reeckeninge, bewys ende reliqua vant geene hem by zyn octroy te last is geleet. (Eod.)

Anna Pots. Opte requeste van Anna Pots, weduwe van wylen den capiteyn Andries Vreder, is geordonneert deselve parthye te communiceren, om daertegen te doen ofte seggen, wes syn raedt sal gedraegen. (Eod.)

Weduwe Vacquerie en Embyse. Is geaccordeert, dat men noch voor dese reyse aen Joffrouw Anthoinette de Hennin, weduwe van wylen den heere la Vacquerie ende jouffrouw Anna d'Embise sal betalen respective, hondert guldens ende tsestich guldens, gelyck 't voorleden jaer geschiet is. (Eod.)

Acta Synodalia. Is by den heere schout Muys aengedient, dat burgemeesters ende regeerders der stad Dordrecht versoecken ende recommanderen, dat de acta Synodalia binnen Dordrecht souden mogen worden gedrukt, overmits sulcx zeer correct ende met grooten aendacht moet geschieden, onder de correctien ende inspectien van de secretarissen, die tot Dordrecht zyn; maer is opgehouden daerop te disponeren, diewyle verstaen wordt, dat men de voors. acta alhier voor het drucken eerst sal visiteeren. (April 29.)

Penningen voor de Synode. Is geaccor-

deert dat den raedt van state sal mogen maecken decharge opte provincien, mette ordonnancien daertoe dienende, van noch de somme van dertich duysent guldens om geëmployeert te werden aen de oncosten van het Synode nationael, boven de voorgaende hondert duysent guldens daertoe voor desen geconsenteert, ende by de provincien elcke voor haere quote gefurneert den 4. Mey 1619; heeft d'heere Ploos hierinne insgelycx geaccordeert, opt welbehagen van zyne principalen. (Eod.)

Speilbergen. Is Joris van Spielbergen, toegeleet de somme van drye hondert carolus guldens tot eene vereeringe, voor de dedicatie ende presentatie by hem aen haere Ho. Mo. gedaen van zyn bouck, geintituleert: Oost- ende Westindische Compaignie, spiegel der nyeuwe navigatien, daerinne verthoont werdt de leste reyse, gedaen door Jooris van Spielbergen, admirael van de vlote, in wat manieren hy de weerelt rontsom geseylt heeft; dies wert hy gehouden aen elcke van de presente heeren een bouck te geven. (Eod.)

Nyeuwe watermolen. Marcus Janss. woonende tot Herderwyck, heeft haere Ho. Mo. gepresenteert het model van den nyewen watermolen, by hem geïnventeert ende gepractizeert, dewelcken van ossen sall werden getrocken, daermede haere Ho. Mo. hem hebben belast voor Paeschen lestleden, accordeerende zyn versochte octroy voor den tyt van zeven jaren naestcommende, ende is mitsdien geaccordeert dat den greffier hetselve octroy sall mogen depescheren, volgende de voorgaende resolutie daerop genomen. (April 30.)

Copermolens. Gelesen de requeste van Andries Janss., borger der stadt Sutphen ende Loduwick Janss., gebroederen, die int furstendomb Gelre, in de Veluwe tot Apeldoren hebben doen maecken ende oprechten, twee nyeuwe zware copermolens, met groote costen ende zwaerichyden, versoeckende ten selven regarde ende om

andere redenen in de voors. requeste verhaelt, te mogen genieten soodanigen octroy ende vrydomme van convoy ende licent van rouw cooper ende calmis int jaer, als andere voorheen ende daernaegunt is, gelycke molens gemaect hebbende, die den vrydom gegunt is, elck van hondert duysent ponden rouw copers ende sooveel calmis, in de plaetse dat hun supplianten alleenlyck gegunt is, de helft van sulcken vrydom; maer is verstaen alvooren hierop te disponeren, dat men eerst sal sien de voorgaende resolutie, daerby den supplianten haere octroyen tot het oprechten van de voors. molens zyn geaccordeert. (Eod.)

Idem. Naerder gedelibereert zynde opte requeste, gepresenteert by Andries Janss. ende Lodewyck Janss., gebroeders, hebbende in de Veluwe tot Apeldooren doen maecken ende oprechten, twee nyeuwe zwaere coopermolens met groote costen ende zwaerichydt, versoeckende nyettegenstaende voorgaende resolutie van haere Ho. Mo. van den 4. Mey 1618, daerby hun voor den tyt van vyff jaeren alleenlyck gegunt is den vrydom van convoy ende licent, ten advenante van vyftich duysent ponden rouw coopers ende vyftich duysent ponden calmis int jaer, zynde voor yeder molen maer vyff ende twintich duysent ponden siaers, te mogen genieten voor elcken molen vrydom van convoy ende licent, tsiaers den voors. tyt van vyff jaeren, van hondert duysent ponden rouw coopers ende hondert duysent ponden calmis, gelyck aen Pieter Simonsz., Caspar van Thienen, Dierck Hooft, Bartholomeus Munter ende anderen is voor desen geaccordeert, in consideratie dat het werck van de supplianten nyet minder tot proffyt ende neeringe van dese landen en is streckende, als de wercken van de voors. andere molens; eerst gesien synde de voors. geaccordeerde voorgaende octroyen metten vrydom van convoy ende licent, voor den tyt van vyff jaeren, van hondert duysent

ponden rouw cooper ende hondert duysent ponden calmis; is geresolveert ende geaccordeert in consideratien van de redenen voors., dat de supplianten elck voor zynen molen sall genieten, gelycken vrydom voor den tyt als die voors. anderen zyn genietende ofte genooten hebben, te weeten, van hondert duysent ponden rouw coopers ende hondert duysent ponden calmis, ingaende den 4. Meye 1618, behalven dat daerinne corten sal den vrydom, die de supplianten tzedert genooten hebben van het rouw cooper ende calmis, by hun ontfangen, volgende haer octroy. Ordonneren over sulcx die collecteurs ende andere officieren van de convoyen ende licenten, hun hyerna te reguleren, ende opte expiratie van den tyt van de voors. vyff jaeren vrydoms te letten, opdat het landt in zyne gerechticheyt nyet en werde gedefraudeert. (Mey 7.)

Mr. Adriaen Strick. Is gelesen de commissie by den coninck van Denemarcken, verleent ende gegeven den eersten der voorleder maent April, tot Coppenhagen aen den Erentfesten ende hoochgeleerden Mr. Adriaen Strick, als zyner Maj. dienaer ende commissaris in Hollandt, tot verrichtinge van zyner Co. Ma. rycken, landen ende luyden zaecken, ende derselver schaden te hulpen affweeren voor soovele in hem is, ende zyne Maj. ende derselver onderdanen met raet te hulpen ende bevorderlyck te syn; ende daerop daerna gedelibereert zynde, is nae gedaen omvraghe verstaen, geaccordeert ende geresolveert, dat men den voors. Mr. Adriaen Strick in de voors. qualiteyt als dienaer ende commissaris van zyne Co. Ma. van Denemarcken sall admitteren, volgende de voors. commissie van zyne Co. Ma. (Mey 10.)

Spilbergen. Is de vereeringe van drye hondert guldens, Jooris van Spilbergen toegeleert, verhooght met hondert guldens, om daarvan te mogen doen maecten een gouden kettinge, ende die te dragen ter eere vant landt. (Eod.)

Mr. Nicolaes Berck. Ontfangen ende gelesen eenen brieff van de heeren staten van den lande van Utrecht, van den 21. Meerte lestleden, houdende de nominatie van den persoon des Erentfeste ende hoochgeleerden Mr. Nicolaes Berck, canonic van St. Jan aldaer, omme van wegen de provincie van Utrecht te compareren ende resideeren in den raet van state, ende metten selven te besoigneren ende resolveren opte instructie daertoe gedresseert op alle voorvallende saecken; versoekende dat hem daertoe commissie gedepescheert ende nae gedaene eedt, sessie soude worden vergunt, daerinne dat nae gedaen omvraghe is bewillicht; ende heeft dienvolgende de voors. heere Nicolaes Berck gedaen den eedt, daertoe staende. D'heere Ploos heeft verclaert dat die van Utrecht verstaen geheel te blyven, om noch een in den raedt van state van heurentwegen te nomineren, als hun dat goetduncken sall. (Mey 14.)

Diderick van Beest. Ontfangen ende gelesen eenen brieff van de heeren gedeputeerden des quartiers van Nymegen, van den 19. der voorleder maent Aprilis, inhoudende derselver nominatie van den persoon van Joncker Diderick van Beest, totte bedieninge van het officie van monstercommissaris, jegenwoordich vacerende by doode van wylen Johan Ghysberts, met serieux versoek, dat haere Ho. Mo. gelieve, denselven van Beest tot het genelte officie van monstercommissaris in de plaetze van den voors. wylen Johan Ghysberts saliger, sonder eenige difficulteyt te nemen, ende hem volgens met commissie ende instructie te doen versien. Daerop behoorlyck gedelibereert ende omvraghe gedaen zynde, hebben haere Ho. Mo. hun mette voors. gedaene nominatie van den gedeputeerde des voors. quartiers van Nymegen geconformeert, ende daerby den persoon van Diderick van Beest tot bedieninge vant voors. monstercommissaris-ampt geaccepteert, ende daerby

dat den raet van state hem daertoe sall doen depescheren commissie in gewoonlycke forme ende den eedt daertoe staende affnemen. (Mey 14.)

Acta Synodalia. Te schryven aen de scriba's van het Synode nationael tot Dordrecht, alsoo haere Ho. Mo. is aengegeven, dat zy binnen Dordrecht voor haere Ho. Mo. ende de seven Vereenichde provincien hebben doen schryven acht copien van de Synodale acten, dat daerom by haere Ho. Mo. dienstich geacht is, hun te vermanen, te willen bevorderen, dat de voors. copien werden gediligentieert ende in hare Ho. Mo. handen gesonden, sonder die in de provincien te beschicken, ofte oock elders te distribueren, diewyle zy dat op haer nemen, ende voorts meer te bevorderen dat den dienst vant landt sall vereyschen. (Mey 15.)

Afbeelding van de Synode nationael. Is Francois Schillemans borger der stede van Middelburch in Zeelant, tot eene vereeringe toegeleet vyftich guldens eens, voor de dedicatie ende presentatie die hy aen haere Ho. Mo. heeft gedaen, van de afbeelding van de vergadering van het Synode nationael binnen Dordrecht met alle haere omstandigheden sooverre de conste kan affreycken, ende geaccordeert hem daervan te depescheren ordonnantie. (Eod.)

Drukken der sententie van Barneveld. Is gelesen de sententie, gepronuncieert aen de geëxecuteerde in den persoon van Mr. Johan van Oldenbarnevelt, geweest advocaet van de provincie van Hollandt; ende nae deliberatie verstaen ende geresolveert, dat men deselve sal doen drukken ende vuytgeven in de Latynsche, Nederlantsche ende Francoische spraecke. Is dienvolgende geaccordeert consent ende octroy aen Aert Meurs, bouckverkooper in den Hage, omme voor den tyt van twee jaeren naestcommende de voors. sententie alleene te mogen drukken ende vuytgeven in de Latynsche spraecke. Item aen Hillebrants Jacobss., geswooren drucker

van de Ho. ende Mo. heeren Staten-Generael ende van de Ed. Mo. heeren Staten van Hollant int particulier, omme voor gelycken tyd de voors. sententie alleene te mogen drukken ende vuytgeven in de Nederlantsche spraecke, ende aen Loys Elsevier, om de voors. sententie alleene te mogen drukken ende vuytgeven voor gelycken tyt van twee jaeren, in de Francoische spraecke. Verbiedende, etc. (Eod.)

Drukken der Synodale acten. Is aen de scriba's politicam ende ecclesiasticam van het Synode nationael binnen Dordrecht, geconsenteert ende geoctroyeert, dat zy voor den tyt van seven jaeren naestcommende, alleene sullen mogen doen drukken ende vuytgeven in de Latynsche, Nederlantsche ende Francoische spraecke, alle de acta Synodalia in de beste letter ende opt best papier, mits houdende die druckers binnen Dordrecht ceteris paribus voor anderen daertoe gerecommendeert, ende dat zy oock de voors. acta Synodalia nyet en sullen doen noch laten drukken, oock dye andersints nyet vuytgeven, sonder naerder ordre ende consent van haere Ho. Mo. Verbiedende, etc.

Den 4. July 1619 hebben haere Ho. Mo. geaccordeert, dat men dit octroy sall mogen depescheren opten naem van Isaack Janss. Canin met syn consorten, bouckdruckers tot Dordrecht, ende dat opten date van den 14. Meye lestleden, als wanneer tvoors. octroy geaccordeert ware aen de scriba's politicam ende ecclesiasticam van het Synode nationael binnen Dordrecht. (Mey 14.)

Walvischvangers Ontfangen ende gelesen eenen brief van het collegie ter admiraliteyt binnen Hoorn ofte Enchuysen, gedateert binnen Enchuysen den 10. deses, daerby zy adverteeren, dat tenselven dage in haere vergadering waeren verscheenen eenige matroosen, gedient hebbende in den voorleden jaere opte walvischvangers van Spitsbergen, te kennen gevende dat de matroosen in denselven dienst geweest

hebbende, van Rotterdam elck een maent soldie genoten hadden tot eene vereeringe voor de veroveringe van den traen ende baleynen, den Engelschen omtrent Spitsbergen ontnomen, volgende de copie van de overgesonden acte. Versoekende gelycke vereeringe te mogen genieten; daerop die voors. gecommiteerde raden versocht hebben te verstaen, het goet gelieven van haere Ho. Mo., wat sy daerop sullen hebben te doen; nae deliberatie is goetgevonden ende geresolveert, ten aensien van den tegenwoordigen toestand der zaacken in Engelant, alwaer de noortvaerders reparatie van den ontnoomen traen aen den Engelschen versoeken, dat men den voors. brieff onbeantwoordt sall laten, ende den bode alleene receptisse verleenen van het ontfangen des brieffs vant voors. collegie. (Mey 15.)

Inventarisatie der papieren van Barneveld. Die van Hollandt hebben aengedient by den heere van Duvendoorde, dat sy doende zyn int inventarieren van de chartres ende papieren, die bevonden werden onder de papieren van Mr. Jan van Oldenbarneveldt, gewesen advocaat van den lande van Hollandt, ten eynde off haere Ho. Mo. gelieven mochte, yemand van wegen de generaliteyt daerby te voegen, om acht te mogen nemen, off daeronder eenige papieren mochten bevonden worden, de generaliteyt aengaende, dat sy dat moegen doen. Waerop gedeliberieert zynde, zyn gecommiteert ten fyne voors., vuyt dese vergaderinge de heeren Appelteren, Magnus ende Nannings, ende werden deselve belast de papieren, die bevonden sullen worden de generaliteyt aen te gaen, die oock te doen inventarieren, die naer hun te nemen, ende ten comptoire van de generaliteyt te doen brengen. (Eod.)

Hans Ghool. Is Mr. Hans Ghool, vuerwerker ende bussemeester alhier aengecommen ende gepresenteert hebbende zynen dienst aent landt, (gehoort hebbende het advis van zyne Exc. die getuycht, dat hy is een goet ende geëxperimenteert meester

in de konste van vuerwercken) toegeleet voor syne gedaen onkosten in syn overcompste ende sollicitatien, hondert guldens eens, ende denselven geaccordeert brieven van voorschriften aen de Stenden van Bohemen, ten eynde zy hem tot haeren dienst wilden houden gerecommandeert. (Mey 17.)

Hendrick de Keyser. Is Hendrick de Keyser, beelt- ende steenhouder der stede Amstelredam, noch geaccordeert de somme van drye duysent guldens eens ter goeder reeckeninge op zyn aengenomen werck van de sepulture van wylen den heer Prince van Oraignen hoochl. memorien, denselven te betaelen in den tyt van drye maenden naestcommende, mits dat hy gehouden wert daerentusschen zyn voors. aengenomen werck volcomelyck te stellen volgens de conventie. (Eod.)

Pieter Rubbens. Opte requeste van Pieter Rubbens, woonende tot Antwerpen, schilder, versoekende octroy op syne wercken met interdictie van dye nae te maecken in de vereenichde provincien, is des suppliants versoek affgeslagen. (Eod.)

Papieren van Barneveldt. Gehoort het rapport van de heeren Appelteren, Magnus ende Nannings, geweest hebbende volgende de commissie, hun by haere Ho. Mo. opgeleet ten huuse van Mr. Johan van Oldenbarneveldt, om te assisteren de inventarisatie van desselfs papieren, raeckende de generaliteyt, van dat zy de voors. papieren hebben gevonden in soo groote menichte ende confusie, dat de inventarisatie in eenige maenden nyet en sall kunnen gedaen werden. Is nae deliberatie verstaen ende geresolveert, dat men alle de voors. papieren by den anderen sall brengen ende sluyten in kisten, ter presentie van de voors. heeren gecommiteerden, ende deselve toesegele of cachetteeren, ende brengen in een van de verreckcamers van de heeren gecommiteerden ende raden van de heeren Staten van Hollandt, ende dit alles in aensien van de voors.

huysse des voors. van Oldenbarnevelt. (Eod.)

Oldenbarnevelt. D'heeren gecommiteerde rechters over de gevangens zyn versocht te willen instellen den brief, dien zy dienelyck achten dat van wegen haere Ho. Mo. soude geschreven werden aen de provincien, raeckende de semi proeve die er is, van dat Mr. Jan van Oldenbarnevelt gehadt heeft correspondentie metten vyant, omme die daernaec alhier ter vergaderinge te resumeeren ende arresteeren. (Eod.)

Willem van Byler, yzersnyder. Die staten generael etc. onderricht zynde, dat veele goud- ende silversmeden, ende anderen in de voors. Vereenichde Nederlanden, hun van over veele jaeren vervordert hebben, ende noch doen, na te gieten ende doen naegieten ende vercoopen van slecht gout ende slecht silver, de groote triumph ende memorie penningen, die sy soo geduerende d'oorloge als daernaec in de trefues hebben doen maecken ende slaen van goet fyn gout ende goet fyn silver, die welcke sy alsoo openbaer in de silvere cassen aen alle man vercoopen tot groote oneere ende cleynicheyt van haere Ho. Mo., ende bedroch van deser landen ingesetenen, die meynen dat het is goet fyn gout ende goet fyn silver, gelyck de voors. penningen daarvan zyn doen maecken ende slaen by zekeren persoon in den dienst deser landen wesende, daertoe geordonneert. Soo ist dat die hoochgemelte heeren staten generael, begeerende hyertegen te versien tot maintainement van de eere vant landt, verboden ende geinterdicteert hebben, verbieden ende interdiceren mits desen alle ende een yegelyck ingeseten van dese landen, eenige van haere Ho. Mo. triumphpenningen nae te gieten ofte doen naegieten ofte vercoopen int cleyn ofte int groot van goet ofte slecht gout ende van goet ofte fyn silver, alwaeren die oock schoon in andere coninckrycken ofte republiquen naegegoten ofte gemaect in dese landen gebracht, int heymelick ofte openbaer in cassen ende winckels van

goudt- ende silversmeden ofte anderen in eeniger manieren, behalven alleene by Willem van Byler, yzersnyder van de graeffelyckheyt van Hollandts munte binnen Dordrecht, denwelcken haere Ho. Mo. consenteeren ende octroyeren mits desen voor den tyt van drye jaeren naestcomende, alleene in dese vereenichde provincien te mogen maecken, snyden, gieten ende vercoopen den nieuwen penninck, dien haere Ho. Mo. hem hebben doen maecken van het Synode nationael. Verbiende, etc. (Eod.)

Papieren van Barnevelt. Die heeren Appelteren, Magnus ende Nannings, geweest hebbende ten huysse van Mr. Johan van Oldenbarnevelt, om te effectueren de commissie die hun gisteren is opgeleyt, om de papieren in kisten te doen sluyten, cachetteeren ende brengen in de vertreckamer van de gecommiteerde raden van de Ed. Mog. heeren Staten van Hollandt, hebben gerapporteert de difficulteyten die hun daerinne syn bejegt, sulcx dat zy de papieren aldaer noch hebben gelaten, tot dat zy souden hebben daerop verstaen, haere Ho. Mo. goet believen ende resolutie, namentlyck ten regarde dat de sonen ende den president d'heere van Veenhuysen pretendeeren ende sustineren, dat de particuliere brieven ende missiven, het sterffhuys raeckende, by hun behooren te blyven; daerop dat nae deliberatie verstaen ende geresolveert is, dat niettegenstaende de voors. oppositie, die voors. heeren rapporteurs haere commissien voor den dienst vant landt sullen effectueren. (Eod.)

Heinsius. Syn geleesen zeecker memorien van de heeren politicque gecommiteerde, overgesonden by den scribam Heinsium, aen den heere Muys, om daerop te verstaen het goet believen van haere Ho. Mo. Maer alsoo op het merendeel van deselve memorien voor desen is geresolveert, is goetgevonden dat men dat daerby sall laten ende dat het rapport van de

besoigne der Synode, om costen te sparen, alhier sall gedaen worden by eenige gedeputeerde van het Synode. (Mey 19.)

Papieren van Barneveld. Die heeren gecommiteert tot het opnemen ende inventarieren van de papieren van Mr. Johan van Oldenbarnevelt, rapporteren dat zy haere commissie hebben geëffectueert ende de tsamentlycke pampieren doen sluyten in kofferen; ende deselve brengen in de vertrekcamer van de heeren gecommiteerde raden van Hollant, daervan die voors. heeren rapporteurs zyn bedanckt, ende voorts versocht te continueren in de inventarisatie van de voors. papieren, ende worden gecommiteert van wegen haere Ho. Mo. daerby te wesen, vuyt elke provincie een metten fiscael de Sylla, sonder dat gedisponeert is van den tyt dat men de voorsz. inventarisatie sall voornemen. (Eod.)

Elsevier, Meurs, Hillebrant Jacobss. Gelesen de requeste gepresenteert by Elsevier ende Aert Meurs, tegen Hillebrant Jacobss., bouckdrucker in den Hage, ende goetgevonden dat den heere president partyen voor hem sall bescheyden ende deselve lasten, hun metten anderen te verdragen. (May 21.)

Pieter Spierinck. Opte requeste van Pieter Spierinck, sone van Francois Spierinck, Mr. tapitssier tot Delft, is den suppliant geaccordeert paspoort, om vuyt dese Vereenichde Nederlanden met eenige tapyten, daervan hy de partyen specificeren moet, hem te transporteren naer Zwen, om die aen syne Maj. te leveren, vry sonder enich convoy ofte licent te betalen, mits stellende solvante cautie, dat hy binnen den tyt van vier maenden naestcommende sall brengen attestatie by zyne Maj. geteekent, dat hy de voors. stucken tapitsserien tot zynen dienst ende behoef heeft ontfangen. (Mey 23.)

Maerten Janss. Brant. Gelesen de requeste van Marten Janss. Brant, bouckdrucker tot Amstelredam, versouckende

octroy om te mogen drucken de sententie gepronuncieert tegen Hogerbeets ende Grotius; maer alsoo de suppliant dit versouck te spade heeft gedaen en is daerop nyet gedisponeert, maer verstaen dat men hem hyerna sall houden gerecommandeert by voorvallende occasie. (Eod.)

Papieren van Barneveld. Is wederom geproponeert de inventarisatie van de pampieren van Mr. Johan van Oldenbarnevelt, maer vuytgesteld daerop te resolveren ter begeerte van de heeren gecommiteerde van de provincie Hollandt. (Eod.)

Pasquillen. Te schryven aen Borgermrs. ende regeerders der stadt Amstelredam, alsoo aen haere Ho. Mo. aengegeven is, dat binnen Amstelredam gedruckt, vuytgegeven ende vercocht werden eenige libellen, geintituleert: Spiegel der bedructe herten; item d'ontdeckinge van de valsheyt des Dortschen Synode; item wegens d'onwettige inluydinge Johannes Vuytenbogaert ende manifeste tegen de sententie van Barneveld; daertegen by tyts dien versien, dat haere Ho. Mo. daerom versoucken ende begeeren, dat haer L. hun in diligentie daerop willen doen informeren ende ondersoucken, wie van de voors. libellen de autheurs zyn, deselve gedruckt ofte doen doen drucken, vuytgeven ende vercoopen hebben, om daertegen te procederen, volgende haere Ho. Mo. placcaten; hebbende haere Ho. Mo. die heere borgemeester Pauw, die naer Amstelredam vertreckt versocht, dese saecke aldaer te willen helpen vorderen. (May 25.)

Lamotius, predicant. Is Johanni Lamotio dienaer des Heyligen Evangely in den Hage, toegeleet 72 carolus guldens, zoo voor seecker boucxken by hem aen haere Ho. Mo. gepresenteert, geintituleert: twee proufftylycke ende Goddelycke tractaten, tot troost der bedrukten, te weten van de Hemelsche wooningen ende lot der pacientie; alsdat hy Mr. Johan van Oldenbarnevelt, in den nacht als hem verhooren aengesicht was vernamen te verhooren

by geweest tot syn sterffuyre toe. (Eod.)

Papieren van Barnevelt. Gelesen een requeste van de weduwe van Mr. Johan van Oldenbarnevelt, mitsgaders van hare kinderen ende kintskinderen, daerby deselve versoucken, dat haere Ho. Mo. gelieve, soodanige ordre te stellen, dat de visitatie ende separatie van de pampieren, by den voors. Barnevelt nagelaten, mach werden geaccellereert, admitterende den heere van Wesenborch, off yemant van haere soonen over deselve besoignen mede te mogen staen ende jegenwoordich zyn, maer is daerop nyet eyntelyck geresolveert, dan eenparich verstaen, dat men die voors., ofte yemant anders van den huysse by de inventarisatie sall toelaten. (May 28.)

Philips Coets. Is Philips Coets, wagenmeester van zyn Exc., toegeleet twaelf ponden vlaems voor de extraordinaris diensten ende reysen, die hem belast zyn geweest te doen, soowel by nachte als by dage, geduerende den loopende toestant van de zwevende oneenicheyden. (Eod.)

Geëmailleert Lackwerck. Is Wilhem Kick borger tot Amstelredam, geaccordeert octroy voor den tyt van twaelf jaeren naestcommende, alleene met seclusie van alle andere in de Vereenichde Nederlanden te mogen maecken ofte doen maecken, eene seker nyuwe konste van geëmailleert lackwerck op thin, speaulter, cooper, blick ende diergelycke substantien, in dese landen hier te voorens noyt gepractizeert, veel netter, schoonder ende vaster als alle wercken die van Japan ende China mogen commen. Verbiedende, etc. (May 31.)

Rad- en Schepbalcken. Is Gideon de Jonge, sone van den overleden muntmeester van Hollant, Jacob Janss. de Jonge, woonende tot Herderwyck, geaccordeert octroy, om voor den tyt van thien jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde provincien te mogen maecken ofte doen maecken zeecker instrument by hem geïnventeert, bestaende in raden ende schepbal-

cken, door zeecker subtylheyte op ende nedergaende, door hetwelcke hy in een stilstaend water, 't welck van sich selfs gansch geen bewegingh heeft, een sneldryvende loop ende stroom van water kan veroorsaecken, bequaem om door middel desselfs, alderhande molens tot alderhande behoeflicheyden dienstig daerop te stellen ende daerdoor crachtelyck te doen gaen, sonder dat tot deselve eenigen wint verwacht off andere gewoonelycke behulpselen van water, peerden off menschen daertoe van noden zyn, ende dwelcke eens bewogen zynde, gestadelyck ende sonder ophouden gaende sullen blyven, synde in effecte het perpetuum mobile, daer sooveele van voor desen gesproocken ende by verscheyden nae gesocht is, sonder dat men tot noch toe yet ofte ten minsten eenich vruchtschaffende effect daarvan gesien heeft. Verbiedende, etc. (Eod.)

Nyewe molen. Opte requeste van Philips Scabaile, molenaer in den lande van Casant, versouckende aldaer eenen nyuwen molen te mogen setten, is geappointeert nihil. (Eod.)

Famars. Wederom gelesen ende naerder gedelibereert vynde opte requeste van Joncker Philips de Lievin, heere van Famars, colonnel van het Walsche regiment, is omme sunderlinge goede consideratien ende namentlyck oyck van de goede getrouwe diensten, by hem den lande gedaen, verstaen, geresolveert ende geaccordeert, dat men hem sall betaelen de somme van sestien hondert guldens eens, voor synen dienst gedaen als colonnel vant voors. regiment, tzedert den 19. Octobris 1617, dat hem zyne commissie als colonnel is gegunt ende verleent. (Jany 1.)

Ds. Bogerman. Is opte recomandatatie van zyn Exc. ende volgende desselfs advys, geaccordeert te schryven aen de Magistraet der stede van Leeuwarden ende deselve te versoucken, dat zy goet willen vinden, dat men voor den tyt van veer-

thien dagen ofte drye weecken voor het gemeene beste ende den dienst der kercken alhier noch ophoude, den persoon van **D. Bogermannus**, om te mogen dienen by voorvallende occasien die haer daertoe sullen geraecken te presenteeren. (June 3.)

Canones. Ontfangen eenen brief van den heere schout Muys, van Dordrecht gedateert den 3. deses, daermede hy oversendt tsestich exemplaren van de Canones ende veertich exemplaren van de Kerckenordeninge, volgende d'ordre van haere Ho. Mo. (Eod.)

Hendrick Hondius. Is Hendrick Hondius toegeleet 24 guldens eens, tot eene erkentnisse, van dat hy haere Ho. Mo. heeft gepresenteert een tafereel-caerte van den welstant der Vereenichde Nederlanden. (June 7.)

Hillebrant Jacobss. Is Hillebrant Jacobss., geswooren drucker van de generaliteyt, gelast alhier ter vergaderinge over te brengen, tgeene Caesteecker in zyne druckerye sonder des voors. Hillebrant Jacobss. weten heeft doen drukken, mette acht exemplaren die den voors. Caesteecker vuyte voors. druckerye gelicht heeft, ende denselven voorts gewaerschouwt ordre te stellen, dat gelycken nyet meer en geschiede, sonder voorgaende consent van haere Ho. Mo.

Wort oock denselven Caesteecker geordonneert datelyck te recouvreren ende alhier ter vergaderinge over te brengen de exemplaren, die hy vuyte druckerye van den voors. Hillebrant Jacobss. heeft gelicht. (June 7.)

Pieter Rubbens. Opt octroy dat Pieter Rubbens, residerende binnen Antwerpen, versoeckt ende by den heere Carleton, ambassadeur des coninx van Britannien gerecommandeert wordt, om te mogen laten vuytgaen de plaeten ofte prenten, gementionneert in de lyste by hem overgegeven, innehoudende verboth van deselve in de Vereenichde Nederlanden binnen den tyt van thien jaeren naestcommende te

mogen naesnyden op seeckere peyne, is verstaen dat den suppliant eerst sall aen haere Ho. Mo. presenteeren, van elcke plaete een affdruckxel die hy van meeninge is te laten vuytgaen, om dat gedaen ende gesien, daernaec op des suppliants voors. versoeck ende recommandatie van den voors. heere ambassadeur gedisponeert te werden nae behooren. (June 8.)

Joh. Meursius. Opte requeste Joannes Meursii, professor tot Leyden, versoekkende betalinge van drye hondert guldens, die hy seyt hem toegeleet te syn siaers, voor het schryven van de historie van geene sich voorgedragen heeft naer het beslyuten van den trefues. Is geappointeert dat den suppliant eerst sal gehouden syn te voltrecken de voorgaende resolutien. (June 11.)

Papieren van Barneveldt. Gelesen de requeste van Jan Gerritss., coffermaecker alhier in den Hage, versouckende betaeling van seven geleverde coffers, daerinne de pampieren van Mr. Johan van Oldenbarneveldt syn gesloten, bedragende 82 gulden. Is geaccordeert daarvan te depescheren ordonnantie. (June 14.)

Elias Trip. Gelesen de requeste van Elias Trip, versouckende voorschriften aen den graeff van Waldeck ende andere vorsten, om eenige ysere stucken geschuts van boven hyer te lande mogen doen affbrengen, is opgehouden daerop te resolveren. (Eod.)

Johannes Bisterfeldius. Is Johanni Henrico Bisterfeldio, sone wylen Johannis Bisterfeldio, in zyn leven pastor van de kercke van Sigem ende opsiender van de andere omliggende kercken van de Wedderavische graeffschappen van Nassau, dewelcke by de corresponderende graven aldaer gesonden zynde, opte vergaderinge van het Synode nationael binnen Dordrecht in deselve stat is gestorven, omme eenige goede consideratien, tot voorderinge van syne aengevangen studien, toegelent de somme van honderd daalers eens, sonder

prejuditie ende tselve te trecken in consequentie. (June 19.)

Jr. Philips Soete, Hr. van Villers. Is gelesen de requeste van Philibert Logier, hofmeester van den hoochgeboren furst Hendrick Frederick, grave van Nassau, als acte ende transport hebbende van Joncker Philips Soete, heere van Villers, als man ende voocht van vrouwe Beatrice Hoffman zyn huysfrouwe, versoekende voorschriften aen de stadt Antwerpen, ten eynde sy hem betalen over desselfs pretensien in de voors. requeste verhaelt, maer is opgehouden daerop te resolveren. (June 20.)

Johan Livien. Gelesen de requeste van Johan Livien, majoor tot Aerdenburch, ende geordonneert deselve te stellen in handen van den raedt van state, omme daerop te disponeren, gelyck haer E. sullen bevinden te behooren. (June 21.)

Isaäcus Frederici en Samuel Neranus. Ontfangen eene requeste van Isaäcus Frederici ende Samuel Neranus, oock versoekende om redenen daerinne verhaelt, dat hare Ho. Mo. gelieve het arrest, tot Dordrecht op haere persoonen gedaen, te ontslaen, ende hun het recht van haere deputatien soewel als alle de anderen gedeputeerden naer eysch van alle vrye Synoden te laten genieten; op beyde de voors. requesten gedelibereert zynde, is verstaen dat men deselve voor alsnoch sall laten berusten ende doen bewaren. (Eod.)

Carel Nys. Gelesen zynde de declaratie van oncosten, overgegeven by Carel Nys, provoost generael tot executie van de sententie, gepronuncieert tegen Lederberch, is verstaen dat men den declarant sall doen separeren de costen die gedaen syn voor de justitie van dieghene, die gedaen zyn na de justitie. Is geëxamineert de declaratie van oncosten, gedaen ende gesupporteert by Carel Nys, geweldige provoost generael door ordre van haere Ho. Mo., na de executie van de sententie, gepronuncieert ende geëxecuteert in het doode lichaem van Gillis van Ledenberch; ende nae de-

liberatie verstaen ende geresolveert, dat den declarant hem sall hebben te adresseeren aen de weduwe, kinderen ende vrienden van Gillis van Lederberch, die welcke hem van dese versochte oncosten sullen hebben te betalen, volgende haere presentatie. (Eod.)

Canones. Is geaccordeert te depescheren ordonnantie opten ontfangen generael, te betalen vuyte penningen, geordonneert tot vervallinge van de costen van het Synode nationael aen Isaack Janss. Canin, 65 ponden, 1 schell., 8 den. van veertich grooten tstück, over 75 gedrukte exemplaren van de canones tot 17 schellingen tstück ende oncosten gevallen op het pakken van deselven; aen Sacharias Joachimss. ende Francois Boels, de somme van 57 ponden, 12 sch., over 't binden in parquement van 72 Ex. van de voors. canones tot 16 sch. tstück; item aen Johan Andriessen, de somme van 25 ponden over vyftich geleverde kerckelycke ordren, ende aen Daniel Waterey ende Louwys van Berchem, cum sociis, de somme van 55 ponden, 4 schell., over 't resumeren ende corrigeren van 46 Ex. van de Kerckelycke ordren tot 24 sch., beloopende alle de voors. partyen te samen de somme van 203 ponden, 7 sch., 8 den., volgens de declaratie. (Eod.)

Geschut. Is gelesen de requeste van Jan ende Andries Moerbeek met zyne compaignie, cooplyuden, woonende tot Amstelredam, versoekende octroy omme alleene in dese Vereenichde provincien te mogen gieten ysere stücken ofte gotelingen, voor den tyt van 25 jaeren, van de materialen die zy sullen innebrengen, mits dat hun tselve werde toegelaten metten vrydom van convoy; maer goetgevonden alvooren te disponeren, daerop te communiqueeren met zyn Exc., om te verstaen desselfs advis opt voors. versoeck. (Eod.)

Canones. Is verstaen ende geresolveert dat men de canones synodi in diligentie sall doen drucken int Latyn, Duytsch ende

Francoys, maer dye nyet vuytgeven voor dat de approbatie van deselve gedaen ende by de Canones gedrukt sal syn. (Juny 24.)

Elias Trip. Syn Elias Trip, coopman tot Amstelredam, geaccordeert brieven van voorschriften ofte opene patenten aen alle fursten, ten eynde zy doir hare landen ende jurisdictie te water ende te lande vry willen laten passeeren voorby haere tollen nae dese landen, alsulke drye hondert ysere stukken geschuts als hy tot deser landen dienst heeft doen ghieten in de graeffschap Waldeck, die hy meynt dat eerstdaechs veerdich sullen zyn. (Eod.)

Predicanten. Gesien de reekeninge vant geene de theologanten ende predicanten Johan Diodati, Theodore Frouchem, Daniel Frouchem, Caesar Calendryn, Alexander Deodati, Jacques Frouchem, met heure knechten verteert hebben ten huysse van Willem van Veenendael, weert in den vergulden leeuw alhier in 's Gravenhage, ende by haere Ho. Mo. is doen afsprecken, bedraegende ter somme van 117 guldens. Is geaccordeert daervan te depescheren ordonnantie. (Juny 26.)

Joh. Meursius. Is d'heere Voocht versocht ende gecommiteert om te visiteeren het boucxken, gepresenteert aen haere Ho. Mo. by Johannem Meursium, daertoe hy versoekt continuatie van de betaeling van de drye hondert guldens, die hy in eenige jaren heeft ontvangen, ende daervan rapport te doen. (Eod.)

Deventer Almanak. Is Sebastiaen Warmbouts, ordinaris boeckdrucker van de stad Deventer, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van twaelf jaeren naestcommende alleene in de Vereenichde Nederlanden te mogen drukken, doen drukken, vuytgeven ende vercoopen den Deventer almanak, gemaect, gecalculeert ende gepractizeert by Anthonis van der Grave, der medicynen ende astronomiae doctor. Verbiedende, etc. den voors. Deventers almanak van Anthonis van de Grave, ende oock van Ru-

dolphei Graphei zaliger, na te drukken, etc. (Eod.)

Francois Spierinck. Opte requeste van Francois Spierinck hebben haere Ho. Mo. geconsenteert ende geaccordeert, dat den suppliant vuyt dese Vereenichde Nederlanden naer Engelant sall mogen transporter ende van daer wederom in deselve brengen binnen den tyt van drye maenden naestcommende, vry van convoy ende licent, drye proeff off monsterstukken tapisserie, die syne Co. Maj. van Groot-Brittannien begeerich is te sien, ordonneerende over sulcx de convoymeesters ende alle andere dien dit aengaan sall, hem hiernaec te reguleren. (Juny 28.)

Ds. Bogerman. Is Ds. Boogermanni preses in het Synode nationael binnen Dordrecht gehouden, met advis van zyn Exc. ende den welgebooren heere grave Wilhem Loduwich, grave van Nassau, stadtholder, etc., voor de goede diensten, debvoiren, neersticheyt ende groote onkosten by denselven gesupporteert, noch toegeleet de somme van seventhien hondert guldens eens, boven de achthondert guldens by hem voor desen ontfangen, te betaelen vuyte penningen, gedestineert tot betalinge van de onkosten vant voors. Synode, ende goetgevonden dat men hem daarmede sall bedancken. (Eod.)

Anna Pots. Geleesen de requeste van Anna Pots, gewesen weduwe van wylen den capiteyn Andries Breder, ende geordonneert deselve te communiceren Ulrich van den Hove, omme binnen den tydt van drye weecken naestcommende, na de communicatie opte principale requeste van de suppliant te antwoorden, volgende haere Ho. Mo. apostille van den 25. April lestleden, off dat andersints haere Ho. Mo. daerop sullen disponeren, gelyck deselve sullen bevinden te behooren. (Juny 29.)

Ds. Bogerman. Is Ds. Bogermanno, gewesen preses in het Synode nationael binnen Dordrecht gehouden, tot eene vereeringe ende memorie, geaccordeert een gou-

den medaille, van gelycken prys ende weerde, als zyn geweest de goude medailen, daarmede dat de vuytheemsche theologanten van de voors. Synode vereert ende gedemitteert zyn geweest. (Eod.)

Papieren van Barnevelt. Die gecommiteerde ter deser vergaderinge van die van Hollandt, hebben aengegeven dat die Ed. Mo. heeren staten van Hollandt, eenige gecommiteerde vuyten heuren, omme te inventariseren ende visiteren de papieren, die vuyten huysse van Barnevelt gebracht ende gestelt syn, by ordre van haere Ho. Mo. in de vertreck-kamer van de heeren gecommiteerde raden van Hollandt, met ordre om te separeren de papieren van Hollandt van diegheene, die de generaliteyt ende andere provincien sullen raeken mitsgaders van particuliere, om die te restitueren ofte anders daarmede te doen, gelyck haere Ho. Mo. sullen gelieven te ordonneren; maer den meerderen deel van de andere provintien hebben gesustineert, diewyle de sententie tegen den voors. Oldenbarnevelt gepronuntieert, ende het saisissement van zyne papieren is geschiet van wegen de generaliteyt, dat by de voors. inventarisatie ende visitatie van de voors. papieren, oock behooren te wesen present, vuyt elcke provincie een, by touren; ende eenige van de provintien hebben die van Hollandt daerinne toegegeven, mits gevende acte, dat zy de papieren van de generaliteyt ende van de andere particuliere provincien sullen separeren, ende elcke de keure laten volgen naedat verstaen ende geordonneert sall worden; dan is voor als noch opgehouden finalyck hierop te resolveren. (Eod.)

Geschut. Is anderwerff gedelibereert opte requeste van Andries van Moerbeek, coopman tot Amstelredam, versouckende octroy om alleene te mogen gieten in de Vereenichde provincien, yser geschut van de materialen, die hy alhier te lande sal brengen; maer die van Hollandt hebben

deselve naer haer genomen, om daerop heure principalen te verstaen. (Eod.)

Vermeerderden Nassauschen Laurencrans. Is Jan Orlers, boeckvercooper ende borger der stad Leyden, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van sess jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde Nederlantsche provincien te mogen drucken, vuytgeven ende vercoopen zeecker bouck, voerende desen titel: de daden van den doorluchtichster forsten Maurits van Nassau, ofte den nieuwen vermeerden Nassauschen Laurencrans. Verbiende, etc.

Walsche predicant. Is geaccordeert ordonnantie op den voorgaenden voet voor den Walschen predicant, die in de Walsche provincien onder het cruys is diene; van vyff hondert guldens, gelyck dat zeedert eenige herwaerts is gecontinueert geweest. (July 1.)

Canones. Syn ter vergaderinge gecompereert zyn Exc. ende den welgebooren heere grave Wilhelm Loduwick van Nassau, stadtholder, etc., ende in derselver presentie geleesen ende geresumeert zynde het concept van de acte van agreeatie van de canones, ende sententie der Synode nationalis tot Dordrecht gehouden.

Item van de acte van beloften, die men op morgen alhier ter vergaderinge sal voorhouden de geciteerde remonstranten ende derselver by gevouchde, alhier bescheyden van Dordrecht, om deselve beloften te doen ende te teecken; ende van het concept van het placcaet, te emaneren tegen alle secreete vergaderingen ende conventiculen van de remonstranten; zyn de voors. drye concepten, nae behoorycke deliberatie op alles wel geleth zynde, met zyn Exc. ende den welgemelte heere grave advis eenparichlyck gearresteert; alleenlyck hebben die van Hollandt versocht, dat men hun de voors. concepten in handen soude laten, om die morgen noch eens die heeren staten van Hollandt voor te leesen, daerinne dat bewillicht is,

Is voorts goetgevonden dat men morgen voor den middach de geciteerde remonstranten ende derselver bygevoechde van Dordrecht ontboden, ter vergaderinge sall doen bescheyden ende deselve ter presentie van zyn Exc. ende den welgemelten heere grave voorhouden, te willen verclaren ende belooven, dat zy elck het inhouden van de voors. acte van nu voortaan sullen naecommen, onderhouden ende hun daernaer reguleren, ende daerop deselve willen teecken.

Is voorgeslagen ende geaccordeert dat men aen diegheene van de geciteerde remonstranten, die de voors. acte sullen onderteecken ende beloven hun voortaan daernaer te reguleren tot vervallinge van haere onkosten sall laten volgen een half jaer van haer tractement, ende aenwysen een plaetse daer zy hun daerentusschen sullen mogen onderhouden ende dat men diegheene, die de voors. teyckeninghe ende beloften sullen weygeren te doen, als perturbateurs ende ongehoorsaame vuyte Vereenichde Nederlanden sall bannen ende straffen volgende de placaten; dan en sall hun respective dese resolutie nyet werden aangeseet, voor dat de voors. belofte ende signature sal zyn gedaen ofte geweygert te doen. (July 2.)

Canones. Ontfangen ende geleesen eenen brieff van de gedeputeerde der stad Groeningen ende Ommelanden, gedateert binnen Groningen den 19. Juny lestleden, houdende voor antwoordt opten brieff van haere Ho. Mo. van den 24. derselver maent, nopende de resolutie van de voors. provincie int aggreëren van de canones Synodi nationalis, dat haer E. alles wel hebben geleesen ende beherticht, dan alsoo de heere Schaffer metten eersten herwaerts commen sall, om in haere Ho. Mo. vergaderinge goet rapport te doen, dat zy niet noodich geacht hebben, voor dese instantie met prolixer antwoordt hiervan te adverteeren. (July 4.)

Acte van agreatie der canones. Is gelesen

een nieuw concept van acte van agreatie van de canones ende sententie des Synodi nationalis, ende naer gedaen omvfrage gearresteert, gelyck die hiernaer volcht geinsereert:

Die staten generael der Vereenichde Nederlanden, allen den ghenen die deesen sullen sien off hooren leesen, salut, doen te weeten;

Alsoo wy tot wechneminghe van de droevige ende schadelycke geschillen ende misverstanden, zedert eenige jaren herwaerts tot grooten ondienst vant landt ende onrust van de kercke, gereesen over die vyff bekende hoofstukken der Christelycke leere ende het aenleeven van dien, volgende d'ordre in Godes kercke ende selfs in de Nederlanden voor desen gebruyckelyck, goetgevonden hebben binnen de stad Dordrecht te convoceren een nationael Synode van alle de kercken deser landen; ende omme de voors. Synode tot der landen meesten dienst te doen celebreren, tot deselve met groote moeyte ende onkosten versocht ende vercreegen veele voortrefelycke, hoochgeleerde ende vermaerde vuythéemse theologanten van de gereformeerde kercken, als vuyt de onderteeckeninge der decreten achter yder hoofdstuck vant voors. Synode is te sien. Hebbende daerenboven tot goede directie onse gedeputeerden vuyt de respective provincien gecommiteert, om de gemelte vergaderinge van den beginne tot den einde toe te assisteren, opdat alles aldaer in Godes vrese ende met goede ordre alleen nae den regel van Godes heylige woort, volgende onse goede meeninge mochte werden verhandelt; ende de voors. Synode nu door Godts genadigen segen met soo groote eenstemmicheyt van allen ende een yegelycken soowel vuytlandsche als inlantsche, van de voors. vyff leerpointen ende de leeraers van dien, heeft geoordeelt ende met onsen voorweten ende consent op den 6. May lestleden, gepromulgeert de decreten ende sententie, hiervoren staende. Soo ist, dat wy om de vruchten van dit groot ende

heylich werck, diergelycken noyt voor desen van den aenfanck der reformatie is gesien, de kercken deser landen te doen genieten, ende nyets meer ter herten nemende als de eere van Godts heyiligen naem, de behoudenisse ende voortplantinge van de waere gereformeerde Christelycke religie, (wesende het fundament van den welstandt ende den bandt van de eenicheyt der Vereenichde Nederlanden), mitsgaders de eenicheyt, ruste ende vrede der kercken, alsmede de behoudenisse van de eenicheyt der kercken deser landen, met alle de gereformeerde kercken, van dewelken wy ons niet en hebben connen nochte mogen afsonderen, het voors. oordeel ende sententie des Synodi gesien, rypelyck verstaen, geëxamineert ende overwogen hebbende, deselven in alles volcommentlyck hebben geaprobeert, geconformeert ende geratificeert, approberen, conformeeren ende ratificeren deselve mits desen; wilstende ende statuerende, dat geene andere leere aengaende de voors. leerpointen in de kercken deser landen sall werden geleert ofte gedreven, als dewelcke het voorn. oordeel conform is. Ordonnerende ende bevelende dienvolgende alle kerckelycke vergaderingen, kerckendieners, professoren ende doctoren in de heylige theologie, regenten van collegien, ende voorts allen ende een yegelicken dien dit eenichsints conserneeren ofte aengaen mach, haer int exerceeren van haere diensten ende bedieningen getrouwelyck ende oprechtelyck in alles hierna te reguleren ende gedragen, ten einde onse goede intentie in desen volcommentlyck allomme mach werden naegecomen. Ontbieden ende beveelen wy die staten, stadthouderen, gecommiteerde raden ende gedeputeerde staten van de provincien, respective van Gelderlant ende graeffschap Zutphen, Hollandt ende West-Vrieslandt, Zeelandt, Utrecht, Vrieslant, Overyssel, stadt Groeningen ende Omme-landen, ende allen anderen officieren, rechteren ende justicieren, het oordeel der

Synode voornoemt, met het achtervolgh van dien te maintaineren ende doen maintaineren, sonder dienaengaende eenige veranderinge te doen ofte gedoogen by yemand gedaen te werden in eenige manieren; want wy sulcx tot voordering van Godes eere, welstandt van den staet deser landen, mitsgaders rust ende vrede der kercken, verstaen te behooren. Gegeven onder onse cachette, paraphure ende signature van onsen greffier, in 's Gravenhage den 4. July, anno 1619.

Canones. Is geordonneert dat men d'acte van agreatie van de canones ende de sententie Synode nationalis sal senden aen Isaack Canin Janss., cum suis, om die te drucken achter de voors. canones ende sententie, ende hem voorts lasten den druck van de canones mette sententie ende acte van agreatie te diligentieren.

Is geresolveert ende geacordeert, dat men het octroy, den 14. Meye lestleden geacordeert aen de scriba's politicam van ds Synode nationael, om de acten Synodalia alleene te mogen doen drucken ende vuytgeven in de Vereenichde Nederlanden voor den tyt van seven jaren in de Latynsche, Duytsche ende Fransche spraecke, sall doen depescheren op ten naem van Jacob Janss. Canin met syne consorten, ende tselve octroy dateren ende vuytgeven opten voors. dach van 14 Meye lestleden. (Eod.)

Henricus Leo. Is geacordeert dat men den gewezen predicant tot Bommel, Henricum Leo, gedaen hebbende ende geteekent de belofte in de acte van haere Ho. Mo. hem voorgehouden, begreepen, sall laten vertrecken daer hy dat sal begeeren, opt vast verrouwen dat haere Ho. Mo. hebben, dat hy hem na deselve syne belofte sal reguleren, zynde denselven toegeleert tot vervallinge van syne onkosten ende teringen vyftich guldens eens. (July 5.)

Idem. Te schryven aen de stadt Bommel, dat haere Ho. Mo. van Dordrecht alhier hebben doen bescheyden de geci-

teerde remonstranten ende diegheene, die hen by deselve hebben gevoecht, om hun voor te houden te willen doen ende teekenen de verclaeringe ende belofte, begrepen in de acte, daertoe geresolveert; ende alsoo Henricus Leo de voors. belofte gedaen ende geteekent heeft, dat haere Ho. Mo. goetgevonden hebben haer L. daarvan te advertieren, ende dat sy hem geconsenteert hebben van hier te mogen vertrecken ende onthouden daer hy dat sall begeeren, met vast vertrouwen, dat hy zyne voors. beloften ende teekeninge sal naecommen ende hem daerna reguleeren, opdat zy geen swaricheyt en willen maecten den voors. Henricus Leo binnen Bommel tontfangen, by sooverre als hy in deselve stad zich begeert neder te slaen. (Eod.)

Festum Hommium. Is geordonneert dat men sal schryven aen Festum Hommium, dienaer des Goddelycken Woorts tot Leyden, dat hy hem terstonts naer het ontfangen van desen brieff herwaerts vervouge noch desen avont, ende hem adresseeren by den heere Vervou presideerende, die hem synen last van wegen haere Ho. Mo. sal aenseggen, te weten, dat hy hem in diligentie transporteere naer Dordrecht, ende besorgen dat de canones van het Synode, gehouden tot Dordrecht, mette sententie, gedrukt alhier gesonden worden, tusschen dit ende Woensdach naestcommende incluys, off dat men anders by gebreecke van dien, de provincien sall consentieren, die elcx in den heuren te mogen drucken. (July 8.)

Barth. van der Bilt. Geleesen de requeste van Bartholomeus van der Bilt, bouckvercooper tot Leyden, die aen haere Ho. Mo. gedediceert heeft in Latynsche spraecke, zeecker bouck, geintituleert: *Origo et historia Belgicorum tumultuum*, ende aen haere Ho. Mo. gepresenteert, ten eynde haere Ho. Mo. souden gelieven, de voors. dedicatie te accepteren ende zynen gewiligen arbeydt naer heure discretie te recompenseren. (July 10.)

Anna Walcke. Is Anna Walcke noch voor dese reyse, nyettegenstaende voorgaende resolutie, geaccordeert ende toegeliet twaelff guldens eens, mits dat zy haere Ho. Mo. nyet meer en sall moeyelyck vallen. (Eod.)

Goud en Silverdraet. Gelesen de requeste van Jehan Carpentier, cum suis, versoekkende octroy tot het maecten in dese landen van goudtraet ende silverdraet, oock cantille, maer opgehouden daerop te disponeren. (Eod.)

Canones. Is geordonneert te schryven aen Isaac Janss. Canin, bouckdrucker tot Dordrecht, dat hy niet en late alhier aen haere Ho. Mo., tusschen dit ende morgen avont precis te senden ende bestellen de gedruckte canones mette sententie van het Synode nationael, binnen Dordrecht gehouden, in de Nederlantsche spraecke, gelyck die zyn, gebonden ofte ongebonden, alsoo haere Ho. Mo. anders ende by gebreecke van dien, hem van alsnu opseggen haer octroy tot het drucken van de voors. canones ende sententie in de Latynsche ende Francoysche spraecke, daarvan hy hem sall houden geinsinueert mits deesen. (July 12.)

Erffgen. Drusy. Gelesen de requeste van de erffgenamen D. Drusy, maer is gepersisteert by de voorgaende resolutie, op gelycke voorgaende requeste genomen. (Eod.)

Geschut. Opte requeste van Jehan Andriess. Moerbeek, versoekkende octroy om alleene hier te lande ysere stucken geschuts te mogen gieten van alsulcke materialen als hy alhier te lande sall brengen, mits vrydom van incommende convoy ende licent, mitsgaders van den brandt, die hy daertoe sall moeten gebruycken; is goetgevonden daerop te verstaen het advis van het collegie ter admiraliteyt binnen Amstelredam. (Eod.)

Capiteyn Helt. Opte requeste van Sara, Hendrick ende Mauritius Helt, achtergelaten kinderen van wylen den Capiteyn Helt,

versoekende alsoo haere moeder deser werelt is overleden int laeste van de maent van Meye des jaers 1618, dat het jaer pensioens van vyftich guldens daerinne zy gestorven is, aen hun supplianten mach betaelt worden in recognitie van huns vaders saliger dienste den lande gedaen. Is daerinne geaccordeert sonder tselve te trec ken in consequentie. (July 13.)

Geschut. Is Johan Andriess. Moerbeek, cum suis, cooplyden van Amstelredam, geaccordeert haere versochte octroy, omme in de Vereenichde provincien voor den tyt van twaelf jaeren naestcommende, alleene te mogen gieten ysere stucken geschut van de materialen, die zy daertoe int landt sullen brengen, mits betaelende het convoy daertoe staende, volgens de lyste. Verbiedende, etc.

Papieren van Barnevelt. Worden gecommitteert d'heeren Vooght, Magnus, Ploos, Haersolte, Schaffer, om met die gedeputeerde vuyte provincie van Hollandt by touren te vaceren totte examinatie van de papieren van Mr. Jan van Oldenbarnevelt, gebracht by ordre van haere Ho. Mo. in de vertreckamer van de heeren gecommitteerde raden van deselve. Maer die van Hollandt verclaren, dat die Ed. Mog. heeren staten van Hollandt staetswyse voor desen ordre gestelt hebben op de visitatie ende inventarisatie van de voors. papieren, versouckende mitsdien, dat d'andere provincien haer dese saecken gelieven te vertrouwen. (Eod.)

Gout en silver borduerwerckery. Is Jan de Carpentier ende Servaes Hellinx, beyde borgers der stadt van Dordrecht, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van negen jaeren naestcommende, alleene in de Vereenigde provincien te mogen int werck te stellen, haere inventie ende wetenschap van te kunnen verarbeyden tot alle gout ende silver borduerwerckerye, geallieert silver, waarvan het werck en schoonheyt als oock op de toets int vier ende andere preuven, by alle kendens alsoo

bequaem ende waerdich werdt bevonden, als 't gene men tot deser tyt toe van Italien ende andere landen genootsaecht is geweest te ontbieden, ende dat opten voet ende in conformité sulcx als het besegelde bygaende doosken van haere preuve daerinne besloten, mede is brengende. Verbiedende, etc. (July 15.)

Johannes Teracolio, predicant. Is Johanni Teracolio, predicant op Maeslandtsluys, tot eene vereeringe toegeleet voor de dedicatie die hy haere Ho. Mo. gedaen heeft van syne translatie: Suetony Tranquillii, in de Nederlantsche vuyte Latynsche spraecke, hondert carolus guldens, te betalen by den ontfanger generael. (July 16.)

Robbert Robbertss. Is aengedient, dat Robbert Robbertss., een schandeleux boucxken soude hebben laten vuytgaen voor de Arminianen, ten eynde dat haere Ho. Mo. daerop souden gelieven te letten, diewyle hy verscheyden tractementen jaerlicx is genietende van wegen het landt, off men hem die niet soude behooren op te seggen; maer is goetgevonden alvooren daerop finalyck te resolveren, dat men eerst sal behoeven het voors. vuytgegeven boucxken te sien. (July 17.)

Papieren van Barnevelt. Is geproponneert dat die heeren van weegen dese vergadering gecommitteert totte visitatie van de nagelatene papieren van Mr. Johan van Oldenbarnevelt, daertoe by die van Hollandt souden mogen werden geadmitteert, benevens die gedeputeerde van Hollandt. Die van Hollandt hebben tselve alnoch geexcuseert by de redenen van haere voorgaende excusen, maer alsoo d'andere provincien daerop serieuselyck hebben geinsisteert, hebben die van Hollandt aengenomen dese zaecke te rapporteeren. (Eod.)

J. Polyander en D. Colonius. Is gelesen het advys by den raedt van state geformeert den 28. Juny lestleden, opte requeste van Johannes Polyander ende Daniel Colonius, vuyt last van de Walsche gemeente ter Groede, houdende dat haer E. bedunckt,

dat by provisie in de plaetse van den Nederlandschen predicant, jegenwoordich tot Groede staende, soude mogen aengenomen werden eenen die in beyde, de Nederlandtsche ende Walsche talen conde predicken, dye dan hiervooren soude mogen toegeleet werden een advantage van hondert guldens tsjaers, boven zyn ordinaris tractement. Hiermede hebben haere Ho. Mo. hun geconformeert, mits dat den raedt van state ordre stelle, dat den jegenwoordigen predicant tot Groede, met eene andere bequame plaetse werde versien. (July 18.)

Canones. Is geexamineert de declaratie van verscheyden bouckvercoopers van verscheyden boucken, by hem gebonden ende geleverd aen den heere Hugo Muys van Holy, ridder, gecommiteerde ter vergaderinge van de Ho. Mo. heeren staten generael, ten dienste van deselve haere Ho. Mo., bedragende 39 car. guldens 12 st., ende geaccordeert daarvan te depescheren ordonnantie. (Eod.)

Wilhem van Byler. Is noch geexamineert de specificatie van Wilhelm van Byler, yzersnyder, van twee fyne gouden penningen, by hem gemaect, by ordre van haere Ho. Mo., van de Synode, den eenen voor den heere Carleton, ambassadeur van syne Maj. van Groot Britannien, wegende vier oncen drye Engelschen, tot 36 guldens thien stuvers d'once, ende den anderen wegende vier oncen, tot gelycken prys, voor den heere president van de voors. Synode D. Bogermanno, beloopende te samen mettet fatsoen 357 guldens thien stuyvers.

Item noch 58 fyne silvere penningen van de voors. Synode, gedistribueert aen de predicanten ende ouderlingen van de Synode, wegende elcken penninck twee oncen thien Engelschen, tot drye guldens twee stuyvers d'once, ende voor het fatsoen van elcken penninck 36 st., beloopende 104 gulden 8 st. ende alsoo te samen 551 gulden. (Eod.)

Jacques de Cagnioncle. Opte requeste

van Jacques de Cagnioncle, coopman tot Dordrecht, versouckende dat men hem van 's landts wegen in handen soude stellen thien duysent guldens eens, omme int werck te mogen stellen zyn inventie, daerby het landt alle jaren soude mogen trecken ende profflyteren hondert duysent pouden salpeter, is des suppliants versoeck affgeslagen. (July 19.)

Papieren van Barnevelt. Anderwerff gedelibereert zynde op het different, geresen opte visitatie ende inventarisatie van de naegelaten pampieren van Mr. Jan van Oldenbarnevelt, is goetgevonden te committeren d'heeren Vooght ende Ploos, om de redenen vant voors. different, nae de dispositie van de naerder unie d'heeren stadtholders voor te dragen, om hetselve different neder te leggen by vuytspraecke ofte accommodatie; hebben die van Hollandt aengenomen van heurentwegen insgelycx deselve heeren stadtholders te onderrichten van de gelegentheydt deser zaccke, mitsgaders van de redenen, waerom dat dese visitatie ende inventarisatie haer alleen toecompt, alnoch tevreden zynde getrouwelyck alhier ter vergaderinge over te brengen de pampieren, die zy sullen bevinden de generaliteyt toe te comen. (Eod.)

D. de Solempne. Is Daniel de Solempne quartiermr. van de troupen ende tregiment van den welgebooren heere grave Ernst van Nassau, geaccordeert verloff, omme voor den tyt van vier maenden naestcomende hem te mogen vervoegen naer Duytschlandt, omme aldaer zyne particuliere affairen te mogen verrichten. (July 20.)

Petri Lucani. Gelesen de requeste Petri Lucani, gewesen dienaer des Goddelycken Woorts, opt casteel van Gulick, versoeckende gesubsidieert te zyn in zynen noot, maer is des suppliants versoeck affgeslagen. (July 22.)

Bastin Lynard. Geleesen de requeste van Bastin Lynard, Mr. forgeur de canon, de harquebouses, versoeckende brieven

van recommandatie aen het dorp van Soumaye in de landen van Luydick, ten eynde sy hem souden betaelen sess hondert guldens, die den suppliant voor het voors. dorp heeft verschoten, maer opgehouden daerop te disponeren. (Eod.)

Mr. Claude Lartillier. Geleesen de requeste van Mr. Claude Lartillier, versoekende eenige subsidie tot zyn onderhout om hem te mogen onderhouden in zyn ballincxschap; als verlaten hebbende zyn clooster, vaderlandt ende vrienden om de religie; maer is opgehouden daerop te resolveren. (Eod.)

Bastin Lynard. Opte requeste van Bastin Lynard, Mr. forgeur de canon, d'arquebouses, zyn hem geaccordeert brieven van voorschriften tot compliment van justitie, daermede hy mach bekommen betaeling van sess hondert guldens, die men hem by sloth van reeckening schuldich gebleven is. (July 24.)

Thomas Grammaye. Opte requeste van Thomas Grammaye is verstaen, alvooren daerop te disponeeren, dat den suppliant eerst naerder openinge sall doen van zyne inventie aen den heere Santen. (Eod.)

Carel Nys. Is gelesen de declaratie van Carel Nys, geweldige provoost vant hoff, van de onkosten by hem verschooten int executeren van de sententien, gestreecken tegen Mr. Jan van Oldenbarnevelt, ende het doode lichaem van Ledenberch; ende goetgevonden deselve te stellen in handen van den agent Valckenburch ende den procureur Pots, om die te doorsien ende examineren off daerinne geen exces en is, ende wat daerop betaelt mach syn, ende hem soude moegen toegeleet werden voor zyn extraordinaris. (July 26.)

Johan Philips, steenhouwer. Is geaccordeert dat Johan Philips, steenhouwer, vuyt dese landen sall mogen transporteren naer Polen, vyfthien duysent voet marmoresteen van allerley coleuren ende vyfthien duysent swarte ende witte voetsteenen, omme aldaer tot het paleys van den Co-

ninck van Polen gebruyckt te werden. (Eod.)

Thomas Grammaye. Is wederom gede-libereert opte requeste van Thomas Grammaye, ende syn versocht octroy op syne inventie van viersparinge, affgeslagen. (July 27.)

Johan Philips, steenhouwer. Is oock affgeslagen het versouck by Johan Philips, steenhouwer, by requeste gedaen, te mogen vuytvoeren marmer ende andere steenen, ten dienste van den Coninck van Poolen, vry van convoy, omdat zyne Maj. dat van hare Ho. Mo. nyet en heeft begeert by missive, gelyck dat gebruyckelyck is, ende zyne Maj. oock gewoon is te doen, om te mogen vuytvoeren zyne ordinaires provisie van Rynsche wyn. (Eod.)

Heere van Castrichom. Opte requeste van den soon van den heere Castrichom saliger, is geaccordeert te schryven aen den heere van Langeracq, dat hy denselven, commende in Vranckryck, soude willen doen alle adress. ende faveur, in generalibus terminis. (Eod.)

Thomas Grammaye. Is Thomas Grammaye geaccordeert octroy, omme voor den tyt van seven jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde Nederlanden te mogen maecken ofte doen maecken, zeecker fatsoen off forme van ketels, ende van verscheyden instrumenten, soo van yser als van andere stoffen, zeer bequaem tot het ambacht van de brouwers, oock zeecker forme van collocatie ofte plantinge van deselve ketels ende instrumenten, dienende tot sparinge van hout, turff, steencolen ofte andere stoffaige van brandinge. Ver-biedende, etc. (July 29.)

Bastiaen Lenard. Syn Bastiaen Lenard, geschutgieter, woonende alhier in den Hage, geaccordeert brieven van voorschriften aen den secreten raedt van den Prince van Luydick, ten eynde zy hem doen administreren goet recht ende expeditie van justitie, tegen die van het dorp van Des-sous Moine la Moine, sulcx dat hy mach

consequeren betaelinge van sess hondert gulden, die sy hem by slote van reeckeninge schuldich gebleeven zyn. (Eod.)

Mr. Evert van der Maes, schilder. Is Mr. Evert van der Maes, schilder alhier in den Hage, toegeleet tnegentich gulden voor het copieren ende schilderen van zeeckere groote caerte van de riviere van de Elve, by ordre van haere Ho. Mo. (July 30.)

Henrici Rosey en la Motio. Is geordonneert dat men zeecker boucxken daertoe octroy versocht wordt om te mogen doen drucken, geintituleert: Theorematum sive divinarum considerationem omnis generis selectissimarum, etc. collecta proponitur studio ac labore Bernardii Beyema Frisii Leuwardiensis, sal stellen in handen Henrici Rosey et Lamotii, omdat te visiteren ende daervan rapport te doen, om derselver advys gehoort, op het versochte octroy, gedisponeert te werden nae behooren. (Eod.)

Gerefugeerde van Aken. Syn Arnoult Doppengieter voor hemselven ende in den naem van alle zyne interesserende borganen van Aaken in dese landen gerefugeert, geaccordeert haere versochte voorschriften aen den Cheurfurst Paltzgraeff. (July 31.)

Elias Trip. Syn Elias Trip geaccordeert brieven van recommandatie aen zyne furstel. hoocheyt van Ceulen, ten cynde syne cheurf. hoocheyt gelieve, aen den suppliant te consenteeren ende accordeeren, dat hy in syne alrede opgestelde hutten zoovele geschuts sal mogen doen ghieten als hem tselve oorbaerlyck sall duncken, ende dat hy deselve in dese landen vry ende onverhindert ten dienste van dien, sall mogen brengen ende leveren. (Eod.)

Joncker Ydo Grammaye. Geleesen de requeste van Joncker Ydo Grammaye, raedt ende landt-rentmeester generael van de Ertzhertogen in de quartieren van Gelderlandt tot Roermonde, versouckende de ratificatie van haere Ho. Mo. van een re-

signatie, gedaen van een canonicx prebende binnen Bergen opten Zoom, tot behoef van Reynier Pives; maer is goetgevonden alvooren hierop te disponeren, dat men eerst sall sien de fundatie van de voors. canonicx prebende. (Aug. 1.)

Jan Janss. Stampioen. Is Jan Janss. Stampioen, borger binnen Rotterdam, geaccordeert omme voor den tyt van vyff jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde Nederlanden te mogen doen snyden ende drucken eenen Coelestum planum, by hem geïnventeert ende gemaeckt, waerinne de sterren des hemels naer haere situatie; gelyck se in den hemel gesien werden op haere lengte ende breedte perfectelyck gestelt zyn, waardoor elck een de sterren des hemels lichtelyck sall leeren kennen, met een cleyen boucxken, geintituleert: Coelestum planum, tot eene onderwysinge van dien. Verbiedende, etc. (Eod.)

Wilhem Kick. Is Wilhem Kick, borger binnen Amstelredam, ende inventeur van de geëmailleerde lackwerck, toegeleet tot eene vereeringe, voor de dedicatie van deselve zyne inventie aen haere Ho. Mo. in recognitie van de costen ende arbeyt, by hem aen deselve inventie tot dienste vant landt geëmployeert, de somme van 320 carolus guldens. (Aug. 2.)

Matthys van der Houwe. Geleesen de requeste van Matthys van der Houwe, licentiaet in de rechten, residerende tot Bergen op ten Zoom, versoekende octroy voor den tyt van twintich jaren, omme daerentusschen in de Vereenichde Nederlanden alleene te mogen drucken ofte doen drucken, ende in deselve vercoopen de placcaten die hy heeft gecompileert tot seven ofte acht duysent stucken, soo by haere Ho. Mo. als de voorgaende princen van dese landen vuytgegeven, maer is goetgevonden alvooren hierop te disponeren, te committeren den heere Bruyninx, om de voors. gecompileerde placcaten, met

dat daarvan depenteert te visiteren, ende van syn goet beduncken rapport te doen. (Eod.)

Meursius. Is geleesen de requeste Johannis Meursy, professor in de universiteyt tot Leyden, daerby hy haere Ho. Mo. presenteert zeecker zyn werck, geintituleert: *Graecia feriatā, sive de festis Graecorum*; versoeckende om hem te meer in zyne studien te encourageeren, dat haere Ho. Mo. gelieve zyn werck aengenaem te hebben, ende met eenen oock favorablyck te disponeren op zyne requeste, gepresenteert den 26. July lestleden, hierby wederom gevoecht; maer naer deliberatie zyn beyde voors. versoucken affgeslagen, ende dienvolgende de voors. exemplaren vuytgegeven, om die den suppliant te restitueren. (Aug. 3.)

J. R. Danckaerts. Geleesen de requeste van Johan Rheyndoutss. Danckaerts, ende goetgevonden deselve te stellen in handen van den heere Bruyninx, om die te examineren ende daarvan rapport te doen met zyn advys. (Aug. 5.)

Nassauschen Laurencrans. Is Jan Orlers tot eene vereeringe toegeleet voor zyne gedaen dedicatie aen haere Ho. Mo. van den bouck by hem vuytgegeven, geintituleert: de oorlogsdaden van den Doorluchtigen Vorst Mauritius van Nassau, off den nyeuwen vermaerden (sic) Nassauschen Laurencrans, mette presentatie van derthien derselver boucken, de somme van twee hondert carolus guldens. (Aug. 7.)

Elias Trip. Opte requeste van Elias Trip, coopman tot Amstelredam, versoeckende nyeuwe brieven aen den Coninck van Groot Brittanniën, om te mogen vuyt Engelandt nae dese landen te transporteeren drye hondert stucken geschuts, ten dienste van deselve, is voor alsoch opgehouden te disponeren. (Aug. 8.)

Daniel Heinsii. Is Danielii Heinsii, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van seven jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde Nederlanden te mogen

doen drucken ende vuytgeven, zeecker boucxken by hem gemaect, geintituleert: *Danielis Heinsii, Homilia in locum Johannis Cap. XXII. vs. 9*, in qua de electione et quae ab ea pendet, quinque articulorum doctrina, de qua ejusque in ecclesiis recepta est, usu ac edificatione agitur. Verbiende, etc. (Aug. 10.)

Baecken. Te schryven aen den ambassadeur Caron, alsoo haere Ho. Mo. van goeder handt bericht zyn, dat zyne Co. Maj. van Groot Brittanniën aen sir Eduart Howardt, ridder, een van synne schaeddraegers ofte montschenckers opten 28. Augusti, in den XIII jare zynder rycken over Engelandt, Franckryck ende Yerlandt, ende van Schotlandt het negen en veertichste, octroy geaccordeert heeft, om te mogen maecken een bequaem lichthuys ende baecke in de dangereuse passagie by zeeckere plaetse, geheeten, Dungenesse opte kust van Kent, op zeecker last van contributie, daeronder dat men soude verstaen te subjecteren deser landen schepen ende goederen, daerinne geladen, tegen de opgerechte entrecoursen; dat haere Ho. Mo. daerom begeeren, dat hy alle goede debvoiren by syne Maj. sall helpen bevoorderen, dat de voors. subjectie ten respect van deser landen ondersaten ende derselver schepen ende goederen mach werden affgedaen ende cessereren. (Aug. 13.)

Grevius, predicant. De monstercommisaris Francois Doubleth, heeft overgebracht eenige informatie van de comportementen van Grevius, geweesen predicant tot Heusden, diewelcke goetgevonden is te stellen in handen van de heeren gecommiteerde van Hollandt in haere Ho. Mo. vergaderinge. (Aug. 14.)

Nieuwe molen. Is Mr. David Wynants van Oudewater, Adriaen Bastiaenz., borgermeester aldaer ende Pieter Bachellort, coopman tot Amstelredam, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van seven jaeren naestcommende alleene in de Vereenichde provincien te maecken ofte doen

maecken, stellen ende te werck brengen, een nyeuw water instrument ofte molen, gaende met drye raeden, sonder cammen ofte staven daertoe te gebruycken, waermede men sonder wint ofte menschen arbeydt, doch met behulp van een paerts werck sooveel water can vuytwerpen vier voeten hoog, als twee van de beste achtcante watermolens met volle zeylen, ende bequaeme wint vuyt ende opwerpen connen. Verbiedende, etc. (Aug. 16.)

Daniel Tresel. Is ontvangen ende geleesen eenen brieff van Daniel Tresel, geschreven t'Antwerpen, den laesten July lestleden, versouckende om redenen daerinne verhaelt, dat de sententie, tegen hem gestreecken, int geheel te niet soude werden gedaen, ofte dat men immers by provisie hem van de betaelinghe soude excuseren, ofte ten minsten die voor zeeckeren tyt te surceeren. Maer daerop gedelibereert synde, ist voors. versouck affgeslagen. (Eod.)

Predicant tot Rhees. Is geleesen de requeste van den predicant tot Rhees, om te hebben verbeeteringe van zyn tractement, ende goetgevonden daerop te verstaen het advys van den raedt van state. (Aug. 17.)

Regiments predicant. Alsoo verstaen wert, dat onder het regiment van den generael Cecil een predicant soude zyn, die om seeckere redenen tot zyn ampt onbequaem zoude weesen; is goetgevonden dat men den raedt van state hiervan sall adverteren, om daerop te willen letten ende disponeren, gelyck haer E. sullen bevinden te behooren. (Aug. 19.)

Daniel Tresel. Gelesen de requeste van de huysvrouwe van Daniel Tresel, is geordonneert deselve te stellen in handen van Johan Halling, curateur ende ontfanger van de geconfisqueerde meuble goederen van de geëxecuteerde ende gecondemneerde gevangens, omme haere Ho. Mo. hiervan te adverteeren van zyn advis. (Aug. 20.)

Everardus Voscuyl, predicant. Gelesen VII.

de requeste van Everardus Voscuyl, gewesen predicant tot Campen, versouckende om redenen daerinne verhaelt, dat hem gegundt soude werden den tyt van sess maenden, om hem binnen middelen tyt te beraden opte teeckeninge van de acte hem voorgehouden, ende hem oock vuyt de stadt Campen in dese provincie van Hollandt, in een plaetse in aller stillicheyte ende gehoorsaemheyte te begeven, houden ende dragen als een gehoorsaem onderdaen ende privaet persoon tot haere Ho. Mo. genoegen; maer is nae deliberatie tvoors. versouck affgeslagen ende verstaen, dat men den suppliant morgen voor den middach alhier ter vergaedinge sall doen bescheyden ende hem den geresolveerden eedt ende beloften voor te houden, gelyck dat andere gedeporteerde predicanten geschiet is, ende aff te vraegen, oft hy dien begeert datelyck te presteren. (Aug. 22.)

Ponten. Gelesen de requeste van Hermannes Fligerius, om te vercrygen octroy tot zyne inventie, om met ponten ende anders over alle rivieren, hoe wyt die oock zyn, met een man, peerden, ruyteren, soldaten ende bagagie soo snel te kunnen overvaeren, dat hy tweemaal tegen eens kan overcommen ende soo rechten cours nemen, dat hy op een treede weegs sal aencomen daer 't hem gelieft, ende oock wederom commende van gelycken, tzy wat onweeder ende zware stroomen datter can coomen ofte vallen; maer goetgevonden alvooren te disponeren, dat den suppliant eerst sall maecken ende aen haere Ho. Mo. presentereen een model van zyn inventie. (Eod.)

Vuerbaecken. Ontfangen eenen brieff van het collegie ter admiraliteyt tot Hoorn ofte Enchuysen, gedateert den 21. deses, houdende voor advis opte gevoechde declaratie van de oncosten, gedaen over het reparereen van den tooren, staende opten eylande van Eus, hun toegesonden, om daerop te verstaen derselver advis; dat zy nae de examinatie van de voors. declaratie

bevinden, die onkosten daerinne gestelt, geschiedt te zyn tot een vierbaecke opten voors. eylande, ten dienste ende gerielf van de schepen by nacht ende by ontyden daeromtrent passeerende, opdat deselve voor alle ongeluck sooveele mogelyck beschermpt mogen zyn, zynde de meeste penningen daervan vuyte incompsten van de comptoiren der convoyen van Deventer ende Swol betaelt, als geschiet zynde ten dienste van den lande ende verseeckeringe van alle passeerende schepen; te meer mede dat zy verstaen hebben, dat de onkosten van de vierbaecken opten eylande van Wick, door haere Ho. Mo. ordre betaelt zyn, by de heeren van de admiraliteyt tot Amstelredam; daerom dat hun bedunckt, onder verbeeteringe, dat deselve penningen voor dese reyse, ende sonder tselve te trekken in consequentie, weli ten laste van den lande behooren gebracht te werden, mits dat het onderhoud ende repareren van alle vordere onkosten nyet meer en sall comen ten laste van de generaliteyt, maer sall sulcx moeten ende behooren gedaen te werden tot laste van de provintie van Overyssel; stellende niet te min alles tot haere Ho. Mo. discretie. Opt voors. advys gedelibereert zynde, hebben haere Ho. Mo., omme redenen ende consideratien daerinne verhaelt, hun daermede geconformeert ende dienvolgende geaccordeert ende accorderen mits desen, dat die voors. gecommiteerde raden ter admiraliteyt binnen Hoorn ofte Enchuysen, vuyte incompsten van haerl. comptoiren, de voors. declaratie vant gene de lanteerne ende het planckwerck tegens het affslaen van de zee opt eylandt Eus gemaeckt, heeft gecost, sullen betalen voor dese reyse tot laste van de generaliteyt, mits dat het onderhoud ende repareren van alle andere onkosten, voortaan sall moeten gedaen werden tot laste van de provincie van Overyssel. (Aug. 23.)

Ponten. Opte requeste van Hermanus Vligerius is verclaert, dat den suppliant

zyne inventie sall proberen met kennisse van eenige gedeputeerde vuyt het collegie ter admiraliteyt binnen Rotterdam, ende deselve goetgevonden werdende, sall de suppliant zyn versochte octroy, voor zeeckeren tyt geaccordeert worden. (Eod.)

West Indien. Opte requeste van Dierck Ruyter, schipper van Middelburch, ende Franchois du Chesne, van Leyden, is geconsenteert int depescheren van de versochte commissie volgende het concept, te dienen in West-Indien, mits dat nyet en werde gedaen tegen het bestant. (Eod.)

Everardus Voscuyl. Die staten generael der Vereenichde Nederlanden, gehoort hebbende de mondelinge verclaringe by Everardo Voscuyl, gewesen predicant tot Campen, in haere Ho. Mo. vergaderinge tot verscheyden reysen ende lestleden op heden gedaen, opt geene hem voorgehouden is van dat hy in qualiteyt als van alle kerckelycke diensten ontslagen, ende over sulcx particulier synde, soude willen beloven ende by syne onderteyckeninge verclaringe doen in goeder conscientie, ende oprechtelyck van nu aff ende voortaan hem te sullen onthouden van alle kerckelycke diensten ende bedieningen, ende wat daervan dependeren mach int heymelick ofte int openbaer, directelyck ofte indirectelyck, ende dat hy Voscuylus voorn., tselve gedifficilteert ende geweygert heeft, nyettegenstaende alle serieuse vermaningen gebruyckt om hem daertoe te persuaderen; hebben haere Ho. Mo. verclaert ende geordonneert, verclaeren ende ordonneren mits desen, dat de voors. Everardus Voscuylus door zeeckere boden by haere Ho. Mo. te ordonneren, gebracht ende geconduiseert sall worden vuyt Vereenichde provincien ende het souverain resort derselver, sonder daerinne wederomme te mogen comen ofte keeren voor ende alleer haere Ho. Mo. genoehsaem gebleecken sall weesen, dat hy willich ende bereyt is, de voorgestelde acte te onderteekenen, ende daernaec van haere Ho. Mo.

speciaal consent daertoe vereregen sall hebben, op pene ter contrarie doende, van daerover als een perturbatur van de gemeyne ruste, andere ten exemple, arbitralyck gestraft te werden. Gedaen, etc., op ten 23. Augusti 1619.

Johannes Brucherus. Is geleesen het advies by den raedt van state geformeert opten 18. deses, opte requeste van Johannes Brucherus, predicant tot Rhees, houdende dat men den suppliant tot behulp van syn onderhout noch soude mogen toesseffen ende vergunt werden de somme van twee hondert gulden, ende dat nietemin de magistraet der stadt Rhees, by het schryven van haere Ho. Mo., ernstelyck sal vermaent werden, zelfs op het volcomen onderhout des suppliants te voorsien als die soowell is dienende heure borgeren ende ingesetenen als het garnisoen. Hiermede hebben haere Ho. Mo. hun geconformeert ende den raedt van state versocht, dese resolutie te doen effectueren. (Eod.)

Robbert Robbrechtss. Te schryven aen het collegie ter admiraliteyt tot Hoorn ofte Enchuysen, alsoo Robbrecht Robbrechtss. verscheyden fameuse libellen by hem gemaect, heeft vuytgegeven, onder de gemeenten, tegen deser landen placcaten, mits welcken hy vervallen is in de boeten daerby gestatueert, dat haere Ho. Mo. hen daerom lasten ende ordonneren, de voors. Robbrecht Robbrechtss. tractementen, die hy op haere comptoiren heeft nyet meer te betalen; ende werden die van Hollandt versocht te schryven aen den officier der stede van Hoorn, dat hy tegen den voors. Robbrecht Robbrechtss. procediert achtervolgende de placcaten, als overtreders van deselve, anderen ten exempel. (Aug. 26.)

Marbersteenen. Geleesen de requeste van schipper Pouwels Corneliss. van Wydenes, versoekende vuyt dese landen naer Poolen te moegen transporteeren tot dienste van syne Maj. drie en twintich rouwe stucken marmarsteen, daermede den grooten

hertoge van Toscanen zyne Maj. van Poolen doet vereeren, maer ist voors. versouck affgeslagen, door 't gebreck van eenich bewys vant voors. voorgeven, van wegen den Coninck van Poolen. (Aug. 28.)

Namursche steen. Ontfangen eenen brief van den Coninck van Poolen, geschreven tot Versau (Warschau?) den 18. July lestleden, ten eynde Gilliaume van Meritten, borger ende steenhouder tot Elbingen, toegelaten soude werden alhier te lande te coopen ende nae Poolen te brengen, eenige duysende viercantige ende van andere forme van Naemsche steen, tot zynes Majs. fabrycke, vry van convoy ende licent, daerinne dat geaccordeert is. (Aug. 30.)

Joncker Staectenbrouck. Is geleesen de requeste van Joncker Thomas van Staectenbroeck, commissaris generael van de cavallerie, commandeerende binnen der stadt Grave, versouckende een maentlyck tractement, gelyck als Joncker Pieter van Sedelnisky zyne voorsate gehadt heeft, ende goetgevonden daerop te verstaen het advis van den raedt van state. (Aug. 31.)

Wed. Trello. Andermael gedelibereert zynde opte requeste van Joffrouwe Clara van Persyn, weduwe van wylen heere Charles van Trello, is omme goede consideratien, nyettegenstaende heure Ho. Mo. resolutie van den 26. Octobris lestleden, de suppliant alnoch toegeleet vier hondert carolus guldens eens tot haer onderhout, ten regarde van haeren hoogen ouderdom, te betaelen in twee naestoommende jaren, innegaende nae de expiratie van de voorgaende concessie, telcken jaere twee hondert car. guldens. (Aug. 31.)

Carel Vermander. Is Carel Vermander geaccordeert paspoort, omme vuyt de Vereenichde Nederlanden nae Denemarcken te mogen transporteren achtiën stucken tapitsseryen, by hem opgemaect door last ende ten behouwe van den coninck van Denemarcken, gepact in drye cassen, vry van convoy ende licent, onder suffisante cautie, dat hy binnen den tyt van vier

maenden sall overbrengen, attestatie by zyne Maj. geteekent, dat hy de voors. achtien stukken tapitsseryen tot zynen dienst ende gebruyck heeft ontfangen. (Eod.)

Andreas Crebs. Geleesen de requeste van Andreas Crebs, gewezen professor juris in de universiteyt van Coninxbergen, versouckende voorschriften aen den Coninck van Poleu, ten eynde hy in syne professie weder aengenomen soude mogen werden; maer in bedencken gehouden daerop te resolveren. (Eod.)

Hermanni Fligery. Geleesen de requeste Hermanni Fligery, versoeckende, diewyle hy de preuve van zyn inventie tot Rotterdam gedaen heeft, dat hem syn versochte octroy soude werden geaccordeert, maer de heere Witssen heeft dese requeste tot hem genoomen, om daerop eerst te sprecken mette gecommiteerde raeden van Hollandt ende deselve daerop te verstaen. (Eod.)

Hermannus Fligerius. Is meester Hermannus Fligerius, inwoonder ende borger tot Swoll, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van sess jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde provincien te mogen maecken ofte doen maecken zyne inventie, omme met ponten ende andere diergelycke schepen op alle rivieren ende stroomen, hoe sterck die oock zyn, over te vaeren, met ruyteren, voetvolck, geschut ofte andere munitie van oorloge, ende dat sonder seylen, riemen, boomen, stuyren ofte eenige hulpe van menschen, als alleene een die de ponte los ende vast maeckt, werdende door seecker instrument gedwongen soo recht over te vaeren, dat het nyet een handtbreet sall missen aen te comen daer men begeert te wesen, alwaer 't oock soo dat den stroom ende wint tsamen hert ende starck affdringen, ende men soude dencken dat het onmogelyck ware syn cours te houden. Verbiedende, etc. (Sept. 3.)

Idem. Is Hermanno Vligerio om eenige goede consideratien ende naementlyck van

zyne inventie, daervan hem octroy is geaccordeert, toegeleet twaelff guldens eens. (Sept. 5.)

Joncker Staeckenbroeck. Is geleesen het advys by den raedt van state geformeert, opte requeste van Joncker Thomas van Staeckenbroeck, commanderende tot Grave, opten vierden deses, ende nae deliberatie verstaen, dat men den raedt van state sall versoucken, haere Ho. Mo. naerder opte voors. requeste te willen adviseeren. (Sept. 6.)

Idem. Is geleesen den brieff, ontfangen van den raedt van state, gedateert den 7. deses, inhoudende dat haer E. volgens haere Ho. Mo. apostille wederom ernstelyck geresumeert hebben de requeste Joncker Thomas van Staeckenbroeck, ende wes daervan dependert; ende op alles volcomentlyck wederom geleth, maer dat haer E. haere Ho. Mo. nyet naerder noch anders op zyn versouck kunnen adviseeren als zy by haeren voors. brieff gedaen hebben; ende daerop gedelibereert zynde, hebben haere Ho. Mo. het versouck des suppliants affgeslagen. (Eod.)

Samuel Weiss. Is by Samuel Weiss van Berne in Switserlandt, haere Ho. Mo. gedediceert ende gepresenteert hebbende zeecker boucxken, geintituleert: Apologie ou déclaration, pour lesquelles les trois estats du Royaume de Boheme subatraque, ont esté contrains de prendre les armes pour leur defense et conservation, versouckende dat haere Ho. Mo. gelieve tselve in dank aen te nemen. Ende alsoo bevonden wordt, dat tvoors. boucxken is gedruckt sonder voorgaende visitatie, sonder den naem van den drucker ende expressie van de plaetse daer tselve gedrukt is, ende alsoo tegen deser landen placcaten onlanex geëmaneert, is de heere van Bouchorst versocht, tvoors. boucxken tot hem te nemen, ende aen de heeren gecommiteerde raden van Hollandt te behandigen, om hem daerop te informeren, ende tegen den drucker te doen procederen voor de conservatie van het

recht van de hooge overicheyt. (Sept. 10)

Elias Trip. Ontfangen eenen brief van de bewinthebber van de O. I. compaignie binnen Amstredam, aldaer geschreven den 14. deses, daerby zy versoucken, alsoo Sr. Elias Trip, mede bewinthebber van de O. I. compaignie, vercoft heeft drye hondert stucken yseren gotelingen, die hy in Engelandt veerdich is hebbende, dat haere Ho. Mo. gelieve, favorablyck aen zyne Co. Maj. van Groot Brittannien te schryven, dat derselver zyne Maj. gelieve, hem te permitteeren, de voors. drye hondert stucken geschuts vuyt Engelandt herwaerts te transporteeren, ende aen den heere ambassadeur Caron te lasten, de goede handt met alle debvoiren daeraen te houden; zynde voorts goetgevonden dat men den heere Carleton van dese resolutie sall onderrichten, ende syn E. versoecken, de goede ende behoorycke hant te bieden, dat zyne Maj. egeen swaricheyt en wil maecken, den voors. vuytvoer te permitteeren. (Sept. 17.)

Pad tusschen Utrecht en Holland. Is versocht dat men eenige vuyt dese vergaderinge soude willen committeeren, om te maecken een besteck van het pat, dat voorgeslagen wordt te maecken tusschen Utrecht ende Hollandt, ende te overslaen wat tselve soude kosten, maer is opgehouden daerop te resolveren. (Eod.)

Isaac Elsevier. Opte requeste van Isaac Elsevier, bouckdrucker tot Leyden, is geordonneert dat men deseve sal senden aen burgermeesteren ende regeerders der stad Leyden, ten eynde zy haere Ho. Mo. adverteeren van de gelegentheyte der zaecken daerinne verhaelt. (Sept. 19.)

Francois Schillemans. Is Francois Schillemans, plaetsnyder tot Middelburch, geaccordeert ordonnantie van de somme van 214 gulden 10 st., voor dat hy tot Dordrecht geleverd heeft door last van de heeren hare Ho. Mo. gedeputeerden aldaer, 83 pampiere exemplaren representerende naer het leven het Synode aldaer gehou-

den, tot 30 st. het stuck, mitsgaders alhier (door ordre) ses sathyne gelycke exemplaren tot vyfthien guldens tstück, opten ontfangener generael, te betaelen vuytte penningen geaccordeert tot vervallinge van de kosten van de voors. Synode. (Eod.)

Bogermannns. Is geaccordeert te depescheren ordonnantie voor den procureur Pots, van de somme van hondert daelders, over verteerde kosten tzynen huys gedaen by D. Bogermannns, in den tyt dat hy van wegen haere Ho. Mo. versocht is, alhier in den Hage ten dienste van den lande te verblyven, te betaelen vuytte penningen, geaccordeert tot vervallinge van de oncosten van de Synode tot Dordrecht gehouden. (Eod.)

Elias Trip. Is Elias Trip, geaccordeert opene patenten, omme vuyt Zuytlandt in dese landen te mogen brengen de quantiteyt van twaelf duysent schippont yseren cogels, ten dienste van de collegien ter admiraliteyt mitsgaders van de O. I. compaignie, voorby de thollen opten Wesser, vry van de betaeling van deselve. (Sept. 20.)

J. A. van Warmenhuysen. Gelesen de specificatie van Johan Adryaenss. van Warmenhuysen, alhier in den Hage van zynen verdienden salaris int inventariseren van de goederen van de geëxecuteerde ende gecondemneerde persoonen, door last van de heeren rechteren by haere Ho. Mo. gecommitteert, over de voors. geëxecuteerde ende gecondempneerde persoonen, bedraegende ter somme van 314 gulden 14 st. Is geaccordeert daarvan te depescheren ordonnantie, te betaelen vuytte incompsten van de voors. geconfisqueerde goederen. (Eod.)

Daniel Tresel. Gelesen de requeste van de huysvrouwe van Daniel Tresel, versoeckende dat haer soude werden geaccordeert in voldoeninge van de twee duysent guldens, daerinne haeren man is gecondempneert mette kosten, te mogen gestaen mette betaeling van twaelf hondert carolus gul-

dens, binnen den tyt van twee ofte drie maenden, maer is dit versouck afgeslagen ende gepersisteert by de voorgaende resolutie. (Sept. 21.)

Wed. Adryaen van den Spiegel. Is de weduwe van Mr. Adryaen van den Spiegel saliger, in syn leven geweest zynde chirurgyn generael vant leger, vuyt commisseratie van haren jegenwoordigen soberen staet, toegeleet vyftich guldens eens, sonder selve te trecken in consequentie. (Eod.)

Vrouwe Francoise Lauryn. Is geaccordeert te schryven aen de gecommiteerde raden van de heeren staten van Zeelandt; diewyle zy adverteeren voor haer advys opt inhouden van de requeste aen haere Ho. Mo., gepresenteert by Joncker Guido van Lauryn, voor hemselven ende als procuratie hebbende van vrouwe Francoise Lauryn, cum suis, als erfgenaemen van wylen Mr. Jeronimus Lauryn, ridder, dat van wegen de graefflyckheyte ende partyen by commissarissen van haere Ho. Mo. daertoe te committeeren, wel behoort accord getroffen te werden, daermede haere Ho. Mo. hun hebben gecönformeert, dat zy haere Ho. Mo. naerder willen adviseren, hoe ende in wat manieren dat men sulcken accord best soude kunnen ende mogen treffen. (Sept. 25.)

Louys de Geer. Opte requeste van Louwys de Geer, coopman van wapenen tot Amstelredam; versoeckende acte van consent, omme voor twee duysent mannen wapenen, vry vuyt dese landen naer Oostlandt te mogen doen schepen ende salpeter daertegen wederom in dese landen te brengen. Is goetgevonden daerop te verstaen het advys van zyn Exc. ende des raets van state. (Sept. 27.)

Oudemannhuys te Zierickzee. Geleesen de requeste van de regenten vant Oudemannhuys der stadt Zierickzee, versoeckende ordonnantie opten ontfangen generael van de beden van Brabant, onder het gebiet van de Vereenichde Nederlanden, Swerius,

van een rente van sess ponden groote vlaems, vermogens de brieven daervan zynde, ende geordonneert deselve requeste te stellen in handen van de superintenden ten ende ontfangen van de middelen van Brabant, gedestineert tot betaelinge van de rentieren van deser zyden, renten hebbende opte beden van Brabant, om daerop te verstaen derselver advys. (Oct. 2.)

Hillebrant Jacobsz. Opte requeste van Hillebrant Jacobsz., drucker ordinarius van de generaliteyt, versoeckende consent om te mogen drucken zeecker bouck, hem in handen gestelt, geintituleert: Inaugurales sive jurate conditiones quibus Philippus secundus Hispaniarum rex populo Brabantiae ceterisque provinciis, juramento se obstrinxit, per Henricum Agisleum, curiae Ultrajectensis, etc. Is goetgevonden alvoren te disponeren, daerop te verstaen het advys van den raedt van Brabant. (Oct. 3.)

Philips Brugman. Is gelesen ende gede-libereert opte requeste van Philips Brugman, borger tot Amsterdam, daerby hy versoeckt, dat haere Ho. Mo. gelieven hem te manteneren by het octroy, dat dselve hem hebben gegunt den 23. Septembris 1617, tot het perssen ende opmaecken van wolle ende saye waren, ende principallyck in de persinge ende opmaeckinge van de perpetuanen ende sayen, doordien dat hem tot Leyden empeschement gedaen wert zyne inventie ende octroye int werck te stellen; ende gehoort zynde het rapport van de gelegentheyte der saecken in de voors. requeste verhaelt, is verstaen dat den suppliant egeen redenen en heeft van clagen, diewyle nyet en blyckt, dat hem binnen Leyden zyne voors. inventie wert nagemaect tegen het voors. octroy, ende dat daertoe geen redenen staet, dat men yemandt constringere tegen zynen danck des suppliants inventie aen te nemen. (Oct. 5.)

D. Heinsius. Daniel Heinsius heeft haere Ho. Mo. gesonden ende laten presentereen

zyn homilium in locum Johannes, Cap. XVII vers IX etc., maer nyet daerop ge-disponeert. (Eod.)

Geschut. Is anderwerff gedelibereert op het octroy, versocht by Cornelis van den Bogaert, Elias van Geel ende compagnie, borgers van de stadt Amsterdam, ten eynde zy alleene met seclusie van alle anderen, voor eenen tyt van twaelf jaeren in het furstendom van Westphalen, omtrent de stadt Marsbergen ende het graeffschap van Waldeck soude mogen gieten ysere gotelingen, geschut ende cogels, ende die in dese landen brengen, maer alsoch opgehouden daerop te disponeren. (Eod.)

Elias Trip. Geleesen de requeste van Elias Trip, coopman tot Amstelredam, gepresenteert tegen Cornelis van den Bogaert, Elias Geel ende compagnie, borgers van de voors. stadt, ende geordonneert deselve te stellen in handen van partyen, omme daertegen te doen ofte seggen wes haeren raedt sal gedragen. (Oct. 7.)

Groot Martelaers bouck. Is gelesen een naerder requeste, gepresenteert by den auteur van het groot Martelaers bouck, daertoe strekkende, dat men hem de boucken soude affneemen, die hy voor de heeren gecommiteerde ter vergaderinge heeft doen binden, om die aen elcken van deselve te presenteeren voor den prys, gelyck hem die costen, opdat hy niet voorts teenemaal met zyne familie in ruine en comme, maer gepersisteert by de voorgaende resolutie, te weten, dat men een bouck sal aenne-men voor de vergaderinge ende den voors. auteur daervoor vereeren met twee hondert gulden eens. (Eod.)

Idem. Opte naerder requeste, gepresenteert by den auteur van het groot Martelaers bouck, by hem aen haere Ho. Mo. gededicceert ende gepresenteert, is om verscheyde goede consideratien ende redenen geaccordeert, dat men denselven auteur daervoor sall vereeren mette somme van drie hondert gulden, in de plaetse van

de geaccordeerde twee hondert gulden. (Oct. 8.)

Weduwe Sedelnitsky. Geleesen de requeste van vrouwe Christiana Similyngs, weduwe, ende de nagelaten kinderen van den heere Pieter Sedelnitsky, ende geordonneert daerop te verstaen het advis van den raedt van state. (Eod.)

Willebrordo Snellius. Is Willebrordo Snellius, toegeleert hondert gulden eens voor zeecker zyn bouck, by hem aen haere Ho. Mo. gepresenteert, geintituleert: Ludolphi a Ceulen de circulo, etc. (Eod.)

J. J. Stampioen. Is Jan Janss. Stampioen, haere Ho. Mo. gepresenteert hebbende zyne geïnventeerde Coelestum planum, ende in drucke by hem vuytgegeven met een boucxken, oock alsoo geintituleert, toegeleeth tot eene vereeringe vyftich gulden eens. (Eod.)

Idem. Geleesen de naerder requeste van Jan Janss. Stampioen, om te hebben meerder vereeringe van zyne inventie van Coelestum planum, maer gepersisteert by de voorgaende resolutie. (Oct. 12.)

Schilderyen. Gesien de declaratie van de partyen van schilderyen, die Daniel Coppens vuyt dese landen versoeckt te transporteeren, ten dienste ende behouwe van zyne Co. Maj. van Poolen, vry van convoy ende licent, is in deselve vuytvoer geaccordeert, onder solvante cautie, dat die facteurs van zyne Maj. binnen sess maenden naestcommende gehouden zullen zyn over te brengen behoorlycke attestatie by zyne Maj. geteekent, dat deselve de voors. partyen van pourtraiten ende schilderyen tot zynen dienst heeft ontfangen. (Oct. 15.)

Geschut. Syn geleesen de requesten van Cornelis van den Bogaert, Elias van Geel ende compagnie, alle cooplyuden tot Amsterdam, mitsgaders van Elias Trip, insgelycx coopman tot Amsterdam, ende alsoo verstaen wort, dat het innebrengen van

geschut van buyten is coopmanschap, wort het octroy by den voors. Cornelis van den Bogaert, cum suis versocht, gedifficulteert. (Eod.)

Loys de Geer. Is gelezen het advis by den raedt van state geformeert den 11. deses, opte requeste van Loys de Geer, inhoudende dat haer E. deselve requeste hebben doen communiceren met zyne Exc. dewelcke nyet alleene goet, maer oock noodich vindt, den suppliant zyn versoeck toe te staen, by sooverre men dese neringe van wapenen begeerde int landt te houden, daarmede zy hun oock souden conformeren. Ende naedat hierop was gede-libereert, hebben hare Ho. Mo. hun insgelycx daarmede geconformeert ende dienvolgende geconsenteert, dat den voors. Loys de Geer, vry vuyt dese landen naer Oost-Vrieslant sal mogen schepen twee duysent mannen wapenen, ende den salpeter weder in dese landen brengen. (Oct. 16.)

Jasonem Bylandt. Geleesen zeecker geschrifte, ingegeven van wegen de Zuyt-Hollandtsche Synodus, voor weinige dagen gehouden binnen Leyden, daerby zy versoecken, dat haere Ho. Mo. gelieven op Jasonem Bylandt te letten ende ordre te stellen, dat hy van de professoren der heyliger theologie, ten overstaen van de gedeputeerde des Zuyt-Hollandtschen Synode geëxamineert, ende indien hy onsuiver in de leere bevonden werdt, hem van den kerckendienst te doen deporteren, ende de acte van haere Ho. Mo. te doen teekenen. (Oct. 17.)

Gomes van Trier. Is gelezen eenen brieff by Gomes van Trier, aen haere Ho. Mo. geschreven den 21. deses, versoeckende commissie, volgende het formulier by den brieff gevoecht, maer zyn versoeck affgeslagen. (Oct. 23.)

Consilie van Trente. Is Arnoldus Meurs, bouckvercooper alhyer in den Hage, geacordeert octroy, omme voor den tyt van seven jaeren naestcommende alleene in de Vereenichde provincien te mogen drucken

ende vuytgeven zeecker boeck, geintituleert: Historie des Consiliums van Trente, ontdeckende alle de artificien ofte behendicheyden des Roomschen hoffs, waarby gesocht wort te beletten, dat nocte de waarheyte van de leere aen den dach en come, nocte oock reformatie des Pausdoms ende der kercken voor de handt genomen en werde; eerst bescreven in de Italiaensche tale door Petrum Srave Polarium, ende jegenwoordich overgeset in de Nederduytsche spraecke. Verbidende, etc. (Eod.)

Trip en de Geer. Geleesen de requeste van Elias Trip ende Louys de Geer, versoeckende brieven van voorschriften aen de republycque van Venetien, ingevolge van haere pretensien op ten grave van Leeuwenstejn. Is goetgevonden dat men deselve sal stellen in handen van de heeren haere Ho. Mo. gecommiteerden, besoignerende metten heere Suriano, resident van de republycque van Venetien, om desselfs advis opt voors. versoeck te verstaen. (Oct. 24)

Wed. Sedelnitsky. Geleesen de requeste van de nagelaten weduwe ende kinderen van den heere Sedelnitsky saliger, mitsgaders het advis by den raet van state daerop geformeert opten 22. deses, houdende dat men nyet en kan ontkennen, off die heere Sedelnitsky saliger heeft den lande lang ende wel gedient, ende oock groot verlies by zyne gevanckenissen ende andersints gehat; doch dat haer E. meenden, dat zyne weduwe ende kinderen hen daerdoor souden hebben gecontenteert gehouden, mettet pensioen van sess hondert guldens tsiaers, dat hun by haere Ho. Mo. is gegunt; zoo nochtans haere Ho. Mo. op derselver requeste souden mogen bewogen werden, haer noch eenige grativiteyt toe te leggen, dat zy hun gedragen tot derselver goede geliefte ende dispositie; maer is opgehouden daerop te disponeren. (Eod.)

Gomes van Trier. Geleesen de requeste van Gomes van Trier, maer alvooren

daerop te disponeren, is gelast op te zoeken het voorgaende advis van het collegie ter admiraliteyt van Amsterdam, daerop geadvertteert. (Eod.)

Idem. Gelesen de requeste van Gomes van Trier, versoeckende augmentatie van zyn tractement; ende nae deliberatie geordonneert ende geaccordeert, dat men deselve sal senden aen het collegie ter admiraliteyt binnen Amsterdam, omme daerop te disponeren voor den tyt van twee jaeren naestcommende, gelyck zy zullen bevinden te behooren, mits dat zy nyet en sullen excedeeren hondert guldens siaers. (Eod.)

Robbert Robbrechtss. Opte requeste van Robbert Robbrechtss. is geappointteert nihil. (Eod.)

Jason Bylandt. Is voorgenomen de declaratie van oncosten gedaen by Jason van Bylandt, op zyne reyse te post naer Parys ende Tours, door laste van haere Ho. Mo. den 11. Augusty lestleden, maer opgehouden daerop te resolveren tot maendage naestcommende. (Oct. 26.)

Robbert Robbrechtss. Is gelesen de requeste van Robbert Robbertss., ende den suppliant gerenvoyeert aen zyn Excellencie. (Eod.)

Gomes van Trier Is gelesen de requeste van Gomes van Trier, ten eynde den grefnier geordonneert soude werden de missive die hy in last heeft te schryven tot zynen faveur aen het collegie ter admiraliteyt binnen Amsterdam, te veranderen ende te scryven d'opschrift daarvan, aen het collegie ter admiraliteyt van Noort-Hollandt, maer gepersisteert by de voorgaende resolutie. (Oct. 29.)

Coorenwintmolen. Die staten generael der Vereenichde Nederlanden, gehoort hebbende de lecture van de requeste, aen haere Ho. Mo. gepresenteert van wegen de hooftmannen van den eylande van Casandt, vuyten naem van de gemeene ingesetenen aldaer, daerby verthoont werdt, hoedat van allen ouden tyden in den voorn.

eylande altyts geweest waren drie corenwintmolens, tot gerieff van de gemeente aldaer, waarvan den eenen genaempt was de westmeulen, welckers plaetse met verloop van tyde eenen gestelt is ter hofsteede; den tweeden moelen op Luytzande, ende de derde genaempt d'oostmoelen, by denwelcken die voors. heerlickheit van Nyeuvelt, van ouden tyden gedient zyn geweest; ende dat het nu sulcx was dat de voorn. oostmoelen, overmits d'oorloge tot ruine waere gecommen, gelyck oock de twee voorn. andere moelens, by welck verlies van de voors. oostmoelen de supplianten ten hoochsten waeren gediscommeert, eerstelyck doordien de twee andere moelens wel een gelyc mylken van de kercke van Cadzant cleyn waren ende by winterdage nyet mogelyck de wegen te gebruycken; ten andere door groote stormwinden ende stilte dickwils te vergeefs twee, driemalen op eenen dach moesten gaen. Versoeckende ten selven regarde, dat haere Ho. Mo. souden gelieven, hun supplianten te accordeeren octroy in gewoonlycke manieren, om den voors. derden molen, genaempt den oostmolen, te mogen stellen ende oprichten; welcken aengemerct, soe ist, dat haere Ho. Mo. de redenen voors. overgemerct, ende hun ter beede van de voors. supplianten genegen vindende, met voorgaende advis van den raedt van state van de voors. Vereenichde Nederlanden geleth zynde opte voorschriften van Borgermeesteren ende schepenen 's lants van de Vryen, mitsgaders d'attestatie ende advis van van der Borch, ontfanger van de oude domeynen int quartier van Sluys in Vlaenderen, ende de verclaringe van diversche nabueren int voors. eylant, molens hebbende, de voors. hooftmannen van den eylande van Catzandt, supplianten vuyten naem ende van weegen de gemeene ingesetenen aldaer, geconsenteert, geaccordeert ende geoctroyeert hebben, consenteeeren, accordeeren ende octroyeren mits desen, dat zy

den voors. versochten derden molen sullen mogen stellen ende doen rechten, tweehondert roeden na den kerckenthoorn van Cadsant, op soodanige zyde ofte streecke, als de voors. hooftmannen tselve sullen goetvinden, ten meesten gerieve van de prochianen, wonende omtrent deselve kercke, mits dat deselve hooftmannen schuldich ende gehouden zullen zyn, tot eene recognitie voor den wint, jaerlicx aen de generaliteyt te betalen sess carolus guldens, daervooren dat den voors. molen, eeuwelyck ende erfelyck sal blyven verbonden, ingaende op heden date deses, daervan d'eerste jaer sall verschynen den 29. Octobris 1620, ende alsoo voertaene van jaere tot jaere; ordonnerende dat tot dien eynde dese jegenwoordige acte van octroy in de camer van de Tresorie van de generaliteyt sal werden geregistreert ende van de voors. recognitie nota gehouden. Ontbieden ende bevelen daerom alle ende een eygelyck officieren van den eylande van Cadzandt, ende voorts alle anderen, die dit aengaen sal, dat zy de voors. hooftmannen requiranten van het jegenwoordige octroy, rustelyck ende vreedelyck doen ende laten genieten ende gebruycken, diewyle wy dat alsoo voor den dienst ende welvaren van den eylande van Catzandt hebben bevonden te behooren. (Eod.)

J. J. Stampioen. Is Jan Jansz. Stampioen, toegeleeth tot eene vereeringe voor dat hy haere Ho. Mo. gepresenteert heeft zyn geinventeerde Coelestum planum, by hem in drucke vuytgegeven met een boucxken, alsoo oock geintituleert, de somme van 75 guldens. (Oct. 31.)

Henr. Joh. Benthemensus, predicant. Gelesen de requeste van Henricus Johannes Benthemensus, bedienaer des Heyligen Evangely. Is geordonneert deselve te senden aen de heeren gecommiteerde raden van Overysse, ende haer E. te versoeken, indien datter noch eenige oneffenheit is tusschen den suppliant ende de stad Gel-

muyden, dat haer E. hen tusschen beyden willen interponeren, dat alles in der vrientschap gevonden ende richtich gemaect mach werden. (Nov. 2.)

Trip en de Geer. Is wederom gelesen de requeste van Elias Trip ende Loys de Geer, maer alnoch verstaen dat haere Ho. Mo. gedeputeerde, handelende metten heere resident Suriano, het versoeck van de supplianten aen den selven heere resident serieuselyck sullen recommandeeren. (Eod.)

Kerck te Onna. Gelesen de requeste van die van Onna, versoeckende dat geschreven soude werden aen den capiteyn, commandeerende over het garnisoen aldaer, dat deselve hun soude accommoderen mette gasthuyskercke, tot dienste ende gerieff van die van de gereformeerde religie; maer goetgevonden alvooren te disponeeren, dat die supplianten eerst sullen exhiberen den brief, die den marckgrave van Brandenburg soude gescreven hebben ofte copie van denselven. (Eod.)

Joh. Lamotius. Is Johanni Lamotio, bedienaer des Goddelycken Woorts alhier in den Hage, toegeleet tsestich guldens voor seecker boucxken, by hem vuyt de Engelsche in Nederlandsche spraecke overgesedt, geintituleert: een formelier der gesonde woorden, dat is, der fundamentale waerheden, noodich gelooft te syn ter zalicheyt, etc., eerst vuytgegeven by N. Byfelt, dienaer des Goddelycken Woorts tot Islenwoortz in Middelsex. (Nov. 5.)

Kerck te Onna. Is anderwerff gelesen de requeste van die van de gereformeerde relegie binnen Onna, maer goetgevonden dese zaecke te laten verblyven, by het voors. gedaene by zyn Exc. (Eod.)

Nieuwe molen. Gelesen de requeste van Jan Albertsz. Cloppenburch, timmerman, woonende tot Enchuysen, versoeckende octroy, om alleene voor den tyt van veertich jaeren te mogen maecken ofte doen maecken in de Vereenichde provincien, eenen molen, by hem geinventeert, dienende tot vuytmalinge van water vuyt het

landt ende oock omme met groote gerasicheyte heele meeren drooch te maecken, alles sonder wint, paert, mensch, noch eenige andere creaturen toedoen; maer is goetgevonden alvooren te disponeren, dat men de voors. inventie sall stellen in handen van den ingenieur Stevin, om daerop te verstaen desselfs advis. (Eod.)

Schepradt aen de Watermolens. Is Jan Pietersz., timmerman, woonende tot Iselsteyn, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van thien jaeren naestcommende alleene in de Vereenichde provincien te mogen maecken ende doen maecken, zeecker forme en maniere van een schepradt, om te gebruycken aen de Watermolens, by hem geinventeert, ongelyck dienstelycker ende wel meer water vuytwerpemde als de schepraders, die voor desen gebruyckt zyn geworden ende noch gebruyckt werden, van welcke inventie het model opt papier is mette requeste gepresenteert. Verbiedende, etc. (Nov. 7.)

Robberts Robberts. Gelesen een vierde requeste van Robbrecht Robbrechtss., maer is syn versoek wederom affgeslagen. (Nov. 9.)

Styckmake, predicant. Die gecommiteerde van Hollandt ter deser vergaderinge communicereen den brief, by hun ontfangen van den predikant Styckmake, gestaen hebbende tot Nieupoort, gedateert binnen Leyden den 11. deses, daerby hy om redenen, daerinne int lange verhaelt, reclameert ende wederroupt, d'acte by hem beloofd ende geteekent, die de Remonstrantsche predicanten wert voorgehouden; dan is voor alsnoch in bedencken gehouden te resolveren, wat desen aengaende sal dienen gedaen. (Nov. 11.)

Bernard Beyema. Is Bernard Beyema, vriese van Leeuwarden, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van sess jaeren naestcommende alleene in de Vereenichde provincien te mogen doen drucken ende vuytgeven zeecker boucxken, geintituleert:

Theorematum sive divinarum considerationum omniis generis selectissimarum per aphorismos digestarum, etc. Verbiedende, etc. (Eod.)

Sopinus, predicant. Is by den magistraet der stadt Nymegen, by haeren brief van den tweeden deses, geadverteert aen den heere Calffken, borgermeester derselver stadt, dat Sopinus, een vuytgeseeghde predicant, gestaen hebbende tot Warmont, gepredikt soude hebben een myl van de stadt Nyemegen opten bodem vant landt van Cleve, alwaer dat wel hondert vyftich borgeren van Nyemegen desselfs predicatie gehoort hebben, daarvan datter een groot deel opgeteekent zyn. Ende alsoo de gemeente van deselve stadt daerdoor wort in onruste gehouden, ende dese proceduren zyn streckende tegen deser landen placaten, is geproponceert wat daertegen soude dienen gedaen. Ende nae deliberatie is verstaen ende geresolveert, dat men sal schryven aen den stadtholder ende geheyme raden des fursten van Brandenburg, ende haer E. vant geene voors. is adverteren, ende haer E. versoecken, dat zy tot conservatie van de ruste ende vreesse van dese landen, den voors. Sopinum vuyt het voors. furstendom willen doen vertrecken, sonder daerinne weder te keeren. (Eod.)

Elardus van Meenen, predicant. Geleesen de requeste van Elardus van Meenen, predicant tot Harderwyck, ende verstaen, dat hy hem sal hebben te adresseren aen de provincie van Gelderlandt. (Nov. 13.)

Isaac Janss. Byl. Is Isaac Janss. Byl, borger der stadt Rotterdam, aen haere Ho. Mo. gepresenteert ende gedediceert hebbende zeecker tractaetgen, getranslateert vuyte Spaensche in de Nederlandtsche spraecke, geintituleert: historiale beschryvinge der goudtrycke landen in Chili ende Aranco, ende andere provincien in Chili gelegen, mitsgaders d'oorlogen die d'in-

woonders aldaer gehadt hebben tegens de Spaignaerden, int spaens gemaeckt by Don Alonso de Ereilla ende Gumaga, ridder van St. Jacobsorden, Edelman van de Camer der Keyserlycke Maj. Carolus de vyffde, hoochloffelycker gedachten. Is den suppliant toegeleet voor eene recognitie vyftich guldens eens. (Eod.)

Godefridus Paludanus. Ontfangen ende gelesen eenen brief van Godefridus Paludanus, predicant, gestaen hebbende tot Grave, gedateert den 3. deses, daerby hy wederroupt zyne gedane belofte ende signature van de acte, de affgesette predicanten voorgehouden, om redenen in denselven brief verhaelt. Ende nae deliberatie goetgevonden, dat men hierop sal communiceren met syn Exc., ende adviseren, wat hierop sal dienen gedaen. (Eod.)

Dammanus, predicant. Sebastianus Dammanus, predicant ende gewesen scriba Synodi nationalis, is ter vergaderinge binnen gestaen, heeft overgelevert twee boecken vant voors. Synodi by der handt geschreven inde Latynsche spraecke, den eenen vervattende, d'advisen van de vuytheemsche theologanten over de vyff pointen, ende den anderen verscheyden acten van resolutien, missiven, credentien ende andere actitaten van de Synode, ende alsoo hy mede overgelevert hadde een derde bouck, nyet compleet, houdende tgevoelen van de remonstranten over de voors. vyff pointen, sonder dat haere defensien ende redenen daerby waeren gevoecht, is den voorschreven Dammano geordonneert, die int selve bouck mede te vervatten, daer voor dat die Dammannus, tselve gedaen synde, sal genieten drye hondert gulden; houdende haere Ho. Mo. voor alsnoch in bedencken te resolveren ende disponeren opte recognitie van den voors. Dammanni, dan is hem by provisie toegeleet twee hondert gulden, daarvan hy ordonnantie heeft ontfangen. (Nov. 14.)

Paludanus. Dheere Goch rapporteert

dat hy zyn Exc. gecommuniceert heeft den brief van Godefridus Paludanus, predicant tot Grave, aen haere Ho. Mo. geschreven, gisteren ontfangen. daerby hy revoceert zyne gedaen belofte ende teeckeninge, ende dat syn Exc. terselver tyt ontfonck eenen gelycken brief van den voors. Paludanus; daerop dat zyn Exc. geordonneert hadde, dat men deselven by den cop soude nemen, by sooverre als hy noch binnen de Grave is; om daerna daerop voorts gedisponeert te werden, gelyck bevonden sall worden te behooren. (Eod.)

Petro Lucano Plessio, predicant. Is den predicant Petro Lucano Plessio, toegeleet tot zyn vertreck ende reyse in den dienst van den prince van Brandenburg (alhyer eenen tyt lanck gesolliciteert hebbende), vier en twintich guldens eens. (Nov. 15)

Mennonnyten te Aerdenburch. Gelesen de requeste van de gemeene lidmaten, die genaempt worden Mennonnyten ofte Doopsgezinden, residerende binnen Aerdenburch, versoeckende gemainteneert te werden in de vrye exercitie van haerluyder religie in deselve stadt, daerinne den magistraet hun turbatie doet, overmids het geëmaneerde placcaet van haere Ho. Mo. van den derden July. Jestleden, daerinne zy supplianten verstaen nyet begrepen te syn. Ende nae deliberatie is geordonneert, dat men de voors. requeste mette gevoechde stucken sal senden in handen van den heere van Haultain, gouverneur van Sluys ende de quartierien aldaer, mitsgaders aen den bailluw ende magistraet van Aerdenburch, ende deselve by missive verclaren, dat haere Ho. Mo. nyet en verstaen, dat die supplianten zyn begrepen in haer geëmaneerde placcaet van den 3. July, maer dat de supplianten sullen behouden, genieten ende continueren denselven vrydom ende exercitie van haerluyder religie binnen Aerdenburch, gelyck zy dien te voren gehadt ende genooten hebben, ordonneerende haere Ho. Mo. daerom den

voors. heere van Haultain, mitsgaders den baillu ende Magistraet van Aerdenburch hun hiernaec te reguleren, sonder die supplianten vorder te beswaren, als met het naecommen van haere Ho. Mo. voorgaende concessie ende resolutie. (Nov. 16.)

Watermolens. Is Marcus Jansz., borger binnen de stadt van Amstelredam, geacordeert octroy, omme voor den tyt van twaelf jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde provintien te mogen maecten ende doen maecten zyne nyeuwe inventie, omme zyne geinventeerde watermolens ende instrumenten te doen gaen ende wercken sonder ossen ofte andere beesten, anders dan alleene als aen stilstaende wateren, alles volgende het geannexeerde model. Verbiedende, etc. (Eod.)

Petry Molineus. Is van wegen Petry Molinaei, pastoris ecclesiae Parisienses, aen haere Ho. Mo. gepresenteert zeecker bouck, by hem vuytgegeven, geintituleert: Anatomie Arminianismi, etc. Ende geresolveert, dat men tselve bouck sall aennemen, ende op morgen disponeren op des autheurs vereeringe. (Nov. 18.)

Paulus van Lyender. Opte requeste van Paulus van Lyender, borger tot Utrecht, is goetgevonden te verstaen het advis van den raedt van state. (Nov. 19.)

Petrus Molinaeus. Is in deliberatie gelect, waermede dat men sal mogen vereeren Petrum Molineum, bediener des Goddelycken Woorts van de kercke van Parys, voor de presentatie ende dedicatie by hem aen haere Ho. Mo. gedaen van zyn bouck, ende geresolveert ende geacordeert, dat men hem daervooren sal toelaggen, om sunderlinge goede consideratien, twee hondert sonne fransche croonen in specie, met eenen gouden penninck van het Synode nationael, gehouden binnen Dordrecht tot eene memorie. (Eod.)

Johan Bax. Syne Exc. presenteert ende recommandeert zeecker requeste van den

gewesen ritmeester Johan Bax, dese landen langen tyt gedient hebbende, ten eynde by haere Ho. Mo. daerop favorablyck soude werden gedisponeert. (Nov. 20.)

Theophilus Ryckwaert. Gelesen de requeste van Theophilus Ryckwaert, gewesen predicant ten Briel, ende vuyten lande doen voeren, omdat hy heeft geweygert te teekenen d'acte; versoeckende dat hem eenige geringen tyt soude worden gegundt om wederom int landt te mogen commen, om zyne huysfrouwe te assisteren ende ordre in zyne huyshoudinge te stellen, onder belofte, dat hy hem middelertyt sall dragen in alle stillicheyte ende sedicheyt, maer het voors. versouck affgeslagen. (Eod.)

Mr. Simon Stevin. Gelesen de requeste van Mr. Simon Stevin, versoeckende recognitie voor zyne gedaen diensten aen den lande, in deselve requeste verhaelt, ende goetgevonden daerop te verstaen het advis van den raedt van state. (Nov. 23.)

Otto van Zuylen. Is noch gelesen de requeste van Otto van Zuylen, soone van wylen Ghysbrecht van Zuylen, in zyn leven secretaris van den raedt van state, versoeckende te worden geappointeert, tot dat hy van syne quetsuren genesen ende weder bequaem sal wesen dienst te doen; maer oock opgehouden daerop te disponeren. (Eod.)

Loys de Geer. Gelesen de requeste van Loys de Geer, coopman tot Amsterdam, versoeckende te mogen vuytvoeren voor drye duysent man wapenen met eene quantiteyt polvers. Maer goetgevonden alvooren te disponeren, daerop te verstaen het advis van zyn Exc. (Nov. 26.)

Robbert Robbertss. Is gelesen de naerder requeste, gepresenteert by Robbert Robbertss., maer wederom het versoeck des supplianten affgeslagen. (Eod.)

Huysfrouwe van Ballochi. Gelesen de requeste van Juliana Beyers, dochter van den ouden Beyer tot Utrecht, huysfrouwe

van Francois Ballochi, versoekende ten regarde van haers mans diensten den lande gedaen, ende desselfs ouderdom ende van haer suppliantie, dat hun wederom soude werden toegeleeth soodanige somme van penningen, als haere Ho. Mo. in goeder discretie sullen goetvinden; is gelast op te soecken, wat de supplianten ten leste is gegunt geweest. (Eod.)

Joh. Lappio de Waveren. Is Johanni Lappio de Waveren ende Abcoude, geacordeert octroy, omme voor den tyt van sess jaeren naestcommende, alleene in de Vereenichde Nederlanden te mogen laten drucken ende vuytgeven zeecker bouck van wylen den hooggeleerden Bernardi Beyema frisy Leovardiensis, geintituleert: Theorematum sive divinarum considerationem omnis generis selectissimarum per aphorismos digestarum centuriae IX. Verbiende, etc. (Eod.)

Sepulture van zyne Exc. Is geacordeert dat men Mr. Henrick de Keyser, beeltsnyder ende steenhouder, wonende tot Amsterdam, aengenomen hebbende te maecken ende stellen de sepulture, binnen de stadt Delft, van zyne Exc. den prince van Oraignen hoochloffelycker memorien, noch sal verstrecken de somme van drye duysent carolus guldens, op affcortinge vant voors. zyn aengenomen werck. (Eod.)

Otto van Zuylen. Is Otto van Zuylen, soone van wylen Ghysbrecht van Zuylen, in zyn leven geweest secretaris van den raedt van state, gequetst commende vuyt den crych in Bohemen, toegeleeth om eenige consideratie 36 guldens eens. (Nov. 28.)

Loys de Geer. Is Loys de Geer, coopman tot Amstelredam, geconsenteert vuyt dese landen te mogen transporteeren naer Hamburch, voor drye duysent mannen wapenen ende hondert duysent ponden louten, ende noch andere duysent mannen wapenen naer Vranckryck, mits betaelende het recht van convoy daertoe staende. (Eod.)

Hennip te cloppen. Opte requeste van

Anthony de Plowys, borger der stede van Enckhuysen, versoekende octroy tot zyne inventie, voor desen in dese landen nyet bekend, omme hennip ende garen te cloppen, daermede dat men met drye jongens alleene van 12 ofte 13 jaren oudt, bequaemelyck twee hondert ponden hennip op eenen dach can cloppen. Is het versoek des supplants affgeslagen, omme dat tselve prejudiciabel bevonden wert voor den dienst vant landt. (Eod.)

Jor. Jan Bax. Is gelesen het advis by den raedt van state geformeert den 27. deses, opte requeste van Joncker Johan Bax, houdende alsoo haer E. nyet en konnen bevinden, dat sulcke diensten, als in de voors. requeste staen verhaelt van over soo lange jaeren geschiet, die tegenwoordige generaliteyt der provincien is raeckende, maer wel de voorgaende regeringe ende andere particuliere provincien; dat haer E. daerover bedunckt, dat het van te zwaeren gevolge syn zoude, ten waere dat haere Ho. Mo. gelieffden naer haere wysheyt ende discretie anders te disponeren. Maer in bedencken gehouden daerop te disponeren. (Eod.)

Jan Trip. Ontfangen eenen brief van schepenen, borgerm. ende raedt der stadt Salt-Bommel, gedateert den 17 deses, inhoudende, alsoo hun by Jan Trip, inwoonende borger binnen Bommel, te kennen is gegeven, dat eenige officieren onder d'admiraliteyt, residerende binnen Rotterdam affgesteld ende andere in derselver offitien, ampten ofte bedieningen gestelt ende gesurrogeert souden werden, dat zy versoecken, dat haere Ho. Mo. den voors. Jan Trip, wesende een eersaem ende vroom persoon ende een eerlyck borgers soon, voor allen anderen in de voorn. ampten, offitien ofte bedieningen, soodanige als hy sal versoecken, te willen houden gerecommandeert ende avanceren. Is in bedencken gehouden hierop te resolveren. (Nov. 30.)

Commandeur op Madera. Syn Adriaen

van Veen ende compaignie, cooplyuden tot Amsterdam, haere versochte brieven van voorschriften geaccordeert, aen den commandeur op Madera, ten eynde zy supplianten mogen commen tot recouvre van haer schip ende goederen, tot Madera aengehouden, onder pretext dat tselve schip soude weesen een roover ofte vrybuetter; zynde goetgevonden dat men deselve voorschriften sal senden aen het collegie ter admiraliteyt binnen Amsterdam, ten eynde zy denselven op Madera aen den voors. Gouverneur doen bestellen by de schepen van dese landen vuytvaerende na de strate, als zy aldaer sullen passeeren, by sooverre als dat zal cunnen geschieden sonder ondiens van landt. (Eod.)

Robbert Robbertss. Gelesen de requeste van Robbert Robbertss. le Camu, maer des suppliants versoeck wederom affgeslagen. (Eod.)

Acta Synodalia. Die van Hollandt rapporteren dat zy hebben doen visiteren de acta contracta Synodi nationalis, ende dat zy hen deselve laten gevallen om die te laten drucken, doch dat haer E. remitteren aen haere Ho. Mo., om die naerder te doen revideeren ende examineren, hetwelcke alsoo goetgevonden is; ende zyn daertoe gecommiteert vuyt elcke provincie een, namentlyck de heeren Feyt, Bruyninx, Joachimi, Geresteyn, Lycklama, van der Marck ende Schaffer. (Eod.)

Chronyk van van Meteren. Opte requeste van Hillebrant Jacobsz., geswooren drucker van haere Ho. Mo., versoeckende alsoo hy verstaen heeft, dat die gedeputeerde op de Synode tot Leyden goetgevonden hebben, dat in de Chronycke van Emanuel de Metere, belangende de kerckelycke zaeken, wel enige correctie behoorden te werden gedaen, dat hy dselve Cronycke mette correctien sal moghen drucken; maer verstaen, alvooren daerop te disponeren, dat den suppliant eerst sal sien te becommen de voors. correctien, ende die aen hare Ho. Mo. te presentieren, om daerna

opt voors. drucken gedisponeert te werden naer behooren. (Eod.)

Idem. Is Hillebrant Jacobss., geswooren drucker van de generaliteyt, geaccordeert octroy, omme voor den tyt van seven naestcommende jaren alleene in de Vereenichde Nederlanden te mogen drucken, de Chronycke van Emanuel de Metre, gelyck die nae voorgaende revisie ende examinatie daervan te doen, bevonden sal werden gedrukt te mogen werden. (Verbiedende, etc. (Eod.)

Loys de Geer. Is gelesen de naerder requeste, gepresenteert by Loys de Geer, versoekende te mogen vuytvoeren voer vier duysent mannen wapenen, vry van convoy, om redenen in de requeste verhaelt, ende goetgevonden deselve requeste te stellen in handen van de heeren gecommiteerden van Hollandt in dese vergaderinge, om heure principalen op dit versoeck naerder te verstaen, ende daerna het rapport daervan gehooft, daerop geresolveert te werden, gelyck voor den dienst vant landt sal bevonden worden te behooren. (Dec. 3.)

A. Hunterus. Is Andreas Hunterus, Schots predicant, geaccordeert een half jaer betaelinghe, by anticipatie van de twee hondert guldens tsiaers, die hem extraordinaris zyn toegeleeth, gelyck dat voor desen eenige jaren achter den anderen is geschiet. (Eod.)

Acta Synodalia. Is anderwerff geproponeert het drucken van de acta contracta Synodi nationalis, daerinne dat wel eenparichlyck werdt bewillicht, maer verstaen, dat men deselve acta ierst sal doen examineeren by de heeren, daertoe gecommiteert vuyt elcke provincie een, om derselver rapport gehooft, verder daerop gedisponeert te worden nae behooren. (Dec. 5.)

Soppinum, predicant. Ontfangen ende gelesen eenen brieff van den cheurf. ende furstel. Brandenburgische Hinterlassen Stat holder ende geheyme raden, geschre-

vèn tot Cleve den 24. Novembris, houdende voor antwoord op haere Ho. Mo. missive van den 11. derselver maent, namentlyck in wat voegen dat zy den predicant Soppinum vuyt Hessen ende den lande van Cleve hebben doen vertrecken op hooge straffe. (Eod.)

Wintcoornmolen te Nyeuvliet. Die staten-generael der Vereenichde Nederlanden, gehooft ende geëxamineert hebbende de requeste, aen haere Ho. Mo. gepresenteert by Joncker Jooris Lambrecht Adourne, soone van wylen Jo. Ancelmus Opitius, heere van Nyeuwenhoven, Marquillier, Rousele, Nyeuvliet, etc., versoeckende om redenen ende consideratien daerinne int lange verhaelt, onder de voors. heerlicheyt van Nyeuvliet te mogen doen rechten, eenen vryen wintmolen, ten dienste van de gemeente aldaer; ende daerop verstaen het advis van den raedt van state der voors. Vereenichde Nederlanden, naedat haer E. ierst opt voors. versoeck gehooft hadden het advis van borgermyn. ende schepenen 'slants van de Vryen, mitsgaders van den ontfangen van de domeynen tot Sluys, ende gesien de verclaringe van de inwoonderen ende parochiaenen van den dorpe van Cadsant; verclarende ende attesterende, alsdat den moelen die Philips Schabaeiller vuyten naem ende van wegen den voors. heeren van Nyeuvliet op zyne heerlicheyt by de kercke van Nyeuvliet soude oprechten, geensints den dorpe ende parochie van Cadsant, hinderlyck ofte schadellyck, maer veel meer dienstelyck is, ende dat zy derhalven wel te vreedden zyn ende hadden geerne, dat deselve moelen tot dienste van de gemeente haest ende sonder beleth mochte opgerecht worden. Op alles naer behooren geleth zynde, ende haer mette voors. advysen conformerende, hebben haere Ho. Mo. geconsenteert, geaccordeert ende geoctroyeert, consenteren, accorderen ende octroyeren mits desen, dat den voors. Joncker Jooris Lambrecht Adourne in zyne voors. heerlicheyt van Nyeu-

vliet eenen wintcoornmolen sal mogen doen oprechten ende stellen, mits dat deselve Joncker Jooris schuldich ende gehouden sal syn, tot eene recognitie voor den wint, jaerlycx aen de generaliteyt te betaelen acht carolus gulden, daervoor dat den voors. molen eeuwichlyck ende erfelyck sal blyven verbonden, innegaende op heden date deses, daervan d'eerste jaer sal verschynen den 7. Decembris 1620, ende alsoo voortane van jaer tot jaer. Ordonnerende dat tot dien eynde dese jegenwoordige acte van octroy in de camer van de tresorye van de generaliteyt sal werden geregistreert, ende van de voors. recognitie notitie gehouden. Ontbieden ende bevelen daerom allen ende een yegelyck officieren van den eylande van Cadsant, ende voorts alle andere dien dit aengaen sal, dat zy den voors. heere van Nyeuvliet, remonstrant, van het jegenwoordich octroy, rustelyck ende vredelyck doen ende laten genieten ende gebruycken, cesserende alle empeschementen ter contrarien, diewyle wy dat alsoo voor den dienst ende welvaren van den eylande van Cadsant hebben bevonden te behooren. Gegeven, etc. (Dec. 7.)

Wed. van den Spiegel. Is de nagelaten weduwe van wylen Mr. Adriaen van den Spiegel, in zyn leven chirurgyn generael vant leger, vuyt commiseratie ten aensien van haeren jegenwoordigen soberen staet, toegeleeth vyftich guldens eens. (Dec. 13.)

Lisselius, predicant. Te schryven aen Cantzler ende raden van Gelre, ende graeffschap Zutphen, dat die heeren ge-committeerde van deselve provincie, in dese vergaderinge haere Ho. Mo. gecommuniceert hebben, haer E. missive, aen deselve geschreven den 2. deses na den ouden style, inhoudende, alsoo Severus Lisselius, gewesen predikant tot Hoevelaacken, zyn voor desen gedaene teekeninge van de polytique acte by zyne brieven aen haer E. geschreven, is revocerende, ende dat haer E. hem daerop

vuyten furstendomb Gelre ende graeffschap hebben doen vertrecken sonder daerinne weder te keeren, op pene van als een perturbatur van de gemeene ruste gestraft te werden. Dan alsoo haer E. meenen hun last ende authorisatie aen haer E. gedaen sooverre nyet te strecken, om hem vuyt alle de provincien te bannen, als spreekende alleene van degeene die sich weygerich stellen, deselve te teekenen, dat daerom haer E. de voors. heeren gedeputeerde daarvan wel hebben willen verstandigen, ten eynde deselve sulcx in dese vergaderinge souden willen proponeren, om daerinne voordor by haere Ho. Mo., tzy alhier ofte aldaer, met last aen haer E. ofte anders gedaen te werden, daermede dat by Lisselius in andere provincien, tegens haere Ho. Mo. goede meeninge ende intentie nyet voorgenomen ende geintenteert moge worden; daerop haere Ho. Mo. goetgevonden hebben haer E. te adverteeren, gelyck geresolveert is, dat deselve verstaen ende heure meeninge ende intentie is, dat de provincien even tselve recht mogen gebruycken ten regarde van de predicanten die revoceren, als zy vermogen te doen tegen de predicanten die weygeren te teekenen, versoeckende hare Ho. Mo. mitsdien, dat haer E. gelieve hun daerna te reguleren, deselve voor soovele noot doet, daertoe autoriserende mits desen. (Dec. 16.)

Vuerbaeck opt eylant Urck. Geleesen de requeste van verscheyden cooplyuden, rheeders ende schippers, woonende binnen Amsterdam ende andere zeededen in Hollandt, voor desen by andere requeste verthoont hebbende, hoe noodich ende dienstich dattet soude wesen voor de navigatie in dese landen van de Oostersche vaert, dat in plaetse van den lantern, die gemaect is op ten Brontaris opt eylandt van de Schellingh, geordonneert mocht werden een vierbaeck, gelyck op eenige plaetsen op de seestrant, alsmede opt eylandt van Urck in de Zuyderzee alreede gestelt zyn;

VII.

versoeckende om redenen in deselve requeste verhaelt, dat haere Ho. Mo. gelieve, daerinne alsooch alsulcke ordre te stellen, ten eynde tvoors. vierbaeck in plaetse van de voors. lantern opt voors. eylandt moge werden verandert ende gestelt. Is goetgevonden alvooren hierop te disponeren, dat men ierst sal opsoecken ende resumeren de voorgaende resolutie, desen aengaende genomen. (Dec. 17.)

Predicant van Oraignen. Is eenparichlyck geacordeert opte recommandatie van syn Exc., dat men den francoischen predicant alhier gecommen van Oraignen, sal toeleggen ende versien mettet tractement van den predicant, datter jegenwoordich vacert onder het francoische regement van den colonnel Haulterive. (Dec. 18.)

Sepulture van den prince van Oraignen. Op het voorgeven by den heere Joachimi, van dat tot het monument, dat tot Delft gemaect wert van zyne princelycke Exc. hoochl. memorien, nootelyck wel soude dienen gemaect een bevoeghsel van acht coperen beelden tot een geheel ende volcommen ciraet vant voors. werck, gelyck hy dat by het model daarvan geëxhibeert, heeft verthoont, begrootende dat tvoors. bevoeghsel sal commen te kosten vyff duysent guldens, recommanderende dat haere Ho. Mo. gelieven daerop te resolveren. Ende daerop gedelibereert zynde, is geacordeert, dat men den voors. heere Joachimi ende met hem den heere Schaffer sal autoriseren, gelyck deselve geauthoriseert werden mits desen, om het voors. hyvoechsel mette beste menage ende minste kosten te besteden opt welbehagen van haere Ho. Mo. (Dec. 21.)

Anatome Arminianismi. Opte requeste van Jan Claess. van Dorp, boeckdrucker tot Leyden, versoeckende octroy voor seven jaren, om te mogen drucken het translaet by hem doen doen in de Nederlandsche spraecke van het Anatome Arminianismi Petri Molinei. Maer verstaen dat den suppliant tvoors. translaet eerst sal doen

visiteren ende examineren by de faculteyt van Leyden. Ende sal daerna op het versochte octroy des suppliants favorabelyck gedisponeert werden. (Eod.)

Joh. Wtenbogaert. De beere Goch refereert dat d'heere ambassadeur Carleton hem heeft laten weten dat d'heere Trommel, agent van zyne Co. Ma. van Groot-Brittannien, residerende binnen Brussel by de Ertshertogen, hem heeft geadverteert, dat Vuytenbogaert hem hadde aen geweest ende versocht zyne intercessie by zyne Co. Ma., ten eynde zyne maj. hem soude gelieven te permitteeren in Engelandt te mogen commen, omme hem by zyne maj. te moghen justificeren vant geene dat hem wert opgcleet; daerop dat d'heere Goch versocht is, den voors. heere Carleton van wegen haere Ho. Mo. vant voors. advis te bedancken, ende voorts zyn E. te versoeken by zyne maj. te willen bemiddelen, dat den voors. Vuytenbogaert zyn versoeck werde affgeslagen, decifererende ten selven

eynde den voors. Vuytenbogaert met alle zyne couleuren; synde voorts goetgevonden dat men den ambassadeur Caron vant geene des voors. is, oock sal adverteren ende lasten, gelyck debvoir ten syne voors. aldaer te doen. (Dec. 23.)

Francois Spierinck, tapitsier. Opte requeste van Francois Spierinck, tapitsier tot Delft, versoekende te mogen vuytvoeren naer Engelandt elff stucken tapitsse-ryen, voor den tyt van drie maenden, sonder daervan convoy te betalen. Is omme consideratien by dese gelegentheynt gedificulteert hierinne te accorderen. (Dec. 31.)

Trip en de Geer. Gelesen de requeste van Elias Trip ende Louys de Geer, versoekende voorschriften aen de republicque van Venctien, ten eynde zy mogen betaelt worden van haer achterwesen aen den grave van Leeuwensteyn, ende alnoch goetgevonden, dat men dese saecke sal recom-mandeeren aan den heere resident Suriano. (Eod.)

A A N T E E K E N I N G E N

U I T D E

BESLUITEN DES RAADS,

GENOMEN GEDURENDE DE JAREN 1519—1542.

Sancti spiritus assit nobis gratia.

Anno XVc XIX des Dynsdaghes op onser lieven vrouwen avont purificationes.

Attelrye. By den scutmeesters om die attelrye ende anders te leveren, zyn geschickt Tonis Beefflant ende Dirck van Dolre.

Poortwachten. Overcomen biden rade, dat men op drie poorten, als Wittevrouwen, Tollesteghe ende Sinte Katrynen heck sitters setten, ende die 3 poerten 's middaechs slueten sel een tyt lanck tottes raets goetduncken, ende die oversten sellen die macht hebben die clincetten op ende toe te sluten laten nae horen goetduncken.

Statsweert. Die raet heeft aengenomen Aert Aerntsz. van Scoonhoven die harnasveger, der statsweert te bewaeren ende scoen te maken opten gewoonlycke pensie, ende sel der stat covel ende oock wyn op stacien hebben, gelyck als Jan die harnasveger plach te hebben.

Hr. Cornelis de capellaen, Bot. procureur te Mechelen.

Bussescutter. Overcomen by scepenen, rade ende oudermans, dat Mr. Jan bussescut hebben sel syn gewoonlycke pensie ende daertoe syn rasoen, gelyck die leghe dienes, int vercopen van den maentsysen ende andere diensten, ende voert jaerlycx enen tabbert. Des sel hy synen eedt

doen, die stadt van Wtrecht ende gemeen burgeren hout ende trou te wesen, haer beste te raden, ende quaetste te waernen v jare lanck, ende alle maent die bussen te gaen visiteren, dat daer geen gebreck en come off gevalle. Ende bynnen dese v jaren naestcommende, buyten consent van den raet, ons nyet te begeven ofte te ontgane. Ende hierop heeft hy sinen eedt gedaen, des manendaechs nae Oculi.

St. Katrynenpoort. Scepenen, raede ende oudermans, hebben belieft ende geconsenteert inde bestadinge van S. Catrynenpoort te reformeren aen Gisbert Paulsz. ende Aernt Loefsz., twelck belopen sel omtrent 265 gl. current, ende alsulcke lofte als die overste daervan gedaen hebben aen handen voorn., heeft hun die raet beloofd scadeloos off te houden ende daeraff te vryen ende te quyten.

Idem. Belieft ende ghesleten by scepenen, rade ende oudermans, des macht hebbende van den ouden rade, dat die cameraer van de penningen betaelt, scriven of wtreicken sel die scutmeester 800 ryns gl. current, om mede te timmeren ende St. Katrynenpoort te reformeren,

ende want die scutmeester geen penningen voor alre heyiligen wten sysen nyet wel en sal kunnen crygen, soe is belieft, dat hy soeveel gelts op een halff jaer renten sel moeghen opbrengen. Ende oft veerder of langer verliep, sel al wesen op der stadt cost.

Lichte herberghen. Overcomen biden rade, dat men Marie van Tessel sel bevelen dat sy ruyme wter Gortstege terstont, alle daghe by v L., ende men sel haer terstont 5 L. afhalen nae wtvisinghe van voirslietinghen daeraf gemaect van de lichte herberghen.

Oude Scutten. Belieft by scepenen, rade ende oudermans, dat men den toecomenden coninck van den ouden scutten in den buidel geven sel dese reyse xlv gl.

Idem. Belieft by scepenen, rade ende oudermans, dat men Mathys Huygensz., coninck van den ouden scutten noch scencen sel tot syn oncosten behoeff xx r. gl.

Hantbusscutten. Scepenen, rade ende oudermans hebben den hantbusscutten dese reyse belieft om haer oncosten mede te doen, soe sy den Papegay nue scieten sellen, xx r. gl. current.

Bussen en Cruyt. Overcomen by den rade out ende nye, opt behagen van den gemeenen gilden, alsoe van der stat wegen gecoft syn een halff cortouwe, een nootslang ende noch twee slangen, wegende te samen xiii^m iii^c ff, elck hondert pont om xiiii^{gl.} Holl., noch xi^m iii^c lxxvii^{ff} salpeters, elck hondert voor ix gl. Holl.; ende noch iii^m iii^c lxxxvi^{ff} spaens zwevels, dat hondert om v scellingen groet, twelck ons altesamen nu bynnen onser stat geleverd is, dat men daeromme den coopman behoerlicke segele ende brief van losrenten den penninck xix daarvan geven sel, waer van dat men der gilden believen ende consent vrientlick begeert te hebben.

Idem. Doer aenbrengen van den gemeenen gilden, die op huden mergenspraecck gehouden hebben, is belieft ende geconsenteert, dat men den coopman van

de bussen, salpeter ende zwevel, te weten, Geryt Sterck, tot Antwerpen, zegel ende brief van losrenten, den penninck negenthien tot synre sommen toe, geven sel, met overcomen van den rade out ende nye, op gisteren geschiet. Met begeerten dat men se lossen sell, met vercopinge van lyfrenten bynnen onser stat, soe men alreerst mach, om den borgeren buyten nyet te beset te worden.

Voirt is den gilden beloofd hoer segel ende brief, die sy van den bussen hebben te amplieren, soe dat men geen bussen noch salpeter, zwevel noch cruyt, cloeten noch tgene totten bussen behoirt, wechgeven, wtlenen noch weerloes werden en sel in enigherwys, buyten belieftenisse, wil ende consent van den gemeynen gilden der stadt van Utrecht. Dit is aldus geschiet ende in elcke gilde enen nyen brief metter stadt groote segel besegelt, gegeven.

Hasenberch. Belieft by schepenen, rade ende oudermans in der bestadinghe van Hasenborch, te weten te reformeeren van heel nyuw houten leydack ende heel nye leyen, soe veer als men se sien mach ende voert thoutwerck van den cap te reformeeren, tgeen datter quaet is, met arbeit, negelen ende alt loot mede te leveren, wtgesondert groete bande ende groote negelen, tsamen om 172 gouden gulden, die hem die vier overste elcx een vooral toessegen moegen te betalen, ende die raet sel den oversten weder scadeloes houden.

St. Quintyns gasthuys. Ter saecke van S. Quintyns gasthuys, om hoer begonnen capel voort te mogen opmaken ende tgasthuys tot een sieckhuys te laten, etc., syn gesciet wten ouden, Goeyert van Royenborch ende wt den nyen rade Dirc Knoop.

Hasenberch. Des soe sellen dese toecomende sysmeesters van den hoppensys, Gysbert Pau tot reparatie van Haesenberch, 170 gouden gulden, etc., betalen, etc.

St. Quiryys seeren. Sleten scepenen, rade ende ondermans, want negen bedelaers, te

weten, Jan Petersz. van Campen, etc., spelende bevonden syn opter stat toorn, alsoe dat daeromme die gesonde, die van sinte quiryns seeren nyet sieck ende van den pocken nyet zeer verleemt en syn, malckander geselen sellen opter oudermans huys, ende dat gedaen sel men elcken een wegge in der hant geven, ende ter poorten wt-leiden, ende sellen een jaer lanck wter stat wesen ende een myl daerof bliven op ewelick wter stad te bliven, ende sellen behoorlicke oirvede doen.

Toverie. Tot live Luyt Blancks wyff, een toovenaarster syn gesciet, Willem die Wael van Vronesteyn, etc.

Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat men Luyt Jan Blancks wyff overleveren sel den scout, gefroent als een tovenaerster, ende die scepenen sellen recht wysen.

Nota. Hoeren vrundt ofte boel was gheheten Sarreyn, als zy onder meer beleden heeft.

Beeltsnyder. Elyas van Hamelenbergh in Henr. Neerhorsterstede, by Jan van Malsen, is mombor over Joost Jacobss., die beeltsnyders onkundige kynderen.

Toverie. Agniese Huygh Gerritsz. wyff, contra Henr. den Hollander, ruerende, dat Henrick geroepen ende geseyt soude hebben, dat zy een notholl ende toveneerster wesen soude, hy antwoerde, dat hy haer nyet genoemt en hat, zy vermat haer bewys. Ende want sy noch nyet bewesen heeft, als sy hoer verwaeten heeft, soe is sy hoven in vangenisse doen gaen.

Glas te Brigüten. Belieft by scepenen, rade ende oudermans, dat men te sunte Brigitten t'Utrecht, een glas in hoer kercken, van der stat wegen, scencken sell.

Moerdenaer. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat men Evert de Vries overleveren sel den scout, gefroent als een excellent menichvoudich moerdenaer, ende die scepenen sellen recht wysen.

Silveren beelden van Yselsteyn. Overcomen by scepenen, rade ende oudermans, dat die silvere beelden, toebehorende die

kerck ofte capittel van Yselsteyn, ontsle- gen sellen wesen van de besettinge by Ger- rit Sas gedaen.

Scoemakers huysgen. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat Andries Petersz. die backers, dat scoemakers huysgen op ten hoeck van de corte louwerstraet, daer die bueren over geclaecht hebben, ruymen ende wechdoen sel, soedat nymant van de bueren gebreck of hynder daerby en hebben, alle daghe by v L.

Jonge Scutten. Sleten scepenen, rade ende oudermans tusschen die jonge scutten ter eenre, ende der stat trompers ter an- dere syden, alsoe dat die jonge scuts den trompers voors. geven sellen van wt der stad ende weder daerinne te brengen, als sy die papegayen scieten, jaerlicx sess stu- vers elcken tromper. Ende wes men hem van verleden jaren schuldich is, sel men hem daernaer betalen. Ende sy sellen voort- taen gehouden wesen, den jongen scutten jaeelicx daervoor te dienen, int wt ende inbrengen, als sy die papegay scieten, soe verre die scutten des begheren.

Steenwech. Belieft by den rade, out ende nye, dat men dat stryckambt, nu by Gerrit Petersz. van Merenborch verstorven, vercoopen sel, om den steenwech by Jan van Doeyenborch ende Gerrit Cluetinck als gescieten van 's raets wegen, te doen maken.

Aryaen den cardinael. Die raet heeft bevolen Jan van Doeyenborch ende Ghis- bert Cluetinck, te effenen ende te rekenen tusschen meyster Aryaen den cardinael, ende der stad, beruerende sekeren steen, etc.

1520.

Barbaeren outaer in de Buerkerck. Over- comen by scepenen, rade ende oudermans, dat men der babieren outaer in de Buer- kerck staende, afbreken ende rumen sel, om der kercken orber, ende twerck van der nyer capellen te bet voort te moghen gaen.

Henxt voor den graaf van Nassau. Die raet out ende nye heeft beliest dat men den greve van Nassau scenken sel enen henxt ofte twee, tot goetducken van den oversten, soe datter die stat eere of hebben mach, voor sekeren dienst syn Edelheyden der stadt voertyts gedaen heeft ende noch doen mach.

St. Quintyns gasthuys. Die raet out ende nye beliest dat men die capelle van S. Quintyns gasthuys, die nu staet after aen de muer, ende t'gasthuis voor den ouder vrouwen, die men aldaer te loseeren ende te herbergen plach, naer hoire oude fundacie sel mogen verstellen ende versetten opten hoec van Scalckwyckssteeghe, daer dat begonnen is, twelck men voort opmaken sel mogen by twee gescieten wten rade, ten besten oirber; behoudelick oock dat men dat oude gasthuis voern. houden ende voort toemaken sel, om den borgeren ende borgers kynderen van de pestelencie sieck wesende, in te mogen brengen ende onderhouden nae vermogen des raets slittinghe; ende oock by tyden des noots wesende, die wecken (!) aldaer te mogen leggen, op alsulck loen ende proufyt als die wecken (!) anders waere gegheven.

Statsmit. Willem Henricx van Overrot is aengenomen in de stede van meyster Henrick van Overrot synen vader, onser stat smit te wesen, gelyck syn vader te wesen plach.

Scerprechter. Overcomen by scepenen, rade ende oudermannen, dat mr. Henrick, scerprechter, oirlof hebben sel, soe hy dat selver van den rade begeert heeft, ende dat hy by sonnenschyn van desen daghe wter stat ende stat vryheyt gaen, ende nyet weder incommen sel.

Frans Aryaenz. is op huden aengenomen tot een scerprechter ende heeft synen eedt gedaen der stadt ende gemeen borgeren, houdt ende trou te wesen, etc.

Hantbusscutten. Beliest by scepenen, rade ende oudermans, dat men den hantbusscutten op dese tyt om horen papegay

te scieten, ende oncosten mede te mogen doen, geven sel xx ryns. gl. current, ende daertoe xl quaerten wyns.

Henxten voor den graef van Nassou. Die twe supplicatien van den secretaris, d'een in den Hagē, om metten deurweerder twe henxten den greef van Nassau te presenteren, ende d'ander te Mechelen, in der saecke van Brederode geschiet, zyn huyden in den rade openlyck gelesen ende beliest.

Steenwech. Alsoe die stat van Utrecht merckelicke cost gedaen heeft ende noch doende is, om die steenstrate buyten Wittevrouwen poert te reformeren, ende die gereformiert wesende, onderhouden sel moeten wesen, soe sleten scepenen, rade ende oudermans, dat een ygelick buyten wittevrouwen aen den steenwech ten beiden syden geefft wesende, tusschen die Wittevrouwen poerte ende die Giltbrug syn erve leggen sel een half roede van der steenstrate, enen voet leger dan die lysten van der steenstraten, ende soe over vervolgende leger tot horen huysen ende erven wert, soe dattet water synen scoet hebben ende houden mach van derselver steenstraten te velt wert in na behooren, by verboeren alle daghe, naedat hem die weet gedaen sel wesen van 1 L., die men hem sonder verdrach sel doen afhalen, half totter gescitten daertoe van den rade en d'ander helft totter stadtdienaers behoef. Voirt dat nyemant opter statwech tusschen Wittevrouwen ende die Bilt, messen sel mogen leggen byt verboeren van der messen ende daertoe 2 L. tot behoef als voors. staet.

Verkens. Overcomen by den rade, dat men de vleyshouwers, die hoer verkens leggende hebben omtrent die Louwerstraet, dieselve verkens van daer te brengen ende op andere plaetsen leggen sellen, soe datter niemant over en clage, tusschen dit ende een sonnendaghe naestcomende, alle daghe by v pont.

Scerprechter. Die scepenen, rade ende oudermans hebben meyster Jacob, scerp-

rechter, geleide gegeven van synen neder-slach, hy, Godt betert, gedaen heeft aen Frans Jansz., tot Ziericxzee, behoudelyck dat hy den neder-slach soenen sel by den rade als hy daerom versocht wordt.

Jan Jansz., boeckbynder. Jan Jansz. die boeckbynders onmundige kynderen.

Slitinghe. Sleten scepenen, rade ende oudermans want Thys die Wever, sit by eens mans wyff ende die fame over hem gaet, hy een mes soude hebben laten maken, daer hy des een mede doit nemen woude, so sel hy wter stadt van Utrecht wesen ende vyff mylen wegs rontsomme van der stat bliven op syn lyff ende sel behoirlycke oirvede doen in brieven.

Heck voor de nederste Merssegast. Overcomen by scepenen, rade ende oudermans, dat men een heck maken sel voor die stege, gaende opter graften, tegen die nederste merssegast over, twelck men sluyten sel, daer beyde de hoichuysen die sloetelen of hebben, ende oick haer panden weder hebben sellen.

Hantbusscutten. Belieft by scepenen, rade ende oudermans, dat die hantbusscutten op St. Meertyns avont naestcomende wyn hebben sellen, gelyck die oude scutten op dese tyt.

Ryndyck. Overcomen by scepenen, rade ende oudermans, dat die luyden wter Tollenstege ende oick van de Vaert, die den Ryndyck met hoeren peerden, die schuyten ende bockposte scepen trecken ende ryden, hoer slagen sy elcx na oudergewoenten ende heercomen schuldich syn ende behoren te maken, voertaen maken sellen, alle daghe, naedat sy vermaent werden by drie pont, die daeralf in gebreke waren, etc.

Scerp-rechter. Sleten scepenen, rade ende oudermannen, dat men Mr. Jacob, scerp-rechter alhier geweest is, overleveren sel den scout, gefroent als een geweld, ende die scepenen sellen regt wysen.

Thomas Jansz., steenweerder. Belieft by den rade, dat Thomas Jansz. steenweerder, hebben sel van dat hy Nysgen wt

die leeghe Weyde opten toorn wedermoet teten ende te drincken gegeven heeft 38 weecken lanck, 's daechs tot nu toe 3 stuvers, ende voertaen 's daechs 2½ stuver; des sal hy se over den anderden dach besoecken ende aenrichten; ende dit totter tyt toe, dat sy die pot heeft, ende wes hem betaelt is, sel aflach wesen.

Hantbusscutten. Belieft by scepenen, rade ende oudermans, dat men die hantbusscutten op korsavont naestcomende, mede gelyck den ouden scutten op dese tyt wyn geven sel.

1521.

Vroetwyff. Scepenen, rade ende oudermans, hebben Katryn 't vroetwyff toegevoecht om haere trouwen dienst wil, zy de vrouwen in arbeide van kynde gedaen heeft ende noch doen sel in elcken toecomende sysoen, een vat biers zysvry, ende hierop sel men die zys vant bier mede vercopen.

Waskeersen. Sleten raden out ende nye, dat men voertaen geen waskeersen noch hantschoen op lichtmisdach te S. Marien in de kerck geven en sel, mer dat men alle jaer een cedel maken sel, gelyck als nu in den rade out ende nye gelesen ende nabescreven is, die men den keersmaker leveren sel; ende men sel elck in der cedel benoemt, die weet doen, dat se hoer keersen ende hantschoen doen halen ende die stadt in de statien op lichtmisdach mede eeren willen. Indyen oock yemant sulcx versuymde, die en soude geene keersen noch hantschoen hebben.

Dese nabescreven sel men waskeersen laten halen op lichtmisse, a°. XXI, ende soe voert van gelyck, nae overcomen 's raets out ende nye.

Ordinarii.

Die scout van der stat.

Die acht oversten out ende nye.

Die cameraers out ende nye.

Die ses hoechdienaers.

Die twee pastoren van Buerkerck.

Ons lieve vrouwe.
 Twee engelen.
 Twe scepenboden, die meysters ende
 andere officianten tot XX toe.
 Extraordinari voor de Heeren ende
 Ridderſchap bynnen Utrecht.
 Hr. Jan van Zulen van Nyevelt, ridder.
 Hr. Jan van Renesse van Wulven, ridder.
 Hr. Jans, voors. outste zoon.
 Beernt wten Enge.
 Beernt van der Haer.
 Melis wten Ende. (!)
 Geryt van Eck.
 Jan van Wyck, Dircxz.
 Eerst van Wyck.
 Jan van Wyck, Willemsz.
 Jonge Jan van Renesse van Wulven.
 Jan van Reness van Baernsz.
 Cornelis van Mynden.
 Tyman die Wael.
 Jan van Huchtenbroeck.
 Laurens van Beesdt.
 Jan van Oestrum.
 Willem van Oestrum.
 Frans van Nyenrode.
 Antonis die bastaert van Brederode.
 Floris van Jutphaes.
 Berthol. van Jutphaes.
 Symon van Teilinghen.
 De oude Gysb. van Herdenbroeck.
 Aernt van Wulven.
 Ot van Derthusen.
 Die heeren aen de Plaets, etc.
 Ritterschap van buyten off bynnen
 quaeme.
 Myn genedighe Heer van Utrecht met
 zyn genedighe hofluden.
 Mynheer van Montfoort met syn E. hof-
 luden.
 Steven van Zulen van der Haer.
 Gysbert van Zulen.
 Dirc van Zulen, te Hermelen.
 Fre. Wtenham, maerscalc.
 Zweer van Zulen, Dircxz.
 Gysbert ver A(!) te Maersen.
 Jan van Vyanden van Rysenborch.
 Larens (!) van Beesten soen.

Fred. van Ghent.
 Alfer van der Horst.
 Splinter van Nyenrode.
 Ja. van Mynden.
 Aryaen van Pallaes.
 Jan van Wulven, maerscalc.
 Henr. Valckenaer.
 Gysb. van Herdenbroeck.
 Jan van Zulen van Blasenborch.
 Bartho. van Eck, castelleyn.
 Dirc van Ryn ende van Jutphaes.
Louwenrecht. Sleten scepenen, rade ende
 oudermans van den ouden ende nyen rade,
 dat men Eerst van Wyck, Dircxz. ende
 Jan van Wyck, Willemsz. ende hoer na-
 comelingen, jaerlicx geven sel wter rol
 xv loot sulvers ende xv hoenen, nae der
 gewoente van Louwenrecht, hercomende
 vant erff hem off hoer ouders voirtyts a.
 xv. xii lestleden afgegreven in Louwenrecht
 totter stat graften, muren ende wallen,
 ende voor een erff bynnen der muren opter
 graft, daer men een brug leggen mach,
 ende een erff buyten der muren opter
 graften, twelck dan totter stat profyt leg-
 gen sel bliven, soe sulcx te geschieden eer
 dat affgegreven, met Dirc ende Willem
 van Wyck sa. ged. overcomen ende ge-
 noech versproken was. Ende van den voors.
 renten, sel men hem segele ende brief ge-
 ven, soedat se die renten vast ende seker
 syn. Voert sel men se vryen van den Dom-
 proist, ende oick in hoer heerlicheyt hou-
 den, soevere als die streckt van oudts tot
 naest Ev. Soudenbalch zyn heerlicheyt.
Scerprechter. Belieft by den rade, den
 scerprechter, van den drie personen; eer
 hy aengenomen was te rechten, noch bo-
 ven tgene hy gehadt heeft 9 R. gl. current.
Pastoor van Rhenen. Overcomen by den
 rade out ende nye, dat men met den an-
 deren staten ter schriftelycker begeerten
 ons Gen. Heeren van Utrecht assistentie
 doen sel der kercken van Rhenen, tegens
 de citatien van den pastoor van Rhenen,
 hem gedaen, beruerende den offer van
 Sunte Cuneer. Ende om dit in den besten

te mogen geschieden, syn gesciet wten ouden Henrick Verborch ende wten nyen rade Peter van Merenborch.

Toverie. Die oude raet heeft den nyen raet die moderatie van Nysgen vter leghe Weyde te onderhouden, bevolen.

Toverie. Overcomen by den rade dat men voirtaen Nysgen wte leeghe Weyde op wedermoet leggende, die met toveryen berufticht is, van der stat wegen nyet meer geven en sel, dan water off sterck byer ende broet.

Scerprechter. Die raet heeft aengenomen meyster Frederic tot enen scerprechter op der gewoenlicke pensie ende loon. Ende heeft synen geboirlicken eedt gedaen, hout ende trou te wesen, die saken te helen ende nyet wter stadt te rysen, buyten consent van den oversten, ende al te doen, dat een goet meyster schuldich is te doen.

Ende die raet heeft meyster Frederic voors. geleyde gegeven van den nederslach, hy, God betert, aen enen priester te Haerlem ofte daeromtrent gedaen heeft, behouden dat hy den nederslach soenen sel by den rade, indien hy daerop vervolcht wert.

Greefmeester. Ja. Luytkensz. is aengenomen tot onser stadt greefmeester, ende heeft synen geboirlicken eedt daertoe gedaen.

Bedelen. Want Dirc van Eyngen, met quader dreygelycker manieren eten gebeden ofte begeert heeft te Brigitten, ende naedat hem een goede aelmissie gegeven was, daer nyet mede en was tevreden, meer begerende met quaden, ondeuchdelicken woirden, ende oock met eens mans wyff achter lande heeft gaen troggelen, soe sleten schepenen, rade ende oudermans, dat hy een saterdaghe naestcomende opte kaeck staen sel met eenen tytelbrief voor syn borst, ende men sel hem geven een paer gherden, ende sel tien jaer lanck naestcomende wt onser stat wesen ende een myl wegese rontsomme daarvan bliven,

VII.

ende sel voirts behoirlicke oirvede doen in brieven.

Idem. Want Ja. Philipsz., met een bewonden been, daer men nochtans gheen ghebreck aen en sach, ende oock met een beseghelden brief, daer synen naem nyet in bescreven staet, bedriechlicken heeft gaen bidden, soe sleten scepenen, rade ende oudermans, dat Jacob voors., pynxter avont naestcomende opte kaeck sel staen met eenen tytelbrieff voor syn borst, ende men sel hem geven twee paer garden, ende hy sel etc. ut supra.

Oude scutten. Overcomen by scepenen, rade ende oudermans, dat men den toecomenden coninck van den ouden scutten in den buydel geven sel om syn costen mede te-mogen doen 50 R. gl., totten 15 gl. die hy noch daerenboven vry in den scutten buydel hebben ende behouden sel.

Bedelen. Want Henrick Gheertsz., Henr. Janss. ende Gheert Sluyser, gesont ende machtich wesende, hebben gaen bidden ende sich int gasthuys in de Cropolstraet by den lichten luyden beholpen, soe sleten scepenen, rade ende oudermannen, dat men se brenghen ende tuyenen sel aen wichten off anders op die Noede, ende sellen malcanderen naect zynde gheselen, ende die scerprechter sal hem helpen, ende sellen voort wter stadt wesen ende een myl daarvan vyff jaeren lanck bliven, ende sellen voert behoirlicke oirvede doen op hore liven.

Stads Cirurgyn. Mr. Herman van den Anxter, cyrurgyn der stadt van Utrecht heeft, des gevraecht wesende van Henric die Jonghe ende Jacob van Dorselen, van 's raets wegen geantwoort, dat de wonde, diewelcke Jacob, Jan Aelbertsz. heeft after in syn schouweren nedergaende (gegeven) geen doetwonde en is, ende dat hy se hem wel vermaet te genesen, by der hulpe Goids, indien hy synen raet doen, ende hemselven wachten wil. Item Wouter Gysbertsz. is ter selver tyde overbodich geweest, den Mr. wel te loonen, ende

heeft begeert dat hy hem helpen ende geen cost aen sparen wil, ende oft hem beliest, noch enen meyster of twee tot hem nemen mochte op synen cost, op datter gheen versuym in en geschiede.

S. Meerten Schuddekorfsdag. Overcomen ende gesleten by den scepenen, rade ende oudermannen, dat men op S. Meerten schuddekorfsdach, elck armen mensch voor of in der Wittevrouwen poort, geven sell een oirt stivers in de stede van der wegghen, die men alsdan te gheven pleecht. Ende der stadt dienres daercomende ende dienst doende sel men hoir rasoen geven aen gelde nae der gewoenten.

Wicheltrye. Want Heylwich, meyster Lievens weduwe, hoir meysterens van medecinen onderwonden heeft, ende naedat sy Egbert Jacobsz. wyff, Neelken, medicyn ingegeven had, die nyet en holp, haer om den hals gehangen heeft een noetscael, daerin was een levende spinne ende een soeghe, wesende een maniere van wychelryen, soe sleten scepenen, rade ende oudermannen, dat Heylwich voorn. den rade bidden sel om vergiffnisse, ende sal voortaan geen vrynael wihangen, ende sel der stadt te beteringhe geven 25 R. gl. current, ende Egbert Jacobsz. voors. ... gouden gulden van gewichte voor syn meyster gelt hy hoir gegeven, ende die onlede hy ende syn wyff gehadt hebben, te betalen binnen 14 daghen naestcomende, of sy sel daer en thenden op die kaeck staen.

Kinderen vercoft. Want Alyt Ghysbert Roesten, wed. twe kynderen in overspel geworven, ende dieselve kynderen daerenboven vercoft heeft gehadt, soe sleten scepenen, rade ende oudermannen, dat si op te kaeck staen sel een uyr lanck terstont, ende sel den steen dragen bynnen rontsom der stadt graft, ende sel voirt behoirlycke oirvede doen.

Scerprechter. Want die scout van Renen anderen daghes begeert heeft gehadt onser stadt scerprechter, om justitie tot Rhenen te doen, die welcke hem gegunt is wor-

den, des hy daervoor te borge gestelt heeft Jan van Zweeten, alsoe voor een mans lyff ende hondert oude scilden nader gewoenten. Ende want dan die scerprechter daerenboven aldaer ter doet toe gewont is worden, soe sleten scepenen, rade ende oudermans, dat Jan van Zweeten als borge voors., der stadt te beteringe geven sell 100 goude oude scilden off die rechte weerde daervoor, te betalen die eene helfte Victoris ende de andere helfte te S. Martynsdaghe in den wynter daernaestvolgende, ende sell die raet voorsz. Jan van Zweeten bystant ende behulp doen, om hem weder te mogen verhalen aen die van Renen, als recht is.

Britsen voor de trompers. Overcomen ende beliest by den rade, dat men vier vergulde britsen voor den trompers sel laten maken, ten minsten coste. Des sellen dieselve britsen altyt nae dode ofte wandel van den trompers weder aen de stadt comen ende bliven.

Gildegelt. Beliest by den rade, dat die cameraer betaelen sel den oudermannen van der Bylhouwers gilde, III gouden guldens, beruerende den werckman in den Dom zyn gildegelt, ter begeerte ons genedighen heeren ende des capittels van Utrecht.

Overspel. Want Dirc den Ellert, befaemt is geweest met veel quader wercken ende ondaften, die hy nyet en heeft willen beleyden, anders dat hy een lange tyt in overspel met een ander vrou persoon geloeven ende zyns wyfs goet onnuttelicken verbragt heeft, ende dat hy oeck eertyts opt zwerte water in een herberghe, by een misdadich man, die de vive sochten, geseten ende geleden heeft dat deselve vive wten huysse gehouden ende die dore gesloten worde, soe sleten scepenen, rade ende oudermannen, dat hy ter naester clocken, daervoor comen sel in hemde ende in broeke, bloetshoofs ende bervoets met een bloet zweert in zyn hant, biddende om gracie ende genade, ende sel voortaan

gheen mes meer draghen dan een broot, jong sonder aert; ende voort sel hy behoirlicke oirvede doen in brieven, gelovende geen onsthanftige saken meer te bedrieven op syn lyf.

Moord. Want Willem Pousz., Hansken der stat bode genoegh stilswygende oft moerdadelicken gesteken, dat hy oock Aert Loefsz., omdat hy sunte Katryne poort van der stat te maken, aengenomen had, gedreicht ende meer ondaften ende onsthanftige saken bedreven heeft, soe sleten scepenen, etc. uts.

Rydende bode. Die raet heeft belieft, dat Meerten van Scerpenseel, stryp ende pensie hebben sel als een rydende bode, dit jaer op een besoecken. Des sel hy oick een goet peert houden, daer hy mede over wech ende der stat dienen mach, opt verboeren van zyn pensie. Actum des Vrydaghes na Willebrordi.

1522.

Scouten omganck. Alsoe die scout op gisteren synen omganck gemaect heeft ghadt, twelk ongewoenlicken gesciede, want het noch voor den versworen maendach is, soe is by den rade overdragen, dat men gheen recht daer voert op procederen en sel, mer dat den omganck aff, doet ende te nyet wesen sel, gelyck off hy nyet geschiet en ware.

Stats gek. Belieft by scepenen, rade ende oudermans, dat Pierken die bonnetmaker, van der stat wegen sal worden met een tabbert, een gekscovel ende een paer hosen, wit ende roet, met een stryp daerover off sinte Meerten daerop geborduert.

Vergiftiging. Tot live van Geerken Cuypers, die zekere personen met rottecruyt vergeven heeft, tot 8 personen toe, daer der vier aff gestorven souden syn, Goeyert die Coninck, Jan van Colenburch, Henrick Verborch, Cl. Willemsz. ende Aelb. Foeck.

Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat men Geertkyn Kuypers overleveren sel den scout, gefroent als een moerdenaerster, die drye personen vergeven heeft met rottecruyt, daer sy aen gestorven syn, ende noch vier andere die nyet gestorven syn, nae hoers selfs belydinghe, ende die scepenen sellen wysen dat recht is.

Stuckgieter. Die leveringhe van een half slanghe by meyster Henrick Verborch gegoten, wegende XI° ^{ss}, is op huyden by den gescieten, als Jan van Royenborch ende Gysbert van Wede den rade aengebracht.

Scerprechter. Belieft by den rade, dat men den scerprechter enen tabbert van root ende wit, van der stadt wegen gheven sel.

Scoutencovel. Belieft by den rade, dat ment maken van Jan van Raephorst des scouten covel mede betalen sell.

Steenstraet. Scepenen, rade ende oudermans hebben aengenomen Aernt Sproncz. ende Cornelis Henricxz., straetmakers, om der stadt steenwech van de Wittevrouwen poort aff tot in de hoel Bilt toe, mettèn somerwegen aen beide syden te onderhouden, hoer beider leven lanck, ende den lesten levende van hem beyden opte ordonnancye ende voerwaerde daeraff gemaect by den rade out ende nye, anno XIV° LXX., op alre heylighen avont, met vorder conditien, dat elcx enen covel hebben sel, gelyck die greefmeyster, ende sy sellen tsamentlyck mer een rasoen hebben, gelyck een leech dienre. Voert sal hem onser stadt scutmeyster vier dreyboomen setten, op ten somerweghen eens, die sy, alst noot is, sellen moeghen sluyten ende ontsluyten, ende voort onderhouden haer leven lanck, opten voorwaerden voors. Voirt sel men hem geven enen wagen met een man, poeyen opten somerweghen nu eens op ter stat cost te mogen brenghen ses daghen lanck. Ende hiervoor sellen sy onder hem beyden hebben jaerlycx voor een pensye 130 pont, nae wtwisinghe zegel ende brieff daeraff gemaect. Ende

hierop hebben sy nu horen eedt gedaen.

Jan Splinter, schilder. Claes van Hyndersteyn ende Gerrit Claesz. zyn mombers over Jan Splintersz., die schilder, syn onmundige kynderen by Alyt, zyn voorwyf was.

Scerprechter. Mr. Henrick Jacobsz. van Ekeren, scerprechter, heeft nu synen eedt gedaen, die stad ende gemeyne borgeren van Utrecht, hout ende trou te wesen, der stad ende des raets saken te helen, ende wter stat nyet te rysen buten consent van den oversten, ende al te doen, dat een goet meyster schuldich is te doen.

Greefmeysters pensie. Men sel den greefmeyster geven 's daechs voor syn arbeyt een pont, als men syn voorsaet oock gedaen heeft.

Jonge scutten. Overcomen by scepenen, rade ende oudermans, opt behagen van den rade out ende nye, dat men die jonge scutten nemen ende leggen sel onder die oude scutten, by rade ende goetduncken van den oversten ende overhomans van den scutten, diewelcke sulcke personen daerwt nemen ende in elcke homanscap leggen sellen mogen, daer ende soet hem best goetdunckt.

Oude scutten. Belieft by scepenen, rade ende oudermans, dat men den ouden scutten in dit jaer geven sel om hore oncosten ende sculden mede te betalen 24 R. gl. current.

Idem. Voirt hebben scepenen, rade ende oudermans belieft, dat men den toecomenden coninck van den ouden scutten in den buydel met die 10 gl. die men pleecht te geven, tsamen geven sel 50 R. gl. current in desen jare, behalve sulcke penningen, als die scutten onderlinge daertoe wtmaken ende inleggen moegen.

Hantbusscutten. Belieft oick by den ouden rade, ende hebben bevolen den nyen rade den orber te doen in de jonge ende oock die hantbusscutten te trecken ende te leggen onder die oude scutten, ende in horen homanscappen, tot goetduncken van den oversten ende overhomans van den

scutten, ende mede tot hore doelen. Voirt sel men hem seker oncosten by hem bewyselyck gehadt, betalen.

Steenstraet. Aernt, straetmaker, heeft voor den rade beleden ende bekend, dat der stad scutmeyster den straetwech ende somerwech buyten Wittevrouwen gemaect ende hem opgelevert heeft, om soe voert te onderhouden, dat hy daer wel mede tevreden is.

Wanthuys. Die raet heeft bevolen den scutmeyster dat wanthuys te reformeren, ende mitten yersten aentetasten om de tegelen aff te breecken.

Idem. Die raet heeft belieft in de bestadinghe vant wanthuys by den scutmeyster gedaen, een nye cappe van ykenhout te laten maken.

Adriaen VI. Totter processien die men doen sel ter eeren van onsen alreheilichsten vader den Paus van Romem, Adriannus sectus, geboren borger van onser stad van Utrecht, dat hy te Romem gecroent is worden; ende want men doen, of om Gods wil geven sel, ende of men synre tytel, er op ende de naem voer der poerten in blaauwen steen setten sel, etc., is den oversten bevolen den orber te doen, etc.

Vereeringe aen den proost van Colen. Belieft by scepenen, rade ende oudermans, dat den vorst van Sassen, domproest van Kolen, canonick ten Dom tUtrecht, etc., een gescenck van een peert by den oversten doen sell voir alsulcke diensten, syn genade der stad eertyts gedaen hebben ende noch doen mogen, te weten van LXXXII gl. XI st. $x\frac{1}{2}$ wit current.

Adriaen VI. Belieft by den rade Venroys dienre, die de eerste tydinghe brocht dat die Paus, meyster Aryaen van Utrecht te Romem gecroent was, vyf keyzers gl.

Geboomte in den Weerde en Tollesteeg. Overcomen by scepenen, rade ende oudermans, dat men allet geboomte in den Weerde ende in Tollestege ten beyden zyden der graften staende, afhouden sel ter eerde toe, bynnen acht daghen naestcomende,

alle dagen daerna by v L. ende nyet weder te bepoten.

Troggelaer. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat men Beernt Prange wten Dam geboren, een troggelaer, overleveren sel den scout, gefroent als een geweldiger ende die scepenen sellen recht wysen.

Kynt te vundeling. Want een vrou persoon, genoemt Janneken van Wourrichem, gecregen hebbende een kynt, dat sy by haer onghavent begeert heeft te houden, twelck sy selven opten derden dach, soe onnatuerlyck voor Sunt Jacobs kerck te vundeling, oick ongecorstent gebracht ende geleyt heeft, soe sleten scepenen, rade ende oudermans, dat si een saturday naestcomende sel staen optie kaeck, met een pop, in maniere van een kynt in horen erm hebbende, twee uren lanck, ende daerna wter stadt wesen ende drie mylen daeraff bliven sel, ewelick op haer lyff, ende sy sel hoer selfs costen betalen.

Valsche beschuldiging. Want Cornelia, Aryaen Koenen wyff, aengetegen heeft Claercken, Goert Jacobsz. wyff, dat si haer een pont vlas gestolen hadde, twelck sy nyet bewesen en heeft, soe sleten scepenen, rade ende oudermans, dat Cornelia voors. een sonnendaghe naestcomende komen sel te Buerkerck, met een bernende waskeers van een pont, ende daer dan mede gaen bloets hoofts, sonder hoeyck ende kovel, voert cruys in der processien, omt kerckhoff, tusschen twee stadtdienres ende sell die keers selve setten voor ons lieff vrou ter noot Gods opt autae. Ende des sonnendaghes daerna sel sy desgelyx met een bernende waskeers van een pont gaen voor der processien tsint Jacob, die sy oick aldaer opt autae ter noot Gods setten en laten sel. Ende ten naesten siteldaghe daerna sel sie komen voor den rade, ende bidden den raede ende Claercken voorn. om vergiffnisse, off in dyen sy dit al nyet en doet, soe sel sy wter stat wesen ende vyff mylen daeraff bliven, thien jaer lanck naestcomende. Zy heeft

ghebeden, des Donredaghes nae XIII dach, mer des soe heeft hoir die raet verdraghen opten sonnendaghe voors., te sunt Jacob voir der processien te gaen, behouden zy een waskeers daer seynden sel, geschiet ter bede van vele goeder vrouwen, des manendaghes nae sunt Thomas dach apostel.

Boeckbynders. Dirc Taets, Jan Beerntsz. ende Jan Jansz., boeckbynders onder den toirn, syn borge geworden voor Goevert Verhagen, boeckbynder, tot Antwerpen beset wesende.

1523.

Leckendyck. Overcomen by scepenen, rade ende oudermans, dat Eerst van Amerongen, cameraer van den Leckendyck, sel moeghen syn goet versetten ende penningen werven tottet maecken van den Leckdyck, die nu, God betert, doorgebroken is; des sel men hem met den anderen staten weder schadeloos houden.

Waker. Belieft by scepenen, rade ende oudermans, dat Jan Jansz., scoenmaker, voor syn broecken daerinne hy gesleten is, sel moegen arbeyden ende waken in afkorting van syn broecken.

Aenspraeck in der scepenbanck. Belieft by scepenen, rade ende oudermans, dat Corn. Goesensz. dienre, voorspraeck in der scepen banck sel moghen wesen ende stadt diener bliven tottes raets wederseggen, behouden als hy voor der schepenbanck staet, soe en sel hy gheen stryp aen hebben, ende dat hy voor de scepenen nyet voirder jychten en sel, dan andere syn medegesellen.

Huys op de Maertensbrug. Belieft by den rade, dat men die pastoren ende heren van Buerkerck, drie jaren verleden pachten, die sy hebben wter huysinghe ende hoffstede op S. Meertynsbrugh, die nu geruymt is, by der stadt cameraer betaelen sel.

Steven van Zuylen. Overcomen by den rade out ende nye, dat (achtervolgende

die leste schriften, die de raet out ende nye doen scriven hebben, saturday na inventio S. Crucis lestleden aen Steven van Zuylen, beruerende Emma, Ghysbert Pauwen dochter, by Steven voorn. gehulict ende affhendich gemaect buyten consent van Geryt Zas, haer oem ende syn magen) die raet out ende nye, synre noch nyet tevreden en is, ende bynnen Utrecht gheen gheleide hebben en sel voor den tyt hy zyn saeck voor den raet out ende nye der stadt van Utrecht verantwoordt sel hebben.

Lambert Snoey. Alsoo Geryt Zas beleiden heeft, genoten te hebben wten boedel van Gysbert Pau, 184 gl. 6 st., na vermoegen Jan Jacobsz. certificatie, soe is die raet out ende nye overcomen, dat hy die opleggen sel in handen van Peter van Merenborch, tusschen dit ende een saturday naestcomende, die welke Lambert Snoey daerwt verborgen sel mogen. Ende kan Lambert bewysen, als recht is, dat Geryt voors. meer genoten heeft wten boedel voors., des zal hy dat oock gehouden wesen op te leggen als voors. Item naderhant is toegelaten ende den hertoge van Gelre toegeschreven, dat Lambert voors. die penningen voors. boren ende na hem nemen mach, sonder die te moeten verborgen.

Busmaker. Overcomen by scepenen, rade ende oudermans, dat men Willem Henricxz., busmaker, die weet doen sel, dat hy syn stryp sel laten leggen ter tyt toe hy syn sake, aengaende dat hy onmanierlyck met syn moeder omgaen soude, voor den rade verantwoordt sal hebben, als recht is, bynnen 14 daghen naestcomende, of daer en tenden, en sel hy die stryp nyet weder hebben.

Munt. Die raet heeft doen gebieden dat men geen deutkens meer cloppen noch munt en sel, achter ons hoech vrou naestkomende, ter tyt toe die raet breder consent daerof geven sel.

Idem. Aernt Wernersz. ende Aryaen Pietersz. van Delf, als muntmeysters van

de deutgens, hebben die muntyseren opter stat kyst geleverd ende gebrocht, ende die raet heeft hoer van hoire officien verlaten, behoudelyck dat sy nog sellen moegen munt en, sekere geclopte deutgen, die zy opte kyst huyden leverden, welke die camerer ontfangen sel, soe verre zy hoir gewicht hebben.

Portiers. Belieft by den rade den twe portiers van de Weertpoort voor horen dienst, voor de vterste Weertpoortenhecken ende bomen, op ende toe te sluyten te hebben voir horen diensten, die sy gedaen hebben ende noch doen sellen tot lichtmis toe, elcx x L.

Straetschendery. Want een vrou persoon, geheyten Pelsgen, met steenen gesmact heeft nae Goert van Coten, in hoers zelfs huys, soe sleten scepenen, rade ende oudermannen, dat Pelsgen voorn. een saturday naestcomende optie kaec staen sel.

Mr. Aryaen, chirurgyn. Mr. Aryaen in Twystraet, is op huyden gevangen geleyt om sekere actie, die de stat op hem heeft, als dat hy enen siecken man die hy onder hem hadt te meysteren, ende by hem gestorven soude syn, by nacht heimelick in enen sack ofte slaepplaecken begraven soude hebben. Ende die raet heeft zyn stryp, also hy stat meyster was, opte kyst doen leveren.

Item hy is naderhant om derselver saecken wil gerecht aen den live.

Statsmit. Die raet out ende nye heeft Willem Henricxz., onser stat smit geweest is, synen dienst verdragen, want hy die stat verlaten ende in den crych sich begeven heeft. Ende die raet out ende nye heeft Jan Jansz., die smit, weder in zyne stede aengenomen.

W. Schimmelpenninck. Want Mergriet Doets, horen echten man, genoemt Willem Schimmelpenninck, voir den rade beclaecht heeft gehad van dieveryen, om hem soe ter doet te hebben mogen brengen, twelck sy nyet bewesen heeft als

recht is, soe sleten scepenen, rade ende oudermans, dat Mergriet voorn. staen sel ter naester merckdaghe opte kaec, met een tytelbrieff voor haer borst, ende sel den steen draghen rontsomme der stat graft, ende sel voirt wter stat wesen ende ewelicken een myl weghe daeraff bliven op hoir lyff.

Coerwachers. Die raet heeft weder aengenomen Peter van Nymegen, te coeren ende te waken 's nachts op buerkercktoirn, ende hy sel die namiddernacht waken ende altyt blasen telcker uren ende vuytop (!) Des sel Henric syn vennoet hem alle nacht wecken t'eenre uren. Ende waert dat Henric hem nyet en wecte, soe sel Peter syn loen hebben dien nacht, ende waer 't oick sake, dat Peter ter goeder tyt voor een ure na middernacht nyet ter waeck en koemt, soe sel Henrick syn loen hebben dien nacht. Noch sel Peter hebben vier ellen groff swerts laken tot enen tabbert, indien hy hem verdient, als hy twee jaren verleden gehadt heeft. Ende hierop heeft Peter sinen eedt gedaen, troulick te dienen ende nyet wech te gaen, sonder oerloff van den rade. Ende die camerer sel hem geven dat oude loen, alse elck nachts enen stuver.

Aefdocht. Sleten scepenen, rade ende oudermans, in der sake tusschen die heere van Sunte Marien off heer Jacob Croll, canunnick aldaer ten eenre, ende Jan Weyman ter andere zyden, beruerende die aefdocht ofte goet, tusschen heren Jacob Crollen, ende Jan Weymans erven gelegen, welcke aefdocht allanghes half de voorn. heeren ende half der stat toebehoirt; want Jan Weyman voorsz. een traly in de voorn. aefdocht geset, ende voirt andersins met een hoelken belet heeft, soe sel Jan Weyman voors. rumen syn scuten ende anders, soe dat die goet te midde wegen gaen ende loepen sel als sy van outs plach te gaen op Jans cost bynen 14 daghen naestcomende, alle daghe daerna by v L, of Jan voors. sel hierenbinnen bewysen,

als recht is, dat hy terve after syn huys van der heeren ende der stadt gecoft heeft. Ende voert, soe wye anders enighe scuten, off nye getimmert, in der aefdocht voorn. geset off gemaect heeft, selt mede rumen binnen 14 daghen naestcomende, na vermogen dat overcomen gemaect, anno 1500, des Dynsd. na Petri et Pauli app.

Scerpregter. Belieft by den rade, dat den scerpreghter enen tabbert hebben sel nader gewoenten.

Stadtsgeck. Desgelycx heeft die raet belieft Pierken, der stadteck, enen tabbert en geckskovel als hy gehadt heeft.

Kleine kalander. Belieft by scepenen, rade ende oudermans, dat men een pont erffrenten sjaers, behorende die bruederscap van de minre kalander tUtrecht ende wten boeck gelaten is geweest. anno 1491 lestleden, weder te boeck setten ende afterstallige renten te weten van 32 jaren verleden, elcx jares 1 pont, by Jacob van Schroeyensteyn cameraer, van der ouder scult, mitten pen betalen sel.

Roedenborch. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat die bylhouwers hoer stroodack by den Roedenborch afbreken sellen tusschen dit ende een saterdaghe naestcomende, alle daghe daerna by x L. te verboeren.

Verbod tegen rottecruyt. Sleten scepenen, rade ende oudermans, overmits gebreck, dat met vergeven vant rottencruyt gevallen is, ende noch meer vallen mocht, dat voirtaen niemant bynnen der stadt nochte statvryheyt van Utrecht rottecruyt te weten; arzenicum of mercurium hebben oft veyl houden en sel, dan een man die dat by synen eede vercopen sel in deser manieren, te weten: wye des behoeft, sel comen met twe van syn naburen, ende die gesworen voors. sel dan oock twe van syn naburen daerby nemen, daer hy 'them by vercopen ende leveren sel, ende dat sel die gesworen met al den tuygen daerby teyckenen in een boeck; ende wye anders rottecruyt voors. hadde vercoft ofte van

buyten brochte, dat sel wesen op syn lyff.

Scerprechter. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat den scerprechter der stadt stryp nyet meer dragen, noch de misdadighe die hy recht nyet bloten, noch heel schenden en sel.

Leckendyck. Die rekeninge, die Eerst Taets van Amerongen gedaen heeft van den ingebroken Leckendyck te maken, anno xv^o xxiii, is huden in den rade out ende nye gelesen, beloeft ende belieft.

1524.

Valsche eedt. Ende want Cornelis Aryaensz., myn joncker, genaempt, beleden heeft, dat hy hem heeft laten koopen van Jan die Wit, om een paer scoen, om eenen quaden eedt te doen, tegens Franck Bouwensz., daerdoor Franck in een dubbelde kost gesleten is, soe sel hy opte kaeck staen ende men sel hem drie paer garden geven, ende sel 10 jaren wter stadt wesen, ende nyet weder incomen dan met slytinge van den rade, ende sel behoirlycke oirvede doen.

Valsch spel. Sleten scepenen, rade ende oudermannen, want Aert Aryaensz., backer van Huesden, veel luyden hoir gelt met botterijen ende bedriechlic listich spul afgewonnen heeft, dat hy daeromme op de kaeck staen sel met een quaertspel om syn hals, ende sel een teycken in syn wange hebben als een botter, ende sel behoirlicke oirvede doen.

Trap voor de Merssegast. Sleten scepenen, rade ende oudermannen tusschen Aernt van Leeuwen ende Anto. van Kuyck, ter eenre, ende die buren van de leghe Merssegast ter andere syden, alsoe dat alle dieghene, die hoir water leyden door die steghe tusschen Aernt van Leeuwens ende Antonis van Kuyks huysinge ter graften waert in, mede houden ende maken sellen die trappe ende steyger over derselver steghen, paert paerts gelyck bynnen een

maent naestcomende, alle daghe daernae by v pont.

Bussescutten inde Weerd. Belieft dat men een seker getal van bussescutten voortaan in den Weerde scicken sel, om die te bewaren.

Gruene strypen. Goesen van Scayck, cameraer was a^o. xxi, heeft optie kyst geleverd XLIV gruen strypen, hy in syn jaer te boven gerekent heeft gehadt ter stat behooff, hebben weder ontfangen Wauter Schay ende Dirc Ritsert lege dienres, een vrydach naestcomende aengenomen by den rade.

Aanspraak voor den rade. Jan van Malzen als gemachticht van syn swager off zuster, Willem van Assen 's wyff heeft Dirc van Sulen verdragen die aensprake, die hy hem certyts voor den rade gemachticht, gedaen heeft, behouden dat indien Jans suster voorn. hier komt tusschen dit ende paesschen naestcomende, soe sel Derc van Zuylen syn saecken bliven aen den oversten nu ter tyt, ende desgelycx sal syn suster oick doen; ende soe lange sel Derc van Zulen vertueven met zyn eygenschap. Ende Jan noch syn swager off suster en sellen Dirc van Zuylen voorn. gheen molestatie voor den raet meer doen.

Strypen. Belieft by scepenen, rade ende oudermans, dat men Wauter Scaey die stryp weder geven sel als een leghe dienaer.

Bussescutten. Scepenen, rade ende oudermans hebben den oversten bevolen, noch vier goede bussescutten aen te moghen nemen, daer se mede overcomen sellen mogen, omme alst noot is, die poirten ende anders met scut te bewaren.

Craenmeysters. Totten craenmeysters by geloent te werden dat scoeden ofte wercken van der Heren winen van den Doem ende sunte Peters syn geschic, die geset sellen worden tottet oversien van de westersche wyen.

Bussescutten. Dirc Cornelisz. ende Aryaen Jansz. den oesterling, syn op huden

aengenomen voor onser stat busscutten te wesen, des sy ter maent hebben sellen, elcx enen Holl. gulden; ende als sy in onser stat dienst sellen wesen, sellen sy hebben een pont, ende sellen te Paeschen toecomende cledinghe hebben, ende voirt oick jaerlicx gecleet worden ende hoer rasoen hebben ende in der stat staciengaan, gelyck andere leech dienres, ende sellen horen behoorlick enedt doen, ende nyet wter stat reysen moegen sonder consent van onse scepen-burgemeester ende oversten. Zy hebben hierop horen eedt gedaen.

Behoudenis van de weerd. Cornelis Lambertsz., Gysbert van Wede ende Mr. Henrick, clockgieter, zyn volcomen macht gegeven by scepenen, rade ende oudermans, om mettie weerdnaers tot behoudenis ende nutscap van die Weert te verspreken, ende wes sy daerin doen sellen, dat sel die raet van weerden houden ende believen.

West-tolleghe poort. Belieft by den rade, dat men 'tclincket van de West-tolleghe poort aen sunt Gertruden syde daghelycx mede openen sel, als de andere poort een ure te voren op geweest sel hebben, ende men sel die poort mede bewaren na ouder gewoenten, om die buren after twystraet mede te behelpen.

Vermindering van Wakers. Die raet heeft volcomen macht gegeven den oversten metten viven, die weckers ende wakers van der stat te verminderen totter stat orber, ende die vyff die poirten te visiteren, off die raetsheeren ende scutten daer oock syn.

Poortwachten. Overcomen by den rade out ende nye, dat men geen poirten op doen sel smorgens noch smiddaechs, die gescicte van den rade ende scutten en syn daerby; ende wat geschicte die de poirten nyet bewaren na behooren sellen die vive panden, ende indien die overste bevyn-den, dat die gescieten in der poerten nyet geweest noch gepant en syn, soe sel

VII.

men die vive slyten opt vleyshuys ene nacht te leggen, ende een pont opte kyst te brengen.

Reparatie aan de Singelmuer. Scepenen, raden ende oudermans, macht ende beveel hebbende van den rade out ende nye, hebben den scutmeester toegevoecht ende gesleten, omme die vaert ende oick den singelmuer te repareren, 1000 R. gl. current, wt Jacob van Scroyesteyns des cameraers camer, van den reetsten penningen te betalen.

Wedde buten S. Katryne. Den scutmeester is bevolen dat wedde buten S. Katryne te maken, behouden den buren te bevelen die graft te diepen na behooren.

Luterye. Overcomen by scepenen, rade ende oudermans, dat men Jan Zevertsz. die prenter syn borgerscap opseggen ende by sonnescyn wter der stat ende statvryheyt te reysen, gebieden sel, als geschiet is in tegenwoordicheyt van den rade, ende niet weder in te comen, beruerende, want hy mettet werck van Lutheryen besmet is.

Tolsteegpoorten te openen. Belieft by den rade, dat men die tolleghe poorten aen beyde zyden der graften dagelycx sel mogen openen.

Onbeh. herberge. Want Marie van Tessel, onbehoorlicke herberge gehouden heeft in eerbaere buerten ende boven verbot van den rade is bliven sitten, soe sleten scepenen, rade ende oudermans, dat se wter stat wesen ende v mylen daeroff bliven sel ewelick op hoir lyff.

Molenwerf in de weert. Belieft by scepenen, rade ende oudermans, dat die scutmeesters vander stadt wegen dat eind muren after den molenwerff in den weerde aent singel doen maecken sel, behouden indien men bevynt ymandt anders daertoe gerechticht is te maken, dattet die betalen ende voirt onderhouden sel.

Lutherye. Ter begeerte van de ecclesien om die ketterye van Luyter ende anders te vermeyden, syn gesciet Henrick van der Borch, raets burgermeyster, Evert

Sondenbalch, Goeyert de Conink ende Willem Jansz. van Amersfoort.

Bysinnich. Die raet wtgegaen hebbende by horen gescicten, hebben gekent, dat Marie Jan Hermansz. dochter nyet dwaes en is, ende hebben daeromme gesleten, dat si horen oirber ende vrye wil met hoer goeden sel mogen doen.

Ommeloep van S. Marie. Mr. Franck Knobberch ende Jan van Malsen, als gemachticht van Willem van Asche ende Joffr. Joanna van Malsen syn wyff, ende Mr. Franck voorsz. mede voor hemselven ter eenre, ende Dirc van Zuylen ter andere zyden, zyn hoir saken ende questien, berurende een eygenschap by Dirc van Zuylen geworven op ten ommeloep van sunte Marien tUtrecht, mit dat daer aen cleven mach eendrachteliken voor den raet out ende nye gebleven aen den oversten out ende nye, nu in der tyt wesende, om te eynden tusschen dit ende S. Victoris naesticomende. Die overste out ende nye voorn. hebben eendrachtelicken wtgesproken ende getermineert, dat sy nyet en wisten noch bevynden konden, na't bescyt aen beyden syden gesien ende gehoort, dan dat die eygenschap by Dirc van Zuylen als voors. geworven, doechtelic ende goet is. Actum int cleyn capittel huys ten Dom tUtrecht, anno xv^o xxiii des sonnendaghes na Egidy.

Leckendyck. Die raet out ende nye heeft belieft in der settinge by den anderen staten geschiet, om te vervallen die oncosten van den Leckendyck, ende dat men die brieve van der wtsettingen oick van der stadt wegen besegelen sell.

Bysinnich man. Belieft by den rade dat die cellebrueders enen bysinnigen man, Peter genoemt, in een Ghyoel, dat hy nyemant en misdoe, sellen mogen houden ende bewaren.

Blau stenen cloten. Belieft by scepenen, raden ende oudermannen, dat men Matheus Kelderman betalen sel 624 blau stenen cloten, die hy anno xv^o xv ende xv^o xvi ge-

levert heeft, te weten elcke cloet $4\frac{1}{2}$ stuver, facit 140 gl. 8 st. Holl.

Luterye. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat Willem Dircxz. der stat cuyper, van der sekerheyt in syn huys, hy in gesekert geweest heeft ter cause van de luterye, ontsleggen sel wesen ter tyt toe hy schuldiger gevonden sel worden.

Doeren ende veynsteren afhangen. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat Dirc van Zulen zyn renten, hy ingewonnen heeft met eygenen opten omloep van sunte Marien tUtrecht, voirt inwynnen ende wtpanden sel moghen met doren ende veynsteren aff te hangen, na der ouder gewoenten, ende als die heren van sunte Marien te Utrecht hoir wederhelft den renten voorn. doen mogen.

Ketterye. Want Feltyn, die goltslager, speelman, een geprofesside nonne ofte zuster, met scriften ende anders hoir wys makende, dat hy se te echte nemen soude, twelck ketterye is, wt hoer cloester verleyt ende geviolert heeft, na syns selfs belydinge, soe sleten scepenen, rade ende oudermans, dat hy mergen twe uren lanck optie kaeck staen sel met een tytelbrief voor syn hooft, ende voort wter stat ende statvryheyt wesen sel ewelick op syn lyff, ende doen behoirlycke oirvede in brieven.

Eenoogige zwaen. Sleten scepenen, rade ende oudermans, tusschen myn Joffr. Beernts wed. van der Haer ter eenre, ende Florys van Jutphaes ter andere syden, beruerende een zwaen met eenre oegen, geteyckent metter ruyf in twee kerven aen de luchter ende een kerf aen de regterzyde, daer se om getwyst hebben, alse dat de voorn. zwaen toebehoirt myn Joffr. voorn. met al hetgene daer voirt af komen sel, sonder becroon van Florys voorn.

1525.

Dirc de Cuyper. Overcomen by scepenen, rade ende oudermans, dat Dirc die Cuyper off zyn borgen die plechte by Corn.

Lambertsz. opte kysten geleverd des maendags na S. Katrinen dach lestleden, wederom in 's raets handen leveren sellen ende daerna mogen partyen regts opten anderen vorderen als recht is.

Eedt der scepenen. Item nadat yerst die oudermannen wten gemeynen gilden, daerna die overste oudermannen wten gemeynen oudermannen, daerna die rade by den ouderman, ende oick daerna die xii scepenen by den rade, ende die raets borgermeyster by den scepenen, ende die scepenborgermeyster by den rade na ouder gewoenten gecomen ende op ten raethuse geset waren, soe hebben die oude overste ende oude scepenen, den nyen oversten ende nyen scepenen gepresenteert den vice-domdeken Mr. Bernt van Haerlem ende meer andere praelaten ende heren van de ecclesien, die den vice-deken voors. had doen laden ende vergaderen op ons Gen. Heren hoff; aldaer gevraecht worde van den ouden scepenborgermeyster, off daer yemant volmachticht waere, den eedt van den nywen scepenen te ontfangen, na vermogen een privilegium van den Roemschen coninck Wenceslaus, die stat ceertyt verleent. Doe antwoerde den vice-domdeken dat hy macht hadde, soe lange van de confirmatie ons gened. heren des Elects van Utrecht nyet en bleke, ende was bereyt den gewoenlyken eedt van hem te ontfangen, tot behoef der kerck van Utrecht nae vermogen tselve privilegium voorn., twelcke doe aldaer doen lesen worde by den stadts-secretaris Valentyn van der Voort, wter stadt besloten copieboeck, fol. clv en clvi. Ende dat gedaen wesende, worde hem den gewoenlicken eedt van wegen der kercke voorn. voorgelesen, diewelcke die voorn. nye scepenen, vier ende vier tefens daer deden, in alre manieren die scepenen onser genedighe heren voir-biscoppen te doen plegen.

Stats chirurgyn. Scepenen, rade ende oudermans, hebben Mr. Geryt Mercelisz. van Vyanaen, barbier aen der Plaetse, aen-

genomen tot onser stadt chirurgyn, ende dat hy die stryp ende cledinghe van onser stadt, gelyck andere stadt meysters hebben, ende der stadt in stacien ende anders bystaen ende wederom alle genot, gelyck andere meysters hebben sel.

Backersteeg te straten. Overcomen by scepenen, rade ende oudermans, dat men den scutmeyster bevelen sel, dat hy die Backersteghe by die buren aldaer sel doen straten ten besten oirber.

Scutters doelen after S. Jacob. Overcomen ende belieft by scepenen, rade ende oudermans, dat men Thomas Croen enen lyfrentebrieff geven ende besegelen sel van 80 L. sjaers, tot synre lyve, voor alsulcke recht ende toeseggen als hy hadde, aent erff van der stat busscutterdoelen after sunt Jacob, bynnen onser stadt gelegen, waervan die yerste termyn off wesen sel te Paeschen nu naestcommende, ende alsoe voert jaerlicx, syn leven lanck.

Dit voirscreven is naderhant verandert wantet dus nyet geschieden en mach, ende hy is met penningen betaelt.

Item dat Thomas Croen voors. sel nae hem mogen nemen alsulck gelt, als daervan int recht geleyt is.

Ende dat den cameraers van onser stat sellen betalen jaerlicx de heren van S. Marien alsulck anderhalff pont, als sy wt dat voorn. erff jaerlicx hebben.

Ende voirts soe sel die cameraer geven ende betaelen den busscutten voir hoir tymmeringe, twelck sy opt selve erff getymert hebben, 100 Holl. gl., te betalen tot drie termynen, te weten: dat yerste deel te Pynxteren naestcomende, dat ander dendeel te S. Victoris ende 't leste dendeel te kersmisse daer naestvolgende.

Jan Zeverisz., printer. Die raet is tevreden dat Jan Zeverisz., die printer, weder in der stat sel moegen comen, des sel hy een yegelick te recht staen ende daer borge voor stellen, soo hy dat in synre supplicatie overbodich is geweest.

Scutters doelen after S. Jacob. Sleten

ende beliefdie die rade out ende nye, also die stad een ander erve bynnen der stat after sunt Jacob gecoft heeft, om hoir scuttersdoelen dair te setten, alse dat daeromme die cordewaniers die stede, daer die Doelen nu staen, van outs toebehoirt, hoir slach weder sellen moghen aentasten ende gebruiken, als andere gilden hoir slagen gebruiken, sonder eenige calckcuypen daer te zetten, des sellen die scutten dat slach noch gebruiken dit jaer, ende ter tyt toe sy haer doelen binnen Utrecht rede gemaect sellen hebben. Ende die scutten sellen hoir getimmert van doelen ende anders moegen naer hem nemen ende die stat selt geboemte houden, hoir wil mede te mogen doen; des en sel men daer geen poten meer steken.

Ende desgelyks sellen die oude cordewanniers hoir slach daer teynden aen gelegen, mogen aentasten ende gebruycken.

Loterye. Ende om een nye loterye te ordineren ende te maecken by Joost van Eyck. Ende die raet heeft belieft dat Joost van Eyck sel opbrengen dese gantse loterye op synen cost, behoudelick dat men hem weder betalen sel van de yerste penningen, die men daeraff weder outfangen sel; bygescickt Joost van Scroeyesteyn, Peter Robbertsz., Peter van Merenborch, Huyg Foeyt Jansz.

Stadts timmerman. Die raet heeft aengenomen Evert Wyersz. voor ons stadstimmerman, gelyck syn voirvaeders geweest syn.

Loterye. Belieft by scepenen, raden, oudermannen ende meentemannen, een nye loterye wt te zetten op xv^o goudgl. na vermogen eene ordonnancye, die men daer van ordineren ende maken sel, die welcke sel wtgaen 's daechs na Lamberti, ende 't lot ii stuvers Holl., ende dat die borgegen die lyffrenten hebben, sellen mogen betalen voir elck lot een pont.

Silveren covels. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat die overste, die nu lest afgeset syn, alse Goeyert van Roeyen-

borch, Gerrit Lem, Dirc van Dolre ende Matys Block, hoir silveren covels overgeven sellen.

Bedevert te Romem. Sleten scepenen, rade, oudermannen ende meentemannen van alle gilden, want Goeyert van Voerde, den scepenborgermeyster by sittenden rade, nadat hy gesworen hat in syn huys te bliven ter tyt toe syn saecken tegen Adam van Diemen geeynt souden syn, dreygelike woerden toegesproken heeft, alsdat die burgermeyster hem die woerden hem aengeseyt, gestant doen soude, of hy woude 't in syn ghilde te kennen geven, alse dat hy daeromme een bedevaert te Roomen doen sel, daer hy toe wtgaen sel by sonnescyn van desen daghe, ende nyet weder binnen der stat comen sel, dan by consent des raets, out ende nye; ende hiervan sel hy behoorlicke oirvede doen in segele ende brieff byt verboeren syns lyffs. Dese bedevaert is hem naderhant verdragen ende syn oirvede brieff weder gegeven by den rade ende meentemannen, des woensdach op Ascensionis avont.

Olymolen in de Weerd. Belieft by scepenen, raden ende oudermans, dat Vranck Bouwensz. sel mogen tymeren in de Weerde, opten hoic by de Weertpoort opt ledighe erff hy daer gecoft heeft, ende dat hy een olymolen daerafter aen sel moghen setten, behoudelick, dat hy met herden dake dekken sel, ende geen tappers tot gheenen tyde daerin setten noch woenen en sellen.

Munt. Belieft by scepenen, rade ende oudermans, dat men Aryaen Pietersz., van Delft, sel laten munten op een besoick, een half pont deutken, elcx weghende drie fierlinck, daer hy die yseren toe maken sel, ende sel se pletten ende ronden ende wel gemunt leveren. Ende daerna sel men met hem overcomen, indien die stat daer nyet aen en' genuecht, soe sel men hem die yseren ende syn arbeyt betalen.

Ordonnantie voor de Muntmeesters. Aryaen Pietersz. ende Aernt Wernersz., goutsmeden, onse borgegen, hebben aengenomen

van den rade te munten nye deutkens van coper, elcx wegende drie fierlinck ende nyet lichter, ende wes deutken men bevynt min wegende int ontfangen, sel men an stucken snyden ende hem weder leveren om te vermuntten.

Item, telcken als sy een pont of 5 pont off daerover gemunt hebben sellen, soe sellen sy se leveren in handen van den cameraer, ende die sel hem groet gelt daer-voor geven, ende die cameraer sel se wegen off die de raet daertoe scicken sel.

Item sy en sellen selver gheen nye deutkens wtgeven noch wisselen, dan der cameraer als voorn. leveren.

Item sy sellen die deutken pletten, ronden ende wel gemunt, ende oick die yseren ende stoff daertoe leveren.

Item naderhant des woensdags na Letare heeft die raet toegelaten, dat se die deutkens sellen moghen cloppen, om die veerdicheyts wil; behouden anders alle punten voir ende nae bescreven, in weerden te bliven.

Item of der eenighe vreemde gecontrefeyte deutkens quamen, daer sellen sy den raet aff waerscouwen ter goeder tyt.

Item sy en sellen nyet meer munten dan der stadt belieft, ende sy sellen telcken munten als die raet hem dat beveelt.

Item telcken als die muntyseren versleten syn, soe sellen sy se in 's raets handen opter kysten leveren.

Des sel die raet elcken van den twee muntmeysteren voors. scencken een pont groot vleems. Ende als sy geleverd sellen hebben tot c gouden gulden toe, soe sellen sy dierste pont groot hebben. Ende als sy noch c goude gulden weer geleverd sellen hebben, soe sellen syt leste pont groot hebben.

Ende om dese voorn. ordonnantie te onderhouden, hebben d'een voir d'anderen beloift tot correctie van den rade, tottes raedts goetduncken. Ende sy hebben horen eedt hierop gedaen.

Cromme steghe by St. Jheronymus. Be-

liëft by scepenen, rade ende oudermans, dattet convent van sunte Jheronymus, die cromme steghe by hoir convent gelegen, sellen moegen aen beiden einden toesluyten ende beheyn den met rasters, om horen calck, steen ende anders te bewaren, du-rende ter tyt toe, dat se getimmert sellen hebben, ende dan weder te openen.

Lichte deutkens gemunt. Want Willem Bonert, sekere deutgens op syn selfs hant buyten oirloff ende consent van den rade, ende oick naedat die kercmeysters van Buerkerck, die consent van den rade, om deutgens te mogen munten, hadden, hoir yusers na hem ghenomen hebben ghehad, gemunt heeft, waervan veel deutgens aensiender oogen veel lichter syn dan ene engels, een troeyken off een deutken daer-onder nae der ordonnancie daer voirtyts affgemaect, daerdoor dat veel verloops ende andere quade deutken in der stat gecomen syn, tot groot achterdeel van den armen luiden, soe sleten scepenen, rade ende oudermannen, dat Willem Bonert voors. daer qualiken aen gedaen heeft, ende dat hy opt behagen van den rade out ende nye, d'yerste die op ten huysen komen sellen wten rade ewelick geleyt worden sell ende oick voir den rade komen sel, ende bidden den rade om vergiffnisse. Die raet out ende nye heeft die voors. slytinghe wel behaecht ende gheaprobeert, ende Willem voors. heeft daerop gebeden om vergiffnisse voir den raet out ende nye. Actum 's daghes hienae alsoe vrydags nae crucis inventio.

Lichte vrouwen. Die burgermeyster van den vive met zynen vennoten, zyn ges- ciet die lichte vrouwen wt sunte Katry- nenstrat te zetten.

In welke kerck capittel te houden. Den twyst, nu, Godt betert, wesende, tusschen 't capittel van den Dom ten eenre, ende d'andere vier capittelen ter andere syden, berurende, waer men capittel schuldich is te houden, alst in enich van den anderen vier kercken stacye is, waerdoir dat meys-

ter Anthonis Buysen, canonick ende scolarster te sinte Marien gewont is worden van Christoffel van Wese, in den besten te mogen sceyden ende verlycken; heeft die raet out ende nye bevolen den oversten out ende nye.

St. Meerten Schuddecorfsdach. Overcomen by scepenen, rade ende oudermannen, dat men op sunt Meerten scuddecorfs off translationisdach naestcomende, den armen geven sel elcx een wittbroot van 3 witgens, die men daertoe sel laten backen.

Moert. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat men Comen Derck, overleveren sel den scout, gefroent als een die met opzet ghecomen is, met een gespannen boge, bedest onder syn cleder voer Willem Goertsz. huys tot Honswyck, ende hem gheweelacht ende met verredelicke woorden gesproecken heeft, seggende op Willem Goertsz., u byen zwermen, ende Willem voors. daerenboven soe verreetlick door syn lyff gestoten heeft, ende die scepenen sellen recht wysen, in sulcken scyne dat ment rechten sel mitten sweerde aen syn lyff, ende syn lichaem voert op een radt legghen als een verreetlick moerdadich feyt.

Straet te repareren byt Begynhof. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat die bueren byt Begynhoff, daert Begynhoff mede in gerekent sel wesen, van de put off totte Wittevrouwenbrugh toe, hoer steenstraet voir hoir huysen ende erven maken sellen, totter stadt erve toe, byt verboeren alle daghe van 5 L., die in ghebreck ware. Ende men sel die straetmaeckers gebieden int werck te komen ende daer nyet wt te scheyden, ten zy volmaect; voert soe en sel nyemant der stat erve aldaer mit hout of anders mogen belletten noch becommeren buyten consent van den rade, byt verboeren oick alle daghe van 5 L.

Luterye. Sleten scepenen, rade, oudermannen ende meentemannen van alle gil-

den, dat die beliefenisse ander daghes Jan Zerversz., printer, by den rade gedaen, doot ende te nyet wesen sel, ende dat hy met alle syne dienres, die met hem printen wter stadt wesen, ende een myl weges rontsom van der stat bliven sel ewelicken, om des wille hy van der zaken van Luteryen gecorrigeert is geweest.

Bedevaert te Romen. Ende Aelbert Cloetinck is zyn bedevaert te Romen verdragen, ende sel een vrydaghe naestcomende ten heyligen cruys gaen, voir die bedevaert voors.

Scutters coninck. Sleten die rade ende meentemannen, dat die scutten in den buydel nu geven sellen elcx 15 wit, twelck 12 wit te wesen plach, ende die stadt sel den coninck scencken een silveren overdect cruysen van 25 onchen, dat men voor den coninck dragen sel metten boge, voort gelt dat se pleghen te gheven. Dat overdecte cruys woech 24 onchen ende 11 engelschen, ende wert gewoegen opten sciendach van der papegayen by Jan van Boesichem, Peter Robbertsz. ende den Cameraer Jacob in Luttekenhuis.

Ende den lesten avont sel hem die stat scencken 12 stat kannen wyns.

Ende die trompers sellen eerlyck dienen ende hebben van den coninck elcx enen R. gl. current ende die tromslagers ende pyper elck 15 stivers van drie dagen ende nachten te dienen; des sel oick die coninck eerliken maken alst best wesen sell.

Wagenbuyden. Sleten de rade ende meentemannen, dat geen wagen of kerluiden bynnen der stat wesende, opten wagen ofte kerren en sellen mogen bliven sitten byt verboeren diet dede van v L., daer koermeisters off wesen sellen alle rade out ende nye, ende alle dienres hoghe ende leghe, ende die panden an wagen, kerren ofte peerden terstont te mogen nemen, ende dit is terstont ter clocken gekundicht.

Loterye. Sleten ende overquamen rade ende meentemannen, dat men alhier hou-

den sel een loterye na wtwiseinge der caerten ende ordonnancie daerof geprent wesende, ende huden voor den rade ghe-toont, des soe syn die rade ende meentemannen overcomen met Joost van Eyck, ouderman in der tyt, dat hy allet silverwerck leveren of doen leveren sel gemaect op syn behooren, bynnen der stadt van Utrecht op synen cost, omtrent drie weken na pynxteren naestcomende, te weten elck onche voer 37 stuvers Brab. of Holl., te betalen van den aldergereetste penningen, die inder voorn. loterye komen sellen. Ende ofter soeveel penningen nyet inne en quamen, soe sel men hem dat rest, wter stat excysen doen betalen voir Bannisse naestco., sonder langer ver-treck.

Dam ter A. Belieft by den rade, dat men scicken sel enen dam te slaen ter A, by de kerck, op protestation, indien men enen anderen Dam, die best dient, slaet, ofte ongehouden daer in is, dan men dan desen weder openen sel.

Scencken in de cloosters en cramen. Item dat men voirtaen vermyden sel, inde cloest-eren ofte conventen van der stat wegen te gaen scencken, tsy in kermisse, paters, maters, priors off priorinnen, etc.

Dat men nyet meer sel gaen scencken voir enige cramen van den oversten came-raer oft anderen.

Stats geck. Item dat men die dienres ende Pierken den geck nyet meer cleden en sel.

Tovery. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat Nyngen, Huygh Gerrits wyff, die lange gevangen geseten heeft opter stat toirn, soe se beruft was met to-veryen, offgaen sel mogen; des sel Huygh Gerritsz. hoer cost aen Thomas Jansz. die hem noch onbetaelt syn, betalen, ende dat sy behoirlicke oirvede doen sel in brie-ven, ende dat se borge setten sel, die mede in segele ende brief loven sellen, indien enich gebreck tot enigher tyt aen haer gevonden worde, dat sy se dan we-

der in der stat handen leveren sellen oft dat se selve in de stede gaen sitten sellen, ende oick den scade beteren sellen, elcx een voorall; borge Huych Gerritsz. haer man, Henr. Jordensz. raymaker, Gerrit Dircxz., leydecker in de Struys, Jan Ger-ritsz. in Papendorp, ende Jacob Gerritsz. in Papendorp, samentlick ende een voorall.

Item dese voors. vrouwe met hore doch-ter is naderhant anno xxvi, omtrent as-sumptio Marie, doir beclach van haer ge-meen bueren aen die lege weide, wederom gevangen.

Henxten voor den bisschop. Belieft by den rade ende meentemannen, dat die ca-meraer van den zysmeesters van den hop-penzys, van de reetste penningen nemen sel, omme twee henxten tot ons genedige heren behoef van den gemeenen gilden wegen te coepen, ende oick tottie reyse aen den greve van Buren, contra den scout van Noirdeloës.

Scutters doelen. Sleten de rade ende meentemannen wt allen gilden, dat die cordewanniers hebben sellen tot hoir gilde behoef, alle geboemte ende gewas dat nu in die scuttersdoelen staet ende voirt was-sen sell, behoudelick dat die scutten die doelen gebruycken sellen ter tyt toe, dat haere Doelen bynnen Utrecht rede zyn. Ende alle getimmert van hout ende steen sellen die scutten moghen na hem nemen.

Bussescutter. Item Mr. Hans, bussescut, en sel voirtaen voir syn pensye dit jaer op een besouck nyet meer hebben dan xx r. gl. current.

Bysinnich. Willem Loefsz. in der stede van Cornelis die Jonghe by Eelgis van Hamelenbergh, gesciet tot Corn. Pieck, die bysinnich is, om syn goet by te re-geeren, ende oft noet sy, by te vercoepen.

Wech byt Gein. Die raet heeft bevolen den scutmeyster den wech te maken byt Gheyn, soe die van outs geweest is.

Verbod om lange messen te dragen. Sleten scepenen, rade ende oudermans, want Jan Zoudenbalch met Evert Souden-

balch zyn vader wt is geweest, dan nyet daerby gebleven is, als hy syt, mer syn mess bynnen Utrecht, boven verbot gedragen heeft, daer hy opseyt, dat hyt gebot nyet gehoort en hadde, soe sel hy syn mess opter stat kysten brengen, ende geen lang mess meer dragen buyten consent van den rade, ende zynen eedt doen, als die adherenten gedaen hebben. Ende want Aryaen van Ryn, syn lang mes boven verboth mitter clocken ende oick hem van den borgermeyster selver gedaen off doen doen, gedragen heeft, dat hy daerom syn lang mes opter stat kyst brengen sel, ende bidde den rade om vergiffnisse, ende oock geen mes meer dragen buyten consent van den rade, ende sel mede synen eedt doen, als andere adherenten gedaen hebben. Zy hebben beiden horen eedt gedaen als boven. Ende Aryaen heeft mede vergiffnisse gebeden ende hoer messen op ter kyst gebrocht. Ende die raet heeft se hem weder gescent.

Ende dat nyemant voortaan, tsy geestlic ofte weerlic, binnen onser stat lange messen dragen en sellen, dan onse oversten, scepenen, rade, oudermans ende meentemannen, dienes hoghe ende leghe, ende oversten homans van den scutten, ende ons Gen. heren dienes ende anders nyemant. Ende waert by alsoe, dat yemant hier en boven dede, soet mitter clocken verboden is, die soude raet out ende nye, dienes hoghe ende leege, denselven, die lange messen draecht, bieden voor den raet ende brengen dan opter kyst, ende gaen 's avonts optie poert ende bliven den nacht daer, ende 's mergens opter kyst xx L. Ende waert by alsoe dat yemandt soe geboden wesende, nyet en quaem, soude staen tottes raets correctie. Voert waert by alsoe, dat yemant, twaer vant ridderscap ofte borgeren daer oorsaeck ofte anders onsen oversten aensochten ende te kennen geven hore saeck, soe soudent dieselve oversten denselven consenteeren mogen lange messen te dragen.

Voert dat die poirters, allen edelen ende onedelen van buyten bynnen comende, hoir lange messen afnemen sellen ende bevelent in hoir herberge te laten, ter tyt toe sy weder wtreyssen, opt verboren van horen dienst, ende sellen x L opter kyst brengen.

Henxten voor den bisschop. Omme myn gen. heere twee henxten te presentereen van der gilden wegen, zyn gescickt wter meentemannen, Claes Jan Pouwelsz. etc.

Stat smit. Sleten scepenen, rade ende meentemannen wt allen gilden, dat Willem Henricxz., die busmaker, der statsmit voirtaen wesen ende den covel van der stat weder hebben sel, gelyck hy voirtyts gehadt heeft, des hy synen behoirlicken eedt daertoe doen sell.

Loterye. Die raet contra Willen Diercxz. den royen cuper genoemt, alsoe dat hy met Luyters werck oft leringen omgaen ende hem behelpen soude, dat bewyselick ware by der kettermeysters, diewelcke begeert hadden, dat men hem seker wesen soude. Willem voirs. antwoerde, dat hy nyet geseyt noch gesproken had, hy en wou 't niet heil. Evangely ende sunte Pouwels bewysen, ende dat men hem contrarie nyet bewysen soude. Hy is gesleten op Joncker Peters camer, daer hem die kettermeysters examinieren sellen, is hy onschuldich dat hyt genyten sel, ende is hy sculdich, dat hy gestraft worde als recht is.

Loterye. Die loetmeysteren syn gescickt also:

Eelgis van Hamelenberghe	} raden.
Dirc Morre	
Willem Goeyertsz.	} oudermannen.
Joest van Eyck	
Peter Robbertsz.	} meentemannen.
Jan Zweersz. -	

Ende hebben op huyden alle sess voors. horen eedt gedaen, in manieren nabescreven:

»Dat zweer ick, dat ick rechtveerdelick in dese loterye voirtgaen sel, ende nyet

min voer elc loet dan 2 Holl. stivers ofte die weerde aen renten daervoer ontfangen en sel, »dat my God soe helpe ende syne heyligen.»

Ende is voirt overcomen ende verclaert by scepenen, raden ende oudermans, dat niemant van buyten enigen ponden bynnen coepen en sell, die hy inneleggen will, dan moegen met gelde inleggen, ten ware, off si selver op hoer off horen kynderen enige ponden staende hadden, die sellen si oick mogen inleggen.

Item, ende men sell moegen inleggen alle verscenen renten ofte ponden in den boecken van Jacob Willemsz. van Scroyesteyn, cameraer anno xxiii ende Goesen van Scayck, cameraer xxv, ende Jacob van Liesfelt, cameraer anno xxiiii, ende elcx die inleggen wil sel een hantschrift van den cameraer in de loetmesyters handen mede brengen, welke hantschriften die loetmeysters verwaren sellen om met des cameraers boicken weder te collatieren.

Rydende bode. De raet ende meentemannen hebben op huden aengenomen Willem Daelsz. van Vyanden, tot enen rydende bode in de stede van Hermen Scol, ende heeft op huden synen geboirlicken eedt, ten yersten als een nye borgher ende daernaes als een rydende bode gedaen.

Luterye. Sleten scepenen, rade, oudermans ende meentemannen, dat Werner, die maelre om des willen hy befaemt is van Luteryen ende blasfemer, in syn huys ende daeromtrent voirt syn doer bliven sel, ter tyt toe syn saken wtgegaen sellen wesen.

Viscopersgilt. Die scepenen, rade, oudermannen ende meentemannen van allen gilden hebben toegelaten ende verclaert opt viscopers gilde in manieren nabescreven. In den yersten dat die visluden op Calis aen de visbrugge aldaer met vis ter merct komende, horen vis teffens tot enen mael oft op enen dach wtvercopen oft weder thuis wter stat varen sellen, om die borghers goeden coep te hebben, sonder eni-

VII.

ghen vis in corven te setten, ende opt duerst te onderhouden, ende die luden alsoe wt te monigen. Ende laeten sy daerenboven enige corven hangen, daer sy visch in houden willen om te monigen, dat der viscopers gilde die sel mogen of doen snyden ende ontlossen sonder verboeren, soe dick ende menichwerve alst geschiede.

Voirt dat alle rechte viscopers wive versterven ende nedergaen sellen tot xl viscopers wive toe, soe datter dan dagelicx xl echte viscopers wive bliven sellen ende nyet meer. Ende alst tot dien xl personen toe verstorven is ende enich van die xl die dan sterft, sel die stede erven op dat outste rechte gildebrueders wyff, die langste giltbrueder geweest heeft, ende soe voirt te erven opten outsten persoon als voors. is; behoudelick waert sake, dat een recht giltbrueder zyn wyff storve ende hy een ander wyff name, dat wyf soude op de vismerct moegen staen, alsoe syn voirtwyff dede; mer of een man die recht giltbrueder was, storve, dat syn wyf, die hoir man gestorven waer, dat gilde bynens jaers weder wynnen ende daer mogen staen soude, gelyck off hoir man noch leefde, soe langhe sy weder geen wettelick huwelick en dede.

Ende behoudelick anders die verclarinche opt viscopers gilde anno xv. xxi lestleden gemaect, in weerden te bliven.

Valsche agnus Dei. Sleten scepenen, rade ende oudermans, want Frans, geboren wt Safoyen, Jan die molenaer ende Claes wt Safoyen, den luyden bedrogen hebben met gecontrefeyte ryngen, Agnus Dei ende oick penningen, ende oick mede loengen ofte seeren op hore borsten ende armen bedriechlicken gemaect hebben, om mede te broden, alsoe dat se daeromme op tie kaeck staen ende ewelick wter stat wesen sellen op behoirlicke oirvede te doen. Ende Jacob Lam, wt Safoyen, een speelman, sel vry ofgaen, op behoirlicke oirvede te doen.

Anno xvc xxv des vryd. na assumptio Marie, den 18 Aug., worde de nye raet die derde reyse in desen jare verset.

Loterye. Overcomen biden raden dat die loterye voirtgaen sel, ende dat die oude gescickte bliyen sellen.

Luterye. Overcomen biden rade, dat men Dirc de Cuper leveren sel voor de kettermeysters in den Dom, een sonnendaghe naestcomende, omme te ontfangen sententie, soe die by de kettermeysters ende geleerden geformeert is.

Idem. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat Wernaer Beerntsz. weder vry op te straet (als hy voirtyts gegaen heeft, eer hy in syn huys gesekert was) gaen sel.

Succentoers. Belieft by den rade, den 5 succentoers, die de processie vrydach naestcomende houden sellen, te hebben dese reyse elcx een quaert wyns.

Borgerrecht. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat Cornelis Evertsz. als geboren borger, opten roden toorn sel mogen gaen, om te voldoen den nederslach, hy, God beetert, gedaen heeft aen een vreemt gesel, na borgerrecht.

Loterye. Overcomen by scepenen, rade ende oudermans, dat men 200 L. groot vlaems om mede te loten, omtrent die helft van het silver alhier in de loteryen van Antwerpen geleverd, wter stat zysen sel mogen nemen, na vermogen der slitinghe by den voerrade ende meentemannen, des maendages voer Pynxteren laestleden gemaect, soe als in de loterye noch soeveel penningen nyet gecomen en syn. Ende tot wat tyden soeveel penninghen in der loterye gecomen sellen wesen, dat men die dan weder in der stat kyste van de sysen brengen sel.

Covels. Overcomen by scepenen, rade ende oudermans, dat die overste hoir silveren covels sellen hebben, gelyck de vier overste toegesleten is, ende men sel die covels van den voeroversten doen halen by der stat dienes, behouden hoir pensie

na advenant, van den tyt zy gedient hebben, als den yersten oversten 't gebuert is, alse Goeyert van Rodenborch met zyn vennoten.

Loterye. Overcomen by den rade, dat Peter van den Berge, opbrengen sel van sysen, omt silver totte loterye mede te betalen 225 gl. current, of dat hy by sonnescyn opter poirt gaen sel.

Idem. Overcomen by scepenen, rade ende oudermans, dat een ygelyc van bynnen ende van buyten syn principael lyfrentebrief, soe wel als die lopende renten in die loterye sel mogen leggen, te weten, die hoofstom den penninck vii.

Stat chirurgyn. Sleten scepenen, rade ende oudermans, tusschen Mr. Gerrit van Vyanen, der stat chirurgyn ten euvre, ende sekere syn gildebruederen van der barbier gilde ter andere syde, beruerende een ychtinghe Mr. Gerrit voorn. gedaen soude hebben, voer heren Willem Symonsz., priester za. ged., alse dat Mr. Gerrit voirs. daer wel in gejudiceert heeft na sekere tuchnissen, daeraff gehoort, alse dat die priester voorn. gestorven was aen een groote zwellinge ende verheffenisse, die hy after aen syn hooft onder syn cruyd hadde, diewelcke van de materye, die vervuylt ende vuerich, ende alom bol ende open was, die welcke Mr. Gerrit in tegenwoordicheyt van den viven getoent heeft, ende die materye stinckende was, als Mr. Gerrit voors. gejicht heeft. Ende hiermede heeft die raet die voir teyckeninghe, des Woensdach den vi Sept. lestleden gesciet, verclaert, ende dat die barbyers den voors. Mr. Gerrit zyn beken, die sy hem afgepant hebben, weder geven sellen, ende indien sy wes op hem te zeggen hebben, soe mogen sy hem met recht bespreken.

Loterye. Die raet heeft die loterye verclaert als int Ludeboeck breder beschreven staet.

Idem. Overcomen by scepenen, rade ende oudermans, dat men den loetmeysteren scadeloes houden sel van der loften,

die sy gedaen hebben of doen sellen voirt silverwerck ons geleverd, te betaalen het-gene daeraen rest te sunt Katryndaghe naestcomende, voor S. Andries dach wel betaelt te syn.

Idem. Belieft by den rade, dat Hector Wtenleen zyn liefde ende onbetaelde supplicatie aen der stat mede in de loterye sel mogen leggen.

Vuercloeten. Belieft by den rade, dat Mr. Hans van Colen, stadienre ende bus-sesent, voirt alsulcke reescap van vuercloeten of ballen, hier eertyts tot triumphie tegen der incompste van heren Henrick Palsgreve by Ryn, Hertoge in Beyeren, Elect tUtrecht, ter begeerte van den oversten op syn cost gemaect ende daeraen verdient heeft ix golden gl. van gewichte faeit currents gelts 17 gl. 8 st. 9 wit, tselve sel moegen leggen in die loterye, behouden dat hy dieselve reescap weder in der stat handen opte poirt leveren sell.

Tromper. Jheronymus van Raveswaey ende Cors Jansz. zyn momboirs over Jan Petersz., die Trompers kynderen by Neeltgen zyn wyff.

Stadt geck. Overcomen by den rade, dat Willem Goeyertsz. die dienres van der stat wegen sel laten volgen, wtgenomen die drie, die lest aengenomen syn ende geleet, sellen met die cledinghe op dese tyt tevreden wesen, ende desgelycx sel men Pierken der stat geck zyn cledinghe op dese tyt om der loeteryen will wedergeven.

Staciewyn. Overcomen ende belieft by den rade, dat der stat drie gesworen werck-luden, hoer statiewyn hebben sellen gelyck die statmeysters ende andere werck-luden.

Scerprechter. Overcomen by den rade, dat men den scerprechter mede wyn geven sel als die stat wyn geeft, gelyck een leech dienaar.

Onnatuurlycke wercken. Want een genoemt Jan Rutger van Antwerpen, beleden heeft onnatuurlycke wercken, nyet wel noemlick gedaen te hebben, soe sleten

scepenen, rade ende oudermans, dat men dat rechten sel metten brande aen syn lyff.

Loterye. Overcomen by de scepenen, rade ende oudermans, dat die weckers dese aenstaende lotery waken sellen, ende dat elc selver in persoon, die bynnen syn jaren is, waken sel, byt verboeren van een pont.

Idem. Die raet is tevreden met den ghenen, die by den loetmeysters ghaert zyn, om wt te trecken, te lesen, te rygen ende te teyckenen na vermogen der cedulen voor den raet geleverd ende gelesen.

Hospitaet van S. Katrynen. Jan Matheusz. scepenbode, jychte dat hy Arent Vinck syn volle weten gedaen heeft, om te voldoen, of goet te wysen den hospitaelmeyster tsynte Katrynen, ende hem is een dienre gegeven voirt aentasten.

Luterye. Want Reyer Slory aengeseyt heeft Cornelis Wyman, dat hy totten huise van Mr. Henrick, clockegieter, geseyt soude hebben, dat als die loterye gedaen was, dat men dan, die van horen sect nyet en ware, opte kop slaen woude, daer Cornelis voors. nyet aen en lyt, mer syn lyff bysetten wil, nyet gedacht noch gesproken te hebben, waerop Reyer voors. gracie begeert, ende die saeck aen den raet gekeert heeft, soe sleten scepenen, rade ende oudermans, dat hy 14 daghe in syn huys bliven sel gesekert ende daernaer voor den rade komen, ende bidden den raet om vergiffnisse. Dit heeft Reyer voors. geswooren te doen. Ende heeft nae gebeden.

Scerprechter. Belieft by den rade, dat den scerprechter zyn cledinghe op dese tyt hebben sel, behoudelick dat hy synen eedt doen sell, die stat nyet te ontgaen, sonder consent van den oversten.

Loterye. Belieft by den rade, dat men die scrivers van de loterye sel mogen betalen wter kyste van de loteryen, soe alse met hem overcomen is.

Statsmit. Belieft by den rade, dat Jan Jansz., statsmit, der stat stryp hebben sel als hy pleech.

Statcyskyste. Belieft by scepenen, rade ende oudermans, dat men Jan die Jager, syn rest vant silver nae vermogen der stat scultbrief wter stat cyskyste terstout betalen sel, tot syn dage over syn.

1526.

Hantbussenscutten. Item die scutterye van den hantbussenscutten sel men doen berusten tot sunt Jan te midsomer naestcomende.

Choralen. Belieft by den rade den cho-raels van den Dom tUtrecht, een vat biers te hebben, sysvry van den jare 1525.

Henrick die beeltsnyder. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat Marie van Voern in de nye straete naest de fonteyn, dat verkenscot staende aen Henrick, die beeltsnyders huysinge, bynnen 8 daghen naestco. ruymen ende afbreken sel, alle daghe by v L.

Munt. Overcomen by scepenen, rade ende oudermans, dat een yegelyc die Gelsesche snaphanen, soe wel die mette scildeke als de andere ontfangen sel moeten, by correctie van den rade, ter tyt toe onse gen. heere met den anderen staten daer anders inne ordineren sellen.

Den Hulck. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat Willem Bonert beteren sel Katryn Harnasveggers, 3 hoernken gulden, berurende die 9 R. gl., een paer lavender hosen ende enen kese, die Katryn den voorn. Willem Bonert, als cameraer van den viven eertyts geweest, gegeven heeft, omdat se weder vryelick in der stat, die hoer mitter clocken verboden was comen ende verbliven soude mogen, ende dat Willem voors. daarmede volstaen sel voor syn deel; ende gemerkt Willem voors. dieselve penningen gekeert heeft in betalinge van der viven teringe in den Hullick, soe sel sy hoer rest op ten anderen viven oick mogen versoecken, als recht is.

Scutters doelen. Belieft by scepenen,

rade ende oudermans, dat Goesen van Scayck, cameraer van der stat wegen, wtreyccken sel Thomas Croen LXIII R. gl. current, heercommende van de scuttersdoelen, nae vermogen der slinginghe op sunte Petersavont ad vincula leetleden daeraff gesleten.

Jan Beerntsz., printer. Belieft dat Jan Beerntsz. van elcken duysent carten in der loteryen te printen, twe Holl. gulden.

Loterye te St. Job. Belieft by scepenen, rade ende oudermans, opt behagen van den gilden, dat die brueders van sint Job, ter armer behoeff sellen moegen houden ende ordineren een loterye van tynnerwerck, buyten voirt selve gasthuys.

Tolrecht in Holland. Scepenen, rade ende oudermans, hebben belieft dat men Peter die wisselaer wter stadtsyskist laten volgen sel 400 Holl. gl. ende wat meer, soevele die stat van der pensye van der tolrecht in Hollandt, te paeschen naestcomende sculdich werden sel an alrehande gelt, met voirwaerden denselven termyn van der pensye der stat op synen cost afhouden, ende selven met Holl. gelt betalen sel ter goeder tyt.

Silveren of yseren hant. Belieft by den rade out ende nye, dat, alsoe Aelbert Clutinck in den jare verleden syn luchterhant, God betert, verloren heeft, alse dat hy daeromme sel mogen doen maken enen silveren op yseren hant, om syn broet mede te moghen wynnen ende hemselven te mogen behelpen.

Gescieten wten gilden op sunt Janskerkhoff, om alle statrekeningen van den jare XI aff te visiteeren. Zy volgen nominative.

Dolhuys. Overcomen by den rade out ende nye, dat men een vrouwpersoen, by de vrouwenbrueders, die overmits krancsinnicheyt dagelycx dreicht die husen te branden, brengen ende bewaren sel int Dolhuys.

Geschenck aen Jr. W. Torck. Ende dat men oick Joncker Willem Torck een silveren overdeet cruysen off cop tot een

danckbaerheit scencken sel, soe hy dat in der saken van Noirdeloes wel verdient heeft.

Idem. Belieft by scepenen, rade ende oudermans, dat men Joncker Willem Torck den silveren cop, hem ter begeerte van de geschickten wten gilden gescent, tot Yselsteyn nu seynden sel, diewyle den greve van Buren tYselsteyn is.

Idem. Belieft by den rade dat die symeysters betalen sellen van den silveren cop, die Jr. Willem Torck, doer begeerte van de geschickte wten gilden gescent is, wegende drie merc een loet, aen gelde mettet maecken LXX gl. XVIII st. IX wit, current.

Tapisserie voir den deken van St. Pieter. Belieft by den rade out ende nye ende gesckte, dat men Goeyert van Roeyenborch copie geven sel van al syn vorderinge, ende wil hy houden met zynen ede, dat het tapisserie cleet totten Deken van sunte Peter, in zyn tyt nyet gegeven en is, soe sel ment op een ander setten, die 'tgegeven heeft.

Lotery van S. Job. Belieft by den rade, dat sunt Jobs bruderscap hoir tinnewerck van hoir loterye opte Plaetse setten sellen mogen voir Hasenberch.

Rekening van den Ysselsteinschen oorlog. Die visitatie der rekening van Henr. Jansz. scutumeyster vant Ysselsteysche oirloge, anno xvc xi lestleden by den gesckten van den staten gesckiet, is gisteren ende huyden in den rade out ende nye van punt tot punt gelesen ende gepostilleert. Ende is overcomen dat men dieselve visitatie der gilden gesckte oick voirgeven sel.

Gat boven by Tho. Jansz. Belieft by den rade out ende nye, dat Dirc Evertsz. wtet gat, boven by Thomas Jansz. sel moghen comen, ter tyt toe syn saken gesckten sellen syn, behouden dat hy oirvede doen ende borge stellen sel, daer soe lange te bliven ende hem hoischelicken te dragen, oft weder int gat te gaen.

Scuttersdoelen. Overcomen ende belieft

by den rade, dat men Evert Speyertsz. betalen sel, dat rest van 100 gl. diewelcke den bussescutten voirtyts anno xxv, des Donredaghes na Oculi, by overcomen ende belieftenisse van scepenen, rade ende oudermans voir die timmeringe in der busscutterhoff toegesceyden ende belieft zyn geweest, ende soe Jacob van Voerde op affcortinge hiervan belieft ende betaelt syn by den cameraer J. Jacob in Luttekenhuys, anno xxv lestleden, lv gl. current, zoo reste nogh LXX gl. current, die welcke Evert voors. onder meer van der busscutten wegen verleyt heeft gehad, als hy den rade aengebroucht heeft.

Bedevert ten heylighen bloede. Scepenen, rade ende oudermans hebben Peter Noest, leydecker, ter begeerte van den pastoor ende kerckmeysters van S. Jacob, wtstel gedaen tot S. Meertyns toe naestcomende, syn bedevaert ten heylighen bloede te doen, daer hy op gesckten is, om hier en bynnen S. Jacobs toorn ende kerck te moegen decken, behondelick anders die voors. slitinge in weerde te bliven.

Vacerende vicarie in des Paeus maent. Belieft by den rade out ende nye, dat men alsulcke collacie als die Deken ende capittel van Oudemunster, nu doir begeerte, des raets out ende nye overbodich zyn te doen, van heer Wouter Grauwerts vicarie, nu verstorven by Mr. Jan Pels van Reckelichuysen, door die deken van Oudemunster in der tyt, ende die scout van der stat in der tyt, na vermogen der fundacien daeraff wesende, collatores aff zyn, aensiende, dat die vicarie nu in des paeus maent gevaceert is, waeromme die presentatie daeraff nu competeerende is Gerit Knyff, als een scepenborgermeyster ende schout in der tyt, overmits vacatien des stoels van den bisscop, etc. Die collatie geadmitteert synde, sel teyckenen in der stat boecken ofte registeren tot een toecomende memorie, dat die scout in der tyt oick daertoe gerechticht is, als die vacatie in des paeus maent geboirt.

Loterye. Sleten die rade out ende nye, dat alle diegene die in die loterye noch sculdich syn ponden te setten ende nu op desen dach te XII uren nyet geset hebben, dat die voer elck pont betalen sellen $1\frac{1}{2}$ stuver an gelde bynen VIII daghen naestcomende. Desgelycx oick Thonis Beeflant die XII gl. Holl., die hy oick sculdich is, off men sel elck daerna wthalen als stat scult.

Die rekeninge van de loterye by Hilbrant Scaey ende Jan Loefsz., huyden in den raet out ende nye aengebracht, is beloeft ende belieft.

Vicarie van die stadt. Belieft by scepenen, rade ende oudermans, dat die cameraer Goesen van Scayck beteren sel heer Symon Mertensz., vice-curyt te Buerkerck, voir elck pont 4 stuyvers, als die voircameraers gedaen hebben, heercomende van de vicarie ofte officium hy van der stat wegen bedient.

Craenschip. Belieft by scepenen, rade ende oudermans, dat die craenmeyster betalen sel Jan die Mild, vant onderhouden dat craenschip, na vermogen synre brieff, ende die craenmeyster mach 't die stat weder corten.

Geschenck aen den Hertog van Gelre. Belieft by den rade out ende nye, opt behagen van den anderen staten, dat men die vorst van Gelre scencken sel, drie gulden bekens off copen, bedragende omtrent 1200 gl. Holl., tot een danckbaerheit, dat syn genade ons die knechten wt den lande gehouden hebben, ende soe syn gen. dat voortyts beloeft is geweest, ende dat men die pennynge wter stat kyst voir 'teerste sell mogen nemen, ende dat deselve penningen by wtsettinge opte mergentalen, of anders by consent ons gen. heeren weder ingebracht sellen worden, daer men der kystsittenden een hantschrift onderteykent met handen 's Domsdekens, heer Jans van Reness ende des schepenborgermeysters of sel mogen geven.

Rekenboucken vermist. Item soe daer ques-

tie was om die reeckenboucken van der stat weyden, hoeghe ende leeghe, die vercoft worden anno XIV° XXXII, welcke boecken voir LX jaren verleden vermist waren, soe worden nochtans die secretaris Valentyn ende oick Goeyert van Roeyenborch, daerom opte poirt heyten gaen.

Item den secretaris ginc daerop ende lach daer twe daghen ende twee nachten; ende Goeyert van Roeyenborch gesocht wesende, worde voortvluglich. Ende omdat Valentyn secretaris gehoorsaem had geweest, soe wert hy op borchticht af laten gaen.

Besuycktheyd. Want een bedelaer hem gevenst heeft besuyckt te wesen ende bedriechlicken heeft gaen bidden ende tgeelt onnuttelicken verteert, soe sleten scepenen, rade ende oudermans, dat hy op de kaeck staen sel met een tytelbrieff, ende men sel hem geven een paer gerdien.

Stads metselaer. Scepenen, rade ende oudermans hebben Willem Jansz. aengenomen tot onser stat meyster van metselryen, soe langhe hy der stat trouwelicken ende wel dient, ende dat hy die stryp ende syn wyn mede hebben, ende die stat in stacyen dienen sel, als syn voirvaders gehadt ende gedaen hebben.

1527.

Trap voor groot Eelgis steegh. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat tot die trap voor groot Eelgis steegh gelden sellen dese nabescreven huysen, in den yersten nae sunte Geertruden brugge Meeus die brouwer, beginnende. Item nae Volrebrugh, toe Huyg Foyt Jansz. met twe huysen. Item groot Eelgisteeghe, metten afterwech nae sunter Claeskerck. Item in die Nyestraet naet dolhuys, tot Aertgen Scouten opten andren hoick van groot Eelgistege tot Daem Jansz.

Silveren covels. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat die overste ende die scout hoir silveren covels hebben sellen

nae der gewoenten tegen Palme naestcomende. Ende tgelt daertoe sel die camerader halen of boeren wten torfeyns. Ende die covels van den ouden oversten, die af zyn, sel men laten halen ende hem nae advenant van den tyt betalen.

Toverye. Sleten scepenen, rade ende oudermans, want *Beatris*, Ot Dircks wyf genoech beleden heeft toverye gedaen te hebben, dat men hoer overleveren sel den scout, gefroent als een toveneerster ende die scepenen sellen recht wysen.

Idem. Sleten scepenen, rade ende oudermans, alsoe *Lysbet*, Gerrit die Roeyen, wed. befaemt is geweest met toveryen ende sy beleden heeft segeninge gedaen te hebben, waerdoir die gebreken van broode ende anders gebetert syn, dat kenlicken is, alsoe dat men se daeromme leveren sel den scout, gefroent als een toveneerster, ende die scepenen sellen recht wysen.

Idem. Sleten scepenen, rade ende oudermans, want *Agnes*, Huygh Gerrits wyff, voortyts merckelyck befaemt is geweest van toveryen, waeromme sy langen tyt gevangen is geweest, ende daerenboven verborcht is geweest, ende gelooft heeft by verboeren hoers lyfs, dat sy sulcx nyet meer doen en soude, ende die raet daerenboven ter waarheyt wtgegaen heeft, dat sy in meer gebreken van toveryen gevallen ende oick hoir dochter dat voirt geleert heeft nae hoirs dochters belydinghe, alsoe dat men se daerom overleveren sel den scout, gefroent als een toveneerster, ende die scepenen sellen recht wysen.

Lykschouw van Steven van Zuylen van Nyevelt. Die vyff gescicte totten dode heren Steven van Zuylen van Nyevelt, lant commandeur van der balyen van Utrecht duytschen ordens, sa. ged., hebben den rade aengebracht, dat heren Steven voorsz. gestorven was aen den wonden hy hadde, te weten, een in syn hooft, hem gescoten met enen knypbusse, ende die andere in zyn hals, die hem byna affgehouden was

op syn huys tot Maersen, na tychtinghe van den gesworen statmeyster.

Aennemen van Waeckers. Overcomen ende belieft by den rade, dat de burgermeester van de vive sel moegen aennemen xxiiii goeder fynre (!) borgeren, om die waeck mede te strecken, die men loenen sel ter tyt toe die raet anders te rade wordt.

Dootgrever van de Buerkere. Scepenen, rade ende oudermans syn tevreden, dat de pastoren ende kerckmeesters van Buerkere sellen moegen aennemen ende houden Aryaen den Oosterling tot een dootgrever, ende dat hy mede opten toern die waeck bewaren sel.

Scerpreghter. Die raet out ende nye heeft op huyden voir tyerst een jaer Contraet voor een scerprechter te wesen, aengenomen, op alsulck profyten ende voirwaarden, als die verleden scerpreghter tselve bedient heeft gehadt ende noch daertoe jaerlicx te hebben een scou torfs; ende hierop heeft hy synen eedt gedaen.

Wynsys. Belieft by den rade out ende nye, dat men minrebroers alsulcke 1½ aem rynwyns, als hem gesconcken is, inslaen moegen sellen sonder enige sys daeraff te gheven.

Loterye. Belieft by den rade out ende nye, dat men een loterye ordineren sel, ter somme toe van xv^e Holl. gl., ende dat het inleggen van de voors. loterye sel wesen een pont of 3 groet Holl. aen gelde, na vermoegen die ordonnantie, die men daervan ordineren ende maken sell.

Idem. Item die penningen hiertoe sel men nemen wter syskyste, ende daer weder inbrengen van der stat erven, die men vercopen of beswaren sel totter somme toe.

Statstimmerman. Belieft by den rade out ende nye, dat Cornelis Claesz. als statstimmerman een covel hebben sel als syn voirvaders gehadt hebben.

Nye sluys. Dat concept van den nyen sluys is in den rade out ende nye op huy-

den gelesen ende belieft in den rade van Holland ter antwoerde te scriven.

Duytgens te munten. Belieft by den rade out ende nye, dat Joest van Eyck sel moegen munten duytgens van der stat wegen, elcx wegende drie vierlinck scaers, ende die sel hy telckens leveren in handen van der stat cameraer van den sack, ende daervan sel hy geloent werden tot discretie van den rade, duerende tot des raets weder seggen.

Wisselaer. Scepenen, rade ende oudermans, macht ende beveel hebbende van den rade out ende nye, hebben aengenomen tot enen wisselaer Aelbert Cluetinck, behouden dat hy synen eedt doen sel, die ordinant opt wisselen gemaect, anno XIII^c XIII^m des vryd. nae Pauli conversio, ende oick anno XV^c des woensd. na Martini Transl. te onderhouden, ende daertoe borge stellen sel als recht is, ende syn voirvaders gedaen hebben gehadt. Het is gesciedt vrydach na Judica.

Covels. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat voirtaen t'laken, daer de overste hoir covels off hebben sellen, wesen sel een outeryn, desgelycx die trompers off speelluden. Ende die dienres sellen hebben van een besegelt cruys. Ende der stat sel betalen voir elc elle drie stuyvers Holl. meer, dant int incopen gegouden heeft.

Aennemen van waeckers. Tot sekere mannen wten borgeren aen te mogen nemen by den anderen staten ende opter staten cost, daer men op staen sel moegen in last ende noide ende int waken, etc., zyn gesciedt die 4 overste, ende by hem, Adam van Diemen ende Cornelis van Meerten.

Wisselaer. Aelbert Cluetinck, wisselaer, heeft synen behoirlicken eedt gedaen opte ordinancy, gemaect XIV^c XIII^m, des vryd. na Pauli conversio ende oick anno XV^c des woensd. na Martini Transl. Zyn borge zyn geworden 's daghes hierna Gysbert Cluetinck ende Cornelis Ottensz.

Silverwerck voir de lotery. Scepenen, rade ende oudermans, hebben dat silverwerck van de loterye, die men alhier ende God wil houden sel Magdalena naestcomende, aenbestaet Joest van Eyck ende Geryt Hubertsz. te leveren, gemaect elcx op syn behoren, tusschen dit ende ons liefs Heeren Hemelvaertsdach, enen of enen halven dach voir off na onbegrepen, elcke onche gemaect silvers, soe alst te beloken Paeschen naestcomende tot Antwerpen gelden sel, ende enen halven Holl. stuyver daerenboven op elke onche voir hare reysen ende onlede, ten waer of syt silverwerck ten tyde voers. nyet en leverden, soe en soude men hem dien $\frac{1}{2}$ stuyver nyet geven derven, des soe sellen sy int yerste in betalinge hierop ontfangen VI^c enkel Phil. gulden van der Carthusers gecomen van der stat erven by hem beswaert. Item noch II^c LV Phil. gulden van de tiende van de leghe weyde vercoft, ende voorts dat rasoen van den erven lest verhuert. Ende wes hem dan rest sel men hem wter stadt syden by de leveringhe van het leste silver betalen.

Stadmit. Mr. Jacob Jacobsz. de smit, is aengenomen tot onser stadt smit voirtaen te wesen, ende heeft synen eedt gedaen.

Ordinancy te schryven voor de lege dienres. Overcomen by den rade, dat men een tafel in francyn tot Vredendael, berurende de ordinancy van de leghe dienres, om in de scepenecamer oft opt raethuis te hangen, sel laten scriven.

Munt. Overcomen by scepenen, rade ende oudermans, dat men Joest van Eyck die weet laten sell, gheen duytgens meer te munten.

Koerer op Buerkerctoern. Scepenen, rade ende oudermans, hebben Peter, die koerer op Buerkerctoren syn loon verbeterd, te weten, dat hy elcx nachts hebben sel drie cromstert.

Schutters doelen ende hoff (sic in margine). Die raet out ende nye, heeft den

coep van Agniese, Jan Comans dochters huysinge ende hofstede, tegen sunte Servaes over, totten scutten behoef aengenomen, nae wtvising ende vermoegen der cedulen by die huysmeesters mettie bewaeres van den armen noethulp van de gasthuisen van sunte Barbaren, sunte Bartelmeus bynnen, ende ten heiligen cruys buyten Utrecht wtgeschreven, te weten, die beterschap om x^c holl. gl. alsoe xx brabant stuyvers off xx badensche braspenningen gemunt, a^o . $xiii$ off ander goet payement hoer weerden voir den gulden. Des soe hebben die rade out ende nye gesleten, dat men den huysmeesters ende bewaerders voirn. totten armen behoef laten boeren sel, alle die profyten die van der wage, boven alle oncosten komen sellen. Des sel die raet jaerlicx tottie wage scicken om te bewaren ende die profyten wt te reycken, aengaende te Lichtmisse naestcomende, durende ter tyt toe die x^c Holl. gl. vol ende all betaelt sellen wesen. Ende die cedel voors. is sprekende van woorde te woorde aldus:

Die huysmeesters mettie bewarers, van den armen noethulp van sunte Barbaren, etc. tot Utrecht, willen van wegen dieselve gasthuisen tot behoef der noetarmen vercopen die huysinge, hofstede ende boogaert, met een poortwech wtgaende in de nystrate, gelegen neffens St. Servaes cloester over, daer Agniese, Jan Comans dochter int laetste van hoiren leven inne te wonen plach, op alsulcke drie goude Vranckrycksche scilde ende drie capoen sjaers, ende op alsulcke voercoepe alsoe die heren van Oudemunster (Utrecht daerwt ende aen hebben, na wtvising segele ende brieve daeraff wesende. Ende voirt meer opt ghene dat daer meer wt ditselve goet voors. gaen mach, alsoe die scout van Oudemunster seyt, twelck die huysmeesters nu ter tyt int seker nyet en weten, noch die brieff zy hebben daer nyet van en begrypen, anders, dan die renten die voors. staen, behoudelic Elisabeth ende

VII.

Lucye Agnies Comans meecht was, hoir lyftocht elcx aen een camer, daer zy nu ter tyt inne woent.

Dirck Coornhert, stadtsbussescut. Scepenen, rade ende oudermans, hebben aengenomen Dirck Coornhert, tot onser stat bussescut, ende sel ter weeck hebben voir syn pensye x stuyvers, aen den cameraer wekelycx te halen. Ende sel enen tabbert met een stryp, ende als hy in der stat dienst is, bynnen off buyten, sel hy geloent worden nader gewoenten ende sel syn verval oick hebben nader gewoenten.

Munt. Scepenen, rade ende ondermans hebben Joest van Eyck aenbestaet te munten ofte laten munten, twee duyrgens, witgens ende muttertgens, op der ordonancy by hem voir den rade overgelevert, mit conditien, dat hy die ordinanty nyet lichten en sel by swaere correctie des raets tottes raets goetduncken. Des soe sel Joest voors. der stat te baten geven op elck marck fyns, enen ryns gulden current. Ende op elck gulden current aen duitgens, nae der ordonancy daeraff wesende, drie cromsteert.

Die naebescreven is die ordonancie.

In den yersten die $vii\frac{1}{2}$ witgens maken enen halven stuyver Holl., ende tmerck sel daer van houden enen pennynck fyns, ende inde onche sel der gaen $xxxii$, alsoe datter int merck gaen sellen $ii\frac{1}{2}^c$. Ende soe maecken wt een merck silvers xx gl. hollants $ix\frac{1}{2}$ stuyvers die troys merck.

Item die de vyftien enen stuyver maecken, sellen houden xix greyn, ende in de onche sel der gaen $liii$ derselver penningen, ende in het merck $liii$ $xxiiii$, ende soe maeckt wt een merck xxi gl. vii st. Holl.

Item voirt soe sel men se mitte merck optrecken; ende waert saecke dat int merck iii , iv off v min off meer waer, daer sel die muntmeyster onbehaelt inne wesen, want men dat cleyngelt int gewicht nyet houden en kan op een stuck ii off iii , want hem gaet weer aff int arbeyden ende int

17

ghieten. Ende off sake ware datter een troeyken off een deutken swaerer waer, daer en sel die muntmeyster oick nyet inne behaelt syn, wantet d'een tyt te licht is, dat mach d'ander tyt te zwaerder zyn.

Item voert soe sel men die platen laeten maecken tot Nymmegen, altemael veerdich, gegoten, gearbeit, geslecht ende wit gemaect, ende men sel den muntmeyster geven voir zyn loen, die dat maken sel voor die v merck, enen gouden gulden.

Item noch soe moet men hebben een gesell, die de penningen hier munt tot Utrecht, ende die sel men moeten gheven twe gouden gulden ende oick den cost, ofte thyen merck op syn selfs cost.

Item soe sellen die yseren van den munters van den witgens ende van den dubbelden deutgens, die yerste reyse costen xii gouden gulden, want die yerste reyse dat men die heeft laten maken off dat die yser-snider die gemaect heeft voer die pansoenen (!), mer daer en tendens en sel men voir elcke paer nyet meer gheven dan een Hoirnschen gulden.

Item een paer yseren is een voet ende twee oversten.

Ende voirt den smit buyten off betaelt, als te weten van een voet iii Holl. stuvers, ende voir een overst ii Holl. stuvers, ende dier moeten wesen iii paer.

Item soe is Joest van Eyck wtgeweest viii daghen, om te vernemen ende wetenschap te hebben, vant ghene voirs. is, daer hy moeyenis ende cost over gehadt heeft, daer hy wel aen verdient heeft 's daechs x st. facit iv gl.

Silverwerck voor de loterye. Dat silverwerck totter loteryen is op huynen voir den rade opter kyste gebuert.

Veenen ende watergangen. Dat rapport van de gedeputeerde der drier staten, die ten hoghen hove geweest hebben, berurende tgeschil van de veenen, watergangen ende anders, is schriftelick huden in den raet out ende nye gehoirt, mitsgaders

dat compromis daerop ontworpen, ende hebben daerinne geconsenteert.

Silverwerck voor de loterye. Alsoe Joest van Eyck ende Gerit Hubertsz. dat silverwerck totter loeterye, twelck zy aengenomen hebben, ter goeder tyt geleverd hebben, te weten: hondert merck, tien onchen ende sestiendalve engels silvers wegende, elcke onche gerekent ende by den rade alsnu belieft, xxxvi Holl. stuvers, beloepd elck merck xiiii gl. viii st. Holl., te samen xiiii. lxxiii gl. x st. Holl., waerop sy ontfangen hebben x. xii gl. x st. Holl., soe rest noch te betalen iii. lvi gl. Holl., soe hebben scepenen, rade ende oudermans gesleten, dat se dat gelt van de rasoenen van de erven die in den Enge verhuert syn, boeren sellen. Ende wes dan hem daerenboven rest, sel men wtie syskyste betalen.

Doelen achter S. Jacob. Belieft by den gemeinen gilden, doer aenbrengen van de gemeyne oudermannen, dat men dat erve achter S. Jacob, daer die hantbusscutters doelen gestaen hebben, vercopen ende vestigen sel moegen.

Scerprechter. Belieft by scepenen, rade ende oudermans, dat men den scerprechter enen roeyen tabbert met een witte lyste ende een wit zweert op syn erm be-duert, geven sel.

Die Scinckell. Gesleten by scepenen, rade ende oudermans, dat Joest van Eyck betalen sel Nelleken die oylslagers, viii $\frac{1}{2}$ gl. current, voir alsulcke oncost van eeren ende saeyen als sy gedaen heeft op xiiii hont landts, gheheyten die Scinckell, die Joest van der stat nu gehuert heeft, ende die voors. penningen sel Joest der stat weder corten aen den yersten termyn van de huren des lants voors.

Scerprechter. Belieft by den rade, dat men om den scerprechter van zyn gebreken te mogen helpen, geven sel ses Holl. gl. ende d'een helft reet.

Omryders. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat die omryders, die nu aen-

genomen zyn, soeveel ter weeck hebben sellen als d'ander ter weeck, **xxi** stuvers.

Volbeyert. Belieft by scepenen, rade ende oudermans, dat Folpert Foeyt ende Claes Ysbrantsz. hoer huysinge van Volbeyert sellen mogen openen ende den orber daarmede doen, behouden 't goet daerin wesende, ende Henr. den olifant toebehoort, in bewaerder hant te bliven.

Waersegger. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat Goeyert Jansz. van Nuys, die waersegger, ende Josyne van Ghent, vry offgaen ende zeven mylen wegs van der stat wesen ende bliven sellen op horen liven, daer sy oirvede op doen sellen in brieff.

Statsmit. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat men alle yser ende colen, ten huysen van Jan Jansz., die smit, die onser stat balling is ende hem toebehoort, vercopen sel by twe gescieten van den rade, ende die penningen daeraff comende, sel men brengen voir den rade opte kyste ter stat ofte scutmeysters behoefte.

Moertbrander van het zweert ontkomen. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat men Michel van Emerick overleveren sel gefroent, den scout off zyn stedehouder als een moertbrander, ende die scepenen sellen recht wysen.

Scepenen, rade ende oudermans hebben die scepenen die macht gegeven, den voors. Michiell dat zweert te ghunnen.

Item dese voors. Michel en wert nyet gerecht, want nadat hy al verwezen was ende onder 't zweert sat, by vertreck des scerprechters, hy van ruyteren ende knechten ontdrongen worde, ende is soe ontkomen.

Gildentorens. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat die gilden hoir toornen scoen ende ledich maken sellen, soedat men se besigen mach; ende dat men se openen sel alst van node is, ende dat der gilden oudermannen ende hoir boden sluetelen daeroff hebben sellen tusschen dit ende saterdach naestcomende, byt verboe-

ren van **x L**, die men den ouderman afhalen sel, soe dicke alst gebuert.

Muntyseren. Joest van Eyck heeft die muntyseren van die muttertgens, witgens, twee duytgens, ende duitgens, huden voor den rade opter kysten geleverd, als ter clocken huynen oick gepubliceert is.

Scerprechter. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat men Mr. Coenraet, scerprechter, syn saken, waeromme hy gevangen is, op dese tyt vergeven sel, ende soe wy op dese tyt genen scerprechter gecrygen en connen, sel hy geloven der stat voort te dienen indien hy bequaem daertoe is, of anders sel hy wter stat wesen.

Silver vergulden covel. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat men enen silveren covel vergult, na syn behoren doen maken sel voor heer Jan van Huchtenbroick, ritter, als scepenborgermeyster op deser tyt, tegen Mertini naestcomende, ende tgelt hieraff sel Joest van Eyck boren van Jan Loefsz., hercomende van kees ende botter hy van der stat wegen vercopen sel mogen.

Dirc Coornhert, bussescutter. Sleten scepenen, rade ende oudermans, dat die stat gheven sel Dirc Coornhert, stat bussescut, voor den tabbert die hem die stat sculdich is, aen gelde 8 R. gl. current.

Scutters doelen. Die minute van de macht, die de raet out ende nye gedaen heeft Cornelis die Jonge, als cameraer van den scutten, omme voir den here deken ende capittel van S. Marien over te geven Ja. Lam, die beterscap van twee hofsteden mittet getimmert daerop staende after sunt Jacob, daer die hantbusscutter doelen te staen plegen, is in den rade out ende nye op huden gelesen ende toegelaten.

Scerprechter. Belieft by den rade out ende nye, dat men den scerprechter syn weckgelt voirtaen gheven doen sel by der stat cameraer.

Olymolens. Sleten die rade out ende nye, dat Jan Jansz. ende andere, olymoe-

lens sellen moegen setten bynnen Utrecht after sunt Jacob, over die Coeystraet, tusschen die Santstege ende Bollaertstoorn ande noortwestsyde ter stat muren wert, daer die raemten gestaen hebben in dien driecanten hoeck, ende anders nergens binnen der stat.

Scutten. Overcomen by scepenen, rade ende oudermans, dat men den scutten, rade ende oudermans ende dienres, wyn geven sel na ouder gewoenten.

Pensie van Holland. Desgelycx gesleten by den rade out ende nye, dat Dirc Berntsz., cameraer, die penningen van der pensie in Holland sel moegen leveren in handen van Venroy ende Jan van Wael, om die knechten mede te betalen, behoudelyck dat Venroy ende Jan van Wael geloven ende hoir hantschrift geven sellen elcx een voor al, die penningen, bynnen 14 dagen wederom op te brengen ende der stat scadeloes te houden van der pensyen voorsz.

Scerprechter. Belieft by den rade, dat men den scerprechter op dese tyt gheven sel enen tabbert als syn voirsae te gehadt heeft.

Wyntmoelen by Tollesteech. Overcomen ende ghesleten by scepenen, rade ende oudermans, dat die lantcommendeur syn wyntmoelen buyten Tollesteghe, genckaf-tich maken sel, soe datter die ondersaten van der stat doir gedient mogen werden bynnen acht dagen naestcomende, off die stat sel se selver aantasten ende verhueren totter stat behoeff.

Muntbepaling. Die raet out ende nye heeft geset die muttertgens by Joest van Eyck gemunt op vi duitgens, ende die witgens op 3 duitgens, niettegenstaende dat se soo goet syn, als die ordonnancie vermach daer se op aengenomen syn, als Joest voors. jygt.

1528.

Coeres op Buerkerctoorn. Belieft by den rade, dat Peter, die koerer op Buerker-

toorn, elcx nachts twe stuvers current te hebben, den onlede gedurende.

Statsilver. Scepenen, rade ende oudermans hebben der stat silver, dat men der stat van pacht of renten sculdich is, op dese tyt geset, elck loet op tien stuvers Hollants.

Waeckers en cruyppers. Overcomen by den rade out ende nye, dat Dirc Beerntsz. cameraer, die waeckers van 22 toornen geven sel, elke toorn iii stuvers des nachts, van S. Mertynsmisse aff, ende xxiiii cruyppers elc ii½ stuvers snachts, den tyt voorn. der onlede gedurende.

Wisselaer. Die raet out ende nye heeft op huden gesleten, dat Aelbert Cluetinck hebben sel voor syn scade, berurende den wissel, etc., na vermogen syner supplicatie overgelevert, xl phil. gulden.

Wyntmolen by Tollesteech. Overcomen by scepenen, rade ende oudermans, dat die gescicte tottes lantcommendeurs molen ganckaf-tich te maken ter stat behoeff, etc. scadeloes, vry ende quyt daeraff bliven sellen, vant ghene sy van der statweghen daeraen te cost sullen leggen.

Viscys op Calis. Overcomen by den rade out ende nye, dat men op dese tyt mette viszys op Calis, patientie hebben sel sonder enighen sys op te nemen.

Versterking der stad. Die raet out ende nye heeft den oversten volcomen bevel ende macht gegeven, die stat te sterken mit wallen ende mits affbrekinge van huissen, die de stat te na staen ende andersins alst best dienen sal.

Cloisters afdoen. Overcomen by den rade out ende nye, indien dat men een cloister buyten der stat afdoet, dat men alsdan d'ander mede gelyck den anderen afdoen sel, sonder yemant te versonen.

Scerprechter. Belieft by scepenen, rade ende oudermans, dat men den scerprechter om synre armoeden wil, voortaan geven sel ter weeck anderhalve gulden current, twelck mer enen gulden en pleech te wesen, tottes raets wederseggen.

Wyntmoelen by Tollesteech. Overcomen by scepenen, rade ende oudermans, dat men terstont luyden scicken sel om die lantcommenduers moelen ende moelenwerff af te breken ende te ruineeren, dat men der stat daeraff niet crencken en mach.

Wallen. Sleten die rade out ende nye, dat men mergen sel beginnen te wallen, after sunter Nyclaes, opter ordonnancy by den oversten gemaect, of die men noch daerop maken sel. Desgelycx after die Louwers, ende den orber daerin doen.

Yseren of metalen hant. Scepenen, rade ende oudermans hebben Aert van Moerselaer, soe hy syn hant in een vechtelic tegen Jan van Arnhem verloren heeft, gegunt ende belieft een yseren ofte metalen hant weder te mogen doen maken ente te dragen, hem mede te moegen behelpen.

Houten glinten. Die auditoers ende rechters bynnen Utrecht hebben geconsenteert, dat Joffr. Diever van Hoeff, om die gemeene vuilnisse van horen werff voir hoer doeren an de Gaertbrugghen teynden die lynmerct te mogen keeren, houten glinten boven aen der straten ende oick besyden die trap opten werff sel mogen doen maken, gelyck sy daer eertyts gehadt heeft ende alnoch voir Groenewou staen.

Busselaeyen. Belieft by den auditoers ende rechters bynnen Utrecht, dat men Cornelis Jansz. die raymaker, voor alle alsulcke witboemen hout, als Henrick, clockgieter, der stat scutmeyster wesende, van hem gehadt ende in der stat orber tot busselaeyen ende anders gebesicht heeft, betalen sel xviii Holl. guldens.

Bollaerts toorn. Aelbert van Leeuwen ende Geerloff die Wit, zyn mede geschicht by Willem van Oestrum ende Peter Ruysch, totten erven by Bollerts toorn, om die stercte van 'skeysers wegen dair te maken.

Eedt aan de K. Maj. Hebben dese nabeschr. der K. Mat. ende myn gened. heere

Elect ende Confirmeert tUtrecht, eedt ende oirvede gedaen, in forme hier nabescreven in myn gen. heere van Hoichstraten, stathouders hoff, tot meyster Jan Wterwycks huys, in presentie van myn genad. heere van Hoehstraten ende Murander, zyn genad. adjuncte, ambassatoers ende commissarisse van de K. M., oick lieutenant, schout, borgermeystersen, scepenen ende secretaris van der stadt van Utrecht.

Schalen en wichten yker. Willem Roelofs. die scilder, heeft van wegen Frans Rycoutss. zynen eedt gedaen, dat ampt van de maten ende wichten te yken, trouwelicken te bewaeren na der ordonnantie, etc.

Spoeye optie vaert. Tottie spoeye optie vaert te reformeren ende weder te maken, etc., zyn gesciet meyster Cornelis van Scoenhoven, secret. van de K. Maj. ende der stat cameraer.

Idem. Belieft by den raide, meyster Jan, tynnenmeyster te Vyanden, voer zyn arbeyt vant ontwerp van de spoeye optie vaert te maken, twee carolus gl.

Injurie. Want Aernt van Wulven aengeseyt ende beclaecht heeft Willem Bonert, dat hy, Willem voirs. hem Aernt voirs. te gemoet gecomen was, onder sunte Meertyns toern, ende dat Willem hem toegesproken had, seggende, ghy vogel, weet ghy wel dattet huyden jarich is, dat ghy myn leden braect mit pynen, twelck hy hem vermat te bewysen, wairop Willem voirs. eer die aensprake voer den stadthouder, scout ende scepenen geschiede, aengetast ende gevangen is geweest, welke aensprake Willem voirs., ter antwoerde voir der wet voirs., in presentie van Aernt voirs. komende, hoerende ende beleet daer nyet an, dan seyde, kan Aernt van Wulven my dat over bewysen, mit enen goeden man, ick wil myn hals verliesen, mer bekende wel geseyt te hebben, het is huyden jarich dat myn leden gebroken worden, dan dat hy Aernt voirs. nyet ge-

noemt, noch anders aengesproken en had. Ende alsoe dan Aernt voirs. nyet bewesen en heeft, als hy hem vermeten heeft, soe sleten die stadthouder, schout, borgemeysteren ende scepenen, dat Willem Bonert voirs. vry ende quyt wesen zel, ende dat Aernt van Wulven voirs. voer eerlicke beteringe, en sonnendage naestkomende comen sel in den Doem, ende gaen achter die processie met een bernende toertse van vier pont was, tottes heylichs sacraments behoef; ende die processie om komende, sel hy terstont gaen voer den stathouder, scout, borgermeysteren ende scepenen, ende bidden op zyn knyen der K. Maj. om gracie ende genade. Ende voir profytelicke beteringe sel hy gheven Willem Bonert, tot revensie van zyn scande ende smerte by hem geleden, vyftich Phs. gulden van Oestenryck. Ende Aernt sel voir gebannen wesen wter stadt ende lant van Utrecht, ende in Brabant off Hollant te bliven twee jaer lanck, ende nyet weder bynnen Vtrecht te komen sonder consent van den stathouder, scout ende scepenen voirs.

Pensie van Hollant. Belieft by den scout, borgemeysteren ende scepenen, dat die cameraers wtie zyskyste sellen moegen nemen soeveel penningen, daer se die pensye te Holl. ende anderen geleende penningen voir den dienres int hoff mede moegen betalen. Ende dat ghelt te verwisselen ende tot Holl. gelt te maken ten besten oirber ende der minster scade.

St. Bethanie t'Amsterdam. Die vyff gesicte totten doeden heeren Huge Willems. van Abcoude, pater te Betanyen t'Amsterdam, brachten den stathouder, scout, borgemeysteren ende scepenen aen, dat hy int water gestorven ende verdrenct was, sonder enige quetsuer te hebben, na jychtinge van den geswoeren statmeyster.

Dievery. Sleten die scepenen, dat men Dirck Henricss. overleveren sel den scout, gefront als een dieff, ende die scepenen sellen recht wysen.

Dese voirs. slytinge is van wegen die K. M. geëxtendeert ende verclaert worden, ende van den scepenhuysse in tegenwoir-dicheyt van scout, borgemeysteren, scepenen ende die partye in de vierscaer staende, oick voir den gemeynen volke openbaerlick gepubliceert, aldus als hier na volgt:

Alsoe onlanges verleden een Dirck Henricss., bevonden bynnen den huysse ofte vryheyt by nachte geclommen van heeren Tomas van Nykercken, Deken van Sunt Jans kercke t'Utrecht, gevangen is geweest, ende gehoert zyn confessie ende belydinge daer by bevonden wort, dat die voirs. Dirck Henricss. tot diversche tyden dyeveryen int beroeven van kercken ende Godshuysen, ende anders gedaen ende gepetpetreert heeft, is dairomme by den scout versocht justicie, ende verclaert by den borgemeysteren ende scepenen, in den naem ende van wegen der K. M., als hertoge van Brabant ende greve van Hollant, heer van der stadt, steden ende lande van Utrecht, dat die voirs. Dirck Henricss. gecondempneert ende veroerdelt sel wesen, gecondempneert ende veroerdelt wort mit desen, ter doet gehangen ende geworcht te worden mittie lynde. Aldus gedaen by den borgemeysters ende scepenen bynnen der stadt van Utrecht, den xii Decembris xv^o xxviii.

Injurie. Want Geertruyt, Beernt Janss. die molennaers wyff in Louwenrecht, beroepen heeft op ter straten Herman Lubbertss., ende geseyt te wesen een verredder, transenierre ende boeve, als Hermen voirs. bewesen heeft, als recht is. Soe sleten die scout, borgemeysteren ende scepenen, dat Geertruyt voirs. der K. M. ende Hermen voirs. bidden sel op hoer knyen om verghifnisse ende begeeren gracie ende genade, wederroepende tgene zy Hermen voirs. overgeseyt heeft, bekennde daer qualicken an geseyt ende over gelogen ende versiert te hebben. Zy heeftet gedaen.

1529.

Scerpreger. Die raet heeft in den engen raet aengenomen tot enen scerprechter Donaes Cruysinck, ende heeft op huyden synen eedt gedaen.

Oude scutten. Alsoe die raet out ende nye des Donredages den 9 dach in Meye anno xv^c xxvii lestleden, ten vervolge van den ouden scutten tUtrecht, den coep van Agniese Comans hoer huysinge ende hofstede tegen sunte Servaes over, aengenomen hebben die beterscap om x^c holl. gl. van den huysmeysters ende bewaerders van den armen noethulp van den gasthuysen van sunte Barbaeren, sunte Bertolmeeus bynnen ende ten heyligen Cruys buyten Utrecht, alse goede gifte ende make hebbende van Jan Comen ende Agniese syn snster, des die raede out ende nye gesleten hebben, dat men den huysmeysters ende bewaerres voirs. laeten boeren souden, die profyte jairlicx comende van der stat wage, boven allen oncosten totten armen behoeff, ter tyt toe die x^c holl. gl. voirs. betaelt souden zyn. Ende gemerct dan die huysmeysters van der wage voirs. noch nyet geboert en hebben, ende die arme groetelicken daerby veraftert zyn, ende die huysmeysters die coep voirs. in manieren voirs. nyet gherne aengegaen en hadden, ende oick op dese tyt nyet nut noch oirber en is die scutter doelen aldaer te staen, soe sleten die stadholder, scout, borgemeysters, scepenen ende rade der stat van Utrecht, dat die huysmrs. voirs. die voing. huysinge, hofstede ende cameran, met allen hoeren toebehooren ende oick alle alsulcke tymmeringe ofte muraedse alse daer nu op staet, totten armen behoeff, wederom van stonden aen antasten ende hoeren oirber ende profyt mede doen sellen moegen. Ende want die huysmeysters noch nyet geboert en hebben bynnen den lesten drie jaren, soe sel die stat betalen alle out eygen dat wter

huysinge voirs. bynnen dier tyt verscenen is. Ende die stat sel wederom boeren alle profyten van der wage voirs., ende die voertan vercoepen oft bewaeren laten, na ouder gewoenten.

Wisselaer. Andries van den Berge heeft synen geboirlicken eedt gedaen tot vermaninge van den generael van der Munte, een wisselaer alhier te wesen.

Injurie. Henrick Sanderss. geswoeren dienre, jychte by synen eede, dat hy van wegen Goeyert van Roeyenborch ende zyn vennoten, Lubbert van Alenderp ende Symon van Teylingen, gescicte scepenen after opt raethuys, opte Gansmerct een weet gedaen heeft Peter van den Berge, dat hy betalen soude sulke broecken, als hy ceertyts by den oversten ende gemeynen oudermannen op gesleten was. Doe heeft hem Peter gevraecht wye hem sulcx bevolen had, ende hy seyde Goeyert van Roeyenborch ende die busmeyster. Doe antwoirde hy, segget Goeyert van Roeyenborch dat hy syn moeder bruyt, in presentie van meer anderen die 't hoerden.

Dievery. Want Mergriet, Jan Gerrytss. dochter van Putten, in meyninge is geweest seker eetwaer te stelen, daerover zy gevangen is, soe sleten borgemeysters ende scepenen, dat zy comen sel voir den scout, borgemeysters ende scepenen, ende bidden om vergiffnisse, zy heeft gebeden.

Haegmunten. Overcomen by myn heeren die stathouder, borgemeysters, scepenen ende raet der stad van Utrecht, dat men van der stat wegen den wisselaers Gillis Janss. ende Meerten Janss. alhier van Aemstelredam om den wissel hieraen te nemen, verscreven, scadeloos houden sel, oft hem int overbrengen ofte seynden van enigen hoeren penningen ofte bilioenen, wes tusschen wegen genomen worden, duerende tot 's raets wederseggen.

Voert is overcomen, dat men alsulcke haegmunten als die zysmeysters ofte cameraers van der stat hebben, den voirs. wisselaers ter minster scaide sel moegen

ondergeven (!) om den luyden te bate te moegen geryeven.

Wisselaers. Belieft by den scout, borgemeysteren; scepenen ende raide, dat die cameraer Joest van Scroeyensteyn alsulcke penningen, hy van stats wegen onder heeft, sel moegen den wisselaers over doen, die van deselve penningen een assaeye sellen maken, ende die stat wederomme hoer weerde daeraff gheven.

Stat trompers. Overcomen by den schout, borgemeysteren. scepenen ende raet, dat die cameraer wekelicx betalen sel der stat-trompers ofte speelluden, elcx xx st. als nu loep hebben, na vermoegen hoeren aennemingen tot hoere sommen toe van vyftich gulden siaers, verstrecken.

Wisselaers. Alsoe men om den wisselaers der gemeenten met wisselen te moegen geryeven, noetlicken met penningen te lenen behelpen sel moeten, soe overdroegen scout, borgemeysteren, scepenen ende raede, soe wye van den cooplyuden, borgeren ende ondersaten, enige penningen gevaluweert oft ongevalueert opracht ende leent, dien sel men die weerde vant gene zy leenen an gevalueert Holl. of Brabants gelt wedergeheven bynnen drie weken na paeschen naestkomende. Ende sulke scaide ofte verlos als int vergieten off smelten van de voirs. penningen komen sel, die sel die stat dragen. Ende alsoe die oversten ende cameraer enen yegelicken voer zyn penningen loven ende staen sellen, soe sel hem die gemeen raet scadeloos daeraff houden.

In die clock. Willem Goeyert Willems. in die clock, heeft die helft van den brandwyns by hem gecoft, gelyft op Mechtelt zyn dochter, out omtrent elf jaeren, heffer Willem ende Joestgen, zyn wyff, ende behouden Willem voirs. dienst-vry te wesen zyn leven lanck.

Keysers wapen. Want Theeus ende Cryn, die backere in de weerde, yerst Peter van Merenborch ende daernaec Henrick van der Borch, borgemeyster, met onmanierlicken

woerden en sonnendage lestleden in de heyliche kerck onder die getyden aengegaen hebben. clagende over die rydinge van den broede, daarmede dat hoer giltbrueders by den gescicte wten raide totter rydinge tevreden syn geweest, twelck zy voer den raide hoerden te doen, als hem genoech geantwoert worde, dair zy nyet mede tevreden en waeren noch en wauden wesen. Soe sleten borgemeysteren, scepenen ende raet, dat Theeus ende Cryn voirs., ter beteringe geven sellen tot behoef des Key. Maj. wapen voir 't scepenhuys ende statpoerten in steen te setten off maken xxv karolus gulden, ende sellen beyde neringloos sitten ter tyt toe, die penningen vol ende al betaelt sellen zyn, ende dat gedaen wesende, sellen zy beyde komen bloetshoefte wte Buerkerck voir den raet, ende bidden den raide om vergiffnisse. Theeus voirs. heeft zyn helft van de penningen voer den raet in 's cameraers handen betaelt smanendages den lesten in Meye, ende voert geloeft als borge voer Cryn zyn broeder, dat hy betaelen sel tusschen dit ende sunt Jacobsdach naestcomende, des sel Cryn zyn brueder Theeus voirs. weder pande daervoer leveren ende scadeloos houden. Ende hierop hebben se den raide vergiffnisse gebeden.

Vreborch wert begonnen. Die stadtholder, myn heeren van Bourgnival ende meyster Joest Zashout, raide van de Key. Maj., hebben gethoent creditie brieven van myn gened. vrouwe van Savoeyen, etc. regente, etc., by denwelken geopent ende te kennen gegeven is, hoedat by die K. M. ende raide van den meesten gesloten was, een stercte bynnen Utrecht te maken van sunt Janshuys by sunte Katrynen poert. Ende hebben begeert assistentie ende luden van den raide, om een inventaris van seker goeden by te maken, gescicte te warden, des gescicte zyn, Willem Jans. van Amersfoort, Eelgis Jacobss., scepenen, Geryt Zem, Anthonis Befflant, raide.

S. Catryne. Myn heeren van Bourgni-

val, stadthouder, ende meyster Vincent Corneliss., raet ende yerste rekenmeyster, hebben op huyden getoent een credencie brieff van myn gen. vrou, ende daerby verclaert, dat men om den Balyer ende convent mittet gasthuys van sunte Katrynen, ter bede van den gansen rait bynnen Utrecht te moegen houden, hen een ander stede wysen ende aen helpen soude, alse ten vrouwenbrueders in de Nystraet, daer sunt Aechten gasthuys pleech te staen, daertoe gesciet zyn by den stathouder ende meyster Vincent, beyde die borgemeysters Aelbert van Leeuwen, Eelgis Jacobss., scepenen, Jan van Voerde en Anthonis Beeflant, om dit den vrouwenbrueders voer te houden, etc.

Costerye van de Buerkerk. Henrick van der Borch ende Peter van Merenborch, borgermeysters, Henrick van Moerendael, Melis Wtenenge ende Eelgis Jacobss., gesciete scepenen totten oudermannen in der tyt, Jacob Pot, ende Michiel Ram, outste van den raide nu in der tyt, Aryaen van Brevoerde ende Jacob Jacobss. in Luttekenhuys, als kerckmeysters van de buerkerck tUtrecht, hebben samentlick gegeven die overste costerye van de buerkerck Meerten Henrick van der Borchs natuerlicke soen, clerck, soe die open geworden is, overmits Jan Geryt Knyfsz., die de leste besitter dair off geweest is, nu der werelt gestorven ende tot Loeven int minrebrueder cloester geprofessyt is.

Statstryp. Belieft ende overcomen by den raede, dat men Henrick Gerrytss., die de scepenkamer verwaert een stat stryp op een mouwe van zyn tabbert geven sel.

Scerprechter. Belieft ende overcomen by den raide, dat men den scerprechter enen tabbert van roet ende wit, gelyck zyn voervader geven sell.

Loetery. Een loeterye hier bynnen Utrecht te moegen houden, na vermoegen die supplicatie in den raide gelesen, is op huyden by den scout, borgemeysters, scepenen ende raet geconsenteert ende belieft.

VII.

Verboden spel. Want Adam van Colen, Geryt Lambertss., genoemt scranckert, van Utrecht, ende Jan Beernts. van Eemden, beleden hebben met botterye ende speelen omgegaen, ende veel luyden daermede, alse oick met quaerten, valschen dobbelsteenen, dat ryemken te steken omgegaen ende bedrogen te hebben, soe sleten borgemeysters ende scepenen, des van den scout vermaent wesende, dat se op tie kaeck staen sellen mit quaertspuelen ende dobbelsteenen behangen, met een tytelbrieff voer hoer borst, ende sellen voert ewelik wter stat ende tnedersticht van Utrecht wesen. Ende sellen oick behoerlicke oirvede doen, geen onstantafstige saecken meer te doen opt verboeren van hoeren liven.

Processie. Overcomen by borgemeysters, scepenen ende raide, dat men die processie nader gewoenten houden sel, te weten, dat die raetsheeren elck een toertse voert heylich sacrament dragen sellen.

Carmeliten convent. Dat begheren van onse gened. vrouwe van Savoeyen, regente, etc., alse dat men den carmeliten gunnen soude haer convent te maken tsunter Nyclaes by die kerck, soedat se goidsdienst ende hoir getyden in de kerck aldaer souden moegen singen ende houden na hoers convents ordonnantie, tot contemplatie van de K. M. ende myn gened. vrouw voirs., is huyden in den raide opten raethuyse, overmits credentie sprekende op myn heeren die stathouder ende meyster Joest Sasbout, doctoer, raet ordinaris van de K. M. etc., geopent ende tkennen gegeven. Ende is oick aldaer die begeerte voirs. by den borgemeysters, scepenen ende raide der stadt van Utrecht belieft ende geconsenteert, soe men dat opt gadelicste ende ter minster quetse van den kerspел buerluyden ordineren ende maken sel moegen.

Carmeliten. Die Carmelyten is gegunt een bede ofte peticie bynnen der stat ende statvryheyt, opt behaigen van myn heere die stadthouder.

Loeterye. Die loeterye na vermoegen dat octroey, in den raede hyuden gelesen, voert te vervolgen ende den oirber in als te doen, is bevolen by den ganssen raide den twee borgemren. mitten twee cameraers ende twee van den raide, alsoe Matheus Block ende Dirck de Goeyer.

Idem. Die overste ende gescicte tottie loeterye hebben den raede aengebracht, dat se opt behagen van den raide overcomen waren mit Geryt Hubertss. die goutsmit, ende hem aenbestaet hebben alle dat silverwerck tottie loeterye te leveren bynnen Utrecht, op synen cost ende anxt, ende sel al wesen Antwerpens ny teyken; alsoe alle die sess groete prysen tusschen dit ende sunte Maria Magdalenen dach, ende die ander bynnen een maent daerna, twee off drie daigen voir off na onbegrepen, elke onche vant silverwerck voirs. voer 33 stuvers, des soe sel die stat Geryt voirs. gheven opte hant, als hy wtreysen sel omt yerste silverwerck te halen VIII° karolus gulden, ende bynnen XIII daigen nae dattet leste silverwerck geleverd sel zyn noch VIII° karolus gulden, ende tleste gelt bynnen zess weken dairna. Ende dit hebben scout, borgemeysters, scepenen ende rait geadmitteert, bekost ende beloofd te achtervolghen.

Idem. Henrick Wilgerss. is gescicte tottet pont ofte renteboeck, ende der rekeninge van Geryt van Zwoll, omme dat voert te reyen ende die ponden in de loeterye over te scrieven, etc., in de stede van Goesen van Scawyck ende Anthonis die Man.

Greefmeester. Belieft by den borgemren., scepenen ende raide, dat die greefmeester mede stryp hebben sell als hy plach na ouder gewoenten.

Deutgens. Overcomen by den schout, borgem., scepenen ende raide, dat men die deutgen na vermoegen dat octroey van Key. Maj. sel moegen ontfangen, dair men een weet off doen sal by den scouten diennes optie Backerbrug, int vleyshuys, vischmerct ende anderssints daert van noede

is, by correctie tottes scouten ende scepenen goetduncken.

Rethorykers. Belieft by den raide, dat die gesellen van der violetten, batementen sellen moegen spelen na vermoegen hoeren cedulen voer den raet geleverd.

Loeterye. Overcomen by borgemren., scepenen ende raide, dat nyemant van den borgeren off ondersaten eenige lyffrentebrieff in der loterye, om enige prysen te wynnen, sel moegen leggen, waervan die luyden in hoer sacramenten oft heyligen olye leggen.

Yseren tralien. Overcomen by den raide, dat men setten sel yseren tralyen op beyden hoeken van de Noede, alsoe Jan Dirss. van Hensbeeck ende dat panser, ende noch vier optie Cruystraet op elken hoeck een, ende noch vier off zess van de Cruysstraet tot sunt Jans roester wert, daert best dienen sal, ende al tot discretie van de gescicte tot costen van deghenen, die daerdoer wateren.

Loterye. Die raet heeft belieft meyster Reinbout thyen karolus gl., ende meyster Willem vyff karolus gl. voer hoeren dienst zy der stadt aen de Vaert ende anderssins gedaen hebben, om in de loeterye te moegen leggen.

Buerkerk. Sleten ende beliefden schout, borgemren., scepenen ende raide, alsoe die gemeen heeren ende vicarien van de buerkerek gerent synde in de presentie van outs gehadt hebbende wtie huysinge, die noch onlange jaeren gestaen heeft op sunte Meertyns brug, neffens der trappen van die Sadelstraet, vyff gouden rynsche gulden siaers erfrenten, welke huysinge by der stat om der stat straette afgebroken ende die profyten daeraff in der stat oirber gekeert zyn, mits belovende den voirs. heeren, dat men hair voirs. renten van vyff gouden gulden siaers weder by der stadt renten, die men jaerlicx by der stadt cameraer wter rolle betalen moet, stellen ende mede betalen soude, twelck dus lange van den jaere XV° XX lestleden verbleven

ende mer drye jaeren van Jan Aertss. van Boesichem, cameraer anno xv^o xxiii op betaelt zyn geworden, alsoe dat men daerom nu die voirs. renten in der stat rolle setten ende jaerlicx voertaen dairwt betalen ende met zegele ende brieff in behoirlicker formen vestigen, oick die afterstallige renten betalen sel, te weten sess jairen, dair den lesten termyn off verscynen sell op sunte victoirs dach anno xv^o xxx nu naestk. dess sellen se hoer zegele ende brieff weder in der stat handen leveren, by der vestenisse voirs. Ende hiervan zyn zegele ende brieff in behoirlicker formen gepasseert.

Loeterye. Den oversten is die macht gegeven te scicken wten scepenen ende raide, om by die loeterye te sitten by geboerten. Insgelycx die officianten van te lesen, wt te trecken ende te rygen, etc.

Scerprechter. Belieft by den raide, dat men den scerprechter telken als hy yemant alhier van der stat wegen recht, tsy mitten zweerde ofte der lynde, geven sel telken vi L.

Loterye. Geconsenteert dat die loetmeesters elken zyn prysen hem gevallen, zellen moegen laten volgen na vermoegen der carten.

Luterye. Want Dirck Taets sich onwyselicke gehadt ende gedragen heeft int werck van luteryen, daerinne sprekende ende arguerende tegens dat heylige christen geloove, die sacramenten ende ordonantien der heyliger kercken als genoegh betuycht is, soe sleten borgemren. ende scepenen, dat hy voer dese yerste reyse ter beteringe geven sel xx karolus gulden, na vermoegen die placaten van de Key. Maj. alhier gepubliceert.

Stats metselaer. Overcomen by den raide, dat die cameraer ende scutmeyster sel oirloff geven Dirck Dirss., statmetselaer, ende enen anderen bequamen meyster in zyn stede scicken.

Rethorykers. Die raet heeft belieft die rethorykers voer hoeren dienst van een scoen

personagie ende battement, gedaen tot triumphe van den pays, etc., x kar. gl. opten kersavont.

Scerprechter. Belieft by den raide, dat die cameraer wtreycken sel wekelicx x stuvers, den scerprechter meyster Henrick tot 's raets wederseggen.

Loeterye. Overcomen by den raide, dat die loeterymeesters bynnen viii daegen naestk. hoer rekeninge van der loeteryen ende die brieff dair ingeleyt, in een cedel opter kysten brengen sellen. Ende die dair ponde in sculdich zyn die namen ende die restanten oick in scrift leveren sellen. Ende alsdan sel men hoer loen wederom slyten ende believen.

Idem. Belieft by den schout, borgemren., scepenen ende raide, dat die officianten, die in de leste loeterye gedient hebben, alsoe die naemlesers, wttreckers, nyetlesers ende rygers, hebben sellen, te weten, die naemlesers ende wttreckers elcx vii st., die nyetlesers elcx vi st., ende die rygers elcx vyff st., onder dach ende nacht den tyt van vyftien daigen lanck. Ende dat die scrivers sellen hebben van elcken duysent namen, prosen ofte divisien te scriven, veertien stuvers.

1530.

Luterye. Overcomen by borgemren. ende scepenen, dat die schout sel moegen laeten verborgen Dirck Weyman, die gevangen is ter saecken beruerende luterye voer duysent karolus gl., scepenen wysinge te verwachten, off die man weder te leveren.

Buerkerktoorn. Belieft by den raide, dat die cameraer bestaden sel den toern te buerkerck ten besten oirber.

Dievery. Die schout, etc., Nyes, Jan van Remunden dochter, hoer aensegende, dat se seker perselen gestolen soude hebben, dat zy beleden heeft voer den scepenen, hoer voergelesen wesende opt raethuys, ende dat men dat hoerde te rechten an hoer lyff, off soe die scepenen dat

kennen off wysen souden, etc. Zy bat om genade ende geen recht, bestaet an Aelbert van Leeuwen; gewesen by scepenen, soe alst in ruteryen gesciet is, ende die perselen cleyn syn dair men billicx geen lyff om verboeren en soude, dat die scout daermede begaen sel moegen.

Van Scaeyck, schilder. Anthonis de Man ende Aryaen van Helsdingen, zyn momboers gesciet over Evert van Scaeyks die scilders onmundige dochter Nelleken.

In den roden salm. Cornelis die Jonge ende Rutger Cluetinck, zyn gesciet by de momboers van Aryaen in den roeden zalms onmundige kynt, om te overcomen by den pantvercoepers bestes te doen voirt kynt.

Juwelen van Buerkerck. Scout, borgemren., scepenen ende raide, hebben die kerck van Buerkerck toegevoecht ende belieft te hebben alle alsulcke gouden ryngen, tapisserycleden, die in de loeterye geleyt waeren. Ende dat op rekeninge van alsulcke sculden, als die stat vermoegens zegele ende brieve daarvan wesende, die kerck voirs. van sekeren gouden kelcken ende andere hoire kerckjuwelen sculdich zyn gebleven, geestimeert dese voirs. ringen ende tapisserycleden voir c gouden gulden.

Scerprechter. Meyster Coenraet, scerp-rechter, heeft op hynden zynen behoirlicken eedt gedaen, de Key. Maj. ende scout van Utrecht houdt ende getrou te wesen, etc.

Oirvedebraak. Want Michiel Egbertss., die backer, hem ontgaen ende misdaen heeft tegens zynen eedt, hy int lest incomen van dese stat met meer ballingen gedaen heeft, die Key. Maj. ende oick den Elect ende Confirmeert van Utrecht, ende voirt tegen thevel hem van Key. Maj. wegen gedaen by synen eede, dat hy nyemant geestlicken noch weerlicken, met afdragende woerden ofte wercken in gheenrewys misdoen en soude, twelck hy aen Reyer Janss. onlangs leden misbruyct heeft, als genoeg bewesen is, waerover hy by den scout van Key. Maj. wegen be-

sproken ende te recht voir borgemren. ende scepenen gestelt is worden. Soe sleten ende wesen borgemren. ende scepenen by advyse van myn heeren die stathouder van Key. Maj. wegen voer recht, dat men Michiel voirs. optie vierscaer voert scepenhuis zyn twee vorste vingeren int anderde lyt, an zyn rechterhant afhouden sel. Condepnerende hem voert in de somme van 1110 karolus gl., daarvan die 11 deelen komen sellen tot profyt van den keyser ende dat derdendeel tot reparatie van de wittevrouen poert. Ende bannen oick den selven Michiel voirs. drie jaeren lanck bynnen der stat van Utrechts poerten ende mueren te blyven opt verboeren van zyn lyff. Actum ten daige voirs. int poirthuysgen ofte brug van Vredeborch aen de zuytsyde.

S. Willebrorts kynderen. Overcomen ende belieft by den scout, borgemren. ende scepenen, dat men tot versueke van sunte Wilboerts kynderen enen nyen brieff maken sel moegen naert ontwerp wter scepenenboeck, beruerende een gifte ende maicke van meyster Henrick van Eyck, notaris, etc., van de date xv^o xxv des donredages na sunte victoers dach, soe die principael brieff by ongeval vermist is. Behoudelick oft die principael brieff voirs. tot eniger tyt te voerscyn quame ongecanselcort, dat dan desen tegenwoirdigen brieff van geenre weerden wesen sel.

Keizerl. wapen. Belieft by den raide Jan Block, op rekeninge van de wapenen van de Key. Maj. te stofferen LX phs. guld.

Dienst van 't erfhuys. Gerbrant van der Duyst heeft den dyenst van erfhuys overgeset op Willem Boenert, ende Willem Bonert heeft hem verborcht te betalen v^m vi^c L, by Hermen van Ravesway ende Lubbert Flopsen, ende Willem voirs. heeft zynen behoirlicken eedt gedaen. Ende Gerbrant heeft 11^m L by Dirck van Breevelt.

Scerprechter. Belieft by den raide, dat die scerprechter hebben sel enen palsrock

half roet ende half wit van Kempens laken mittet voeyerlaken.

Kerkröof. Wat Cornelis Rutgers. van Delft, genoemd die smets, besproken wesende van den scout van Key. Maj. wegen van diversche dieveryen, voert gerecht ongehecht ende ongebonden wesende, ope-lick beleden ende bekent heeft tot diverschen stonden ende plaetsen, wt kercken ende goidtshuysen, ende oick anders waer gestolen ende dieverye gedaen te hebben, dat men geboirlick hoert te straffen. Soe sleten ende wesen borgemren. ende scepenen voir recht, dat men sulcx rechten sel mit-ter lynde an zyn lyff als een kerckdyeff.

Herman van der Goude. Op huysden heeft die borgemr. Henrick van der Borch, die gedeputeert is geweest met Mr. Hermen van der Goude, van wegen den ecclesien ende Gysbert van der Voert ten hoegen hove, omme prorogatie te werven van der bede des keyzers, zyn repoert voir scout ende scepenen opt raethuys gedaen, ende getoent missive aen de drie staten, gescreven van myn gen. heeren van Hoehstraten, vermeldende seker prorogatie aldaer verworven.

1531.

Statsscriver. Cornelis Hermens. van Vyanden, scriver, heeft op huysden synen behoirlicken eedt gedaen, des raits saicken te helen ende al te doen dat hy in de stede van Valentyn, zyn wyfs vader, sculdich is te doen.

Waeckers, omryders, etc. Alle die omryders, cruypers ende wakers, hebben op huysden dit nabescr. punt van wegen myn heeren die stadthouder, scout, borgemren. ende scepenen, mede voert scepenhuys after der ordonnantie aen de mueren te wesen, etc., geschreven wtgehangen, te achtervolgen, beswoeren.

Cruypers. Voert soe gebiet men noch allen omryders, wakers ende cruypers, om der stadt ende opten toernen ende mueren bynnen ende buyten ommerydende ende

wakende, dat se noch voertan trouwelick ende wel scerpelicken toesien ende waken, ende hoer waichuysgen, nadat sy opter waken syn, open laten ende nyet toe en sluyten. Ende oick nyet van der waick gaen en sellen eer dat men den hoern lestwerff geblasen heeft des morgens, byt verboeren die hier inne broekich bevonden werd van zyn weeckloen, ende noch dair benevens op ter kaken te staen ende wter stat gebannen te wesen ten ewigen daegen, oft anders arbitralick gecorrigeert te worden nae gelegentheyt der saicken ende die broecken voirs., mits noch dairtoe twee pont van de statpacy sel hebben ende wesen tot profyte van de scouten ende stadtdienres ofte omgangers, die se becoeren ende in gebreke bevynden sellen.

Raetscapel. Belieft by den raide, dat men die raetscapel in de buerkerck sel moegen, vermoegens een ontwerp dairvan gemaict, voert yerst dat houtwerk, dan die metalen pylres sellen moegen berusten tot op een ander jaer, die stat des best macht hebbende.

Jan Beerntss., printer. Jan Beerntss., boekeprynter, ende Jan Bruyn, zyn mombers gesciet over Aryaengen, Robbert Peterss. beduerwerckers dochter, by Janne- gen Aernt Kemerlincks dochter, zyn wyff was.

Geryt, die orgelmaker. Matheus Block ende Jacob Aertss., zyn momboers over Beernt van Zolms vier onmundige kynderen by Joffr. Alyt, meyster Geryt die orgelmakers dochter zyn wyff was, alsoe Lodewyck, Janna, Alyt ende Marigen.

Craen. Overcomen by den scout, borgemren., scepenen ende raet, dat Jacob van Leeuwens erigenamen, die gebroken muer voer hoer huysinge van Keyseryck, dese reyse maken off doen maken sellen als redelicst ende doenlicst. Ende wes voertan daer meer an gebroken sel werden, byt wercken van die Craen, sellen die craenkynderen doen maecken, dair men die craen voertan op verpachten sel.

Munt. Overcomen by den raide, dat se bliven willen by den octroye van de Key. Maj., van de date duysent vyff hondert ende dertich, den xxv dach February, den staten van Utrecht geoctroyeert, alsse dat 't grootgen op elcken ouden scilt geset, mede een voertganck hebbe gelyck die drie groeten op elck vat byers bynnen Utrecht, ende tselve gelyck gepubliceert te werden ofte dattet gelyck sel aen bliven staen ter tyt toe, die gecommiteerde van de Key. Maj. hier gecommen sellen wesen ende hier anders inne, by ende met hem luyden geordonneert sel werden.

Pensie van Hollant. Overcomen by den raide, dat Goesen van Scawyck, cameraer, betaelen sel den heeren van sunt Jan, hoer verscenen haver nae geset, etc., wten lesten wynsys van desen dage. Ende die pensye van Holl. te paeschen verscenen, sel men voirt die rest betalen wten eersten wynsys.

Peertmerct. Belieft by den raide, dat der stadt cameraer Goesen van Scawyck, den ouden steen optie peertmerct, leveren sel moegen soeveel anderen nyen steen op den steenoven.

Hinderdam. Overcomen by den raide, opt behagen van den anderden staten, dat men den hynderdam sel laeten leggen ter plaetsen, dair se nu leyt, ende dat men die gebreken allen doen maken ende repareren sel ten besten oirber op ten minsten cost.

Goutsmeden. Jacob van Noerde ende Dominicus van de Vecht Abelss., beyde goutsmeden, zyn momboers gestelt over Cornelis, Aryaen Corneliss. onmundige soen, goutsmit.

Meyneedt. Alsoe als die scout van Key. Maj. wegen enen Goert Aertss. heeft doen vangen ende pynneges, seggende dat hy meynedich wesen soude, alcer die scepenen vonnislick gekent ofte gewesen hebben dat hy meynedich waere. Ende gemerct dan Goert voirs. overbodich geweest heeft ende noch is den scout goede sufficien te borge te stellen, rechts te plegen

ende tgewysde te voldoen [of weder in vangenisse te gaen, soe wesen borgemren. ende scepenen voer recht, dat die schout voirs. gehouden sel wesen den voirs. Goert Aertss. op cautie ende borchtucht als voirs. te ontslaen, ende voert te recht te stellen als recht is voir scepenen; hiervan soe heeft die subsituyt van den scout voirs. terstont geappelleert.

Trap tegenover het wanthuys. Overcomen by den raide, dat die cameraer laten maken sel die trap tegen 't wanthuys over, soe die bueren daerop bescout zyn.

Retorykers. Belieft by den raide, den retorikers voir zekeren hoeren dienst den zys van 6 vaten byers, te corten in Leeuwens boeck, alsoe 4 vaten tot Willem Claess. ende 11 vaten tot die wed. Cluetincks, dair 11 teyckeninge off gegeven zyn.

Statmetselaer. Floris Roelofsz. van Wyck, onse borger, is op huyden by den scout, borgemren. ende scepenen, inde scepenamer na den middach aengenomen totter stadt geswoeren metselaer in de stede van Dirc Dircss., metselaer, ende heeft zynen eedt gedaen als een geswoeren.

Vuilnis op de bruggen te ruymen. Overcomen by den raide, dat men alle die bruggen over die stat graften gaende, ruymen sel van hout, steen, calck ende ander poenen, eerde ende vuylnisse, bynnen viii dagen naestk., ende datter oick geen houtsagers op staen en sellen, byt verboeren van enen car. gl. alle dage, daer koermeyster off wesen sellen alle des scouten ende statdienres. Ende oft hier gebreck in geviel, dat by den dienres voirs. toequame, soe sellen die dienres elcx den selven koer voirs. verboeren.

Peerdenmerct. Dat ontwerp van den erf-pacht vant erve, daer die peertmerct nu gemaect ende geleyt is after sunt Jacob by Bollaerts toern, overgegeven voir den Ballyer ende convent van sunte Katrynen van Agnyese, Claes brouwers dochter, met Cornelis Dedel, hoers mans, ende weder-

omme den reversbrieff by der stat daeraff gemaict, waerinne die renten van drie goede gouden Davids Biscops gl. van Utrecht off pay, etc., versegelt ende geloeft worden te betalen wter stadtrolle, op ver-suym etc., zyn op huyden in den raide gelesen ende belieft te expedieren.

Idem. Item insgelycx van anderde hof-steden dair omtrent gelegen, die mede totter peertmerct genomen ende die renten in der stadt-rolle gestelt zyn, ende brieve te maken in behoirlicker formen belieft zyn worden.

Erff totter peertmerct. Overcomen by den raide, alsoe als Mathys van Alblas, als borge voir Jan die Cryter, zyn zwager, vleyshouwer, heercomende van de huer van de vleysbanck, anno xv^o xxx, sculdich is xli kar. gl., elke kar. gl. met x L aen den cameraer van der stat te moeten betalen, wantan Mathys voers. sculdich was, d'een helft in Joest van Scroeyen-steyns boeck in syn naejaer te setten, ende doe die ponden nyet soe goet en waeren else in Aelbert van Leeuwens boeck, zynde in syn voer half jaer, else dat daeromme Mathys voirs. zyn volle somme van xli kar. gl. ten vollen betaelen sel in Aelberts van Leeuwens boeck, des soe sel men den coep van synen hoff by Bollaerts toern aen die peertmerct getogen, by Aelbert van Leeuwen voirs. van wegen ende tot behoef der stadt van Utrecht gecoft, verhoegen vyff kar. gl., soedat hem daer nu off toecomen sel, twelck men deen tegen dander offslaen ende compenseren sall.

Boeken van de Buerkerck. Die gescicte van 'sraets wegen, else Joest van Scroeyen-steyn ende Matheus Block, scepenen, totten rekeninge ende boecken wesende onder heeren Joest Claess., vicarius te Buerkerck, aengaende zyn medebrueders van de buerkerck, hebben den raide weder by gebracht, ten huysse daer heeren Joest voirs. gestorven is, ontfangen te hebben een besloten register in francyn gescreven, daer

der vicarissen goeden inne gescreven staen, houdende LXXIII bladen scrifts.

Item noch een manuael van opboeren ende wtgeven vant jaer xxix, beginnende Mertini in den wynter, houdende vii blay scrifts, ende van 't seste blat was een stuck beneden afgesneden.

Item noch drie quytancien, daerin gesteken een van her Dirck van Wely van xii gl., een van meyster Jacob Stoep, van xlviii st. ende die leste van de heeren van den Doem van 10 gulden.

Item noch een manuael van opboeren ende wtgeven vant jaer xxx, beginnende Mertini anno xxx, houdende viii bladen scrifts.

Item noch een lapken sequntur defalcata ende an dander zyde recepta reddit. eccl. civilis, van twee blaeygen, heeft ontfangen meyster Geryt van Westrenen ende her Reyer Janss. dair oick by wesende, meyster Joest van Neerden, vicecureyt te Buerkerck, etc.

Peerdemerct. Belieft by den raide, dat Lubbert Zass, zynen muer gelegen besyden aen de peertmerct, lyndrecht van den enen hoeck totten anderen sel moegen doen maken.

Waeck. Alsoe twee wakers, else . . . . . nadat se angesproken worden terstont nyet geantwoert en hebben, hoe-wel dat se voer ende nae opten selven nacht wel gewaect hadden, sleten daer-omme borgemren. ende scepenen, dat ze van der waeck voortan verlaten sellen zyn, ende van haer weeckloen nyet hebben en sellen. Ende sellen komen voer den gerechte ende bidden om vergifnisse. Zy hebben gebeden 2 Octobris.

Denemarken. Den 1 Octobris compa-reerden opten raethuysse van dese stat die edele ende vermoegende heeren, heere van Bourgnyval, stathouder, meyster Jasper Lievenss. van Hoegenlande, yerste van den raede provinciael bynnen Utrecht, ende die scout van Utrecht, mitgaders oick

borgemeysters, scepenen ende raide der stad van Utrecht, aldaer geroepen wesende. Alwaer die yerste raet oft president voirs. van Key. Maj. wegen opende ende tkennen gaf, dat die Key. Maj. gecommitteert hadde omme den raet bynnen deser stat te ordineren ende setten, mynen heere van Assendelft, yerste raet in Hollant, myn heere van Bourgnival, stathouder ende yerste raet bynnen Utrecht, mer want myn heere van Assendelft optie tyt nyet gelegen en was alhier te compareeren, overmits die Coninck van Denemerken met zyn volck die in Hollant laegen, soe worden dese tegenwoerdige borgemeystersen, scepenen ende raet, gecontinueert ende bevolen, recht en justicie te doen op hoeren ouden eedt na behoeren, ter tyt toe men hem anders van Key. Maj. wegen soude laten weten.

Craenscip. Sleten borgemeysters, scepenen ende raet, dat Aelbert van Leeuwen als cameraer, betalen sel Reyer die Milde tgene hy ten afteren is vant craenscip, by sonnescyn van desen daige, byt verhoeren van enen kar. gl. alle daige dairnae.

Lekendyck. Die regeerders der stad van Utrecht begeren guetlick opten dyckgreeff ende heemraiden, dat zyt overleggen willen, soedat men die settinge opten Lekendyck verlichten mach soe veer 't mogelijk is, ist nyet moegelijk, soe consentee ren sy gelyck anderen staten. Ende zyn by gescit wten raide Jan van Voerde ende Henrick Wilgerss. Ende dat men die settinge opten Hynderdam modereren soude moegen op een blanck den mergen, des soude men den cameraer executie doen, dat hy geen restanten overleveren en soude moeten.

Branttrap voor Sonnenburg by S. Hiero. Overcomen by den raide, dat se bliven willen by overcomen van den raide, anno xv. vii des maenend. den xix July geschiet, beruerende die branttrap voir Sonnenberch by sunte Jheronimus. Ende dat die gene die onder dieselve branttrap, vermogens

dat selver overcomen behoeren ende gepant zyn omme tot anderen branttrappen mede te gelden ende te betalen, hoer pande weder hebben sellen.

Waeckstoornis. Want Jan Henricss., wever, een waker, besproken wesende van den scout van Key. Maj. wegen, dat hy hem tegen die ordonnantie opter waken gemaict ende by hem beswoeren, merckelick ontgaen ende misdaen heeft, gemerct die onderscout opter waken komende ende hem aenroepende, dat waichhuysgen toegehouden, qualick gesproken heeft, seggende, quelt u moeyer, oft desgelycx, dreygende hem oick met steen van boven neder te werpen, twelck hy voer scepenen beleden ende nyet versaict en heeft. Soe sleten ende wesen borgemren. ende scepenen, des van den scout voers. vermaent wesende, voer recht, dat die waker voers. gepriveert sel wesen van zyn weeckloen, ende daer beneffens optie kaeck staen ende wter stat gebannen wesen sel ten ewigen dagen, allet na wtwysinge ende vermoegen der ordinancy van der waken voirs. Hy heeft optie kaeck gestaen.

Want Herman Janss., wever, een waker, besproken wesende van den scout van Key. Maj. wegen, dat hy hem tegen der ordonnantie opter waken gemaict ende by hem mede beswoeren, ontgaen ende misdaen heeft, gemerct die onderscout opter waken komende ende hem aenroepende, dat waickhuysgen heeft helpen toehouden, twelck hy voir scepenen beleden ende nyet versaict heeft. Soe sleten ende wesen borgemren. ende scepenen voer recht, des van den scout vermaent wesende, dat die waker voers. gepriveert sel zyn van zyn weeckloen ende der wake, soedat hy nyet meer sel moegen waken, ende sel daer beneven reysen bedevaert tot Amersfoort tot ons lieff vrou ende dair betoen off brengen, ende dairna sel hy komen voer den scout, borgemren. ende scepenen, ende bidden om vergifnisse. Heeft gebeden.

Katryn in de hel. Overcomen by den

scepenen, dat men Arnoldus die consistorie clerck met zyn wyff ende meyster Aelbert berbyer, onder den toern, sekeren sel in hoer huysen, om des willen zy geseyt hebben dat die scout becoert soude hebben Katryn in de hel, om des willen dat si een scottel moes om Goids willen gegeven soude hebben, ter tyt toe sy sculdiger luden gewesen, oft dat die scepenen die saick geterminiert sellen hebben.

Scerpregher. Belieft by den raide, dat men meyster Coenraet, scerprechter, scencen sel wt gratien enen tabbert, gescaekert roet ende wit van redelicken pryse nader gewoenten.

Eedt op te munten. Op huden den xxiiii Novemb. hebben die scepenen solempnelen eedt gedaen in handen van den schout van Key. Maj. wegen, die ordinancie van de munten te onderhouden na inhoud ende vermoegen des mandements, daeraff gepubliceert.

Katryn in de hel. Overcomen by borgemren. ende scepenen, dat Aernoldus van Bueld, Bely zyn wyff, ende meyster Aelbert barbyer, onder den toern, die tot noch toe versekert geweest zyn in hoeren huysen, om des willen sy voert geseyt hebben, dat die scout gecorrigeert soude hebben Katryn in de hel, omdat se om Goidswil gegeven soude hebben, twelck nyet waer en is, alse dat se daerom komen sellen voir scout ende scepenen ende bidden om vergiffnisse.

H. Henrickss., beeltsn. Tomas Janss. ende Aryaen van Helsdingen, zyn momboers gesciet over Cornelia, Henrick Henrickss. die beeltsnyders dochter, die hy hadde by Brecht zyn huysfrou.

Vlas hekelen. Overcomen ende belieft by scout, borgemeysters, scepenen ende raide, dat die ghene die vlas swyngen ende hekelen willen, dat doen sellen moegen openbaerlicken voer in hoiren huysen by lichten daige, oft van des mergens te vyff uren tot des avonts tot acht uren toe by keersen in lanteernen, hangende voer

VII.

hair huysen, aen de straet, aen die loeyffen onder den blauwen hemel, off staende buyten shuys op haer vynsteren, oft in kelres off cluysen, dair geen perikel in gelegen is oft anders, byt verboeren in de ordonantien benoemt ende ter clocken vercundicht, anno xv^c drie des woensdages na Egidy.

Claes van Nes, priester. Heer Claes van Ness, priester van Campen, heeft synen eedt gedaen die Key. Maj. getrou te wesen ende is gelogieert naest her Symon, tottie snyer.

Jan Gerritss., beeltsnyder. Jan Verborch ende Jan Gerritss., beeltsnyders, zyn momboers gesciet over Jacob die beeltsnyders onmuidige kynderen.

1532.

Waeckstoringe. Want een genoemt Tonis Aelbertss., optie waick gevochten heeft, daer hem die scout van Key. Maj. wegen voir scepenen op besproken ende tot behoerlicke correctie geconclueert heeft, soe hebben die borgemren. ende scepenen tselve genoegh gebleken wesende, gesleten ende gewesen, slyten ende wysen voer recht, dat Tonis voirs. mergen voir middage staen sel optie kaeck voir Hasenberch, ende dat men hem dapperlick ende wel gheselen sel mit roeden, ende gebannen wesen sel wter stat ende lande van Utrecht ewelick.

Compostel buyten die Giltpoert. Heer Gysbertss., der stat geswoeren dienre, jychte by synen eede, dat hy mitten zysmeyster Dirc van Breevelt is gecomen geweest een lange tyt verleden buyten die giltpoert op Compostel, ende heeft aldaer gevonden onder een deel hoppelstaken ende die ruychte van der hop versteken, een vol halff vat byers, ende dat hy sanderen daege, als hy daer weder quam, tselver halff vat gevonden heeft byna leech tot omtrent een kyntgen byers. Ende tselve byer hoirden toe Lambert op Compostell.

Aefdocht by S. Marie. Overcomen by

19

scout, borgemren., scepenen ende raide, dat men den genen die in de aefdocht by sunte Marien getimmert off wes gemaict off gepoot hebben opter stat erve, soe die aefdocht half der stadt ende half der heeren van sunte Marien toebehoirt, bevelen sel sulke timmerage oft impediment off te doen ende te ruymen bynnen acht daegen, telken by vyff pont. Ende dat nyemant voertaen enige vulnisse dair inne en werpe off leggen late, telkens oick byt verhoeren van vyff pont.

Bruggen van blau steen. Overcomen by den scout, borgemren., scepenen ende raide, dat die cameraer Jacob Aertss., die Plaetse, die smebrug, vyebrug ende andere bruggen, daert van noede is, mitten blauwen steen die daertoe gecoft is, maken sel ten besten oirber, ende dat men oick sunte Servaes heck boven wulven ende dicht maken sell.

Dirck Coornhert. Overcomen by den scout, borgemren., scepenen ende raide, dat Hermen van Munster vry wesen, betalen ende volstaen sel, mittet gene hy bewesen heeft betaelt te hebben Gerryt van Zwol, be- loepende an Aryaen Willems. xii gl. v st., noch an Belye, Ewout Dirss. wyff xxv st. Holl., noch an Dirck Coornhert vii½ lichte gulden, noch an Haes, Henrick Willemss. die backers wyff vi guld. Ende voert sel Hermen voirs. die reste selver betalen.

Loterye. Overcomen by den scout, borgemren., scepenen ende raide, dat Herman Lubbertss. betalen sel sulke ponden, als die gesciete van de loeterye, anno 27, Henrick Wilgerss. overgelevert hebben.

Pluympot aen de Vaert. Die raet heeft bevolen Jacob Aertss., cameraer, den pluympot aen de Vaert, die open is geweest ende noch is, toe te doen palen ende maicken met palen ende plancken ten besten oirber ende opten minsten cost.

Injurie. Die scout, etc. Henrick Loefsz. die glaesmaker, beruerende dat Henrick Loefsz., Cornelis Scey, scoutendienre, verclicker,

lecker ende diefleyder gesconden soude hebben, seggende, u ryck ende somluyden ryck en sel nyet lange dueren, etc., waerop Henrick voirs. begeert heeft, na borgerrecht die aenspraecke in scrifte, omme daertegen te moegen weder antwoirden, ende dat hy hemselven mochte verborgen. Waerop borgemren. ende scepenen overcomen zyn ende gesleten hebben, die scout hem die aenspraeck in scrift leveren ende in heften bliven sel, ter tyt toe anders gekent sel werden; dan dat hy borge stellen sel moegen boven in der gevange- nisse, by Tomas Janss. stockweerder te bliven, ter tyt toe die saick getermineert sel wesen, ende dat hy sulcx mede zwen ende loven sell; hy heeft geswoeren ende deze nabescr. borge gestelt, alsoe Reyer Aertss., Cornelis Scay, Geryt die Coster, Aryaen van Oestrum, Aernt Loefsz., Jan Loefsz. ende Lambert Tempiaer, ende elcx een voer all, welke borgen gelooft hebben alsoe voirs. is, voer die somme van xiiii kar. gl.

't Huys van Rutenberch. Overcomen by den raide, dat Fermyn van Moudwyck in Rutenberch, betalen sel dat achterwesen van den wynsys dair voer gesegelt is bynnen acht daegen naestk., off dat ment huys van Ruytenberch daerna antasten, opsetten ende vercoepen sel als recht is.

Reparatie van de Vaert. Den sculthrieff houdende viii kar. gl., die ons die Key. Maj. tot reparatie van de Vaert geleent had, van de date 1529 op ten 4e dach in Junio, is huynen op ter kysten voer den raide gebracht by Goesen van Scawyck, cameraer, ende gescoert ofte gecanseleert. Ende alsoe Aelbert van Leeuwen ende Joest van Scroeyensteyn, cameraers, elck iii kar. gl. daeroff betaelt hebben, soe sellen hem sulke penn. in hoire rekeninge tot betalinge ver- strecken.

Snydersgilt. Overcomen by den scout, borgemren. ende scepenen in der saicke van de snydersgilde, hoer dekens die welke sekeren snyders gesellen gepant hadden,

omme dat se seker nye werck gemaict soude hebben sonder tsnydergilde gewonnen te hebben gehadt, alsoe dat die dekens die selve snyders gesellen hoer panden weder restitueren sellen, alsoe als zy 't nyet bewesen en hebben als recht is.

Injurie. In der saicken tusschen Jan van Cnlenborch, scout van Key. Maj. wegen, aenlegger ter enre, ende Henrick Loefsz., borger tUtrecht, verweerder ter andere syden, bernuerende dat men denselven Henrick Loefsz. ter examen ende tortueren leggen soude, overmits dat hy gesproken soude hebben tegen Cornelis Scey, scoutendienre, in effecte dese woerden: »ghy verlicker, ghy lecker, ghy dieffleyder, weest soe forts nyet, u ryck ende somluyden ryck, en sel nyet lange dueren. Ick hoep hier lange te woenen dan u ryck dueren sal.» Ende dat de woerden smaken souden moeyterye, waerwt seditie verraet, oploep ende anders gescapen waer te ryssen, etc. Concluderende daerom d'eyscher, dat by vonnisse van scepenen verclaert sal zyn, dat die voing. gevangen ter examen ende tortuere geleyt soude werden, omme voerts na tgene hy belyden soude, by den scepenen gecondempneert te werden criminelick an syn lyff, ofte anders nae gelegentheyte van syn misdaet. Waertegens die verweerder Henrick Loefsz. geantwoert ende geseyt heeft, dat hy ontkent sulke woerden gesproken te hebben als deyscher hem aenwyt, noch en soude nimmermeer doen blycken, dat hy enige woerden gesproken hadde, seditie ofte moeyterye smakende, etc. Concluderende daeromme die verweerder ten fyne, dat by sententie van scepenen van Utrecht verclaert soude zyn, den verweerder by deyscher tonrecht ende sonder redenen gevangen ende geapprehendeert te zyn. Ende dat die pretense juditie ofte informatie, die deyscher hebben mochte, nyet suffisant noch genoegsaem en waeren omme den verweerder ter toturra te leggen, ende dat hy voerts geabsolveert soude zyn van den eysch ende conclusie van den

eyscher, etc. Gehoert ende gesien allet gene dat partyen ten beyden syden scriftlick ende anderssints hebben willen overleveren, scriven ende seggen. Ende aengemeret dat den gerechte nyet gebleken en is, enich bewys nochte juditien suffisant, omme den verweerder ter torture te moegen leggen, soe hebben borgemren. ende scepenen, nadat se ryepelick ende wel overleyt ende overwegen hebben alle tgene datter te overwegen ende te overleggen was, gesleten ende gewesen, des van den scout van Key. Maj. vermaent wesende, slyten ende wysen voer recht mits desen, dat die verweerder Henrick Loefsz. vry geabsolveert sal zyn van den eysch, aansprake ende conclusie des eyschers op hem genomen. Ende dat die eyscher gehouden sal zyn den verweerder Henrick Loefsz. voirs. vry wter gevangnisse te ontslaen. Die subsituyt van den scout van Key. Maj. wegen heeft nader sententie gepronontieert wesende, gelyck voirs. geappelleert vant gene, dat Henrick Loefsz. vry wter gevangnisse ontslegen zoude zyn, sonder zyn costen selfs te betalen.

S. Jhero. en Sonnenberch te steenstraten. Overcomen by den scout, borgemren., scepenen ende raide, dat die pater ende convent van sunte Jheronimushuys aen d'een, ende dat hoichuys after sunte Peter staende tegen sonnenberch over, steenstraten sellen die straet gaende tusschen beyden den husen voers. ter stat mueren wert verby die scole, halff ende halff.

Steghen te sluyten. Ende dat oick tconvent voers. opt behagen van myn gened. heere van Hoehstraten, stadthouder, etc., houden sellen moegen die stegge daerby, die hem certyts gegunt is geweest te sluyten, soe als die nu gelegen is. Ende dat se voer die houten poerte stenen poerten stellen sellen moegen. Des selt convent voirs. der stat overste ende cameraer leveren sloetelen van de poerten voer der stegen, after ende voer, om die stegen tallen tyden te moegen bruycken alst der stadt belieft.

Ende tconvent voers. sel oick die houten trap, gaende opten wal by den hanen toern, maken ende voertaen houden als redelicken ende moegelicken is.

Ondaften. Want Lodewyck die scilder, in der wanderinge genoemt doller loeychen, beclaecht is geweest van ondaften bedreven te hebben, twelck hy selfs eensdeels beleden heeft, wairvan die scout van Key. Maj. wegen hem voer borgemren. ende scepenen te recht gestelt ende besproken heeft, dat men sulcx corrigeren soude aen syn lyff off anders na gelegentheyte van de saicken. Soe sleten borgem. ende scepenen, des van den scout van K. M. wegen vermaent wesende voer recht, slyten ende wysen voir recht mits desen, dat Lodewyck voirs. wter stat ende statvryheyte van Utrecht gebannen wesen ende blyven sel ewelick op zyn lyff.

Vredenborch. Die borgemeysters, scepenen ende raide hebben ter begeerte van de Key. Maj. beliest ende geconsenteert in der borchtichten van de penn., heercomeende van de gecoften erven ende huy-singen van wegen Key. Maj. gecoft, gelegen wesende omtrent die straite an Vredenborch, so als den regente voirs. van wegen Key. Maj. wederomme scadeloes-brieff gegeven ende gepasseert is worden ter somme toe van 9394 ponden 16 st. tot 40 groot vleems tpont.

Stat cledinghe. Die scout ende scepenen hebben Rykout Spies der stat cledinghe weder gegunt aen te doen om zyn pandinge van der waeck te vervolgen bynnen 14 dagen, indien hyt nyet en doet, sel twesen by 'tverboeren van zyn dienst.

Wyn voor den heere van Hoogstraten. Overcomen by den raide, dat men myn gened. heere van Hoehstraten, etc. tot zyn willecom scencken sel een goet voeder rynswyns.

Loterye. Overcomen by den raide, indien Goeyert van Gelre daer toe doen wil met synen eede, dat hy Willem van Lyesfelt gene beveel gedaen heeft die c L na

vermoegen zyn hantschrift te setten optie loeterye, dat alsdan Willem van Lyesfelt die c L selven betaelen sel Goeyert van Gelre voirs. Goeyert voirs. heeft zynen eedt gedaen opt gene voirs. is.

Strypen. Overcomen by den raide, dat Jacob Aertss., cameraer, doen maken sel die strypen voer den dienres, hoege ende lege tegens victoris naestk. ten besten oirber ende profyt.

Carthusers. Overcomen by den raide, dat men der stat silver in den Enge by de Carthusers, aen beyden syden van der Vecht ende lest by den gilden weder aen der stat gelost is, manen ende ontfangen sel ter stat behoeff, na vermoegen zegele ende brieff, die de luyde daarvan hebben, des sel men die oude rekeningen besien, wes men van outs voert silver voirs. betaelt heeft gehadt, om nyemant te vercorten.

Wyntmoelen. Overcomen by den raide, overmits ordonnantie van myn gened. heere van Hoehstraten, enz., dat men een fundament tot een wyntmolen opte peertmerct nu van stonden aen maken ende leggen sel, om die eerde tot een molenwerff daer op ende aen te moegen vueren.

Dievery. Want Willem Janss., alias halff gewassen, geboeren van Aemstelredam, beleden heeft menigerley percelen van goeden bynnen ende buyten Utrecht tot diverschen tyden ende platsen, soe by daige ende nachte gestolen te hebben, waeromme hy by den scout van Key. Maj. wegen aengesproken, geaccuseert ende geconcludeert is worden, dat men sulcx mitter lynde an zyn lyff behoirde te justitieren, soe wesen daeromme borgemeysters ende scepenen, des van den scout vermaent wesende voer recht, dat men sulcx rechten sell mitter lynde an zyn lyff.

Troggelen. Want een genoemt Stees Marien, van Brugge, alhier bevonden is met panserharnasch an zyn lyff, bekeneel op zyn hoeft ende ander geweer inde hant, gaende troggelen ende bidden zyn broet, waeromme hy gevangen ende

by den scout van K. M. wegen geaccuseert, aengesproken ende concludeert is worden, dat men sulcx an hem straffen ende justicieeren soude, achtervolgende tplaccaet van den keyser off anders na gelegentheyt van zyn misdact. Ende alsoe hy dan sich selven in deels ontsuldich ende zeker redenen tot zynre defensien gallegeert heeft, deshalven die scout schriftlick die sake tot Brugge doen vernemen ende ondertasten heeft; gemerct dan die borgemren. ende scepenen wt wederscrite van Brugge verstaen hebben, hy aldaer in den ambocht van den Valre voir een goet man geacht ende gereputeert is geweest, soe sleten ende wesen daeromme borgemren. ende scepenen, want hy omtrent zess weken gevangen is geweest ende van den scout vermaent wesende voer recht, dat hy wter vangenisse ontslegen wesen sel, condempnerende hem in den kosten om seker redenen wille den gerechte daertoe moverende.

Buidelsnyders. Want Henrick, die paternostermaker, een vondelinch van den Bosch, doer goede informatie bevonden is enen man in synen buydel al heymelick getast te hebben. Ende gemerct hy dan geborsten is, soe dat men hem nyet en heeft moegen antasten, soe wesen dairomme borgemren. ende scepenen voer recht, dat hy gebannen wesen sel wt dese stadt ende statvryheyt ewelick op zyn lyff.

Doerweeiders. In der saicken tusschen Jan van Culenborch, schout van Key. Maj. wegen aenlegger ten eenre, ende Gerbrant van der Duyst, doerweerder der stat van Utrecht, verweerder ter ander syden, beruerende dat die schout den voirs. Gerbrant aengeseyt heeft, dat hy synen dienst van 't doerweertschap die hy beswoeren heeft na vermoegen zegele ende brieff van der stadt, oneerlick ende ondoechtlick gebruyct ende bedient heeft. Concluderende dairomme dat by deu scepenen verclaert soude werden die voirs. Gerbrant, overmits tgun dat voirs. is verboert te hebben zyn twee

voerste vingeren van zyn rechterhand ende daerenboven gepriveert te worden van synen dyenst vant doerweertschap, ende voerts verclaert inabil omme tselve off ander officien te exerceren, ende voerts gebannen te wesen wter stadt van Utrecht, opte verboerte van zyn lyff ende voerts by peyne. etc. Aengesien dan Gerbrant voirs. 't recht versmadende, nyet gecompareert ende voertvluchtich is, noch sich verantwoordt en heeft, ende dat die scout zyn vermeten genoch bewesen ende exercitie van rechte begeert ende versocht heeft, soe hebben borgemren. ende scepenen gewesen voer recht, alse dat Gerbrant voirs. inabil sel wesen dit off ander officien alhier meer te bedienen tot eniger tyt, dan hy sel zyn officien by consent sraets by enen die de raet bequaem daertoe dunct, moegen bedienen laeten zyn leven lanck. Ende hy sel ter beteringe geven den scout van 's Keyzers wegen c kar. gl. ende der stadt vyftich kar. gl. Ende sel daerenboven gebannen wesen wter stadt ende statvryheyt een jair lang naestk. op zyn lyff.

Wantsnydersgilt. Peter van Merenborch bracht opter kysten tsegel van der wantsnydergilde, seggende, datter nyet meer mede besegelt en was dan Geryt Knyfs saicke alleen. Ende tselve zegel is voert voir den raide geleverd die dekenen van der wantsnydergilde in der tyt.

Wanthuis en Oudermanshuis. Overcomen by scout, borgemren., scepenen ende raide, dat men dat wanthuys ende der oudermanhuys, twelck nu ledich staet, maken sel moegen om die ledige steden in de toecomende sunte Ponciaens merct ende voit anderssins ter stadt behoef te moegen verhueren, all ten besten oirber ende profyt van de stat.

Beeldenmaker. Alsoe der steenbickergilde hem onderwonden hebben enen, genoemt Colyn, die beeldemaker, in hoer gilde te trecken om des willen zy hem bevonden souden hebben, beelden in steen te maken, waertegen die dekenen van de

zadelaersgilde geseyt hebben ende seggen, dat na overdrachten ende slytingen, yerst van den oudsten ende gemeynen oudermannen ende na van den raide out ende nye soe nyet en behoert, mer dat Colyn voirs. na vermoegen denselven overcomen, slytingen ende oude heercomen behoert te wesen ende te dienen in der zadelaergilde, etc. Gesien ende gehoert 't besceyt ten beyden syden, wesen borgemren. ende scepenen, des van den scout van Key. Maj. wegen vermaent wesende voer recht, dat Colyn voers. wesen ende dienen sel in der zadelaergilde. Ende alsulck gelt als die steenbickers genomen hebben, sellen hem die steenbickers weder moeten gheven.

Petou wyn. Overcomen by den raide dat men die petouwen nyet duerder tappen en sel die quaert dan drie groet, ter tyt toe, dattet open weer is. Ende dat se die tappers nyet opsetten en sellen buyten consent van den raide, byt verboeren vant vat metten wyn.

1533.

Leprosen. Roeloff de Leeuw, gecommitteert wesende van den scout ende borgemren., ten onfange van de jaerlixen renten, pachten ende goeden, toebehoorende den Leprosen ofte melaten buten die wittevrouwen poert van dese stat van Utrecht, ende voerts totten regimente van dies, soe als hemlyuden van wegen K. Maj. bevolen is totten selven goeden ende renten goede toesicht te dragen van den selven melaten ende gouvernemente van dien, ende dairtoe eenen te committeren, heeft op huyden zyn commissie hem dairvan gepasseert ende verleent van den scout ende borgemren. voers., beswoeren ende borge gestelt, alse Jacob Lam ende Cornelis den Haen.

Visdief. Want Floris Florisz., viscoeper, merckelyck befaemt is geweest ander luyden levende visch wt hoeren korven ende karren gestolen ende genomen te heb-

ben by nacht ende ontyde, twelck hem die scout van Key. Maj. wegen aengeseyt ende daerop voir borgemren. ende scepenen besproken ende geconcludeert heeft, dat men zulex behoerde te justicierien an zyn lyff, oft anders arbitralick tot wysinge van borgemren. ende scepenen, ende na gelegentheyt der saicken te corrigeren. Ende aengemerct dan by degelicken ende genoechsamen informatie procederende, ende oick by syn selfs confessie al eer hy tot eeniger tortuere geleyt is geweest, genoegh gebleken heeft, dat hy der saicken voirs. sculdich is, dan want den scepenen bedocht heeft, die saicke nyet genoegh en was aen den hoechsten mede te gaen, soe wesen daerom borgemren. ende scepenen, des van den scout van Key. Maj. wegen vermaent wesende, ende wysen mits desen voer recht, dat Floris voirs. en sonnendage op onser liever vrouwen lichtmis dach naestk., gaen sel bloets hoefts voir der processien mit een bernende wassen toertse van vier pont, rechtop in zyn hant wt die kerck van sunte Marien tot in den Doem, ende aldaer wesende sal hy komen voer den scout, borgemeysters ende scepenen ende bidden op zyn knyen God van hemelryck ende die Key. Maj. om vergifnisse, en dairna sel hy die voirs. toertse brengen ende laten voert heylich sacrament in de buerkerck, bynnen dese stadt van Utrecht.

Overspel. Want Lambert Templaer bevonden is in overspel, daer hy op besproken is, soe wesen borgemren. ende scepenen, des van den scouten wegen vermaent wesende voir recht, dat hy ter beteringe geven sel vyff kar. gl.

Getapt binn. 1000 Roeden. Want Henrick Buys die weert in Loevenhout, getapt heeft bynnen die duysent roeyen tegen die ordonnantie van Key. Maj., soe wesen borgemren. ende scepenen, des van den scout van K. M. wegen vermaent wesende voer recht, dat Henrick voirs. oft zyn borge, woenende tegen Aerm-

boirsteyn over, ter beteringe gheven sel 25 kar. gl. na vermoegen der ordinantien.

Overspel. Want Lambert Templae, des scoutendienre Symon van Worcum, yerst voert raethuys voer den rade geboden wesende oft gecomen zynde, ende dairna opte Plaetse verweest heeft tot vechtelick, mits zyn mes vuysteren ende ten halven wttreckende met veell kyflicker ende dreychlicken oft affdragende woerden. Waeromme die scout van K. M. wegen den voirs. Lambert ten rechte betogen ende aengeseyt heeft, dat hy sulcx onbehoirlick gedaen hadde, wt oirsaecke dat hem des scoutendienres op onbehoirlick platsen verdeckt hadden, dairomme hy in broeken van overspel gesleten ofte gewesen was. Concluderende dairomme, dat men sulcx corrigeren soude criminelick an zyn lyff, oft anders civilick na gelegentheynt synre misdaet, etc. Daer Lambert Templae voirs. wederom op geantwoert heeft, hy sulcx wt dier oirsaecke voirs. nyet, dan om andere saecken gedaen hadde, etc.; soe ansprake ende antwoerde met alle verificatien ten beyden syden ontfangen ende wel overwegen hebbende, wesen borgemren. ende scepenen, des van den scout van K. M. wegen vermaent zynde, ende wysen mits desen voer recht, dat Lambert voirs. ter beteringe geven sell 25 kar. gl. voer zyn broeck, ende noch twee kar. gl. voer den geleerden hierop geconsuleert, ende dat Lambert voirs. om zyn quaets ende ondoechtelicx regiments ende overspeels wille, hierenboven noch gebannen sel wesen een jaer lanck binnen der stad van Utrecht in synen huuse by zyn echte wyff, daer hy nyet wt en sel moegen gaen, dan ten vier hoechtyden, op onse liever vrouwendagen, des sonnendages, ende op der heylicher apostel daegen ende andere dubbelde hoechtyden dagen, dat hy dan wel sel moegen gaen voer den middach in syn kerspelkerck tsunte Geertruden bynnen dese stad van Utrecht, om misse, sermoenen ende die heylige getyden te hoi-

ren ende dairna weder in syn huys te gaen, ende anders nergens byt verboeren indien hy anders dede, ende daerop bevonden worde van 50 kar. gl., soe dicke alst gesciede. Gepronunchieert des manendages nae Reminissere den 10 in Meerte.

Idem. Want Marie van Neerden meermaelen vervolcht heeft Lambert Templae, ende in overspel by geweest, ende oick zyn wyff te slaen off steken gedreycht heeft, seggende, dattet hoer man was, daerse by den scout van K. M. wegen op besproken is, met conclusie, dat men se hoerde te bannen wter stad ende stat vryheyt, etc. Soe den eysch ende hoer antwoerde, ende oick goede verificatien hierop gesien ende gehoert hebben, wesen borgemren. ende scepenen voer recht, dat Marie voirs. gebannen sel wesen wt dese stad ende statvryheyt theyn jaeren lanck naestk., ende by sonnescyn wter stat te gaen opt verboeren van hoer een oer.

G. en V. v. d. Voert. Schout, borgemren., scepenen ende raide der stad van Utrecht hebben gecommiteert ende bevolen Ghysbert van der Voert, Valentyns ons secretaris soen, omme met anderen gescicte wten raide wekelicx te gaen in de off by de griffie van den hove bynnen Utrecht, by den anderen gescicte van den staten. Ende aldair te teyckenen, te zien, ende te hoiren, tgene aldaer getracteert ende gesloten sel werden ter stad behoeff, gelyck als Wilhelmus van Maestricht doet ofte doen sel ter ecclesien behoeff, des men hem jaerlicx tot redelicheynt by den raide loenen sell.

Omryder. Want Henrick Verhaer, die omryder, hem den 23. in Meert lestleden, des avonts tusschen acht ende negen uren optie breetstraet, byt begynhoff, daer hy quam ryden van der stat mueren, doert cleyn steechen voer Jan van Renessen, daer merckelick mit lelick spytingen woerden ontgaen heeft tegens Dirck Boll, die daer was komen gaen van de stad mueren mit Antonis Henricss. die lynnwever, ende

hadde van wegen Goert Bol, borgemr., zyns brueders enen omganck allanges der mueren gedaen, om toezicht te hebben om des willen dat Dirck Boll den voirs. Henrick versprack, seggende, ghy en behoert alhier nyet te ryden, gy sout allanges die mueren ryden, daer Henrick voirs. op antwoerde: Ick ben u altyt in de wege, men kent u bollinger wel, quelt u moeder overborgemeyster overall, met meer veel scentlicken woorden. Twelck hem die scout van Key. Maj. wegen aengeseyt ende genoech over bewesen heeft. Concluderende men sulks behoerde te straffen na gelegentheynt der saicken, etc. Twelck Henrick voirs. indeels versaicte, soe aengesien dje verification van der saicken voers., wesen borgemren. ende scepenen, des van den scout van Key. Maj. wegen vermaent wesende voer recht, dat Henrick Verhaer voirs. acht daegen lanck, aengaende den 24 in Meerte lestleden, bliuen sel in hechtenisse ende eten byer ende broet. Ende dairnae sel hy komen voir schout, borgemeysteren ende scepenen, ende bidden tgerechte wten naem van den Keyser om vergiffnisse op ten raethuyse, ende hy sel voirt gepriveert zyn van zyn officie vant omryden, ter tyt toe hem sulcx van Key. Maj. wegen weder gegeven sel werden. Hy heeft gebeden.

Bedevert. Want Gysbert Janss., bevonden is qualick gewaict te hebben contrarie zynen eedt, soe hebben borgermren. ende scepenen overcomen, dat hy tot vermaninge van den scout van Key. Maj. wegen gaen sel wollen ende bervoets tAmersfoert bedevaert, ende van der waeck gepriveert wesen sell.

Idem. Want Goert Jacobss. van Kalker bevonden is qualick gewaict te hebben contrarie zynen eedt, soe is by borgemren. ende scepenen tot vermaninge van den scout van Key. Maj. wegen overcomen, dat hy en sonnendage naestk. gaen sel wollen ende bervoets, voer der processien in zyn kerspel met een bernende waskaers

van een vierdel pont, die hy voert heylich sacrament leveren sel. Ende hy sel voert gepriveert wesen van der waick.

Echtscheyding. Overcomen by scout, borgemren. ende gerechte der stadt van Utrecht, doer aenbrengen van Ghysbert van Wede ende Jan Regelinck, gescicte scepenen tusschen Reyer Dirss. van Maersen, een melaetse ten cenre, ende Marie Meeus dochter van Groeningen, zyn wyff, ter andere syden, soe zy versocht hebben van van malcanderen gesceyden te worden by den gerechte, overmits syn melaetsheyt. Alsoe dat daeromme partyen voirs. in manieren nabescreven gesceyden sellen wesen ende bliuen van bedde ende goede. Te weten, dat Reyer voers., soe hy, God betert, melaets is, hebben sel een bedde met een paer slaepplaken, soe goet ende quaet alst in den boedel is, een oircussen, een deken ende een hoefpolu. Item noch vier off vyftalf ell grau lakens tot een mantel. Item enen tinnen pispot, een tinnen sleepgen. Item noch vier gulden aen gelde, te betalen bynnen jaers. Item noch een paer witter hosen. Des soe sel Marie weder hebben een paer lavender hosen, die hy by hem leggen heeft. Ende indient God met hoer ten besten versiet, soe sel zy dat melaten huys te bet goet doen. Ende wes goets dair meer in den boedel is, sel Marie voirs. hebben ende behouden. Ende dairmede sellen zy aen beyden seyden van bedde ende goede gesceiden wesen ende bliuen, soedat deen den anderen, zy, noch hoer erfgenamen geen vervollich meer doen, noch doen doen, noch genyeten en sellen. Alle dinck sonder argelist.

Scerprechter. Aryaen Huygess., wten Hage, aengenomen wesende van Jan van Culenborch, scout van Key. Maj. wegen, tot enen scerprechter tUtrecht te wesen, heeft op huyden zynen geboirlicken eedt gedaen voer scout ende tgerechte, alsoe die Key. Maj. ende zyn Maj. scout bynnen Utrecht houdt ende getrou te wesen, tgene

hy in examinatie anders verhoert te helen, den scout gehoersaem ende onderdanich te syn, ende nergens te reysen noch te vertrecken sonder oirloff wil ende consent van myn heere den scout. Ende al te doen dat een goet getroue scerprechter sculdich is ende behoert te doen, dat hem God, etc.

Dievery. Want Jan Corneliss., die leertouwer van Brussel, beleden ende bekent heeft sekere geweldten, ende oick diverse dyeveryen gedaen te hebben, waerop hy van den scout van Key. Maj. wegen besproken ende geconcludeert is worden, dat men sulcx behoirde te rechten mitten zweerde oft mitter lynde an zyn lyff, soe aensiende dan zyn confessie, wesen borge-meysters ende scepenen ende wysen mits desen voer recht, des van den scout van Key. Maj. wegen vermaent wesende, dat men sulcx rechten sel mitten zweerde an zyn lyff als een geweldter.

Scerprechter. Belieft by den raide, dat Meyster Aryaen, scerprechter, gecleert sal worden mit enen palsrock, gequartiert roet ende wit. Ende dat die toecomende cameraer daer mittie ander cledingen rekeninge off doen sel.

Verdieping der graften. Overcomen by den scout, borgegren., scepenen ende raide, dat elck huys tot verdiepinge der graften gelden sel enen stuver, twee camerren voer een huys gerekent. Die inwoenres van de huysen ende camerren sellen die penn. verleggen ende die huerluden sellen 't den grontheer halff weder corten. Ende hier en sel nyemant wtgesondert worden.

Stat strypen. Overcomen by den scout, borgegren., scepenen ende raide, dat Jacob Aertss., cameraer, doen maken sel der stat strypen ten besten oirber, ende dat men den wynsyt toecomende van de derde drie maenden vercopen sel, dat die coep die penn. daeraff verleggen ende weder corten sel tegen bannis merct Michaelis naestk., om die stryp daermede te betaelen.

VII.

Processie. Alsoe alser twist ende gescil verresen was tusschen den heeren ende capittel van den Doem tUtrecht ten eenre, ende den heere ende capittel van Oudemunster mitten anderen vier Goidshuysen ter andere syden, beruerende waer men behoiren soude dat eerweerdige heylige sacrament wt te dragen ende die processie te houden, overmits des heylighs sacraments dach nu op sunte Odulphus dach komende is. Soe is hiervan tusschen beyden partyen voirs. by myn heeren die stathouder dysterste ende andere Ro. Key. Maj. raide provinciael bynnen Utrecht, een decysie gemaict ende hem ende oick den raet der stadt van Utrecht scriftelicken vercundicht by een doerweerder van der camer. Twelck achtervolgende, men dat eerweerdige heylige sacrament mitter processien wter Doemkercken ende soe voert om die oude graft bynnen der stat van Utrecht gedragen heeft, mitsgaders oick die casse van sunte Odulphus by den heeren van Oudemunster ende andere Goidts-huysen, etc.

Bueren van Tollesteek. Die schout van Key. Maj. wegen heeft voer borgegren. ende scepenen op huysen doen compareeren ende verscynen die bueren van Tollenstege, woenende optie westzyde, hem aldaer aenseggende, dat zy des heeren ende der gemeenten hoiren wech elcx after hoir erff off betuynt ende bepoet hadden, soe dat men denselven wech nyet en mochte beryden nochte begaen als men van outs plach te doen. Concluderende dairomme dat se der Key. Maj. corrigibel vervallen waeren, ende dat zy elcx den wech after hoer erff aen dien borchwal ruymen souden. Waerop die bueren voirs. geallegeert ende bekent hebben, dat dair van outs te leggen plach een gemeen voetpat, wyt ofte breet wesende omtrent zeven voet, dan genen wagenwech dair men mochte gaen op ende om dien borchwal, als men dair plach te waken, ende anderssins, welk voetpat zy gerne ruymen wouden,

20

omme die noch te moegen laten gebruycken voir enen yegelicken, waerop dat borgemrn. ende scepenen, naedat se partyen voirs. hoer woerden ende redenen gehoirt hebben gehadt, overcomen ende gesleten zyn, dat men die bueren van Tollestege, woenende optie westzyde voirs. die weet doen sel, dat se aldaer after hoir erven elcx den wech ruymen ende maken, wesende soe breet alse van outs geweest ende gelegen heeft bynnen 14 daegen naestkomende by arbitrale correctie.

Huys Foejtenberch. Ot Gerrytss. van Eck heeft geloest ende is borge geworden voer Jan Lambertss. zyn zwager, aen handen Jan van Zwol, voer alle alsulcken wynexcys als Jan Lambertss. voirs. getapt heeft ende noch tappen sel in Foejtenberch, toebehoirende Jan van Zwol voirs. gelyck oftse Ot voirs. selver getapt had. Mit conditien indien Jan van Zwol tot eniger tyt voerder off meerder borge begeerde, dat Jan Lambertss. hem die stellen sel moeten tot zynre vermaninge. Presentib. Kuyck, Wede scepenen.

Brantrap in de Nye Graft. Overcomen by scout, borgemeysters, scepenen ende raide, dat die Balyer ende convent van sunte Katrynen in de nystraet, die helft van der brantrappen optie nyegraft met hoer toebehoiren van leeren ende haicken, sellen helpen houden ende becostigen, soe als hoir voersaten totter selver brantrap van outs een derdendeel te betalen plagen, ende sy nu meer huysingen aen de selven convente betimmert hebben, soe dat se nu wel meer dan die helft wtmaaken ende hoer nabueren die wederhelfte. Overcomen by scout, borgemren., scepenen ende raide, dat men voirtan die straetmakers van elke roede te steenstraten, geven sel zeven st. ende nyet meer. Ende den opperknecht 's dags drie st. somers, ende swynters 2½ st. Ende dat voirtan die straetmakers geen straten bynnen der stat opbreken noch opleveren en sellen dan by den cameraer van der stat van

de gilden. Ende byt opleveren van elck wercke sell die cameraer van der stat voirs. hebben vier st.

Leerkinderen. Overcomen by scout, borgemren., scepenen ende raide, dat een geboeren giltbrueders kynt dat die vader leert, geen leerkynts gelt sculdich en is, indien dat kynt een geboeren borger is ende anders nyet.

Dievery. Want Frans Gerrytss. van Leeuwerden beleden heeft diversche dieverye gedaen te hebben, soe wesen daeromme borgemren. ende scepenen, des van den scout van Key. Maj. wegen vermaent wesende voir recht, dat men Frans voirs. aensiende zyn joncheyt, setten sel optie kaeck ende gheselen hem wel ende bet. Ende sel voirt gebannen wesen wter stat ende stadtvryheyte van Utrecht, ewelicken op zyn lyff.

Regtszaken. In der saken tusschen Jan van Culenb. als scout van Key. Maj. wegen aenlegger ten cenre, ende Willem Bonerts echte wyff Joff. Alfer van Pallaes, van wegen hoirs mans, verweerster ter ander zyden, beruerende alsoe die scout heeft laten bieden gerechtlick Willem Bonert voirs. tot zyne woen ofte woenstat ene wete aldaer ende den naesten bueren heeft laten doen, selver in persoene voir den gerechte te komen, verhoerende den eysch van criminele saccken. Soe dan Joffr. Alfer van Pallaes voirs., Willem Bonert haeren man voirs. begeert heeft te vernoetsinnen, ende by hoiren eede te seggen, dat hoer man nyet te huis noch in dese stat van Utrecht en was, seggende dairby, dat hy dairomme te recht vernoetsint wesen soude, soedat die scout op hem nyet behoeren soude mitten recht te procederen na recht ende gewoente der stadt van Utrecht ende zeker ordonnantie van Key. Maj. wegen deshalven gemaiet wesende, etc. Die scout voirs. allegerde ende seyde die contrarie, ende dat hy selve in persoene behoerde te compareren, aetervolgende dat gebot

ende die wete tsynen huysse ende zynen nabueren voirs. gedaen, soe als hy voertvluchtich ende die saicke van geen sculde off scaide, mer criminele saicken beruerende, etc. Waerop pertyen ten beyden syden voirs. verhoert wesende, borgemeesteren ende scepenen van den scout van Key. Maj. wegen des vermaent wesende, verclaert hebben ende verclaren mits desen, dat Willem Bonert voirs. selve in persoene sel behoeren te komen ende hem te verscynen voir den gerecht alhier, tegens den scout voirs., oft dat die scout zyn recht op hem sel moegen vorderen als recht is.

Idem. Edictum van der sententie, gepronuncieert by den scepenen van Utrecht opt interdit van den scout van Key. Maj. wegen, ende noch opt interess van den borgemeesters als gevoichden van de voirs. stad Utrecht, tegens Willem Bonert gedaechde in persoon ende deffailant.

Die voirs. scepenen, met rype deliberatie van raide doirgesien ende gevisiteert voers. interdit ende interess by den eyschers overgeleyt, mitsgaders die citacien, exploitien, diffaulten, informatien ende munimenten dairby gevoecht. Ende geconsidereert aldat ter materien dienende was, doende recht in den naem ende van wegen der Key. Maj. als hertoge van Brabant, grave van Hollant ende erfheer der stad, steden ende landen van Utrecht, etc., des van zynre Maj. schout alhier vermaent wesende, versteken de gedaechde ende deffailant van allen exceptien, declinatoire, dilatoire, prempatoire, weeren ende defensien, die hy eenichsins in dese saicke soude hebben moigen doen, hebben denselven gebannen ende bannen mits desen wt der stad ende statvryheyt van Utrecht den tyt van drie jaeren lanck naestk. geduerende, daer nyet inne te comen opt verboeren van zyn lyff, verclarende hem voert inabil te zyn ende voert inabil te wesen dat ampt van den erfhuysse deser stat by hem gecoft ende beswoeren meer

te bedienen. Ende voert condempneeren hem in die somme van hondert vyff ende tnegentich karolus guld. deen helfte tot profyete van de Key. Maj. ende dander helfte tot profyete der stad van Utrecht voir hoiren interess. Ende hierenboven sel hy noch restituieren den erfnamen van Geryt Borchertss., een pont groet by hem tegen zyn ordonnantie tonrecht affgenomen. Condempnende hem mede in den gerechtlicken costen tot taxatie van den gerechte. Actum opten 16. Septembris anno 1533.

Tovery. Want Mergriet van Essen genoemt, van Campen, geboeren van Zwolle, by goeder informatien ende merckelicke suspicie van toveryen aengetast ende gevangen, ende dacrop te recht gestelt is geweest by den scout van Key. Maj. wegen, ende zy nyet en heeft willen belyden, seggende, zy nyet daeromme gevangen en waer geweest ende indien men dat vername, dat men hoer bernen mochte. Ende gemerct dan tgerecht beter besceyt vernomen heeft, overmits scriften ende certificacien der stad Campen, daerse gevangen ende versocht is geweest van toveryen, daerse doe oick mede beruflicht was, ende oick nyet lyden en woude. Soe concludeerde die scout van Key. Maj. wegen, als hertoge van Brabant, greve van Hollant ende erfheer der landen van Utrecht, etc., dat men se bannen soude wter stat ende statvryheyt van Utrecht, etc., ende dat se hoer cost hoerde te betalen tot taxatie, etc. off anders na gelegentheyt van der saecken. Soe borgemren., ende scepenen, tgene voirs. staet ter waerheyt ondervonden hebben, wesen ende wysen mits desen tot vermaninge van den scout voirs. voer recht, dat Mergriet voirs. wt deser stat ende statvryheyt gebannen wesen sel ewelick op hoer lyff, ende voirt gecondempneert sel zyn in de costen tot taxatie ende moderatie van den gerechte.

Munt. Die scout van K. M. wegen heeft den borgemren. ende scepenen, ende elken bysonder bevolen by hoeren ceden,

zy die Key. Maj. gedaen hebben int accepteren van hoeren officien, die ordonnantie van der munten te onderhouden.

Visschery verpacht. Belieft ende overcomen by den raide, die cameraer van der stadt verpachten ende verhueren sel die visscherye tusschen die Waeycuyl ende den roeden toern by de Tollestege poert, ten besten oirber ende profyt der stadt van Utrecht by enige gescicte van den raide, mits sulcx wtschryvende voir den stat poerten, wanneer men dat doen wil.

Toertsen. Overcomen by den raide, dat men mynen heere die stadthouder ende den president elcx twee toertsen op sunte Meertynsavont thuis seynden sell om die stacie mede te houden, ende nyemant anders van den hove meer.

Scerprechter. Becrnt van Hoppenem heeft zynen geboerlicken eedt op hyuden gedaen als een scerprechter.

Idem. Want Aryaen Huygenss., scerp- rechter, beleden ende bekent heeft veel diversche gewelden ende meer ander diversche quade feyten ende excessen bynnen der stadt van Utrecht gedaen te hebben, waeromme die scout van Key. Maj. wegen hem te recht gestelt, besproken ende geconcludeert heeft zyn lyff daeran verboert te hebben, ende dat men sulcx behoerde te rechten mitten zweerde an zyn lyff. Soe aengesien zyn confessie, die hy genoch willichlicke buyten banden van ysere voert gerecht gedaen heeft, wesen dair- om borgemren. ende scepenen, ende wysen mits desen voer recht, van den scout wten naem van de Key. Maj. als hertoge van Brabant ende greve van Hollant ende erfheer van der stadt, steden ende landen van Utrecht, etc., des vermaent wesende, dat men sulcx rechten sel mitten zweerde an zyn lyff.

Polygynie. Want Rembout Peterss. van Haerlem, woenende tElsenoer, beleden ende bekent heeft dat hy hebbende een echte wyff, woenende tElsenoer, daeren-

boven noch een ander vrou persoen gehantrout ende in openbaer overspel daerby geseten ende geconverseert heeft bynnen der stat van Utrecht, wairomme die scout van Key. Maj. wegen hem te recht gestelt, besproken ende geconcludeert heeft, dat hy tot discretie van de scepenen daer- aff gecorrigeert soude worden. Soe aengesien zyn confessie, ende oick dat die scout om informatie van syn persoen ende zyn handelinghe tot ter Veer heeft moeten scriven, wesen borgemren. ende scepenen, ende wysen mits desen voer recht, des van den scout van Key. Maj. wegen, etc. vermaent wesende, dat Rembout voers. ter beteringe geven sel die Key. Maj. x kar. gl. ende daertoe zyn costen betalen. Ende sel voert der Key. Maj., scout, borgemren. ende scepenen om vergifnisse bidden, ende gebannen wesen wt dese stadt ende statvryheyte van Utrecht ewelick, byt verboeren van optie kaeck te staen. Ende sel voert reysen wederom tot Helsenoeer by zyn wyff, oft daer hy se yerst sel kunnen gevyn den.

Overspel en bedelen. Want Hans van Overwesel, deser stadt scerprechter befaemt heeft, dat hy zyn vader ende brueder gerecht soude hebben, etc., twelck hy gelogen heeft, ende in overspel geleeft ende oick contrarie des Key. Maj. mandements alhier gaen bedelen heeft. Waeromme hy by den scout van Key. Maj. wegen besproken ende geconcludeert is worden, dat men hem behoerden te corrigeren tot wysinge van de scepenen. Soe wesen dairom ende wysen mits desen borgemren. en scepenen tot vermaninge van den scout van Key. Maj. wegen, dat men den voirs. Hans op mergen setten sel optie kaeck ende gheeselen hem. Ende dat hy voert gebannen sel wesen wt dese stat ende statvryheyte.

Ziechuys. Overcomen by den raide, dat men een siechuys voir der gemeenten ordineeren ende fondeeren sel moegen tus-

schen den stegen by den bekeerden susteren ende Scalkwyckstege aen de westzyde der nyer graften ter stat mueren wert.

Greefmeyster. Belieft by den raide, dat Jacob Luytgenss., greefmeyster, die stryp van der stadt wederom hebben sel mit alsulcke profyten als dairtoe staen, etc.

1534.

Hasenberch. Overcomen by borgemren., scepenen ende raide, dat men ter begeerte van myn gen. heere van Hoehstraten coepen sel drie huysen after Hasenberch, omt raethuys daer te ordineeren, ter eeren, nut, oirber ende profyt van dese stadt, dair men toe scicken sel om te coepen als men naest mach.

Cramen. Overcomen by den raide, dat voertan geen cramen in de mercten op te Plaets staen sellen.

Erffhuys. Floris Janss. wtie Goey heeft zynen cedt gedaen dat erffhuis van wegen Willem Bonert ende zyn huysfr. trouwelicken ende wel te bewaeren opter ordonnantien daervan zynde.

Ordonnantie op de craen. In den yersten soe sel tot coste van der stadt den genen die de craen verpachten sell, geleverd ende onderhouden werden alle reescap, datt men totten craen behoeven sel, welke reetscap sel dieselve craen verpachtere, teynden siaers den nyewen craenmeyster weder overleveren soe als hy 't ontfangen sel hebben.

Wat wynen dat die coepman op ter craenscuyl sel willen oprecht geleyt hebben, sel sulcx zonder weygeren gedaen worden, ende daervan hebben van elck stuck cleyn ofte groet, een oert stuyvers boven hoer loen daertoe staende.

Waert saicke, dat die craenmeyster versocht worde te wercken by avonde ofte op heylige daigen, sel hy daertoe bereyt wesen, ende hebben daeroff boven zyn loen voirs. van elke stuck groet off cleyn enen halven stuyver.

Ende oft daer twee ofte drie scepen gelyck onder den craen lagen die alle loss begeerden te syn, soe sel diegene, die yerst onder den crane gecomen sel wesen voer gewrocht worden, ten waere dat wttie ander scepen seker wynen vercoft waeren, die men gerne tappen soude onder den borgeren, sel sulke wynen voer gewrocht werden, omdat de stat in hoeren excys nyet vercoft ende veraftert en werde.

Ende soe sel oick die craenmeyster ofte wynscroeyers tot allen tyden reede zyn den coepman ende borgeren, tot hoer vermaninge sonder vertreck ofte weygeren te gerieven ende behelpen, byt verboeren van enen kar. gl. tot behoef van de Key. Maj., der stadt ende den aenbrenger elcx een derdendeel, soe verre daer clachten van gedaen worden.

Jurisdiction v. d. Dom. In der saicke tusschen die scout van Key. Maj. wegen ter eenre, ende Willem Willems. Backer, roeydrager in den Doem ende scout in de Cokenstege bynnen Utrecht, in der heeren gerecht van den Doem als nu geapprehendeert wesende van den scbout voirs., ter ander zyden, beruerende dat die scout voirs. den voirs. Willem Willems. voer tgerecht aengeseyt heeft, dat hy als scout van der heeren wegen van den Doem voirs., by hemselven sonder scepenen off enige gerechtsluden daerover te roepen off by te nemen, daerover gestaen oick segel ende brieff waerinne Jacob Lam Wouters. ende Marie zyn wyff, zestien cameran overgegeven ofte gemaict souden hebben die kerck van sunter Nyclaes ende den armen noethulp aldaer, ende dat voer hem als scout ende gemeen bueren ende daeraff onder gebeden segel van heer Vrederick die Coninck, na voerder luydens derselver brieff, aff soude hebben laten passeeren ende van hem gegeven buyten enige forme off wege van rechte. Concluderende dairomme die scout voirs., dat men die zegele ende brieff voirs. behoirde te casseeren ende

den voirs. Willem Willems. als een valscher, criminelicken mitten ketel an zyn lyff te justicieren, off anders criminelicken off civilicken na gelegentheyf van der saicken ende zynre misdaet. Waerop Willem Willems. voirs. zyn confessie verhoert is, daerinne hy belyt daerover gestaen te hebben, sonder enige gerechtsluden dair over te roepen, ten versoecke ende vervolge van Jacob Lam voirs., dan dat hy sulcx wt onnoselheyf, onwetende, sonder enich gelt off goet dairaff te nemen off te genieten gedaen hadde, na breder luydens zynre confessie, etc., verhopende dairomme nyet misdaen te hebben. Alsoe dan aengesien ende rypelicken overwegen by borgemren. ende scepenen, die aenspraeke van den scout ende daertegen die confessie ende excusatie van Willem Willems. voirs., ende voert alle stucken ende munimenten tgene dat by partyen voirs. overgelevert ende daervan te overwegen was. Soe wesen daeromme borgemeysteren ende scepenen, des van den scout van Key. Maj. wegen vermaent wesende voer recht ende wysen voer recht mits desen, aengemerct dat Willem voirs. dit selve gedaen heeft wt groet arroer ende grovicheyf sonder enich profyt dair aff te hebben, alsoe dat dairomme alsulke brieve daeraff wesende, voer den gerechte in synre presentien gecancelleert sellen werden, ende voertan nul ende van onweerden gehouden wesen. Ende dat hy komen sel voert gerecht van scout ende scepenen tUtrecht, ende bidden der Key. Maj. ende zyn Maj. justitie om vergifnisse, ende en sel tselve officie nyet meer moegen bedienen tot gheenre tyt. Voert sel hy des sonnendages te groet vastelavont naestk. gaen voer die processien te Buerkerck, bloetshoefts, met een barnende wassen. toertse in zyn hant, die hy nader processien offeren sel voer theylige sacrament aldaer, ende voerts gebannen wesen bynnen der stad van Utrecht te bliven een heel jaer lanck naestk., by tverboeren zyns lyfs. Condempnerende

hem voert in den onkosten tot taxatie ende moderatie van den gerechte.

Huys de Vleermuys. Die coep gemaict by den gescieten van den raide van de vleermuys ende thuyngen daernaest after Hasenberch naest Francken huys, heeft die raet an hoer genomen ter stadt behoeff om 't raet-huys daer te setten, etc. Te weten die vleermuys voer IIIe phs. gl. op vyftien Dortsche placken ende thien scell. stat paey out eygen siaers, te betalen Mey deen helft ende Mertiny in den wynter dander helft. Ende dander huysgen voer IIIe kar. gl. vry gelts op ten termynen voirs.

Stractschendery en moord. Want Dirck Goeyert Vermasen soen, geboeren wten lande van Kuyck, beleden heeft diversche gewelden ende straeten schenden, mit oeck enen doetslach noch ongesoent wesende van den heeren ende partyen, ende veel diversche dieveryen gedaen te hebben, waerop hy by den scout van Key. Maj. wegen besproken ende geconcludeert is worden, dat men sulcx behoerde te rechten mitten zweerde an zyn lyff, ende zyn lyff te leggen op een rat ende zyn hoeft te setten op een staeck als een straten-schender ende gewelder ende een galge te richten boven 't rat als een dieff. Soe aengemerct zyn confessie buyten banden van ysere willichlicken gesciet, wesen dairomme borgemren. ende scepenen ende wysen mits desen voer recht, des van den schout van Key. Maj. wegen, etc., vermaent wesende, dat men sulcx rechten sel mitten zweerde an zyn lyff, zyn lichaem leggende op een rat ende zyn hoeft stellende op een staick als een straten-schender ende gewelder, ende dat men een galge rechten sel boven 't rat als een dieff.

Tappen binnen 1000 roeden. Want Claes Jans. Tielhelaer, Dirck die snyer, Meyster Jan syndaelsnyer, Bouwen Willems., Jacob die Cuyper ende Andries Speelman, beleden hebben in de proestye van sunt Jans t'Utrecht, bynnen die duysent roeyen

na der stadt van Utrecht gedroncken te hebben tegens tverbot mitter stadt clock gedaen op sunte Blasius dach, anno 1533 lestleden. Soe sleten ende wesen borge-mren. ende scepenen, des van den scout van Key. Maj. wegen vermaent wesende, slyten ende wysen mits desen, dat elcx van elker reyse daeraen verboert heeft vier kar. gl., deen helft tottes Key. Maj. ende der stadt, ende dander helft tottes aen-brenghers behoef. Te weten, Dirck die snyer, Meyster Jan syndaelsnyer ende Andries die Speelman elcx 4 gl. Ende Bouwen Willems. ende Jacob die Cuyper, elcx van twee reysen acht gl., ende Claes Jans. Tychelaer oick van elker reyse hy aldaer gedroncken heeft 4 kar. gl.

Troggelen. Want Cornelis Symon Mathyss., geboeren van Zoeterwoude, genoemt Coelman, Henrick van den Dam, Reyn die Voss ende Michiel van Luyck, een wael, zekere jaeren hebben gaen troggelen ende den gemeynen huyslyuden lastich geweest tegen die mandementen ende tverbot van de Key. Maj., wairop zy van den scout van Key. Maj. wegen gevangen ende voer borge-mren. ende scepenen te recht gestelt ende geconcludeert is worden, dat men sulcx behoerde an hem te straffen na vermogen des mandements voirs. ende wter stadt ende statvryheyt te bannen ewelick opt verboeren van een oere. Wese dairomme borge-mren. ende scepenen, des van den scout van Key. Maj. wegen vermaent wesende ende wysen mits desen voer recht, dat men hem luyden voers. opte kaeck setten ende gheselen sel, te weten, dat se malcanderen in enen vier-canten rinck opte Plactse, paer ende paer gebonden wesende, gegeselt hebben, ende dat se die scerprechte mede geholpen ende gegeselt heeft. Ende worden voert gebannen wt dese stat ende statvryheyt ewelick ende daer nyet weder in te komen byt verboeren van hoer oeren.

Hinderdam. Claes Ysbrantss. heeft den raide te kennen gegeven, hoedat hy over-

mits tvolmaken van den hynderdam, daer hy borge voer geworden is, merckelicke veel sculden heeft moeten maken, vermits denwelken hy die straten nyet houden en mach, tensy die drie staten hem betalen ende volgen willen laten die *III^c* guld., die daer noch resten, waertoe wten staten gescict soude zyn om te sien tot wyens coste die *III^c* guld. voirs. wesen souden. Biddende daeromme oetmoedelicke, soe hy den hynderdam volmaict had, dat men den selven dam opnemen, zyn goeden daervoir gearresteert ontslaen, ende hem die *III^c* gulden voirs. laten volgen wilde, om zyn sculden daarmede te moegen betalen. Oft anders, soe protesteerde hy, dat hy alhier nyet langer wiste te onthouden, ende dat hy hem anderssins voirder soude moeten versien, etc. Waerop hem die raet van dese stadt voertyts ende oick nu ter antwoerde gegeven heeft, soe wanneer die questie ofte saicke van de *III^c* gulden voirs. gedecideert waer, soe daertoe gescict was om te sien tot wyens laste sulcx wesen soude, soe wouden zy hem alle hoirs vermoegens gheenre vorderen, mer en kenden hem nyet sculdich te wesen. Daer Claes weder op antwoerde ende repliceerde, dat hem sulcx te lang verloepen soude, begeerende noch zyn goeden wten arrest ontslagen te hebben om hem selven te moegen behelpen, etc. met protestatien als voeren.

Proces tegen Brederode. Belieft by den raide dat men den twee boden, die de scriftelicke tydinge brachten van der wyninge des processes dat lange gehangen heeft voer den groeten raet des Key. Maj. tot Mechelen tegen den heere van Brederode, scencken sel elken vyff kar. guld.

In den Eersbill. Belieft by den raide, dat men die dyck aen der Leck geheten den eersbill, laten maken sel mit protestatien, te gelden die daertoe gerechticht is.

Strypen. Overcomen by den raide, dat Jacob Aertss., cameraer, coepen sel die strypen ende oick den turff tegens die

tyt, behoudende dat die toecomende cameraer die betaalen sel wt zyn camer.

Kelck van Buerkerck. Overcomen by scout, borgemren. ende scepenen opten raethuyse, dat Cornelis Ottess., Cornelis Scay en . . . . als borge voer Cornelis Kennewech, coster te Buerkerck, voldoen sellen den kerckmeysters te Buerkerck van de kelck hy wtgeleent heeft ende verloeren is.

Nederslag. Want Ot Janss., geboeren te Velthuysen int sticht van Bremen, buyten banden van ysere beleden ende bekent heeft voer 't gerecht, dat hy den scerp-rechter, genoemt Beernt van Hoppenem, die onlanges des saterdaichs den 30. dach in Meye lestleden van leven ter doet gebracht worde bynnen dese stadt in teghenwoerdicheyt des gerechts, nadat hy van Key. Maj. wegen, overmits wysing des gerechts, justicie mitten zweerde gedaen hadde aen eenen, genoemt onder den knechten, Jan Willem Huygenss., alias jonge streng, Steven van Zuylen vervolcht ende mit een eynde van een sperre geslagen heeft, dat hy ter neder op zyn knyen vyel, waeromme dat die schout van Key. Maj. wegen hem te recht gestelt ende in rechte geconcludeert heeft, dat hy zyn lyff dairan verboert hadde, ende dat men hem behoerde te rechten mitten zweerde an zyn lyff. Soe aengesien zyn voirs. belydinge, wesen dairomme borgemren. ende scepenen, ende wysen mits desen voer recht, des van den scout wten naem van de Key. Maj. als hertoge van Brabant, greve van Hollandt, ende erffheere van de stadt steden ende landen van Utrecht, etc., vermaent wesende, dat men zulcx rechten zel mitten zweerde an zyn lyff. Act. anno 1534 den 8. Augusty.

Rydinge van den broede. Overcomen ende belieft by den rayde, dat men voertan zel moeghen backen doeyts ende pennincks scoen gebuedelde broede in de stede van muters ende witgens schoen broede, ende insgelycx van groven weyten broede, ende

alle ander broede van oertgens ende halve stuvers nae advēnant, nae vermoegen der ordonnantie daervan gemaict, by provisie ende ter tyt toe die raet eens anders te rade wert.

Trap aen de Backerbrug. Overcomen by den rayde, dat alle huysingen ende camerren, behoerende onder die branttrap by de backerbrug, doen maken ende onderhouden zellen beyde die trappen an beyden zyden van de backerbrug, aen de westzyde der graften, paerts paerts gelyck. Ende alsoe die scutmeyster, anno 1521, tot reparatie van de trap tegen die Joerye over verscoten heeft 40 utrechtsche guld. 9 st. ende 3 oert, soe sellen de gebueren totten trappen voirs. behoerende, die penn. voirs. weder gehouden wesen te restitueeren desen stat cameraer nu in der tyt na behoeren.

Dit nabescreven is die bepalinge van den huysingen ende camerren tot desen voirs. twee branttrappen behoiende. Peter van Doeyenborchs huys boven oestwärts an die graft, ende heer Jan van Huchtenbroecks ritters huys, beneden westwärts aen die graft. Item die steenwech an beyden zyden van Pauwels van Maseycks huys off tot aen die oude cleermerct toe, te weten tot sunte Maryenplaets toe mit Laurens stege ende joerye, ende die backerstege die moelenstege tot sunte Lysbetten huys toe, ende soe voert by Clarenborch om.

In Armborsteyn. Mr. Henryck Zymonss. ende Willem Aelbertss., in Armborsteyn, zyn momboers over Arent Zymonss. onmundige dochter, by Hillegen zyn wyff was.

Keldergat te stoppen. Overcomen by den rayde, dat Claes Ysbrantss. dat keldergat, hy gemaict heeft op des heeren straet, voer zynre huysinge by de Beyerbrug, weder stoppen ende maken zel alst te voeren was bynnen 8 dagen, alle daege daerna by eenen kar. gl. oft dat hy hier en bynnen kome voir den raide ende segge reden waerom neen.

Scerprechter. Belieft by den rayde, dat die scerprechter een cledinghe van de stadt hebben zel van sulck laken ende van zulkker verwen, als men hem by den cameraer doen leveren zell.

Percelen van Zilver. Belieft by den rayde in de coep van alsulcke brieven, ruerende van seker percelen van silver, ende ge-coft wesende van Wauter van Wee mitten zynen, als erfg. van Hannichgen Joesten, omme 40 guld., ende dat men hemlyden dairvan by den cameraer wtreycken ende geven zel 9 gl. 5 st. Des zellen zy hoeren van Willem Knyff 20 guld., ende de stadt quam van afterstallige pacht 10 guld. ende 15 st. die se van de 40 guld. voirs. van de coep inhouden ende corten zel.

1535.

Medicus ende Cyrurgicus. Mychiel van Pragen, medicus ende cyrurgicus, heeft zyn eedt gedaen als een ondersaet van den Keyser ende desen stadt.

Craen. Overcomen by den rayde, dat die craen voertaen pachten zel nemen moegen van een pack lakens van 16 lakenen dat men wercken zel mitte craen, 4 stuvers, van een pack van 20 lakenen 6 stuvers, van een moelensteen 6 stuvers, die men van deen scip in de ander setten zel mitte craen off opte werff, dan die men boven wynden zell om op wagens te setten 12 stuvers, van een sercksteen van 6 voet 3 stuvers, van 7 voet 4 stuvers, van 8 voet 6 stuvers, van 9 off thien voeten 9 stuvers, ende watter boven is nae advenant.

Retoryckers. Belieft by den rayde, dat men den retoryckers geven sel voer hoer verleyde ende verscoeten penn. die zy op Hasenberch aen de trap ende aen de camer te cost geleyt hebben 12 kar. gl., te betalen aen handen die de penn. verscoeten hebben, ende hiertoe noch 6 kar. gl. voer de gemeen retoryckers, voer hoer bate-menten ende andere diensten, die zy tot

VII.

hiertoe gedaen hebben gehadt, te betalen Jacobi naestkomende.

Boomen by Bethlehem. Belieft by den rayde, dat men twee dreeboemen ontrent Bethlehem ende noch op een ander bequaem plaetse, byden cameraer stellen zel moegen.

Van Vianen, schilder. Aryaen van Voert ende Peter Heynrickss. van Vyanaen, die scilder, zyn momboers gesciet over Evert, Lysbert ende Alyt, Cornelis van Voerts onmundige kynderen by Lysbert zyn wyff was, zaliger ged.

Graauwerkersgilt. In der saicken tusschen Geryt van Hairlem, Davidtsz., aenlegger ten cenre, ende die dekens van der grauwercersgilde verweerres ter ander zyden, beruerende 10 romenysche vellen, die Geryt van Hairlem voirs., om te vercoepen by een wtdraechster geleyt hadde, welke die dekens by een scoutendienre doen panden ende na hem genomen hebben, pretendeerende dat hy gebroect had, overmits een punt in hoer gildenboeck bescreven, beruerende dat men gheen lammer werck off knyne werck, off gheen nyewe pelterye tot gheen wtdraegers oft wtdraechsters vercoepen en soude moegen, etc. Wairop dat Geryt van Hairlem voirs. geantwoert heeft, dattet zyn zelfs goet was, ende gemerct hy een borger wesende, men hem nyet verbieden en mochte zyn selfs goet te doen vercoepen, etc. Aengesien aanspraeck ende antwoerde, ende dat punt in hoer gildenboeck voirs. gescreven, twelck by den raet out ende nye nyet geappro-beert en is, alst genoech blyct, wesen dairomme borgemren. ende scepenen, des van den schout wten naem van de Key. Maj. als hertoge van Brabant, greve van Holland ende erfheer van de stadt ende landen van Utrecht, etc., vermaent wesende ende wysen mits desen voer recht, dat die dekens voirs. sculdich zyn den voirs. Geryt, zyn 10 vellen voirs. weder te leveren costeloes ende scadeloos.

21

Melaten, Rabbauwen, etc. Opten 6. Aprilis anno 1535, heeft die schout deser stadt Utrecht den borgemren. ende scepenen tkennen gegeven, hoedat hy alle die poirtiers der voirs. stadt doen verbieden hadde op grote correctie ende by hoeren eede dat zy gheen melaten, rabbauwen, noch rebelsteren binnen dese stadt en soude laeten coemen noch ingaen, des nyettegenstaende soe hadden die poirtiers van de wittevrouwen poirte, diversche rabbauwen, rebelsters ende melacten, ingelaten ende bynnen dese stadt laeten komen, versmadende 'tgebot dat hemlyuden gedaen was, etc. Ende heeft die voirs. schout die voirs. poirtiers van de wittevrouwen poerte voer hem ende den gerechte doen komen, hemlyuden vragende, wairom dat zy opten witten donredach lestleden achtien melaetsche luyden teffens in lieten gaen, boven tverbot hy hemlyuden hadde gedaen, dair die voirn. poirtiers op antwoerden, bekennende dat hemlyuden by Jan van Cluften, scoutendienaer, vuyten name van de schout gedaen was, ende dat zy die voirs. achtien melaetsche luyden op ten voirs. witten donredach bynnen der stadt gelaten hadde, mer zoe zy sulcx altyd van ouder gewoenten gedaen hadden, hadden zyt desen tyt oick gedaen, niet wetende, dat zy daer qualick aen gedaen hadden. Ende naedat die voirs. poirtiers bekent hadden tegen tgebot van den schout gedaen thebben, als voeren verhaelt, zyn die borgemren. ende scepenen deser stadt Utrecht, opt behagen van den heere van Borgnival, stadthouder, etc. overcomen, dat men die voirs. poirtiers om tgunst dat voirs. is, behoerden t'destitueeren ende andere bequame in hoer plaetse stellen, ende reserveerde die schout vuyten name Key. Maj. zyn actie tegen die voirs. poirtiers etc. Daernaer heeft die schout zyn substituyt ende Henrick van den Borch, scepen, gesciet aen den voirs. stadthouder, om hem desen voirs. materye te communicereen ende zyn advys dairop te hebben, die hoir

rappoert gedaen hebben aen de voirs. gerechte, dat die voers. stadthouder van de advysen was, dat men se behoerden te destitueeren ende daer benevens wel te corrigeeren, soe zy tegen tgebot van den schout gedaen hadden. Ende op ten 26 Aprilis, anno uts., zyn schout, borgemren. ende scepenen overcoemen, dat men die voirs. poirtiers, den een genoemt Willem, vuyt Benschop, ende den anderen Joris van Gorichem destitueeren soude ende andere in hoir plaetse stellen, daertoe nut ende bequaem synde, ende dat die schout zyn actie, die hy vorder opten selven soude moegen hebben, verhaelen soude moegen ende hemlyuden met recht bespreecken.

Steenhouwer. Mercelis Keldermans van Mechelen heeft zynen eedt gedaen, dat Jan Machielss., steenhouwer, onder nyemant en wercket tenzy onder een giltbrueder oft onder die Key. Maj., ende dat om een scamel dachhuere oft hoepwerck, soedat hy selver gheen meyster en is, twelk hem die schout geconsenteert heeft.

Nye toorn. Overcomen by den rayde, dat die cameraer Hermen van Leeuwen, die werckluyde aen den nyen toern ende der mueren after Henryck van Hoesden, wekelicx betalen zel na eenre rollen ofte cedulen, die men telcken daeraff maken zel ende gevereficeert sel werden van Ghysbert van der Voert, die telken by der betalinge wesen zel, twelck den cameraer volcomen quytancie ende betalinge verstrecken zel in zyn rekeninghe.

Scoelmeyster. Cornelis Claess. van Leyden, scoelmeyster in Loeffberchmakerstraet, heeft zynen eedt gedaen als een ondersaet.

P. P. Buys. Overcomen by den rayde, dat die stadt den coep van 20 L siaers, staende Paeschen victoris, tot live van Peter Pouwels. Buys, in de viscopergilde in tween brieven, die Peter Buys vercoft had Antonis van der Lip om zes phs. guld. mit een jaer renten lest verleden verseeenen, gelyc se beyde by hoeren eeden

geaffirmeert hebben, aennemen zel ter stad behoeff.

Schermer. Michiel Antoniss. van Axel, die schermer, heeft zynen eedt gedaen als een ondersaet.

Scerprechter. Mr. Fop Aryaenss., heeft zynen behoirlicken eedt die Key. Maj. als hertoge van Brabant, greve van Hollant ende erfheer der stad, steden ende landen van Utrecht, gedaen als een scerprechter, een jaer lang, ingaende op Donredach lestleden ende op alsulcke wedden als daer toestaen, etc.

Muur after S. Peter. Belieft by den rayde, dat men den muer aen der straeten voir den ouden Henryck van Ghent, nu myn Joffr. van Driebergen, daer die wed. van Claes van Zyl boven ende her Goert Bolen beneden naest gelegen zyn, after sunte peter, van beyde eynden lyndrecht sel moegen maken, gelyck die bueren an beyden zyden dat oick belieft hebben.

Vervalschen van Documenten. Want Henryck Buys beleden heeft buyten banden van ysere, dat hy een stad transfixbrieff van Utrecht, by eenen geheten Mr. Cornelis, wt een cedel, die Heynrick met zyn selfs hant gescreven hadde in francyn doen scrijven heeft, geleden omtrent drie jaeren, ende dat hy doer denselven brieff een stert gesteken ende voert mit valsheyt een ander stad groete segel van eenen anderen brieff daeraen gedaen hadde, ende dat hy mede drie daten in den transfixbrieffen, dair hy den stert off gebroken hadde, gevalst ende geraseert heeft int woerdeken achte, een ende vyftich, ende oick mede ander schout ende scepenen inde voirs. valsche brieff geset heeft. Wairom dat hem die schout van Key. Maj. wegen te recht gestelt ende geconcludeert heeft, dat men zulcx behoerde te rechten aen den zelve Henryck voirs. in een ketel te zieden ter doet toe als een valscher, allen anderen ten exempel. Soe wesen dairomme borgemren. ende scepenen, ende wysen mits desen voer recht van den schout wten

naem van de Key. Maj. als hertoghe van Brabant, greve van Hollant ende erfheer van der stad, steden ende lande van Utrecht, etc., vermaent wesende, dat men sulcx rechten sel aen denselven Henryck voirs., in een ketel te sieden ter doet toe als een valscher, allen anderen ten exempel.

Raetscapel. Belieft by den rayde, dat men her Symon Mertenss., vicecureyt was te Buerkerck tUtrecht, off zyn testamentoirs betalen zel van zyn officie in 's raetscapel van drie jaeren afterstals, elcx tsaers 54 L, elck L eenen braspenn., alse victoris 31, pascen 32 van Scawyck, ende noch twee jaeren by Ravezwaey, cameraer, sculdich gebleeven dair naestvolgende.

Berch opten N. Gracht. Alsoe van wegen heer Jan Reaell, canonick in den Doem tUtrecht, ende enige van zyn buerlyude, woenende in de Oudel aen de westzyde der graften, bearbeyt ende vervolcht is worden voer schout, borgemren. ende scepenen van dese stad, omme te beletten een berch, die Joff. Janna van Over de Vecht, wedue van Beernt Wten Enge in meyninge is op hoir hofsteden after hoire huysingen met eenre poerten ter syden wtgaende optie nye graft te setten, besyden der huys. ende hofsteden van heer Jan Reael voirs. Des van wegen heer Jan Reaels ende zynre bueren voirs. voer den rayde overgelevert zyn sekere scriftueren van slytingen, beluydingen ende ordinationen, oick verification van beyden zyden, ende gemerct dan tgerecht tot desen saicke gesciet heeft wten gerecht, die de plaetse ende gelegentheyte wel doersien ende allet besceyt wel ende rypelicken overwegen hebben, ende bevynden ter waerheyt datter voertyts noch onlange jaren geleden een berch plach te staen, ende dat se contrarie nyet gesien noch bevonden hebben by enigen slytingen noch anders, dat men aldair geen berch weder setten en mach. Aengesien oick heer Jans voirs. huysinge mit weecken daicke gedect is, ende wel

soe lichtelicken van zynre zyden als van andere gebreck van brande (daer God voirs) komen mochte, soe hebben dairomme schout, burgermren. ende scepenen van dese stadt Utrecht geconsenteert, dat myn Joffr. Wten Enge voirs. eenen anderen berch t' eser tyt, gelyck se daervoer tyts staende gehadt heeft, op hoer erve weder sel moegen doen setten.

Den Brabander, stuk lant. Joffr. Marie, Evert die Ridders wed., ende bekende ter antwoerde ende vragen van Antonis van Ede, hoiren brueder, dat zy van hoiren voirs. brueder gecoft had eenen boegert, geheten den brabander, gelegen in den Enge, ende dattet in den coep bedongen was, dat zy alle commere ende afterstallige pachten, die de stadt van Utrecht oft yemant anders daerwt hadden ende daervan ten afteren wairen, betalen ende hem daervan afhouden soude op hoeren cost, ende buten cost ende scayde van Antonis, hoeren brueder voirs., ende seyde voerder, dat zy dien boegert soe voert vercoft hadde Geryt Hubertss., den goutsmit.

Reabilitatie van eene slyting. Willem Willems., die backer, roeydrager in den doem, heeft den schout op huynen getoent zyn zegel ende brief van octroeye, beruerende reabilitatie van der slytinge by burgermren. ende scepenen, hem den 10 February anno 1534 overgesleten ende gewesen, ende is alsoe voertan geconsenteert ende belieft nae hoer forme geregistreert te worden, ende is luydende van woerde te woerde aldus: »Kaerle, by der graciens Goids, Keyser van Roomen, altyt vermeerer 's rycx, coninck van Germanien, van Castillien, van Leon, van Grenada, van Arragon, van Navarre, van Naples, van Cecillien, van Maillorque, van Sardinie, van den eylanden van Indien ende vaster eerde, der zee oceane, Eertzhertogte van Oistenryck, hertogte van Bourgongnen, van Lothric, van Brabant, van Limborch, van Luxembourch, etc., grave van Vlaenderen, van Artois, van Bour-

goingnen, van Henegouwe, van Hollant, van Zeelant, van Ferrette, van Hague-nault, van Namen, etc., marcgrave des heylichs rycx, heere van Vrieslant, van Zalms, van Mechelen, der stadt, steden ende landen van Utrecht ende van Overysse, ende Domineur in Asie, in Africke, onsen lieven getrouwen stadthouder, eerste raedt ende luyden onser camere van den rade tUtrecht, schout ende gerechte onser stadt Utrecht, ende allen anderen onser rechteren, justicieren ende officieren, huere stedehouderen ende elcken van hun besondere, soe hem dat angaen mach, salut ende delectie. Wy hebben ontfanghen die oitmoedige supplicatie van Willem Willems., backer ende roeydrager onser kercken ten Dom tUtrecht, inhoudende hoedat die domdecken ende cappittel van den Dom voirs. seekere schout-ampt ende lege jurisdictie hebben, over een deel huysen ende straten bynnen onsen stadt Utrecht, dairover zy den suppliant eertyts huere schout geordonneert hebben. Soe es by hem gecomen eenen Jacob Lam Wouters., met Marie zyn huysvrouwe, begerende dat hy daer over staen wilde als schout, daer zy sekere cameran onder zyn schoutampt gelegen, overgeven souden willen, dairop hy suppliant hynl. geantwoert heeft, dat hy hebben most sekere bueren onder zynen schoutampte geseten, die daer kennisse van behoerde te dragen, dus zyn den suppliant sekere bueren gehaelt, die daerover staen souden. De suppliant nyet wetende hoe verre zyn jurisdictie strecte, soe hy selden daer jurisdictie exerceert hadde, ende dexecutie van de voirs. jurisdictie meest consisteert in overgevinge van huysen ende diergelycke, heeft dair-over gestaen, dat de voirgen. overgifte geschiet is, mitten voirn. bueren ende zyn daer brieven aff gemaict, inhoudende dat voer hem als schout mit sulcke ende sulcke bueren van de heeren gerechte van den Dom, sulcke overgifte van sulcke cameran geschiet was, ende is den voirn. brief ter

bede van den suppliant, soe hy gheen segel en hadde, besegelt by wylen heeren Frederick de Coninc, in zynre tyt canonic onser voirs. kercken ten dom, sonder dat die suppliant hier yet meer op gedocht ofte geweten heeft, datter enich gebreck in den brieff wesen mocht. Nochtans es duer eenige oirsake 't inhouden van de voirn. brieff gecomen tot kennisse van den schout onser stadt van Utrecht, want die erfgenamen van den voirn. Jacop Lam Wouters., de voerscr. make naer zyn doot nyet volgen en wilden, seggende, dat den brieff valsch was ende dat overmits dien die bueren in den brieff genaemt, in der heeren gerecht van den Dom nyet en woenden, maer int gerecht van de heeren van Oudemunster, dat daer vast aen gelegen is, dat mitsdien die voirgen. overgifte nyet gerechtelicken geschiet ende dairom van geenre weerden en was, dairover onse voirn. schout van Utrecht den suppliant geapprehendeert heeft gehad, ende hoewel hy suppliant versochte te rechte gestelt ende in justicie ontfangen te mogen werden, nochtans en heeft hy daertoe nyet connen geraken, maer hebben de burgemren. ende scepenen onser voirs. stadt Utrecht, kennende by huerl. sententie van den 10 February anno 34, stilo Trajectensi, dat de suppliant sulcx gedaen hadde vuyt erreure ende grovicheyt sonder enich profyt daeraff the hebben, verclaert, dat de voirg. brieven voir den gerechte in zynre presentie gecancelleert ende voertaen van geenre weerden gehouden souden werden, daer benevens dat hy komen soude voer tselve gerechte ende bidden ons ende onse justicie om vergifnisse, dat hy oick tvoirs. officie niet meer bedienen en soude mogen, ende dat hy des sonnendages te groet vastellavont daeraenvolgende ghaen soude voer die processie te Buerkercke, bloets hoefts, met een barnende wassen toertse in zyn hant, die hy nae der processien offeren soude voer 't weerdighe heylige sacrament aldaer, ende voerts gebannen we-

sen een jaer lang bynnen onse voirs. stadt Utrecht te blyven byt verbueren van zyn lyff, condempneerende hem voerts in den oncosten tot taxacie van de voirs. gerechte, welcker sententie de suppliant naederhant voldaan heeft. Doch zoe hy daer duer grotelicken gediffameert ende dit by erreure ende sonder enige fraude gebuert es, als voirs. staet, heeft, hy ons om gracie gebeden ende hem daerop te verleen onse openebrieven, dairtoe dienende. Soe eest, dat wy de saicken voirs. overmerckende genegen wesende ter bede van den voirn. suppliant, ende willende hem in desen gracie prefereren voor riguer van justitien sunderlinx in consideratie, dat tgebreck hierinne gevallen, toegecomen is by erreure ende sonder enige fraude, denselven suppliant hebben in den gevalle als boven geotroeyeert, geirloft ende geconsenteert, octroyeren, oirloven ende consenteeren vuyt onser sunderlinger gracie by desen, dat nyettegenstaende de voirs. erreur ende faulte, noch oick de condempnatie daernaevolcht, hy van nu voertaen ontfangen ende geadmitteert werde tot zynen voirs. schoutampste ende alle andere officien daer hy toe gecoeren ende gepromoveert zal werden, ende hebben hem daertoe gereabiliteert ende reabiliteren by desen, restituerende ende stellende hem wederom tzyne goede fame, name ende vermaertheit, in aller manieren als hy was voer derselver condempnatie. Ontbieden u dairom ende bevelen, dat ghy den voirn. suppliant van desen onsen tegenwoerdiger gracie ende reabilitatie ende van al den inhouden van desen doet, laet ende gedoocht rustelick ende vredelick genyeten ende gebruycken, sonder hem te doen oft te laten geschien enich hynder, letsel ofte moeyenis ter contrarien, want ons alsoe gelieft. Gegeven in onsen stadt van Bruesel den 14 dach van Junio, int jaer ons heeren duysent vyff hondert vyff ende dertich, van onsen keyserrycke 't 16, ende van onsen anderen rycken van Germanien, Castillien,

etc. 't 20. Ende was aldus ondergescreven, by den Keyser in zynen rade, ende onderteyckent Herdinck.

Doirweerders. Want die doirweerders hoeren dienst op huynen nyet waergenomen noch hem opten raethuys ter goeder tyt nyet verscenen hebben, soe sleten ende wesen borgemren. ende scepenen voer recht, dat zy off dieghene diet zyn buerte is den dienst op huynen te verwaeren, den gerecht ter beteringe geven sel als zy yerst vergaderen, soe veel wyns alst gerecht ende die dienres selver mede drincken moegen.

Ondaften bedreven. Want Cornelis Alewynss. beleden heeft zekere ondaften bynnen der stede van Haerlem, op alresielen dach lestleden bedreven gehadt te hebben. In den yersten Aelbert Claess., secretaris der stede van Hairlem, denwelcken hy by avonde after in zyn coliere van zyn tabbert greep ende qualicken aensprack, soe dat hy hem ontlopen most. Item terselver tyt heeft hy noch een vrou persoen, genoemt Anna Ydts dochter, gaende om een kanne byers aengeveert, voert hoeft geslegen ende qualick toegesproken onder meer andere feyten, daer in formen tot Hairlem op verhoert zynde. Ende dat hy oick daerenboven zyn selfs vader vant kerckhoff tot Haerlem met een bloet mes in zyn hant hebbende, zekere jaeren geleden, geeyscht ende gedreycht heeft gehadt te slaen, wairomme hy tot Hairlem gevangen wesende, aldaer wtgebroken ende ontoemen is, ende alhier weder gevangen ende ter justicie gestelt is worden, alsoe dat die schout wten naem van de Key. Maj. geconcludeert heeft, dat men sulcx justiceeren soude an zyn lyff, criminelicken off anders na wysing van scepenen. Soe ist, dat borgemren. ende scepenen, des van den schout wten naem van de Key. Maj. vermaent wesende, gewesen hebben ende wysen mits desen voer recht, dat Cornelis Alewynss. voirs. gaen sel en sonnendage naestk. voer der processien te Buerkerck,

mit een bernende waskeers in zyn hant, ende omkoemende, int middel van der kercken zel hy die keers offeren voert eerweerdige heylige sacrament. Ende en manendage naestk. sel Cornelis voirs. komen voer den schout ende scepenen ende bidden om vergifnisse. Ende en Dynsdach daer naestkoemende zel Cornelis voirs. bedevaert gaen tot ons lieff vrou tAmersfoort ende bethoen daeraff brengen den schout van Utrecht, dat hy zyn bedevaert aldaer gedaen zel hebben.

Ondaften der wakers. Want Sebastiaen Peterss., Job Jan van Heusde, die mesmakersz., Michiel Henryckss., die scoelapper, Gerryt Hermenss. ende Peter van Campen, beleden ende bekent hebben den goeden luyden, borgeren ende ondersaten der stad van Utrecht by nachte ende ontyden, hoer stoepen, stylen, turven, houteren, rysen ende anders genoemen ende in hoer waecksteden gebrocht ende verbrant te hebben, waerop zy van de schout, wten naem van de Key. Maj. geapprehendeert, besproken ende geconcludeert zyn worden, dat men se dairomme overmits ende by sententie van borgemren. ende scepenen, tot vermaning van den schout, als mergen brengen zel opter Oudermanhuys ende doen se dair mit garden malcanderen corrigeeren int bywesen van den scerprechter die mede ondertusschen slaen sel, ende dat se voert en sonnendage naestcoemende gaen sellen voer der processien te Buerkerck bloets hoefts, ende omkoemende gaen sellen voert eerweerdige heylige sacrament, ende bidden dair God van Hemelryck op hoer knyen om vergiffenissen, ende dan voert komen en manendage naestcoemende voer den raide op ten raethuyse, ende bidden schout, borgemren. ende scepenen, wten naeme van de Key. Maj. voert om gracie ende vergifnisse. Soe est dat dairomme tvoirs. aengemerct, borgemren. ende scepenen, des van de schout wten naem van de Key. Maj., etc., vermaent wesende, gewesen hebben ende wysen mits desen voer recht,

dat die voirg. gevangenen gejusticeert zellen worden, ende zoo doen zellen in alre manieren als die schout wten naem van de Key. Maj. hiervoor geconcludeert heeft.

Vier van dese voirg. vyff personen hebben voir de processie te Buerkerck gegaen, ende om vergiffnisse den gerechte gebeden.

Want Gysbert Janss., wever, beleden heeft dat hy den anderen wakers, die der goeder lude hout ende anders genomen hadden, gevolcht ende hem byt genomen hout mede gewermt heeft, wairop hy by den schout, wten naem van de Key. Maj. geapprehendeert, te recht gestelt ende geconcludeert is worden, dat hy dairomme by sententie van den gerechte bedevaert reysen zal tot onse liever vrouwe tAmersfoert, bynnen 8 dagen naestk. ende betoen dairoff brengen dat hy die bedevaert gedaen zel hebben, soe ist dat borgemren. ende scepenen, des van den schout wten naem van de Key. Maj. etc., vermaent wesende, gewesen hebben ende wysen mits desen voer recht, dat hy die bedevaert tot onse liever vrouwen tAmersfoert als voirs. doen ende betoen dairoff brengen zel. Ende sel komen voordt alsdan voer den gerechte voirs. opten raethuyse ende toenen zyn betoen, ende bidden dairboven noch den schout, borgemren. ende scepenen van wegen Key. Maj. om gracie ende vergiffnisse. Heeft des vrydags den 26 November betoen gebrocht ende den gerechte getoent ende oick den gerechte om vergiffnisse gebeden.

Joest ende Geryt van Eyck. Peter Focking ende Thys van Alblas zyn momboers gesciet over die onmundighe kynderen van Joest van Eyck ende Geryt van Eyck, gebrueders, haer beyder onmundighe kynderen, te weten Jan, Cornelis ende Aernt, Joest van Eycken drie onmundighe zoenen, dair moeder off is Engel, Jacob Janss. dochter, Joesten wyff was, Bertelmeeus ende Joest, Geryt van Eyken twee onmundighe soenen, daer moeder off is, Bygen Jan

Bruyness. dochter, Geryts voirs. wyff was, saliger gedachten.

Ondaften der wakers. Want Heynrick Peterss. beleden heeft ende bekedt den goeden luyden, borgeren ende ondersaten van desen stadt, by nacht ende ontyde, hoer stoepen, stylen ende ander berninge genomen ende in zyn waickstede gebracht ende verbernt te hebben, wairop hy van den schout wten naem van de Key. Maj. geapprehendeert, besproken ende geconcludeert is worden. Dat men hem by sententie van borgemren. ende scepenen tot vermaning van den schout, brengen sel int scepenenhuis ende doen hem aldaer met garden by den scerprechter corrigeren int bywesen van scepenen, ende dat hy en sonnendage naestk. gaen sel voer der processien te Buerkerck, bloets hoefts, ende omkomende voert gaen zel voert eerweerdige heylige sacrament ende bidden God op zyn knyen om vergiffnisse. Ende dan voert en manendage naestk. komen voer den rayde op ten raythuyse ende bidden den schout, borgemren. ende scepenen in de naem van de Key. Maj. voert om gracie ende vergiffnisse. Soe ist dat dairomme tvoirs. aengemerct, borgemren. ende scepenen, des van den schout wten naem van de Key. Maj. etc., vermaent wesende, gewesen hebben ende wysen mits desen voer recht, dat Henrick Peterss. voirs. gejusticeert sel werden ende zoe doen zel in manieren voirs. als die schout wten naem van de Key. Maj. geconcludeert heeft. Heeft gebeden den 20 dach Decembris.

1536.

Clercamp. Item op huyden opten 13 avont den 5 January, zoe heeft Gerbrand van der Duyst, gecoemen zynde opten raythuyse, ende gehoert hebbende int openbair voir den volcke lesen ende publiceeren die ordonnantie van den clerckamp, van de oudermannen om die dairop te slaen ende te vercoepen, etc., geseyt, her schout

ende borgermr. ick protesteer dairoff want hierop soe en heb ick mynen dienst nyet gecoft, mede seggende tegen den volcke opten huise present wesende: Ick neem u hier mede off tot oirkonde, ende heeft oick den secretaris dairop gegeven zyn sallaris om geteykent te willen hebben in de stadt boick dese zyn protestatie.

Idem. Gysbert van der Voert Valentynss. heeft op huyden zynen geboirlicken eedt gedaen, dat clerckampt van den oudermannen recht, vermoegens der ordonnantie dairvan wtgehangen, trouwelicken ende wel te bedienen ende te bewaeren, ende heeft geset tot zynen lyve.

Molen in de weert. In der saicken ende gescil tusschen Jan van Lecxmonde ter eenre ende Geryt Zass ter andere zyden, beruerende dat Geryt Zass lange jaeren dat erve behoerende Jan van Lecxmonde voirs., gelegen in de weerde by de lesten steene brugge, met zyn moelen ende moelenwerff eensdeels dairoff betymmert heeft, ende oick een huysinge dair opgeset ende doen bewoenen, voirts dat voers. erff mitte moelen kerre dairover te doen ryden ende mit pueyn doen beladen, ende tot zyn scoensten ende besten oirber doen gebruycken ende besigen heeft, dairdoir Jan van Lecxmonde geen profyt van zyn erff voirs. heeft gehadt oft genoeten, dan heeft die renten wtet voirs. erff gaende altyts ter goeder tyt moeten betaelen ende van alle rechtvorderinge vryen ende quytten. Dese voirs. saicke aengemerct, heeft Geryt Zass mit zynen vryen moetwille dese zyne saicke voirs. gestelt ende gebleven aen den raet van dese stadt, soe heeft die raet daerinne verclaert ende geordineert, verclaren ende ordineren mits desen, dat Geryt Zass voirs. Jan van Lecxmonde voirs. geven sel eens vyff ende twyntich kar. gl., ende dat voir de scade ende interest dat Jan voirs. daerby gehadt ende voir dat deel erffs, dair Geryt Zassen voers. moelenwerff off den omganck van den moelen op staet, twelck Geryt Zass ende den zy-

nen ten ewyge daigen hebben ende gebruycken moegen, onbecroent van Jan van Lecxmonde voirs. off zyn erffg. Dan dat huys dat Geryt Zass op Jans voirs. erff als voirs. getymmert heeft, zel hy nae hem nemen off Jans voirs. gemoede dairoff hebben tot koere van Jan voirs., ende voirts sel Jan van Lecxmonde voirs. zyn erve hebben gebruycken, wtgesceyden dat deel erfs dair die moelenwerff als voirs. opstaet, nae vermoegen zyn segel ende brieff, als hy voirts plach te doen. Ende indien Jan voirs. hem vermeten wil noch meer aen dese stadt ten afteren te wesen, dair mach hy supplicatie off maicken voer den rayde, die men hem tot redelickheyt believen zel.

Greefmeyster. Jacob Luytgenss. is by den rayde toegelaten, weder zynen dienst van 't greeffmeesterscap aen te veerden ende te hebben, ende dat die cameraer hem voirtaen de stryp laten volgen ende leveren zel.

Cruyper. Gysbert Claess., sackdrager, heeft zyn eedt gedaen als cruyper, ende zel cruypen omtrent Vredenborch.

Dirc van Oey, schilder. Dirc van Oey, scilder, ende Michiel Bertelmeeuss., lynnewever, zyn momboers gesciet over Jan Gerytss. dekenmakers onmundige zoen, die hy hadde by Willemtgen zynen wyve, borge voir de momboers Cornelia, Jan de Mildens, wedue.

Corn. Jacobss. van Mabuge. Dirck de Goeyer ende Jan Foeyt, zyn momboers gesciet over die drie onmundige kynderen van salige Huych Jan Zymonss., die hy hadde by Emmigen zynen wyve. Borge voir de momboers Cornelis Jacobss. van Mabuge.

Scoelgelt. Overcomen by den rayde, dat die stadt duerweerders die weet doen zellen allen dengheenen, die scoelgelt sunt Jeronimus van hoir kynderen sculdich zyn, selve te betalen bynnen veerthien daigen naestkoemende off daer en tenden sel ment hoer moegen wtpanden.

Verhuren der vleysbanken. Belieft by den rayde, dat men Willem Dirckss., die 't raethuys bewaert, ende die de clock bewaert, mede in de rasoen cedel als men die vleysbanken verhuert, setten sel.

Dievery. Want Neel van Leyen befaemt is geweest seker percelen van goeden gestolen te hebben, als zy oick voirt gerecht genoegh beleden heeft, wairomme zy gevangen ende by den schout wten naem van de Key. Maj. geaccuseert se geweest ende geconcludeert, dat men se dairom behoirde te rechten an hoir lyff off anders criminelick na wysinge van borgemren. ende scepenen. Soe aengemerct dan hoir confessie, wesen dairomme borgemren. ende scepenen ende wysen mits desen voer recht des van den schout wten naem van de Key. Maj. als hertoge van Brabant, grave van Hollant ende erfheer van der stadt, steden ende landen van Utrecht, etc., vermaent wesende, dat men se mergen op saterdach naestk. setten zel optie kaick ende snyden hoir rechter oir aff, ende wort dairenboven gebannen, te reysen wter stadt ende stadtvryheyt ewelick dairaff te blyven op hoir lyff.

Ende want Katryn van Amstelredam, Neel van Leyens zuster, oick befaemt is geweest met dieven ende diefeggen omgegaen te hebben ende van dien te genieten, alse zy voirt gerecht genoegh beleden heeft, daerse by den schout van Key. Maj. wegen op gevangen ende geaccuseert is worden. Soe aengesien dat zy 'tvoirs. mer niet anders van dieverie beleden heeft, wesen dairomme borgemren. ende scepenen ende wysen mits desen voer recht, dat se mit Neel hoir zuster gaen zel wt deser stadt ende statvryheyt ende daer wt blyven zel ewelick opt verboeren van hoer rechter oer.

Steenen brug in de Weerde. Overcomen by den schout, borgemren., scepenen ende rayde, dat men Jan van Lecxmonde van der stadt wegen geven zel voer alsulcke actie, als hy heeft op dese stadt ende over

lange jaeren geclaicht heeft, heercomende van zyn erve ende der huysinge dair hy op begonnen had te tymmeren, gelegen in de Weerde by der veerster steenen brugge aen de westzyde der graften, die somme van negen ende twyntich kar. gl., te betalen sunt Victoer naestkoemende deen helft ende te kersmisse dair naestvolgende dander helft, des sel Jan voirs. zynen oirber ende profyt met zyn erve voertaen moegen doen. Ende behouden die slytinge oft overdracht by den rayde tusschen Jan voirs. ende Geryt Zass, beruerende Geryt voirs. moelen ende moelenwerff, etc., in hoer weerden te blyven.

Cyurgicus. Meyster Claes Tyelmans. an sunt Jansvelt is aengenomen tot dezer stat cirurgyn in de stede van Mr. Aelbert die Rover, saliger gedachten, ende hy heeft op huynen zynen behoirlycken eedt gedaen.

Tien bueren onder S. Meert. toorn. Die thien bueren onder sunte Meertyns toern is bevolen te laeten maeken een leer mit een haick ende noch een cleyn leer.

Straetmakers. Overcomen by schout, borgemren. ende scepenen, dat die twee duerweerders die weet doen zellen den straetmakers, dat se den yersten manendach nae Pancraty naestk. hier binnen Utrecht wesen ende die straten daer gaten in zyn gebroken terstont maken sellen byt verboeren van een kar. gl. alle dage, ende zy zellen den borgeren ende ondersaten die hoir straten zyn gebroicken, die weet doen, dat se steen ende sant rede hebben om hoir straten te laten maicken byt verboeren van een kar. gulden.

Backers en moel. slagen. Henryck Dirckss. wten name van de bueren ende geerffden, gelegen in de backer ende moelemans slagen aen der stadt cingel, heeft geprotesteert, dat zy overbodich zyn tot vermaning van der stadt altoos wederwerck te willen doen mitten halven sloet.

In den Lap. Want Loeych Willems. in den lap, wtgetapt heeft bynnen die

duysent roeyen na der stadt van Utrecht, contrarie die placaten der Key. Maj. dat kenlyk is, wesen dairomme borgemren. ende scepenen, des van den schout wten naem van de Key. Maj. vermaent wesende ende wysen mits desen voir recht, dat hy ter beteringe geven zel vyff ende twyntich kar. gl. nae vermoegen der placaten dairaff wesende.

Byerdrager. Claes Janss., alias danser, heeft zynen eedt gedaen opte dragerie vant byer.

Greeffmeester. Belieft by den rayde dat men Jacob Luytgenss. den greeffmeyster voirtan geven sel voer zyn dachueren 's daichs vier stuyvers, tot wederseggen van den rayde.

Stats speelluden. Overcomen by den raide, dat men desen stadt speelluyden tot hoer instrumenten behoef, die se nu vernyet ende cost om gedaen hebben, scencken zel eens drie pont groit, mit condition oft dieselve speelluyden oft enich van hem van hier vertrecken souden willen ende dinstrumenten mede nemen wauden, die soude zyn aenpairt van dien drie pont groet voirs. der stadt weder betalen, oft sterft yemant van den speelluyden, den erffg. zellen dan oick doen als voirs.

Statsmuren te reformeren. Overcomen by den rayde, dat men van der stadt wegen goede luyden mannen ende vrouwen aenspreken ende willigen zel om elcx zekere penn. te lenen omme der stadt mueren after die lauwers mede te reformeren, ende dat die borgermrs. ende Herman van Leeuwen, cameraer, wten naem van de stadt elcken geloeven zellen die geleende penn. weder te betalen off doen betalen als hoir eygen scult, te kersmisse naestk. Des hebben die gemeen scepenen ende rayde wederom beloeft den borgermren. ende den cameraer voirs. te ontheffen ende scadeloes te houden op ter stadt cost.

Pael by Regul. brug. In der saicken tusschen Dirck Janss., houtcoper, ende Alyt Hasen, is overcomen by den gerechte

dat men die pael die by Alyt Hasen op hoir erff, gelegen by de regulierbrug voer aent eynt van hoir muer geset is, offcorren zel op drie voet hoichte nae boven die muer, ende Dirck Janss. voirs. zel een pael daerby setten van gelycker hoichten, ende waert dat Dirck voirs. Alyt voirs. tot eniger tyt aen hoir erff ende muer voirs. scade dede, dat zel hy hoir verstoeren by den gerechte.

Cordewaniers gilde. Overcomen by den raide, dat Jan Gerrytss. de Ridder, ende Dirck Heynrickss. Buermans, als dekens in der tyt van de cordewanier gilde, tottes gilde behoef voirs. zellen coepen van Peter van Doeyenborch, Joffr. Mergriet, Jans wedue van Doeyenborch ende die nagelaten kynderen van Jan van Doeyenboch, alsulcke erve als hem toebehoerende ende gelegen is after sunt Jacob opt Sant, omme alle die gemeen gildebueders ende elck bysonder aldair te stellen ende te ordinieren hoir cuypen ende calcken voer hoir ende hoir nacominghen dat gildebueders zyn vant voirs. gilde.

Wairomme die raydt overcoemen heeft dat nyemant voirtan loeyen noch calcken sellen dan optie voirs. plaetse dat cordewaniers zyn, opt verboeren van twee kar. guld., soe dicke yemant daerop bekuert wert, half tot 's Keysers ende half ter stadt behoef, wtgesceyden diegheenen die nu op dese tyt selve eygen erve dairtoe hebben ende zelfs gebruycken sonder yemant anders vreemders by hem te hebben off te verhueren, ende dat tot gheen afterdeel van de graften ende diepten deser stadt en is.

Eedt van Zuylens dienre. Zweer Her-menss. heeft zynen eedt gedaen tsecret van de scepenen camer te helen, die scriftueren nyet wt te scriyven ofte te openen buyten consent van den gerechte ofte zyn meyster, ende voirts den schout ende gerechte mit zyn meyster gehoersaem te wesen, etc.

Wakers. Want Ysbrant Henrickss. snyer

voir hemselfen gewaict, Jan Jan Hertkerss. scoemaker, ende Rutger Pauwelss. van Neerden, lynnewever, voir ander luyden gewaict hebbende, bevonden zyn en vrydaichs snachts op te waick slapende, vermoegens informatien daervan zynde, wair op dat se den schout van Key. Maj. wegen te recht gestelt heeft ende geconcludeert, dat men se daeromme behoird te corrigeren nae vermoegen d'ordonnantie daeraff zynde, wairop die voirs. waickers hem hoeslicken verantwoordende, sulx genoech beleden hebben, biddende om gracie, soe ist dat borgermren. ende scepenen, des wten naem van de Key. Maj. als greve van Holland ende erfheer slants van Utrecht, etc., vermaent wesende, gewesen hebben ende wysen mits desen voer recht, dat se alle drie mergen bedevaert reysen zellen tot onse liever vrouwen tAmersfoirt ende betoen dairoff brengen, ende comen dien dach wederom ende gaen op Woensdaichs smergens opt vleysghys in de vangenisse, ende sitten aldair te water ende te broet, alsoe Ysbrant voirs. twee daigen ende die ander twee drie daigen, ende dat se daer en tenden coemen zellen op ten raythuysse ende bidden den gerechte van Key. Maj. wegen om vergiffnisse. Hebben gebeden des manend. den 4 Septembris ende betoen gebracht.

Louwers gilde. Schout, borgemren., scepenen ende rayde der stadt van Utrecht, zyn overcoemen ende zyn des tevreden ten versoecke van de louwergilde bynnen Utrecht, dat se zellen moegen verwerven off coipen een stuck erfs, gelegen buyten aen de oestzyde van de Weerde, toebehoerende die Weerde, twelck zy van den domproesten tUtrecht in erfpacht houden off gehouden hebben, ende dat se tselve erve sellen moegen bewerfbalcken ende om hoirvellen in de graft van de Weerde te havenen ende scoenmaken moegen, oirbaeren ende gebruycken tot hoeren scoensten onbecroent van dese stadt van Utrecht. Be-

houdelick den wagenwech dairby gelegen aldair te blyven nae behoeren.

Waickers. Want Geryt Evertss., upperknecht ende Tonis Heynrickss., lyndreyer, ondersaten voer hemselfen gewaict hebbende, bevonden zyn slapende, daerdoer zy hemselfen besculdicht ende om gracie gebeden hebben, wairop die schout van Key. Maj. wegen hem te recht gestelt ende geconcludeert heeft, dat zy dairomme op mergen gaen sellen bevert tot onsen liever vrouwen tAmersfoirt ende brengen daeroff betoen, ende komen en manendaich naestkomende ende bidden den schout ende gerechte in den naem van de Key. Maj. om vergiffnisse, wesen dairomme borgemren. ende scepenen, des van den schout wten naem van de Key. Maj. als greve van Holland ende erfheer slants van Utrecht vermaent wesende, dat zy doen sullen als die schout voirs. geconcludeert heeft. Hebben betoen gebracht ende om vergiffnisse gebeden des manendaichs den xi Septembris.

Kelnaer onder Hasenberch. Belieft by den raide in de coep van den kelnaer onder Hasenberch ende anders als van stadts wegen gecoft ende op gisteren voer schout ende scepenen tUtrecht int gerecht ontfangen is van Jeronimus de Rovelesca de Brebia ende Joffer Janna Jans dochter van Valckendael, zyn wyff.

Idem. Belieft by den rayde, dat Heynrick van Ravezwaey, cameraer, van stadts wegen betalen zel Jeronimus de Rovelesca de Brebia, als man ende voicht van Joff. Janna Jans dochter van Valckendael, zyn huysfrou, alsulcke vier ponden stadts erfrenten alsoe gaende zyn wter huysinge, geheeten Hasenberch, te weten van dese nabeschr. jaeren, alsoe van de jaeren 1527 ende 29, van elcke jair 4 pont stadtpay, elcke pont van vier lichte stuyvers facit 32 lichte stuyvers, facit aen Hollants gelt, 25 stuyvers twee oirt, ende noch van de jaeren 30, 31, 32, 33, 34, 35 ende

36 paeschens wtgaende, van elcke jair vier pont stadt paey ende elk pont van stuyvers Holl. facit, vyff guld. ende 12 stuyvers, beloep te samen zess gulden, zeven stuyvers, 2 oirt.

Blasfemeringsen. Want Hermen Peterss., woenende in Tollestege, onse lieve vrouwe Maria, die moeder ons heeren Jesu Christi geblasphameert heeft, seggende, dat se een vrouwe geweest was gelyck als twee andere lichte vrouwen, die daarmede mitten voirs. Hermen in een lichte herberge int gelach saten, ende dat se mede bygeslapen hadde gelyck die voirs. lichte vrouwen gedaen hadden, waerop hem die schout vuyten name Key. Maj. onsen alder genedichsten heere geïnformeert, denselven geapprehendeert ende hem voir borgermren. ende scepenen te recht gestelt ende geconcludeert heeft, dat men tselve behoirden te corrigeeren criminelick aen zyn lyff ofte anders criminelick off civilick nae gelegenthey t zynder misdaet, ende gemerct dan Hermen voirs. dese blasphemie beleden ende bekent heeft, wysen dairomme borgermeysteren ende scepenen voer recht, des van den schout vuyten name Key. Maj. als grave van Hollant ende erffheer 's lants van Utrecht, etc., vermaent wesende, dat men den voirs. Hermen stellen sall een ure lang op ter kake met een tytel op zyn borst ende hem dan een gloeyende yser doer zyn tonge gesteken zal werden, ende bannen hem dairenboven drie jaeren na den anderen bynnen dese stadt, ende bynnen duysent roeden van dese stadt, ende dair nyet buyten te gaen byt verboeren van zynen lyve ende goeden, ende die voirs. drie jaeren overstreken zynde, sal hy gaen tonsen lieven vrouwen tAmersfoirt bedevaert, ende brengen alsdan betoen opten raythuyse ende bidden dair God van Hemelryck, zyn lieff moeder onser liever vrouwe, voirts den schout wten naem van de Key. Maj., borgermren. ende gerechte om vergiffnisse. Dese voirs. sentencie is geapprobeert by myn gen. heere

van Hoichstraten als stadthouder generael, etc., ende geëxecuteert des donredages den vyften dach Octobris.

Scerprechter. Meyster Jan Dirckss. van Appelborn in den lande van Munster, heeft zynen eedt gedaen als scerprechter ende voirt tsecret van de justicie, etc., nyet te reveleeren, ende oick nyet wter stadt te reysen buyten consent van den schout.

Stadsbeer. Belieft by den rayde, dat Hermen van Leeuwen, cameraer, betalen zel Tonis Dirckss. buyten Tollestege point, thien gulden achtien dalve stuver, heercome van de coip van den beer die van stadtswegen van hem gecoft is op sunte Mertyns avont lestleden, ende voirts gesconcken geweest den stadthouder op Vredenborch, diewelcke yerst by den besienre gans gescouwt wesende, nae by den slager ongans bevonden is, beheltelicken dat den cameraer voirs. dese voirs. penningen aen de besienre weder nae de zess weken innen ende doen wtmanen zell.

1537.

Coster te Buerkercke. Ariaen Floriss. wtie Nyepoort, coster te Buerkercke, heeft tot borge gestelt Jan van Wely, Goeyert van Gelre ende Reyer van Lutsemborch, omme alle dat geen dat hy by inventaris van de kercke wegen by de kerckmeysters ontfangen, wel bewaeren ende weder leveren zell nae behoiren, als een goet getrou coster sculdich is te doen, ende die borgen voirs. hebben elcx een voerall daer voer geloift.

Claes Meertenss., scilder. Aert Tyelmanss. ende Aert Willems. zyn momboers gescict over Cornelia, salige Claes Meertenss. die scilders onmundige dochter, die hy hadde by Gerborch zynen wyve, borge Frans Boegert, Jan de Bruyn.

Stadsbeer. Belieft by den rayde, dat Hermen van Leeuwen, als cameraer van stadts wegen ontfangen zell van Goeyert Peterss., verckenscouwer, die somme van

acht gulden, in betalinge van thien gulden ende achtiendalve stuver, diewelcke van stadts wegen wtgegeven waeren in de coep van eenen beer, die op sunte Meertyns avont lestleden gecoft was van Tonis Dirckss., buyten tollesteech, ende voirt den stadthouder op Vredenborch voir gans ende goet voir den knoep gescout wesende gesconcken, dan die selve beer is naderhant by de slagers op Vredenborch voir den knoep int bereyden ende scoemaicken ongans bevonden. Ende voirt hebben die selve slagers den beer voirs. met bernende ende in den rugge ende elders te snyden zeer verdorven ende mismaict gemaict om voert te vercoepen ende voert die dermen ende ingewant, ende is den scouwer int leveren van den beer nyet te hande gecoemen, wairdoer die scouwer afterdeel ende verlies gehadt heeft, alsdat die rayt genoegh kenlicken gemaict is. Soe ist, dat den raet belieft heeft, dat hy twee gulden achtiendalve stuver corten, ende mits gevende die voirg. acht gulden van de restitutie van de voirs. beer volstaen zel.

S. Hiero. hofstede. Overcomen by den gerechte, dat die excysmeysters van de torffzys nu in der tyt, zellen moegen voortvaeren op ten torff ende scouwen, by hem den 8 dach in Meert als gisteren by Lecuw, der stadtdienre beset ende aengehaelt als verboert, after by sunte Jeronimus hofstede omtrent die gildbrugge, alsoe Willem Evert Hollen zoon daarmede om den zys te ontfeeren sonder wetenscap van den excysmeysters ofte hoer bewaere te doen, aldair wten rechten wege gevaeren was contrarie des raets slytingen, ordinancien, beluydingen ende anders daervan wesende.

Koerer op Buerkerck toern. Vrederic Bruynsz. van Moers, snyer ende borger van dese stadt, heeft zynen eedt gedaen op huynen alsoe koerer op buerkercktoirn, te weten, dat hy die Ro. Key. Maj. als erfheer deser stadt ende landen van Utrecht, etc., die stadthouder, schout, borgemren, scepenen, [rayde, borgeren ende ondersa-

ten deser stadt van Utrecht, gehoorsaem, hout ende getrou zal zyn, ende wel te waken ende al te doen dat een goet getrouwe koerre sculdich is ende behoirt te doen, etc.

Peter die koerrer. Want Peter die koerer hem ontgaen heeft tegens zynen eedt ende ordonnantie vant koeren, alsoe hy dese stadt waick op geblasen hadde, aleer op Vredenborch den waick opgeblasen was, wairomme hy by den schout van Key. Maj. wegen geapprehendeert, te recht gestelt ende geconcludeert is worden, dat men hem van zyn officie priveren ende 10 jaeren lang wter stadt ende stadtvryheyt van Utrecht bannen soude opt verboeren van zyn twee vorste rechter vingeren, soe aengesien zyn confessie ende des schouten voirs. conclusie, wesen borgemren, ende scepenen ende wysen mits desen voir recht des van den schout wten naem van de Key. Maj. als grave van Hollant ende erfheer slants van Utrecht, etc., vermaent wesende, dat hy ewelichen van zyn officie gepriveert ende 10 jaer lang wter stadt ende stadtvryheyt gebannen wesen zel ende bannen hem mits desen opt verboeren van zyn twee voirste rechter vingeren.

Leprosen. Want Jan Willems. van de Veer, Jan Reyerss. van Utrecht tot Wyck int sieckhuys woenende, ende Jan Matyss. van Colen, alle drie leprosen, boven verbot mit desen stadt clocken ende oick beveel den poirtiers van desen stadt gedaen, hoir habyt verwandelt ende alsoe steelsgewys bynnen deser stadt gekoemen zyn, wairop zy van den schout van Key. Maj. wegen geapprehendeert, te recht gestelt ende geconcludeert is worden, dat men se behoirde te bannen wt dese stadt ende stadtvryheyt ewelicken op hoer lyff. Soe aengesien die ongehoorsaemheyt ende verwandelnisse des habyt van de drien leprosen voirs. mitte conclusie van den schout voirs., wesen daeromme borgermeysters ende scepenen, des van den schout wten name van de Ro. Key. Maj. als erfheer slants

van Utrecht, etc., vermaent wesende, ende wysen mits desen voer recht, dat se behoiren gebannen te wesen wt dese stadt ende statvryheit, ende bannen hoer daerwt mits desen ewelicken op hoer lyff.

Dievery. Want Coen Jacobss., alias slaebias, qualicken geleest heeft met zyn ouders ende zyn suster dat eten afgedwongen ende geslagen heeft, voirts seker stroe ten huysen van myn vrou van Reness., twelck daer over die muer geworpen ende gestolen worde, wechgedragen heeft, wair op hy gevangen is geweest. Ende die schout geconcludeert heeft, dat men hem dairomme behoerde opte kaeck te setten ende te geeselen, ende voirt te bannen wter stadt ende statvryheit twyntich jaeren lang, byt verboeren van zyn lyff. Soe aengesien zyn quade foeyten voirs. ende oick zyn quact leven, dat den gerechte genoech kenlicken gemaict is, wesen dairomme borgemren. ende scepenen ende wysen mits desen voer recht, des van den schout wten naem van de Key. Maj. als erftheer slants van Utrecht, etc., vermaent wesende, dat men hem bannen zel ende bannen hem mits desen wter stadt ende statvryheit van Utrecht twyntich jaeren lang naestkomende geduerende, byt verboeren van gegeselt te worden opte kaeck, ende daerna gebannen te wesen wter stadt ende statvryheit ewelick op zyn lyff.

Vicecur. van Jutfaes. Jan Spruyt ende Jan Mateuss., zyn momboers by schout ende borgemren. geset, over Anna onmundige dochter van salige her Lambert Jans. van Turnout, vicecureyt van Jutfaes was, die hy hadde by Agnies Hermens dochter.

Groot en cleyn Lichtenberch. Op huyden is by den yersten borgemr. Goeyert Bol, den coepcedel ende voerwarden van den coep van de alinge huysinge ende woeningen van groot ende cleyn Lichtenberch mitte after ende sydelwoeningen ende allen hoeren toebehoeren, gemaict wesende van dese stads wegen met Joncker Willem van Rossmynen, jonckfrouwe Anna

van Herff zynre huysfrouwen tot dese stadt behoef, den rayt die daerop geladen was aengegeven, voirgelesen ende gepresenteert, welcke coep die rayt aengenomen, belooft ende geaccepteert heeft.

Lanteerndragers. Want Aert Heyrickss. ende Heyrick Willems., geswoeren lanteerndragers der stadt van Utrecht, bevonden zyn opte waick in een toirn, daer zy hem in neder geslegen hadden, geslapen te hebben als sy selfs genoech beleden hebben, twelck al tegens hoeren eedt ende ordonnancie van myn gen. heere die grave van Hoehstraten, stadthouder generael, etc., die zy bezwoeren hebben, geschiet ende gedaen is, waerop zy by den schout van Key. Maj. weghe geapprehendeert ende te recht gestelt zyn, ende heeft die voirn. schout geconcludeert, dat men hoir dairomme behoirde als meynedich sonder gratie te straffen, achtervolgende die ordonnantie voirg. oft anders criminelick ofte arbitralick nae gelegentheit van de misdact. Aengemeret hoer selfs confessie ende informatie, dairvan den gerechte genoech gebleken zynde, wesen dairomme borgemren. ende scepenen, des van den schout van Key. Maj. wegen onsen alreghen. heere als grave van Hollant ende erftheer slants van Utrecht vermaent wesende ende wysen mits desen voer recht, dat men hem beyden openbaerlicken opte kaeck setten ende geselen zel met roeyen, ende bannen hoer noch daer en boven bynnen dese stadt te moeten blyven twee jaeren lang naestcomende geduerende, sonder aen desen stadt mueren ofte waick te moegen komen, opt verboeren van elcx hoeren twee voerste vingeren ende dairnae ewelicken wt dese stadt ende statvryheit gebannen te wesen, ende verclaeren hoir voirts inabel om dese voirg. officie off diergelycke officie ummermeer te moegen bedienen.

Visitatie der rekeningen. Mr. Geryt Renoy, auditeur, heeft op huyden zyn rapport van de zwaricheyden die in Heyrick van Raveswaeyns ende Hermen van Leeuwens, came-

raers rekening waeren, geopent, ende dairvan mit andere zwaricheyden der stadt zyssen aengaende, gedebateert ende vercalt, ende naedat alle zyne saicken gedebateert waeren, heeft hy die rekening van beyden die cameraeren voirs. opte kist geleidt ende ongesloten gelaten, ter tyt hy die andere navolgende cameraeren hoer rekening gehooft sel hebben, etc.

Waker op Vredeborch. Dirck Dirckss., upperknecht, borger deser stadt, heeft zynen eedt gedaen als waker op Vredendorch toirn, in de stede van Cornelis de porter.

Lanteerndragers. Jan Stael, mesmaker, ende Tonis Willems., lynnewever, hebben hoeren eedt gedaen als lanteerndragers in de stede van Aert Henrickss. ende Henrick Willems.

Rabbauwerien. Alzoe Claes Corneliss., alias kynt van Leyen, ende Claes Janss. van Oesterhout, geapprehendeert zyn by den schout van Key. Maj. wegen, dairop hy hem geïnformeert ende hoer te recht gestelt heeft, doir welcke informatie bevonden is als zy oick selfs genoeg beleden hebben, dat zy die goede luyden bynnen dese stadt als zy hoer doeren open gedaen hadden, hebben zy die voirt open gedrongen ende voir de dueren ofte in huys wesende, begeert dat men hem eten geven soude, eten hebbende wouden zy drincken ofte gelt hebben ende hoir gedreycht te slaen, oft dat men thoer geven soude, ende voert den luyden qualick toegesproken, hoir vaders werck heten doen, ende voirt andere rabbauwerien ende quade feyten geperpetreert ende gedaen hebben, wairomme die voern. schout geconcludeert heeft dat men hem dairomme wel en bet behoirde te doen corrigeeren, criminelick oft arbitralick nae gelegentheynt van hoer misdaet. Aengemerct hoer confessie ende informatie voirs., daervan den gerechte genoeg bleken zynde, wesen daeromme borgermren. ende scepenen, des van den schout van Key. Maj. wegen onsen alre-

gen. beere als grave van Hollant ende erfheer slants van Utrecht vermaent wesende ende wysen mits desen voir recht, dat men hem beyden opte kaeck setten ende wel ende bet geselen zel mit roeyen ende bannen hem noch daer en boven ewelicken wt desen stadt ende statvryheyt op hoer lyven.

Henrick die clockgieter. Willem van Liesfelt heeft op huyden den schout, borgermren., scepenen ende rayde aengegeven, hoe hy gemolesteert wordt van Dirck Wte Weert, ende heeft sekere copie van slytinge ende quitancie van Henrick die clockgieter, als scutmeyster der stadt van Utrecht den rayde ovegelevert, begerende dairop appointemente ende dat die rayt hem daervan gaerandeeren ende scadeloes houden woude, waerop die rayt hoir delay ende beraet namen, ende dairnae protesteerde hy daervan dat hy 't den rayde aengegeven hadde.

Oostersch koirn. Verclaert by den rayde dat nyemant woenende boven opte coirnmerct ende beneden opte Nuede, in de limiten van de rechte mercte geen oosterskoirn ofte koirn dat van over zee comt en zellen moegen vercoepen opte weeck merctdach in hoeren huysen ofte voir hoeren deuren met sacken ofte staelen, anders dan opte regulierbrugge ende tusschen dat vrouwen huysgen, staende aen de Nuede ende dat vleyshuys, opt verboeren vant selve koirn nae vermoegen dordonnantie, daervan gepubliceert anno 1534 des dynsdages den 21 July lestleden.

Huys 't Lam. Overcomen by den rayde in der saicke tusschen Heynrick Eelgiss., aenlegger ter eenre, ende Willem Bonert, erfhuysmeyster, verweerder ter andere zyden, beruerende die vercoeping van die helft van de huysinge van Heynrick Eelgiss. voirs., staende oistwert by de weertpoert daer 't lam voir staet, alse dat Willem Bonert voirs. ongehouden zel wesen van Heynrick Eelgiss. voirs., tgelt daer die helft van der huysinge voirs. om vercoft

is, te moeten leveren, alsoe zy pertyen voirs. tsamen voirwairden gemaect hebben gehadt ende zulcx in hoeren voerwaerden nyet begrepen en is, ende die brieve van de erffhuysmr. zulcx nyet en vermeld, dan is belieft by den rayde, dat Heynrick Eelgiss. voirs. opten copen van de helft van de huysinge voirs. alsulck recht zel moegen vervorderen gelyk Willem Bonert als erffhuysmr. soude moegen doen.

Toverie. Overcomen by den schout ende gerechte, dat Mergriet, Pous van Rossums huysfrau, die geaccuseert is geweest van toeverien, ende dairup gevangen sittende is, op borchtochte suffisante, sel offgaen wter vangenisse. Beheltelicken dat hoer borgen altoes gehouden zellen wesen tot vermaninge hoer wederomme te leveren ter plaetse daer zy nu is, ende tgewysde van de scepenen te voldoen opt verboeren van de heeren hoechste boeten.

Magdalene wyn. Op huysden is by schout, borgermren., scepenen ende raide overcomen ende belieft, dat die rayt voortan opte stacie van Magdalene, wyn hebben zellen.

1538.

Overspel. Nellegen, Jacob Beyndoks wyff, heeft Fychgen, Aert van Scoenhovens dochter aengeseyt, dat Fychgen voirs. hoer toegeseyt heeft, dat zy by den scholaster tot Oudemunster, Mr. Aert Buyser, boeleerde ende geslapen hadde, twelck zy hoir vermat den rechte genoegh zynde te bewysen.

Craenkynderen. Peter Arryss., Cors Heynrickss., Dirck Gysbertss. ende Heynrick Willems., hebben die ordonnantie van den wynzys als craenkynderen bezwoeren, omme die te onderhouden.

't Oude raethuys. Goeyert Bol, yerste borgermr., heeft den rayde tkennen gegeven, dattet grotelick van noede waer den gevel vant oude raythuys voer buerkerck staende, off te breecken ende te vernieuwen, alsoet in grote sorghe stont, datter

huysen ende menschen dairaff gescadicht souden worden, indien die gevell storten. Ende heeft die rayt belieft te vermaicken.

Lanteerndrager. Reyer Wouters., lynnewever, heeft voir den onderscout zynen eedt gedaen als lanteerndrager in de stede.

Brantsteech. Overcomen by den rayde, dat die bueren ende huysingen, zy zyn verbrant ofte nyet behoerende onder die branttrap gelegen over die brantstege, tesar tyt gelden ende betalen zellen doncosten van de haecken ende lederen ende leeren emmers, die tot behoef van de voirs. branttrap gemaect zyn.

Dirck Willems. van Abcou, past. van S. Geertr. Her Dirck Willems. van Apcou, pastoir van sunte Geertruyden parochie tUtrecht, heeft op huysden schout, borgermren., scepenen ende rayde te kennen gegeven, op ten raythuys vergadert wese, dat hy aen de melaten ende siecken buyten witevrouwen poerte ten afteren was twee jaeren verscenen renten, alsoe elcx tsiaers eenen gouden gulden die zyn pastorie erfflicken alle jaer boerende is wt een stuck lants, gelegen in Galecoep, toebehoerende den melaten ende siecken voirs. welcke die renten die pastorie voirs. langer dan menschen memorie wte voirs. landen gehadt heeft, vermoegens die oude registeren van de melaten voirs. Ende begerde dat men hem voertan in de registeren van de melaten jaerlicx setten ende den rentmr. aldaer ordineeren, dat men hem jaerlicx betalinge laten volgen zoude, ende zoe dan den schout ende borgermren. voirs. genoegh blyckt wt diversche registeren van de melaten voirs. dat die voirs. pastorie die voigr. renthen van de melaten voirs. ontfangen hebben, hebben daeromme geordineert ende ordineeren mits desen die rentmeyster in der tyt van de voers. melaten, dat hy die voirs. pastoer van afterstal voers. betalinge doen ende voertan in zyn rekening alle jaers stellen ende betaelinghe daervan laeten volgen sel, ende tselve zel hem, mits hebbende behoirlicke

quytancie, in rekening gepasseert worden nae behoeren.

Van de 2 trappen voor de Reguliers. Overcomen by den rayde, dat tconvent van de reguliers die twee steenen trappen voir hoer convent gelegen, onderhouden zullen alsoet trappen van gemack zyn, ende zellen daer en boven noch gelden in de onkosten van de brantrap, gelegen over die Zwacnstége.

1539.

Heck by den Duytschen huysse. Belieft by den rayde, dat men theck by den Duytschen huysse besluynen sel moegen tot costen van dengeenen die daer clagen by de vulnisse veraftert te wesen, mits dat zy tselve heck dagelicx ongesloten zellen laten ende twee sluetelen te bestellen daeraff in de papcamer ende twee sluetelen op ten hoeckhuysen naest theck staende, ende dit al tot wederseggen van den rayde.

Leengoederen. Dirck van Oestrum heeft op huysden geloift in scouten handen dat hy alsulcke scriftueren, die Aryaen van Zuytoirt, scepen, als momboer van de onmundige kynderen van Willem van Oestrum onder heeft gehad, ende hem op huysden overgelevert heeft, weder tot vermaninge te leveren teynden hy zyn recht daermede gevordert sel hebben, mit conditien hy zyn recht beneerstigen zal ende dat telcken by 'sheeren hoechste boeten, welke scriftueren gecopicert ende hierna van woerde te woerde gescreven zyn.

Copie:

In desen manieren ende voerwaarden hiernae bescreven, soe heeft Geryt van Oestrum vercoft Willem van Oestrum synen brueder, een huysinge ende hofstede met allen zynen toebehoeren, gelegen int Goey, ende men te leen hout van den gesticht van Utrecht, nae vermoegen segelen ende leenbrieff off myns heeren beleninge, die Geryt voirs. daeroff ontfangen heeft, daer Gheryt voirs. Willem zynen brueder

VII.

alsoe in vestigen zal tot allen tyden hy off zyn erfnamen hem des vermanen ende hem alsoe vestigen voer den leenheer, dat Willem voirs. dit voirs. goet seker ende vast wesen zal, ende hem daermede te loven voir hem ende voir zynen erfnaemen, daer nyet nae staen noch talen en zellen tot geenre tyt, voir welke voirs. huysinge, hofstede ende goet, Willem voergen. geven ende versekeren zal, Geryt zynen brueder voirs. vyftich rynsche gulden siaers tot zynre rechter lyftochtinge, sulcke rynsche gulden als bynnen der stadt van Utrecht ganbaer wesen zal, daer den eenen coepman van den anderen mede scriyven mach, te weten, twyntich stuyvers voir den gulden, twaelf wit voir den stuyver, in elcken tyt der betalinge, te betalen alle jaer die een helfte van den voirscreven renten op sunte Meertynsdach in den wynter, ende die ander helfte daeroff op sunte Petersdach ad cathedram daer naestcomende. Ende alsoe voert jaerlicx ende alle jaer, alsoe lange duerende Geryt van Oestrum voirgenoeft in levende lyve wesen zal ende nyet langer, dair den yersten dach van betalinge off wesen zal sunte Meertynsdach, anno vier ende twyntich. Item, noch soe zal Willem van Oestrum voirs. Gheryt zynen brueder voirg. geven boven dese voirs. renthen, drye hondert rynsche gulden payments voirs., the betalen die een helfte daeroff bynnen jaers naestcomende ende die ander helfte daeroff bynnenjaers naestvolgende, mit sulcken voerwaarden, dat Willem van Oestrum voirg. dit voirs. huys ende hofstede van stonden aen sal aentasten moegen, behoudelicken dat Geryt van Oestrum voirs. dit toecomende jaer bruycken zal, all sulck lant als daer meer toebehoert dan voirs. is, des en sel Willem voirs. wederom geen pacht sculdich wesen te betalen, dan daer verscynden zal Martiny vier ende twyntich, ende Petry ad cathedram vyff ende twyntich. Ende waert saicke dat daer enyge twyst ofte gescheel gevele tusschen Willem ende

23

Geryt voirs. in den voirsr. punten ende voirwaerden, dat houden wy Jan van Doeyenborch overst ouderman ende Eerst van Amerongen, als dedincluden tot onser verclaringe, behoudelicke nochtans alle voirsr. punten ende voirwaerden in weerden te blyven, alle dinck sonder argelist. In kennisse der waerheyth hieroff, soe zyn deser cedulen twee alleensprekende, die een wter ander gesneden ende geteyckent met A. B. C, daer Willem van Oestrum voersr. die bovenste, ende Gheryt van Oestrum voirg. die nederste cedulen off hebben. Ende om die meerre sekerheyth ende vesticheyt, soe hebben wy Jan van Doeyenborch ende Eerst van Amerongen voirsr., dese cedulen elcx met zyns selves hant onderteyckent. Gegeven int jaer ons heeren dusent vyff hondert twee ende twyntich, op ten twaleften dach in September, ende was aldus buten opte rugge gescreven: dese voirs. coepcedel is by Aryaen van Zuytoert, scepen, als momboer van de onmundige kynderen van Willem van Oestrum overgelevert. Actum den xvii January anno 1539, in kennisse van my ende onderteyckent Ja. van der Voert, in absentie sst.

S. Brigitten in de wyngaert. Belieft by den rayde in de coep die Willem van Hyndersteyn, yerste cameraer, van stadts weghen gedaen ende gemaict heeft by consent van de oversten, mitte mater ende pater ende gemeen convent van Brigitten in de wyngaert, van 54 groot tsiaers die dese stadt van Utrecht erfflick jaerlicx sculdich was tconvent voirs. van wegen Jacob Sloeyers erffg., heercomende van renten wtgaende in de Jacopyne straet ende plach betaelt the worden wt capittel, genaemt renten wte roll mit 14 stuvers, alse vier stuvers voer xv groet gerekent, welke coep beloept twyntich karolus gulden, waermede inne gerekent zyn 6 jaren afterstals die tconvent voirs. sedert Remigy, anno 1532 ingaende, tot desen tyt toe ten afteren ende onbetaelt gebleven is geweest.

Sententie van eenen die hem selfs verworjet hadde. Alsoe Jan Peterss., gebooren van Wyck, hem, God betert, overgegeven ende van de rechte wech des waerheys ende geloeff gegaen is, alsoe dat hy wt onstantaftycheyt des geloofs ende doer quaden raydt ofte suggestie des bosen vyants van de hellen hem selfs aen een coerd ofte lynd verhangen ende verdaen heeft, allet welke quade wercken zyn des Cryssten geloofs, ende daeromme nyet weerdich en is voer een crysten mensch geacht ende gehouden te worden dan als een hont ende ongelovich, heeft daeromme die schout van wegen ende wten name van de Key. Maj. geconcludeert, det die voirs. Jan Peterss. nyet weerdich en is gebracht te worden doer den doere ende inganck van des huys daer hy inne gegaen ende geoemen is, dan dat men maicken sal een gat in den want des huys voirs. ende slegen hem daerdoer als een hont, ende voirts geleyt te worden op een hordde, ende daermede hem slegen onder tgerecht ende bedecken hem aldaer onder die aerde als een hont, ende die goeden geconfisqueert te worden tot behoeff van de Key. Maj.; borgermeysteren ende scepenen der stadt van Utrecht tvoers. aengemerct ende mede den conclusie van de schout van Key. Maj. wegen als hertoge van Brabant, greve van Hollant ende erfheer slants van Utrecht vermaent wesende ende wysen mits desen voir recht, dat die voirs. Jan Peterss. gesleepen zel worden doer een gat van den want des huys, ende dan geleyt op een hordde, ende soe gebrocht te worden onder tgerecht van de galch, ende bedecken hem in een kuyl onder die aerde als een hont, ende die goeden geconfisqueert te zyn tot behoeff van de Key. Maj.

Thomas Persoels. Belieft by den rayde, doer aenbrengen van Jan van Kuyck ende Goesen van Scawyck, scepenen, als daer toe gescickt, dat heer Tomas Persoels, vicarius ten dom tUtrecht, zyn besyden ge-

vel muer van zynre huysinge ende hofstede, gelegen ende staende voir aen der straten, geheten die Camp, daer boven her Jan Hagen ende beneden die stege, geheten Ridders hofstede naestgelegen zyn, omtrent twee voeten ter voers. steegen wert geheeten Ridders hofstede, alsnu Medenblicks stege, zel moegen wtsetten ende opmetselen, gelyck die muer van zyn afterhoff ende soe voerts lyndtrecht wt ter voers. straten van de Camp toe gaende, nae eysch van de voirs. huysinge.

Omryders en waeckers. Belieft by den rayde, dat men van stadtswegen een lichtveerdich heck zel moegen maicken voer der stegen, gelegen tusschen voirborcht van Vredendorch ende terff van Jan van Doeyendorchs wedue, welcke heck men 's daichs open ende tsavonts gesloten houden zall, ende hiervan zel men voer de omryders ende waickers snachts sluetelen doen maicken om alsoe telcken daerdoir te moegen komen.

Brant. In der saicke hangende voir den schout, borgermren. ende scepenen der stad van Utrecht, tusschen Louwerens Willems. ende Aryaen van Rossum, eyschers ter eenre, ende Meeus Gerryts., verweerder ter anderen zyden, beruerende nae deyschers zeggen, dat die verweerder off zyn huysgezinne zyn vuer ende keersen alsoe nyet behoert noch bewaert, noch doen bewaeren en heeft gelyck hy behoirdt ende sculdich geweest had te doen, soedat overmits qualick bewaringe zyns vuers ofte keersen, nyetgegenstaende dat die verweerder van zyn vuer te bewaren wel te voeren geaviseert soude geweest hebben, soe is zyn afterhuys ontsteken ende groten brant, God betert, voert off gecomen als notoir ende openbaer is, van welcken brant deyschers alhier, zoe zy aen beyden zyden naeste naebuereen zyn, hoer beyder huysinge gansselick ende geheel mede verbrant zyn tot hoeren onverwintlicken ende verderfflick scade, hebben daeromme die voirs. eyschers geconcludeert

dat wt cracht der ordonnancie by myn heeren den grave van Hoehstraten, stadthouder, etc., gemaict ende geordonneert om geprovideert te zyn van den brant, die verweerder gehouden ende sculdich soude wesen, deyschers als zyn mede gebranden nabueren alle hoir last, hynder, scade ende interest zy van den brande des verweerders gehadt ende geleden souden hebben, tot moderatie ende goetduncken van den gerechte voirs. op te rechten, te vergoeden ende te verstoeren, ende maeckende eysch van costen, etc. Waerop die voirs. verweerder geantwoitt ende geseyt heeft, dat hy ontkent den eysch ende conclusie van de eyschers voirs., ende dat nimmermeer blycken soude moegen den gerechte genoich zynde, datter enyge brant duer quade bewaringe zyns vuers wt zynen huys gecomen is, dan soude blycken alst noot waere, datter in twee jaeren te voeren noeyt vuer in zyn afterhuys geweest is ofte gecoict ofte gestoickt is geweest, waer duer enigen brant soude hebben moegen comen, ende mede, dat die brant nyet en cost gecomen wesen by qualick bewaeren der kaersen ofte licht des verweerders, ofte zyn huysfrouwe ofte huysgesinne, aengemerct die brant eerst geschiet ende opgegaen waer omtrent negen ofte thien uren scoen daichs, oick soude die verweerder doen blycken, dat ten tyde van den brande in des verweerders oven in 14 dagen te voren nyet gebacken, mer gans coutd was. Voerts allegerende ende seggende, dat die brant wt zyn huys ende cuecken by zyne ende zyn huysgesins sculde nyet gecomen en was, noch oick wt zyn afterhuys, dan mochte mogelijk zyn dat die brant gecomen was by toedoen van quade menschen, van poppenlegginge, etc. ontkennde voerts dat hy geaviseert was van zyn vuer the bewaeren meer dan andere zyn nabueren, ende dat also nimmermeer blycken soude den gerechte genoich zynde, dat enygen brant wt des verweerders huys gecomen is, alsoe dat dair-

omme dordonnantie by den eyschers geallegeert, alhier geen plaetse grypen ende den verweerder prejudiciabel soude zyn. Concluderende voorts, dat by sententie van den gerechte voirs. deyschers in hoeren eysch ende conclusie nyet ontfanckelick te zyn, ende oft zy all ontfanckelick mochten zyn als neen, dat doende recht by oirdene die verweerder van den eysch ende conclusie des eyschers op hem genomen, vry ende quyt geabsolveert zel zyn, off anders tot zulcken fynen ende conclusien als den gerechte voirs. bevynnen zullen recht ter materyen dienende, ende den verweerder oirbairlicste zynde; makende eysch van costen, etc. Gesien ende gehoort eysch, aensprake, replycke additie, ordonnantie, verificatien ende wrakinge van de voirs. aenleggers, ende daertegens dantwoirde, duplycke acte van additie, verificatien ende wrakingen van den verweerdere, ende voirt allet gene dat partyen ten beyden zyden hebben willen overleveren, dairvan wesende. Ende mede hierop gesien die scrifflicke advise van myn heere die grave van Hoichstraten, stadthouder generael, etc. hierop gehadt ende genomen, soe wesen daeromme borgemren. ende scepenen voirs., des van den schout wten naem ende van wegen die Key. Maj. als hertoge van Brabant, grave van Hollant ende erffheere van der stadt, steden ende landen van Utrecht vermaent wesende ende wysen mits desen voer recht, dat die verweerder voers. van den eysch ende conclusie van de eyschers voirs. geabsolveert ende vry sall wesen, mits betalende de ingesette boete, aetervolgende dordonnantie voirg., absolveeren ende vryen hem dairvan mit desen ende compenseren doncosten ten beyden zyden om redenen will.

Westersche wynecys. Overcomen ende beliest by den raide, dat men den wynzys, beruerende van alle westersche wyenen verpachten zel, dat men nyet meer van de westersche wyenen te zys geven zall dan hierna op elcke sorte van de

wyenen voer geruert ende nabescr. geordonneert ende getaxeert is.

In den yersten, muscatel ende bastaert malevezey, wyngriek, asoey, beaven, die ame drië kar. guld. x stuyvers, die take een stuver XII penn.

Item die romenienwyn, zeck, ende diergelycke, die ame derdalve kar. guld., die take eenen stuver een oirt.

Item wyn dorleans, anseroey, etc., die ame twee kar. guld., die take eenen stuver.

Item petau, pylget quascoenjaert, beoey, conjack, etc., die ame xxv stuyvers die take x penningen.

Dienres cleding. Overcomen ende beliest by den raide, alsoe die maniere van de stryppen te dragen voertan off wesen sell, dat men in manieren nabescr. die dienres hoege ende lege wederom doen cleden zell.

In den yersten der stadt capellaen met zwert laken tot zyn covel mit een tynnep nae ouder gewoenten van stonden aen.

Item die vier stadttrompers van stonden aen te doen cleden, ende dat zy in coelouren accorderen zellen midden anderen dienres, welcke cledingse dese stadt becostigen zall na ouder gewoenten.

Item die leechdienairs van stonden aen ende voirt alle jairs zel men by dese stadt cameraer van stadtswegen off doen spreken ende te baten coemen negen kar. gl. daervan zy hem cleden zullen onder ende boven, welcke cledingse, die rock daeroff zel wesen roet laken, ende opter rechter mouwe een leverey, dairop geordonneert, Utrecht, in silveren letteren, zulcx als die rayt goetduncken zall.

Item die hoich dienairs zellen gecleet worden elcx alle twee jaeren met een tabbert, dairvan nu teerste die verwe dairvan zell wesen tanney ende mit twoert Utrecht in silveren letteren optie mouwe, ende hiertoe zell desen stadt hem elcx tegens Martini toecomende off doen spreken ende te baten coemen zes karolus

gulden ende soe voirt alle twee jaeren vervolgende.

Item die andere dienes alse stadmeesters ende geswoeren stadt wercklyden zellen desgelycx gecleet worden elcx alle twee jaeren mit een tabbaert van gelycke verwe ende silveren letteren optie mouwe als voeren. Ende hiertoe zell desen stadt hem elcx oick tegens Martini voirs. aff doen sprecken ende te baten coemen vyff kar. guld. ende soe voirt als voeren.

Item desen stadt lopende boden zellen alle drie jaeren eens gecleet worden met een rock van gelycke coluere van tenney, ende hiertoe zel desen stadt hem elcx tegens Martini off doen spreken ende te baten komen zess karolus guld.

Met conditien ende wel verstaende, wairt dat yemant van de dienes voirs., naedat zy een jair lang nae Martini gedient hadden ende int auerde jair offlivich worde voer Martini, soe soude diegene die in de dode plaetse quaem nyet meer boeren tot zyne cledinghe dan dat toecomende termyn ende jaer van Mertini, te weten, deen helft van der pensie totte cledinghe ende des doden erffg. dander helft.

Ende dessgelix is te verstaen nae advenant van de lopende boden.

Mede zoe sellen dese dienes ende boden voirs. gehouden zyn hem te voirsien van goet laken tot hoire profyt, dair die stadt eer off hebben zel, ende dat by den gesicthen van den rayde, die men telcken daer toe scicken zall, twelck die stadt doen betalen zal elcx op zyn taucxe voirs., opt verboeren die hem hierinne weerwillich gave van een jair cdingens off tgelt dair off, ende mede van alle trasoen van tzelve jair.

Item alle dese silveren letteren zel deser stadt tot haeren cost doen maken, ende nae dode van enich van dese voirs. dienes, soe zell die zelve dese stadt wederomme geleverd ende gerestitueert worden nae behoeren.

Sententie van de herdopers. Alsoe Glady

Centurio, geboeren van Noyelles by Camerick, poirter van Bruysel, Jan van den Velde, geboeren omtrent Antwerpen, scilder, Claes Jan Nachtegaelsz., geboeren van Dulmen, Cornelis Everts van Deventer geboeren, scoenmaker, Aert Glady Centurio, geboeren tot Bruysel, by den schout deser stadt van Utrecht van wegen Key. Maj. geapprehendeert ende daerna in presentie van borgermren. ende scepenen geexamineert zyn, aldaer sy sonder eenyge pyne ende buyten banden van ysere opelicken beleden ende bekennt hebben dat zy herdoopt waeren, ende alsoe Cor-toys, geboeren in Henegouwen, scrynwerker, mede by den voirg. schout van Key. Maj. wegen geapprehendeert ende in presentie van borgermren. ende scepenen te recht gestelt is, aldair hy sonder enyge pyne ende buyten banden van ysere, opelicken beleden ende bekennt heeft, dat hy een fauteur ende medepleger geweest is van de herdopers, mede bekennde, dat hy wel gesocht heeft omme herdoopt te worden, ende voirts hoire quade opinien, leeringe en voernemen gedaen ende naegegaen heeft, allet welcke voirs. is, contrarieert tgelooft der heyliger kercken ende alle Godlycke ende Keyserlycke bescreven rechten, etc. Wairomme die voirs. schout van Key. Maj. wegen hoir allen ende elcx bysonder te recht gestelt ende geconcluedeert heeft, dat men hoir omme tguendt voirs. is, behoirde te rechten mitten zweerde aen hoeren lyven, ende hoire lichaemen gestelt te werden op raden ende hoer goederen geconfisceert te zyn tot behooff van de Key. Maj. andere ten exemple, achtervolgende Key. Maj. placcate, hebben dairomme borgermren. ende scepenen, des van den schout van wegen der Key. Maj. als hertoge van Brabant, grave van Hollant ende erffheere slants van Utrecht vermaent wesende, gewesen ende wysen mits desen voer recht, dat men zulcx als voirs. aen de voirg. personen rechten sal mitten zweerde aen hoeren lyven, ende hoeren lichaem-

men gestelt te werden op raderen, anderen ten exempele, reserverende die confiscatie omme redenen den gerechte daertoe moverende.

Sententie van de herdoopsters. Alzoe Anna, Matys van Doncks dr., geboeren van Loeven, Jan Laurens van Bergens huysfr., Mergriet Horstmans, Antonis van Aldenberchs wed., geboeren wten Stichte van Munster, Anna Baeckhors, geboeren van Halteren, oick wtet Sticht van Munster, Lysbet van Dulmen, oick geboeren wtet Sticht van Munster, Anna, Geryt Roggen huysfrou, geboeren van Groeningen, Mary, Oth te Haerten wedue, geboeren te Rees int lant van Cleve, Margriet Jan Heuskens dr., Steffen van Halterens huysfr., geboeren van Holthuysen in den lande van Munster, by den schout deser stadt van Utrecht van wegen Key. Maj. geapprehendeert ende daerna in presentie van burgermren. ende scepenen geexamineert zyn, aldair zy zonder eenige pyne ende buyten banden van ysere, opelicken beleden ende bekent hebben, dat zy herdoopt waren, ende alsoe Aecht, Jan Middelborchs dr., geboeren van Zwoll, mede by den voirg. schout van Key. Maj. wegen geapprehendeert ende in presentie van burgermren. ende scepenen te recht gestelt is, aldaer zy sonder eenige pynen ende buyten banden van ysere opelicken beleden ende bekent heeft, dat zy een fauteurse ende medepleechster geweest is van de herdopers, mede bekende, dat zy wel gesocht heeft omme herdoopt te werden, ende noch begeert heeft indien zy herdoopt mogt werden, dat zy sulcx wel begeren soude ende voorts hoere quade opinien, leringe ende voernemen gedaen ende nagegaen heeft, allet welcke voirs. is, contrarieert tgeloeff der heyliger kercken ende alle Godlycke ende Keyserlycke bescreven rechten, etc. Wairomme die voirs. schout van Key. Maj. wegen hoir allen te recht gestelt ende geconcludeert heeft, dat men hoir, omme sulcx als voirs. is, behoerde te rechten

aen hoeren lyven, te weten, elcx verdroncken te worden ter doot toe, ende voirts geconfisceert te weesen van hoiren goeden tot behoeff van de Key. Maj., allet achtervolgende tplaccate van de Key. Maj. daervan wesende, hebben dairomme burgermren. ende scepenen, des van den schout van wegen der Key. Maj. als hertoge van Brabant, grave van Hollant ende erfheer slants van Utrecht vermaent wesende, gewesen ende wysen mits desen voer recht, dat men zulcx als voirs. aen de voirs. personen rechten zal an hoeren lyven, te weten, verdroncken te worden ter doot toe, ende reserveren mits desen dactie, die officier van 's Keyzers wegen op hoeren goeden pretendeert heeft, tot verclaringe van den gerechte.

Die reservatie van de actie die de schout der stadt van Utrecht van wegen Key. Maj. gepretendeert heeft opte goeden van de gecondempneerden voirs., is op huyden by burgermren. ende scepenen der stadt van Utrecht voirs., tot vermaninge van den schout van Key. Maj. wegen als hertoge van Brabant, grave van Hollant ende erfheere slants van Utrecht verclaert, dat die gereserveerde goeden voirs. vermoegens tplaccate van de Key. Maj. geconfisqueert zullen wesen tot profyte van de keysere. Actum anno 1500 ende veertich, des manend. den yersten Marty.

Herdoperye. Alzoe Dirckgen, David Joriss. huysfrou van Delft, by den schout van Key. Maj. wegen der stadt van Utrecht geapprehendeert is, overmits zy bevonden worde by eenigen, wesende van der secte der herdoperye, die eensdeels alhier mitten zweerde ende oick mitten watere geexcuteert zyn, waerop die voirs. schout hem geïnformeert ende die voirg. Dirckgen by den gerechte ende andere tot diverschen tyden ende stonden well ende scerpelicken doen examineeren heeft, dan en heeft nyet kunnen vernemen ende bevynden dat zy herdoopt was, noch dat zy die secte van de herdoperye aengehangen hadde ofte

eenige faveur ende gunste dieselve secte toe dragende was, wairomme die schout voirs. die voirg. Dirckgen voir borgermeys-teren ende scepenen deser stadt voirs. te recht gestelt heeft, hebben dairomme die voirs. borgermren. ende scepenen, met rype deliberatie van rayde opte informatie by den schout voirs. tegens hoir genomen, ende die confessie by Dirckgen voirs. gedaen, wel gelet ende geconsidereert hebbende, des van den schout van Key. Maj. wegen als hertoge van Brabant, grave van Hollant ende erfheere slants van Utrecht vermaent wesende, gewesen ende wysen mits desen voer recht, dat die voirs. Dirckgen geabsolveert ende wter vanckenisse ontslagen ende gelaten zel worden.

Idem. Alzoe Jan Hermenss., geboeren van Campen, oick genoemt Jan Taet, woenachtich tot Alckmair, een boirmaker van zyn ambocht, by den schout van Key. Maj. wegen der stadt van Utrecht geap-prehendeert is, alsoe hy bevonden worde by eenygen wesende van de secte der herdopers, die eensdeels alhier mitten zweerde ende oick mitten watere geexecuteert zyn, wairop diezelve Jan geexamineert is, die-welcke nyet en heeft willen belyden her-doopt te zyn ofte die secte van de herdo-perye aengehangen te hebben, soe ist dat die voirs. schout, omme breder ende ten vollen geïnformeert te zyn, daarvan ge-screven ende geadvertteert heeft den schout van Alckmaer, op dat justicie zynen ge-boerlicken voirtganck hebben ende nye-mant vercort en soude mogen worden. Ende die voirs. schout deser stadt die scrif-telicke antwoirde gesien ende gevisiteert hebbende van de voirs. schout van Alck-mair, met enigen puncten van de confes-sien die aldair by sommigen die geexecu-teert zyn ende anderen noch gefenckelick sittende, geconfesseert souden zyn van de voirs. Jan Hermenss., heeft die voirs. schout van Utrecht hem andermael in presentie van borgermren. ende scepenen deser stadt, soe mit woirden ende oick mit dreygemente

van pynen opter bancken wel scerpelicken geexamineert opt stuck van de herdoperie ende andere puncten van de confessien by den schout van Alckmaer overgeson-den, welcke Jan Hermenss. nyet anders en heeft willen belyden dan hy te voeren beleden hadde, ende geensins lydende aen tgeenen den schout deser stadt voirs. als voeren overgescreven was, dan heeft altyt gepersisteert ende volstandich gebleven by zyn voerbelydinge ende woirden, sonder daerinne te faelgeeren, wairomme die schout deser stadt hem voir borgermren. ende sce-penen deser stadt voirs. te recht gestelt heeft, versoeckende ende vermanende van Key. Maj. weghe recht ende justicie, heb-ben dairomme die voirs. borgermren. ende scepenen, des van den schout van Key. Maj. wegen als hertoge van Brabant, grave van Hollant ende erfheere slants van Utrecht vermaent wesende, gewesen ende wysen mits desen voer recht, dat die voirs. Jan Hermenss. vry ende costeloes wter vanckenisse ontslagen ende gelaten zel worden.

Kettery. Alzoe Elsen, Jorien Ketels huysfrau, geboiren van Hoirn, buyten pyn ende bande van ysere voir schout, bor-germren. ende scepenen deser stadt van Utrecht bekent ende beleden heeft ver-doopt te zyn, sustinerende diversche er-reuren ende dwalinge tegens dat heylige Crysten gelove, daerinne perseverende con-trarie dordonnancie van de heylige kercke ende die placcaeten van de Key. Maj., soe ist dat burgemren. ende scepenen voirs., tot vermaninge van den schout voirs. van wegen Key. Maj. als hertoge van Brabant, grave van Hollant ende erfheere slants van Utrecht, die voirs. Elsen gecondem-neert hebben ende condemneeren mits de-sen verdrinckt te worden, verclarende hair goeden geconfisqueert te wesen tot pro-fyte van de keysere.

1540.

Jan Tolhuys. Meyster Jan Tolhuys heeft syn eedt gedaen als Mr. busscutter der stad van Utrecht, die Key. Maj., voordts schout burgermren., scepenen, raydt ende gemeen burgeren ende ondersaten deser stad voirs. tot allen tyden als Mr. busscut, trouwelicken te dienen, gehoorsaem te zyn ende voirts all te doen dat een goet Mr. busscut sculdich is ende behoirt te doen.

Kettersche boeken. Alsoe Reynier Pouwellsz., die bouckbynder, duer informatie van de schout van Key. Maj. wegen der stad van Utrecht geapprehendeert is, vuyt saecke dat hy tzyne huysen een boucxken van den sermonen, twelcke geprobeert ende verboden was by Key. Maj. placcaten ende mandamenten, gebonden ende tzyne huysen vercoft heeft, ende heeft dvoors. schoudt dairomme die voirs. Reynier voor borgemren. ende schepenen der stad voirs. te recht gestelt ende geconcludeert, dat men hem dairomme behoirt te corrigeren, criminelicken ofte civilicken, achtervolgende die Key. Maj. ordonnantie, lest daeroff gepubliceert ende verkundicht synde, naedat burgermren. ende scepenen voirs. bevynden souden nae rechte te behooren. Aengesien dan burgermren. ende scepenen voirs. soe claerlicken nyet gebleecken is, dat Reynier tvoirs. boucxken wetens vercoft heeft, dan dat sulcx by syn soenken geschiet soude syn nae syn seggen, ende mede alsoe die Key. Maj. placaten int lest onder meer inhouden, dat men dieselve ordonnantie alle ses maenden nae datum van dien behoirt te vernyen dat welcke nyet achtervolcht en is, ende oick aenmerkende, dat hy noyt van eenige quade ofte gelycke diffamie berufticht is geweest, hebben dairomme burgermren. ende schepenen voirs., des van de schoudt van Key. Maj. wegen als hertoche van Brabant, grave van Hollandt ende erffheer van der stad, steden ende landen van Utrecht vermaent wesende, gewesen ende

wysen mits desen voer recht, dat Reynier voirs. en saturday naestcomende comen sal voir den gerechte opten raydthuysen ende bidden God almachtich ende dairnae den schoudt, burgermren. ende scepenen voirs. om vergiffnisse, ende voirts aldaer belovende sulcx nyet meer te doen ofte tzyne huysen te gescien laten, op groter ende zwaerer puncten aen synen lyve.

Steenweerder. Jan Bolck van Aernhem heeft syn eedt gedaen als geswoeren steenweerder van deser stad van Utrecht, die Key. Maj. etc., deser stad voirs., schout burgermren. ende gerechte getrouwe ende gehoorsaem te syn, alle secreten van dese schoudt ende gerechte te helen ende voirt goede bewairnisse totten gevangenhuysen, ende die gevangen ende die sloeten van den gevangen wel te bewairen ende toesicht op hebben, ende voert al te doen dat een goet steenweerder sculdich is ende behoirt te doen.

Omryder. Frans Janssz. heeft syn eedt gedaen in de stede van salige Cornelis Aertssz., als gezwoeren omryder, die Key. Maj., schout ende burgermren. ende die raydt van der stad van Utrecht houdt ende getrouwe te syn, goede toesicht ende waicke totte stad van Utrecht te hebben ende te dragen, ende voirt all te doen dat een goet omryder sculdich is ende behoirt te doen, achtervolgende d'ordonnantie van de waicke, daerop gemaect.

Silver cleynodien. Floris Foyt heeft hem te borch gestelt voir alsulcke sess silveren cruysens ende ander silver ende cleynodien, die Jan Bor, scepen, als daertoe gescicte van tgerechts wegen onder hem ontfangen heeft vuyten boedel van Marye van Nyevelt saliger gedachten, dair Evert Scay ende Jan van Wael rechts toe hebben, beheltelicken dat Floris Foyt voirs. die voirs. cruysens, silver ende cleynodien in syne handen ontfangen sel, ter tyt hy van Evert ende Jan voirs. daeroff scadeloes borge heeft, ende dit voir de actie van de lyftocht die Emmichgen, Jan Borre

huysfrouwe Mary van Nyevelts voirs. zuster dairop pretendeert te hebben.

Maelyden. Overcomen ende belieft by den rayde, dat alle burgeren ende borgers kynderen van deser stadt, die in enigh van den gilden van deser stadt, proeve voirtaen doen sall willen, den proeffins. ofte yemant anders, nyet gehouden noch sculdich sall wesen eenige maelyde ofte gelagen te gheven, dan sal alleen, als hy zyn prueff gedaen sal hebben, gheven voir zyn prueve een karolus gulden ende nyet meer tot behoeff der geenre die dairtoe in elcken gilde gerechticht syn.

Adriaen Jacobsz., beeltsnyder. Gysbert van Zuylen ende Heynrick Evertsz., syn momboirs by schoudt ende burgermren. gestelt, over die drie onmundige kynderen van Adriaen Jacobss., die beeltsnyer, die hy hadde by Elysaabeth zyn wyff was, borge Bartolmeus van Wede, Willem van Reenen.

1541.

Barth. van Blyenborch, medicynen doctor. Meyster Baltasar van Bleyenburch, doctor in medicynen, als voocht ende momboir van Willemtgen, Cornelis Splyntersz. weduwe synre huysfrouwe, ende mede als gecoeren voicht van Katryn, Cornelis Splynterssz. dochter, huysfrouwe van Gysbert van der Voirt, maickt machtich Heynrick Dirckssz. ende Frans die Hase, elcx bysonder in alle hoir saicken voir die rayde.

Oude wanthuys. Belieft by den rayde, dat die coopluyden, die int toecomende jaer staen sellen wellen in deser stadt huysen in der mercte van Pontiany geven sullen, te weten, in deser oude wanthuys, etc., vyff stuyvers van elcken voet, ende in Lichtenberch van elcke voet vier stuyvers, ende hierop is belieft dat ment die coopluyden alsnu voir toecomende jaer alleen, tselve verwittigen ende tkennen geven sal.

Budelsnydery. Alsoe Heynrick Beerntssz. van Greveningen, beleden ende bekend

heeft dat hy mit een vrouwe, wesende een dieffek, twee dagen geconvenseert ende gesien heeft, dat sy een den buydel off gesneden, daer hy off gedeylt heeft 5½ stuyvers, ende voit gaen troggelen ende bidden heeft bynnen deser stadt contrarie Key. Maj. ordonn., waeromme die schout van Key. Maj. wegen henl. te rechte gestelt ende geconcludeert heeft, dat men hem om tselve behoirde criminelicken te corrigeren aen synen lyve, ofte anders soe burgermren. ende scepenen bevynden souden nae rechte te behoiren. Hebben dairomme burgermren. ende scepenen, soe sy van den schoudt van Key. Maj. wegen als hertoge van Brabant, etc., dairtoe vermaent waeren, gewesen ende wysen mits desen voir recht, dat men die voirs. Heynrick, omme tgunndt dat voirs. is, setten sal openbaerlicken opte kaecke, omme aldair well scerpelicken geeselt te worden, ende bannen hem dairenboven vuyt deser stadt ende statvryheyt ewelicken, opt verboeren van syn rechter oir, andere ten exemple.

Dieveryen. Alsoe Egbert Tomassz. van Hatert, alias Kotebacker, out omtrent 14 jaeren, ende Dirck van Tweern, Heynrick van Erckelenssz., alias elfvinger, out elf jairen, beleden ende bekend hebben opelycken, buyten pyne ende bande van ysere, dat sy verscheyden ende menicherley dieveryen geperpetreert ende gedaen hebben, waeromme die schout van Key. Maj. wegen hoir te recht gestelt ende geconcludeert heeft, dat men hoir om tselve behoirden criminelicken te corrigeren aen hoiren lyve, ofte anders soe burgermren. ende scepenen bevynden souden nae rechte te behoiren, hebben dairomme burgermren. ende scepenen voirs., soe sy van den schout van Key. Maj. wegen als hertoge van Brabant, etc., daertoe vermaent waeren, gewesen ende wysen mits desen voir recht, dat men die voirs. Egbert ende Dirck, overmits hoer jonckheyt, setten sal openbaerlicken opte kaick, omme aldaer wel scerpelicken geeselt te werden, van

den scerprechter, andere ten exempele, ende bannen hoir voerts dairenboven vuyt deser stadt ende stadt vryheden, ewelicken opt verboren van elcx hoir rechter oire.

Lichtenberch. Belieft by den rayde, dat die oversten van stadts wegen zullen offlossen tleech erff, toebehoirende aen de huysingen ende erve van Lichtenberch, dat Beernt Beerntss. voirtys beleent heeft van de possessoirs van de huysingen van Lichtenberch, gelegen after die huysinge den Witten haen ende dair naest, streckende aen Huych Potten besyden muer van synre huysinge aen de gansmerct, twelck ter lossinge staet met vier ende twyntich gouden geldersche ryders, tstück van 24 stuvers Hollants, omme tselve erff te betymmeren tot commoditeyt van der huysinge die geordonneert is bewoent te werden van deser stadt pensionarien ende secretarien.

Muur omtrent Bollaerts toorn. Burgermren. ende scepenen hebben verclaert ende gewesen soe zy daertoe van den schout van Key. Maj. wegen, etc. vermaent waeren, dat dieselven scapen, die bevonden syn gaen weydenen opte nyenwe wall inder stadt borchwall gelegen onder deser stadt muyr omtrent Bollaerts toirn, contrarie deser stadt clocklydinge verhoert syn, achtervolgende deser stadt clocklydinge.

Toverie. Alsoe Mergriet van der Broecken, Adriaen Eelgissz. huysfrouwe, geboeren te Loenen, out omtrent 32 jaeren, by den schout van Key. Maj. wegen geapprehendeert ende voir borgermren. ende scepenen der stadt van Utrecht te recht gestelt wesende, opentlicken voir den gerechte voirs. buyten bande van isere beleden ende bekent heeft dat se toeveren konde, God ende Maria zyn lieve moeder ende hoir Christen geloove versaectt ende by den duyvel van der hellen die hair daertoe geraeden hadde, hoir crysdom vuyt hoir voerhoeft doen benemen, die zy geloeff gegeven heeft; voirts heeft sy beleden dat sy omtrent 14 jaeren heeft kunnen toeveren ende bynnen dier tyt menschen doot getoe-

vert ende betoevert, ende oick desgelycken beesten doot getoevert hadde, ende dat sy mitten duyvel veel oncrystalicke ende onmenschelicker dingen die men nyet en behoirt te noemen, gepleecht heeft. Wairomme die schout vuyten naeme van de Key. Maj. geconcludeert heeft, dat men die voirs. Mergriet, omme tgunt dat voirs. is, behoirde van rechtswegen te justicierien mitten brande ter asschen toe, andere ten exempele, ende voirts hoer goet geconfisqueert te werden totter Key. Maj. behoef. Wesen dairomme borgermren. ende scepenen voirn., ende wysen mits desen voer recht, des van den schout van Key. Maj. wegen als hertoge van Brabant, etc., vermaent wesende, dat men die voirn. Mergriet rechten sal mitten brande aen een staeck aen hoer lyff ter asschen toe, ende hoir goet geconfisqueert te werden totter Key. Maj. behoef.

Ordonnantie voor de stads-Tyncuper. Augustum Lievenss. van Camp, cuyper, is toegelaten deser stadt tyncuper te wesen in der stede van salige Lieven Dircss. syn vader was, ende heeft syn eedt gedaen opte ordonnantie nabescreven; ende hy sal alsulcke wedden hebben oick van deser stadt gecleet te werden ende oick wyn ende rasoen hebben als tottet tyncupers ampt staet.

Dit naebescreven is die ordonnantie voirgenoemt.

Item die voirs. tynmr. zel soe lange hyt voirs. ampt bedient tot allen tyden goede toesicht hebben totte branttonnen, bomen ende emmers, dairvan 12 tonnen, 12 bomen ende 24 houte emmers, daegelicx staen opt boveneynt van deser stadt, ende oick noch 12 tonnen, 12 bomen ende 24 houte emmers, daegelycx staen int benedeneyndt van deser stadt in de saeckedraegers huysingen daertoe geordonneert, ende dieselve tonnen ende emmers altyt dicht houden, dat men in tyde van noede twaeter daerinne houden mach ende sel oick in tyde van brant by de voirs. tonnen ende emmers gaen, ende oick een opt ander eyndt

daer hy nyet en gaet, scicken met reetscap, omme ofter gebreck wair ofte veltseve te helpen ende doen helpen, ende dit all op syne cost voir syn wedden, cledinge ende rasoen ende wyn voirs.

Voirts soe sel dese voirs. tyncuper oick toesicht hebben op alle deser stadt maten ende selve maicken ende onderhouden op hoir behoirlicke ycke, ende dairvan sel hy geloent worden van deselve die de maten aengaen.

Ende wes werck dat hy voirt doet in ander saicken deser stadt aengaende opter stadt wercken, daer sel hy redelick loen off eyschen ende hebben moegen.

Ende voirt soe sel dese tyncuper all doen dat een goet ende getrou cuyper sculdich is ende behoirt te doen. Dat hem God soe helpt ende alle syn heyligen.

Ermgaert, Ger. van Rysenb., vrouw. Op huynen zyn gecompareert voir schout, burgermren. ende scepenen der stadt van Utrecht, Joffrouwe Ermgaert, huysfrou van Gerrit van Rysenborch, den jongen, eyscherse, ende Heynrick Dirckssz. voirspraick als gemachticht van Gerrit van Culemborch, heer tot Rysenborch, den ouden, verweerder, etc. Allwair Frans die Hase voirspraecke van wegen Joffrouwe Ermgaert voirs., die saecke van de eyscherse int lange genouch verhaelt hebbende voir den gerechte, soe heeft Henrick Dirckssz., als gemachtichde voirs. onder meer dairop geseyt, dat hy behoudelick zyn exceptie declinatoir, begeerde den eysch in geschrifte, dairop Frans die Hase van wegen Joffrouwe Ermgaert voirs. protesteerde, dat Heynrick Dirckssz. voirs. den eysch voirs. in geschrifte begeerde, waertegens Heynrick Dirckssz. voirs. weder protesteerde, dat hy voer all behoudelick syn exceptie declinatoir den eysch in geschrifte begeert hadde ende begeerden pertyen voirs. daervan acte.

Huysinge Lichtenburg. Belieft by den rayde, dat men vuyten naeme van de schout, burgermren., scepenen ende raydt der stadt van Utrecht, voir hoir ende hoir nacome-

lingen versegelen sal onder deser stadt signet segele, alsulcke puncten ende veraccorderinge, alse die oversten van stadtwegen aengegaen ende overcomen hebben met Huych Pott, voir hem ende syn naecomlingen, beruerende van seecker tymmeraedgie ende toellegginge van lucht, die deser stadt sel moegen aen de erve ende huysinge van Huych Pot voirs. besyden ende after der huysinge van Lichtenberch ende weder Huych Pot voirs. aen de erve ende huysinge van Lichtenberch voirs. doen maicken ende tymmeren, allet breder achtervolgende tconcept dairvan op huynen in den rayde gelesen wesende, dairvan men twee brieven alleens spreekende scriyven ende besegelen sal tot deser stadt, ende d'ander tot Huych Potten behouff voirs.

Eycken van de biertonnen Schout, burgermren., scepenen ende raydt der stadt van Utrecht hebben op huynen gevisiteert den sandtbrief van eycken van de biertonnen ende van den olytonnen die Jan Vermey heeft tot lyve van Albert zyn soen, te wetene, tartickel luydende: Item sell dese gesworen teyckenen alle biertonnen mitter stadt brandtreycken ende dairoff hebben van elcke tonnen heel oft half, groff of small, dat vierendeel van een oirt stuyvers, etc. In welcke woirden vant vierendeel van een oort stuyvers vertast ende gescreven is, als bevonden is, vermogens d'oude ordonn. waerinne gescreven staet, tvierendeel van een hollantsche leeuwe, twelck beloep een oort stuyvers, hebben daeromme belieft, dat men tselve versuym in de principael brief by raseringe corrigeren sal, tweeten te stellen in de stede vant vierendeel van een oort stuyvers, te stellen tvierendeel van eenen stuyver.

Officie van de Scepenen camer. Jan Jansz. van Vianen is toegelaten t'offitie van de scepenen camer bynnen deser stadt te bewaeren, ende heeft synen behoirlycken eedt dairvan gedaen opte ordonn. naeschreven.

Item die bewaerder van de scepenen camer sal altyts trouwelicken dienen, die schout, burgermren., scepenen ende rayde der stadt van Utrecht gehoorsaem syn, ende zeer secretelicken by hem houden ende nyet reveleren alle tgeene dat secretelick by hem in de scepenen camer gehoirt, gesien ende bevolen wordt. Ende sal oick die schout, burgermren. ende gerechte by daige ende tot die waicke geordonneert zyn off werden sullen, by nachte, vroeck ende laet, alle gereetscap doen van de camer voirs., op ende toe te sluyten, vuer alst tyts is aenleggen, keersen ende anders administreren. Oick sal hy die gevanckenisse ende die gevangenen, die hem by den schout van Key. Maj. wegen oft synen substituyt ende bevelhebbbers bevolen zellen werden wel ende vast bewaren, ende van de sloten besorgen, eten ende drincken die gevangenen overbrengen ende leveren, ende denselven nyet aff noch aen brengen, ende voirt all doen dat een getrou dienre ende officier voirs. schuldich is ende behoirt te doene, ende voer dese diensten ende tbewaren vant offitie voers. sal dese bewaerder hebben alle daigen mitten nachte twee stuyvers, ende dairtoe gecleet werden met alsulcke cleedinge gelick deser stadt leege dienres jaerlicx gecleet worden, ende voirt sal hy zyn rasoen ende wyn hebben als van oudts daertoe staet.

Onredelyke behandeling. Alsoe Faes de Snyder, by den duerweerder der stadt van Utrecht, vuyten name van de schout van Key. Maj. wegen der stadt voirs. bevel ende die weet gedaen is geweest, alse dat hy syn huysfrouwe mit quaeden woirden, wercken ende dreygementen nyet misdoen en soude opt verboeren van 25 karolus gulden. Ende want hy dairenboven hem onderwonden heeft syn huysfr. voirs. in quaden moede, hoir huyck ende kovel van hoir hoeft te trecken openbaerlicken opter straten voir die predicaren kerckdoerre, ten aensien van vele luyden ende voirts

hoir getogen heeft, omme dat sy met hem gaen soude, twelck zy hem weygerende was, alsoe dat zy ten laesten in die voirs. kercke heeft ontkomen. Wairomme die schout voirs. hem daerop geïnformeert ende die voirs. Faes doen apprehenderen ende voirts voir burgermren. ende scepenen der stadt voirs. te recht gestelt ende geconcludeert heeft, dat die voirs. Faes, om tgunndt voirs. is, gebroict ende verboert hadde die somme van 25 kar. guld. voirs. tottes Key. Maj. behouff. Burgermren. ende scepenen voirs. gesien ende gehoirt hebbende die conclusie van den schout voirs. mitsgaders die jychtinge van den duerweerder Jan de Bruyn ende oick die informatie van den schout voing. etc., wesen dairomme, des van den schout van Key. Maj. wegen, etc., vermaent wesende ende wysen mits desen voer recht, dat die voirs. Faes, omme tgunndt voirs. is, gebroict heeft, die voirs. somme van vyff ende twyntich karolus gulden ende condempneeren hem daerinne mits desen.

Hoochlantsche, nu de roode brugge. Overcomen ende belieft by den rayde, dat men by provisie ende tot des raydts wederseggen, alse deser stadt groete costen gedaen heeft omme de nyeuwe hoichlantsche brugge opten Oort te leggen ende maicken, omme te wagen, te peert ende te voet dairover te comen ende noch costen sal tonderhouden, dat een yegelick die daerover mitte wagenen ryden sal willen, geven sal van elcke wagen een oirt stuyvers, ende als yemant begeert den boom opengedaen te hebben omme beesten, luttel off veel dairover te dryven, die sal dair geven een oirt stuyvers. Hierinne sel allen dat convent van den Cathusers mit hoeren pachteren vry wesen soe sy d'onkosten mede helpen dragen hebben mitter stadt, ende die proffiten vant voirs. sel dese stadt jaerlicx verpachten.

Erve achter S. Jacob. Overcomen ende belieft by den rayde, dat men Lysbet, Hermen die jongen weduwe, betalen

ende geven sal voir de erve, die sy leggende heeft after sint Jacob, twelck met een bouhuys, put ende heynmuer in calck betymmert was, ende voir hoir scaede ende actie die sy op deser stadt gepretendeert heeft te weten, dat van deser stadts wegen in den jaere 1533 seker erve daeroff getogen is, omme ruymte aen der stadt muer te wynnen ende een wal opgeleyt is, ende voirts noch in toecomende tyden breder leggen, ende d'erve voirs. behoeven sal moeten, etc., eens hondert ende vyff ende twyntich karolus gulden, overmits deser stadt [tselve] erve omme die tymmeringe van de stadt muer in toecomende tyden ontbeeren soude moegen, des sel alle geboemt, steen ende anders dat nu noch opt voirs. erve staet ende is, daerop blyven. Ende Lysbet voirs. sel deser stadt tvoirs. erve met alle toebehoeren overgeven ende gelooven vry te bewaeren naer behoiren, tot vermaninge van der stadt ende alle, voercommer aff te doen.

P. en J. Lauwerman. Peter Lauwerman heeft eertyts gemachticht gehadt Jan Lauwerman ende Robbert Reyersz., tsamentlicken ende elcken van hem besonder in alle syne saecken voir den rayde, welcke macht hy op huyden wederroepen heeft ende wederroepet by desen.

1542.

Petr. de Sancto Petro. Die rayt der stadt van Utrecht op huyden behoert hebbende trapport van Andries van Suytoort, anderde burgermr., Adam Ram, Heynrick van Raveswaey, scepenen, ende die pensionarius als rayts gescieten, aengaende dat die van der Eccl. ende ritterscap begerden genomineert te hebben die men scicken soude aen de Maj. van de Co. omme te vercrygen die redemptie van de goederen verset ende geinpignoreert in den landen van Gelre etc., heeft overcomen dat se blyven by hoer voer gaende antwoir-

den ende resolutien daerop gegeven ende daertoe nomineren Mr. Peter de Sancto Petro, omme van der staten wegen die voirs. redemptie aen de Maj. van den Co. te solliciteren ende die oncosten dairvan te betaelen by elcx van den staten voer hoer portie, daarvan deser stadt hoir viendeel altoes goet sel maken ende opbrengen.

Claeskerk. Cornelis den Haen ende Daniel Pauwelss. zyn tot kerckmrs. geset ende gecontinueert van sincte claes kercke tot Utrecht.

Scepreghter. Meyster Hans van Franckfoirt is toegelaten scepreghter te wesen van deser stadt, ende heeft zyn behoerlicken eedt gedaen als naebescreven. Dat sweer ick, dat ick die Key. Maj. ende myn heere die schout van Key. Maj. wegen, die stadt ende gerechte van Utrecht hout ende getrou ende oick gehoiraen sal syn ende tgene ick int secreet in den examen van den gerechte voirs. hoire ende my bevolen sal werden nyet reveleren ende voit seggen sal ende oick nyet vuyter stadt van Utrecht vertrecken noch reysen en sal dan yerst hebbende consent van myn heere die schout voirs. Ende voert all doen sel dat een goet scepreghter schuldich is ende behoirt te doen; dat myn God, etc.

Dievery. Alsoe Adriaen Jacobss., geboeren van Leyden, buyten pyn ende banden van ysere, beleden ende bekent heeft diversche dieveryen, geperpetreert ende gedaen te hebben, wairop die schout van Key. Maj. wegen hem voer bormeren. ende scepenen der stadt van Utrecht te recht gestelt ende voirts geconcludeert heeft, dat men hem dairomme, omme tgene voirs. is, behoirde te rechten mitter lynde als een dieff andere ten exempele ofte anders crinuelicken nae gelegentheyte van syn misdaet, wesen daeromme burgermr. ende scepenen voirs., soe sy van den schout van Key. Maj. wegen, etc., daertoe vermaent waeren ende wysen mits desen voer recht, dat men die voirs. Adriaen, omme tguent voirs. is setten sall openbaerlicken

opte kaeck, ende aldaer wel scerpelicken gegeselt te worden. Dat gedaen wesende noch daerenboven offgesneden te worden syn rechter oir ende daerenboven noch gebannen te wesen vuyt deser stadt ende stadt vryheyt ten ewigen daegen, opt verboeren van syn lyff ende bannen hem daervuyt mits desen, anderen ten exempele.

Ordommantie op de coeres van de Buerkercke toirn. In den yersten soe sellen dair wesen twee koeres opte Buerkerck toirn, d'een die coeren ende waicken sel die voir middernacht tot een uren, ende dander die nae de middernacht. Ende die coerer die voer middernachts waickt, die sel tsavonts op syn behoirlicken tyt die waickclock luyden een halff ure lanck, ende oick als men van Key. Maj. ende deser stadt wegen offroepen sal tweemaal luyden als men hem des yerst beveelt, ende voert als men van stadts wegen justitie doen ende oick deser stadt zys verpachten sel, driemaal luyden nae der gewoenten ende behoeren van doen. Ende die coerer, die de naemiddernacht waict, die sel des morgens suyt off blasen, nae datter opten huuse van Vredenborch yerst geblasen sel wesen ende nyet voer hem.

Voerts sal dese coeres alle ure van thien uren off tot vier uren toe blasen tot allen 3 houcken van den toirn vuyt, naer gewoenten van doen, ende altyt goede toesicht hebben offter nergents in der stadt off om der stadt brandt vallen ende oprysen mochte, ende soe geringe by hem brant gesien wordt, alsdan brant te blasen sonder ophoudinge, met verposen, ende en sellen die clock nyet rueren noch slaen, dan die nerstelick bewaeren, ten waer dat hem by den schout off burgermren. als overste dat ontboden ende bevolen worde dair sy op well scerpelicken regardt ende kennisse nemen ende dragen sullen.

Ende die de ban ende die waickclock luyt, die sel die selve clocken ende repen van dien bewaeren ende smeren naer gewoenten.

Ende hieroff sel elcx geloent worden ende die proflyten daertoe staende, genieten alsdat gewoenlicken is.

Item voert soe sellen sy die stadthouder, schout, burgermren., scepenen, raydt ende die gemeente van deser stadt gehoersaem, hout ende getrou syn, ende goede wachte houden, ende voirts all doen dat goede koeres elcx int syn schuldich syn te doen, daervan staende tot des raydt correxie. Dat hem God, etc.

Coerer. Jan Jorifaes is toegelaten coerer te wesen by provisie opte Buerkerck toirn in der stede van Heynrick van Outhuysen, ende heeft syn eedt daerop gedaen opte ordonn. voirg.

Huis van Drakenborch. Belieft by den rayde, dat die burgermrs. voir minute ofte copie sellen geven Jan van Wyck ende doctor Cantert syn swager ende suster man, vuyte brieven rustende int secreet der stadt Utrecht, spreekende van den huuse van Drakenborch, soe sy sulcx te hebben aen den rayde versocht hebben.

Oisters bier. Belieft by den rayde, dat sekere brouwers by provisie nu in de vasten tot een ofte twee reysen sullen mogen brouwen een maniere van Oisters bier ende die vercoopen ten pryse alst gelden mach, tottes rayts wederseggen.

Onmanierlycheyden. Alsoe Lambert Joes-tensz., schoutendienre, doer informatie van den schout over bewesen is, dat hy op saterdach voer den sonnendach vastellavent veel onmanierlyckheyde bedreven heeft in den, ende voer den huuse in den herdenboll, te weten, dat hy in deselve huysinge mit een bloeten degen geslegen ende gewont heeft enen, genaemt Jasper Aertss. Vinck, waervan hy gescyden ende vuyten voirs. huuse gebrocht worde. Ende daervuyt wesende, heeft weder voer den huuse voirs. gecomen ende daervoer mit syn vuysten geclopt ende geroepen, omme hem daerinne te laten, twelck hem geweygert worde. Ende heeft oick tot twee off drie versceyden reysen droncken we-

sende opte stat waick onder Lichtenberch gecoemen ende mette waickers onmanierlickheit van syn mess te vuysten half vuyt te trecken gehadt ende oick mitte waickers quaden woorden, dreygementen ende anders d'een tegen dander gesproken ende oick mit hem gespuelte opter waicke, allet breder nae vermogen die informatie, daervan synde, waerop die schout van Key. Maj. wegen hem geapprehendeert heeft ende voer burgermren. ende scepenen te recht gestelt ende geconcludeert heeft, dat men hem, omme tgunst voirs. is, behoerde criminelicken te rechten aen synen lyve ofte anders, soedat myn heeren voirs. bevynnen soudent te behoeren nae gelegentheit van syn misdaet, wesen daeromme burgermren. ende scepenen voirs., soe sy van den schout van Key. Maj. wegen, etc., daertoe vermaent waeren, ende wysen voer recht, dat Lambert voirs., omme tgunst voirs. is, coemen sal voer den gerechte ende bidden den schout van Key. Maj. wegen ende den gerechte voirs. omme gratie, ende sel daerenboven noch gaen bedevaert tot Amersfort, tot vermaninge van de schout van Key. Maj. wegen voirs. ende daarvan weder betoen brengen. Heeft gebeden.

Overste Merssegast. Belieft by den rayde dat die oversten deser stadt Utrecht van deser stadts wegen ende behouff sullen moegen coopen ofte doen coopen die huysinge, toebehoerende Mary Boden ende hoir kynderen, gelegen in de overste merssegast, naest tleech erff van deser stadt, streckende aent oude raythuys, soe tselve erff deser stadt groetelicx dienen soude.

Gedeputeerde tot Brussel. Adriaen van Zuytoirt, borgermr., ende Jan van Kuyck Anthonissz., scepen, mit deser stadt pensionarius en secretarius als gescickten van deser stadt van seeckere saicken aen de Maj. van de Co. tot Bruesel, vermoegens der instructie hem mede gegeven, hebben op huyden in den rayde haer rapport

daeroff gedaen, daarvan sy van srayts wegen bedanckt syn geweest.

Crancksinnich. Schout, burgermren. ende scepenen hebben geconsenteert ten ver-soecke van de vrienden ende magen van Nyesgen Jans dr. van Amsterdam, te weten, Reyer Gerritssz. van Amsterdam, als voicht ende momboer van Lysbet, syn huysfrouwe, daer Neysgen voirs. oudemoeder off is, ende Jan Sael, die jonge, als testamentoir van Nyesgen voirs. van de armen wegen, alsoe dat men die voirs. Nyesgen, overmits sy nu crancksinnich geworden is, sell moegen bestellen in eenige convente bynnen Utrecht, omme hoir aldaer tonderhouden van hoeren goeden, die sy noch heeft hoir leven lanck.

Grauwercers gilt. In der saecke tusschen Jan Bruynessz., Cornelis Dirckssz., Gerrit Janssz. ende Jacob van Cleeff, cremers, gepanden van de dekens van de grauwercer gilde ter eenre, ende dieselve dekens van de grauwercer gilde ter andere syden, beruerende dat die voirs. gepanden gepant syn van de dekens voirs., overmits dat die gepanden gemaicte ende geverwde bonte borstlappen veyl gehouden hebben ende veyl houdende syn, sustinerende dieselve gepanden tselve wel te mogen doen achtervolgende die ordonn. die de mersluydengilde daerop belieft ende toegelaten is by den raydt der stadt van Utrecht ende dattet een onrechte panninge is, die de voirs. dekens van de grauwercer gilde aen hem gedaen hebben, etc. Waerop die voirs. dekens ter contrarie gesustineert ende geseyt hebben, dat sulcx achtervolgende hoere voers. gilde ordonn. nyet en mocht by de voirs. gepanden veylgehouden ende vercoft worden etc. Gesien die instructie van den voirs. gepanden, oick die ordonn. van de voirs. mersluyde gilde, met alsulcke verificatien ende getuychnysen by den gepanden voirs. overgelevert, ende daertegens die instructie ende onderwys mitte ordonn. van de voirs.

grauwerckergilde by de voers. dekens overgelevert ende voerts allet ghene dat partyen voirs. ten beyden syden hebben willen overleveren, ende mede met rype delibèratie van rayde daerop gelet. Soe hebben burgermren. ende scepenen, des van den schout van Key. Maj. wegen, etc., daertoe vermaent wesende, verclaert ende gewesen, verclaeren ende wysen mits desen voer recht, dattet een onrechte pandinge is, die de dekens van de grauwercker gilde voers. den gepanden voers. gedaen hebben ende daeromme haer affgehaelde panden elcx costeloos ende scadeloes restitueren ende wedergeven sellen. Ende compenseren voerts d'onkosten ten beyden syden, omme redenen wille.

Deventer koek. Overcomen by den rayde dat gheen backers voertaen die broet willen backen ende met open veynsteren vercoopen, daerby ofte tot hoeren huysen eenige Deventer ofte andere koecken ende oick olykoecken backen ende vercoopen sellen, off zy sellen tselve moeten verzyden als ander meel.

Peter de Sancto Petro. Op huyden compareerde opten raythuyse den Hoehgeleerden ende wysen Mr. Hector van Ocksvoyer, president ende yerste raydt van den hove van Utrecht, aldaer syn E. den schout, burgermren., scepenen ende rayt van wegen ende vuyten naeme van de Maj. van de Co. gerapporteert ende aengegeven heeft, tgene hy mitte geestelicheyte ende die van de ritterscap alse twee staten van desen lande gecommuniceert hadde, ruerende die redemptie van de goeden verset in den lande van Gelre, vermoegens sekere drie concepten die de Maj. van de Co. syn E. overgesonden hadde, welke concepten, meester Gerrit van Renoy ende Peter de Sancto Petro geconcipeert hadden, omme bequamelicx daernaen manieren te vynden, omme die voirs. redemptie van de versette landen te doen, mede rapporterende tgene die van de geestlickheyte ende ritterscap syn E. daerop ter antwoert gegeven had-

den ende tselve in lang verhalende, etc., versoekende ende begerende daerop die van der stadt als een derde staet hoer advys oock daerop souden willen geven totte beste welvaeren ende proffyt van der stadt ende die scamele medeluyden ende borgen die hoer goeden in den lande van Gelre voirs. verset syn. Ende naedat myn E. heer president voirs. int lange syn rapport gedaen hadde ende d'antwoert van die van der stadt daerop begerende was, heeft die raydt hem daerop vertogen ende mitten anderen gecommuniceert ende nae hoer communicatie syn die van den rayde weder gecompareert voer myn heer die president voers. ende syn E. ter antwoerde gegeven, dat overmits Willem Goertsz., yerste burgermr., sieck was, ende die van den rayde in cleyne getalen gecompareert waren ende die voirs. saecke een swaere saecke was, omme wel daerop te delibèreren, begeerden daervan vuytsel van vier daegen ofte daeromtrent, omme daer en bynnen metten anderen breder op te voirs. saecke te communiceren ende te delibèreren.

Moord en dieverijen. Alsoe Jan Janssz. Loentgens off Deckers, geboeren van Blockzyl, beleden heeft buyten banden van yser, dat hy diversche moorden, oock een moortbrant ende voerts vele ende versceyden dieveryen gedaen ende helpen doen heeft met syn hulpers, waeromme die schout vuyten naem van de Key. Maj. hem voer burgermren. ende scepenen der stadt van Utrecht te recht gestelt ende geconcludeert heeft, dat men sulcx behoerde te justicieren mitten viere aen syn lyf ter doot toe, ende daernaen tlichaem op een radt geset te werden met een galge over syn hoofte, ende met vii cluppelen aent radt gehangen als een moorder, moortbrander ende dieff toebehoert, andere ten exempele, ofte anders soe burgermren. ende scepenen bevinden souden nae rechte te behoeren. Soe aengesien dan die confessie, wesen daeromme burgermren. ende

scepenen voirs., des van den schout van Key. Maj. wegen, etc., vermaent wesende ende wysen mits desen voer recht, dat men die voirs. Jan Jansz. bynden sal op een leer, ende voerts thorde, ende slepen hem alsoe voert gerechte ende van daer voert opte Nuede, ende werpen hem dan int vier ende verbarnen hem ter doot toe, ende dat gedaen wesende voerts gesleept te werden onder die galge, ende setten aldaer tlichaem op een rat met een galge over syn hooft ende vii cluppelen ghangen aent ratt, als een moorder, moortbrander ende dieff, andere ten exempele.

Leermerct opte Nuede. Belieft by den rayde tot nutscap ende gemeyn proflyt van de gemeente van deser stadt Utrecht, dat men voertaen op alle deser stadt peerdermercten ende oick opte oymmerct mede inlyuden sal, omme alhier alreley coopmanscap van leer te moegen vercoepen 'daegs na elcke peerdtmerct op de Nuede onbetroent van eenige gilden deser stadt, ende datselve in manieren naebescreven onder die voirs. clocklydinge.

Ende nyemant en sel moegen coepen noch vercoepen voer en woensdach naestcomende by twee karolus gulden. Oick sal een yegelik alhier ter merct mogen comen met alreley coopmanscap van leer, omme daarmede op Donredaech naestcomende te mercten op de Nuede, onbetroent van eenige gilden van deser stadt. Ende die tollenaer en sal oick nyet mogen vertollen voer en vrydage daer naestcomende by twee karolus gulden.

Maaltijden bij teregtstellingen afgeschafft. Op huyden den 2. dach Juny is gecompereert voer den rayde der stadt Utrecht, Mr. Zeger van Alvaro, rekenmr. in den Hage, ende heeft van wegen der Key. Maj. geproponereert ende begeerdt alsdat, aengemerct alhier tUtrecht een oude usantie ende costume van doen overlange geweest is, dat men soe wanneer eenige misdadighen geexecuteert werden, dat alsdan nae der executien die heeren van den gerechte,

VII.

mitsgaders anderen officierentsaemen in een maelyt plagen te vergaderen; ende alsoe tselve schynt nyet seer looffelicken ofte behoerlicker te wesen, omme redenen als doen by den voirs. rekenmr. breder verhaelt, soe is by den voirs. rekenmr. geproponereert van wegen der Key. Maj., als dat die heeren van den rayde der stadt Utrecht daertoe verstaen wilden, alsdat men die voirs. maelyt aboleren souden ende den heeren van den rayde der stadt Utrecht in recompense van de voirs. maelyt eenen yegelicken toevoegen souden, telcken reyse als men justicie dede sekeren sallaris, waerop schout, burgermren. ende scepenen deser stadt alsdoen voer antwoirdt gaven, alsdat sy in derselver voirs. propositien genoechsaeem condescendeerden, beheltelicken dat men de burgermrs., scepenen, rayde, met den secretarius ende duerweerders eenen scelling voer die maelyt vuytrecken soude ende andere dienres nae advenant. Waerop alsdoen den voirs. Zeger van Alvaro antwoerden, dat hy sulcx aen de rekenmrs. in den Hage rapporteren soude.

Vrouwen vercracht en kerckroof. Alsoe Christiaen van den Berge, geboeren van Antwerpen, alias organist, beleden heeft buyten banden van ysere, dat hy diversche morderien met een vrouwencracht, oeck sekere kercke beroevinge ende onbehoerlicke handelingen mettet weerdighe heyliche sacrament des outaers, ende voerts meniche dieveryen ende andere quade werken gedaen ende helpen doen heeft met syn hulpers, waeromme die schout vuyten name van de Key. Maj. hem geapprehendeert ende voer burgermren. ende scepenen der stadt van Utrecht te recht gestelt ende geconcludeert heeft, dat men hem behoerde te justicierien, te weten, dat men die voirs. Christiaen bynden sal op een leer, ende voerts op een horde ende slepen hem alsoe opte Nuede, ende werpen hem aldaer alsoe int vier ende verbarnen hem ter doot toe, ende dat gedaen we-

sende voerts alsoe gesleept te worden onder die galge, ende setten aldaer tlichaem op een rat met een galge over syn hooft ende drie kercken besyden hem, ende ses cluppelen omt rat gehangen te worden als een moorder, vrouwecrachter, kerckescender ende dieff toebehoirt, andere ten exempele, ofte anders soe burgermren. ende scepenen voirs. bevinden souden nae rechten te behoiren. Soe aengesien syne confessie, wesen daeromme burgermren. ende scepenen voers., des van den schout van Key. Maj. wegen, etc., vermaent wesende ende wysen mits desen voer recht, dat men den voers. Christiaen bynden sal op een leer, ende voerts op een horde ende slepen hem alsoe opten Nuede ende werpen hem aldaer alsoe int vier, ende verbarnen hem ter doot toe; ende dat gedaen wesende voert alsoe gesleept te werden onder die galge ende setten aldaer tlichaem op een rat met een galge over syn hooft, drie kercken besiden hem ende ses cluppelen omt rat gehangen, als een moorder, vrouwecrachter, kerckescender ende dieff, anderen ten exempele.

Moord en kerkroof. Alsoe Michiel van Breda, genoemt in de wanderinge sceel off leepooch, beleden heeft buyten banden van ysere, dat hy diversche moorderyen met een moortbrant ende een kerckroevinge ende voerts menige dieveryen ende andere quade wercken gedaen ende helpen doen heeft met syn hulpers, waeromme

die schout vuyten name van de Key. Maj. hem geapprehendeert ende voer burgermren. ende scepenen der stadt van Utrecht te recht gestelt ende geconcluceert heeft, dat men sulcx behoerde te justicieren, te weten, dat men die voers. Michiel bynden sal op een leer ende voerts op een horde, ende slepen hem alsoe opte Nuede ende werpen hem aldaer alsoe int vier ende verbarnen ter doot toe, ende dat gedaen wesende voerts alsoe gesleept te worden onder die galge, ende setten aldaer tlichaem op een rat met een galge over syn hooft, een kercke besiden hem ende voerts te hangen vyff cluppelen aent ratt als een moorder, moortbrander, kerckescender ende dieff toebehoert, anderen ten exempele, ofte anders soe burgermren ende scepenen voers. bevynnen souden nae rechte te behoeren. Soe aengesien dan syne confessie, wesen daeromme btrgermren. ende scepenen voers., etc., dat men die voirs. Michiel bynden sal op een leer ende voerts op een horde ende slepen hem alsoe opte Nuede, ende werpen hem aldaer alsoe int vier ende verbarnen ter doot toe. Ende dat gedaen wesende, voerts alsoe gesleept te worden onder die galge, ende setten aldaer tlichaem op een rat met een galge over syn hooft, een kercke besiden hem ende voerts te hangen vyff cluppelen aent rat, als een moorder, moortbrander, kerckescender ende dieff, andere ten exempele.

MISSIVE

VAN DEN GOUVERNEUR GENERAAL VAN INDIE,

JAN PIETERSS. KOEN,

AAN DE ADMIRALITEYT TE AMSTERDAM. (1619.)

Ed. Erentfeste, wyse, voorsienige, seer discrete Heeren.

Met tship Delft, welck d'Almogende in salvo geleyde, is onse jongste van dato den 15. January gesonden, daervan nevens dese weder copye gaet. UEd. sullen daerdoor verstaen, het boos ende groot voornemen van de Engelschen, die van Bantham ende Jacatra; hoe wy genoetsaeckt wierden met onse cleyne macht naer Amboina te loopen, ons fort Jacatra te water ende te lande belegert laetende, eude hoe d'Engelschen voor die tyt op de cust van Java meester gebleven waeren van de zee, wat zedert toege dragen zy, ende hoe het verder affgelopen is, sullende in desen verhaelen.

Naer ons vertreck met de vloote van Mandalicque, hebben wy naer Jortan gesonden tJacht de Valck, nae Solor de Jager, ende naer Banda de Bergerboot, omme ververschinge voor de vloot te halen, ende d'onse in Solor ordre te geven, dat den Arent ende de groene Leeuw op het spoedichste nae Jortan by onse vloote gesonden werde; daerna den 16. Januarye vant schip Delft gescheyden wesende, syn wy den 4. February met de resterende 4 schepen, d'oude Sonne, de Gouden Leeuw, den Engel ende twapen van Amsterdam in Amboina (Godt loff.) wel aengecomen, aldaer vindende de schepen de Trouw, de Zuyder Eendracht ende tJacht cleyne Hollandia; den 6. ditto quam daer by ons den Neptunus van Banda, met advysen hoe het schip ouwt (!) Hoorn, volgens ordre door den raet van Amboyna gegeven int Sonnegatt aen den wal geleyt soude werden, ende datter onder de soldaten eenige alteratie geresen was, ter cause aldaer geruchte ginck, datter dit jaer geen verlossinge geschieden, noch geen andere schepen in Banda commen soudent. Hierover vonden wy goet het schip den Engel, dadelycken met eenich nieuw volck nae Banda te senden, de commandeur Willem Janss. ende Francquo van der Meer zyn daarmede den 8. naer Banda gesonden, oemme de verlossinge van d'onse te doen, ende voor te commen datter cause van dien geen muyterie noch revolte ontstaen zoude, oock gelast dat tship Hooren daetelyck weder clær gemaect werde, ende opt alderspoedichste met den Engel by de vloote weder in Amboyna te keeren. In Amboyna hebben wy (Godt loff) alles in een seer goeden stant gevonden door de goede couraegie ende goeden yver van den Lieutenant

Gouverneur van Speult, waarvan de rebellen van Outemory met geweld tondergebracht ende die van alle d'omleggende landen, eylanden, steden ende plaetsen tot haer de-voir, ruste ende vrede. Outemory is een plaetse gelegen aent oosteinde van Amboina, boven opt hoogste van een onaccessibel geberchte, de plaetse is uyt der natuyre seer sterck ende int climmen vant geberchte, is het pat met verscheyden sterckten beset, sulcx dat de plaetse met Europesche natie beset wesende, genouchsaem onwinbaer is, d'inwoonderen syn van outs hercommen, de moetwillichste ende muytteste vant lant, die haer veel met rooven geneert hebben, daerdoor oock seer gedeclineert syn, sy syn voor dese tyt noyt met geweld gedwongen geweest, dese luyden syn lange voor desen gerebelleert (gelyck UE. geadviseert is, ter cause, soo geseyt wiert) dat zy het quaertwerck begeerden afgeschafft te hebben, ende geen volck meer tot den arbeyt vant casteel wilden contribuieren, waerinne zyluyden door die van Hittoe Louhoc, Cambelle ende andere tegen d'onse seer gestyft wierden; ende alsoo sy het lant rontsomme het casteel zeer onvry maecten, heeft den voors. Gouverneur Speult, den 28. Septembris 1618, van des casteels ondersaeten byeen gebracht omtrent 1000 mannen, daeronder 60 blanche soldaten, hy heeft hiermede Outemory met geweld aengetast, ende 5 stormen op haer buytenwercken, leggende int climmen vant geberchte gedaen; d'eerste twee wierden couragieuselyck afgeslagen, maer onder haer voornaempste sterckte gecommen wesende, hebben sy haer op lyffsgenade opgegeven; de plaetse is geraseert, ende daer syn omtrent 400 sielen, (daeronder 150 weerbaer mannen) van daer aent casteel gebracht, ende onder verscheyden hoofden van des casteels ondersaeten verdeylt, naedat elck man thien ende de hoofden elck hondert realen tot boete betaelt hadde, welck alles neffens hare goederen ende bagaegie onder tvolck soo witte als swarte tot buyt verdeylt is.

Daer naer heeft dvoors. Lieutenant Gouverneur versamelt soo van onse ondersaten als bontgenooten in dese omleggende landen ende eylanden gelegen mooren, 3500 mannen, waeronder 60 Nederlantsche soldaten, eenige syn hiertoe vyt lieffde ende goede affectie gecommen, andere op hope van goeden buyt te becommen ende andere als in schyn soude syluyden geen vrienden van de Nederlantsche welstant waren. Met dese armade heeft den voors. Speult in September a°. 1618 de ronde gedaen ende verscheyden omleggende plaetsen bezocht omme d'inwoonderen in devotie, onderdanicheyt ende goede affectie te houden. Ende also die vant eylant Bouro ende Hassahoudie, (twelck uyt de natuyre de grootste rovers van dese quartieren syn) veel op onse ondersaten ende bontgenooten gerooft hadden, was de meeninge haerlieden mede met geweld aen te tasten (niet jegenstaende sylieden gerekent wierden onder den Coninck van Ternate te staen) doch de voors. inwoonderen de groote macht ziende, ende d'overwinninge van Outemory verstaen hebbende ende d'onse by de wercke comende siende het eylant rontsomme met een creupelbos omcingelt, het lant zeer defensiff ende de plaetse seer sterck, den voors. Lieutenant Gouverneur met d'inwoonderen van Bouro ende Hassahoudie verdragende, heeft haerlieden pardon gegeven, mits dat betalen souden gelyck oock gedaen hebben de waerdye van omtrent 1100 stucken van Sten, ende dat naer desen niet meer op onse ondersaten off bontgenooten rooven sullen; die van de Manipe ende Keelagh hebben mede tot boete van haer faute opgebracht de waerdye van omtrent 300 realen, allen twelcke onder tvolck van de voors. armade tot buyt verdeylt is, gelyck mede tgene verder becommen hebben. Alsoo de plaetse van Outemory van outs voor de sterckste vant lant ende voor onwinbaer gehouden is, ende dat hieromtrent noyt soo grooten macht van Corrocoren byeen versamelt zy, heeft de ver-

overinge van dvoors. plaetse, de weyffelachtige plaetsen groote vreesse ende ontsach veroorsaect, apparent synde, dat men alsoo continuerende (gelyck sonder comp. kosten can geschieden) alle omleggende plaetsen in goede devotie sal connen onderhouden; het gewas van nagelen is dit jaer op eenige plaetsen seer wel geluckt. Wy hebben met de vloote van daer gebracht 376568 $\mathcal{W}$, ende gissen dat noch omtrent 1 à 200 bharen becommen soude werden.

Alsoo veel Joncken met alderley nootsaekkelicheden op Bouro ende Blau loopen, daer die van Hittoe, Lonhoe, Cambello, Lucyde ende veel andere met haer gaen handelen ende veel nagelen brengen, gelyck mede eenige Bandaneesen noten ende foulie, hadden wy voorgenomen de voors. plaetsen te stooren ende alle de Joncken aen te tasten, doch ten aensien d'Engelsche vloote dagelycx verwachtende waren, is eyndelicken voor best geoordeelt, d'uytterste remedie voor dees tyt niet te gebruycken, ten aensien gevreesst wiert, hetzelfde in dese conjuncture meer quaets soude mogen veroorsaecten, dan voordeel gedaen can worden; hierover hebben gesocht de Jonquen van daer naer Hittoe, Lonhoe ende Cambella te doen gaen, om voor te commen datter geen nagelen mede vervoert werden. Wy hebben Quimalaha, Sabadyn ende andere daarvan geinsinueert, gelieten huu oock dat mede niet anders wensten, ende soo de voors. Jonquen binnen seeckeren tyt van daer niet quamen, dat men se vry verbranden soude, doch den tyt is verlopen ende wy syn interum vertrocken sonder datter yets van gevallen sy, dan opt jongste vant Mousson zal door de voors. Lieutenant Gouverneur Speult, een jacht ofte meer in de Bougerons op de wacht gesonden werden, oemme alle de voors. ende andere Jonquen waer te nemen, ende daeruyt te lichten alle de nagelen, noten ende foulie die men bevinden sal, tegens ordre verover't te wesen, gelyck verleden jaer mede onderleyt is.

In plaetse vant verbrande huis is weder een treffelyck huys int voors. casteel Amboina met hulpe van de inwoonders gebout, doch het was al weder een voncxken vier onderworpen, synde niet dan met riet bedeckt, daeromme groote partie nagelen, groot peryckel liepen, doch wy hebben die sonderlinge by provisie met aerde doen decken, ende last gelaeten, dat de huysen met tichelen ende pannen gedeckt werden, welck hope eerlange gedaen wesen zal. Daer syn eenige Chineesen besich om tichelen te backen, ende ick hope dat eerlange groote quantiteyt seer goede steenpannen ende tichelen in Amboina gebackt sullen wesen, d'eerde is daertoe seer bequaem, het schort maer aen volck, die wy verhoppen eerlange van China te becommen.

Op Hittoe, Louhoe ende Cambello, zyn mede verscheyden Jonquen aengecommen ende onder andere eene van Bantham, dewelcke uytgestrooyt heeft, hoe de Spaengnaerden, Portugesen, Engelschen, Franschen, die van Bantam, Jacatra ende de Bandaneesen, met den anderen tegen de Nederlanders verdragen waren, om haer teenemale te vernielen, ende alsse die vernielt hebben, dat dan de Spaingnaerden ende de Portugesen voor haer portie van de victorie souden hebben, den handel van de Molucques ende die van Hittoe; de Engelschen die van Banda, Louhoe ende Cambella ende die Franschen den handel van Bantam, daermede Capt. Hitto seyt door die van Louhoe gesocht wort, hem tegens ons opte royen, doch ick achte dat den Pangoran van Bantam, sulcx heeft laten uytegeven om die van Amboina tegens ons op te royen, ende aldaer ons de handen vol te doen geven; dese lieden meenden dat het alreede met ons bykans gedaen was.

In Amboyna gecommen synde, hebben wy datelyck als voren geseyt is, het schip den Engel, met de noodige ordre naer Banda gesonden, ende voorgedragen, om selfs

personelick naar de Molucques te vaeren, terwyle onse schepen interum geprepareert wierden, alsoo voor my in Amboina gantsch niet te doen was; den raet verstont dat het wel goet ende noodich was, maer dewyle gepresumeert wiert, dat d'Engelsche vloote van dage te dage in Amboina soude mogen commen, is dagelick door die van Louhoe, Cambelle ende haire consoorten utgestroyt dat se voor tlant, dan hier, dan daer gesien waeren, waarover niet eer dan den 20. February tot myn vertreck naer de Molucques hebben connen resolveren, doch interum hebbe ick 2 expresse prauwen met advysen nae de Molucques gesonden, met expresse ordre dat men daetelicken alle de schepen, soo veel volck, geschut ende cruyt als gemist cost werden naer Amboina senden zoude, doch hebbe my om goede redenen op dese ordre niet gerust connen houden, daeromme siende, datter geen Engelschen en verschenen, soo ben den 20. February met het schip de Trouwe in de wint op, met eenighe raeden, verselschapt wesende naer de Molucques gevaren, hebbende in Amboyna aen den Commandeur Arent Maertenss. ende de Lieutenant Gouverneur Speult ordre gelaten, alle de schepen tegen primo April veerdich te maecken, met last soo ick voor die tyt in Amboyna niet weder quam, dat de Commandeur alsdan met de vloot aent westeynde van Madera by Mallemans eylandt, omtrent Greyc soude loopen, ende dat aldaer (gelyck mede alle ander schepen) by den anderen souden commen, om voort gesaementlyck nae Bantham ende Jacatra te seylen. Met tvoors. schip de Trouwe omtrent de eylanden Oby commende, hebbe met de boot vooruyt naer Batchian gesonden, Pieter de Carpentier ende Pieter Pieterss., beyde cooplyuden, omme van daer nae de Molucques te vaeren; daernaes syn wy met ditto schip de Trouw, den 9. Maert in Batchian (Godt loff) wel gearriveert, aldaer op de wedercompste vindende een van de advysprauwen van Amboyna nae de Molucques gesonden, waermede advys bequaemen, hoe de Heere Generael Reael ende Admirael Verhagen op Mackjan sieck lagen, dat het schip St. Michiel datelick naer Amboyna gedepescheert soude werden, maer van meyninge waeren de Morgensterre tot in Maye off Juny opte houden, omme daerinne te doen schepen goede partie naegelen, die men tegen dien tyt verhoopt te ontfangen, doch hare Ed. hebben naerderhant ander ordre gegeven ende syn den 15. met het schip St. Michiel in Batchian by ons commen; ick achte dat wy de Molucques mede wel beseylt souden hebben, maer dewyle alreede veel tyt verloopen was, noch meer verloopen soud' eer in de Molucquen quamen, ende dan weinich ofte geen tyt cost resteren om aldaer yets te verrichten, off zouden het principaelste versuymt hebben, resolveerden niet verder te seylen ent cargasoen in Batchian te lossen ende van daer weder naer Amboina te keeren, my verlatende dat de Morgensterre door onse gecommiteerde van de Molucquen wel gebracht soude werden; ende soo nu gereet waren om te vertrecken, quam tvoors. schip St. Michiel met de Heeren Geneael Reael ende Admirael Verhagen, als vooren is geseyt by ons. Wy zyn datelick met den anderen van Batjan vertrocken, ende den 20. Martio (Godt loff) in Amboyna wel aengecommen.

Tvoors. schip St. Michiel heeft van de Molucques mede gebracht 182 bahre 71 catty nagelen, ende daer was naer men seyt een seer groot en schoon gewas ophanden, daer van omtrent 800 bharen verhoopt wierden, doch alsoo op Ternate ende Morthor eenige nagelpluckers van de Tydorosen dootgeslagen waren, wierd daar het plucken weder gestaect; op Marqu-Jan is de stadt Noflacquia geheel verbrant met omtrent 30 bharen van des comps. naegelen, ende alsoo dese lieden weder nieuwe huysen sullen moeten maecken ende de kost int bos daer benefens sullen moeten soucken, wort gevreesd dat hierdoor interum mede veel nagelen op Marqui-Jan verlooren sullen gaen, waerover d'onse voorgenomen hadden haer met wat rys te assisteren.

De Ternatanen syn weder met de Tydoresen in oorloch geraeckt, van de voorgenomen verraderye hoort men niet meer; op de groote vergaedinge die den Coninck van Ternate beroepen hadde, is niemant verschenen, noch niet gevolght. Met fregatten, corrocoren ende cleyn vaertuych domineren de Spaegnaerden ende Tydoresen, de geheele zee is voor ons, ende Ternatanen gansch onvry; sy vreesen de Tydoresen uyt der maeten seer; van rys ende sagu isser onder de Ternatanen groot gebreck, soo daerom yets over hadden, souden daervooren (nadat d'onse seggen) menichte van naegelen bekommen.

Alsoo de Tydoresen (nae geseyt wort) voorgenomen hadden een fort op Calmatte te leggen, omme d'onse van Marreto te benouwen, hebben haer de Ternatanen met advys van den Heer Generael Reael geprevenueert, ende aldaer zelfs een fort begost, waerop vant garnisoen van Malaye 40 coppen geleyt zyn; men zeyt dat dit gedaen sy, omdat de Ternatanen te beter haer nagelen souden mogen plucken, ende wy te meer bekommen, dan ick achte dat de voorneemste redenen vant bouweu van dit nieuwe fort een doorsteecken werck der Tarnatanen sy om te meer een veyliger plaetse tot haer hoven (daarmede zy haer geneeren) te bekommen, wenste wel dat het noyt begost ware, also in de Molucquen fortten genouch syn, ende Maleye seer ontbloot is; groote instantie ende neersticheyt isser van de Ternatanen gedaen, om de Morgensterre in de Molucques te houden, twas oock wel noodich, want het nieuwe fort op Calmatte, anders qualick voltrocken, ende misschien verlaten sal werden, dan het swaerste heeft meest gewogen; ick hadde oock last gegeven voor de vloote een goede partye vant metaele geschut van Maleye te lichten, dan 't en is door cortheyt van tyt niet gedaen, alsoo de Ternataneu daertegen oock stelden, vragende off hun verlaten wilden, dese lieden syn oock al mede gelyck veel andere met ons becommert geweest, nae de wint hangt elck een in dese landen de huyck, de sterckste is haar beste vriend, derhalven maect UEd. over al de sterckste blyft, soo sullen de Nederlanders de beste vrienden, segge lieden, van de werelt wesen ende geen vyanden vinden, daer ter contrarie anders de grootste vrienden, de quaetste vyanden sullen worden, gelyck (Godt betert verscheyden reysen ervaren hebbe.

Den vyant hadde in de Molucques van Manilha gecregen vyff navetten met allerley secours, dewelcke tydinge brachten, datter in de Manilhas aen Witters eylant zes van onse schepen laegen, ende dat den gouverneur van Manilha daertegen armeerde, omme uyt te loopen, ende d'onse aen te tasten, tgevolch sal den tyt leeren.

In Batchian was mede een seer groot gewas naegelen, dan also daer geen volck is gaet alles meest verlooren; d'onse gisten omtrent 30 bharen te bekommen; dien coninck heeft Bastiaen de Castro met drie corrocoren naer d'eylanden achter Amboyna gesonden, om seeckere menichte van volck (die al over 30 jaren vertrocken syn) aldaer weder te trecken. Bastiaen sey, dat veele hem tselve belooft hebben, watter op volgen wil sal den tyt leeren. Hadden wy menichte van volck het waere een eerlicke plaetse om ons gerieff van hout ende veel nagelen van daer te bekommen, tlant is mede sehoon ende vruchtbaer ende de zee visrycker.

Den 16. February arriveerde in Amboyna by onse vloote tJacht Nassau met een Portugees fregat in de Baye van Sapy (leggende op Byma) verover; dit jacht hadden wy voor de Trouwe van Jacatra na Balunbuan ende Byma gesonden, omme finantie van rys op te soucken, dan hebben niet verricht, want Balambuan nae haer seggen niet beseylen costen, door vrees dat door tgat van Baly in zee om de zuyt souden dryven, ende dan niet weder opcomen souden; daerna in Byma commende bevonden hoe Gerrit Velinckx aldaer door tJacht den Arent gelaten was, dan alsoo de stadt door de

Macassaren verdestrueert ende het volck int geberchte gevluucht was, en wasser nu geen rys te bekommen; de verckens, buffels ende peerden die daer abundant zyn, waeren mede int geberchte, soodat Nassau niet dan tvoors. fregat met omtrent 7 lasten rys ende eenige verckens mede brengh, hebbende soovele niet gedacht, dat aen Byma niet gevonden waren, ende op andere plaetsen behoort hadden rys te soucken, daer wort geseyt datter op Byma jaerlicx wel 4 à 500 lasten rys te bekommen zal wesen (als alles wel sy,) den tyt zal tgevolgh leeren. Naert vertreck van Nassau is de Bergerboot mede op Byma geweest, ende heeft van daer in Amboyna tot ververschinge voor de vloote gebracht een goede partie verckens maer anders niet.

Tjacht de Jager is in Solor met onse advysen geweest ende in Amboyna by de vloote wel gekeert. In Solor was alles (Godt loff) wel. Den Arant, de groene Leeuw ende tJacht Jortan waeren aen de zuytsyde van Tymor handelende, ende souden haer opt spoedichste aen de rendezvous aent westeynde van Madura vervoegen. Vooren is geseyt, hoe het Jacht de Valck nae Greycy ende Jortan gesonden hadden, ende alsoo niet wel wisten hoe welcom daer souden zyn, hebben orde gegeven om yewers op Java vrientschap te honden, goet acces ende alle nootlichkeiten te bekommen, dat men den Coninck van Sarabaya een stuck geschut, (twelcke hy te vooren schryftelyck versocht hadde te coopen) vereeren zoude, gelyck met eenige andere cleynicheden gedaen is, d'onse waren daer seer welcom ende hebben omtrent 130 hooreibeesten tot redelicken pryse bekommen, daarvan door den Valck den 23. Maerte omtrent 100 voor de vloot in Amboyna gebracht zyn. Dese Coninck heeft d'onse nu d'eere gedaen, dat hy persoonelyck in de Valck gegaen is. Dit schip is corts daerna in de baye van Amboyna door versuymenis ofte moetwille op de wal geseylt, ende in de gront gestoten; naer ick versta soude het noch wel een jaar hebben connen vaeren, dan also 't selve van alles gebreck ende wy seer swack van volck waren, syn te vooren in deliberatie geweest om tselvige aen de wal te leggen, ende in deser voegen van de moeyten ontlast geworden. Neffens de voors. Valck arriveerde in Amboyna t'fregat Seylon in de straat Sonda van de schepen Haerlem, t'Hert ende de prys van Haerlem versteecken, ende den 28. ditto quam daer oock van de Molucques het schip de Morgensterre met onse ghecommitteerde, die wy derrewaerts gesonden hadden.

Ende alsoo de ampten van raden van Indien, meest vacant waren, hebben wy volgens UEd. order met advys van de Heeren Generael Reael ende Admiraal Verhagen, tot onse raden van Indien vercooren ende geauthoriseert Pieter de Carpentier, Arant Maertenss., Willem Janss., Andries Soury ende den tyt van Herman van Speult geexpireert synde, denselven weder op nieuws aengenomen als raet van Indien, Licutenant Gouverneur ende directeur van Amboyna, vertrouwende dat UEd. van alle dese personen wel gedient worden sal.

By den raet gelet synde opt affront ende d'offentie door de Engelsche gedaen, als namentlycken, hoe sy onderleyt hebben de generaele comp. teenemael te vernielen, is den 21. Maart 1619 in Amboyna by den raet van Indien gearresteert ende goetgevonden, dat met de macht die opt spoedichst by een versaemelen connen, transportereren sullen ter plaetse daer d'Engelsche vloote soude mogen wesen, ende dat trachten sullen ons meester te maecken van dselvige ende van alle d'Engelsche schepen die hier ende daer ofte yewers waer het soude mogen wesen bekommen connen, mits ende alles onder behoorlicke inventaris aengenomen ende ten besten gebeneficieert werde, omme daarvan reeckeninge te doen daert behoort, alsoo den raet geen ander middel nocte raet weet te bedencken omme den Indischen handel te maintaineren, ende die tegens d'attentaten van d'Engelschen te verseeckeren, want anders teenemael verlooren gaen

soude. Dese resolutie is den 30. ditto door alle de breede raden, oppercoopluyden, schippers ende chrychsofficieren geconfirmeert, welke dien volgende den 18. Meert met solemnelen eede beloofd ende geswooren hebben onse ordre tegen d'Engelschen naer te commen ende haer beste te doen om hun meesters van deselve te maecten; voor dese eer het deseyn van d'Engelschen volcommelick ontdeckt was, is by velen altoos scrupule geweest om geweld tegen d'Engelschen te gebruycken, hetwelcke ons groote swaricheyt causeerde, want d'Engelschen tselve seer wel wetende, hebben daerop te meer gesondicht; syn dies te insolenter, stouter ende trotser, tegen d'een, ende lieftalliger tegen d'ander geweest; maer nu (Godt sy loff) wort er geen schrupule vernomen, ende is de voors. resolutie met eenparige stemme ende goetgevonden van alle raden van Indien, breede ende chrychsaeden genomen ende bevesticht. Ick dancke Godt Almachtich soo verre gecommen is, niet dattet tusschen ons ende d'Engelschen alhier openbare oorlooch is, oft sy (want het moet Godt geclaecht wesen, dat het daertoe gecommen is) maer om nu de valscheyt ende het boos voornemen van de Engelschen alle de werelt so wel ontdeckt ende condich is, als ick hetselvige over lange bespeurt hebbe; d'Almogende Godt geve dat de saecke in Europa ten besten bevrediget ende een goet accoord getroffen mach werden.

Om d'onse tot Jacatra tydelycken te seconderen ende voortecommen datter geen schepen meer in handen van d'Engelschen vervallen souden, so die van nieuws vant patria souden mogen commen, als alle andere, hebben wy groote neersticheyt om yder te waerschouwen ende de schepen met alle haest byeen te versamelen. gedaen, Ceylon hebben in de straet Sunda gesonden, de Jager naer Solor, den Engel in Banda, naer de Molucquen ben ick selver gevaren, de Vos hebbe van Amboyna over de Molucquen naer Japan gedestineert omme onse vloote van Manilha te waerschouwen, maer sonder de hulpe Gods soud alles weinich geholpen hebben; halff Martius ofte primo April ten langste hadde ick voorgenomen met de vloote van Amboyna weder naer Jacatra te keeren, van daer syn noch eenige daegen meer verloopen eer de schepen claer conden worden, ende noch syn wy al te vroeck sonder de schepen van Banda vertrocken.

Op primo April is by ons in Amboyna (God loff) wel aengecommen het Jacht den Tyger, comende van Andrieguery, Jamby ende Jacatra, geladen met peper R 69 V. (sic) in Japaus silver ende eenige diamanten, waerdoor verstonden watter in die quartieren omginck; ende hoewel ick gaerne a l'improviste met de vloote tot Jacatra gecommen soude hebben, heeft de tydinge van Jacatra die niet jegenstaende doen resolveren, het Jacht Ceylon met eenige van onse raeden vooruyt nae Jacatra te senden.

Den 5. April zyn wy in Godes naeme met de vloote (die tot dier toe hebben connen versaemelen) van Amboyna naer de geraemde rendezvous, als te weten aen Mallemans eylant, liggende aent westeynde van Madura omtrent Greycy vertrocken, bestaende in elff schepen ende 2 saloupen, naementlyck, de Trouwe, d'oude Son, den gouden Leeuw, de zuyder Eendracht, de Bergerboot, de Morgensterre, St. Michiel, de Wapen van Amsterdam, de Neptunes, Nassau ende de Jager, met cleen Hollandia ende Ceylon, hebbende in Amboyna gelaeten, tJacht de Vos, om van daer met advysen nae Japan gesonden te werden, den Tyger om sago naer Exula ende Bangaya voor de Molucques te haelen, tregat Taffasoho om van Amboyna met advysen aen ons nae gesonden te werden ende in de Bougeronis waer te nemen de Joncquen, die daer met nage-len, noten ende foulie (gelyck vooren aengeroert is) souden mogen passeren.

De Neptunis ende de Jager hebben wy langhs het hooge landt van Greycy gezonden, omme te zien off daer souden rescontreren eenige van onse nieuwe schepen, die met

groote devotie uyt de straet Sunda verwachtende waeren ende wy syn met d'andere naer de Bougeronnis geloopen, elck syn beste doende omme te spoediger voert te raeken; tot den 20. April niet dan westelicke wint hebbende, is weynich gevordert, doch alsdoen begon de wint oostelyck te loopen, waermede eyndelyck voort geraeckt syn, om in passant te sien off omtrent Macassar geen advantage souden connen becommen, hebben wy den commandeur Arent Maertens. geordonneert de plaets aen te doen, met de schepen de suyder Eendracht, St. Michiel, de Bergerboot ende tJacht cleen Hollandia. Doch alsoo syn Ed. den 25. April overleden is, ende de Bergerboot niet voort wilde, hebben daerna den Ed. Generael Reael met het schip de Sonne in plaetse van de Bergerboot daertoe gecommiteert. UEd. hebben aen den voorschreven Arent Maertens. een goet getrou ende yverich dienaer, ende wy een goede hulpe verlooren, d'Almogende sy de siele genadich. Siende dat wy met de vloote niet wel voort costen ende door missive uyt Jacatra geschreven, verstaen hebbende, dat d'overhooffden, sonder eenige noot ofte redenen desperaet off herseloos wesende niet en sochten dan de plaetse over te geven ende haer buyten peryckel te stellen (als UEd. aen neffensgaende copie van hare missive sien connen) hebben wy het fregat Ceylon met Pieter Carpentier, ende Andries Soury raden van Indien den 9. April voor uyt naer Jacatra gesonden (niet jegenstaende daer geerne met de vloote op syn onversicus gecommen hadde) doch door contrarie windt cost dit fregat mede niet voort raecken, voor dat de goede wint bequamen, waermede eyndelicken den 10. Mayo tot Jacatra wel aengekomen zyn, ons fort (Gode sy loff) alsdoen in goeden stant vindende. Maer hoe schandelick het daer naer myn vertreck gegaen is, sal in dese vervolgens verhaelt werden.

In Bouton syn wy aangeweest met de schepen de Trouwe, de goude Leeuw, Nassau, de Son, de zuyder Eendracht, St. Michiel, cleen Hollandia ende Ceylon, op onse aencompste rescontreerden aldaer een Tydoresche corocore met twee cleyne joncquen vol rys van Macassar comende, de joncquen hebben wy met omtrent 20 lasten rys becommen, maer de Tydoresen ende Spaignaerden syn met de courocore ontcommen; siet doch eens, hoe ende waer de Tydoresen ende Spaignaerden de cost gaen zoucken, daer de Ternatanen ter contrarie niet een neus durven uytsteeken. Met de courocoren verstaen wy eenige ambassaten door den Coninc van Tydor nae Macassar gesonden syn, omme de dochter van den Coninck van Macassar voor de jonge Coninck van Tydor ten huwelyck te versoucken.

Met welgevalle van den Coninck van Bouton zyn de voors. 2 joncquen aen zyn strande genomen, doch de beste buyt bestaende in eenige cleeden die aen lant gebracht waeren, heeft hy met de sync becommen. Wy syn alhier wellecom geweest, hebben eenige ververschinge ende water voor de vloote becommen, doch den coninck ongewoon synde sooveel schepen byeen te sien, wierd vry wat bevrees, waerover wy bedende (sic) goede wint crygende, dies te eerder om vrientschap te onderhouden ende occasie van questie (die sich begonst te verthoonen) te schouwen, vertrocken syn.

Aen de voors. rendezvous, te weten aent westeynde van Madura by Mallemans eylant zyn eerst gecommen, te weeten:

Den 2. May de schepen tWapen van Amsterdam ende de Morgensterre; 4 ditto de schepen de Trouwe, goude Leeuw ende Nassau; 7 ditto de schepen de Sonne, de zuyder Eendracht, St. Michiel ende Jacht cleen Hollandia; 9 ditto de schepen Haerlem, tHert ende Zeewolff, welck naer ons vertreck van Amboyna den 21. April aldaer gecommen ende 26 ditto van daer weder vertrocken waeren, hebbende de prys door Haerlem veroverd in Amboyna gelaeten, om met den Tyger naer Xula ende Pangaya sagou voor de Molucques te haelen; 13 ditto Neptunus ende Jager, welcke langhs het

hooge lant door contrariestroom dus lange getardeert hebben; 14 ditto de schepen den Engel, Hoorn ende Bergerboot.

Synde tsamen 16 schepen ende een jacht, dat alreede (Godt sy loff) meer macht is dan selfs verhoopt hadden byeen te brengen; derhalven resolveerden met de vloote naer Jacatra ende Bantham te vertrecken, soo haest de schepen zeylreet conden wesen, zonder naer den Arent ende groene Leeuw, die van Tymor te verwachten hebben te vertoeven.

Geleth synde wat ordre int aentasten van de Engelsche vloote houden sullen is goetgevonden dat de generael Coene, met de Trouw ende Morgensterre aentasten ofte aborderen sal, d'eerste Admirael van d'Engelschen, wesende den grooten Jeams, die 52 stucken geschut op heeft; d'oude Sonne ende de Neptunus den tweeden admirael; Haerlem ende out Hoorn, d'eerste vice admirael; de zuyder Eendracht ende Nassau den tweeden vice admirael; de Bergerboot ende tHert, d'eerste schout by nacht; den Engel ende de Jager de tweede schout by nacht; tot achterhoede ende om op de resterende Engelsche schepen te passen, wert geordonneert, de schepen de gouwe Leeuw, St. Michiel, tWapen van Amsterdam ende Zeewolff, mits dat syluyden om andere tassisieren (des noodich wesende) haer by de wercke zouden vervoegen sonder taborderen, maer anders niet; ende alsoo in de vloote hadden een cargasoen voort patria dienstich, aldaer waerdich wesende omtrent 20 tonnen gout ofte twee millioenen guldens. Item 184 v. realen in spetie ende 151 v. realen in Japans silver, is goetgevonden dat dit cargasoen ende capitael tot meerder verseeckeringe, ende om de minste periculen te loopen, over de voors. vier schepen die tot achterhoede geordonneert syn verdeylen sullen.

Soe haest dit gedaen was, hebben wy voor uyt naer Japara gesonden, te weten den 19. Mayo de schepen de zuyder Eendracht, Nassauw, de Bergerboot, tHert ende tJacht cleen Hollandia, omme te sien off daer par avontuyre eenige Engelsche rescontrenen souden, ende eenige rys becommen connen; met de resterende 12 schepen syn wy den 21. ditto voor dach mede van de rende vons vertrocken; den 22. ditto ankerden by Mandalicque (daer eenige schepen wat water ende ballast gehaelt hebben) ende den 23. is de geheele vloote voor Japare weder by den anderen gecommen, hebben datelycken omtrent 400 mannen tegen den avont gelant, de plaetse met geweld aengetast, vechtenderhant ingenomen ende voor de tweedemaal verbrant; de plaetse was vry wat versterckt ende daer wierde goede resistentie gedaen, maer de couragie van de Nederlanders heeft die licht overwonnen; een van d'onse isser doot gebleven, des vyants dooden weten niet seecker, d'onse seggen 20 à 30, maer nadat naederhant van seecker Chineesen verstonden, souden der omtrent 50 off 60 gebleven syn. Negen Javaensche joncquen zynder verbrant; rys hebben niet becommen dan omtrent 20 lasten uyt een Chinese jonck gecocht ende betaelt.

Tot Japare commende, rescontreerde aldaer het fregat Ceylon, commende weder met advysen van ons fort Jacatra, doer de gelegenthey van daer verstonden, hoe d'Engelschen met 11 schepen aen Poulo Besy in de straet Sonda waeren leggende, preparatie maeckende omme van daer te vertrecken ende door te gaen, soo haest onse compste met de vloote vernemen souden. Ceylon hebben wy met advysen nae Greycy ende Succadana voort gesonden, ende syn den 24. Mayo met de voors. 16 schepen ende jacht cleen Hollandia nae Jacatra vertrocken, medeslepene een Chinese joncq die voor Japara lach om van daer by ons tot Jacatra te trecken. Sanderen daechs hebbe den raet voorgedragen soo men goet vont de plaetse van Jacatra in te houden ende tot een generale rendezvous tapproprieren, dattet van noode wesen zal de stad Jacatra met

gewelt aen te tasten ende een tocht int lant te doen, omme een vrye ruyme possessie ende jurisdictie int lant te becommen, ende soe dit goetvonden dat het dan daedelicken (d'Engelsche vloote vertrocken ofte absent wesende) gedaen dient; hierover hebben daedelicken 13 compaignien, elcx van ontrent 70 coppen geraemt, d'officiereu gemaect ende alle behoorlicke ordre gestelt, opdat alles t'onsers compste tot Jacatra veerdich, sy, om de vyanden soo te water als te lande aen te mogen tasten, naedat dan goetvinden sullen. Den 28. Mayo syn wy (Godt loff) met de vloote tot Jacatra wel aengecommen, ons fort (door Godes genade) in redelicken stant vindende. Ende alsoo d'Engelschen met 11 schepen aen d'Eylanden in de straet Sunda laegen, vaerdich synde, omme soo hart voor, als wy naer te loopen, hebben daedelyck goetgevonden de plaetse van Jacatra tot een generael rendezous te approprieren, ende den 30. deser een generael tocht op de stadt ende int lant van Jacatra te doen. Doch eer de stadt met gewelt aentasten, sullen Uwe Ed. dewyle de preparaten gedaen worden, verhaelen wat t'sedert ons vertreck van en tot Jacatra gepasseert sy. Item de gelegentheyt van Banda, wat in Macassar gepasseert is, ende t'gene de schepen Haerlem met syn geselschap als oock den Engel ende Hoorn wedervaren sy.

Alsoe de plaetse van den gouverneur in Banda vacant was, is derrewaert in November passato door de generael Reael van de Molucques met het jacht de Vos, als vice gouverneur naer Banda gesonden den Ed. Willem van Autzen, welcke door contrarie stroom achter Ceram vervallen wesende, is noch eyntlyck met groot peryckel ende miserie in Banda geraeckt, naedat 2½ maent gedoolt hadden.

Het schip den Engel den 8. February door ons van Amboyna gesonden wesende, is daer wel aengecommen, ende naedat den commandeur Willem Janss. verlost hadde, de gene die haer tyt ginck expireren ende met den nieuwen gouverneur alle voordre goede ordre gestelt hadden, is ditto schip den Engel den 6. February ende het schip Hoorn, den 8. Martio van Banda naer Amboina vertrocken, dan sy syn elck bysonder by oosten Banda door veel eylanden beneden Ceram gedreven, by noorden dat lant weder opgecommen ende niet eer dan den 14. Mayo (gelyck vooren geseyt is) by ons gecommen; by oosten Banda hebben sy diversche eylanden aengedaen, syn aen eenighe van d'inwoonderen wel onthaelt geweest, ende hebben veel Bandanesen vernomen, die naert scheynt van de eylanden Banda gevluht zyn, alsoo d'Engelschen haer int eerste voor den oorloch gelieten, alsoff sy met al haer macht nae de Bandaneesen souden loopen, om d'onse van Pouleway te verdryven; hebben wy ons volck daervan verwitticht; waerop sy luyden van Pouloway met vrouwen ende kinderen aent werck gevallen syn, ende hebben haer alsoo gesterckt, dat in de compste van d'Engelschen wel getroost waeren, ende om haer gewenst hebben, opdat de passagie in de straet Sunda voor de nieuwe aencomende schepen te veyler soude mogen wesen.

Den 7. February is op Pouloron een Engels jacht aengecommen met advysen dat haeren nieu gecommen admirael 19 seylen omtrent Bantham sterck wesende, den swarten Leeuw genomen, de Nederlantsche vloote op de vlucht geslagen ende een van haer grootste sterckten tot Jacatra haer mede haest geleverd, ofte met gewelt gedwongen soude werden, en dat sy dan de gevangene by de onse wesende, souden gaen verlossen. Hierover hebben d'Engelschen op Pouloron veel schooten met geschut geschoten, even alsoff ons al geheel overwonnen hadden. By de Bandanesen hebben syt niet cleender gemaect, t'geene wel geerne wenschen. Die van Salamme hebben haer tot noch toe met haere consorten, de vrede met d'onse onderhouden ende die van Sontor met de haere den oorloch, dan ten aensien der groote geruchten door d'Engelschen uytgestroyt, zyn die van Salamme alsnu haer vruchten ophoudende, om d'uytcomste

van de saecke te sien, ende dan daarmede met de sterckste de vrede te maeken; dit willen sy niet wel bekennen, alsoo diverse excusen doen, dan tis seecker datter veel vruchten onder hun syn; met de schepen den Engel, Hoorn ende Neptunes hebben wy van Banda gecregen 327 soekels foulie (sic) ende 35524 Caty Banda noten, (ick achte datter voor verloop van ooste Mouson, noch wel een groote quantiteyt noten ende foulie sal becomen werden) dan sullen tegent naeste jaer over moeten blyven, alsoo wy daeromme geen schepen mogen achter laeten, op Pouloway stont het gewas seer schoon. De pestelentiale sieckte ende sterffte van Banda was (God loff) opgehouden ende alles in redelicken doen. Aen Pouloron waren eenige joncquen gecommen, welcke te duchten is, vry wat nooten ende foulie vervoeren sullen alsoo d'onse geen vaertuych hadden, om daerop te passen.

Den E. heere generael Reael is met de schepen d'oude Sonne, de Zuyder Eendracht, St. Michiel ende tjacht cleen Hollandia voor Macassar geweest, dan hebben door gebreck van rescontre niets anders verricht; een portugese joncke met eenige nooten ende sapon hebben van daer mede gebracht; daer lagen vier ledige javaansche joncken op de reede, welcke niet beschadicht zyn. T landen hebben de Macassaren een gesloten fort gemaect, waeronder een portugese fregatte aen de wal gehaelt was, ons volck is onder het fort daeraen gheweest, om tselve van de wal te haelen, maer bevonden dat het in de gront geboort was, waerover tselve niet aff crygen condon; daer wiert van den vyant seer gewellich op d'onse geschoten, dan daer is (Godt loff) niemant geraeckt.

Par tship Delf is U Ed. geadviseert hoe wy den 3. Januario 1619 met acht schepen van Jacatra vertrocken syn; corts daerna (terwyle d'Engelschen met alle haer macht voor Jacatra laegen) syn (Godt loff) voor Bantam wel aengecommen, te weten den 14. January het ship Haerlem met een prys door tselve verovert. Ons volck die genouchsaem in de logie tot Bantham gevangen waren, ziende dese schepen ontrent Poulo Panjangh meenden dat het van onse oude schepen waren, sy sonden secretelyck een chinees met een missive aen boort, daerover den chinees van den Pangoran niet weinich gestrafft is. Dese schepen tydinge becommende datter onraet was, zyn vandaer weer nae de straet Sonda gelooopen, 2 dagen daerna arriveerde mede voor Bantam tjacht tHert, welcke met syn schuyt naer lant voer, niet tegenstaende dat sy van d'onse wechgewesen wierden; aen lant commende vernamen hoe het daer stont, den Pangoran heeft haer geexamineert ende wederomme naer boort laeten vaeren, ende verstaende hoe d'Engelschen met ses schepen van Jacatra opcommende wech waren, heeft het Hert dadelyck zyn ancker gelicht ende is mede naer de straet Sunda gelooopen alwaer het ship Haerlem met syn prys gerencontreert heeft gelyck oock het fregat Ceylon, welcke wy met den oppercoopman Jaques le Febre aldaer gezonden hadden (gelyck vooren is geseyt) omme d'onse voor d'Engelschen te waerschouwen, met ordre wat voordere gedaen hadden. Dese schepen veel siecken hebbende, hebben haer aen de waterplaetse ververscht, ende terwyle daer laegen, zyn d'Engelschen met 6 cloecke schepen by haer gecommen, waerover d'onse tzeewaert om de west gelooopen syn, doch also t'fregat Ceylon de holle zee niet bouwen cost, wiert hy genootsaecht voor de wint nae d'Engelsche vloote te loopen, ende also d'Engelschen boven d'eylanden (in de straet liggende) niet seylen costen, hebben syt bij de selvige (siende Ceylon naer haer toecomen) geset, (Ceylon onder d'Engelsche schepen wesende heeft in plaetse van strycken syn seylen by-geset ende is voor de wint doorgelooopen, ons in Amboyna dese tydinge brengende. D'Engelschen liepen hem daedelick met alle man nae, diversche schoten schietende, doch niemant cost hem achter haelen, en hy is oock niet geraeckt geworden. Haerlem, tHart ende voors. prys, hebben haer in de voors. straet omtrent het Keysers eylant een

tyt lanck gehouden ende naer dat d'Engelschen van de waterplaets vertrocken waren syn sy daer weder gekeert, onse schepen van de custe Ticco ende Priaman verwach-
tende. Den 21. February is in de straet van Ticco by haer gecommen het schip den
Zeewolff, met omtrent 50 lasten peper, ende alsoo dat den 10. Maert geen ander sche-
pen vernaemen, syn sy met malcanderen omtrent Bantham geloopen, ende hebben
verscheyden advisen aen lant gesonden, daerop geen bescheit becommen costen, also
d'advisen by den Pangoran opgehouden wierden, maer daer syn vier treffelycke engel-
sche schepen by haer gecommen welcke d'onse te gemoet geloopen syn; by den anderen
commende isser van onse zyde eerst geschoten, daerop van d'Engelschen wel haest ge-
antwoerdt wiert, doch sochten den anderen niet zeer; van hier syn d'onse naer Jacatra
geloopen omme te zien hoe het met d'onse vant fort stont, omme haer lieden doenelyck
wesende met raet en daet te assisteren. d'Engelschen quamen met 10 schepen naer haer
toe geloopen, waerover d'onse geen cans siende den 23. Martio van d'eylanden Jacatra
vertrocken ende den 21. April in Amboyna wel aengecommen syn, hebbende ons onder
den wech gemist. Den 26. dito zyn de drie schepen Haerlem, tHert ende Zeewolff van
Amboyna weder vertrocken, ende den 9. Mayo aen d'geordonneerde rendezvous by ons
gecommen.

De compste van dese nieuwe schepen heeft d'onse vry wat verheucht. In drie maen-
den wasser in onse vloote geen rantsoen van wyn, noch arack gegeven, ende alsoo
Haerlem een goede partie wynen verovert hadden is de vloote daerdoor voor een tyt
lanck versien geworden, twelk insonderheyt in dese conjuncture wel gepast heeft, want
onse natie drincken of sterven moeten.

Naer ons vertreck van Jacatra, is het daer in ons fort seer schandelycken gegaen.
Deere van de natie wiert vry wat gecrenct, dan (Godt loff) hebben weder gewonnen,
ende de schande gedreven daer die (gelyck het behoert) van daen quam. Ick hebbe
nieuwiers voer gevreesst gehadt dan dat d'onse vant fort cruyt soude mogen gebreecken,
ofte dat de riviere verleyt mochte werden. doch tegen de verlegginge trooste myn
selven dat sulcx in de regentyt (gelyk het doen was) nyet gedaen cost werden; cruyt
hoe weinich datter oock was, heefter niet gebroocken, want op onse wedercompste
weinich min binnen tfort gevonden hebbe, dan daer gelaten hadde, synde de hartste
oorlooch naer myn vertreck meest met praetjens gevoert. Nae dat wy den 3. Januario
1619 met de vloot van Jacatra gescheyden waren, zyn d'onse tot den 14. ditto in oor-
looch gebleeven, sonder malcanderen te spreekken, soo nu soo dan een schoot met groff
geschut tegen malcanderen schietende. Somtyts schoot den vyant 12 schoten in een
etmael, drie des morgens, drie des middachs ende drie tsavonds ende drie des midder-
nachts. Ons vertreck naer Amboyna hiel den commandeur van den Broucke secret;
D'Engelschen bleven met elf schepen voort fort leggen, totdat sy de compste van Haer-
lem ende tHert voor Bantham verstonden, als wanneer ses schepen derrewaerts geson-
den hebben. Men wist binnen tfort van geen swaericheyt; den vyant den moet verlie-
sende om met gewelt yets te verrichten, zoo heeft den Coninck van Jacatra weder met
valsche listen begonst, seeckere brieven in Javaens geschreven ende die snachts niet
verde vant fort aen stocckens laeten binden; ende alsoo den 4. Januario seeckere Ja-
panders buyten tfort gaende, dese brieven vonden ende te voorschyn brachten, hebben
d'onse den inhoud niet connende verstaen, weder een ander briefken in plaets geleyt,
ende daerinne in chinees aen den Coninck van Jacatra geschreven, datter niemant int
fort Javaens conde lesen, soo hy yets te seggen hadde, dat hy in Chinees soude schry-
ven off yemant senden ende mondelinge ontbieden wat hy begeerde. Hierop syn san-
deren daechs zeecker Javanen met een wit vaentjen aent fort gecommen, van wegen de

Coninck van Jacatra, aendienende dat zyne Maj. wel begeerde, met d'onsen in vrede te leven, volgens de contracte door de generaelen Both ende Reynst met hem gemaect, daeromme soo daertoe gesint waeren, dat sy yemant te hove souden senden omme met den Coninck te spreekken, daer souden hostagiers in haer plaetse binnen tfort gesonden werden. Hierop syn met malcanderen in handelinge van vrede getreden, ende is het fort daerdoor in duysent peryckelen geraect; d'onse seer genegen tot vrede wesende, ende dat om verscheyden redenen die goet zyn, ende in haer resolutie verhaelt worden, heeft den vyant tzelve lichtelycken bespeurt ende groote advantagie daerdoor becommen. Naer veel bespreck ende handelinge syn eyndelicken den 19. January met malcanderen geaccordeert, dat d'onsen aen den Coninck van Jacatra souden vereeren 5000 Realen van Sten in specie, ende duysent in cleeden; hiertegen belooffde den Coninck van Jacatra het voorgaende contract met de generalen Both ende Reynst gemaect, in alles tonderhouden ende naercommen. Item dat het fort (twelcke hy seyde tegens tcontract gemaect te wesen) in essen soude blyven staen, gelyck het doen was, tot de wedercompste van den generael, sonder daeraen yets meer te timmeren, dat d'Engelschen soo na het fort niet souden bouwen als haer voorige logie geweest was, dat de nieuwe huusen die de Javanen ende Chinesen souden bouwen ten minsten 20 vademen van de heynigh mosten blyven, ende hiermede soude alle de voorgaende questien doot ende ter neder geleyt wesen, gelyck par nevensgaende contractt blyckt. Doch het principaelse daeromme het d'onse te doen was, schynt op mondelinge accoort gelaeten te wesen, namentlick dat den Coninck de Nederlanders in ruste ende vrede soude laeten, ende dat sy de vrymerctganck souden genieten, handelende ende wandelende als voor desen. Dit accoort van den Coninck van Jacatra voors., zyn hem 5000 Realen in spetie ende 1000 in cleeden datelicken gegeven, ende daer is int fort groote blyscap geweest, maer ten duyrd niet lange. Een groote faute isser in dit stuck begaen, dat men datelyck op een bort soo grooten somme gelt ende goederen ter goeden trouwen aen trouweloose mooren gegeven heeft, in plaetse dat men haer daermede hadde behooren te treyneren ende de betalinge met termynen te doen. Dit aldus gedaen synde, hebben d'Orangkays verscheyden schenckagien van fruyt ende ander cleenicheden int fort gesonden, seer vriendelick met groote instantie versouckende, dattet den commandeur van de Brouck soude believen by den coninck te gast te commen, ende de rivier op spelen te vaeren, omme daermede den vrede te bevestigen; want de gemeene man sulcx siende, zoude een yder te geruster wesen, daer anders noch lange scrupuleus souden blyven. De groote genegentheyd, welke d'onse tot de vrede hadden, heeft haer soo onbedacht gemaect, dat gants vergeten hebben de groote verraderyen, listen ende laegen, die, voor den oorlooch, eer uyt questie hadden eer het fort begost wiert; ende terwyl daermede besich waren tegen die van de generaele comp. ende insonderheyd tegen myn persoon geleyt waren, daerop den raet vant fort alsdoen goet vont ende hielp resolveren, dat ick den Coninck hoe groote instantie oock gedaen wierd, noch niewers by syn Orangcays soude gaen. Ick heb haer selfs van Jacatra vertreckende, schriftelyck gewaerschout, so sy in onderhandelinge van vrede off accoort met de Javanen quamen, dat dan insonderheyd op haer hoede souden wesen, want in die staet meer peryckel liepen dan in openbare oorloge. Dit alles niettegenstaende, is by den raet vant fort goetgevonden, dat den commandeur Pieter van den Broucke int hoff by den Coninck soude gaen, doch den predicant Hulsebos, die van haer in den raedt genoomen was, is daertegen geweest, ende heeft dese resolutie niet willen teyckenen. Den 22. January is Pieter van den Broucke dienvolgende met een suyte van 7 personen ende goede schenckagie int hoff by den Coninck gegaen.

Soe haest binnen waeren, wiert daedelyck gevat, ter aerde geworpen, gestoten, geslagen, de schenckagie genomen, de cleeren vant lyff getrocken, naeck int slyck gesmeten, ende soo yemant op keeck met voeten int aensicht gestoten, en soo vast vleugelt, dat selfs geen handen aen de mont costen crygen. Den bottelier die gelaen was met goede partye gelt om veel hoenderen te coopen, wierden een jongen naert fort gesonden. Die vant fort sulcx vernemende syn seer bedroeft ende verslagen geworden, hebbende de poorten geslooten, ende brachten de packen ter defentie weder tot de borstweeringe op de bolwercken. Het schynt dat den Coninck van Jacatra hiermede het fort off weder een goede somme gelt meende te becommen, dan tis hem beyde gemist; het heeft wel groote disordre int fort veroorsaect, en is wel opt uytterste gecommen, maer het quaet tractement aen die voors. gevangenen gedaen is die vant fort soo goeden exempel geweest, dat sy (Godt loff) daerdoor behouden syn. Den Coninck van Jacatra dede het fort opeysschen, off dat d'onse de bolwercken affbreecken, het geschut nederleggen ende als voor desen wonen ofte met een schip (dwelcke hy presenteerde van d'Engelschen te doen bestellen) van Jacatra vertrecken souden, veel groote injurien ende groote dreygementen doende. Des Conings schoonvader Pangoran Paddegaran eyschte twee stucken geschut met haer toebehooren ende 500 realen te leen, soude dan alles met syn soon ten besten beraden. Tot rantsoen van de gevangenen wierden thien duysent realen gecyscht; daerop lange niet geantwoort wert, doch ten laetsten twee duysent gepresenteert, waer niet op gevolcht is. Groote miserie hebben de gevangenen geleden, alle vyleinie deden d'Engelschen haer oock aen. Den Coninck raedende haer te pynigen, om alle gelegentheyt vant fort te beter te verstaen. Naedat van den Brouck gevangen was, is Pieter van Ray als commandeur in syn plaetse gestelt, een persoon die wel bethoonde wat hy was.

Gednyrende de voors. onderhandelinghe van vrede, ende terwyle het bestant duyrd, hebben d'Engelsche (met den Coninck van Jacatra eens synde) een nieuwe batterie (op de plaetse daer de logie geweest was) begost, ende daerop 8 stucken geschut geplamt. Doude batterien wierden van de Javaenen ende Engelschen mede gerepareert ende versterckt, alle hetwelcke d'onse met goede oogen aensagen, sonder daerop te durven schieten, want also daegelyckx voor haer gelt alderley provisie ende ververschinghe bequamen, ende hun cruyt, veel schietende, haest voort soude wesen, hebben sy ongeraden gevonden het bestant te breecken, eensdeels om de ververschinghe niet te derven, ende ten anderen opdat haer conditien niet erger souden maecken. De batteryen van d'Engelschen ende Javanen naer behooren geprepareert ende gemaect wesende, met 30 à 35 stucken geschut versien, ende d'Engelse vendelen geplamt synde, hebben d'Engelschen met pylon verscheyden briefkens int fort geschoten, daer mede haer overste Thomas Dael het fort opeyschte, waerop int eerste niet geantwoortt wierd, doch d'Engelschen ende den Coninck van Jacatra, van den Broucke ende andere gevangenen, op de stadts muynen brengende, hebben haer aent fort doen roepen, datter 60 stucken geschut geplamt ende 2 à 300 stormladders gereet waeren, dat d'onse geensins tegens groot gewelt van de Engelschen ende Javanen bestaen costen, derhalven dat het opgeven souden, terwyle noch een goede conditie becommen condon, dat dadelyck resoveren mosten, off datter met omtrent 6000 mannen gestormt soude werden, alsoo alles daertoe gereet was. D'Engelschen admirael Thomas Dael ende den Coninck van Jacatra, hebben oock een briefken door haer beyde met eygen hant geteekent int fort gesonden ende daarmede opgeeycht, met belofte het leven te schencken, een ieder vry geleyt te geven, ende die in haer dienst begeerden te treden, souden haer oude maentgelt behouden, ende 2 maanden gagie daerboven in de hant ontfangen, ende soo daertoe nyet

verstaen wilden, dat dadelick haer batterijen souden beginnen te spelen. Met dese dreygementen hebben soovele te wege gebracht, dat daer door by de onse sonder eenich gebreck off noot en sonder een schoot, slach off stoot, storm noch aproche, geresolveert is, het fort aen d'Engelsen ende Javanen over te geven, malsanderen wys maeckende, dat sy geensins drie maenden tegens beyder geweld van d'Engelsen ende Javanen bestaen costen, ende doch eyndelycken tfort verliesen souden. Dat te vooren by den generael Coen geresolveert was geweest, het volck ende goet te lichten, ende tfort te verlaten, ende dat sulcx geschiet soude hebben soo noch een dach respyt hadden gehad (twelck niet waer en is als naer dese verhaelt sal werden). Item dat syn E. vertreckende geadviseert hadde, soo in uytterste noot geraeckten ende de plaetse niet houden costen, dat het dan beter waere tfort aen de Engelschen dan aen de Javanen over te geven. Hierover dachte haer beste te wesen, de plaetse hoe eerder hoe beter over te geven, terwyle noch goede conditie bedingen costen, waerop op primo February met d'Engelschen ende den Coninck van Jacatra, (als blyckt par nevensgaende contract) volcommelicken geaccordeert zyn, dat de Neerlanders het fort Jacatra, volck, ammunitie van oorloge, sullen overgeven aen de Engelschen, ende het gelt, coopmanschappen, juweelen ende andere comp. goederen aen den Coninck van Jacatra, waertegen d'Engelschen aen de Nederlanders binnen 10 off 15 dagen bestellen zullen een schip met zyn toebehooren, daervooren van de comp. comptante penningen int fort wesende, 2000 realen comptant betaelt sullen werden, versien met vier stucken geschut, 50 musquetten, 25 pycquen ende 6 vaeten cruys, voor ses maenden gevicthaleert, daermede met vry geleyde vaeren nae de cust van Coromandel ofte elders, uytgesondert Amboyna ofte de Molucquen dat elck syn particulier goederen mede sal mogen nemen, ende daerenboven te saemen 6200 realen van 8ten in spetie, dat haer aen deylanden transporteren sullen, terwyle het voors. schip (twelck een out ende onbequaem wrack was,) tot de reyse nae de custe geprepareert wierd, zonder van de Javanen off andere beschadicht te werden, tot welcken eynde d'Engelschen haer met twee schepen bewaren sullen, dat de Nederlanders een dach naer de onderteekeninge uyt het fort souden vertrecken, ende die ongedoopt waren (uytgesondert Japanders) binnen mosten blyven; dat niemant van nu aff tot November 1619 tegen d'Engelsche natie geen wapen soude voeren, datter 12 van de voornaemste vant fort tot ostagiers in d'Engelsche schepen sullen gaen tot dat het fort als voors. overgegeven sy, mits datter geen Javanen int fort sullen commen, soo lange de Nederlanders daer binnen syn, dan de gene die den Coninck soude mogen senden, ende dat niet boven de 8 personen; mondelinge is noch geaccordeert dat d'Engelschen Pieter van den Broeck ende d'ander gevangenen voor d'overleveringe vant fort daer binnen op haer vrye voeten souden bestellen; datter tegen de 12 voornaemste officieren, die een dach voort ander volck aen hoort souden vaeren vier Javaensche orangkays ende vier Engelsche coopluyden tot ostagiers binnen tfort sullen commen, twelcke d'Engelsche boots aldaer brengen souden, ende dat d'Engelschen haer soldaten de riviere langs int geweer zouden houden ende voor de Javaenen bevryden, alle die uyt het fort vertrocken, ende om te meer faveur by d'Engelschen te becommen wiert datelick het silverwerck van onse taefel aen haer vereert.

Tot noch toe en is de principaelste authour ende acteur vant werck niet genoemt, ende opdat U Ed. cond sy hoe voorsichtich en clouck de vreesse (welcke die van Bantham voor ons hebben) haer doet handelen, opdat zy altoos ontschuldich ende de schoone personagie de saecke misluckende ofte anders qualick uytvallende souden blyven, sullen de saecke wat verder verhalen, hoe lange jaeren door die van Bantham met groote onredelickheyt seer geplaecht, qualick getracteert ende seer geschoren syn

geweest, als oock hoe daer door van Jacques l'Hermite ende den raet een contract met den Coninck van Jacatra gemaect ende daer een huys gebout wiert, om alsoo de plagen van Bantham te ontgaen, een yder wel bekend, den Pangoran van Bantham seer wel verstaende, ende aen den loop van saecken noch beter bevindende, waertoe dese uytvlucht streckte, hoe Jacatra aenwies ende Bantam aflnam, ende wat haer voerder aenstaende was, heeft gepractiseert ende middel gesocht, om ons van Jacatra te crygen; schoone praetgens ende dreigementen syn daertoe niet gespaert geworden, ende om ons over een ander boech noch meer te scheeren ende voor te comen dat de macht ende middelen van de generale comp. Bantham niet over off boven thoofst en wiesse, heeft den Pangoran selve met de peper een groote monopolie begost; ende also ick my daertegen seer heftich gestelt ende op andere plaetse andere finantie gesocht hebbe, is by den raet van Bantam veel dagen lanck gedelibereert geweest ende eyndelick voorgenomen my te doen vermoorden; dan om Bantham met soo leelicken vleck niet te besmetten is my onder schyn van vriendelicke waerschouwinge, door toedoen van den Pangoran (soo ick meene) seer behendelic aengeraeden door verschyden lieden en tot verschyden tyden, dat het goet waere om ongeluck voor te comen, dat ick tot Jacatra ginck resideren ende my aldaer onthielde, alsoo alles van daer wel bestieren cost, ende int hoff van Bantham seer secretelick wat vreemts omginck. Int eerste is tusschen die van Bantam ende Jacatra een grooten haet ende wantrouwen geweest, maer nae dat den Coninck van Jacatra die van Bantam gecommuniceert hadde, hoe door my een plaetse tot een fort te coop versocht was, zyn sy (nae d'uytcomste wyst) secretelyck verdragen, ende hebben met malcanderen voergenomen ons te prevenieren ende de huysen tot Jacatra aff te loopen, dan den aenslach is (God loff) den 20. Augustus 1618 gemist. Ick weet dat den coninck van Jacatra een tyt lanck seer suspens is geweest, want onse vyantschap omers zoo zeer als die van Bantam vreesde; op d'een zyde bekende hy wel dat wy machtich genouch waeren om hem tegen die van Bantham ende andere Javaensche coningen te beschermen, dan gy lieden (seyde hy) zyt vreemdelingen. Wy syn nu metten anderen goede vrienden, maer tavont off morgen compt er een nieuw opperhoofst, daer mach dan questie vallen, wie sal ons scheidt, gaet het qualyck, gylieden keert weder ter plaetse daer gy van daen gecommen syt, ende als ick dan blyve sitten met den haet van al de Javaensche Coningen op den hals, hoe sall het dan met my gaen. Dese redenen heeft den coninck (in onderhandeling van rendezvous wesende) my selve geallegeert, doch het gewin heeft hem hiertegen lange in balance gehouden. Ende alsoo de Javaensche coninck tot antwoordt gegeven heeft, hoe soude ick dese lieden quaet doen, myne welvaert hebbe van haer, ende soo hun mishandelde, soe ist onmogelyck dat ick groot worden can: waerover d'voors. coninck door alle de grooten van Java voor een heyden (gelyck sy ons achten) gescholden ende voor een die Mahomet niet vertroude, ende gedrongen is geworden, de wille van Bantam te doen, ende in haer boos voornemen te verdragen. Nae dat alle de verdreryen by die van Bantam, Jacatra ende d'Engelschen ons gesmeet door Godes genade misluckt waeren, hebben deese drie met malcanderen voergenomen ons met openbaer geweld te dwingen; de preparatiën siende, hebbe ick daertegen ter defentie een fort begost, ende de dootslach den 23. December 1618 mede gepevenieert. Bantham, de fyuste van alle wesende, heeft een dubble aenslach gemaect, ende de guyterie met eenige deuchden becleet, doch elck is eyndelicken van daer gedrongen geworden ende bedroogen gebleven. Die van Bantam syn saecken wel beleyt hebbende ende goede executeurs hebbende, is door d'Engelschen eerst begost, met het nemen vant schip den swarten Leeuw, om haer bontgenoten vol te doen, hebben die van

Bantham veel volcx tot assistentie nae Jacatra gesonden, ende dat tot ontrent 3 a 5000 mannen, ende om d'onse te abuseren een goet onderpant te houden, ende schoone personage te blyven, heeft hy ons volck tot Bantam voor d'Engelschen beschermt, haer aengeraden daer te blyven, ende oock gewaerschout, wat tot Jacatra voerhanden was. De saeck nu door d'Engelschen ende op den naeme van den coninck van Jacatra so verde gebracht wesende, dat d'onse op dvoors. articulen accorderen het fort aen haer over te geven, heeft den Pangoran van Bantam tzelve d'onse die hy tot Bantham gevangen hadde aengedient, voerdragende off sy het fort niet liever aen hem dan aen den coninck van Jacatra ende d'Engelschen overleveren wilde, ende wat raet daertoe wisten. De gevangen seyden dat daertoe wel gesint waeren ende goeden raet was, hy soude yemant van haer naer Jacatra senden, ende van den Broecke met d'andere gevangens van daer ontbieden, sy belooffden het fort aen hem ende niet aen d'Engelschen, uoch den coninck van Jacatra te doen overgeven. Hierop is dadelick volck nae Jacatra gesonden, dat d'overleveringe vant fort aen d'Engelschen belette, ende van den Broecke met de andere gevangenen van de banden ontlast ende hun na Bantam gesonden.

De belegerde vant fort Jacatra primo February volcommelyck geaccordeert ende geresolveert synde, het fort aen d'Engelschen ende den Coninck van Jacatra over te geven, gelyck vooren is geseyt, heeft elck (het packhuys open synde) van de comp. goederen soo veel genomen als hy begeerde ende bergen conde. Myn kiste als oock die van de coopluyden, die met my vertrocken waren syn open gebroocken ende open ontsloten, elck heeft daeruyt genomen wat hy bekommen conde, even alsoff het van haer vyanden genomen hadden, een goede somme gelts isser onder het volck uytgedeelt. De diamanten syn onder de hoofden gereparteert, drie besaeltgens syn daervan aen van den Broecke in de gevangnisse gesonden. Alle myne voornaemste schriften ende pampieren syn verbrant, gelyck mede de drievoudighe commissien van de Ho. Mo. heeren staten generael, syn Exc. ende U Ed. ons verleent. De Engelschen sanderen daeghs den 2. February met haer boots aent fort commende omme de goederen te inventariseren ende de 12 voornaemste hoofden aen haer schepen te brengen, gelyck geaccordeert was, waeren dese hoofden veerdich ende fray opgepronckt om aen boort te vaeren, maer siende dat d'Engelsen van den Broucke ende d'andere gevangens noch de genoemde ostagiens niet medebrachten, vresden zy datter weder bedroch onder schuyldede, te meer dewyle de Javaenen haer zoo sterck omtrent de mont van de riviere vertoonden, waerover sy lieden weygerden uyt het fort te gaen. De Engelschen hierover met die van Bantham in questie geraeckende, omdat aldus verhindert wierden, selfs mede vreesende verraderyen, braken op; ende sonden datelyck vyff stucken geschut voorby het fort, doch met toestemminge van d'onse aen haer boort. De gevangenen van Bantham, als oock van den Broeck rieden die vant fort aen, dat het beter ware de plaetse aen den Coninck van Bantam, dan aen de Engelschen ofte den Coninck van Jacatra over te geven, de goedertierenheyte van den Pangoran seer prysende, ende d'ontrouwe van d'Engelschen aen die van den swarten Leeu zeer laeckende. Item dat de Engelschen haer beloften niet houden, noch voor de Javanen beschermen costen, sy mosten doch in handen van de Javanen vallen; waerop die vant fort Jacatra docht best te wesen met hun niet te accorderen ende de plaetse aen den Pangoran van Bantham (die syn beloften houden cost) over te geven. Hierover hebben sy d'Engelschen den 6. February schriftelicken affgeseyt, dan alsoo tgemeene volck hun daertegen stelde, begeerende dat de plaetse aen d'Engelsen ende niet aen de Mooren geleverd werde, sochten de belegerde sanderen daechs weder occasie om d'overleveringe aen d'Engelsen te doen; doch interim, eer de Engelsen ter bestemder tyt compareerden, is Hendrick Janss., directenr van Patana van

Bantham int fort gecommen met een missive door den Pangoran selfs geteekent, inhoudende, dat hy de groote noot van die vant fort verstaen hadde ende dewyle niet geerne het verderff van de Nederlanders soude sien, soo was hy gesint haer te hulpe te comen ende in syn protectie te nemen tot de compste van den generael, mits dat het fort aen hem soude geleverd worden. Op deeze ende veel andere schoone redenen meer, wierden d'Engelschen weder afgeseyt ende by den raedt geresolveert het fort aen den Pangoran van Bantham over te geven, mits dat hy soude genieten het vierde part van des comp. goederen, de helft vant geschut, ende dat sooveel joncquen bestellen soude als tot embarqueren van de rest ende al het volck van noode was, gelyck mede een vrypas van d'Engelschen om door haer niet beschadicht te werden. Deze conditien gevielen den Pangoran wel, uytgesondert dat van de Engelschen (die hy bedrogen hadde) geen vrypas voor d'onse wilde eysschen. seggende d'Engelsche logie in handen hadde, ende haer genouchsaem soude connen dwingen d'onse niet schadelyck te wesen; dan alsoo die vant fort haer daarmede niet gecontenteert hielden, persisterende eerst een vrypas van d'Engelschen te begeren, is ondertusschen veel t'ys verlopen ende de plaetse seer versterckt. Den Pangoran den 25. February Hendrick Janss. ende van Uffelen met veel joncquen ende vrouwen andermael tot Jacatra gesonden ende ontboden hebbende, dat hun embarqueren, de plaetse verlaten, de sterckte affbreecken, het geschut aen hem senden ende dan in simpele huysen mochten blyven woonen, off dat datelyck zyn ende d'Engelschen macht weder te verwachten hadden, alsoo niet gesint was het fort in essen te laeten, het mocht hem costen wat het woude; is daerop den 27. February by den raet geresolveert de plaetse in te houden so lange het Godt gelieven sal, ende syn Hendrick Janss. met van Uffelen binnen het fort gebleven, die van Bantham een praetjen ontbiedende.

Terwylen de Pangoran meende dat hy tfort genouch gewonnen hadde, heeft hy syn tweeden aenslach te wercke gestelt ende tot Jacatra de sterckste wesende den Coninck van Jacatra den 15. February doen aenseggen, dat hy datelyck uyt syn ryck, van syn volck ende middelen soude scheidende, off die cris (welcke door den Tammagon van Bantham gepresenteert wierd, (dat is te zeggen de doot) verkiesen soude; hieruyt ontstont een seer groot geschrey ende getier, daerover d'onse vant fort in de waepen liepen, doch die van Bantham ontboden dat haer gerust soudou houden, het was om die van Jacatra, door die van Bantam uyt syn ryck, goederen, eer ende digniteyt geseyt, ende die van Bantam weder voor die tyt Coninck van Jacatra te worden, is met syn broeder den Tammagon met omtrent 50 persoonen, soo mans als vrouwen ende kinderen int geberchte boven Tanara gesonden, alwaer wel bewaert worden ende hun gelyck private lieden generen moeten. Nae wy verstaen synder omtrent 30 v. R. in specie by den Coninck gevonden, welke die van Bantam als alle t'ander nae hun genomen hebben, ende soo haast sy luyden meester waren, hebben (om d'onse te beter te abuseren), de merckt voor tfort laten houden, soodat het eer een boerekermis dan oorlooch scheen.

D'Engelschen siende geen voordeel meer tot Jacatra te doen syn met hun schepen alle van daer naer Bantam vertrocken ende interim syn den 3. Martio des nachts voort fort wel aengecommen de jachten Delft ende den Tyger, commende van Arigiery ende Jamby vol peper geladen, niewers van wetende; het jacht den Tyger hebben d'onse dadelicken met advysen naer Amboyna gesonden ende daerinne gescheept 69 v. R. japans silver met 12 besaeltjens diamanten, maer alsoo tjacht Delft soo leck was, dat geen moet hadden daarmede tot in Amboyna te vaeren is hetselve aen de wal geleyt. D'Engelschen tot Bantham de compste van dese jachten verstaende, hebben datelyck vyff schepen naer Jacatra gesonden, maer den Tyger was al wech eer sy daer quamen. Deze

Engelsche schepen by de wercken commende hebben d'onse den brant int voors. jacht Delft gesteecken, soodat het met syn last wesende 1995 picol peper verbrant is, synde niet meer daeruyt dan 10025 catty gelost, waerop de Engelsen datelick weder naer Bantam vertrocken. De Javanen het afschepen vant gelt ende dese resolutie ziende, verlooren vry wat moet en hoope.

Naederhant is door die van Bantham uytgestroyt een groote geruchte, dat den Mattaran op handen was. Hierover naemen sy voor, een bolwerck ende groote vasticheyt dicht by ons fort te maecken, omme de Mattaran te mogen resisteren, als oock de generael Coen (te zyner compste yets quaets willende), dan die vant fort overdenckende wat swaericheyt daarvan weder te verwachten hadden, resolueerden alsulcken werck te verhinderen ende de drie vervallen bolwercken buyten de stadt door d'Engelsen ende Javanen gemaect te verbranden ende raseren. Hierover syn die vant fort den 9. April met 30 musquetiers ende eenige byloopers uytgetrocken (de vredevaen ingehaelt hebbende), byt eerste bolwerck op de westhouck van de rivier commende, als oock het tweede, liepen de Javanen daeruyt. Eenige vragende, wat d'onse doen wilden, (wiert geantwoort) den brant hierinne steecken; tis wel seyde Java, ende liepen deur, soo dat dese twee vervallen bolwercken sonder wederstant tot op de gront verbrant zyn. Nae de middach by het derde commende, hebben die van binnen met musquetten op d'onse geschoten ende gewedich met steenen geworpen; daerop met haer piquen uytcommende wierden d'onse genootsaecht een weynich te retireeren; dan also d'onse weder chargeerden ende aenvielen de plaetse enterende, syn de Javanen daeruyt gevluht ende is de plaetse alsoo mede ingenomen ende verbrant, daer beneven vier Javanen doot, waeronder twee treffelycke oranckays van Bantam, vader ende sone, welcker lichaemen aldaer gebracht, ende met grooten staet begraven zyn. Van d'onse wierd er een met een picque in de borst gesteecken ende 15 van voetangels gequetst. Na dit exploit naemen d'onse de bloetvlaggen in ende lieten als vooren de vredevaen weder wayen. De Javanen hun hierover beclagende wierd geantwoort, dat de vredevaen ingehaelt was geweest, ende de Javanen gewaerschout hadden nyt de batteryen te gaen; hierop gaven sy d'onse (verstaen hebbende dat het alsoo geschiet was) gelyck, ende lieten mede de vredevaen weder wayen, twelck tot onser compste duyrd, sonder datter eenige conditien oft accoorden gemaect zyn; tgene d'onse dagelicx van doen hadden, lieten sy door een jongen op de merckt coopen, waertegen de Javanen weder vry uyt ende in de riviere voeren. tSedert den 14. Januario tot onser compste den 28. Mayo isser van wedersyden niet een schoot met groff geschut geschoten. Op de voors. batteryen hebben int eerste gelegen, te weten, op d'eerste 12 stucken, op de tweede 8 stucken, op de derde 7, soo van het geschut der Engelsen als Javanen. Daerenboven hebben noch versheyden andere stucken meer op de batteryen van de stadt gelegen, maer nu wasser niet meer dan 3 stucken ende twee bussen, welcke de Javanen drie daegen daernaer met consent van d'onse gehaelt hebben.

DEngelsen in voors. manieren van die van Bantham bedrogen wesende zyn hem niet lange schuldich gebleven. Sy hebben haer goet ende volck van Bantam gescheept, niet meer dan 3 ofte 4 personen aldaer laetende. Van China syn hier dit jaer drie Chineesche joncquen aengecommen, de twee haddent naer Bantham gemunt, ende derde (welcke veel rouwe zyde ende schoone syde laeckenen in hadde,) nae Jacatra om aldaer met ons te handelen. Dese drie hebben d'Engelschen genomen in de straet Sunda, aen Poulo Bessy gebracht, ende aldaer van alles heel berooft, geen ander redenen van haer doen gevende, dan dat sulcx deden omdat de Chinesen met de Nederlanders (daermede sy in oorlooch waren) gingen handelen. Door gebreck van rys hebben sy mede versheyden

Javaensche joncken aengehaelt, door alsoo Sr. Druyff 117 lasten rys met een patanesche joncque van Sangora sont, hebben d'Engelse deselve gegregen ende syn daer mede van rys wel versien geworden. Ons volck, twelcke d'Engelsen met de swarten Leeuw, ende van den Bergerboot becommen hadden, zyn haer tot Bantam meest outgelopen ende de resterende hebben daer aen lant geseth, waerdoor den Pangoran tot een onderpant ontrent 100 mannen van d'onse becomen heeft, daeronder over de 80 Nederlanders waeren, dwelcke hy so nauwe heeft doen bewaren (als hun geweest affnemende,) dat dese in veel meerder gevaer dan de belegerde van Jacatra geweest syn. Dit is het voornaempste welcke geduyrende onse absentie tot Jacatra gepasseert is; meer heeft des vyants dreygementen, dan haer gewelt tegens d'onse vermogen, veel andere desorden ende onregeltheden meer synder binnen tfort gepleecht, hoe die verdediget ende by den raet verstaen worden, connen UEd. par nevengaende informatien ende sententien zien, waertoe ons gedraegen. Wat goederen datter op de bolwercken bedurven syn, watter gegasteert, geschoncken, verteert ende gerooft is, connen alsooch niet weten, ende sal UE. daarvan naer dese notitie becommen.

Jacatra den 28. May in voors. staet vindende, hebben wy volgens de voors. resolutie des avonts op den 28. en 29. het volck van de schepen int fort gelandt. Den 30. ditto met den daeh syn met 13 compaegnien ende vliegende vendelen, sterck wesende ontrent 1000 mannen daer uyt getrocken, hebben de stadt Jacatra met gewelt aengetast, die van Bantam daer uyt gedreven ende door Godts genade seer geluckelyck vermeestert; ontrent 3000 mannen sterck syn die van Bantam daer binnen geweest, behalven het volck van Jacatra; de Javanen siende dat daechs te vooren soo veel volck in ons fort gelant wierd, is meest al het volck van Jacatra gevlucht; terwyl d'onse in de wapenen naer de stadt toetrocken, synder groote menichte van prauwen vol volck voorby het fort tusschen de boots door (die de soldaten over de rivier settende) gevaeren. Wy hebben se oock laten passeren, sonder hun te beschadigen. De stadt Jacatra is gelegen op de westzyde van de riviere; aen de oostzyde hebben met een comp. soldaten een loose alarm laeten maecken op de sterckten die daer gelegen waeren ende de stadt interim aen de noortzyde op twee verscheyden plaetsen aengetast; een steenen bollewerk isser met ladders beclommen ende op een ander plaetse door een houten schuttingh van dicke swalpen gemaect, gebroocken. Die van Bantham deden eenige resistentie, maer soo haest ons volck in de stadt was, begaven haer op de loop op de marct voor des Conincx hoff, deden weder een bravade met 100 mannen, dan de d'onse oost aentreckende, liepen de Javanen door. Int innemen van de stadt isser een van d'onse gebleven, met eenige gequetsten. De dooden van den vyant weeten niet seecker also eenige mede gesleept hebben, ende niet meer als 9 dooden van haer gevonden zyn, drie mannen en een kint wierden int vluchten achterhaelt, welcke wel getracteert ende daerna by de haeren gesonden zyn. De stadt is heel verbrant, ende de voornaemste muyren zyn gerazeert. Op ditto des avonts hebben een prauwe nae Bantham gesonden ende aen d'onse geadviseert den Pangoran aen te dienen, hoe wy met de vloote aengecommen waeren, Japara ende Jacatra ingenomen ende verdistrueert hadden, omdat die van Japara eenige van d'onse vermoort ende andere noch gevangen hielden; ende Jacatra omdat syluyden onderstaen hadden onse huysen aff te loopen, de generael ende het volck te vermoorden ende alles te becommen datter was, van meeninge zynde een tocht int lant te doen, ende dan nae Bantham te seylen, versouckende dat het den Pangoran gelieve, d'onse die hy gevangen hield vry aen boort te seynden, om questie te voercommen.

Op primo Juny hebben met ontrent 600 mannen een tocht int lant gedaen, bevonden

dat de Javanen haer weder op twee verscheyden plaetsen versterckt hadden, uyt d'eerste zyn sy daedelicken gevluht ende de tweede hebben daerna selffs verlaeten. Op dese tocht isser een tamboryn van d'onse gebleven, ende eenige gequest. De comp. van capt. Hendrick Brawstens, onbedachtelicken tegen ordre wat van de hant getrocken wesende, wiert met groote disordre op de vlucht gedreven, ende soude bykans (door dongeregeltheyt van een maetroos) een generaele route veroorsaect hebben, doch de vyanden werden weder op de vlucht geslagen ende zyn d'onse (God loff) meester vant velt gebleven. De huusen ontrent een half myle weechs op wedersyden langhs de riviere staende in brant gesteecken hebbende zyn weder victorieus aent fort gekeert. In Jacatra hebben wy gevonden, 18 stucken geschut, 11 falcoenen, 11 bussen, ende ontrent 6 vaeten cruyt, niet meer dan drie stucken waren dergeplant daermede niet een schoot geschooten is. Sy waeren besich om beddingen te maecken ende veel geschuts langs de riviere te planten, dan hebben haer gepreventieert, soo wy noch 8 dagen gewacht hadden, souden Jacatra zoo licht niet becommen hebben.

Den Pangoran van Bantham, deese tydinge ende voors. missive verstaen hebbende beclaechde insunderheyt seer dat haren tempel door d'ongelovighe (gelyck sy ons noemen) alsoo verbrant was; hy heeft datelick alle syn volck van Jacatra onthoden, oock veel volck vant geberchte, ende uyt de straet Sunda. Bantham was geheel vol vreesse, nacht ende dach hebben zy gevrocht om de stad te verstercken ende haer geschut te planten, tgheele Chineesche quartier is affgebroocken ende Bantham rontsomme vol volck beseth. Ick houde voorseecker soo de plaetse mette voors. macht dadelick aangetast hadden, dat die soo wel als Jacatra vermeerst soude hebben dant en is daer niet gemeent ende de peer is noch niet ryp geweest. Seekere Orangcays van Bantam die tot Jacatra noch resideren, syn met een deel van haer volck te lande nae Bantam gevluht ende die van Jacatra zyn soo verstooyt dat qualick geloofflyck is, tgene door eenige bekende van de haere daeryan geseyt wert; tsedert de voors. tocht hebben tot noch toe geene rescontre int lant gevonden. Wat noch volgen wil, sal den tyt leeren.

In deser voege hebben wy die van Bantham uyt Jacatra geslagen, voet ende dominie int lant van Java becommen; haere boosheyt is redelicken gestraft, Tis seecker dat dese victorie ende het vluchten van de hoochmoedige Engelschen door gansch Indien een groote schrick sal maecken; deere ende reputatie van de Nederlandsche natie sal hierdoor seer vermeerderen. Nu sal elk een soecken onse vrient te wesen. Het fundament van de soo lange gewenste rendezvous is nu geleyt. Een goet deel vant vruchtbaereste lantschap ende de visrycke zee van Indien is nu uwe. Hierover bid ick UEd. sent ons nu doch groote menichte van volck met alle nootlycheden, op dat een royael fort ende stad (gelyck de Heeren ontworpen hebben) bouwen mogen. Wees doch niet meer onbedacht noch onachtsaem, denckende dat ons hier wel redden zullen. Wilt doch in aller manieren voorkomen, dat men de Javanen niet leere oorloogen en ontstiet noch en vreest het geweld van uwe Ed. vyanden niet; d'ontrouwe van de Mooren noch ondercruypinge van geveynsde vrienden. Siet ende considereert doch wat een goede couragie vermach, ende hoe d'Almogende voor ons gestreden ende UEd. gesegent heeft, op ons alderswackste ende teegen opinie van alle menschen, jae van onsen raet selve, hebben wy door Godes genaede de groote macht van drie groote vyanden ende die machtich waeren wederstaen, plaetse gehouden, ende haer alle drie, als namentlyck d'Engelsen, die van Bantham ende Jacatra verdreeven; onse geheele vloote was eerst niet meer dan ontrent 4 à 500 coppen, ende nu 1220 sterck, waermede alles verricht is. Maer en verlaet u daarop int minste niet; beschickt ons jaerlicx een redelicke somme gelts, veel scheper ende menichte van volck, met alle nootlycheden, ten sal dan jaer-

lyckx aen geen groote rycke retouren gebreecken. Wilt doch eens ghedachtich wesen de groote hope die ick UEd. over eenighe jaeren gegeven hebbe, ende maect dat het soo verre komme, datter jaerlycx groote rycke retouren naert patria overgesonden werden, zonder eenich gelt ofte weynich uyt de vereenichde Nederlanden te senden; de saecken connen daertoe seer wel gebracht werden. Waeraen het feylt, dat sulcx tot noch toe niet gedaen sy, ende dat noch al jaerlycx groot gelt eyschen, hope UEd. (soo voor myn vertreck daervan geen deel metter daet gechoont wert) het selvige tmyner compste met goede redenen te bewysen.

Den 6. Juny zyn wy met de geheele vloote naer Bantam gevaeren ende den 7. aldaer (God loff) wel aengecommen. Die van Bantam waeren met alle man op de been. Deen was besich met fortificeren ende d'ander stond in de wapenen. Een tocht gelyck wy tot Jacatra gedaen hadden, waeren zy mede verwachtende, gelyck die van Jacatra (zeyde den Pangoran Gouverneur sullen wy niet deur loopen?) ende alsoo met geweld gedwongen werden de plaetse te verlaeten, zal ick dan de peperbomen aff doen houwen; also wy ons stille hielden sonder yemant aen lant te senden, heeft den Pangoran sanderen daechs een van de gevangenen aen boort gesonden, ontbiedende dat hy ons volck soude laeten gaen soo haest als maer yemant by hem sont. Dit den 8. gedaen synde, cregen ten antwoordt dat hy die soo langhe ophouden soude tot dat naerder verseeckeringe bequam dat wy daerna op Bantam niets quaets attenteren souden. Hierop hebben de volgende nacht aen den Pangoran weder schriftelicken ontboden, dat hy alle d'onse die tot Bantam niet bescheyden waren binnen 24 uyren aen boort soude senden, ofte dat wy by gebreecke int werck souden stellen, tgene alrede by den raet gearresteert was. Dese tydinge maecte de gevangenen veel perplexter dan te vooren de destructie van Jacatra gedaen hadde, alsoo sy dickwils met de doot gedreycht wierden, ende niet dan de doot verwachtende, soo Bantam met geweldt aengetast wierdt; doch den Pangoran Gouverneur heeft ons volck voor d'expiratie van den voors. termyn, lyber en vry aen boort gesonden, ende aldus hebben wy omtrent 100 persoonen uyt een droevige gevangnisse verlost. Den Pangoran beclacchde hem seer, dat hy alweder onder onse voeten hadde moeten buygen, wenshende dat voor de groote deucht, die (hy seyde) d'onse gedaen hadde, maer danck (ende anders niet becommen mocht).

Om naerder zeeckerheyt vant vertreck van d'Engelschen te becommen ende werwaerts mochten wesen gevaren, hebben wy den 11. Juny nae de straet van Sonda gesonden, tjacht tHert, met ordre d'eylanden ende de custen rontsomme wel te doorsoecken; aen de waterplaets vonden noch 4 man vant volck van den swarten Leeuw, die d'Engelsen daer ontloopen waeren, ende door tvolck van de waterplaetse wel getracteert zyn geweest. Door dat volck werd andermael geconfirmeert, hoe d'Engelse vloote, bestaende in 11 schepen, den 2. Juny van Poulo Bessy vertrocken ende om de west tzeewaert gelooopen waeren. Soo haest sy lieden door een prau de compste van onse vloote tot Jacatra verstaen hadden, datter twee nae de cust van Cormandel zouden loopen ende alle dandere naer het eylant Gujaina, omme te sien off noch yets becommen costen van haer verloren schip de Sonne, van daer naer Ticquo, Priaman ende Atchyn. Item dat te vooren een schip naer Engeland ende 2 na Jamby ende Patana gesonden hadden, zyn te saemen 14 schepen die van 19 in esse waeren. Het schip den swarten Leeuw is seer corts naer ons vertreck van Jacatra met de volle last geheel verbrant, toegecommen synde door drie man vant Engelse volck, die steelwys int ruym met een keerse arack gingen tappen ende alsoo den brant daerinne geraeckte, is alles daerdoor verbrant; andere 4 schepen die out ende affgevaren waeren, hebben d'Engelschen gesloopt ende verbrant. Doen sylieden ons met elf schepen quaemen besoucken, hadden daervan twee

tot branders geprepareert, meenende onse schepen daermede onder t'eylandt Onrust te verbranden ende alsoo met gemak meester te werden. Dan alsoo wy onse schepen van daer hadden doen varen ende d'Engelsen in ruyme zee tegen liepen, was haer desseyn te niet, ende waren sy niet weynich verslagen, insonderheyt doen wy haer vloote primo Januarij van haer ancker drevén, gelyck met Delft geadviseert is.

Terwyl het Hert als vooren nae de straet Sonda was, hebben wy eenige daegen met de vloote voor Bantam vertoeft, omme te sien hoe het met den anderen zouden hebben. Den Pangoran sprack zeer schoon, seyde niet anders dan vrede ende vrientschap met ons te begeeren, ende dat als voor desen handelen, gelt ende goederen aen lant brengen souden, opdat hy mocht sien wy het wel men hem meenden, waerop een kiste gelt aen lant hebbe doen brengen; dan alsoo niemant in de logie commen noch d'onse spreekén mochte dan met expres consent, bywesen ende aenhooren van seekere Javanen, is den handel in dier vougen belet, twelck geexcuseert wierd op de groote vreesse, die door geheel Bantam was ende continueren soude zoo lange daer met de vloot bleven liggen. Het verlies van Jacatra verdriet den Pangoran uyt der maeten seer, dan evenwel heeft daarvan niet durven spreekén. Van 1700 packen peper die verleden jaer in handen van seekere Chineesen gebleven waeren, synder by haer 500 vermindert, de 1200 hebben gescheept ende zyn den 22 Juny met de vloot weder van Bantam nae Jacatra vertrocken ende den 24 aldaer wel aengecommen, hebbende tot Bantam gelaeten de schepen de Zuyder Eendracht, de Neptunes ende Nassauw, omme daer opt voorvallende te passen. Men seydt datter noch omtrent 10000 sacken oude peper int lant soude wesen; niet eenen sack isser dit jaer door d'Engelschen gecocht. Ende alsoo daer oock geen andere coopers zyn, is de sack van 6½ R. tot op 2 gedaelt, doch hoe wel geerne een partye hadde, soo en connen evenwel daeraen niet commen, meene oock dat se weder opgejaecht sal worden, soo haest aent coopen geraecken, te meer, dewyle de Jambysche peper door de Chineesen in Jortan ende Japare gecocht is, a 12 ende 14 R. tpicol; het nieuw gewas staet uyttermaeten schoon ende sal naer gissinge wel 100000 zacken opbrengen. Veel Chineesen ende ander synder in Bantam, die geerne tot Jacatra by ons waeren, dan alsoo den Pangoran daerop uyttermaeten doet passen, can niemant van daer by ons commen. Ende alsoo den handel gelyck voor en mede belet wort, hebben wy de Chineesche joncquen daertegen geinsinueert, geen peper te laeden voor dat ons den handel neffens haer vergunt wort ende naer China niet te vaeren voor dat ons elcke joncque hondert man tot Jacatra bestelle.

Ende alsoo hier een tyt lanck een goede vloote gehouden sal moeten worden, zoo omme den handel tot Bantam als omme onse ende de Engelsche schepen waer te nemen, gelyck mede de Francen ende alle andere, hebben wy goetgevonden de schepen aen deylanden van Jacatra te verdeylen ende interim calc te laeten branden opdat geen tyt verliesen, hiermede syn eenige schepen besich.

Den 18 Juny zyn tot Jacatra (God loff) van Solor en Tymor wel aengecommen de jachten den Arent ende de groene Leeu, hebbende tjacht Jortan in Solor tot versterkinge van d'onse ende onse bontgenooten gelaeten, brengende nu mede een schoone partie sandelhout, te weten 1815 picol, welcke à 30 R. tpicol tegen Chineesche waeren wel verhandelt soude hebben geworden, so de Chinesen van alles door d'Engelschen niet berooft waeren. In Solor was alles (God lof) wel, dan in Byrna is ons volck (Godt betert) door de Portugeesen vermoort, ende alles berooft datter was, off de inwoonders mede schuldich zyn, weten wy niet; dit schynt gedaen te wesen door de Portugeesen vant fregat in de baye van Sapy, door tjacht Nassau genomen, alsoo daarvan veel volcx aent lant gevluucht waeren. Int gaen ende keeren zyn de voors. jachten op Bayly mede aen

geweest ende daer seer wel onthaelt, hoornbeesten, verckens ende andere ververschinge zyn daer seer goeden coop te bekommen. Den Coninck heeft ons een present van snuysterie nae Amboyna toegesonden, versouckende dat in syn lant soudē commen handelen. Aen de noortsyde van Tymor waren 5 portugese embarcasons handelende, daer d'onse door gebreck van cleen vaertuych niet by commen costen; willen de heeren de Portugesen van daer ende dien handel in reputatie houden, soo moeten ons veel cleyne jachten toegesonden werden, gelyck soo dickwils geadviseert hebbe, laet het doch niet naer, want menichte van sloupen overal hooch noodich zyn, ende sy sullen ryckelyck haer oncosten verdienen.

Voor onse compste tot Jacatra is daer oock op den 22 April aengecommen een joncq van Jamby, met 675 picol peper, door van Bree op vracht daerinne gescheept, met advys hoe hy noch 500 picol peper met een ander joncq senden soude, dan sy is niet te voorschyn gecommen; de voors. joncq hadde oock een partye peper te coop. Dan alsoo d'onse vant fort haer gelt aen den Coninck van Jacatra vereert ende geconsumeert hadden, conden sy de peper niet coopen. Voor desen hebben U Ed. geadviseert, datter tusschen d'onzen ende d'Engelschen in Jamby questie geresen wesende, de Bergerboot vreesende van twee Engelsche schepen die daer waren aengetast te worden, daerover seer subyt vertrock sonder eenige brieven hestelt te hebben. Nu hebben wy de saecke naerder verstaen. D'engelse coopman op syn vertreck van Jamby staende, is door d'onse te gast genoot, ende naedat met den anderen wel soet waren, reesser door trots van den engelsman questie. Hierop den bottelier met een swart boven commende, hebben dvoors. Engelschen coopman schandelicken gedoot. D'Engelschen hierop dreygden onse logie aff te loopen, heeft den coopman van Bree de voors. bottelier ende den swart doen rechten. De Nederlander is doorschoten ende de swart gehangen. Hadde den Bergerboot daer mogen blyven soude vol peper geladen hebben geworden. De Manicabers ende Guamers die veel jaren achter gebleven zyn, begonsten nu met menichte van peper aff te commen. T'en schorte nu niet dan aen scheepen, gelt en goederen, daer waeren verscheyden patanische ende siamsche joncquen, welcke veel peper vervoeren sullen, waerover de prys niet meer gedaelt was, dan van 8½ op 7 realen tpicol. Alsoo den coopman beschuldicht is geweest by een van des jongen Coninck vrouwen geweest te zyn, is hy daerover drie daegen voor alle man gebonden geweest. Men dreygde hem te dooden, ende om denselffden te lossen, hebben d'onse vant jacht Delft twee stucken geschuts gegeven, ende alsoo dese stucken den Coninck niet wel aen en stonden, derff den coopman van Bree noch wel twee andere, elck van 2000 ₧ van ons eysschen. Die van Jamby doen groote neersticheyt om vrede met die van Malacca te maecken, waerover d'onse vry wat vreesen van de Portugesen aengetast te werden, omdat den Coninck haer gunstiger dan ons ofte d'Engelschen is. Doch U Ed. mogen wel versekert wesen, dat de sterckste den handel van Jamby behouden zal. Hierover bidde U Ed. andermael, laet doch niet naer menichte van jachten te senden want die overal noodich ende dienstich zyn, ende sy sullen ryckelyck haer oncosten verdienen.

Tjacht den Tyger heeft van Arigiery gebracht 229 picol peper; op de goede apparentie die gesien wierd, is Symon Michielsz. met 4 à 5 mannen ende een cleen cargasoentgen aldaer gebleven, dan alsoo wy door gebreck van jachten tot noch toe derwaerts niet hebben connen senden, ende naer apparentie in lange niet gesonden sal connen worden, sullen d'onse haer capitael verteeren ende U Ed. de peper moeten derven, ende dat segge ick andermael door gebreck van jachten, daer soo lange om geschreven hebbe ende die soo wel, beter dan realen van Sten int Nederlant te bekommen zyn. De Vos ende de Tyger syn tot dien eynde by U Ed. eens gesonden, maer wat mogen doch sulcke twee

jachten helpen? Tisser bycant mede gespot, op veel andere plaetsen syn se noodich, dat men se niet eens op Jamby om peper te haelen, gebruycken mogen, ende soo derrewaerts schoon gebruyckt mogten werden. Wat souden sulcke twee saloupen mogen helpen? Omdat ick zie U Ed. altyt van d'een extreme in dander loopen, ben genootsaeckt hierby te voegen, als de Heeren een deel jachten ofte saloupen senden, groot 30 à 100 lasten, dat men dan het getal van schepen daeromme niet vermindere, ende te min schepen niet senden, want anders salt beter weesen dat de cleene jachten naergelaten werden, ende soo men die naer laet, sullen de groote schepen op veel plaetsen van Indien, weder als doode lichaemen sonder handen wesen.

Vooren is geseyt hoe de Zeewolff omtrent 80 lasten peper van Ticco gebracht heeft; door versuymenisse van d'onse is het schip niet vollacden, daer was peper genouch te becommen. Maer alsoo deygenaers 24 à 25 Realen voor de bhaer begeerden ende d'onse niet meer dan 20 à 22 wilden geven, niet jegenstaende haer volcommen last gegeven hadde, ende wel 30 in Atchyn gevoert, die d'Engelschen daer voor de goederen uyt de chineesche joncquen gestolen, wel becommen sellen, want derrewaerts een schip ofte twee niet mogen senden, ten waere dat men se d'Engelse in den mondt wilde stieren. Met goede verbeteringe hadde ick Coomans op nieuws aengenomen, ende dese ondienst heeft hy UEd. daervooren gedaen, welck my vry wat verdriet, hy claecht seer overt quaet tractement van d'Atchynders, maer nae verstaet ist syn eygen schult, want wint die man, (sonder last), indient heeft, can UEd. per nevensgaende cotype van syne mis-sive sien. Tis te duchten (dewyle door gebreck van schepen nae Suratte mede niet senden mogen), dat de twee jaeren welke de Coninck van Atchyn ons vergunt heeft in Ticco te handelen, expireren sullen eer yets gedaen can worden.

Den 2 Juny hebben vooruyt met advysen ende R. 24 V. nae Patana gesonden, het jacht cleen Hollandia. Daernaer geconsidereert wesende hoe noodich ende dienstich het zy, dat den handel waergenomen werde, hebben wy goetgevonden naer Jamby te senden het jacht den Jager, met een cargasoen van R. 44412, nae Patana de Bergerboot ende de Morgensterre met R. 120 V. in Japans silver ende Realen met eenige goederen, ende naer Japan met allerley noodtlickheden het schip den Engel; alsoo evenwel (nae onse opinie) macht genouch behouden, om d'Engelsen, op syn onversiens commende slach te leveren. Sy syn alle 4 den 4 Julio vertrocken, om Jamby ghesaementlyk aen te doen; daernaer sullen de drie Patana eendrachtelyck aendoen, omme te sien off de twee Engelsche schepen die men seyt nae Jamby ende Patana te wesen sullen bejegenen, hebben haer last gegeven, soo die off andere commen te rescontreren, dat trachten sullen haer te vermeersteren, tsy met behendicheyt off geweld. Godt geve d'onse geluck ende behouden reyse. Wat voordere ordre derrewaerts gegeven hebben, sullen UEd. verstaen par nevensgaende copie, nae Jamby gesonden hebbende Adriaen Jacobss van der Dussen ende Abraham van Bree van daer ontboden ter cause van de disordre in Jamby gepasseert.

Den 6 Julio is (Godt loff) tot Bantam wel aengecommen het schip de Eenhoorn ende den 16 ditto tot Jacatra het wapen van Zeelant, commende van Zeelant ofte recht door zee, sonder eenige landen aengedaen te hebben, ende dat met redelyck gesont volck. Den Eenhoorn heeft 3 man verlooren ende twapen van Zeelant 6. Door de schepen hebben seer gaerne verstaen de behouden overcompste int patria van thien schepen, verhoopen dat de volgende daernaer mede wel gearriveert sullen zyn, twelcke geerne hooren sullen.

Van Succadana is hier den 8 Julio wel gekeert het fregat Ceylon, met 731 caratten diamanten, goede partye besarsteenen, was, ende sisisq. (sic) De coopman Heindrick de Jonge was in Succadana overleden, ende alles is daer (Godt loff) wel, daer syn noch

eenige Engelse residerende, maer in een jaer is daer geen van haer jachten geweest; sy en hebben gants geen capitael ende haer hoeren moeten vercoopen om de cost te crygen ende haer huys op te houden; in Jamby, Macasser, Patana, Japon ende Japara is het van gelycken. Tot Bantam is door haer in een jaer oock niet gehandelt, waeraen het schynt dat haer groote vloote van 9 schepen, sonder gelt uytgevaren is, ende aen haer doen soud men oordeelen, dat sylieden voor gehadt hebben, haer schepen met U Ed. middelen te laeden, want nu dat gemist is, de Chineesen thare genomen hebben, gelyck vooren geseyt is; wy hebben nu by den anderen een partie met dese gaende, d'andere sullen met andere schepen volgen.

Alsoo verstaen hebben datter eenige joncquen van Japara ende Damma veerdich ende vol rys gelaeden waeren omme naer Malacca te vaeren, hebben wy het schip Hoorn ende tregat Ceylon nae de stad Balemban by Lucipara gesonden, omme deselvige waar te nemen, met ordre geen vrye luyden noch vrienden te beschadigen, ende soo eenige joncquen met rys van eenige vrye plaetse bejegenen, dat haer die tot contentement betaelensullen, hebben haer mede gegeven r. 16 v. in spetie, omme daarmede nae Jamby voort te vaeren, soo geen rys becommen.

Met de voors. schepen verstaen hebbende, hoe het schip Enckhuysen met een ryck cargasoen recht door naer de cust van Cormandel gesonden was, hebben wy goetgevonden tacht tHert in aller yle derwaerts te senden, omme d'onse ende het schip Enckhuysen, soe doenlick is, voor d'Engelsen te waerschouwen ende voor te commen dat in handen van d'Engelschen niet vervallen. Den 20 is het selvige derrewaerts vertrocken met een cargasoen van 111115 R. 19 st. daeronder 40 v. realen in spetie. De Heere wil tselve ende alle gaende ende commende schepen in salvo geleyden. Ende also de heere de Haese geadviseert heeft, dat hy niet gesint was langer te continueren, maer van daer recht deur naert patria keeren soude, sonder tot Bantam te commen, gissen wy dat hy met den Beer vertrocken wesen sal, derhalven hebben weder als vice Gouverneur ende Directeur in syn plaetse gestelt ende geauthoriseert den E. Andries Soury ende als secunda persona Franco van der Meer, welcke met het voors. jacht tHert naer de custe vertrocken zyn, den Heer wil haer geleyden. Hadden wy schepen genoegh, souden derrewaerts 2 à 3 schepen gesonden hebben, opdat voor d'Engelsen niet souden behoeven te wycken, dan moeten nu patientie hebben.

Om voor te commen datter geen volck van Bantam tot Jacatra by ons comme, heeft den Pangoran van Bantham eenige Chineesen ende Javanen (die sulcx onderstaen hadden) doen dooden, ende daarmede het volck sulcken schrick aengejaecht, dat niemant onderstaen derff te vertrecken, niet jegenstaende groote miserie in Bantem lyden, ende alsoo d'onse tot geen handel commen connen, vermits even sterck bewaert wierden ende met niemant (dan in presentie van de Javanen daertoe gestelt) spreekken mochten, hebben wy goetgevonden den Pangoran te dringen ons den voorigen handel ende vryheyt toe te laten, waerover dien volgende ordre gegeven hebbe, dat men behandelicken het gelt en goedt van landt schepen soude, ende oock het volck tot op 5 mannen nae, mits na het vertreck de meeninge eerst te kennen te geven, namentlyck dat soo den Pangoran ons den handel niet toe en laet, ende onse gerechticheyt niet en voldoet, dat wy oock niet toestaen zullen, datter yemant in off uyt Bantham vaere. Den raet van de schepen de zuyder Eendracht, de Neptunes ende Nassau die hiertoe gecommiteert waeren, hebben hierinne, meenende wel te doen, een groote faute (naer myn opinie) begaen ende de voorneempste trap overgetreden, want de goederen hebben sy doen schepen ende oock een deel vant volck, sonder de saecke te kennen te geven, ende daernaer eenige cleyne joncxgens aengehaelt eer den Pangoran geinsinueret is geweest, twelck

tot Bantham weder een groote schrick gemaect heeft; tegenwoordichlyk zyn der 8 van d'onse met eenige packen cleeden aen lant, ende anders niet, om dese executie te doen; liggen tegenwoordelicken voor Bantam de schepen den Arent, Nassau, de groene Leeuw ende de Zeewolff, ende in de straet Sunda voor Angier, om waer te nemen ende aen te haelen de twee Engelsche schepen, die aen de Cabo by den Eenhoorn geweest zyn, ende dagelycx verwacht worden, de schepen d'oude Sonne, de zuyder Eendracht ende de Neptunes; Godt geve dat een goede uytcompste becommen mogen.

Met dese schepen hebben wy verscheyden missiven van U Ed. ontfanghen, naementlyck:

Par tship Haerlem 4, van dato den 10, 11, 18 April ende 3 May 1618.

Par tjackt tHert eene van dato den 17 May 1618.

Par twapen van Zeelant 6, te weeten van datum ultimo May 2, 24 October, 13 December, 15 ende 16 January 1619.

Ende per tship den Eenhoorn twee, van dato den 23 ende 26 December 1618.

Op alle welke antwoord volcht, voor sooveel int voors. gebreeckt; ons is wel kenelyck hoe gevoechelyck de lichte jambische peper met een muelen van de sware gescheyden can worden, ende dat die in Siam soo wel als de sware begeert sy, dan dat sulcx soo pertinentelyck niet gedaen wort als het behoort ende wy wel wenschten, gelieve U Ed. ten goede te nemen, overmits sulcx door cortheyt van tyt ende gebreck van volck, tot noch toe niet en heeft connen geschieden, off souden de schepen daeromme hebben moeten lange ophouden ende de bequaemste tyt, (om naert patria te keeren) versuymen, twelcke ons voor de compaignie noch schadelicker docht, ende de schepen met peper soo die van Jamby quamen vertrecken.

Van de goederen in Manilha veroverd, is voor dese pertinente getaxeerde geteekende staet overgesonden; van andere cleynicheden hadden ons opt register vant generael bouck gereferceert, sullen ordre geven dat daervan voortaan mede getaxeerde staet gesonden werde.

Witten candy suycker tot redelicken prys becommen connende, sal U Ed. gesonden werden.

Camphora hebben goede partie van Japan becommen, ende derrewaerts om 50 à 60 v. pont geschreven.

Salpeter sal van Japan niet meer gesonden worden, doch den noot heeft ons hondert vaten cruyts van daer doen eyschen.

600 à 1000 æ sanguis dracony becommen connende sal U Ed. toeghesonden werden, met dese gomme wort hier veel geverwt, waerover daeronder groote vervalschinge geschiet, alsoo die evenwel elck nae zyn prys vercocht wert.

Dat de schepen wel gestout ende vollaeden waeren hebben wy altoos seer gerecommandeert, doch hetschynt dat d'eene daerop beter dan d'andere gepast heeft; niettegenstaende alle diligentie die daertoe gedaen wert en is het evenwel niet vreemt dat het eene schip wanlaediger dan het ander overcompt, doordien sommige schepen een langen tyt een goet deel van de last in hebben eer van hier vertrecken, soodat de goederen die van langer hant geladen werden in zee weynich sacken, daer andere die op een sprong metter haest vollaeden ende affgevaerdicht worden, de goederen in zee eerst gesacken ende daerdoor wanlaeden overcommen, (niettegenstaende soo vol als andere geladen zyn geweest.)

Pieter Diericxz., oppercoopman, met de Zeewolff int lant gecommen, hebben wy gecommiteert te letten, dat de rekeningh vant volck overal wel gehouden ende de boucken van de aencommende schepen gelicht worden.

Sullen ordre geven dat voor de wapenen, die de soldaten affgenomen worden, elck op syn rekeninge sooveel goet gedaen wert als die waerdich zyn. De wapenen van de overleden ende overvarende soldaten worden in d'amunitiehuysen op voordeel wel be-waert, dan meest ofte veel vergaet er op de schepen ende op de forten door gebreck van goede reparcerders ofte wapenmaeckers, ende veel wort er oock uit de scheepen gestoolen ende door tvolck secretelicken vercocht. Laet doch niet naer, bidden wy UEd. andermael, een goede quantiteyt lichte roers te senden, omme op tochten int landt ende oock voor jonge aencommelingen te gebruycken. In Amboyna, Banda ende tot Jacatra syn dese insonderheyt noodich.

Tis waer dat UEd. soo wel jae somtyts meer geabuseert werden met de gene die groote gaegie bedongen hebben, ende somtyts daervan min dienst dan van ongeachte genieten, maer laet daerom niet, (willende wel doch) ryckelyck ende liberalyck te loonen de deucht ende goede diensten die UEd. van ongeachte aengedaen worden, sonder daerop te staen dat se niet meer dan sooveel bedongen hebben, onaengesien dat UEd. gedrongen worden onnutte menschen te betaelen, dat niet weerdich syn noch geensins verdient hebben, soo sullen UEd. goede geesten verwecken ende animeeren, daer het anders elck op een ander laet staen, de grootsheyt ende onwetenheyt ende de cleyne, omdat d'andere dickwils d'eere en loon van haeren dienst genieten; om de beste hier te verkiesen, doen wy ons beste, dan worden soo wel als UEd. bedrogen, want het is quaet van quaet materie yet goets te maecken; ongelyck meerder keure isser in Nederlandt dan hier. Wy worden somtyts genootsaecht te gebruycken lieden, daer selfs te voren cleene hope van hebben. Dan wat sullen wy hier in doen. De noot breeckt wet.

Tis waer ende billick dat UEd. haer goederen vertronwen mogen die het haer gelieft, maer een mensche die vervallen is, ende geerne opstaen soude, sal men die onder houden? die gebaucheert syn geweest connen met de penne wel gebruyckt worden, sonder dat men haer daeromme UEd. middelen betrouwe.

Tis ons kennelicken ende niet lieff geweest, datter veel vuylicheyt ende steelen onder de nagelen (met West-Vrieslant overgesonden) loopen, dan het moeste doen soo voort, ende hebben ordre gegeven datter op d'ontfanck beter geleth worde, doch somtyts moet men om redene niet nauwe zien.

De groote schepen sullen soo veel doenelyck is met retouren overgesonden worden. Int oversenden van de retouren sullen maecken dat elcke respective camer met der tyt syne proportie becomeme, want niet mogelyck en is, dat elck alle jare het syne toegesonden can worden, off de generale comp. soude daerby grootelicx geinteresseert worden; het gemeene best moet voorgaen als was het recht soo, en waer het oock niet wel doenlick dat men de schepen van de camer van Amsterdam ende d'ander cameran vant noorder quartier eer dan d'andere affvaerdige, alsoo den eysch van saecken niet versuymen mogen, om tot dien eynde schepen op te houden, ende als het dan tyt van laeden wort, moeten wy laeden de gereetste die voorhanden zyn.

De valscheden die onder de syde laeckenen ende rouwe syde gepleecht wort, sal soo veele voorcommen als mogelycken is; tgene voor dese van Bantam gesonden is, heeft niet anders mogen wesen, aldaer puyck ende suyver goet begeerende, sal een ander prys betaelt moeten worden. Tis apparent dat tot Bantam daeromme geen meer questie sullen hebben. Dat UEd. geliefde de middelen te beschicken, wy soudon wel raet vinden om den Chineezen handel soo wel en schoon als de Portugesen ende Spagnarden te becommen, want de vereenichde Nederlanden door Godes genade de beste ghele-gentheyt van de werelt daertoe hebben.

D'originele contracten van Amboyna zyn daer verbrant, sullen ordre geven datter

behoorlicke getuychnisse van de accoorden gemaect ende UEd. neffens de geeyschte contracten behoorlicken geteectent overgesonden werden.

Dordre welcke de Heeren nu tegens d'Engelsen geven, hebbe geern gesien; theeft weynich gescheelt, off sy souden de generaele comp. teenmael geruyneert hebben. Wonderbaerlyck is het tegen opinie van alle menschen verhoet, om eerbaerhey sal ick het swygen ende andere laeten seggen. Eer wy weder gewelt gebruyckt hebben, hebbe ick d'Engelschen tot twee versheyden maelen geinsinueert, in maniere als UEd. par nevengaende resolutie connen sien; de copien van missiven haerlieden geschreven, waren in ons bouck (dat d'onse tot Jacatra verbrant hebben) geregistreert, soodat dierhalven niet gesonden can werden. Tis nu soo verre dat wy off sy eerlange meester sullen wesen off UEd. moeten aldaer met den anderen accorderen.

Tgene UEd. toucherende de Chinese joncque ende het schip St. Michiel adviseren, sal hare vyanden, soo sy het commen te weten, niet weynich animeeren ende is een goede prickel om my van kant te helpen. Dat ick selve geschreeven hebbe, veele het aenhaelen der Chinese joncque ende uytlichtinge van haer peper vreemt duncken soude, is geschiet ten aensien door UEd. wel expresselicken geordonneert was, dat men om geenderhande saecken metten Pangoran van Bantam twisten soude. Nu siende dat dese ordre geschreven tegen de goede meeninge van de gene die de selvige onderteekent hadden, ten ruyne van de generaele comp. streckte, ende soo die naerquaemen, dan door den Pangoran van Bantam bedwongen ende geruyneert souden worden. Ick hebbe my aen de letteren niet willen binden, veel min naevolgen de naelatenhey van de groote, die soowel als ick wiste hoet behoerde, maer den oirboer ten besten van de comp. niet gedaen hebben, om tegen UEd. letterlycke ordre niet te doen, ende alsoo seer wel wiste hoe grooten swaericheyt wy selfs tegen de Pangoran van Bantam ende UEd. letterlycke ordre handelende onderwierpen; hebben daerover geschreven dat vele vreemt duncken soude het aenhaelen der Chinesche joncq, uytlichten van hare peper ende dat het rechte verstandt daervan het schut zal syn. Dit verstant is, dat ick op de jalourshey off nydichey van jalousie off uit deselve met een passe laten staen, hoeveel men op de nyt ende jalousie van confraters, UEd. dienaers, die lange voor my de hant aen den ploech hadden behooren te slaen. Item dat ick oock geensints ontsach het peryckel daerinne my stelde om tot Bantam vermoort te worden, niettegenstaende wel weete veele daeromme gelacht souden hebben, want seer wel geresolveert was voor de gemeene welstant te sterven, ende opdat het niet schynen soude alsoff ick yets tegen recht ende redenen gedaen hadde ofte pretendeerde te doen, zoo hebbe ick drie weecken lanck tot Bantam vertoeft, om voor recht te compareren, terwyle int hoff by den Coninck in plaetse dat se my neffens myne partyen souden hooren ende recht doen, gedelibereerd wierd om my (nae der mooren aert) te doen vermoorden. My verwondert zeer dat UEd. nu soo precis, ample ende breed, redenen vant recht eysschen, dewyle d'ongerechtighey, het gewelt ende d'overlast, welcke die van Bantam soo lange jaeren gepleecht hebben, soo dickwyls geschreven is, jae selfs voor myn tyt. De redenen die my gegeven zyn, hebben UEd. mede ampel ende breed geschreven, naementlycken datter door toedoen van den Pangoran selfs de groote monopolie met de peper door de Chinesen beleyt, gemaect ende met ons eygen gelt onderhouden wierd. In November 1617 had ick 20 v. sacken peper, à 25 realen de 10 sacken gecocht hebbende, dreven daerna de peper selfs tot 35 op, daerna met ons eygen gelt tot dien prys coopende, gingen sy ontrent 2 à 3000 realen verliesen, doende ons ontrent 10 v. sacken tegen 35, hoewel om 25 gecocht hadden, wel 10000 realen meer beliep, daertegen de monopolis ontrent 2 à 3000 uyt de hant geworpen hadden. Hoe clær ick doen de

waerheyt aen den Pangoran verthoonde ende wat swaericheyt de saecke in hadde, wat instantie om recht oock dede, ende niet jegenstaende hemselven persoonelicken insinnuerde, zoo geen recht gedaen wierd, dat genootsaeckt wesen soude myn selven te rechten, so condon geensints recht becommen, maer hebbe daernae bevonden, dat de monopolie weder hervat ende door de hooffsche negocianten gecontinueert wierde, doch op een ander maniere. Dit syn de voorneemste redenen van het aenhaelen der Chinesche joncquen, waerby noch gevoecht can worden d'actie van 27199 sakken peper ende R. 14572¹/₃ uytstaende schulden daerop niet eenen sack becommen connen, ende dat meest door tverleth van den Pangoran. Dat daernae met dit recht van Bantham tot Jamby gelooopen zyn, is ter oorsaecke van Bantam gheen recht tegen de Chinesen, noch aldaer geen bestant verhael van haer becommen cost, ende alsoo de Chinesen die tot Jamby ende Bantam waeren van een plaetse commen, wierd goetgevonden die van Jamby haer peper over te nemen ende die naer merctganck comptant te betaelen, gelyck gedaen wierd, opdat die van Jamby haere clachte over d'andere van Bantham in Chinchou, daer sy alle van daen zyn souden doen ende haer recht aldaer tegen hun vervolgen, om daer door de monopolie van Bantham te breecken ende door haer niet gedwongen te worden. Vooren is geseyt, hoe wy nu met de vloot van Japara herrewaerts commende een Chinesee joncque, van daer hier gesleept hebben; hoewel de sack tot Bantham maer 2 realen gelt, ende dit is gedaen omdat des comp. volck tot Japara vermoort ende hare goederen berooft syn. Waeren dese Chineseen te vooren geinsinucert geweest, wy souden alles op rekeninge vant gerooffde geconfisqueert hebben, daer nu ter contrarie gesiviliceert is; soo UEd. nu begeeren dat wy alle schriftelicke ofte letterlycke ordre precys naercommen sonder min ofte meer te doen, na den raet dunckt de welstant soude mogen vereyschen recht en billick te syn; item begeeren de Heeren dat geen geweld tegen geweld noch tegen fraude gebruycken sullen, dat men de Chineseen met haere valscheyt ende boosheyt sal laeten geworden, dat ons met geen repressaille (als geen recht becommen connen) faileren sullen; item dat tegen venyn geen contravenyn gebruyckt worde, gelyck de mennonyten de saecken verstaen, laet het ons weeten ende geeft maer claere ordre, wy sullen die naercommen soo billick ende recht sy, doch eer in dese landen de behoerlicke contra remedie naergelaten worde, moet men hier rechtveerdige rechters soecken om onder haer bescherminge te mogen leven, handelen ende wandelen, gelyck de mennonyten in Nederlant seer wel hebben weten te doen; can yemant die in Orienten vinden (ick segge) dat het wel gesocht zal zyn. Souder geen rechtveerdige rechters in Indien wezen, mocht yemant seggen, hoe can de werelt aldaer bestaen; hiertegen repliccere ick, en mach een heere in Europa met syn vee niet doen wat hy wil, alsoo doet oock hier den Coninck met syne ondersaeten; want die overal met alle het hare lyffs eygen van haeren heere zyn, even gelyck het onredelyck vee in Nederlant; trecht is hier de wille des Coninx, Connick is hier die de sterckste is, ende gelyck wy in d'usurpatie haere boosheyt niet willen volgen, also souden (als libere vrye luyden) haere ongerechtigheyt niet geerne gedoogen. Tis my leet dat met dese praetjens (alsoo de saecke haerselven over lange verdediget heeft) soo veel pampier hebbe moeten becladden.

Met de boosheyt van onse landen, can op Pouloway off elders soo qualick yets goets gedaen werden, daeromme is goetgevonden, die ongeschikte ende ongeregelde vrouwen over te senden. Wy hebben dienvolgende van Amboyna gelicht ende sullen met de schepen naer huys gesonden werden, doch UEd. gelieve daeromme niet naer te laeten, eerlicke vrouwen met haer mans, off jonge onvolwassen meyskens herrewaerts te senden. Tis my lieff dat UEd. my cruyt senden, hadde d'Almogende ons niet geholpen,

het soude UEd. vyanden wel te passe gecommen hebben, doch tis beter wat laet dan nimmermeer te bekeeren. Op de custe is wel poeder ende salpeter te becommen, evenwel hebben noch min dan vant patria connen crygen. In Amboyna is noch noyt nieuw cruyt gemaect; een van de twee molens wasser int werck ende die heeft soo goeden dienst gedaen int vermaecken vant oude bedorven cruyt, dat onse vloote aldaer met 154 vaeten cruyt versterckt wiert. Laet doch niet successivelyck eenige cruytmackers te senden, alsoo verhoopen van de cust salpeter genouch te becommen, dan laet niet nae cruyt te senden, totdat UEd. verseeckert zyt ons hier behelpen connen.

Soo ick dit jaer met een redelicke getal volck nae Banda (als verhope) vaeren mach, hoope Lontor met geweld te becommen, Pouloron dienvolgende te dwingen ende een eynde van den oorlooch in Banda te maecken. UEd. mogen haer wel verseeckert houden, dat wel doen onderhouden sullen d'Engelsche ende alle andere van de verbonden plaetsen geweert worden. In Siam, Sumatra ende Borneo is wel gout te becommen, dan twyffelen off soo grooten somme soude connen becommen als op de custe van noode hebben. Raet souden wy wel weten dat UEd. maer middele geschickte, want soo van de voors. plaetsen soo veel als begeeren niet crygen en costen, van China can men met groote advance genouch becommen. De middelen die wy van UEd. eysschen is onse oude thema, als naementlyck menichte van schepen, treffelycke oorloch scheepen om int lant te blyven ende alle vyanden thooff te mogen bieden, schepen die heen en weder retouren naert patria voeren, middelmatige schepen tot den inlantschen handel van Indien, slechte schepen off fluyten (sonder off weinich geschut) om volck ende allerley nootlickheden in Indien te brengen, ende dan int lant gebruyckt te worden, om rys ende anderssins te laeden ende voeren daert behoort, opdat de treffelycke schepen, die nu haer dienst versuymen, daarmede niet langer belemmert ende versleten, maer beter geemployeert mogen werden, ende dan menichte van cleene jachten ende fregatten. Dit doende sullen wy niet alleene gout voor de cust becommen, maer oock realen tot den peperhandel ende silver voor den handel van China, sonder dat men sulcx van Nederlant sal behoeven te senden. Doch vooreerst mach daervan geensins ogehouden werden, want daer moet soo lange gelt van Nederlant neffens menichte van schepen gesonden worden, tot dat den inlantschen handel wel gestabileert zy, met gouseratsche cleden moet de peper ende tgout op de custe van Sumatra geruylt worden; met realen ende cleden van de custe den peper tot Bantam: met sandelhout, peper ende realen moeten de chineseese waren ende het gout van de chinesen geruylt werden, silver sal men in Japan voor chinesche waeren haelen. De cleden van de cust van Cormandel voor speceryen, chineseese waeren ende gout van China, de cleden van Suratte voor speceryen, eenige ander coopmanschappen ende realen van Sten; de realen van Sten van Arabien voor speceryen, ende eenige andere cleenicheden, in voegen dattet een aent ander hanght, ende sonder gelt van Nederlant met schepen gedaen can worden. De voorneemste speceryen hebben UEd. waeraen feylt het dan? Niet dan aen schepen ende een weynich waeter om de pomp te doen slaen; synder meer schepen in de werelt dan int Nederlant? Gebreeckt daer water om de pomp te doen slaen. Ick wil daarmede seggen sooveel gelt tot dat den treffelicken inlantschen handel geformeert sy, ergo ten schort niet dan aen UEd. ende goede administrateurs, dat d'overtreffelickste handel van de gantsche werelt, de generale comp. der Vereenichde Nederlanden geworden. Dat UEd. nemen de treffelickste handel van de werelt, tegen alle de werelt met 30, 40 ofte 50 schepen ende jachten die int vaerwater houden voor haer te besetten ende waer te nemen, is een groot abuys.

Tis my lieff te verstaen dat de heeren een vloot van 11 schepen ende een goede

somme gelts met veel volcx herwaerts gesonden hadden, van meeninge wesende, daerenboven in het voorjaer a°. 1619 noch eenige andere treffelicke schepen te senden, wenste wel dat daerby noch 25 soo slechte schepen, jachten als fluyten ende saloupen waeren vol volcx ende alle nootlicke provisie, soo soude de comp. treffelicken dienst geschieden. Ick bidde UEd. en ontsiet doch d'oncosten niet, sy sullen ryckelyck gewonnen worden; voor 4 à 5 tonnen gout connen UEd. veel slechte schepen, fluyten, jachten ende saloupen senden. Waeren se hier te coop, wy en souden ons niet ontsien een goet stuck gelt daervoor te geven. De Heere wil al de voors. schepen in salvo geleyden, ende ons vant noodige versien. Dat de peper noch 44 ende 44½ groot gow, is noch een redelicke prys, ten sal UEd. aen geen peper, hoope ick, gebreecken, doch en weest met geen peper verlegen, want die hier soo lange op hooge prys blyven sal tot dat in China affslach komme.

De copie van de brieven van commandement van den Turcxschen keyser voor Mocha hebben gesien ende sal d'originale seer dienstich wesen. Tis jammer dat door gebreck van schepen derrewaerts niet senden mogen, alsoo daer een treffelicken handel te doen ende groot gelt van daer te haelen is. D'Engelsen zyn derrewaerts geweest, wat vericht hebben is noch onbekent.

In Suratten is een goet capitael aen cleeden ende indigo besteeft, welck daer blyff leggen. Die plaets is een van de treffelicxste van Indien. Beclaechlicken isset voor de generaele comp. dien handel door gebreck van schepen moet derven, insonderheyt dewyl men in dees tyt nue wy verstaen, qualick wech met de scheepen in de Vereenichde Nederlanden weet; ons volck is immer soo wel in Suratten als d'Engelsen gesien ende souden (waren wy daer gelyck het behoort) voor haer geprefereert worden; by dese gaet copy van missive van Suratten becommen.

Naer Japan sullen ordre geven, dat men geen muscus van de fijne à 5 gulden d'once ende geen gember dan à 5 of 6 stuvers het pd. en sende. Geheele rouwe zyde, damasten met groote bloemen becommen connende, zullen UE. toegesonden worden, ende naelaten satynen, taffa, gout ende silverdraet, poyersuycker, caneel, ambregrys, vreemt ebbenhout, slechte zyde laeckenen ende armoesyntjens te senden.

De schepen naert patria vaerende, sullen belasten Mauritius noch Madagascar niet aen te doen, gelyck mede geenige havenen noch reeden van Engelandt. Houtman ende Dedel, raeden van Indien, sullen ons wellecom wesen, als oock d'advocaet fiscael, alsoo dese lieden hier hooch noodich syn, gelyck mede een equipagemeester, die geerne overlange gemaect hadden, dan conden daertoe niet wel commen. De drie schippers door UEd. daertoe voorgesteld, zyn al bequame personen, ende sullen eene van die (soo daertoe accorderen) gebruycken. Ten compt niet wel dat UEd. d'heer Houtman expres aengenomen hebt om het gouvernement van Amboyna te bedienen, dewyle daer tegenwoordelicken een seer bequaem persoon is, daermede wy meenen het gouvernement wel bewaert te zyn, doch daer sal geen plaetse voor goede luyden gebreecken.

In November passato syn de soldaten door d'heer Generael Reael in de Molucquen weder op des comp. kosten ende haer oude gagie gestelt, gelyck mede daernae in Amboyna ende Banda, ende dat om redenen, dat met de betalinge groot gelt geconsumeert ende tselvige door haer verquist wierd, alsoo de Ternataenen hun daermede meest geneerden, ende het nagelplucken lieten vaeren. UEd. gelieve ons tadviseren wat nagelen, nooten, foulie, jaerlicx in Europa verteeren connen, opdat ons hier daernae in de versameling ende consumptie van Indien, reguleren mogen.

De reekeninge van degene die tot Jhoor gevangen zyn, connen niet gesonden worden, alsoo de boucken met haer gebleven ende gene voorhanden zyn.

Overlange hebbe de reekeninge van d'heer Lodensteys zonc geschreven, meene dat die voor desen gesonden is; voor deze hebbe geadviseert, hoe dat getwyffelt wort off hy noch int leven is.

Theeft my al vreemt gedocht dat de zyde van Japan soo qualick gepackt is geweest; door gebreck van pampier heeft ment hier niet connen beteren, hoope int toecomende daerinne te versien.

Dat UEd. dunckt, wat te verde gegaen zyn int aenvaerden vant schip St. Michiel, met de last buyten d'ordre ende intentie van de Hooge Mo. Heeren Staten Generael, ende dat het genouch waere geweest de Nederlanders gelicht te hebben, is voor UEd. wel geseyt, omme aldaer geen molestie van de boosheyte der quaetwille Francen te lyden, maer niet om het recht ende den staet van de generaele comp. in Indien te maintainen; buyten ordre ende intentie van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael, hebben oock niet gedaen hoewel de placcaeten tegen hare ondersaten met vreemde potentaten in Indien vaerende, soo wyt niet extendieren, want haere Hooch Mogende meninge, ordre ende intentie, gelyck oock die van syn Exc. ende UEd. is, dat wy ons sullen differieren tegen degene die ons in onse rechtveerdige handelinghe soucken te vercorten, dat d'eere ende reputatie van onse hooge overicheyt ende trecht van de generale comp. sullen verdedigen ende maintainieren, sooveel in ons vermogen sy, sonder Franssen, Engelschen, d'eene ofte d'andere daarvan exemteren; genomen dat int minste opt schip St. Michiel niet te seggen en hadden gehadt, ick bidde UEd. wat souden wy doen, doe de Pangoran door haer comste, door toedoen van haer ende van d'Engelschen onderstont ons met de peper te dwingen, ende nae synen boosen wille te scheeren, hadde het hem geluckt soude hy de roede int vier gesmeten hebben? gelyck nu gebeurt is, dat hy d'Engelschen (meenende ons fort Jacatra genouchsaem in handen te hebben) affgeseyt ende van Jacatra heeft doen vertrecken. De verborgen boosheden van UEd. geveynsde vrienden, syn (Godt loff) geopenbaert. Naedat den Pangoran van Bantam den Coninck van Jacatra gedrongen hadde ons te verraeden, ende den oorloch tegen ons aen te nemen, heeft hy daerna, meenende van alles genouchsaem meester te wesen, dese coninck uyt syn ryck gestooten ende tselve geusurpeert sonder andere redenen te hebben, dan dat den voors. coninck van Jacatra te vooren seer lange goede vrientschap met ons gehouden, verbont ende accoort gemaect hadde, ten eynde dat ons te beter soude mogen dwingen ende te onderbrengnen, doch het is (Godt loff) misluckt ende wy hebben die van Bantham door Godes genade uyt Jacatra geslagen, syn trots gewelt ende d'Engelschen zyn voor ons gevluht, in voegen dat Bantham selfs niet en weet wat te doen, ende genouchsaem onder de sweep is. Soo hier nu weder op dit pas, eer de questie geeyndicht sy, eenige andere Franssen ofte Deenen commen, wat sullen wy doch doen? Tis waer dat wy op haer gants niet te prentenderen hebben, dan de Nederlanders onder de gehoorsaemheyte van de Hooge Mog. Heeren Staten Generael staende, die met haer souden mogen commen, maer soo wy de Nederlanders becommen hebbende, haer dan staten geworden, ende vry acces tot Bantham gedooogen, sal de Pangoran van Bantham daerdoor niet alleene middel becommen omme thoofft weder op te steecken, maer oock omme ons sonder slach off stoot teenemael te vernielen. Sullen wy nu om d'eere ende respect, welcke de Maj. van Vranckeryck, Engelandt ende Denemarcken toecomt ende bereyt syn naer behooren haer aen te doen, alsulcke respect aen haere ondersaten dragen, haer trots ende moetwille soo verschonen ende ontsien, dat wy daerdoor van den Pangoran tot Bantam

teenemaal geruyneert werden, voorwaer, wy en kunnen dit alles niet verstaen. Tis oock recht noch redelyck, derhalven hebben hierover geresolveert, elck een soo lange van Bantham te houden tot dat met Bantham verdragen syn ende ons recht becommen, doch sullen niet laeten de schepen van Vrancryck ende Denemarcken, eenige commende, met alder beleefftheyt te adverteren wat onse pretensie, intentie ende recht zy, ende dat het haer gelieve van Bantam te blyven totdat verdragen zyn ende recht becommen, met vaste toeseegginge tot Bantham neffens handelen sullen, soo haest wy den handel becommen. Maer soo dese lieden als een trotse superbe natie wesende, niet willen desisteren, moeten wy dan geen geweld gebruycken? off selfs niet vergaen? Der volckeren rechte ende crychsgebruyck moet ons in desen helpen, ende ick hope dat daermede soo wel als alle andere natie verdedigent connen werden, dewyle den oorlooch gevoert mach werden; groot is de insolentie, trots ende vilipendie geweest, welke d'Engelschen lange tegen ons vry stondt, waardoor haerselven van Bantam gedreven hebben ende met een zeerovers stanck doorgeloopt syn. In dit stuck hebben haer de Franssen vry wat gevolcht, gelyck UEd. gesien sullen hebben door de certificatie met het schip den Beer ende andere overgesonden. De rooverie vant schip St. Michiel ende St. Louys op de cust van Arabie gedaen, blyckt insonderheyt aen haer journael, UEd. met voors. schip de Beer toegesonden; die vant schip St. Michiel mogen UEd. wel hoochlyck bedancken ende ryckelyck loonen, dat wy het selvige met de last onder behoorlicker inventaris aengenomen hebben, want dat schip off St. Louys door gebreck van volck souden hebben moeten verlaeten, ende om dat se beyde de schepen niet machtich waeren, hebben haer volck selve met geweld daeruyt gedreven, ende het schip in onse handen verlaeten, ende actie formerende, even alsoff wy het genomen hadden. Het schip St. Louys waeren sy oock niet machtich, daeromme hebben mede groote valsche listen gebruyckt om ons hetselvige oock aen te hangen, haer volck behedelick aent schip St. Michiel ende aen onse schepen sendende, onder pretext alsoff deselve door quaet tractement van haer meesters geloopt waeren, ten einde dat actie souden mogen formeren, wy het schip St. Louys van haer volck ontbloot hadden; andere valsche practicquen hebben sy meer gebruyckt. Doch alsoo tot haer deseyn niet commen costen syn noch eyndelicken door onse hulpe ende assistentie aen haer gedaen, met voors. schip St. Louys vertrocken eenige Chinesen ende Gouseratten tot hulpe mede genomen hebbende. Die vant schip Mommerency in Diepe overgecomen, hebben mede van haer volck uytgemaect gehadt omme ons te doen aenhouden ende actie te formeren, dan tis haer oock misluckt; de schande, oneere ende vilipendie, die sy luyden in deese quartieren de staet van de Vereenichde Nederlanden naegegeven hebben, is uyttermaten groot. Ick hope dat UEd. met d'overgesonden documenten haer tegen de Francen sowel als tegens d'Engelsen verdedigen sullen; voor dees tyt connen geen acten meer senden, alsoo die hier int fort op myn vertreck gelaeten hadde, met myn andere pampieren verströeyt ende verbrant zyn.

By den raet geleth synde opt gene toucherende de Nederlanders met de Deenen vaerende, als in verscheyden missiven geschreven wort, is goetgevonden dat volgens d'ordre van de Ho. Mo. Heeren Staten Generael lichten sullen dewelcke haer van hare Ho. Mo. gehoorsaemheynt in dienst der Deenen begeven hebben, ende dat soo behedelick als doemelicken is.

Uwe scheeps ende logie boucken zyn UEd. voor dese gesonden, de geeyschte van de Molucques hebbe noch niet connen becommen. Die van Jacatra ende Bantam gaen neffens dese.

D'Oraigneboom syn neffens d'andere schepen verwachtende met devotie, ende sal volgens UEd. ordre met den eersten weder overgesonden worden.

Dese gaet nu met het schip den Eenhoorn, welcke goetgevonden hebben vooruyt aff te vaerdigen, omme UEd. tydelicken te adviseren, wat naet vertreck vant schip Delft gepasseert sy, hoe de kans gekeert is, en door Gods genade met cleyne macht, tegen opinie van alle menschen, de victorie becommen hebben. D'Almogende sy daervan hoochlicken gelooft ende wil UEd. handel ten besten van de Vereenichde Nederlanden meer ende meer segenen, gelyck ick vertrouwe geschieden sal. Voort cargasoen in dit schip gescheept, gelieve UEd. de generale rekeninge te crediteren ter somme van R. 87712—2—15 als par nevensgaende factuyre. Het schip den Gouden Leeuw is overlange met een rycke last gelaeden geweest, ende hebben tselvige opgehouden, eensdeels om ons niet te verswacken, en ten anderen opdat het op de quaetste tyt vant jaer op onse landen niet commen souden.

Wy hoopen dat UEd. int jaer 1619 wederomme een goede vloote schepen uytgesonden sult hebben, is het niet gedaen, wilt doch niet naerlaeten, zulcx daernaer te verbeteren ende jaerlicx groote menichte van schepen te senden, van allerley soorten, gelyck boven geseyt is; eenige royale treffelycke oorloochschepen, andere tot het overvaeren van de last, veel fluyten ofte andere slechte schepen ende cleyne jachten. De treffelycke oorloochschepen wilt die oock wel versien met geheel swaer groff geschut, sonder malcanderen wys te maecken dat hier overvloed van geschut is, want daer niet een stuck over is, zynde in Manilha veel geschut gebleven ende een goede partye opt fort Jacatra geleyt, daervan geen gemist can worden, dit doende sullen UEd. geen rycke retouren gebreecken.

UEd. recommandeert seer voort te vaeren met het stabileren van de generaele rendezvous ende vrede te houden met de Coningen van Jacatra ende Bantham, welcke inconpativeleycke saecken syn, doch d'Almogende heeft daerin voorsien. De middelen ende gereetschappen die tot bouwen vereyscht worden senden de heeren oock niet, daer en is niet een byle, schop noch spade te becommen, tgene tot defentie in haeste opgeworpen is, hebben gedaen met eenige schoppen ende spaden die hier een tyt lanck in voorraet gelegen hebben, ende al geconsumeert syn. De heeren gebieden ons geenige dingen van Japan tontbieden ende senden selfs niet, wat daermede voor hebben geve andere te bedencken, zeer vriendelicken versouckende dat het UEd. gelieve met den eersten herwaerts te senden groote menichte van goede bylen maer geen dosyn, werckschoppen met yser beslagen, spaden, houweelen, instrumenten om wortelen van boomen uyt te haelen, baggernetten om modder op te haelen, allerley gereetschap voor smits ende timmerluyden.

In gants Indien en syn geen smeecoolen, ende by gebreck van lont heeft men tot Jacatra van cottoene gaeren lont geslagen; als het gaeren voort is, sullen ons met fyne cleeden in plaetse van lont behelpen moeten. Siet doch eens wat schade, hetsy datter versuynt wiert, dat men ons geen lont en sent, ick bidde UEd. om de ghemeene welstants wille en wacht niet meer met allerley nootlyckheden te senden, tot dat men van hier ongeschicktelyck daeromme schryve, want het comt dan te laat, ende by UEd. can sowel als hier affgemeten worden watter van noode is.

By deese gaet ontwerp vant fort Jacatra, doch UEd. sullen gelieven te verstaen dat ons met dit werck gants niet behelpen connen; ende alsoo tselvige in haeste ter defentie opgeworpen is, en isser gants niet dat tot een goet werck te stae commen sal, daeromme zal een geheel nieuw fort ende huysinge gemaect moeten worden. Het oude groote huys is in den oorloch halff affgebroomen (om de val voor te commen) ende nu met een seyl gedeckt, waerin ons behelpen ende UEd. goederen bewaeren moeten; de rest staet mede om te vallen; ende alsoo aen de eynden vant nieuwe huys

twee bolwercken gemaect zyn, syn beyde eynden ontrent 3 voeten neder gesoncken ende het midden is staen gebleven als het was, soodat de muiren uytermaten van malcander gescheurt syn. Het fort is te cleyn om de behoorlicke huysinge daer binnen te maecken; van de vier bollewercken leggen de drye op de hoecken van een rechtsydich vierkant, maer het vierde is (nae myn vertreck uyt het fort) dicht aent oude huys dat scheeff stont gemaect, in voegen dat de voorneempste lantpunct niet geflancqueert cost worden, daerover is tusschen de twee lant bollewercken noch een cleen werck gemaect. Het nieuwe huys staet zoo dicht aen de riviere datter geen spatie resteert om een walle daer tusschen te maecken. Hierover hadden geresolveert op de westzyde van de riviere, daer de stadt Jacatra gelegen heeft, een nieuw fort te maecken, groot 46 viercante roeden, met een gracht rontsomme, dan dewyle geen volck noch gereetschappen daertoe en hebben, vreesse datter niet van vallen en zal, ende datter noch veel verlooren wercken om ons te behelpen sullen moeten maecken. Ons gebreeckt niet dan alle dinck om de negotie waer te nemen, ende op den vyandt te passen hebben alle man de handel vol. De Chineesen hout den Pangoran van Bantam aldaer op; wie sal dan een casteel ende stadt tot Jacatra bouwen; drie van onse schepen liggen voor Bantam, drie voor Angier, vyff synder doende om calck te branden, ende de resterende drie hebben met haer eygen werck de handen vol, seven schepen synder in Manilha, vyff nae Jamby, Patana ende Japan, een nae de custe van Cormandel, ende 3 jachten in de Molucques ende Amboyna. Dit is al de navale macht welke UEd. in Indien heeft ende de forten ende casteelen te landt zyn van volck seer qualick versien dat het schande is, ende sulcx qualick schryven derff, doch het moet evenwel geseyt wesen. Op thien forten die d'heeren in de Molucques houden, zyn niet meer dan 448 coppen, soo coopliden als soldaten, daeronder gereeckent alle de Neerlanders, swarten, overgelopen Spaingnaerden in dienste van de comp. wesende, ende vrye lieden. Op alle de forten ende comptoiren van Amboyna niet meer dan 194 coppen, in Banda 100, in Solor 31, tot Jacatra 340 ende op de cust van Cormandel ontrent 150, welke alle de macht van gants Indien is.

Joost Marcellis ende Verwers sullen volgens UEd. ordre passage verleenen.

Tot noch toe hebben noyt in dese quartieren eenige notabele cruyden off planten gesien, met bollen ofte wortelen die men in Nederlandt soude connen voerbrenghen. Yets voorcommende sullen UEd. toegesonden worden.

Van d'onse by den Mattaram gevangen, hebben verscheyden gecregen, clagen seer dat haer nootdruft van rys niet becommen connen; den 18. Majo waren sy noch 7 personen int leven. Ick hebbe voor desen aen den coninck van Chierebon omme haere verlossinge geschreven, daerop hy gheantwoort heeft syn beste doen zal. Wy verhoopen haer haest te becommen, alsoo de vreesse door geheel Java is. Verscheyden joncken ende prauwen commen hier daegelicx van Chierebon met alle nootlickheden aen, ende meer hebben wy te verwachten, soodat apparent is ons gerieff tot Jacatra selffs wel becommen sullen. De Mattaram ende die van Japara hadden geerne vrede met ons, maer 't hert is te groot om ons aen te soucken, ende wy en mogent niet doen (hoe wel den noot sulcx wel vereyscht) omdat de vrede najaegende alle dagen noch meer geplaecht ende veracht souden werden, daerom ist best, dat wat lyden ende ons wat behelpen om een stabile vrede te maecken, want ons volck tot Japara vermoort ende alles berooft is, doordien de roovers ende moorders haer voor lieten staen, dat wy Japara niet mochten derven ende noch grooten offer gegeven souden hebben, om vrede, alles ende hare goede gunste te becommen, gelyck syliden aen de duvelen doen, dan het is (God loff) buyten haer gissinge gegaen. Wy versoucken andermael dat het UEd.

doch gelieve eenige godvruchtige, eerwaardige, cloecke, verstandige predicanten herwaerts te senden ende geen hovaerdige, ongeschickte, onwetende idiotten, gelyck eenige dienaers geweest syn. Tis beclaechlick ende jammer dat de godsdienst niet beter waergenomen noch gehanthaeft worde. In Batchian syn verscheyden christenen, maer men weet daer van kercke, leere noch oeffeningh. In Amboyna gaet de christelicke religie door gebreck van leeraeren mede aff, ende de moorsche is toenemende. Geschickte jonge lieden, die van goet leven, van goeden aert, goeden geest ende volcommentlick geresolveert ende gesint zyn, langhe jaeren int landt te blyven, dienen hier gesonden te werden, off tis beter dat achter blyven, want anders haer tyt uyt is, eer de taele connen leeren, ende eenige dienst doen. Het moeten rechte herders ende geen huylingen wesen, die niet naer Indien en vaeren om gelt te verdienen ende dan datelick weder te keeren, maer om den Heere te dienen, ende d'Indianen tot het christen gelove te bekeeren; alle die tot noch toe in Indien geweest zyn, hebben soovele niet gedaen dat de christenen int christen gelove souden onderhouden, ick laete staen dan andere bekeeren souden, ten schort aen de materie niet maer aen de meester. Van dominé Hulsebos ende Danckaert hebben goede hope, maer twee persoonen connen maer twee plaetsen becleeden ende bedienen.

Nevens dese gaet memorie van verscheyden nootlickheden, die hier hooch nodich syn, UEd. gelieve ons van alles te versien.

Alsoo den Pangoran van Bantham nae de gedaene insinuatie ende binnen den gesetten termyn sich vrient noch vyant heeft willen verclaren, maer tot syn verderff persisterende blyft, om ons langer te treyneren, hebben d'onse voor Bantam leggende, volgens voorige resolutie ende onse ordre den 2. deser de visschers aengetast, ende dewyle anders recht noch reden van Bantham te becommen is, maer sy lieden ons geerne met den peper souden dwingen, Jacatra te verlaeten ende haren wille te doen, sullen wy vervolgen Bantham na vermogen te benauwen, d'in ende uytvaert te beletten, tot dat recht becommen ende de questie door d'een ofte d'ander middel geeyndicht zy. Tis apparent dat de crych winnen sal, die het langst harden kan, hierover zyn van meeninge (alsoo wel weten anders niet te recht comen souden) de saecke met Godes hulpe ten uyttersten uyt te voeren. Wy hopen dat het niet lange duyren zal, doch soo tgeviele dat het den Pangoran langer harde dan ons lieff zy, zullen UEd. interim haer dienen te behelpen met de peper die noch op voorraet hebben, ende van andere quartieren becommen sullen, daervan als noch geen seecker advys geven connen.

In ons fort Jacatra den 5 Augusty a° 1619.

AFLATEN DER DOMKERK.

Dit zyn alzulcke gratien ende aflaten als der kercken den Dom tUtrecht, uyt den heyiligen stoel van Romē verleent zyn, van veele Pausen, Cardinalen, Eertsbisschoppen, Bisschoppen, Patriarchen ende andere geestelicke prelaten.

In den eersten allen kersten gelovigen menschen staende in den staet der graciē, die haer aelmisse geven, ende haere behulpelicke handreycken totter tymmeringhe der kercke voorsz. wert verleent van onzen H. vader de Paus uyt den stoel van Romē, twee jaren ende C ende LXXX dagen aflaets.

Item noch uyt denzelven stoel van Romē III jaren ende III karenen.

Item noch van Cardinalen, Legaten, Eertsbisschoppen ende Bisschoppen VII jaer MCCCLXX dagen aflaets ende XII karenen.

Item Paus Clemens die vierde geeft van gezetten penitentie, allen den genen die op den Kersmisse dach ende op Sint Martyns dach, ende zeven daghen na elcken hoochtyt voorsz. die kercke den Dom met haere aelmissen ende gebeden versoecken, elcke elck sdaechs C daghen aflaet.

Item Paus Nicolaus den vierden geeft allen den genen, die op die vier hoochtyden van onzen lieven Vrouwen, van Sinte Martyn, van Sinte Pontiaen, ende van Sinte Maria Magdalene, ende acht dagen na elcker hoochtyt voorsz. die kercke ten Dom voorgen. mit haren aelmissen ende gebeden versoecken, elck sdaechs een jaer ende XL daghen aflaets van gezette penitentie.

Item geeft noch Paus Bonifacius die achte, op alle onze lieve Vrouwendach, Kersdach, Sint Meertensdach, onzen lieven Hemelvaertsdach, Pinxterdach, Kerckmisdach, ende acht dagen na elcken hoochtyt voorsz., elck sdaechs een jaer ende XL dagen aflaets van gezette penitentie.

Item Bonifacius die negende Paus, geeft dry jaren ende dry quadrenen allen den genen die haer aelmissen geven tot hulpe van tymmeragie.

Item Paus Eugenius die vierden geeft vier jaren ende vier quadrenen, item diezelfde paus gebiet, dat men geen aflaten, ofte eenige andere gratien in den bisdom van Utrecht vercundichen en moet, sy en sullen eerst deurzien ende toegelaten worden van de heeren Decken ende Capittel ten Dom voorsz.

Item gebiet die paus voorgen. alle Cureyten ende Kerspelpapen, dat zy haren ondersaten in haren siecten en andere in den biechten ende op ten preekstoel vermanen zullen, dat zy van haren goeden den tymmeringe der kercke voorsz. te hulpe comen, ende alle onrechtvaerdige ende asper goeden, die men nyet en weet wy zy toebehoren derzelver timmeringe geven ende seynden zullen.

Item werden van denzelven stoel van Romen voorgen. allen den voorzeiden menschen quyt gegeven ende verlaten alle vergeten zonden, vergeten penitentien, gebroyken ende ongehouden geloofden, ist zaecke dat zy daernaec die zelve geloofden wederhouden ende nagaan, vader ende moeder vertoornt ende misdaen te hebben sonder geweldige hant daer aen te slaen, haestige ofte in boerte gesworen eede, werden hun lieden uyten barmharticheyt Godts oock vergeven.

Item Bonifacius die negende paus die gebiet dat men allen onthouden thienden, gestolen goederen, woeker goedt, ende alle andere onrechte goeden die qualycken vercregen zyn, ende aesper goeden die men nyet en weet wien dat zy met rechte behoren, geven zal totten timmeringhe der kercken voorgesz. ende daer zullen zy van absoluteert wezen.

Item Bisschop Jan van Diest heeft gegeven den kercke ten Dom voorsz. dat alle de priesteren die van wegen der kercken ten Dom voorgen. daertoe geschicht worden, dat zy den menschen die haer aelmissen geven totten tymeringhe voorsz., by raide der priesteren voirgen., alle bevaerde ende andere geloofden die zy geloofd hebben, af mogen nemen, ende in andere deuchdelycke wercken verwandelen mogen ende daarvan absoluteeren, alsoo verre als sy die nyet wel gedaan en kunnen, wtgenomen die bevaerden tot Jerusalem ende tot Romen.

Item heeft hy geboden allen priesteren, geestelick ende weerlick, die in den stadt ende in den crysdom van Utrecht geseten zyn, dat een ygelick priester alle maent een misse lezen zal voor den levenden, ende een ander voor den dooden die haer aelmissen totter tymeringhe voorsz. gegeven hebben.

Item wert noch verleent uyt den heylichen stoel van Romen, dat alle menschen die in de Bruerschap ofte Zusterschap van Sinte Martyn die patroon is van den gemeenen crysdom van Utrecht ontfangen werden, ende haer aelmissen jaerlicx geven totten tymeringhe voorsz., dat zy deelachtich zyn alle den missen ende andere getyden gebeden, ende alle den deuchdelycke wercken, die dagelicx gedaen werden in den stadt ende in den ganschen crysdom van Utrecht van allen priesteren ende van alle andere geestelicken personen by daghe ende by nachte tot allen tyde.

Naer copy uit de eerste helft der xvi eeuw.

STAATKUNDIGE BRIEVEN

UIT DE JAREN

1590—1599.

I.

Erentfeste frome Hoochgeleerde.

Alsoo corts naer toverlyden van zyn G. van Nyeunaer h. m. noodich bevonden es te procederen tot electie van eenen anderen stadthonder, alhoewel tselve om merckelicke redenen voor eenen tyt opgehouden es, ende dat wy middelre tyt om die saecke te prepareren, deur eenige onse gecommiteerden hebben doen concipieren dinstuctie met tghen daarvan dependeert, daerop men metten toecommenden gouverneur soude mogen handelen, welke concepten wy in onse vergaderinge gelesen ende bevonden hebben mette voorgaende weynich te discreperen, sonder nochtans dselve te besluynen, maer allvoorens goetgevonden, die gemeene staten van desen lande daerop specialick te beschryven, omme dselve concepten te hooren leesen ende voorts vuyterlick te ar-
resteren. Item alsoo hooch noodich is te verkysen een persoon, die men tot stadthou-
der soude mogen aennemen, ende dat daerop in onse vergaderinge gecommuniceert,
ende veele heeren tegenwoordich in dese landen wesende, voorgeslagen synde, well
schynt dat veele geneycht souden syn te handelen metten hooch ende welgebooren
graeff Maurits van Nassauw, stadthouder ende gouverneur van Hollandt, Zeelandt ende
Westfrieslandt, omme vuyterlick daerop, ofte eenige van de andere heeren te advise-
ren ende resolveren.

Hebben wy die gemeene staten van den lande van Utrecht doen beschryven tegens Don-
derdach den v February toecommende, des voornoens te negen uren in der staten ca-
mere, UEd. versouckende mede aldaer ten daghe, ure ende fyne voirs. te willen erschynen.

Hiermede zyt Gode bevolen.

Geschreven tUtrecht den xxx. January 1590.

Ter ordonnantie van de staten van de lande van Utrecht,

(get.) GILLIS DE LEDENBERCH.

Opschrift: Erentf. Hoochgel. fromen Mr. Floris Thin,
Advocaet van de staten van de landen van
Utrecht.

Naar het origineel.

II.

Myn Heeren.

Desen voornoen es alhier tydinghe gecomen, dat zyn Excell. van Nassauw, de stadt ende castele van Breda op saterdach lestleden innegenomen heeft; maer alsoo deselve tydinghe alleen quam deur seeckeren huysman, hebben ons dacrop nyet dorven vertrouwen, om UE. de tydinghe over te schrijven, dan alsoe desen nanoen dezelve tydinge, soo door boden als andersins gecontinueert wordt, in der voegen, dattet alhier voor waerachtich gehouden wordt, hebben niet willen laten UE. daarvan by desen expressen te adverteren. De particulariteyten en accorderen noch overall nyet. Dan men seyt, dat syn Excellentie binnen de stadt oft casteel personelyck soude syn geweest ende aldaer goede chier gemaect soude hebben. Hier syn brieven gecomen, die men seyt wt het leger voor Breda geschreven te syn by denghenen, die 't exploit hebben helpen beleyden, deselve gesien hebbende, sullen u een naerder bescheyt ende meerder particulariteyt overschrijven, middelre tyt sullen UE. met ons den heere Godt Almachtich loven ende dancken van syn genade, hem biddende, dat syn Goddelyke wille sy, daerinne te continueren. Ende anders op dit pas nyet hebbende, sal neffens myn dienstige erbieginge tot u Edele, Erentfeste, etc.

Gescreven in 's Gravenhage desen 23 February 1590. Stilo veteri.

UE. ghoetwillige vrunden en medebroeders,

NICLAES VAN BERCK, FLORYS THIN.

Hiernaer syn verscheyden brieven gecomen vuyt de Cluynder gescreven, ende onder anderen een aen den griffier Aerssens, daer van copie by desen gaet, confirmerende de voorn. tydinge, daer oock noch veel meer toegeseyt wort, te lang te schrijven. Hiernaer hebben noch brieven gelesen by Jacob Pauls, gisteren wt Dortrecht gescreven aen den president v. d. Myle, die deselve tydinge confirmeert met eenige particulariteyten, ende daeromtrent allomme gevyert is.

Naar het origineel.

III.

Myn Heer.

Dezen morgen zyn alhier aengecomen de huysvrouw van Lubbert Hessels ende Laurens van Everding, die aen ons versocht hebben, dat wy, soeveel mogelyk waere, soude willen bevoirderen de verlossinge van heurl. mans, ende hebben ons des naer noen verthoont de requeste hierinne gesloten, die sy van meeninge waeren de heeren raeden van staeten te presenteeren; ende naerdatt wy d'saecke onder ons ende met de heere Barck in deliberatie geleyt hadden, hebben nyet geraden gevonden dat de voorsz. requeste den voorsz. heeren raeden gepresenteert zouden werden, maer dat zoe zy haer mans wisten onder de conditie ende restrictien in de voorsz. requeste vervat, loss te crygen, dat zyt selve aen UE. zouden versoucken, die wy nyet en twyffelen, ofte soudent heurl. begeerte gheerne bevorderen, gelyck wy ons oock laeten duncken dat de raeden van staten aldaer hem oock geerne bevorderen sullen, mits vooral versekert zynde, aler de soldaten los gelaten worden, dat de voorsz. gevangenen los ende vry syn ende op redelyck ransoen losgelaten sullen worden, ende hebben oversulcx goetgevonden, dat wy de voorsz. vrouwen weder aen UE. soudent renvoyeeren, ende daerby vougten onsen advyse, te weeten, dat wy sooveel ons aengaet goet soudent vynden, doch onder correctie van UE., dat de supplianten haerl. versoeck soudent verleenen

ende de acte daertoe dienende, alhoewel wy ons laeten duncken, dat de viant naer luyt syns scrivens, tot sulcx nyet en zal verstaen, dan schynt dat de vervoer deses ofte geene toesegginge gedaen souden syn; alhier syn by de raden van staten brieven gedecerneert aen allen capiteynen, colonellen, etc., die eenige gevangenen borgheren van den vyandt souden mogen hebben oft naemaels crygen, dat se die niet en relaxeeren, maer in strikte gevangnisse houden, totdat by die van den rade anders daerop geresolveert soude wesen, om te besien of men by sulcken middel soude kunnen maecken, dat de gevangenen soe van Utrecht als Amersfoort ten minsten op redelyck ransoen los souden kunnen geraecken; die van den rade souden copie van de voorsz. brieven aen UE. oversenden; soe verre sulcx niet gedaen en is, sullen die metten eersten schicken off zelfs medebrengen; de generaele staeten hadden gheerne gesien, dat de raeden van staten aen den grave van den Berge geschreven hadde, dat hy soude maecken de gevangenen wel te tracteeren en op redelyck ransoen hen te setten, of dae zy geoorsaecht souden wezen die gevangenen van 's vyants zyde in gelycke manieren te tracteeren, maer en hebben zulcx nyet goetgevonden, laetende haer beduncken dat UE. sulcx behoren te scriven, ende soe sulcx scrivens gheen vrucht soude mogen doen, dat zyluyden alsdan zouden schryven, welck advys wyluyden nyet goet en vinden, soe overmits willende ons wel verskert houden, dat het gansch geen profyt soude doen, als oock dat het te lanckwylich werck soude wezen, sullen daeromme aenhouden, ten eynde die van den rade selver scriven ende oock naerder adviseeren, of daer eenige andere bequaeme middelen bevonden soude mogen worden, omme de borgeren van Utrecht ende Amersfoort te mogen helpen, daeromme wy de vrouwen geseyt hebben, dat wy goet souden vinden, dat si de brieven ofte stucken van UE. soude ophouden tot onze wedercompste, ofte tot dat wy ander bescheyt geschreven sullen hebben; wy worden seer geurgeert dat UE. haer rekeninge opten eersten gelieven gereet te maecken ende over te schicken omme metten eersten gedaen, gehoort ende gesloten te worden. UE. sullen daeromme sulcx metten eersten moeten doen, soe die van Hollandt haer rekeninge van vier jaeren al overgelevert hebben, waervan de II. all gehoort ende gesloten zyn, waer naer die van Zeelant sullen volgen ende dan UE., dewelcke soe nyet gereet en souden mogen wezen, sall seer over UE. geroepen worden, alsoff de gemeene zaecke daerdoor grootelycks verachttert worden; wy hebben communicative geseyt, dat UE. nyet en verstaen, verder reeckeninge te doen dan van October 88 tot April toecommende incluys, ende zoeveel de voorgaende jaeren aengaet te mogen volstaen met sulcke reeckeninge, alst jaer voorleden omtrent deze tyt UE. met de raden van staten ende generaele staten geacordeert syn geweest; indien UE. metten eersten aen den heere Heermale conde oversenden staet van onze consenten ende uytghaven soude zeer goet zyn, mits dat by den uytghaven gespecificeert waeren aen wie die gedaen waeren; ende dye tot geen ander eynde dienende, sullen neffens onse dienstige eerbiedinge UE.

Myn heeren Godt almachtich bidden deselve te sparen in voorspoedige regeringe. Geschreven in 's Gravenhage desen XVI. Marty 1590, stilo veteri.

UE. goetwillige vrunden ende medebroederen,

JOHAN VAN DUVENVOORDE,
GERARDT DE RENESSE,
BERNT STELL,

NICLAES VAN ZUYLEN,
DIRCK CANTER,
FLORIS THIN.

Opschr.: Myn heeren, myn heeren staten 's landts van Utrecht ofte haeren gedeputeerden tot Utrecht.

Naar het origineel.

Recep. 8 Marty 1590.

Edele, Erentfeste, wyze, hoochgeleerde, zeer voorsieniche heeren, ick hebbe UE. missive van den XIII dezer den XVI daeraenvolgende ontfangen, nopende onsen borge- ren ende van Amersfoort in beswaerlicke gevanckenisse tot Deventer leggende, waer van UE. verhoopt hadden, dat nu al eenige vruchtbare resolutie, soe by die Generale Staten als Raden van Staten genomen soude hebben geweest, tot vertroestinge van de arme gevangen ende tot ontlastinge van de importuniteyten ende moite, die UE. dage- licx aengedaen worden by die van Amersfoort ende de huysvrouwen van onze gevan- genen medeborgeren, twelk oock niet door versuym ofte vergetenheyt noch van myn heere Heermale, noch van myn tot nochtot gedelayeert is geweest, zoe UE. sal gelieven hier nae te verstaen. Want zoe haest myn heer Heermale UE. sryven van den III dezies ontfangen hadde, heeft hy terstont aan de raeden versocht, dat hun E. soude gelieven te sryven, aen graef Herman opdat die borgeren van Utrecht ende Amersfoort mochte gestelt worden op een temmelick ende lydelick rantsoen, ende dat die borgers niet te verlycken en waeren tegens sulcke moordtbranders ende straetschenders als tot Utrecht in gevanckenisse gehouden worden in conformite van UE. sryvens, waertoe myn heeren van den raede voir dese reyse niet en hebben kunnen verstaen tot onsen grooten leetwezen, alsoe sy haer verseeckert hielden dat graef Herman niet meer op haer sryvens achten en souden, als hy opt sryven van de Staeten van Utrecht ge- daen hadde, twelck haer autoriteyt zeer prejudiciabel soude syn, ende den vyant deselve doen dispecteeren; daernaes is by den Generaele Staten goetgevonden wt bege- ren van myn heer Heermale ons versoeck te laeten resumeeren bij haer E. Griffier Aers- sen ende den Rade van State andermael voordragen, als dat zy bevonden 't aengeven van de Staten van Utrecht, tot vertroostinge van haere gevangen borgers in goede redenen te bestaan, ende dat daeromme die versochte brieven aen graef Herman by den raede niet en behoorde geweygert te worden, waerop de raide andermael verclaer- den te persisteren bij haer voorgaende resolutie, ter presentie van zyn Excell. die mede van gelycke van sulcke opinie was, hoe wel ick geerne gesien hadde, dat sy ten regarde van de generale staten ende onze provincie in onzen versoeck bewillicht ende geconsenteert hadde gehadt; niettemin zo hebbe myne heeren van den rade brie- ven doen depecheren aen alle gouverneurs en capiteynen van Bergen op den Zoom, Breda, Worckum, Heusden, Thiel ende andere plaetsen, denselven ernstelyck belas- tende, dat zy geen borgeren uyt vyanden lande, by haer tegenwoordich gevangen, ofte die als noch gevangen sullen mogen worden, op ranson sullen loslaten ofte in eeniger wyze met denselven handelen, sonder voorweten ende believen van den rade, op dat die selve getracteert worde ende sitten blyven gelyck onze borgeren, twelk graef Herman eer ende meer tot compassie ende bevrydinge van ons borgeren brengen sal, dan alle sryvens, tsy oock van wye het zy. Ende zoe wy gisteren avont oock ver- staen hebben uyt seekere requeste gepresenteert van wegen die weduwe van capiteyn Tiel, mede gevanckelick sittende binnen Nymegen, in gelycke gestelt als onze borgers, dat tot Arnhem veel borgeren ende soldaten van Nymegen gevanckelick inne gebrocht syn, hebben terstonts aen cancelier ende raden in alderyl een poste afgeveerdicht ende den zelve scerpelick vermaent, dat zy den gevangenen geen ransoen en sullen accor- deeren of haer loslaten, ten zy die burgers van Utrecht ende Amersfoort eerst op behoorlick ransoen nae haer qualite gestelt sullen syn, ende dat zy wyders daerinne niet en handelen sonder onsen voorweten ende consente, ende ick en soude niet onge- raden vinden, dat UE. mede an die van Aernem tot desen fyne in alderyl sryven ende

versochte, dat sy die gevangen van Nymegen wilde ophouden ende tracteren als men ons borgers doet, twelck ick verhopende soude, dat onse borgers tot soulagement ende verlossinge strecken ende sonderlinge profiteeren sal: wyders en is alhier van deze zaecke niet te verwachten, soe UE. breder verstaen sullen van de gedeputeerden alhier tegenwoordich zynde, die UE. naerdere middelen zullen ontdecken, duer die welke onse borgers sullen geholpen kunnen worden, tot dewelcke ick myn referere. Voorts sal UE. gelieven te verstaen, dat zyn Excell. by den Generaale Staten geconsenteert zyn VI^m L. tot een vereeringe ende recompense den capitainen ende soldaten te doene tot LXXVI^m thoe, die int turfscip geweest zyn, deur welke het casteel tot Breda ingenomen is geweest, waerthoe die staten van Hollandt haer quote alrede gefurneert hebben, ende dandere provintien gelooft van gelycke te zullen doen; syn Excell. heeft myn gister avont vermaent, dat ick UE. sulcx mede aenscryven soude niet verhopende, dat by ons daerinne swaricheyt gemaect soude worden, twelck ick onsen anderen heeren gedeputeerden gecommuniceert hebbe, die mede geen swaricheyt daerinne en maecten; onze quote bedraecht in de VI^m L. ter somme van drie hondert acht en tnegentich L. veerthien schellingen; ons sal UE. daerinne gelieven mede te consenteeen, ende die penningen veerdich doen maecten ende deselve opt aenstaende scryven van myn heer Heermale ende het overseynden van die dechargie die hem alrede geleverd is, alhier te bestellen.

Aengaende dobligatie van den heere van Rysoir sel ick metten ontfanger van Hollandt spreken, ende sal UE. myn wedervaren daernaec laeten weten.

Edele Erentfeste, wyze, hooggeleerde, zeer voorsienige heeren, ick gebiede my zeer dienstelick in UE. goede gratie, biddende Godt Almachtich UE. te willen sparen in een lang, gesont, geluckzalich leven ende voorspoedige regeringe. Wt s'Gravenhage dezen XVII. Marty stylo novo.

UE. Dienstwillige vrunt ende medebroeder

NICLAES VAN BERCK.

Myn heeren gedeputeerde tot de delatie van den gouvernemente syn als noch welvaerende, sy syn gisteren avont by syn Excell. ten eeten geweest.

Opschr.: Den Edelen Erentfesten, vromen ende zeer voorsienige heeren staten van Utrecht ofte haeren gedeputeerden, myne besondere gunstige goede vrunden ende medebroeders tot Utrecht.

Naar het origineel.

Recep. den XVIII. Marty anno 1590.

V.

Myne heeren, ick heb UE. dese voorleden dagen gescreven, dat zyn Exc. was aenhoudende om te hebben een extraordinaris vereeringe voor de 76 soldaeten, die hem hebben laeten gebruycken tot het heerlick ende dangereux exploit van Breda, oick tgene by de heeren raeden van staten, by maniere van raminghe, daertoe voorgeschlagen was, mitsgaders die communicatien in de generaale staten daerop gehouden, zeedert als op zaterdach lestleden 'savonts, is eyntelyck geresolveert te maecten een repartitie, ten eynde voorsz. van VI^m L. over die III contribuerende provintien, ende dat opt welbehagen van onze respective principalen, doch mit vast vertrouwen, dat dezelfde geen zwaricheyt maecten zoude die aen te nemen ende te betaelen, zoe ten respecte van een zoo vroom ende onvertsaegd stuck by heml. mit soo groote perickel

gelukkig te wege gebracht, als om anderen t'animeeren om diergelycke aenschlagen voor te wenden, te bestaen ende uyt te voeren; ick heb tselve met onse aenwesende heeren UE. gedeputeerde gecommuniceert, die verstaen dat ze ontwyffelick wel een extraordinaris vereeringhe waert zyn, ende verdienen te hebben, ende daeromme te minder swaricheyt hierinne behoort gemaect te worden, UE. sal gelieven daerop te resolveeren mitten iersten; die drye duysent gulden zollen verdeylt worden by zyn Excell. nae meriten van een yegelick, ende sullen daerenboven vereert worden elcx met een medaille van XXIII L., maeckende over die 76, XVIIIe XXIII L., die principale schipper XIIe L., waervan het derde part comen zel tot laste van de provincien, facit hier IIIe L., die reste uyt brabantse contributie te betalen op twee half jaeren, die twee jonge schippers elcx tot laste van de provintien IIIe L. compt hier VIIe L. ende noch IIe L. uytte brantschatten ende op termynen als vooren.

De vierde schipper zal hebben die resteerende penn. van VIe L.

Die lyffpensie voor de voorsz. schippers zullen gebracht worden op den staet van der oorloge.

Voorts heb ick hyden ontfangen UE. brieven, belangende die gevangen borgeren die ick mitten aenwezende heeren UE. gedeputeerden gecommuniceert hebbe, gelyck ick deselfde mede verthoont hadde tgene in die zaecke gedaen was, mitte schriftelycke resolutien van den raede van staten daerop genomen, ende hebben ons die huysvrouwen van de voorsz. gevangen hyden zeer aengehouden om eenige vruchtbarige resolutie, ende is na eenige communicatie hier onder die aenwezende heeren goetgevonden, ghelyck UE. uyt de brieven van den advocaet Thin, den voorsz. huysvrouwen aen UE. mede gegeven zyn, zullen verstaen, waertoe ick my referere, mitsgaders tghene die voorsz. aenwezende heeren thaerder wedercompste aldaer zullen weten te rapporteren.

Nyemaer uyt Vranckryck loopen hier verscheydelick, doch die meeste, dat de Co. een grote slach gewonnen heeft tegens die Ligeurs, alwaer de grave van Egmont gevangen soude wezen ende continueert deze tydinge, zoe over Brabant als over zee uyt Vranckryck, alwaer in de zeesteeden zeer geviert ende triumphie bedreven is, dat den vyant zich versterckt tot Duffelen ende die Spaegnaerden noch muytneren tot Cortryck ende daeromtrent, continueert noch; Ste Aldegonde die in Engelandt gesonden was mitte gedecifreerde brieven van de Co. van Spangien, gaet van daer by advise van hare maj. aen den Co. van Vranckryck, gelyck oock hare maj. sendt hare gedeputeerden nae Duytslant, als UE. uytte bygaende copie zullen connen verstaen, waermede ick my gebiede aen UE. denselven den Almachtigen beveelende. Gegeven in den Hage desen 26 Marty 1590, stilo novo.

UE. dienstwillige medebroeder,

FLORIS HEERMALE.

Opschr.: Aen myn heeren, heeren die staten 's lants van Utrecht oft haeren gedeputeerden tot Utrecht.

Naar het origineel.

Recep. 18 January 1590.

VI.

Myn heeren, alzoe die continuatie van den raede van staten, gedecreteert den vi December lestleden, stilo novo, op gisteren den XII Aprilis expireerde, ende dat eenige van de aenwezende provincien nyet gelast en waren om eenighe veranderinge daerinne te doen, is dezelfde noch wederom andermael gecontinueert tot den eersten Juny naest-

comende, stilo novo, ende zal midlertyt aen de respective provincien gescreven worden, ten eynde haer gelieve te resolveren op de veranderinghe van eenighe persoonen (zoe zy zulcx verstaen zouden te doen,) nae inhoud van de originele instellinghe van de voorsz. raeden ofte continuatie van deselve, haerl. respective gecommiteerde raeden van staten, mitsgaders opte resumptie ende ampliatio ofte restrictie van haerl. instructie, ende deselve tytelyck inne te brengen tegens den voorsz. iersten Juny ierstcomende; ende alhoewel UE. voor myn vertreck daerop genouch geresolveert ware, zal deselve gelieven my te doen oversenden die geresumeerde instructie, daer ick my zal hebben na te reguleren, mitsgaders vant gene UE. noch gelieven sal mogen daer of ofte by gedaen te hebben.

Voorts zoe is ons gister by die van Hollandt alsnu presideerende afgevraecht, of wy gelast waeren opt versouck van die van Geneven in den winter gedaen, ende de respective provincien aengeschreven, zoe zy, te weeten die van Hollandt verclaerden bereyt te wezen, beneffens d'andere provintien haer resolutie dienhalven t'openen, ende zoe d'andere verclaerden gheen resolutie daerop sonderling gevordert te hebben by hun principalen, overmits de goede tydinge vant ontsset der voorsz. stadt wordt versocht, dat wyt als noch doen wilde, sonder nochtans dat men ons seyde, dat die gelegenheid van de voorsz. stadt zulcx was vereysshende, hebben daeromme nyet willen laten UE. daarvan tadverteeren, en zal desnyetemin (ist doenlick) verneemen, wat resolutie die van Hollandt daerop genomen mogen hebben, ende wat redenen hem moveeren om tselve te provaneeren, etc.

Noch hadde UE. by haer missive gerecommandeert het versouck ende presentatie van de oversten Alardt Clandt te doen aen de generaele staten deur zynen Agent Hans Hinckel, waerop gisteren mede geadviseert wesende, is tselve offgeslagen, alzoe die consenten van de contributien extraordinaris noch nyet innegebracht syn, ende men nyet en verstaet eenich volck int landt te doen comen zonder dat ierst op hun onderhoudt gedisponeert zal wesen; hier worde wel verstaen dattet voordeel wesen zoude welgewapende cyschvolck aen te houden ten respecte van anderen die men noch soude van nyeus gaen lichten ende wapenen, ick heb daerinne gedaen gelyck UE. my belast hebben, dan tis om redenen oft immers pretext voorsz. afgeschlagen geweest, oft noch wederom vervat zal worden en weet ick nyet.

Voorts myn heeren, alzoe die generaele staten in de voorleden somer genouch overcomen zyn, mitte heere grave van Solms opte somme van ix^m v^c L. in voldoeninge van alle zyne G. pretensien ende van gelycke mitten grave van Valckensteyn opte somme van iiii^m iii^c L. ende geraempt is dieselve tassigneren opte contributien ende verdingen van Brabant, ende van de voorsz. heeren wegen zeer sterck nu aengehouden wordt om prompte betalinge van de voorsz. penningen, off immers dat (alzoey gemolesteert worden van hun respective crediteurs) ende dieselve mitte assignatie voorsz. nyet tevreeden willen wezen, myn heeren de generaele staten hun credit als borgen voor de voorsz. somme soude willen strecken eenen yegelyck nae hun quote, om zoe hun crediteurs beter daermede te stillen, ende ick my daertoe nyet gelast vinden zal UE. my gelieven tadverteeren wat zy verstaen, dat ick van harentwegen hierinne sal hebben te doen; van gelycke versouckt de heere van Dorth betalinge van zes maenden gaige tot hondert daelders smaents, dat hy als gouverneur binnen Rhyberck gecommandeert heeft zeedert het overlyden van den oversten Scheinck, waertoe schynt dat die van Hollandt wel verstaen zoude egeen repartitie van ix^c L. consenteeren zoo die andere provincien daertoe zoude willen verstaen. UE. oft immers eenige van heml. is kennelyck dattet een treflick edelman is, die alle zyne goederen by de gemeene

zaecken opgeseth heeft, ende thans oock zeer by my als UE. gecommiteerde aenhoudende is, ten eynde voorsz., zulcx dat ick nyet en heb connen afweren derhalven aen UE. te scriven, om haer goede geliefte hierop te verstaen; van gelycken versouckt den oversten Groenevelt, als verlaten hebbende om den dienst van den lande meest alle zyne goederen, eenich maentel. onderhout, ende alsoe hy hem acht genouch een ingeseten of gesproten uytten lande van Utrecht, laet hem voorstaen, dat UE. hem in desen gunstelick toegedaen soude mogen wezen, ende zoe UE. my daertoe nyet geauthoriseert en hebben, zoude my aengenaem wezen UE. meeninge derhalven te verstaen, te weten, of ingevalle die heeren generaele staten hem eenich maentel. tractement tot laste van de generaliteit toeleyden, off ick van wegen UE. daerinne zoude mogen consenteeren.

Belangende die tydinge van Vranckryck, continueert die victorie, die zyne maj. tegens die liguers gehadt heeft den XIII. Maert, hoewel hier noch gheen scriven uyt Vranckryck gecomen is, overmits den contrarie windt, dan ick sende beneffens dezen zeeckere copien betreffende, waervan eenige uyt Engelandt gezonden zyn, mit brieven van den XVI. ende XXVIII.; van daer wordt mede verscheydelyck gescreven van de armade van Spaengen, enige achtende dat ze desen jaere nyet uytrechten, dan alleen die frontieren van Spangien ende navigatie van Indien bevryen sal, zoet nyet subject wezen zoude de loi salique, aengesien anderen dat ze op Brittanien gaen zal soe den coninck van Spangien daertoe recht pretendeeren zoude van wegen zyne dochter, dat tselve van eene dochter aen die van Vallois gecomen soude wezen; andere zeggen, dat de voorsz. armade op Engelandt oft Ierlandt zoude comen, ende heeft sulcx hare maj. op alles ordre doen stellen, ende oock den oversten Morreys gesonden naer Ierlandt, immers geresolveert hem derwaerts te zenden, hoewel die resolutien daer alle daechs verandert worden nae d'advisen ende occurrentien der saecken.

Ortel schryft mede datter een jonck engelschman wesende van de kelder van haere maj. gevangen was, omdat hy haere maj. meynde te vergeven in haren dranck, hy worde ten zelvendage, als hy, Ortel, schreef, zeer gepynicht om zyn complices topenbaeren, ende by wye hy tot dit feyt geinstrigeert was geweest, scrift mede dat doctor Clercq overleden is, oick Burchgraeff.

Van hier te lande hebben wy anders nyet, dan wordt geseyt, dat den vyant zich sterckt van volck voor Breda, ende dat hy noch verwacht twee regimenten knechten, die omtrent Carpen gelegen hebben, men seyt oock dat hy een brugge omtrent tot Heyden over twater geslagen soude hebben ende poogen die vaert toe te paelen, maer tis qualick te gelooven dat hy hem voor Breda vast leggen zal; ten aenzien van de victorie des Co. van Vranckryck, oock veel min zoe twaer is dat de Co. van Spangien aengenomen soude hebben de protectie van de croon van Vranckryck opte conditien, vervat int sommier accoort, waervan copie by desen gaet, tot allet welcke ick my refereere, UE. den Almachtigen bevelende. Geschreven in den Hage. desen XIII. April 1590. Stilo novo.

UE. dienstwillige medebroeder,

FLORIS HEERMALE.

Belangende die requeste van Neeltjen Jasp. Pouss. die grofsmits weduwe ende Cornelis Jan van Doorn, en weet ick UE. nyet te rescribereen, overmits d'absentie van van der Does die noch in Overyssel is, alhoewel ick anders weynich apparentie seye van yet vruchtbaerlick t'obtaineeren.

Uytte brieven van de heeren generaele staten ende de copie daerby gaende, sullen

VII.

UE. vernomen hebben de clachten van die van Gelderlandt, belangende het schanssen tot Woudenberch; my dunckt dat ze nyet alleen den vyant nyet keeren en willen, maer oock nyet lyden mogen dat die by anderen gekeert wordt ende insgelycx hem nyet alleen en excuseeren van nyet te contribuieren, maer oock dispositie willen hebben van temploy van hun naegebuieren penningen, doch die heeren staten en connen nyet min doen, dan hun clachten over te zenden aen UE. ter instantie van hun gedeputeerden tot deser vergaderinge; UE. sullen die mit goede gefundeerde redenen mogen beantwoorden aen de heeren staten generael zoet denzelven gelieft.

Opschr.: Aen myn heeren de heeren staten 's landts van
Utrecht oft haer gedeputeerden tot Utrecht.

Naar het origineel.

VII.

Myn heeren, gyster heb ik UE. geschreven ende verstaen hebbende, dat de post noch hier is, heb niet willen laten UE. te verwittigen, dat de heere Oldenbarnevelt my desen morgen geseyt heeft, dat zyn Excell. wel van meeninge soude wezen, hem int eynde van deze of beginsel van de naestvolgende weecke aldaer te comen, alhoewel tzelve noch nyet en was gearresteert, als ick nader zekerheyt zal hebben, zal van gelycke UE. daer van advertieren, die midlertyt mogen achten dattet nyet lange aenloopen zal, off zyn Excell. zal hem derwaerts vervouchen ende moegen verdacht wezen om dezelve behoirlicken te ontfangen etc.

Huyden heb ick gesproken den burgmeester ende pensionaris van Middelburgh; stracx van daer comende, seggen alle beyde, datter in Zeelandt verscheyde tydinge gestrooyt is geweest, zoe vant overgaen als oock vant overvallen van Paris, maer datter ghans nyet sekens van en is, ende dat die tydinge ghans verflaewen, zoe men zeedert ende nae die victorieuse bataille wyders nyet zekers gehad en heeft vant geene datter nae gevolcht mach syn, datter wel spracck was, dat die van Parys versocht hadden hem over te geven aen den Coninck onder zekere conditien, dan dat zyne maj. nyet goetgevonden hadde die zelfde t'accepteeren, wat er van is en weet ik nyet, ende UE. zullen my vergeven, dat ik dusdanige onzekere nyeumaer overscrive den cenen brief mit den anderen discorderende, twelck ick in voorleden tyden zoe lichtveerdelick nyet en plach te doen, dan zoe eenige onder UE. my t'andere tyden geseyt hebben, dat ick alle nyeumare behoirde over te scriven, ende toirdeel daer van aen andere stellen, achte dat deze myne gehoorsaemheyt my ten besten afgenomen zal werden, te meer zoe ick tanderen tyde geprotesteert hebbe, dat ick dan die logenen nyet en begeerde te verantwoorden.

Die heere van St. Aldegonde zoe uyt Zeelant gescreven wordt, is weder uyt Vranckryck in Engelant gecomen, ende voor desen tyt anders nyet hebbende, bevele UE. in de hoede des almogende. Geschreven in den Hage desen iersten May 1590.

UE. Dienstwillige medebroeder

FLORIS HEERMALE.

Naar het origineel.

VIII.

Myn Heeren, eergister heb ick UE. vuyt monde van den here Bernevelt gescreven, dat zyn Excellency voorgenomen hadt int eynde van dese weeke of int beginsel van de navolgende aldaer te comen, twelek die heere van Sonsfelt my mede confirmeerde ten zelve dage; maer alsoo ick doen screeff, dattet noch nyet gearresteert en was,

soo heeft die voorn. Heer Bernevelt my wederom huyden geseyt, dat de voorn. reise aff is, off immers noch soo geringe nyet wesen sal, waervan ick UE. wel heb willen adverteren, gelyck ick noch doen sal, indien tzelve verandert wordet; nyeus en hebben wy hier ghans nyet. Waarmede desen beslytende met myn recommendatie ende UE. wil denselven den almoghenden bevelen.

Gescreven inden Hage desen 3 Mey 1590.

UE. dienstwillige medebroeder,
FLORIS HEERMALE.

Naar het origineel.

IX.

Myn heeren, dezen morgen heel vroeck is zyn Excell. nae Gorichem vertrocken, hadde my van te vooren geseyt, dat hy van daer op Utrecht meynde te commen, ende zoe ick geerne den dach geweten hadde, maer seyde my dat hy in die quartieren van Gorichem wat te doen hadde, zulcx dat zyn Excell. selver den dach noch nyet en wiste, heb daerom de heere van Zonsvelt ende hooftmeester van der Aa gebeden, dat UE., den heere schoudt ofte magistraet daarvan geadverteert mochte worden, zoe geringe den dach gearresteert zal zyn, twelck zy my alle beyde beloofd hebben te zullen doen.

Zaterdag is in onze vergaderinge gecommuniceert van noch II^m duytsche soldaten onder thien vendelen int landt te doen comen, maer zoe die van Zeelant noch nyet uysterlyck geresolveert en zyn op te contributien en worde nyet gearresteert, hoewel eenighe gaerne gesyen hadden, dat men daer mede voortgevaeren hadde, ende dat men boven dyen alle die vendelen die thans in 's lants dienste zyn, hadde doen suppleeren tot hun volle getal, ende eenighe van dyen noch wat verhoocht; UE. zullen nyet verwondert zyn dat ick zoo weynich overscrive van de besoignes hier by ons, want men nyet en doet dan particuliere zaecken zoe dandere nyet en verstaen die gemeen zaecken (ten waere yet voor compt dat gheen uytstel lyden mach) ter handt te nemen, voor dat absolute op de contributie verdragen zal zyn, doch zoo midlertyt yet voorcompt van importantie, zullen UE. daer van verwitticht worden. Die versochte assistentie voor die van Geneven is hier genouch afgeslagen, dan schynt wel, dat men heml. toe zonde mogen laeten de collecte deur alle die steden ten behouve van hun armen die zy zeggen menichfuldich te wezen, maer 't selve en is noch nyet geresolveert; ook worde voorgeslagen dat men eenighe buerssen voor studenten van deze landen teenemael zoude mogen fondeeren te Geneven ende hem luyden thans die hooftpenningen geven, mitte verseecktheyt van jaerlycx zeeckere penningen uyt te reycken ten behouve als boven, maer is mede zoe blyven staen. UE. mogen daer naerder op adviseeren ende my van haere meyninge adverteeren tegens datter wederom van gesproken zal worden.

Gister syn brieven gecomen van St. Aldegonde ende de la Pree, uyt het leger van zyn maj. gescreven aen den agent Ortel den x. Aprilis, twelck is die zekerste tydinghe die ick UE. soude connen gescriven, sende daeromme die copie daarvan by dezen, oock een extract uyt zeeckere brief van den heere Vosbergen aen den pensionaris van des Warcke, waer uyt UE. mede sullen connen verstaen, dat des Coninx saecken in Vranckryck alle daghen meer en meer prospereeren. Van Breda is tydinghe, dat den vyant eenich van zyn volck aldaer leggende nae Antwerpen geschickt heeft, zonder dat men noch weet tot wat eynde, maer die reste blyft voor Breda noch leggen; off

die compste van zyn Excell. in de quartieren van Gorichem eenige veranderinge voor Breda zal maecten, wil de tydt leeren, Godt wil zyn Excell. ende onsen bewaeren ende zyn voornemen prospereeren tzynder glorie ende des lants dienste, waermede ick desen sal besluyten, UE. denzelven Heere bevelen. Geschreven in den Hage desen VII. May 1590. Stilo novo.

UE. Dienstwillige medebroeder

FLORIS HEERMALE.

Die brieven die de la Pree schryft, aen de staten generael gesonden te hebben en zyn noch nyet gecommen.

Opschr.: Edele, Erentfeste, wyze, voorzienighe heeren,
heeren die staten s'lands van Utrecht off
haer gedeputeerden tot Utrecht.

Naar het origineel.

X.

Myn heer, ick heb Donderdach lestleden ontfangen UE. brief den XIX. Mey aldaer geschreven, ende volgende den inhoude derselver aen verscheyde heeren van de staten van Hollandt, ende oock in de vergadering van de staten generael gevraecht of men (om redenen in UE. missive aengetogen, die uytgewekene borgers van Deventer hem onthouden ende resideerende in de geunieerde provintien) laet genyeten die vrydom op de tollē, die de borgeren van Deventer voort overgaen van de stadt plegen te genyeten, maer en heb tot noch toe daarvan nyet connen onderricht worden, zoe men nyet en weet, datter ooyt by de generale staten eenige resolutie op genomen is geweest, ende zyn nu diversche consideratien op dat stuck ten wederzijden voortgebraecht, ende eyntelick geordonneert, dat men van die van de rekenkamer alhier vernemen zal, wat vrydom ende op wat tollē die voorsz. borgeren hebben ende plegen te genyeten, om daernaer vorder ende naerder op alles te letten. Ende zoe veel belangt die reckeninge van die van Hollandt, waarvan UE. copie versoucken, die worden aen de raedt van staten gedaen, ende verstaen datter twee als de annis 1586 ende 87 al gesloten zyn, ende zal daarvan copie doen maeken, maer worde bericht, dat eenige acqyten op deselve rekeninge dienende al wat confuselyck over gelyet worden, maer dat die van Zeelant ende Vrieslandt wel zoe pertinentelyck ende clærlick gerekent hebben; indient UE. gelieft, zal daeromme van dezelfde, te weten van Zeelandt ende Vrieslandt, mede wel copie doen maken, opdat UE. reekeninge daernaer te beter gedresseert zoude connen worden, doch zal hierop ierst verwachten UE. rescriptie.

Sedert myn laetste scriven is hier in de vergaderinge van de staten generael zeer weynich gebesoigneert, overmits d'absentie van de gedeputeerden van de staten van Hollandt, die haere particuliere vergaderinge gehadt hebben ende nu genoch gescheyden zyn.

Voor nyeumare zende ick UE. zecker extract uytten brief van den raetsheere Valcke den II. dezer uyt Middelburch gescreven, sonder dat ick die vorder wil affirmeren, oock is huyden tydinge gecommen, dat het garnisoen van Breda voor gisteren geschlagen soude hebben die compaignien van den marquis del Guasto ende van Neuze ende gebrocht binnen Breda wel vyff hondert hoornbeesten, die zy gehaelt hebben opt landt van Luyck; noch sende ick copie van een geintercipieerden brief van die van Nimmegen aen den hertoch van Parma, waeruyt UE. sullen connen verstaen hoe zy verslagen zyn geweest, door aencompste van d'onzen. Uyt Engelandt wordt geseyt, dat hare maj. alle haer bootsvolck afgedanckt heeft, twelk een teycken soude wezen,

datter gheen apparensie is van groote toerustinghe ter zee in Spaengen, maer wordt geseyt, dat eenich crychsvolk van wegen den Coninck van Spaengien zich zoude versamelen in Italien ende namentl. in Montferrat, maer ick en wilt oock nyet affirmeeren, tot dat ick er nader bescheyt van gesien sal hebben, ende sal midlertyt UE. den algomogende bevelen. Geschreven in den Hage desen III. Juny 1590. Stilo novo.

UE. Dienstwillige medebroeder

FLORIS HEERMALE.

Opschr.: Aen myne heeren, heeren die staten van
Utrecht oft haeren gedeputeerden tot Utrecht.

Naar het origineel.

XI.

Maurits, geboren Prince van Oraengien, Grave van Nassau ende Marquis van der Veer, etc.

Edele, Erentfeste, Hooggeleerde, wyse ende discrete bisondere goede vrienden, wy hebben den Erentfesten onsen lieven besonderen Reinier Cant, gecommiteerde raet neffens ons, last gegeven UL. eenige zaeken te kennen te geven, waeraen den lande merckelycken is gelegen, waeromme wy UL. hiermede ernstelyk versoeken, hem int gene hy UL. op ditmael sal verclaren, als ons selfs geloove te willen geven, ende UL. voorts daerop verclaren als der landen welstant is vereysschende, ende wy UL. toebetrouwen, ende hiermeede

Edele, Erentfeste, Hooggeleerde, wyse ende discrete bezondere goede vrienden, zyt Godt bevolen. Int leger voor Nimmegen den 5 Juny 1590.

UL. goetwillige vrunt,

MAURICE DE NASSAU.

Naar het origineel.

XII.

Myn heeren.

Ick en heb nyet willen naelaeten UE. te advertieren, dat zyn Exc. gisteren gewisse advertentie heeft gecregen, dat de reste van des viants leger, die haer duer vreesen surgende opgeslagen te worden, in de voorstadt van de Grave geretrancheert hadden, mede nae Brabant eergisteren zyn vertrocken, om voorts nae Vranckryck mit het leger te marcheeren; gelycke advertentie heb ick verstaen wt hopman Lennip, dewelcke had geweest op seker exploit omtrent des viants leger, ende wederkeerende passeerde het huys te Blyenbeck, alwaer se doende waeren om de wallen te raseeren vant voorsz. huys; syn Excell. merckende de swacheyt vant fort te 's Gravenweert, heeft goetgevonden hetselcide doen vermaecken achtervolgende sekere project, (twelcke ick myn heeren ter eerster gelegenheyt zal overseynden), ende heeft het voorsz. fort op gisteren bestaet, twelk by raminge sal costen seshien duyzent guldens, behalven de contrecharpe die noch nyet bestaet en is. Ick had zoe veel horen seggen van dit fort ende van zyn sterckte, maer ick was verwondert tselfde te vynden in sulcken soberen staet ende soe sobere defensie, dan het is van alles seer wel versien; de heeren Losen ende Valcke synde mede geweest, ende syn alhier int leger, ende wy sullen met syn Exc. (ten waere daer yet anders voorquam) van daghe naer Arnhem vertrecken, alwaer geresolveert sal worden opt employ vant leger, sal over sulcx seer goet syn dat UE. believe yemant neffens myn te deputeeren, om op het voorsz. employ te helpen adviseeren, waert saecke dat Mr. Floris Thin daertoe mocht vaceren, ende UE. hem

voor een corten tyt missen, soude myn bedunckens seer goet syn, dat UE. hem committeerden, niettemin UE. sullen daerin believen te resolveeren, als UE. sullen goetvinden ende den dienst van den lande vereyssen; hoe grotelicken aen deze resolutie onze provincie gelegen is, vyndt ick nodeloos UE. te scryven als synde UE. genouch bewust; nae die discoursen die ick van verscheyden heb gehoort, soe soude veel swaricheyts worden gemaect waer het leger geemployeert sal worden, ic sorge dat degenen die meest contribueeren tot haere meyninge sullen coemen, tenzy wy ons daer hartelicken jegens opposeeren. Den veendrich die het huys te Doddendael heeft opgegeven, is een donderdach aen een boom int leger gehangen tusschen twee coopluyden van Geertruydenberch, die daernaes als verraders ende schelmen met die benen omhoog worden gehangen, maer de veendrich nyet.

Daer wordt mede geseyt dat graeff Willem een groote victorie soude hebben jegens Verdugo ende wordt getwyffelt dat graef Herman daer gebleven soude syn, deze tydinge brocht een van Emmerick, watter of sy sal de tyt leeren, ende indien UE. daer yet sekers af hebben, soude daervan wel veradverteert begeren te syn, ende sonderlinge nuwes nyet hebbende om UE. te scryven, sal (myn hebbende wel hartelicken aen UE. gerecommandeert) desen hiermede eynden, biddende myn heer de Almogende UE. te willen nemen in syne heylige protectie. Geschreven int leger voor Nymegen desen 26 July 1590.

UE. dienstwillige
GERARDT DE RENESSE.
Naar het origineel.

XIII.

Myn Heer.

Ick hebbe met droefheyte verstaen het overlyden van Mr. Floris Thin, advocaet van myn heeren de staten van Utrecht, om de sorchvuldicheyt ende ghetrouwicheyt, die hy altyts tot het ghemeene beste met eenen sonderlingen yver bewesen heeft; dan dewyle ons leven in Godts handen staet ende dat hy daervan disponeert naer zyn welgevallen, soo moeten wy des Heeren wille den onsen onderwerpen, ende betrouwen dat hy onse sake ghehanthaeft hebbende in alle voorgevallen zwaricheden ende tegenspoet, totten huydigen dach, ons nyet verlaten en zal, al ist schoen dat hy ons eenighe leden afneemt die hun wel ghequeten hebben, maer dat hy andere verwecken zal, deur dewelcke hy zyn werck voorts sal dirigeren ende wtvoeren.

Voorders dient dese om UE. te verversschen de memorie van de twee hondert guldens, die myn heeren de staten van Utrecht noch resterende waren ende syn aen hare E. quote van de penn. gheconsenteert tot de bau eener kercke voor hare Maj. garnisoen, liggende binnen dese stede, als ick ende mynheer Thin daernaes UE. hebben verclaert ende ghebeden, dat UE. de voors. somme ontfanghen hebbende van myn heere Thin, voorts zoude believen te beschicken, dat se my ter handt mochten commen. Ick verhaelde UE. mede dat ick myn quytantie in myn heer Thins handen gelaten hadde. Nu is myn versouck dat UE. believe daervan indachtich te blyven ende de goede handt daeraen te houden, dat ick tot de betalinghe mach commen, also daer desen dach acht weken gepasseert zyn, dat my mynheer Thin voors. belooffde binnen veerthien daghen oft daeromtrent de penn. zelve te besorghen, waerop

ick myn quictantie daerliet. Voorts beloofde hy favorabelick te recommandeeren de glaseveynster, die myn heeren van Utrecht tot de voors. kercke te schencken naert exempel van myn heeren van Hollandt, by my versocht waren. UE. zal deselve mede believen voor gherecommandeert te houden, ende in desen believen favorabelick de plaetse van de voors. heer Thin te suppleren, opdat ick ter eerster ghelegentheyth het effect daarvan mach ghenieten ende de saecke deur lancheden van tyde nyet en verduyteren, twelck op my soude meugen eyndeligh redunderen, ende desen tot gheenen anderen eynde dienende, bidde ick God Almachtich UE. mynheer in zyn heylighe hoede ende bescherminghe te nemen.

Wt Vlissinghen desen 17 Septembris 1590.

UE. dienstwillighe
JAN VAN DER BEKE.

Opschr.: Aan myn heer, myn heer Heermael,
gedeputeerde van de staten van Utrecht
in 's Gravenhaghe.

Rec. 25 Septemb. Stilo novo 1590.

Naar het origineel.

XIV.

Edele, Erentfeste, hooggeleerde, wyse, voorsienige ende seer discrete heeren.

Myn heeren. Op huyden morgen te negen uhren comende int hof van zyn Excell., is ons bejegent myn heere de grave van Hohenloo, ons vraegende ofte wy gheen tydinge en hadden ofte de heere ambassadeur van Vranckryck tot Utrecht gearriveert was, ende ofte wy gheen tydinge en hadden van de wedercompste van de grave van Valkensteyn met zyn volck, daer zyn gen. mede uytgetogen is, waerop wy antwoorden neen, ende daernaer verclaerden syn voorsz. gen., dat zyn Excell. hadde doen verschryven seeckere compaignyen ruyteren tot Uytrecht, opdat myn heeren dieselvige soudon accommodeeren voir een dach ofte twee, waerop wy gegaen zyn terstont by zyn Excell. om die gelegentheyth van dien te verstaen, diewelcke ons zeyde alreede ettelycke compaignyen, soe van Bergen op Zoom als Breda voorsz. te hebben in de Betuwe, om de voorsz. heere ambassadeur te convoyeren, waerom wy versochten, dat zyn Excell. zoude believen tordonneeren ende bevelen, dat dieselvige ruyteren van Breda ende Bergen op den Zoom soude mogen blyven in die Betuwe totter tyt toe, dat de voorsz. heer ambassadeur soude mogen van Utrecht vertrecken ende marcheeren, twelck zyn Excell. ons heeft beloofd dat sulcx geeffectucert zoude worden, ende soe verre wy hier van ietwes eer hadden vernomen, soudon nyet naegelaten hebben, dat selvige UE. eer verwitticht gehadt te hebben; aengaende nieuwe tydinge is hier gantzelick nyet, hiermede willen wy U.

Edele, Erentfeste, hooggeleerde, wyse, voorsienige, zeer discrete heeren, een geluckige ende zalige regeringe tot welstant vant landt. Geschreven in 's Gravenhage den III. January nae d'oude styl 1591.

UE. dienstwilligers,
MAXIMILIAAN VAN BAEXEN.
GLISBERT VAN HARDENBROEK.

Naar het origineel.

Opschr.: Edelen, Erentfesten, hoochgeleerden, wyze, voorsienige, zeer discrete heeren, myn heeren die staten 'slandts van Utrecht ofte haer gedeputeerden.

Rec. v January 1591.

XV.

Edele, etc., heeren, etc.

UE. missive van den 10 hebbe ick den 12. deses, voor den dach doer Merten den bode ontfangen ende om deselve te beantwoorden sal UE. believen te verstaen, dat Moyalle onse voerluyden van Utrecht heeft twee leningen, een yeder van 2 pont groot gegeven, ende tselve sal continueren. Ende alsoo die heren raden van state, overmits de contrarie wynt, als noch nyet en syn in het leger gearriveert, soe heb ic dat point haer E. nyet kunnen communiceren, dan sal haer E. ter eerster aencompste communiceren ende UE. haer antwoord verwittigen, ende sal van gelyke doen nopende de wagen die de capiteyn Brog by hem heeft behouden, maer alsoe ick den voerman Goudt alhier nyet verneme, vermoede ick, dat hy met de wagen weder aldaer moet gearriveert syn.

Zyn Excell. is den 16 deses met het legher voor Delfsiel gearriveert ende hebben gemarcheert van 's morgens te drie uren tot 's avonts te negen uren, ende den hinder-tocht overmits de grote vermoeyte der soldaten bleef by een ure gaens noch vant legher. Men estimeert de soldaten die binnen Delfsiel syn op drie hondert hoofden.

Verdugo heeft de borgerye van Grueningen vertroost, dat hy Delfsiel zal ontsetten, maer daer is, met de hulpe Godes, weynich apparentie toe, want hy maer 200 peerden ende 2000 soldaten te velt can brengen, gelyck wy wt geintercipieerde brieven aen den prince van Parma, geschreven by Verdugo, hebben verstaen. Schryft onder anderen aen den prince van Parma, dat hy syn pas sal nemen myt zyn legher op Anhalt ende voorts op Oldenseel, ende van daer op Coeverden, ende dat hy hem moet haesten overmits de moetwillicheyt van quaden binnen Grueningen alle dach vermeerdert, dan nyet te min hy verhoopt dat de goede de meesten sullen syn ende d'overhandt houden, ende om des princen leger te versien van wagens ende vivres, scryft, dat hy de wagens wt de Twente, Trent, ende daer corts om sal kunnen crygen ende wt Westphalen ende graefschap van Benthem ende sticht van Munster, ende die van Grueningen beloven hem voer gelt vivres te bestellen tot Coeverden toe, indien sy nyet belegert en worden, ofte dat ons legher op de passe tusschen beyden nyet en leyt, maer raedt de prins van Parma dat hy 't nyet lichteliken en sal wagen ende syn persoon hasarderden, alsoe syn eer ende reputatie daeraen hangt, ende dat het beter ware, dat dit quartier ende syn persoon verlooren ging, dan de auctoriteit ende reputatie te pericliteren. Dit is tgene ik wt de missive heb connen onthouden.

Alhier en is noch geen meerder advertentie, dan dat den vyant noch omtrent den Rhynstroom leyt. Syn Excell. is wel gemoeyt ende getroost hem te verwachten. De Heer wil ons een victorieuse wtcompste verleenen. De approches om het geschut te planten syu van dese nacht begost te maken, dan om die contrarye wynt en can nyet wel noch aencomen, maer ick heb gesien een groote getal seylen in zee, alsoe dat ick verhoep, dat se mergen, wil God, alhier sellen syn. Graef Willem van Nassau heeft by de acht veendelen van zyn regiment nae den opslach gesonden, om te verhinderen,

ofte Verdugo enigen inval in Vrieslant wilde doen. Ende sonderling anders nyet hebbende, etc.

Geschreven int leger voor Delfsiel desen 18 Juny 1591.

UEd. dienstw. vrundt ende medebrueder,

GERARDT DE RENESSE.

Naar het origineel.

Mynheer. Ick heb goetgevonden desen by eene andere te depescheren ende Merten noch een dach op te holden, om UE. te verwittigen, off het geschut noch mergen mocht geplant werden, hoe 't met Delfsiel sal gaen.

XVI.

Edele etc., heeren.

Desen sal dienen om UE. te veradverteren, dat syn Excell. het fort van Ymctil heeftdoen opeyschen, nadien daer drie volen (sic) met twaelf grove stucken waren opgeschoten, ende haer aenseggen, dat se ymant van de haren souden deputeren aen syn Excell., om te horen, tgeen deselve hare soude presenteeren, ende hebben tot dien fine wtgesonden een lieutenant ende veendrich, ende syn van onse syde 2 capiteynen in het fort wedergegaen. Syn Excell. heeft haer aengeseyt, dat se het fort in syn handen souden stellen, ende daer wtgaen sonder geweer ende bagagie, dat hare capiteyn Hessels, van Gendt geboren, wiens vader den heer van Ryven aen een boom heeft doen ophangen, gevangen soude blyven, dat se belooven souden alle de gevangens binnen Grueningen sittende, te doen relaxeren ende ooc den voerman van Utrecht, ende is een van beide weder in die schanse gekeert, om de soldaten dit voor te houden, twelck synde geschiet is wedergekeert, ende nae veel debatten, is eyntelyck geresolveert, dat de capiteynen ende bevelhebberen haer geweer souden behouden ende de bagagie, de soldaten haer geweer daer laten ende haer bagagie behouden, ende dat den lieutenant hier soude blyven ter tyt dat alle de gevangens gerelaxeert souden syn ende ooc den voerman.

Wyders opt emploi vant leger is geresolveert, maer belast secreet te houden. Verhope UE. hetselve binnen 4 dagen over te scriyven. Die overloopers waren int accoord nyet begrepen ende synder enighe achterhaelt. De veendels waeren in de schanse nyet, souden anders oock hebben moeten overgeven. Ende sonderling anders nyet hebbende.

Mitter haest int leger voor Ymctil desen 1 July 1591.

UE. dienstw. vrundt ende medebrueder,

GERARDT DE RENESSE.

Naar het origineel.

Daer waren in het fort over 200 soldaten.

XVII.

Myn heeren.

Desen sal dienen, om UE. te veradverteren, dat syn Excell. van daege nae vier uren

VII.

geadvertteert es geweest, dat de viant in het vertrecken was, ende dat hy den heelen dach besich was geweest om syn volck over te schepen; ende om denselven een afbreuck te doen, soe is syn Excell. dadelyk opgetogen, met ongeveer 800 peerden ende 3000 soldaten, dan is van denselven avont weder met het volck in het leger gekeert. Ic hadde een postelion mede gesonden, opdat hy my seeckere tydinghe mede soude brengen, dewelcke te 10 uhren snachts noch binnen quam ende seyde, dat den viant vertoich, maer dat hy hadde noch volck leggen om de overvaert te beschermen, ende dat daer een wt die schanse was gecomen, die oock verclaerde, dat de viant vertoech, ende dat er wel drie hondert op verdroncken waren.

Hiermede, mynheer, etc. Mitter haest wt Arnhem, den 6 July 1591.

UE. dienstwillighe
GHERARDT DE RENESSE.

Naar het origineel.

XVIII.

Myn heeren.

UE. missive van den 5 hebbe ic den 7 deses binnen Hasselt ontfangen, ende daerwt verstaen des prince van Parma overcompste in de Betuwe, waeroff syn Excell. alvorens geadverteert was, gelyck ic nyet en twyfel ofte UE. sullent wt myn voorgaende scryvens wt Stapharst (duer den dienaer van monsr. Grunevelt overgesonden) verstaen hebben. Syn Excell. is met de heren raden van state ende gedeputeerden van de provincien alhier tot Arnhem omtrent te middach gearriveert, ende ons leger sal merghen oock alhier aencomen. Van dese nademiddach hebben onse ruyteren een gevangen soldaet van den viant hier aengebrocht, dewelcke, gevraecht synde, hoe sterck dat den viant in de Betuwe was, seyt sterck te syn te voet ende te peerde by de 7000 man, datter noch geen geschut geplant en was voor Knodsenburch, seyt oock, dat se grooten hongher lyden, ende waert dat hy syn huysfrouw hier hadde, dat hy liever aen onse syde soude dienen als den viant, want hy hadt in drie daghen geen broot gotten, dan garst, ende worden over 't dorsen van de garst gevanghen. De prince van Parma is daechs meest in Nymwegen ende snachts in het leger. Conte Octavio, graeve van Mansvelt's broeder is doot gebleven, ende syn overste lutenant la Barlotte is den arm ontwe geschoten, ende seyt, datter alle daghen veel doot bliven van den viant, ende dat die van Knodsenburch haer dragen als vrome soldaten. Dit is, hetgene ick hem heb hooren seggen voor dese reyse. Ick verhope met de hulpe Gods, dat het voornemen van den prince van Parma, deur d'aencompste van onsen leger wel belet sal worden. Van daghe ofte mergen sal men resolveren, waer ons leger geordonneert sal worden seckerlick te leggen ende waer de brugge over den Ryn geleyt sal worden.

Ende sonderlyck anders nyet hebbende, etc.

Geschreven t'Arnhem desen 9 July 1591.

UE. dienstwillige, etc.
GHERARDT DE RENESSE.

Naar het origineel.

XIX.

Myn heeren.

Desen sal dienen om UE. te veradverteren, dat drie soldaten alhier wt het fort van Knodsenborch, die daerin waren gesonden geweest, den 12 deses savonts syn gearriveert ende verclaren, dat de soldaten seer wel gemoet waren ende van alles noch wel versien, dat den viant hem dicht onder de schanse begraven hadden, maer dat se de graft noch nyet en begosten te vuellen mit rysbossen, soe men te voiren seyde. Gerryt de Jonge schryft, dat den viant hem in het punt van de conterscharpe van de syde van Oosterhout gelogeert heeft, ende dat hy van meeninge es de grafft te stoppen met rys ende eerde ende haer soo te overvallen, ende dat se negen stucken van baterye gestelt hebben ende dat se wel gemoet syn ende dat se de schanse totten uystersten sullen holden. Ick verhope, dat de Almoghende hen maer zal bystaen ende beschermen. Hiermede, etc.

Wt Arnhem desen XIII July, smorgens te II uren 1591.

UE. dienstwillige,
GHERARDT DE RENESSE.
Naar het origineel.

XX.

Edele, etc.

Myn heeren, desen sal dienen om U te adverteren, dat ick alhier, den heere sy gedanckt, met goede gesondtheid ben gearriveert ende soude UE. al van gisteren de gelegenheyt van het leger hebben overgeschreven, ten ware geweest dat hopman Berinck my seyde, dat hy alle de gelegenheyt van denselven daghe van ons leger aen de schepen Spruyt hadde overgeschreven, ende hebbe oversulcx geraden gevonden, Merten den bode denselven daghe noch op te houden, verhopende UE. eenighe nadere tydingen over te schryven. Syn Excell. ende graeff Willem van Nassau syn noch wel te passe ende hebben seer goede hope, datse deur d'eene ofte andere middelen Steenwyck wel haest sullen veroveren.

De trencheen worden seer geavanceert nae de stat ende syn seer dicht daeronder, maer noch nyet in de graften.

De batteryen syn al meest veerdich ende ooc al een deel cortouwen geplant, daer sullen in de vyftich stucken voor gestelt worden. Daer wordt een platte forme ofte latte voor gemaect, die is aenbestaet voor 16,00 gl. Ic verhope, dat se morgen ofte overmorgen volmaect sal syn. Sy soude al voltoogen hebbe geweest van daghe, maer syn Excell. heeft geordonneert, dat men se vier voet hoogher sal maecken als het eerst geordonneert was. Daer sullen drie ofte vier cartouwen op gestelt worden, om die van binnen van de defensie te houden.

Mons. Veer is in syn been geschoten ende syn broeder deur syn arm. Maer ick verhoope, dat se buyten perickel syn.

Die van Steenwyck doen daechs gheen uytvallen, somtyts by nacht mit cleyn getal, maer en hebben voor als noch nyet een gevangen van deselve kunnen becomen. Sy vangen somtyts wel van de onsen, dewelcken sy wel tracteren ende voor een maent

betaling loslaten, behalven enen, denwelcken sy gisteren nacht boven aen een molen hebben opgehangen. Men weet d'oorsaecke nyet, dan daer wort geseyt, dat het een overlooper was.

Men hoort nyet, dat er enich ontset voorhanden es. Verdugo is te Coeverden gearriveert, maer sonder volck, hebbende maer convoy hy hem. Men seyt, dat hy aen alle syn steden schryft, dat se goede moet souden hebben, ende vertroost haer, dat de graeff van Mansfelt met enich volck herwerts sal comen, maer ick hope, dat het de van Steenwyck te laet sal comen, maer soe veelick van sommige can verstaen, soo is er weinich apparentie van syn compste voor als noch, overmits faute van gelt ende weinich volcx, dat hy willich heeft, om te marcheeren.

Daer wordt oock een mine gemaect, maer overmits datter sooveel waters inquam, soo heeft men de mine op een ander plaets moeten beginnen.

Ick verstae dat men overmergen ofte daechs daerna Steenwyck sal beschieten. De Heer Almachtich wil ons een goede uitcompste verleenen. De stat schynt, sooveel men van buyten can sien, sterck te wesen, ende om beter daeraff bericht te wesen, soe vraechde ick noch gisteren avont heel laet aen den heer van Famars, wat synder edele van dese fortse van Steenwyck hielt, ende ofte synder edele dieselfde oock voor een stercke plaetse hielt, waerop hy myn antwoorde, dat sy soo sterck nyet en es als men se wel meende, ende meende, datse wel beter coop sullen geven, als het geschut sal beginnen te spelen. De Heer Almachtich verhoope ick, sal syn Excell. goede victorie verleenen.

Dit is, hetgene dat ick UE. voor dese reyse weet te scrijven, ende sal dese neffens myn seer gediensige gebiedenis aen UE. hier mede eynden, biddende.

Myn heeren, etc. Geschreven int leger voor Steenwyck desen 28 Mey, stilo novo 1592.

UE. seer dienstwillige vrundt ende medebrueder,

GHERARDT DE RENESSE.

Opschr.: Aen myn heeren de staten slants van Utrecht, etc., tot Utrecht.

Rec. 30 May 1592.

Naar het origineel.

XXI.

Edele, etc.

Myn heeren. Ic en heb nyet en willen naelaten UE. te veradverteren, dat syn Excell. op gisteren de stadt van Steenwyck heeft doen beschieten, ende is deselve een wyl tyts seer furieuselicken beschoten. Maer omtrent den middach is de batterye wat vermindert, ende dat overmits den viant sich geretranchiert had in de graften, die genoech droech syn, ende dat men dier oirsaecken halve niet sonder groot verlies van volck van deselve graften qualicken meester soude hebben cunnen geworden, twelcke by syn Excell. overwogen, heeft raedsaem gevonden, eenige andere middelen by de handt te nemen, om de viant de graften te doen quitteren, maer is te beduchten, dat het langer sal aenlopen, als men wel verhoopt hadde; des niet min ic en twyfel nyet, ofte de Heer Almachtich sal syn genade verleenen, dat Steenwyck onder de gehoorsaemheyte der generaliteyt (duer het goet beleyt van syn Excell.) gereduceert sal worden in corten tydt; de batterye en wordt van daghe nyet gecontinueert, dan somtyts

etlycke scheuten gedaen, opdat sy nyet en souden opmaecken tgene men ofgeschooten heeft. Men begint in de grafte te comen, om een punt van een ravelyn in te nemen ende oock haer te benemen een mine, waerdeur sy in de graften comen. UE. sullen wt brenger deses, Obyn, alles tgene hier gepasseert is op gisteren particulierlycker cunnen verstaen.

Een stuck van het instrument van den hopman Corput, hetwelcke de . . . . heten scroefenburch is voor Steenwyck opgericht ende sal meerder opereren dan sommige vermoeden, ende bysonders hier, overmits sy qualicken van geschut ende scherp voorsien syn.

Nicus en es hier sonderling nyet, dan dat graef Carel van Mansfelt een casteelken in Brabant, onlanx by de onse verovert, by compositie heeft ingecregen ende dat hy syn crychsvolk nae Vlaenderen schickt. Men vermoeyt, dat hyt hoeft naer Hulst heeft.

Wt Vrankryk verstaet men, dat den coninc Neuschatel belegert heeft. Verdugo is noch te Coeverden geaccompagneert met vier vendelen soldaten.

Dit is hetgene dat ic UE. voor dese reyse weet te scriven. Ic en sal nyet naelaten UE. alle occurentien te adverteren, ende sal dese, neffens myn seer gediensstige gebiednisse aen UE. hiermede eynden, biddende

Myn heeren, etc. Geschreven int leger voor Steenwyck desen XIII Juny stilo novo 1592.

UE. dienstw. vrundt ende medebrueder,

GHERARDT DE RENESSE.

Opschr.: Aen myn heeren, etc., de staten slants van Utrecht, etc. tot Utrecht.

Rep. vi Juny 1592.

Naar het origineel.

XXII.

Myn heeren.

Dese sal dienen om UE. voor goede nieuwmaren te veradverteren, dat syn Excell. de stadt van Steenwyck heeft onder de gehoorsaemheyte der generaliteyt gereduceert onder conditien, dat den gouverneur, cappeteynen ende soldaten met hare bagagien sullen vry ende onbeschadicht wt Steenwyck trecken, stellende haer geweer ende veendelen in handen van syn Excell., met beloften, datse in ses maenden aen dese syde van den Rhyne den coninc van Spaengien onder geen pretext en sullen dienen, ende men sal hun hondert wagens doen, om haere bagagie tot Coeverden te brengen; ic sal UE. met den eersten d'articulen oversenden. Wat by de raden van state is gedaen op myn versoek, nopende de voerlyuden sullen UE. wt haer scryvens aen UE. cunnen verstaen.

Hiermede UE. etc.

Myn heeren, d'almoghende bevelende, etc. Met grooten haest int leger voor Steenwyck desen IIII July 1592. Stilo novo.

UE. dienstwillige medebrueder,

GHERARDT DE RENESSE.

Opschr.: Aen myn heeren, etc., de staten slants van Utrecht, etc., tot Utrecht.

Rec. xxv. Juny 1592.

XXIII.

Maurits, geboren Prince van Orangien, Grave van Nassau, Marquis van de Veere.

Edele, Erentfeste, eersame, hoochgeleerde, wyze ende discrete besondere goede vrunden; UL is sonder twyffel wel bekend, welcker gestalt den heer van Gistelles onlanx naer syne quetsuer voor Steenwyck tot Deutecom in guarnisoen is gesonden, omme hem aldaer te doen curreeren, ende dat hie aldaer wesende deur ongeluck dicht voor de poorte by den vyant gevangen genomen ende binnen Groll gevuert ende aldaer op vier dusent guldens geranconneert is geweest, omme d'welcke te betaelen hie zeer swaerlick middel kan gevinden, ende daeromme so hi ons geremonstreert heeft wel gehoopt hadde, dat hi by de capiteynen vant regiment van Utrecht, achtervolgende haer luyder contract, dat ze onder malcanderen gemaect ende geteeckent hebben, soude geholpen worden, twelck hem nochtans jegens zyne toeversicht by den voorsz. capiteynen gefuseert is, waerdeur hie genootdruct is geweest tzelve den crichsraede voor te dra ghen, denwelcken insiende der zaecke gelegenthey, de voorsz. capiteynen gecondemneert hebben tot voldoeninghe van haerluyder beloften, blyckende by sekere sententie ende uyt spracke by den voorsz. cryschraet daer over gewesen, dewelcke sententie wy ter instantie van de voorsz. heer van Gistelles aen den commissaris Slooten gesonden hebben, ende hem belastet, dat hie dieselve soude achtervolgen ende den capitainen de somme, waerinne se gecondemneert syn, achterhouden tot profyte van de voorsz. van Gistelles; twelcke alle niet jegenstaende worden wy onderrichtet, dat het eenige van de voorsz. capitainen gelieft heeft, den voorsz. commissaris te scrijven ende te lasten, dat hi hem soude onthouden den voorsz. van Gistelles eenighe penningen te verschieten, alwaert oock dat hem tselve by ons ofte den crychsraet belast worde, tot dat ze alle tsamen haer consent daertoe gegeven hadden. Ende alsoe den voorsz. van Gistelles als geintresseerdens ons andermael is clachtich gevallen ende versocht, wy wilden hem tot zynen rechten verhelpen, soe hebben wy niet willen nalaeten UE. hiermede vriendelyck ende ernstich te versoecken, den voorsz. Gistelles in goede ende favorable recom mandatie te willen houden, ende met behoorlycke kennisse van zaecken alsulcken order stellen, dat hie tot zyne rechtmatige pretensie mach geraecken ende de voorsz. capitainen daertoe te vermaenen ende te houden, dat se haer van haere beloften sulcx quyten, als ghy 'tsult met redelichey, bevinden te behooren, ende hiermede

Edele, Erentfeste, hoochgeleerde, wyze ende discrete besondere goede vrunden, zyet Gode bevolen. Tot Wye desen 2 Octobris 1592.

UE. goetwillige vrundt,

MAURICE DE NASSAU.

Opschr.: Den Edelen, Erentfesten, hoochgeleerden, wyzen ende zeer discretten, ons beunderen goede vrunden, den staten ofte haer gecommitteerde raeden.

Recep. xxvii Septemb 1592.

Naar het originéel.

XXIV.

Edele, Erentfeste, hoochgeleerde, zeer wyze, voorsienige, bezondere goede heeren ende vrunden. Wy en twyffelen nyet UL. sullen uyt 'trapport van hunne gedeputeer-

den ter lester vergaderinge van de generaele staten dezer Vereenichde landen alhier in 's Gravenhage geweest zynde, verstaen hebben, in wat grooter zwaericheyt het sterfhuis onzes heeren ende vaders hoochloff. gedachtenisse, hem des bevindende, ter zaecke van de zwaere lasten ende schulden, daerinne tzelve is streckende, uyt oorsaecken van de geweldige heertochten ende verscheyden andere feyten van oorloge, aenslagen ende veltlegers by S. V. G. tot wederstant der Spaensche inquisitie, hanthoudinge van 's landts privilegien in den aenvanck ende bevoorderinghe der gemeyne zaecke, met stichtinge der waere christelycke religie te wege gebracht, ende insonderheyt de grote bekommernisse ende perplexiteyt den voorsz. sterfhuyse alsnu meer dan te voorens opvallende, uyt dyen de welgeboren onse vrienthecke lieve respective zwager ende oom graeff Johan van Nassau Catzenellenbogen, etc. d'oude, (die hem met zyne aflyviche broeders in veele manieren tot onderstant van S. V. G. hoochl. gedachtenis, uyt broederlycke affectie, verschreven ende verbonden heeft) nyet langer de commeren ende 't achterheyden, denwelcken zyne G. onderworpen blyft en can redden, zonder merckelycke peryckel van vervreemdinghe van zyne beste heerlicheneden, landen ende luyden, jae onderganck van zynen huyze, ende datter ander zyde de cleyne middelen ende sobere gelegenheyt der voorsz. sterfhuyse noch voor noch naer het beclaechlyck afsterven van S. V. G. hoochl. gedachtenis nyet toegelaten en hebben, welgemelte zyne G. daerinne te mogen steunen ende te hulpe comen, emmers nyet zoe de menichte der voorsz. lasten ende commeren des welvaeren ende al noch zyn vereysshende, ende syne G. broederlick gemoet ende liefde aen S. V. G. bewesen, sulcx wel meriteerdet gelyck al tzelve by de verthoningen van weghe des hoochgemelten sterfhuyse ende syne G. respectivelyck, dyenthalven aen myn voorn. heeren generaele staten overgegeven ende aen UL. ende dander geunieerde provincien byt leste afscheyt van den XVIII December deur hnnne respective gedeputeerden overgebracht, breder vervat is ende te bevinden. Ende hoewel d'oude gewoonlicke goede affectie, genegentheyt ende voorsorge die UL. altyts tot welstant van onzen huyze gedragen ende gethoont hebben, mitsgaders de goede kennisse, die wy weeten dat UL. zyn hebbende van S. V. G. onses heeren ende vaders hoochl. gedachtenis getrouwen dienst desen landen totter doot toe bewesen, ende daer beneffens de heerlycke beloften ende toesegginge daerover aen S. V. G. in dootsnoot liggende van zyne eerste moordadige quetsure binnen der stadt van Antwerpen, ende tzedert zyne bedroefde aflyvicheyt aen ons zyne desolaete weduwe ende kynderen tonser vertroostinge gedaen, ons zeer vastelyck doen verhoppen dat UE. de voorsz. remonstrancien rypelyck innesien ende behartigen sullen, ende ons tot hoochgedachter beswaerden sterfhuyse ende syner G. verlichtinge, met eene redelycke vruchtbarige resolutie bejegenen, hebben nochtans soe noots als schuldige plichtshalven, daertoe ons de natuere ende loffelycke memorie onzes heeren ende vaders is verbindende (behalven tgene ons daerane int particulier gelegen is,) nyet mogen naelaeten UL. hiermede aen S. V. G. trouw gemoet totten vaderlande, aen den bezwaerlycken staet van zynen princelycken sterfhuyse ende aen ons allen, zynder weduwe, kynderen ende weezen ten hoochsten te doen gedencken, ende zeer vrientel. te begeeren UL. deliberatien ende resolutien daerinne sulcx te richten, dat wy mogen speuren UL. voorgaende gunste ende goede affectie tot S. V. G. ende den zynen nyet vermindert te zyne, soe UL. in betrachtinge der voorsz. vertroostinge ende toeseggingen ende andersints in der billycheyt sullen vinden te behoorene, zynde een saecke, waermede wy achten, dat een yegelyck, de vryheyt des vaderlants ende waere christelycke religie beminnde, in zyn gemoet overtuycht ende tot gevuchelicheyt ende gunste bewogen can worden, namentlyck dat zoedanich trouwhartige diensten by S. V. G. hoochl. ge-

dachtenis, naer opsettinge aller tydelicke middelen met synen ende dry zynder broederen bloede boven de slavernye ende geduerige gevanckenisse zyns oudtsten zoons bevestiget, by allen vromen groote consideratien zyn meriteerende, behalven dat yder een van de moeyten, costen ende beschadicheden tot eens anders dienst, nut ende oirbaer gedaen ende geleeden, met alle redenen wel behoort schadeloos gehouden ende vergoedet te worden, gelyck UL. al tzelve nae hunne wysheyt, ervaerentheyt, rechtmatighe discretie ende gestadige liefde totter loffelycke gedachtenisse van S. V. G. onzen heere ende vader, ende achtervolgende hunne gewoonlicke gunste ende voorsorge tot zynen doorluchtigen huysen ende naecomelingen wel sullen connen afnemen, des wy denselven alnoch (voor d'eynde dezes) wel vrientel. willen gebeden hebben, ende insunderheyt dat UL. gelooven mogen (zoe het in der waerheyt is) dat deze zaecke tvoorsz. sterfhuys, welgedachte heere grave Johan van Nassau, Catzenellenbogen, etc. d'oude, onzen vrientlycken lieven zwager ende oom ende ons zoo hart is druckende, ende met onvermydelycke inconvenienten dreygende, dat ze geen langer uytstel en can lyden, maer opt spoedichste verrichttet moet worden, zoe men by der nassauwsche huysen van Breda ende Dillenborch irrepairabel verderf, (Godt verhoede geheelen onderganck) wil voorcomen, gelyck dan UL. dit ons tegenwoordich aenhouden ende ernstich versueck, mede tot een gewis waertecken des aenwasschenden uyttersten noots zal gelieven te duyden, nademael wy altyts vermydt hebben UL. ende andere geunieerde provincien, neffens hunne opliggende oorlochslasten, met onze particuliere gelegentheyt te beswaeren, zoe wy al noch geerne doen zouden, indyen ons 't vervolch ende importunitet van de crediteuren ende scherpe verbantbrieven henlieden voertyts verleden, eenich voorder verdrach waer gevende, oversulcx UL. de voorsz. saecke ende ons allen nochmaels zeer hartelyck recommandeerende, met onze gediensstige ende zeer vrientelycke gebiedenisse. Ende hiermede Edele, Erentfeste, hoochgeleerde, zeer wyze, voorsienighe besondere goede heeren ende vrienden, zyt Gode almachtich in geduerige welstant ende gesontheyt bevolen. In 's Gravenhage den VIII Marty 1593. Onder stont geschreven:

UL. dienst ende vrientwillige, ende on-derteekent, Louyse de Colligny, Maurice de Nassau, Maria de Nassau, Henry de Nassau, Louyse de Nassau.

Naar copy.

XXV.

Maurits, etc.

Edele, etc.

Desen thoonder soldaet onder capt. Ghysb. van Berck heeft den landen van aenbegin der oorloghe wel ende vromelyck gediend, zulcx, dat hy daerover hyde zyne handen heeft verloren, zooals UE. by syne hier benevensgaende requeste breeder moghen vernemen. Ende also hy voortaan onbequam is, om op tochten ende in legers te volgen, ende hy geen middelen en heeft om hem te mogen onderhouden, zoo versoecken wy UE. hiermede ernstelyck tselve te willen insien, ende hem op een van de huysen in UL. provincie, tsy te Duurstede, ter Eem, ofte elders te bestellen, met alsulck tractement als UL. tot syn onderhout sullen nodich vinden, ende benefens, dat andere soldaten

daerby oirsake sal gegeven worden, om her in heur debvoir des te beter te quyten, sal ons tselve aengenaem wesen, ende hiermede, etc.

Tot Hedel, den 16 July 1593.

UE. goetwillige vrint,
MAURICE DE NASSAU.

Opschr.: De Edele Heeren Staten van
Utrecht, etc.

Naar het origineel.

XXVI.

Myn Heeren. Wat hier gepasseert is, dewyle de heere Canter alhier geassisteert heeft ter vergadering van de staten generael, zullen UwE. uytte zelve nu al verstaen hebben ende daeruyt connen spueren, hoe zyne geringe wedercompste alhier dienlyck is; daechs naer zyn vertreck hebben die gedeputeerden van de respectieue provincien openinge gedaen van de contributie, by heure principalen over dit loopende jaer 94 innegewillich, bedragende tsamen over die vier provincien, zoe ordinaris als extraordinaris xxxviii^m L van XL grooten; die van Zeelandt ende Vrieslandt zouden geerne eenighe conditien besprecken, ende zyn anders genouch conform in de somme ende allen allegader vrydage toecomende die gedragen consenten respectivelyck by geschrifte overgeven, zal daeromme zoe lange supercedeeren van yet meer daervan te zeggen, maer zoe geringe doenlyck copie van alles oversenden, midlertyt moge Uw E. die voorsienige doen, datter soe veel gerede penninghen by den anderen gereet versamelt ende gehouden worden, als eenichsins doenlyck zal wezen, tot het furnissement van het extraordinaris, opdat taencompste van het nye cryschvolck gheen disordre en verryse, die van Hollant ende Vrieslant hebben alrede eene merckel. somme verschoten, gelyck Uwe E. van den heer Canter zullen connen verstaen.

Die tydinge die wy hier uyt Franckryck hebben, zullen Uwe E. uyt bygaende copie connen lesen.

Onze guarnisoenen van Berghen op den Zoom, Breda, Heusden, ende anderen daeromtrent tzamen gebrocht, hebbende ongeveerlick tusschen die vii ende viii^c ruyteren ende zoe veel voetknechten, zyn met twee halve kortauwen getogen om het huis te Thournout den vyant af te nemen, maeckten hun reckeninge van voorleden Zaturdach daer te wezen, maer en hebben van hun exploit of waer sy anders getoghen moghen wezen gheen tydinge.

Hier loopt spraecke, dat in Engelandt eene groote verraderie ontdekt zoude wezen, maer en hebben als noch daervan gheen scriven, twelcke verwachtende.

Myn heeren, ick bidde den Almogenden Uwe E. te spaeren in voorspoedige gezondheid. Geschreven in den Hage desen xxiii February 1594.

UE. dienstwillige medebroeder
FLORIS HEERMALE.

Den casteleyn tot Antwerpen, Mondragon, is aldaer overleden.

Naar het origineel.

Myn Heeren.

Ick heb over eenighe dagen UE. geadverteert, dat myn vrouwe de prinsesse Douagiere van Orainge van meninge was, met believen van myne heeren de staten generael, voor een tyt van vier ofte vyff maenden te gaen in Vranckryck, zoe om haer particuliere affaire, oock omme die jonghe jonckvrouwen voordochteren van myn heere den prince h. m. te insinueeren in de kennisse ende goede gracie van haere moederlicke afcompste ende bloedverwante, twelck by de heeren staten nyet onredelick bevonden wesende, is gestelt aen haere Exc. goede belieste, mit versouck, dat haer believen soude, de saecken deser landen, zoe by zyne Maj. als andere heeren van zynen rycke nae occurentie ende gelegentheynt te favoriseeren ende recommandeeren etc., oock had ick myn heeren gescreven, dat tot zoodanighe voyage wel notelik dienen soude eenige vereeringe of subsidie extraordinaris tot vervallinge van de costen, begerende geadverteert te wezen hoe ick my daerinne soude hebben te dragen van wege Uwe E. sonder dat ick als noch eenich antwoord daerop becomen heb; ick heb gister verstaen, dat die van Hollant tzelve begroot souden hebben tot xii^m L over die vier contribueerende provincien off in gevalle dandere daertoe nyet en zoude connen verstaen, dat zy dan al evenwel het equipollent van hoer quote in de voorsz. somme, te weeten viii^m L. haere Exc. sullen presenteeren int particulier van haere provintie, waervan ick UE. heb willen advertteeren, mit versueck, dat Uw E. believe my te advertteeren hoe ick my hierinne sal hebben te draghen ende dat mitten allereersten, soe haer Excell. staet maeck om binnen vi, acht ofte ten langsten x dagen te vertrecken.

Belangende tversouck van die van Bretagne schynt dat die van Zeelant wel souden beweecht connen worden, om heml. tassistereen met leeninge van 1^r L^m L dan kan nyet vernemen dat die van Hollant tot noch toe yet daer op geresolveert hebben, UE. heb ick de copie van de propositie overgesonden, ende verwachtte daer op UE. believen.

Wy zyn hier alle gader ten hoochsten verblyt deur het ontsiet van Coeverden deur het vertreck van den vyant, verwachten naeder bescheyt, waer hy hem begeben mach hebben of naer apparentie begeben zal; deur de diligentie van de secretaris Ledenberch, hebbe ick die goede tydinge hier gedivulgeert wel vyff ure, voor alle anderen.

Hier is zekere advertentie, dat graef Kaerel, wederom in Vranckryck getrocken is, ende belegert heeft la Chapelle in Thyras, tselve confirmeeren de brieven van Calvart van den xxix Aprilis, die ons noch confirmeert die constance van zyne Maj. in tvoorgenomen exploit UE. bekent, ende sal van deze zyde sorge gedragen worden, achtervolgende de belofte; den heere wilt saligen. Van de reconciliatie van de hertoge van Meyne ende Guise ende of men die toelaten zal ofte niet, zoe daer diverse redenen zyn ten wederzyden, zoe zyn mede die advysen van 's coninx raeden in dat stuck verscheyden, doch was noch nyet geresolveert; den hertoch van Guise was in heftige propooste geweest met monsr. de St. Pol, gouverneur van Reyms ende eenige andere omleggende plaetzen ende zyn zoe gewassen dat den voorsz. heer Guize hem, St. Pol, doerstemken heeft, in presentie van den hertoge van Meyne zynen oom; 'teenighe vermoeden dattet is geweest om dat St. Poll was tracteerende mitten Coninck op tovergeven van de steden van zyn gouvernement, waarmede

Myn heeren dezen besluytende bidde den almogenden UE. te houden in zyn protectie. Gescreven in 's Gravenhage desen x Aprilis 1594.

Uwer E. dienstwillige medebroeder

FLORIS HEERMALE.

Opschr.: Aen myn heeren de heeren staten 's lants van Utrecht oft haer gedeputeerden.

Naar het origineel.

Recept. xi May 94.

XXVIII.

Myn heeren.

Gister voor den noen syn myn behantreyckt UE. brieven aen de staten generael, belangende die promte betaelinghe van UE. quote zoe in de III^{em} als de helfte in de II^{em} L. die ick stracx hier overgelevert heb ende voorts daerop anders nyet geseyt dan, dat tet geen reden wesen soude dat men Uwe E. mit alle beyde, te weten, mit het opbrengen van haer voorsz. quote ende betalinghe van de voerluyden teffens soude beswaeren, maer worden geordonneert, dat men den brief stellen soude in handen van den tresorier ende dat hy een sommierre staet soude dressereren van UE. consenten van het voorleden ende desen jaere, mit tgheene daerop betaelt was of moste worden, watter verder nae volgen sal mach ick hooren.

Voorts myn heeren heeft den advokaat Oldenbarnevelt my gister geseyt, dat by de staten van Hollant seer grote clachten gedaen waeren over den predicant tot Zegvelt, die dese dagen met overmatige toeloop van volck uytten landen van Hollant gepredickt hadde; offer yet meer gedaen was en seyde hy nyet, maer begeerde dat ick UE. daarvan adverteeren souden, gelyck ick by desen wel heb willen doen, Uwe E. sullen my ten besten afnemen ende doen naer sy bevinden sullen te behooren. Belangende d'aencompste van ons duytsch crychsvolck sullen UE. wel verstaen hebben, dat den tegentocht van zyn Excell. verhindert is geweest door die grote opwateren, waerdoor zyn Excell. genootsaecht is geweest zyn byhebbende crychsvolck op de frontieren ten besten doentl. t'accomodeeren, seyndende de raetsheeren Hell ende Witte met eenighe schepen ende oock samoureusen naer Wesel, alwaer sy eyntelick gearriveert syn ende int seker bericht waeren, (zoe sy scriven uyt Wesel van den xi deser) dat omtrent II^m vant voorsz. crychsvolck tot Essen aengecomen waeren ende hem daeromtrent op seeckere gelegene plaetsen beschantz, dat se hem van den vyant versekert hebben, dat ze den overste met die reste vant cryschvolck soe te voet als te peerde binnen twee dagen als doen waeren verwachtende om voorts te trecken, ende zoe die voorsz. heeren Hell ende Witte allen provisie totten vorderen aftocht tot Wesel by haer hadden houden wy voor seker, dat se thans al op de frontieren van Gelderlant aengecomen sullen wesen, immers het voetvolck, zoe mogelyck die ruyter een ander pas souden nemen, al 't welck ick uwe L. tot overvloed wel aen heb willen scriven, hoewel ick anders achte dat deselve als nader geseten mogelick beter wetenschap daarvan sullen hebben. Nae het bericht dat syn Excell. schynt te hebben, zoe is den vyant omtrent Coeverden wel soe sterck als men heeft laten verluyden, ende was noch den heere van Arrenberch met twee regimenten verwachtende, ick achte dat wy corts nadere tydinge daarvan sullen hebben.

Uyt Vranckryck is spraeck geweest, dat den Co. deurschoten was, doch is maer

een uytsteek geweest, want brieven van den vi deser uyt Diepen en maecken daer geen mentie van, maer brieven van den xxix der voorleden maent uyt Paris gescreven, houden dat den coninck twee dagen van te vooren die van de bastille gereduceert hadde met seekere duysent croonen, zoe alle 't principaelste geschut ende munitie van Paris daerop was, sulcx dat zyne maj. nu geheel Paris onder zyn obedientie heeft, van Rouaen en is noch gheen versekertheyt dat 's coninck volck daer binnen is, hoewel men aent accoordt nyet en twyffelt.

Van de gevangen die alhier is sullen Uwe E. alle gelegenheid van den heer Canter verstaen hebben, waertoe ick my refereere, oock is hy sedert ter scherper examinatie nyet geweest.

Van den vyant schynt dat hy veel volck op de frontieren van Franckryck by den anderen heeft, oock versterckt hy hem in Brabant, ende hoewel hy die maere laet lopen van Breda, zoe is meerder apparentie dat hy yet op Bergen op den Zoom soude willen tenteeren ende schynt dat hy den xi ende xii deser eenighe van de synen om die stadt aen seker oirt te besichtigen, gehadt heeft, oock heeft hy sekere quantiteyt van crychsvolck by den anderen in Vlaenderen, mogelick dattet anders nyet en is, dan om onder dexel van eenighe enterprinse d'onse te diverteeren vant onseth van Coevorden, dan hoop dat op alles goet regard genomen sal worden, de heere wilt genadelick dirigeeren, dien ick bidde myn heeren te houden in syn protectie. Gescreven met haest in den Hage desen xvi Aprilis 1594.

UE. dienstwillige medebroeder

FLORIS HEERMALE.

Naar het origineel.

Uyt Duytschlandt wordt gescreven dat die churfursten tot onderstant van den oorloch tegens den Turck innegewillicht soude hebben t'onderhouden III^m voetknechten ende duyzent ruyter, den tyt van een geheel jaer.

Opschr.: Aen myn heeren, heeren die staten 's landts van Utrecht oft haere gedeputeerden.

Recp. vii Aprilis 94.

XXIX.

Edele, Erentfeste, hoochgeleerde, frome, wyse ende zeer voorsienighe heeren.

Alsoe wy alhier gearriveert syn den 23 Aprilis verleden, hebben alle mogelicke debvoir gedaen om onze eere tot 's lants dienst te mainteneeren, ende met alle neersticheyt laeten ondersoucken wat den vyant soude moeghen willen uytrechten, daer wy niet anders en connen van vernemen, dan dat zy sterck in de garnisoenen ontrent Antwerpen zyn geweest, ende eergisteren van daer marcheerden om wederom te trecken over de Schelde in Vlaenderen, niet wetende of het eenige decimulatie mocht wezen, dan sullen met de hulpe van Godt alle neersticheyt doen om voorder tydinghe te mogen vercryghen ende UE. advertteeren; den eertshertoch verwacht dagelicx zyn groote stalmeester uyt Spaengien, men soude tot zynder compste wel eenighe breeder tydinghe moegen vernemen vant gene den vyant soude moegen vooren hebben, de cornetten ruyteren van den Bosch zyn omtrent Brussele verwachtende haere gecommiteerden om die te convoyeeren, die men dagelicx ten Bosch voorsz. verwacht, want zy verhooghen zyn geweest alear wy hier quamen.

Den almachtighen Godt zy gelooft van de goede tydinghe die wy van zyn Excell. vernomen hebben, wel contrarie jegens de meyninghe van die van den Bosch, want zy alreede over zeecker daeghen op eenen St. Jacobsdach die zy perticulierlyck hebben een groote processie omdroughen, meenende dat zyn Excell. omtrent Coeverden zyn gotsalich voornemen gefailleert was, welcke faute door de stercke handt Godts op haer is gevallen ende voorsz. tot haer schande gedaen. Voorder bidde UE. heeren gelieven te letten op myn laetste overgevenen requeste van de Wiltcamer, liggende by Wyck, ende metten eersten goede favorable appostille, verhopende dat de E. heeren met goede consideratie daerin sullen handelen, lettende niet alleen op de redelicke oorsaecke, maer oock op den goeden dienst getrouwelick den lande langen tyt gedaen, daerin ick hope te continueeren door de gratie van Godt almachtich, die U

Edele, Erentfeste, hoochgeleerde, frome, wyze ende zeer voorsienighe heeren, gelieve te verleenen gotsalich ende lanchduerige regieringe met myn gantz freuntlicken gebiedenis aen UE. Te Hedel desen eersten Meye 1594 stilo veteri.

UE. dienstwillige frundt, dienaer des vaderlants
in als bereyt wat ick vermach,

ARNHOLT VAN GRUNEVELT.

Opschr.: Edelmogende, hoochgeleerde, frome ende zeer voorsienighe heeren, myne heeren staten 's lants van Utrecht oft haer gecommiteerden.

Rec. 11 May 94.

Naar het origineel.

XXX.

Myn heeren. Alsoe wy maendach nae het afveerdigen van myne brieven geadverteert worden dat het Engelsch guarnisoen van Ostende zeeckere schansse omtrent andere half myll van de stadt gelegen den vyant afgenomen, ende wel VI of VIII van de zynen zoe gevangen als doot geschlagen hadden, schreef ick tzelfde by een post dato aen de secretaris Ledenberch, ten eynde hy UE. tselfde aendienende soude, oick dat haer maj. belieft hadden te commandeeren dat zeker getal van cryschvolck uyt Ostende hem vervougen zoude in ons leger omtrent Coeverden, om de landen tassisteeren int voorgenomen ontseth van die forteresse, etc., ende zoe ick nyet en twyffel of den voorsz. Ledenberch zal UE. tzelve medegedeelt hebben, achte nodeloos sulcx hier te repetteren. Zedert zyn hier gecommen drye ambassadeurs uyt Bretaigne, waervan eene is een Chevalier van de ordre van St. Michiel, comende stracx uyt Engelandt, alwaer sy aen hare Maj. versocht hadden assistentie tegens de Spaengaerden, die in hun provincien al te zeer prospereren, wat zy aldaer geobtimeert hebben mogen wy hooren, oock wat zy hier versoucken sullen, waervan ick UE. sal advertieren; zedert myne laetsten scriven en is hier nyet gecomen, weerdich om 't pampier mede te vullen. Onze gedepu- teerden die omtrent half Mey naer Denemarcken gaen zouden (gelyck myne heeren van den heere Canter verstaen sullen hebben) beginnen hem totte reyse gereet te maecken, gelyck mede doet myne vrouwe de prinsesse douagiere van Oraigne, om oick eens gins ende weder in Vranckryck te reysen ende naer haer eygen affaires uit te sien, gelyck haer Excell. tselve den staten generael aengedient heeft, ende oorlof daertoe gesocht; myne heeren connen van hun zelve genoch verstaen, dat sulcken voyage sonder cost nyet en can geschieden, achten dat die staten van Hollandt dezelve by

voorslach op deze hare vergaderinge begrooten zullen; zoe geringe tselfde tmynder kennisse commen sal, sal ick nyet laten **UE.** daarvan tadverteeren om haer goede geliefte daerop te verstaen, ende hiermede dese besluytende

Myn heeren, ick bidde den Almogenden Uwe E. te houden in syne heylige behoede. Datum 's Gravenhage dezen **iiii** Mey 1594.

Uwer E. dienstwillige medebroeder

FLORIS HEERMALE.

Naar het origineel.

XXXI.

Myn heeren. Huyden hebben die gedeputeerden van Bretagne audientie gehadt ende oock hun propositie gedaen, oock ten bywezen van den heere ambassadeur Buzanval, bestaende principalick mit verthoonen van den soberen staet haerl. provincie voor 'tmeerendeel by den vyant geacupeert, t'ander was versoeck van assistentie ende leeninge van seeckere somme van gereede gelden, ende alzoe zy versocht zyn geweest hun versouck by geschrifte over te geven, sal ick, zulcx gedaen zynde, Uwe E. copie daarvan senden. Gister zyn brieven gecommen van den raedt van staten beneffens zyn Excell., inhoudende in effect tghen **UE.** uytten bygaenden brief van den heer Foeck aen my geschreven, zullen connen verstaen, uytgesondert alleenlick d'eendrachtelicke resolutie die by den onsen genomen was, in wat manieren zy zouden procedeeren, twelck myn heeren wel connen verstaen, nyet behoerlick is de penne te betrouwen off anderssints te divulgeeren, maer wel den heere te bidden dat zyn Godlicke wille zy alles ten beste te dirigeren; van hier zal nyet versuympt worden dat de saecke eenichsins sal mogen advanceeren. Huyden syn brieven gecomen van mons. Calvart van den **xvi** van de voorleden maent uyt Paris, sonderlinge anders nyet medebrengende, dan continuatie van zyne maj. prosperiteyt, ende datter noch alle daghen commen verscheyde gesanten van steden ende provincien, die hem begeven onder syne gehoorsaemheyt, scryft mede, dat zyne maj. nyet recht wel te passe en was, dat die medicynen raeden, dat zyne maj. een diete te doen van twee ofte drye weecken, ende zoe lange te vertrecken uyt alle besoignes, maer dat zyne maj. tot tselfde zeer qualick wilde verstaen, overmits die menichfuldicheyt van de affaires van grooter importantie, die hem dagelicx van allen oirte overquamen, scryft noch, dat zyne maj. al even constant blyft by het voorgenomen exploit, etc., Godt geve dat alles ten besten mach comen, ende wil

Myn heeren houden in zyn heylige hoede. Datum in 's Gravenhage desen **v** Mey 1594.

UE. dienstwillige medebroeder

FLORIS HEERMALE.

Naar het origineel.

XXXII.

Myn Heeren.

Zedert het vertreck van den raet van staten ende het crychsvolck uyt dese quartieren, hebben wy hier sonderlinge nyet gebesoigneert, die van den raede wesende tot

Aenholt by zyne Excell. hebben hier geadverteert, dat het nyeuwe aengecomene duytsch cryschvolck gemonstert was $\text{II}^{\text{m}} \text{v}^{\text{c}} \text{XCH}$ coppen, voetknechten, ende over die $\text{II}^{\text{c}} \text{LXX}$ ruyter, datter dagelicx noch aenquamen, dattet zeer goet volck was, achte dat den commissaris Sloot Uwe E. alles pertinentelick geadverteert sal hebben; zyn Excell. scryft, dat hy mit allet cryschvolck aldaer wesende om gebruyekt te worden voor Coevorden, den laetsten Aprilis stilo novo meende (mit Gods hulpe) te weezen tot Zwolle, van gelycke schryft mede graef Willem uyt Vrieslandt, zulcx dat men nu van dage tot dage naeder tydinge zal hooren van het voorgenomen exploit, ende wat ten wederzyden aengewendt ende geexecuteert zal worden, oock of den vyant den onsen sal hebben te verwachten ende hongersnoot connen verdueren, ende alsoe UE. naeder als wy by die quartieren gelegen zyn, zullen dezelve aldaer die gelegentheyte van alles eer ende best verstaen. Uyt Vranckryck verstaen wy int generael, dat die zaecken voor den coninck zeer wel gaen, ende schynt, dat zyne maj. met die van Lorraine tracteerende is, mit hoope van accoordt, zoe heml. zeer wel gepresenteert wordt, zyne maj. weet waerom; het parlement van Normandien is wederom tot Rouan gecommen, gelyck UE. uyt bygaende copie sullen connen verstaen. Die besoignes alhier vallen sober, oick beginnen de staten van Hollant huysden int particulier te vergaderen, achte dattet meeste is om gelt te furneren, waervan wy verstaen dat de vyant zeer qualick versien is, hy heeft zekere ruyteren verdeylt binnen Herenthals, Turnhout ende Leeuwen, hun nyeuwen gouverneur Ernestus vindt hem zeer perplex als men seyt ende oock wel te geloven is, tis te verhoopen, dat men corts wat nyeus zal hooren, twelck den heere ons wil gunnen tzynder glorie ende UE. myn heeren houden in zyn heyligh behoede. Datum 's Gravenhage dezen 11 Mey 1594.

UE. dienstwillige medebroeder

FLORIS HEERMALE.

Opschr.: Aen myn heeren staten van
Utrecht of haere gedeputeerden.

Naar het origineel.

Recep. xxiiii April A°. 1594.

XXXIII.

Myn heeren.

Naer inhoudt des lesten scriven van den heere Caron uyt Engelandt van den xv July stilo veteri, schynt, dat hare maj. nader overgeleyt hebbende d'importantie der saecken van Bretaigne ende tot wat eynde de Spaengaert souckt hem aldaer meester te maecken, ende die havenen van Blavet ende Brest is fortificerende, nu met ernst was delibererende, om derzelve voornemen in alle manieren te verhynderen ende tot dyen eynde naer Bretaigne te schicken, acht duyzent soldaten van hare natie, te weten $\text{v}^{\text{m}} \text{v}^{\text{c}}$ om te velde gebruyct te worden onder het gebied van de grave van Essex ende $\text{II}^{\text{m}} \text{v}^{\text{c}}$ op xx schepen van oorloghe oock onder het personeelick gebiedt van den grooten admirael van Engelandt, ende noch daerby voegen zekere andere schepen voorsien mit vivres, amunitie ende andere behouften ter oorloge voor den tyt van drye maenden, ende de staten generael te versoucken dat ze daerby van de heuren souden willen voeghen thien schepen van oorloghe, wel bemant ende voorsien van alle behouften voor gelycke tyt van drye maenden, ende bovendien noch vivres voor II^{m} man ende XX^{m} pont cruyt, waerinne schynt, dat hare maj. (ingevalle als voren) wel be-

trout, dat by de heeren staten generael gheen zwaericheyt en soude behoren gemaect te worden, nyet ten respecte van eenige voorgaende accoorden ofte beloften by ons den coninck van Vranckryck gedaen, maer alleen om haer maj. wille ende dat deze entreprinse van haer zoude spruyten, ende omdat wy daermede aen alle de werelt soude bethoonen, dat tusschen haere maj. ende ons een zoo goet ende vast verbont is, dat wy in allen entreprisen van importantie onderlinge den anderen trouwelick willen seconderen, oick schynt het wel uyt het voorsz. schryven van Caron, dat hare maj. van meninge zoude wezen tvoorsz. exploit subyts ende zeer corts aen te vangen, etc.; ende alzoe den heere Bodley voor eergister alhier ter vergaderinge erschynende, genouch tzelfde in effect aengedient heeft, is hier preparatorie geresolveert ende geschreven aen de respective collegien van de admiraliteyt zoo in Hollandt als in Zeelandt, dat se in der yle zoude dresser en een pertinente lyste van alle die oorloeschepen onder hun respective bedryff wezende, ende van de qualiteyt derselver oock waer die jegenwoordich zyn ende onder heml. collegialiter een ygelyck int zyne adviseeren, wat ende hoedanige schepen men tot dit exploit alderbequaemste zoude mogen imployeeren ende dat ze tegens zaterdach eerstcomende deselve lyste met hun advis deur eenighe uyten heure hier soude senden, om op alles nader te communiceren; of nu hare maj. deze hare deliberatie besluyten ende ten effecte sal brengen, schynt noch onseker te wezen en vant geen wy daervan vorder zullen vernemen ende oock hier gedaen zal worden, zal ick (wil Godt) UE. adverteeren, dyen ick thans wel mach verzeckeren dat deze zaecke (als streckende tot grondige destructie ofte conservatie van de zeeveylinge et per consequens der geheele negotiatie dezer landen) hier ten hoogsten gepondereert ende ter herten genomen wordt.

Voorts myne heeren hebben onze gedeputeerden nae Denemarcken uyt Coppenhagen geschreven, dat zyl. den vi July by zyne maj. goede audientie gehadt hadden ende na alle apparentie zeer corts een favorabel antwoord waren verwachtende, dat zy den ix by zyne maj. te bancquet zeer vriendelyck ende mit coninckl. magnificentie getraceert waren geweest, dat de gedeputeerden van den ertzhertoch Ernestus daer noch nyet en waren erschienen, ende nu verstaen wy int zeker, dat dvoorsz. onze gedeputeerden van daer wedergekeert ende tot Groningen by zyn Excell. aengecomen zouden zyn, wat zy medebrengen mogen wy verwachten.

Van Duynckerken zyn wy int zeker geadverteert, dat wesende hun gouverneur mit zyn huysvrouw tot Nyeupoort ter feeste, het spaensch garnisoen ende het scheepsvolck aldaer gemutineert synde ende alle hunne overicheyt uytgejaecht oock den heere van Wackene; doccasie van desen wordt waergenomen omme te syen off men hieronder yet goets soude connen gedoen. Hier is goetgevonden vernyeuwinge te doen van de publicatie vant placcaet opt stuck van de navigatie, en worden tot dyen eynde eenige exemplaria van dyen aen UE. gesonden, als dezelve uytte bygaende brieven zullen connen vernemen.

Uyt Vranckryck verstaen wy dat den coninck noch voor Laon leyt, ende voor desen tyt anders sonderling nyet hebbende, zal nae myn gebiedenis desen besluyten ende U

Myne heeren, den Almachtigen bevelen. Uyt 's Gravenhage desen 11 Augusty 1594.

UE. dienstwillige medebroeder

FLORIS HEERMALE.

Naar het origineel.

Myn heeren, huyden hebben die van den raedt van staten met zyn Excell. in communicatie geweest, op eenige voirden exploiten van oorloghe, die men noch in dit saisoen met hope van vruchten zouden mogen voornemen, waertoe zyne Excell. verclaerde willich te syn, mits dat men hem die middelen daertoe nodich, wiste te furneren, van alle 't welk dezen morgen rapport gedaen wesende in de vergaderinge van de generale staten, ende overgeslagen wesende de resterende penn. onder de respective provincien van hun gedragen consenten over dat lopende 1594, souden verhoopen, dat die ten naesten by daertoe bestant sullen wesen, ingevalle men soude willen verstaen daertoe mede te laeten employeren die tweemacl hondert duysent gulden tot adistentie van zyne Maj. van Vranckryck beloofd, waertoe schynen die andere provincien genouch geinclincert te syn, jae eenige gantsch genegen, overmits die cleyne apparentie, die er is, dat van den aenslach van zyne Maj. voor dit jaer yet vallen sal, aengemerct syne Maj. over lang geadverteert wesende van het overgeven van Groeningen ende genouch verwitticht, dattet crychsvolck 't synder assist. gedestineert, genouch daertoe gereedt gehouden worde, ende becosticht uytte penn. daertoe gedestineert, noyt eyt tot noch toe daer op heeft laeten weeten of doen rescribereen etc.; ende hoe wel ick ten hoochsten versocht ben geweest omme uytten naeme van UE. mede daerinne te willen consenteren, te weeten, dat die voorsz. II^{cx} L tot secours van Vranckryck gedestineert, tottet voorsz. nye aen te vangen binnenlantsche exploit soude mogen geemployeert worden, zoe en heb ick dat nochtans over my nyet willen nemen, maer verclaert, dat ick Uwe E. terstont daervan soude adverteeren ende verhoopte binnen drey ofte vier daegen ten langsten antwoordt te becomen, ende hoe wel noch de heren generale staten noch raet van staet, aen soe weynich uytstels 't beste benuegen nyet en hadden, zoe en heb ick nochtans van de consenten by UE. elders gedestineert nyet begeren te veranderen, sonder UE. last ende bevelen, hoewel ick 't anders nyet ongeraden vinden soude, te meer, zoe 't mogelick tot naerder bevrydinge van onsen quartieren zoude tendereen begerende daeromme, dat UE. believe my van haere goede mening in desen quam citissime te willen adverteeren deur brenger deses, specialicken daertoe afgeveerdicht.

Voorts myn heeren, sal UE. believeu ordre te stellen dat alle die penn., noch resteerende te betalen van UE. gedragen consenten, opt spoedichste gefurneert worden twelck ick UE. ten hoochsten wil recommandeeren.

Zyn Excell. is gisteren heel qualick gedisponeert geweest van seecker campnouillien die hy gegeten hadde ende die de beste nyet en waeren, sulcx dat hem het ligchaem begon te swellen, dat, ten ware hy die nyet overgegeven hadde, by toedoen van medicyn, neyt sonder peryckel ware geweest ende heeft duer die ongesteltenisse een coortse van xv ueren gehadt, doch huyden gepurgeert zynde, gevoelt hem zyn Excell. tamelicken wel, Godt wil denselven bewaeren, en U

Myn heeren houden in syn heilich behoede. Geschreven 's Gravenhage desen xxiii September 1594.

UE. dienstwillige medebroeder

FLORIS HEERMALE.

Opschr.: Aen myn heeren, myn heeren die staten van Utrecht off haeren gedeputeerden tot Utrecht.

Naar het origineel.

Rec. xvi Sept. 94.

XXXV.

Myn heere, gister nae de noene hebbe ick ontfangen Uwer Ed. schryvens van den **xxii** dezes, stilo novo, met de ingelachte tydinge uyt Brabant, die Godt geve dat waer moeten zyn; de predikanten die **UE.** meynt van hier aldaer gezien te hebben, en hebbe ick van hier noyt gemist, en can oock nyet vernemen dat ze van hier geweest zyn, sulcx dat ick myn laet duncken, dat **UE.** haers gelycken maer nyet dezelfde gesien heeft; 't advys van **UE.** ende goede vrunden aengaende de nyeuwe predicanten vinde ick zeer goet, ende zal daeromme besien hoe dzelve gevolcht sal willen worden, dan men verlangt wel te weten, hoe de aencompste van deselve predicanten aldaer geinterpreteert ende sunderlinge by Uytensbogaert ende Helmichius geduydt worde, indien 't mogelijk is, daer yet van te verstaen, so sal **UE.** believeen myn een weynich mede te deylen. Zyn Excell. is een dach ofte twee tot Rheenen geweest, ende wy en hebben noch geen tydinge van zyn vertrecken, ick seynde **UE.** beneffens desen copie van de beschryvinge, die dynsdach toecomende dienen sal, opt v point, van dewelcke **UE.** met goede vrunden dan believeen sal te adviseeren; 't concept **UE.** bekent achte ick, dat met den heer van Zuylen (die reeckeninge maect binnen een dach off twee daer te wezen) volgen sal; voorts myn heer, vallen hier grote misverstandan opt ontfangen ende uytgeven van de Henricus nobel, sunderlinge dien tot Culenburch geschlagen, gelyck **UE.** uyt 't schryvens van die van Amersfoort hier bygevoucht, oock sal connen mercken, sal **UE.** daerom believeen, ons een weynich dien-aengaende te adviseeren; vele van myn heeren souden oock wel gerne eens weten, hoeveele die generaliteyt belooft heeft te subvnieeren tot de dikagie tusschen Maes en Wael, daert water van Culenborch ontfanger of is, ende uyt wat comptoir die penningen betaelt sullen worden, ingevalle het **UE.** gelegen ware ons een weynich daervan te advertteeren. Hiermede myn heeren deze besluytende, bidde Godt almachtich **UE.** te spaeren lange welvaerende in voorspoet. Met haest, Utrecht desen **xvi** Octobris 94.

UE. dienstwillige,
GILLES VAN LEDENBERCH.

Naar het origineel.

XXXVI.

Myn heer. Ick hebbe ten deele aen mons. Anthonis van Cuyck geschreven, tgene ick thans te schryven hebbe, sedert dat ick ontfangen hebbe **UE.** missive van den **24** dezes, stilo novo, ende is alhier nyet voorgevallen, weerdich om te schryven.

Doctor Junius is hier eenighe daghen geweest omme te concileeren de opinien van seeckere predicanten alhier, nyet eens wesende in 't stuck van de predestinatie, maer heeft, naer ick verstaen kan, voor als noch qualick vallen.

Hier is desen avont door gepasseert eenen ruyter van de compagnie van Wermelo, met brieven aen mons. Barnevelt, inhoudende de wedercompste van onse ruyterye over Duytschlant (soe hy my seyde). Ick hebbe hem met een schuyte doen accommoderen op Leyden, omme ylents voort te moghen comen. Indien daer iet seeckers is, twelck men weten mach, 't zal **UE.** believeen ons tselve mede te deelen.

Belangende de decharge van de XIXe XV L. XIX sc. VI d. zyne Excell. by de generale staten toegeleyt, achte ick dat in sulcker forme, als ick uyt de copie gesien hebbe, gestelt is, uyt oorsaecke dat tgeen zyn G. graef Willem toegeleyt is by die van Vrieslandt alleen betaelt sal worden, ende dewyle den ontfanger generael in 't eynde van de selve decharge bekent, de voorn. XIXe etc., L. ontfangen te hebben in minderinge van onse extraordinaris contributien, zoe dunckt myn, dat wy deselve desemael wel soe moghen aennemen, etc.

Geschreven tUtrecht den XVI Nov. 1594.

UE. dienstwillige,
GILLES VAN LEDENBERCH.

Opschr.: Aen mynheer, etc., Floris Heermale, etc.
te 's Hage.

Naar het origineel.

Rec. 28 Nov. stilo novo 94.

XXXVII.

Edele Erentfeste, hooggeleerde, zeer wyze ende voorsienige heeren.

Wy hebben achterevolgende uwer E. missive van den XV deses lopende maents November, op huyden ons vervoucht by den heere advocaet Oldenbarnevelt, ende uyt denselven verstaen datter wel eenige boucken, stucken ende pampieren, concerneerende die van Utrecht onder die heeren van Hollant soude berusten, maer dat deselve zeer oudt zoude wezen, ende qualicken geconserveert jegens die vochticheyt ende andere ongevallen die de plaetzen subject syn geweest, daer de voorsz. brieven ende stucken waeren gedeponceert, ende schynt dat over het vereysschen van de restitutie van dyen apparentel. niet vruchtbaerlicke en zoude cunuen worden gedisponeert, anders als op eene vergaderinge van de heeren staten van Hollant die men verstaet te zullen wezen jegens huyden over veerthien dagen, niettemin zoe wy int particulier zoude begeeren te versoucken die handtvesten van Bisschop Guido, beroerende des Bisschops taefelgoederen in Segvelderbrouck, dat tot d'exhibitie, ofte van copie, ofte van extract van dyen, egeene swaericheyt en zal worden gemaect zoe verre dezelve alhier zal wesen te vynden.

Voorts heeft ons den voorsz. heeren advocaat aengesprocken beroerende de saecke van Goylandt, ende aangeseyt als dat de heeren van Hollant van meeninge waeren aen heure syde te committeeren, enen uyt heur L. collegie ofte van den gecommitteerden raeden van dyen, een uyt den hove provinciael van Hollant, nomineerende daertoe de raetsheer Leeuwen ende een uyt de camere van reeckeninge van Hollandt, noemende Paulus van Loo geassisteert met Mr. Symon van Veen, advocaet alhier, omme met al sulcke persoonen als Uwer E. sal believen van heur E. zyde te committeeren, vruntlick te procedereen tot vernieuwinge van de oude limiten tusschen de landen van Hollandt ende Utrecht eertyts geleydt, ende soe wy verhopen, dat daerdeur veele zwaricheden ende inconvenienten zullen mogen worden verhoedt, zoe hebben wy aengenomen tgeene voorsz. is uwer UE. aen te dienen, niet twyffelende of dezelve en zullen niet naelaeten hun in alle redelicheyt te laten vynden.

Item op huyden zyn in de vergaderinge van de heeren staten generael gelezen geweest, de commissie van den coninck van Vranckryck op den heeren ducq de Bouillon, beroerende den oorloge jegens den coninck van Hispanien, mitsgaders een missive van

denzelven hertoge, daerby onder anderen gescreven werdt, met wat courage dzaecke van den voorsz. oorloge aengenomen is, dan alzoo denzelven heere hertoge doleert dat ons volck int getal zeer zwak is, ende verre nae by niet en respondeert op die nombre zyne maj. van Vranckryck toegeseydt, zoe wordt versocht dat die vendelen vant voorsz. volck compleet mocht worden gemaect, ende dat men de voorn. soldaeten ter distributie van de pagador generael, mitsgaders den soldaeten als noch tot egheene particuliere repartitie staende tot negenthien vendelen toe, noch een maent soldye op die nieuwe aenstaende consenten zoude hebben te bestellen, ende dat den ontfanger Doublet soude worden geauthoriseert omme dselve penn. op credit te lichten, ende alhoewel wy nae onze opinie verstonden redelyck te zyn, dat men de maj. van Vranckryck soude behoiren te presteren tgetal van soldaten zyn maj. toegeseyt, dat myn E. heeren heur vendelen wapenen betaelende nae vermogen heur leste monsterrolle, ende dat Uwer E. in regardt vant consent, beroerende de verstrekinge van eene maents soldye hun apparentel. in alle billicheyt gevouchlicke zullen laeten vynden, zoe en hebben wy nochtans niet begeert daerinne te consenteren, dan hebben aengenomen tselve Uwer E. aen te dienen, ende het antwoord van deselve Uwer E. binnen corte daghen wederomme inne te brengen; ende geconsidereert dat het voorsz. oorloge van den coninck van Vranckryck, het oorloge van desen landen diverteert, zoe zal UE. believeen de voorsz. saecke te houden in favorable recommandatie, daerinne ons bedunckens, des te min swaricheyts is te maecken, deur dyen 't versochte consent streckende is in verminderinge van de aenstaende consenten, bedraegende ordinarie II^{cm} L. ter maendt, noch IX^{cm} L. ende v^{cm} L. extraordinarie eens, ende noch by raeminge II^{cm} L. tot secours van Vranckryck, dan overmits dvoirs. saecke, te weeten van de voorsz. propositie alhier voor alsnoch niet finalick afgehandelt en is, zoe en cunnen wy oick voor alsnoch daarvan niet absolutlick sryven, ende begeerende dat Uwer E. believe opt spoedelick ons van haere goede meeninge tadverteeren, bidden wy

Edele, Erentfeste, vrome, hoochgeleerde, zeer wyze ende voorsienighe heeren, onzen heere almachtich, Uwer E. te conserveeren in voorspoedige regieringe, ons aen deselve. seer dienstelyck recommandeerende. Wt 's Gravenhage den XVIII November xv^c vier ende tnegentich.

Uwer E. dienstwillige

FLORIS HEERMALE,

F. VAN ZUYLLEN VAN NYEVELT,

ANTHONIS VAN KUYCK.

Opschr.: Edele, Erentfesten, hoochgeleerden, zeer ende voorsienighe heeren staten 's lants van Utrecht ofte heere E. gedeputeerde tot Utrecht.

Naar het origineel.

XXXVIII.

Myn heer, hebbende UE. schryven by brenger dezer, Aert Hellingh, ontfangen, hebbe ick niet willen naelaeten UE. voor antwoorde te adverteeren, dat den vyant syn leger noch tot Turnhoudt heeft leggende, starck soe syne Excell. van alle oorden geadverteert is, van omtrent vier duyzent mannen soo te peerde als te voete, gelyck oock die gealtereerde Italianen noch tot Sprang zyn leggende, ende hebbende zeeckeren Italiaenschen graef, die aldaer tot diversche reysen geweest was, omme het tot accoort te bewegen, over drie oft vier dagen in arreste gestelt, die alsnoch in bewaeringe

wort gehouden, hebbende voorts den secretaris van denzelven grave voor de leste reyse naer Bruessel gesonden, omme finalick metten eertzhertoghe af te handelen ende eenige heeren tot heurer verseeckeringe te voorderen, te weeten, een uyt dese landen ende eenen Spaenjaert, hebbende daertoe genomineert don Diego Pimentel, don Juan de Mendosa, de grave van Bossu ende de heere van Barbancon, omme daeruyt de voorsz. twee ostagiers genomen te worden, totdat ze betaelt souden wezen ende heur passeporten hebben, want het alreede soeverre gecomen is, dat ze niet en schynen meer te bewegen te sullen wezen, omme den coninck meer te dienen; de Iersche ende Schotse geadsisteert hebbende int overleveren van de Deventer schantze voor Zutphen ende Gelder hadden heur pardon versocht, twelck hun by de heeren generaele staten is vergunt ende toegesonden. Voorts is zyne Excell. in deze quartieren aerbeydende, omme het ys te doen breecken, dwelcke van Dordrecht af tot over Thiel gebyt wordt, dwelcke is tzelve daarvan ick UE. jegenswoordelick zoude connen adverteeren, hier naer eenige andere tydingen hebbende, sullen seer gaerne UE. daerof verwittighen, my, hiermede sluytende, UE. gebiedende, etc. Wt Gorichem den ix January 1595.

UE. dienstwillige vrunt,

JOHAN MYLANDER.

Naar copy.

XXXIX.

Myn heeren, huyden is Gerardt ter Stege hier gecomen mitten gelde in UE. brief gespecificceert, hebbe hem geadresseert achtervolgende UE. scriven ten besten my doenlick is geweest, my refererende tot zyn rapport, ende zoe hy deze nanoen de voorsz. penn. tot 12114 L. 11 sch. ten comptoire van den ontfanger generael Philips Doublet, ende deur zyn bevel aen zynen neve principael clercq vant voorsz. comptoir onder deszelfs recepisse aengetelt heeft, ende die decharge ten alder geringste nyet voor maanendach nae den noen gedepecheert soude connen worden, zoe ende heeft hem niet te rade gedocht daernaec langer te vertoeven maer my onder te laeten de voorsz. recepisse, omme achtervolgende den inhoude van dien, de decharge te doen depecheren, gelyck ick aengenomen heb, ende mit Godes hulpe zal doen effectueeren mitten aldereersten.

Voorts soe heeft den ontfanger generael voorsz., swaricheyt gemaect opt inhouden van den hondersten penn., aengemerckt hy gehouden is, daarvan te reekenen, overmits die penn. aen zyn handen getelt worden, om de soldaten daarmede te doen betalen, gelyck de voorsz. ter Stege nader zal connen verclaeren.

Tinneneemen vant casteel te Hoey houden wy hier voor seker ende van de stadt en hebben wy noch gheen nader tydinghe.

Dat zyn Excell. van Bouillon elf compaignien ruyteren van den viant geslagen heeft, zullen UE. uyt bygaende copie connen verstaen, wy verstaen oock dat den viant hem daernaec is comen presenteren by Chauvanchy int landt van Luxemburch, ende heeft by Imbuschade gevangen de ritmren. Smeltzinck ende Cantelaer, ende den capt. Boetzelaer. Den heere graef Philips van Nassau is wonderbaerlick ontkomen ende verlost deur zyn page ende zekere ruyteren, hebbende daer den hoet ende mantel moeten verlaten; men verwacht int leger van zyn Excell. meer volcx die hem in twee gedeelt heeft omme te beletten alle surprise van den vyant, want een deel by Chauvanchy

blyft, ende dander (waeronder zyn G. van Nassau is) by la Fere; ick zoude van deze leste nyemaere mede copie gesonden hebben, maer waeren uyt het comptoir gedraegen, zal die mitten iersten senden, ende thans anders nyet hebbeude, weerdich om te schryven, zal U

Myn heeren, hiermede den almogende beveelen. Uyt 's Gravenhage desen xi February 1595. UE. dienstwillige medebroeder,

FLORIS HEERMALÉ.

Naar het origineel.

Hyerby gaen noch twee brieven van de heeren generaele staten, d'eene concernerende de noodinghe ter bruyloftsfeeste van de heere grave van Solms mit jouffrouwe Sabine van Egmont, ende beneffens d'andere wordt gesonden een project van seecker plaaccaet, belangende de studenten ende jesuiten, oock den reysende man op neutrale plaetsen ende elders; UE. zal believen tzelve t'examineeren ende my t'advertieren van haer goede meeninge ende hoe ick my daerinne sal hebben te dragen.

XL.

Myn heer. Ick seynde UE. beneffens desen de deductie by den heer van Braeckel, in plaetse van reeckeninge doen overleveren met de verificatien, sulcx hy die daerby doen vougen heeft, UE. versouckende, die (gelyck eenighe van myn heeren gedaen hebben) eens te visiteeren, om daernaer met dies te meerderen verstande opt vordere te mogen delibereren ende adviserer, daerby hebbe ick voor UE. gevoucht een exemplaar van het eerste deel van de chronyque van Peter Bor. De heer Nyvelt is gisteren alhier in de vergaderinge gecomen, heeft overgelevert de stucken hem medegegeven, daeraen noch enighe ontbrecken, die wy mitten eersten verwachten. De ordinaris schipper heeft myn oock behandigt UE. missive van den xxviii deses, stilo novo, sal volgende UE. begeerte myner heeren meyninge verstaen ende UE. daarvan adverteren. Belangende de schade by de wateren gedaen, en can ick noch niet perfectelick informeren, alsoe de geinundeerde landen noch onder water staen ende een ygelyck besich is hem daarvan t'ontlasten, sulcx dat de doleancien ende informatien nyet en comen. By provisie seynde ick UE. copie van de requeste by de veengenooten van de Renensche veenen gepresenteert, daerwt UE. de beginselen sal cunnen verstaen. Door de inbreuck by Langerac syn alle de landen beneden Montfoort aen d'een syde van der Ysele tot voor de stadt onder water; 'tlant van Vyane heeft geen schade geleden, soe het water aen den diefdyck gesteyt is. De reste sal ick, vermits haeste van den schipper, reserveren tot den naesten ende middeler tyt UE.

Myn heer, etc. Met haest t'Utrecht den xx Marty 1595.

UE. dienstwillige

GILLIS VAN LEDENBERCH.

Opschr.: Aen myn heere, etc., Floris Heermale, gecommitt., etc., in 's Hage.

Naar het origineel.

Rec. ult. Marty stylo novo 1595.

XLI.

Monsieur le secretaire, tsedert myne leste syn wy op ten xviii dezer binnen Doeburch gecommen ende geadverteert, dat zyn Excell. met het leger was commen logeeren tot Borch, een myle boven Deudecom, een plaetse van nature bequaem om in verseckertheyt te mogen blyven, men kan van hier deur d'ouden Yssel de vivres te water daer ter plaetse brengen, daerover men ten deele doende is, syn Excell. hadde thien stucken van batterye tot Sutphen doen brengen, die metten ponten herwaerts sullen worden gebrocht, ende zes halve canons mede gecomen, die noch int leger syn, neffens eenige veltstucken van hier doen haelen; men seyt dat den vyant vry wat sterck is, ende tot Wynterswyck gelogeert is soe men seyt, ende soe men hadde blyven leggen ten minste de victaille naer ons leger gecoupeert hebben, doch hadde hy eenige weynige dagen later gecommen, soude sonder twyffel de stadt geimporteert hebben; zyn Excell. ende wy van gelycken hebben myne heeren generaele staeten geadverteert, van wien wy alle ure wederom antwoordt zyn verwachtende, ende sien wat men beste doen zal; tretardeeren van 't inbrengen van de consenten van eenige provincien heeft veroorsaect men soe laet te velde is gecommen, ende in dusdanige inconvenienten geraden, die doch noch sulcx niet en syn oft sullen metter hulp van Godt almachtich cunnen gedresseert worden, die ick bidde UL. te willen spaeren in een lanchduerich gesondt leven, met myn gebiedenis aen alle myne E. heeren ende UL. selve. Geschreven binnen Doeburch den xx July 1595. Stilo veteri. Onderstont UL. gantzwillige goede vrunt ende was onderteekent

A. FOECK.

Naar copy.

Post datum. Hebben schryvens uyt het leger gecregen als dat het leyt tot Selwolden ende Borge in goede ordre ende verseckertheyt, ende bequaem om te water ende te lande te victailleren, den viant leyt tot Rhee omtrent twee mylen van onze leger, zoe men seydt, daer zyn van hier desen dach in ons leger noch gesonden zes veltstucken, waermede neffens d'andere sy genouch versien sullen wezen. Dezen naemiddach syn alhier noch innegecommen vyff zeeuse comp., die op morgen mede nae 't leger sullen marcheeren, daer zyn veel geintercipieerde brieven van Montdragon, graeff Harman ende anderen van den 26 dezer aen Fuentes ende den raedt tot Brussel gescreven, daerinne zy discoureren van de saecke van Groll ende schynt oock groot gebreck aen gelt hebben, ende dat Montdragon met de spanjaerts wederom over den Rhyn wil trecken, ende en hebben noch soeveel niet gewonnen als sy wel meenden, zoe sommige selve discoureren. Datum xx July tegens den avont.

XLII.

Myn heeren. Uwer E. brieven van den 1 Aprillis, stilo novo, hebbe ick gisteren avont ontfangen met de Ceulsche tydingen, wat uytcompste Godt almachtich van het beleg van la Fere verleen sal, mogen wy verwachten ende Godt bidden alles te schicken tsynder glorie ende onser salicheyt, hoe d'antwoorde den ambassadeur Bodley te geven hem smaecten sal, verlangt myn wel te verstaen, de naerder antwoorde nopende het overseynden van onse geprepareerde reeckeningen sal ick verwachten; be-

langende de vier duysent ^{no} LXXIII L. gedestineert tot betaeling van de ongerepartieerde soldaeten, etc., hebbe ick myn E. heeren geliefte gevraecht, ende en wordt by dselve geen swaricheyt gemaect in mindering van de lopende consenten aen de voerluyden te betaelen die somme van III^m L. sonder daermede eenige repartitie vorder te agnosceren dan lestemael staetsgewyse geresolveert is, ende daarvan de resolutien onder UE. berusten. Beneffens desen seynde ick UE. twee missiven ende eene remonstrantie alhier by die van Vrieslandt gesonden, aengaende de saecken van David van Goorle. UE. sullen deselve believen te visiteren ende mede op de replycke wat te dencken, myns bedunckens en dient daer nyet geheel op geswegen. De voorsz. missiven ende remonstrantie, alsoe ick geen dubbelt noch copie daarvan en hebbe, sullen UE. believen myn weder te seynden; bringer deses wordt afgesonden met een brief aen Trillo, om te seynden syne reeckeningen van den schoutampte van de jaeren 87 ende 88. De heer van Suylen heeft tot die tyt gereckent ende soude syne resteerende geerne voort afdoen, sulcx dat wy de reekeningen van Trillo nu dienen te hebben, hoewel ick gelove, dat men hem dese reyse sal moeten quyttschelden ende wachten van meer te burgen; d'inhoud van de missive is, als UE. uyt de copie hierby gevoecht sullen mogen sien. Indien UE. daerinne yet bevynden dienlycken verandert te worden, soe sullen UE. den brief wel soo lange mogen ophouden, tot ick daarvan geadvertteert sal syn. De missive aen den heere van Braeckel nopende de meermaels versochte reekeningen, is myn belast te concipieeren; de heer burgermr. Baexen betert allenskens meer; de heere wil hem voort stercken ende UE.

Myn heeren spaeren lange welvaerende in voorspoet. Met haest. Utrecht desen XXIII Marty 1596.

UE. seer dienstwillige

GILLIS VAN LEDENBERCH.

Naar het origineel.

XLIII.

Myn heer. De heer van Zuylen heeft myn zondage lestleden gecommuniceert UE. schryvens van den III deses, stilo novo, houdende aen syn E. oft in absentie, aen myn, met een extract getogen uyt sekeren brief van den agent Calvaert, van de overseyndinge derwelcke de voorn. heer van Suylen ende anderen heeren dien 't gecommuniceert is, UE. bedancken, ende alsoe UE. by de voorsz. missive begeert 'tvoorn. extract hem wederomme gesonden te worden, zoe heb ick naercomende UE. begeerte tselve hierby gevoucht. Uyt mynen lesten schryvens heeft UE. eenichsins connen verstaen de proceduyren, gevallen tusschen die van Amersfoort ende Eemlant, willende die van Amersfoort den quartiere van Eemlant voor een servituyt opdringen, dat sy tallen tyden gehouden syn, die van Amersfoort int verdiepen van den Eem te assisteren met een man tegens twee man uyt Amersfoort, verclaerende die van Eemlandt wel te vreden te wesen, haer te reguleren nae het bevel van de staten, dan ontkennen dat die van Amersfoort sulcken servituyt over haer hebben, ende versoucken daeromme dat die staten in dese saecke sulcx willen disponeren, dat sy van die van Amersfoort boven recht en reden nyet beswaert en worden, hebbende tot desen fyne haere stucken ende verclaeringen, die sy achten tot hun sustien dienlycken, overgelevert, omme daer op regard genomen te worden, twelck die van Amersfoort nyet en willen gedogen,

gelyck ick UE. geschreven hebbe, daeruyt UE. lichtelyck can speuren hoe lichtelycken ende buyten redenen sy eene querelle nyet alleene jegens particulieren, maer oock jegens d'overicheyt (die sy alle respect schuldich syn) opnemen; doch ten is van hemlynden nyet nyeus noch d'eerste reyse; dan 'tware goet, dat sy by sommigen in soodanigen voornemen wat meer voor het hooft gestoten worden, dan het schynt dat het geschiet; doch dit schryve ick tot UE. onderrechtinge alleene; de heere van Braeckel is op Sterckenburch, alwaer hem de bode gevonden ende de missive behandicht heeft, ende nae harde aenhouding (soe de bode myn refereert) gerapporteert recepisse, inhoudende als UE. uyt bygaende copie sal mogen sien; myn heeren die staten gisteren vergadert synde op de beschryving die vast alle jaeren jegens Mey uytgeschreven wordt, omme te committeeren tot schouwen ende cameraerschappen van dycken ende wateringen, hebben geordonneert aen den heer Cuyck gescreven te worden, ten eynde syne E. jegens woensdag ten langsten voor eenen tyt t'huys come, ingevalle de gelegenheit der saecke aldaer sulcx eenichsins lyden mach, ende gaet de missive tot dien fyne dienende benefens desen. Robrecht van Honthorst by die van Oude munster genomineert, is gemaect cameraer van den Leckendyck ende Hynderdam; de missive aen die van Vrieslandt nopende de saeck van Goorle te schryven is genouchsaem conform 't concept gearresteert, ende sal alsulcx noch van daeg afgesonden worden; ende sunderlinge op dit pas anders nyet hebbende, sal ick myn hiermede in UE. goede gracie recommandeerende, Godt almachtich bidden UE.

Myn heeren te spaeren lange welvaerende in voorspoet. Met haest te Utrecht desen i May 1596.

UE. seer dienstwillige

GILLIS VAN LEDENBERCH.

Naar het origineel.

Myn groetenisse aen den heer Cuyck ende aen de heer Foock, by occasie.

Opschr.: Aen myn heere, myn heere Floris Heermale, Thesaurier ende gedepu- teerde van de staten van Utrecht ter vergadering van de heeren staten generael in 's Gravenhage.

Rec. 12 May stilo novo 1596.

XLIV.

Myn heer. Desen nanoen ontfangen hebbende uwer E. schryvens van den ix en x July, stilo novo, soe aen myn heeren de staten als myn geschreven hebben, deselve met de tydingen daerby gevoucht gecommuniceert myne heeren die by de hant waeren te becomen, die uwe E. van syne goede diligentie ende debvoir in alles bedancken; de resolutien op de leste beschryvinge genomen, heeft den heere Cuyck, soe ick UE. hebbe geadverteert by hem, daer benefens is noch geresolveert, dat men den heere van Braeckel soude aenschryven, dat hy syne reeckeninge als noch overseynde binnen zes weecken op de verbeurte van 1^m car. guldens, tot welcken fyne myn belast is de missive te excipieren, dewelcke ick gedaen ende goetgevonden hebbe tselve concept benefens desen aen UE. eens over te seynden, UE. versoeckende tselve te visiteeren ende corrigeeren naer syn goetduncken, oft myn andersins van syn goet advys adverteeren, opdat ick tselve gesien, myne heeren voorts vant expedieeren ende

afseynden der voorsz. missive mach spreecken naer behoeren; den heere van Rysenburch heeft een dach vier of vyff geleden een accident aen syn been gecregen, daertoe een rose geslagen is ende hem sulcken pyne causeert, dat hy niet vant bedde gaen en mach; ick hope die rose verdreven synde, dat die pyne minderen sal, doch sorge, dat wy den goeden ouden heere in de vergaderinge nyet veel meer crygen en sullen. Myn verlangt te sien de copie van den brief van syne maj. aen Calvaert geschreven, nyet een extract, maer van den geheelen brief indien 't wesen mach, anders willen wy ons lyden met 'tgeen wy crygen mogen, ende middelre tyt sal ick nae myne dienstwillige recommandatie, Godt almachtich bidden UE.

Myn heer te houden in syne heylige hoede. Geschr. tUtrecht den 1 July 1596.

UE. seer dienstwillige

GILLIS VAN LEDENBERCH.

Naar het origineel.

Myn heer. Alsoe den schipper noch onseker is wanneer hy vertrecken sal, hebbe ick ten respecte van de saecke van den heere van Braeckel goetgevonden, desen hier- mede af te veerdigen, omme UE. advys dies te spoediger te mogen becommen.

Myn heeren die staten alle doen UE. groeten.

XLV.

Myn heeren. Alhier wordt zeer verlangt nae de redenen, daermede zyn G. van Solms sal hebben mogen geexcuseert de precipitante overleveringe van de stad Hulst met de schansse Nassau, tot so groten schade ende disreputatie van den lande, behal- ven de dangereuse consequentien. De quote in de lest versochte hondert duyzent ponden en is noch nyet innegewillicht, dan vertrouwen wel, dat myn heeren alhier aen haer nyet en sullen laten gebreecken tgeen tot voordeel ofte verseeckeringe van de staet van den lande dienen zal, middelertyt (soe ick sorge) worden de fortificatien van Sutphen, Doesburch, etc., zeer slappelicken ter handen genomen ende gevordert, twelck ons soude gelden, daer den Heere ons voor beschermen wil; wat den here van Braeckel aldaer versoucken ende obtineren sal, mogen wy verwachten, UL. weten de saecken ende proceduren ter oirsaecke van dien gevallen, sulcx dat ick onnodich achte uwer E. eenich bericht dienaengaende te doen; den capt. Loon is al omtrent hondert sterck, verhoopt hem dese aenstaende wecke te sullen laten monstereen, soe de oplich- ting in Hollant voortgaet, ende wat tractement aldaer gegeven wordt en can ick nyet seckerlyck vernemen; UE. sullen believen myn een weynich daervan te adverteeren indien dzelve yet van verneme; 't overseynden van onze rekeningen soude ons, oock den heere Berck die daermede toe gecommiteert is, nu nyet quaelick te passe comen, zullen diesnyetemin uwer E. naerder advys verwachten ende middelretyt, etc.

Myn heeren bevelen in de beschermenisse van Godt almachtich. Geschreven tUtrecht den XIX Augusti 1596.

UE. seer dienstwillige

GILLIS VAN LEDENBERCH.

Naar het origineel.

Indien het besoigne op de convoyen nyet voort en gaet, souden wy den heer sche- pen Someren op de dagelyckse comparitien alhier, vermits dezelve thans wat swack vallen, wel van doen hebben.

XLVI.

Myn heeren. Ik heb met leetwezen verstaen uyt brieven van myn G. heeren ende medebroeders, deeken ende capittelle van Oude munster aldaer, dat onze medebroeder Evert van Schonenburch overvallen wezende van zyn oude passie van kracksinnicheyt zeeckere insolentie bedreven soude hebben in de kercke tot Zeyst, waerover UL. beliest heeft gehadt, de innecome van zyn prebende tot Oude munster voorsz. doen annoteren, etc.; ende dat de moeder ende andere bloetverwanten van de voorsz. Schoonenburch hem daerdoor bezwaert vindende, om veel verscheyde pregnante redenen die zy in requeste vervat, van meeninge waeren UE. reverentelyck te verthoonen, ende mitsdien versoucken afdoeninge van de voorsz. provisionele annotatie, etc.; ende zoe zyl. hem hadden laten persuadeeren, dat myn intercessie aen UE. hem in dezen eenichsins behulpelick soude mogen wezen, hebben my doer de voorsz. myne E. heeren deecken ende capittelle, daertoe zoe ernstel. doen versoucken, dat ick 't zoe ten respecte van haer eerw. als myn ongevallige gepassioneerde medebroeder ende zyne bedroude olde moeder ende andere bloetverwanten, nyet heb connen weygeren uwe E. by dezen dienstelick te verzoucken ende uyt ganscher herten zeer vriendelyck te bidden, dat de sup. in dit haer verdrietich ongeluck met een favorable apostille getroost mogen worden, ende my dit demoedich versouck ende bidden ten besten af te nemen, waerop my verlaetende zal den almachtigen bidden UE.

Myn heeren te houden in zyn behoede. Uyt 's Gravenhage desen XIII October 96.

UE. dienstwillige medebroeder

FLORIS HEERMALE.

Naar het origineel.

XLVII.

Copie.

Ick en can nyet laten UE. by deze te adverteren op tghene alhier passeerende is, te weten, dat de prince van Parma binnen Rouaenen geweest zynde, met zyne armee getrocken is voor Condebeeck ende zyne maj. meestendeel van zyne force vergadert hebbende ende van Pont de Larche vertrocken, is op gister nacht gecommen tot zes mylen omtrent deze stadt, wesende de helfte van de passage van Rouanen, by hem hebbende volgende die monsteringe op eergisteren by den coninck gedaen II^{re} v^c francoise cuyrasse, weezende meest fransche edelluyden ende volonteren, alles wel gemon-teert ende gewapent zynde; III^{re} v^c duytsche ruyteren ende XIII^{re} voetvolck, sulcx dat zyne maj. vastelyck geresolveert is, de prince van Parma slach te leveren ende oock gestadelick nae den prince van Parma is treckende; op gisteren morgen zyn hier uyt Dieppe noch na den leger gereden soe van de curassen van Picardyen als van deze quartieren omtrent v^c peerden, III^{re} v^c fransche soldaten, CXX van onze soldaten omtrent VIII dagen te voeren seecker convoy doende, alhier gecommen, dwelcke wy meynen dat gister avont hem gevoucht hebben by den leger van den coninck. Naer alle de advertentien die men hier heeft, zoo van zyne maj. selven als alle anderen, es zyne maj. gedelibereert geweest op gisteren noen, den vyant met eenige schermutzelingen te bezoeken, ende desen dach ist eenichsins mogelyck slach te leveren; zyne maj. heeft

onder anderen mede in zyn leger x metaele stucken die hy stadich mede is voerende, God almachtich wil het succes alsulcx verleenen, als wy alles zyn wenshende, alsoo het in deze staet nyet lange en sal connen blyven, overmits de prince van Parma tegenwoordich is leggende tusschen 't leger van de coninck ende de stadt Condebeeck ende met zeer cleyne provisie; zyne maj. doet alhier binnen Dieppe backen tot provisie van zyn leger ^{c^m} tarwe brooden, waervan het coorn van den coopluyden solderen alhier gecollecteert wordt ende dat volgende den taxt daervan gemaect. Men seyt, dat de prince van Parma comende voor Condebeeck, syn soon uyt de stadt door den arm geschoten, doch eenige willen seggen, dat het de prince van Parma selver is, overmits dat d'een soowel als d'ander prince van Parma genoempt wordt, ende dat de soon met een grof geschut uyt de stadt dootgeschoten is. Den xxviii April 1597.

XLVIII.

Myn heer. De heer Cuyck is maendach smorgens alhier gesont weder gecomen, heeft gisteren rapport gedaen. Eergister avont hebbe ick ontfangen uwer E. schryvens van den xi deses, daerby UE. schryft derselver intentie te syn, omme geïnformeert te wesen uyt wat moeder ende oorsake 't miscontentement in uwer E. voorgaende verhaelt, gesproten mach wesen; daerop UE. van myn sal believeen te verstaen ende geloven, dat ick daervan met allen nyet en wete, anders dan UE. myn geschreven heeft, ende ingevalle UE. belijft myn te laten weten, in wat vougen ende door wyen die miscontentement UE. te kennen gegeven ofte ingebeelt is, zoe sal ick myn seer geerne by denselven vervougen, omme de oorsaecke ende moeder van de voors. miscontentemente van denselven soe nae mogelicke te vernemen ende UE. daervan adverteeren. Ick hebbe desen aengaende met den heere Cuyck gecommuniceert sonder dat ick voor als noch yet vorder daerinne hebbe weten te doen, dewyle ick nyet en wete, aen wyen ick myn behore te adresseeren. Ick vertrouwe oock myn heeren die staten wel toe, soe ick haer eenige redenen van miscontentement gave, dat sy myn 't selve wel soude seggen oft emmers doen seggen, daer beneffens weet ick wel, dat het nyemant mogelyck en is so te maecken dat het alle man te passe sy; van onbehoorlicheyte te plegen ofte yemant redenen van miscontentement te geven verhope ick myn door Godes gracie te wachten, de reste wil ick den Heere bevelen dien ick bidde UE.

Myn heer te conserveeren lange welvaerende in voorspoet. Met haest desen iii May 1597.

UE. seer dienstwillige

GILLIS VAN LEDENBERCH.

Naar het origineel.

XLIX.

Edele, Erentfeste, hooggeleerde, wyze, zeer voorsienige heeren.

D'Eerwaerdige heeren decken ende capittelen van Oude munster, hebben my aen doen schryven, hoe dat zyl. by uwe E. geerne zoude promoveeren haeren coster Cornelis Henricksz. Cuyman, ten eynde hy mit een cleyn woninghe, staende in den hof van St. Pauwels, omtrent die poorte van de kercke, responderende op die Runne-

baen, voorsyen mochte wordden, ende dat tvoors. capittle in dyen gevalle wel gene- gen zoude wezen tot haere costen een weinich meer gemack daeraen te doen timmeren, etc., vriendelyck versouckende, dat ick dit haer begheren aen uwe E. soude willen recommandeeren, 't welck ick als mede litmaet van de voorsz. capittle nyet alleen nyet heb connen geweygeren, maer my schuldich geacht uwe E. daeromme zeer ern- stelick te bidden ende te kennen geven, hoedat de voorsz. Cornelis Cuytman myn dienraer continuelick geweest is den tyt van XIII jaeren ende midlertyt soe int beginzel van deze troublen, 't vervolgen vant proces de heeren staten deser provincie voor den bloetraet gemoveert, als oock stracx nae de pacificatie tot Gendt gemaect, in verschey- den, oock dangereuse voyages, (my by uwe E. voorsaten opgeleyt) trouwelyck gedient heeft, ende in allen zaecke die ick hem (in de qualite voorsz.) den dienste dezer pro- vincie concernerende bevolen mach hebben, hem altyts zeer neerstich ende vlietich heeft laeten gebruycken, zulcx dat hy oock ten respecte van dien verstaen soude mo- gen worden, wel eenige faveur by UE. te meriteeren, op welck betrouwen ick uwe E. dienstel. versoucke ende vriendelicken bidde, de voorsz. heeren decken ende capittle haer begeeren ten respecte van de voorsz. Cuytman gedaen, te willen accordeeren ende my des te meer aen uwe E. dienste te verbinden; ende zoe dezen tot gheenem an- deren fine is dienende, zal den almogende bidden

Edele, Erentfeste, hoochgeleerde, wyze, zeer voorsienige heeren, uw E. te houden in zyn heyllich behoeft. Datum 's Gravenhage dezen XXIII July 1597. Stilo novo.

UE. dienstwillige medebroeder

FLORIS HEERMALE.

Naar het origineel.

L.

Messieurs. M'asseurant de la bonne volonté, qu'il vous plaist de porter à nostre maison et du bien, que luy voulez, y ayant quelque apparence d'un mariage pour mademoyselle de Nassau, ma seur, je penseroy faillir à mon devoir, ne vous en ad- vertir, comme ceux, sans l'advis et aggregation desquels ne voulant rien passer de con- sequence, je vous diray comme monsieur de la Tremoille a prié mon mary d'en sentir les volonte de ceux, qui y ont pouvoir. Il est seigneur de telle qualité et merite, que madame, ma belle mère vous saura bien représenter, qui me gardera vous en faire redite, sinon messieurs, que le party estant beau et principalement en ce qu'il est de la religion, je m'ose promettre qu'en ce qui pourroit estre requis à ceste fin de vos faveurs et bienvueillances, vous ne la voudrez moins liberalement tesmoigner en ceste endroit, que vous avez faict es aultres, comme aussy vous devez croire toute nostre ambition et desir estre vostre conservation et prosperité, pour laquelle je fay tous les jours priere a Dieu de pareille affection, que je vous supplie

Messieurs, me tenir toujours pour

Votre bien humble à vous faire affectionne service,

ISABELLE DE NASSAU.

A Turenne ce 25 de Juillet 1597.

La superscript.

A Mess. etc., les estats gen. des prov.
unies des Pays-Bas.

Rec. 25 Aug. 1597.

LI.

Heer Secretaris. Wy syn neffens syn Excell. dyngsdach namiddach alhier aengecomen ende overmits den winde ende regen 't volck van Vrieslandt ende die quartieren van Overyssel ende graefschap Zutphen met moeyten ende tytverlies hebben overgeschept. Hier is tusschen dese schans ende Cleefse syde een brugge geslagen, daerover jegenswoordich de ruyteren duer de Betuwe gecomen, met alle de wagens van 't Sticht zyn marcheerende, ende sullen tavont, wilt Godt, mit allet volck tot Marienboom omtrent Moerderberch logieren ende soe voorts ter gedestineerde plaetse, daer men hoopt, wil Godt, morgen avont te wesen, alwaer men seyde, dat daeroff vier vende-len noch binnen gecomen soude zyn, doch en is nyet seker vant getal; men verhoopte van goet succes, twelck Godt almachtich gunne, die UE. wil sparen, etc.

In grooten haest op 's Gravenweert Donderdach den vii Augusti 1597. Stilo novo.

UE. gans willighe ende goede vrundt

A. FOECK.

Ik gebiede myn seer an alle myn Ed. heeren ende sal nyet onderlaten by alle occasien van den vorderen successen t'adverteren.

Opschr.: Erentfesten, etc., Gillis van Ledenberch, secretaris der heeren staten van Utrecht, etc., wonende omtrent het Janskerkhof tot Utrecht.

Rec. 30 July 1597.

LII.

Copie.

Erentfeste, gunstige swager, hopende UE. ende alle vrunden gesontheyt, danck ick Godt almachtich. Ick can niet laeten UE. te doen verstaen, dat ick den v met zyn Excell. van Arnhem op 's Gravenweert gecommen ben, ende dat ick deur bevel van zyn Excell. den sesten 's avonts van 's Gravenweert gevaren ende den sevenden savondts met twee oorloeschepen gecommen ben tot Wezel, aldaer ick terstont heb doen malen ende backen tot onderhout van onze leger; den viii is capt. Benting, gouverneur van Alpen, mit omtrent hondert vyftich man van Alpen binnen Berck gecommen, latende opt huys tot Alpen omtrent xx man, twelck zyn Excell. verstaende, is int passeeren nae Berck tot Alpen aengetogen, ende terstont het huys ende de stadt Alpen ingenomen, ende voorts van daer voor Berck, ende denselven avondt Berck besloten; die van Berck hebben binnen omtrent 800 man, dan zyn alle seer gemutineert, ende dat door gebreck van gelt, daer is niemant besunder binnen dan capt. Sunter ende capt. Benting, daer lagen voor de stadt seeckere uytleggers ofte schepen van oorloge, die soe men seyt, haer geschut van de schepen binnen Berck gebrocht hebben, ende haer schepen in den gront gesoncken hebben; syn Excell. is op gisteren met ruyters ende knechten daervoor gecommen ende de stadt gesloten, die van de stadt hebben op een toorn vier stucken geschuts gebrocht, ende schieten daermede heel geweldig doch sonder onse schade. Op huyden is hyer seeckere tydinghe gecommen, dat de viant

van de Twent voorhanden is met omtrent 500 peerden ende omtrent 900 man te voet, meeneende te Doersten over de Lyp te passeeren, hebbende op de peerden seeckere sacken met pulver, die hy van meeninghe is binnen Berck te brengen, dan soe ick verstaet is zyn Excell. daer genouch van verwitticht, soe dat ick hoop, dat hem zyn meninghe sal failleren; desen dach heeft zyn Excell. alle preparatien doen maecken omt geschut voor de stadt te brengen, twelck desen dach alhier voorby de stadt opwaerts gevaeren is, hopende dat op morgen in onze leger gecommen zal syn, ende denselven nacht geplamt ende voort beschoten, soe dat ick hoop, dat wy 't niet lang hyer en sullen maecken, off zyn Excell. sal meester van de stadt Berck zyn; ick houde myn binnen Wesel ende is geschapen daer te blyven, soe lange de belegeringe der stadt Berck dueren sal; anders en is hier nyet bezonders dan dat Fredrick Uyttenham ende Jan van Lamzweert noch binnen Berck syn, Godt almachtich wil gunnen, dat wy de stadt met lief mogen verwinnen, ende Fredrick Uyttenham ende Lamzweert mogen beschaempt zyn. Hyermede Erentfeste, insonder gunstich swager, gebiede ick myn seer dienste-lyck aen UE. ende lieve huysfr., mits Godt almachtich biddende, etc. Met haest ynt Wesell den 9 Aug. 1597 stilo novo. Onderstont UE. dienstwillige swager, onderteeckent

MARTEN VAN SYPESTEYN.

Naer copy.

Opschr.: Erentfeste, etc., Mr. Johan van Schade,
in de Domsteeg tot Utrecht.

LIII.

Myn heer.

Beneffens uwe E. schryvens, soe aen myne heeren als aen myn van den 22 en 25 deses, stilo novo, hebbe ick ontfanghen de stucken daerin gementioneert. Ick hebbe oock ynt het voorn. uwer E. schryvens verstaen, dat den assayeur Jacob Foeck aen UE. ende den heer Cuyck gerecommereert was, omme gepromoveert te worden tot den generaelschap van der munten, ende alsoe ick noch door den heer Cuyck noch ymant anders daarvan geadverteert ben geweest, zoe hebbe ick my door goede vrunden, die ick 't qualick mochte weygeren laten bewegen UE. eenen anderen te recommanderen, nyet jegenstaende ick alhier moveerde de swaricheydt van d'alliantien by UE. gementioneert; dan wil UE. wel verseeckeren, zoe ick van de intentie van mons. Foeck geadverteert hadde geweest, dat ick geensins voor ymant anders geschreven of gesproken soude hebben, soe ick hem van goeder herten wel geerne nae syne intentie geavanceert saege. Belangende de saecke van Gavez (sic), die sal wat swaricheyts hebben, vermits synen persone alhier nyet wel geacht noch aengenaem en is, doch ick sal met Domselaer spreekken om te besien, off men die saeck sal connen hervatten ende de heeren tot naerder resolutie bewegen.

Dat Camilles schanse des nachts tusschen saterdach ende sondach lestleden by den onsen ingenomen is, sal UE. ongetwyfelt nu all verstaen hebben. Zedert en hebben wy alhier met alle egheene tydinghe ontfanghen. Ende van hier en hebbe ick sunderling nyet weerdich om schryven.

Myn heeren, alhier syn vast besich omme eenighe ordre te stellen teghen het vercoepen ende uitvoeren van het coorn, verhopende dat de exessive rysinghe ende duerte van den greynen daarmede een weynich te stuyten. Ick vrese jegens den wynter.

Doch Godt can het alles versien, alst synen Goddelyken wille is, 't is eene saecke, daerop generalyck wel dient geleth, waermede, etc.

Geschreven tUtrecht desen 17 August. 1597.

UE. seer dienstwillighe
GILLIS VAN LEDENBERCH.

LIV.

Madame.

Nous avons veu les lettres de monsieur le duc de Bouillon, vostre mary et les vostres touchant la recherche, que monsieur de la Tremouille desire faire de mademoyselle de Nassau votre soeur, laquelle nous agrée, tant plus, que son Excellence y consent, et que mon dict sieur de Bouillon nous le recommande pour les bonnes qualites dudict Sr., desirant fort, que ceste alliance se puisse faire a la gloire de Dieu et contentement desd. Sr. et damoyselle, vous assurens, qu'y apporterons tousjours de nostre part tout ce, qui pourra servir au bien et avancement de la maison de Nassau, et recognoistrons particulièrement l'affection, que mond. Sr. de Bouillon, et vous portez à la prosperite de ceste estat, laquelle vous prions de continuer, et sur ce supplions le createur

Madame, quil vous octroye en santé longue et heureuse vie. De la Haye le 25 d'Augst. 1597.

La superscript.
A Madame la duchesse de Bouillon.

Paraphé, EGB. ALBERDA. Vt.

Souscript

De vostre Excell.

bien affectionnez amis

Les estats generaux des provinces unies des Pays-Bas,
par ordonnance desd. estats

AERSSSEN.

LV.

Edele, gestrenghe, Erentfeste, hooggeleerde, wyze ende discrete heeren, besondere goede vrunden. Ondertusschen wy alhier syn verwachtende de resolutie van UE. opt gene wy deselve by den raetsheeren Jo. Casyn van der Hell ende Mr. Franc Duyc versocht hebben aen te dienen, ende bevindende dat wy ondertusschen noch alhier noch elders niet en connen uytrechten, ende dat den viant deselve middelen gelaten worden, omme de licenten ende tollen van den Rhyn te genieten, die hy te vooren heeft genoten, ingevalle de stadt ende 't casteel van Moeurs in UE. handen niet en wordt gereduceert, aengesien dezelve niet meer als een halve ure van Cammille schantze is gelegen, ende dat hy nae ons vertreck van hier altoos middel zal hebben dezelve schantze wederom tot zynen wille te krygen ende te fortifieren, ofte een ander bequamer op te doen maken, zoe hebben wy goetgevonden hem tzelve, ondertusschen wy de voorsz. UE. antwoorde verwachten, te beletten, ende zyn tot dien eynde gisteren van hier vertrocken met eenighe ruyteren ende knechten, omme de voorsz. stede ende

casteel te besichtigen, dewelcke wy sulcx hebben gestelt gevonden, dat wy verhopē, ingevallē de vyant dselve niet en compt secoureren, dat wy ze met Godts hulpe binnen weynich dagen in UE. gehoorzaamheyt zullen reduceeren, waeromme wy geresolveert syn tegens morgen van hier op te trecken ende de voorsz. onze resolutie int werck te stellen, dwelcke wy nodich gevonden hebben UE. te advertteeren. Biddende hiermede den almogende

Edele, gestrengē, erentfeste, hoochgeleerde, wyze ende discrete heeren, bezondere goede vrunden UE. te houden in zyne heyligē bewaeringē. Int leger voor Rhynderck den xxvii Augusty 1597. Onderstont

UE. dienstwilligē vrunt

MAURICE DE NASSAU.

Naar copy.

Post datum. Van de ghene die uyt de voorsz. stede gecommen zyn, zyn wy bericht, dat omtrent acht hondert mans daer binnen zyn van alle natien ende diversche compaignien sonder commandeurs, wtgenomen den gouverneur ende eenen Alferez; den vyant geweest hebbende omtrent twee duysent dry hondert mans te voet ende acht cornetten peerden in de contrye van Gelderen, is wederom te rugge over de Maze getrocken, maer en connen tot noch toe niet weeten tot wat intentie.

Die superscriptie was:

Den Edelen, etc., heeren generale staten
der Vereenichde Nederlanden.

LVI.

Edele, Erentfeste, hoochgeleerde, vrome, wyze ende seer voorsichtige heeren, besondere goede vrunden.

Alsoo voor den dienst ende verseeckertheyt van den staet van den lande noodich geacht wordt de begonste fortificatie wercken van de steden Zutphen ende Doesburch te laten voltrecken, ende tot dien eynde opte ernstiche instantie van den raet van state geconsenteert is daertoe alsnoch promptelyck te laten furneren de somme van vyff duysent guldens, daerinne dat de provincie van Gelderland soude opbrengen duysent guldens, die van Holland twee duysent op afcortingē van derzelve quote in de gedragen consenten totte fortificatie van de frontiersteden, soo versoecken ende begeren wy, dat UE. gelieve sonder eenighe swaricheyt dadelyck ordre te stellen, dat de voorsz. twee duysent guldens voor UE. aenpaert in de voorsz. vyf duysent guldens totte voorsz. fortificatie mogen werden opgebracht ende verstreect, opdat by gebreke van dien de werken niet stil en staen, gelyck sy andersints souden moeten doen, tot groot nadeel ende prejudicie van deselve. Waerop wy ons sullen verlaten ende den almogenden bidden Edele, etc., heren, besondere goede vrunden, UE. te houden in zyn heyligē protectie ende hoede. Uyt 's Gravenhage den 2 Sept. 1597.

E. VAN DER BURCH, Vt.

UE. goede vrunden,

Die staten generael, etc.

Ter ordonnantie van deselve

AERSENS.

Naar het origineel.

LVII.

Erentfeste, etc.

Wy hebben overwogen hetgene uwer E. ons onlanx geadverteert hebben, belangende de continuatie van den leger te velde ende vervolch van de victorie, die Godt almachtich belieft heeft door het goet beleyt ende neersticheyt van zyne Excell. ende andere heeren beneffens deselve wesende te verleenen, ende dat daertoe van de provincien versocht wordt de somme van noch hondert ende vyftich duysent ponden van XL grot. vlaems. Item 't gheene de heeren staten generael goetgevonden hebbende, belangende het huwelyck van joffrouwe Brabantina van Nassau met den heere van Tremouille, ende dat de heeren staten generael well geneghen souden wesen tot voordeele van denselven huwelycke de voorn. joffrouwe te vereeren met eene somme van 20,000 ponden, ende myn vrouwe de prinsesse tot vervallinge van de costen van de reyse by haer Excell. voorgenomen, om de voorn. joffrouwe in Vranckryk te conduiseren de somme van 12,000 ponden, alle van XL grot. vlaems. Ende alhoewelle wy den staet van desen lande jegenwoordich ten hoochsten ende meer als voren beswaert vyn den, sulcx (gelyck UE. bekent is), dat wy tot furnissemte van de penningen by ons hiervorens tot beleyt van den oorlog geconsenteert, genootsaeckt syn geweest, merkelycke sommen op interesten te lichten, soo hebben wy dien niettegenstaende omme te verthoonen den grooten yver, die wy hebben tot vorderinge van de gemeene zaken ende oock van den huuse van Nassau, goetgevonden uwer E. tsamen ende elcx bysonder te autoriseren, gelyck wy deselve autoriseeren by desen, omme haer van wegen dese provincie aengaende tgene voorsz. is, te moghen conformeeren met d'andere provincien, ende wes by deselve geresolveert sal worden, daarvan sullen UE. ons tydelyk advertteeren, opdat wy, voor soovele dese provincie daerinne sal comen te gelden, Sorge mogen dragen; hiermede

Erentfeste, etc.

Geschreven tUtrecht den naest lesten Septembris 1597.

Uwer E. goede vrunden

Die staten van den lande van Utrecht.

Ter ordonnantie van deselve

G. DE LEDENBERCH.

Opschr.: Erentfeste, etc., Floris Heermale, thesaurier, etc., ende Antho. Cuyck, advoc., gedeput. van de staten van Utrecht, ter vergaderinge van de heeren staten generael, etc., te 's Gravenhage.

Naar het origineel.

LVIII.

Myn heeren.

Volgens myn leste schryvens zyn wy met het leger den IIII dezer van voor Bredevoort met XIII stucken geschut opgetogen ende savonts gelogeert tot Zuytloo, ende den 5 moeten stil leggen overmits de veelvuldige regen ende quaden wech; den VI gelo-

geert tot Wissen ende Wullen, den vii tot Cepey, den viii op de middach voor Enschede. Ende de stad gesommeert zynde, hebben een lieutenant, zynde een soon van Grootveldt, met noch een officier buyten gesonden, ende seyden geen last te hebben die stadt over te geven voor 't leger ende 't geschut daer vur quaemen; noopende 't leger sagen sy vur oogen, ende worden omtrent een half ure gaens vant leger gebrocht, alwaer zy 't geschut zagen; die redene, dat zy daeraen twyffelden was, dat de wech nyet dan veele leech ende vol water is, achtende oversulcx onmogelyck te zyn 't geschut daerdoor te brengen; syne Excell. heeft haer eenige corte articulen in geschrifte medegegeven om noch van avont uyt te trecken nae den Rhynde ende over de Maes, als de voorgaende gedaen is, sonder wagens; daer lagen binnen twee vendelen, alse van Beymer ende Vasques, sterck omtrent hondert man; het stedeken schynt van buyten al tamelycke vast te zyn, ende hebben naer gedaene rapport in de stadt die articulen geaccepteert, ende sullen morgen vroeck tot hun eygen costen uyttrecken. Wy zullen op morgen, wilt Godt, goettyts naer Oldenzael vertrecken, ende naer alle apparensie verhoopen, dat oock haest by d'een of d'ander middel als oock Oetmaerssum aen onze zyde gebrocht sullen worden, ende sal daerom de almogende bidden.

Myne heeren, etc. Voor Enschede den viii Octobris 97. Onder stont

Uwer E. onderdanige dienstwillige

A. FOECK,

Naar copy.

LIX.

Myn heer.

Ick seynde UE. hierby ghevoucht de naemen van de nyewe magistraten alhier, Godt biddende synen geest daerover te storten, ten eynde sy godtvruchtichlyck ende vreedsamelyck moghen regieren. Den eersten brieff dien ick sedert myn leste schryvens van den heer Foeck ghesien hebbe, is van het overgaen van Enschede, daer den Heer van gheloofst moet syn. Seynde UE. daarvan copie neffens desen.

Myn vrouwe de prinsesse met de toecomende bruyt ende 't jonge heercken zyn vrydaghe lestleden van hier nae syne Excell. vertoghen, synde alhier met haer gevolghe eenen nacht gelogeert ende gedefroyeert geweest, ende voorts met sess wagens tot op Deventer geacommodeert.

De tydinghe, die aldaer wt Vrancryck van den cardinaele ende van de vloote moghen wesen, sullen wy van uwer E. verwachten, ende middelertyt bidde ick Godt, etc.

Myn heer, etc. Geschreven tUtrecht desen 11 Octobris 1597.

UE. dienstwillighe

GILLIS VAN LEDENBERCH.

Myn groetenisse aen den heer Cuyck.

Naar het origineel.

Opschr.: Aen myn heere Florys Heermale, thesaurier, etc., in 's Gravenhage.

Rec. 22 Oct. 1597.

Myn heeren. Ick heb onlanx overgesonden copie van twee staten, als een van negen ende d'ander van drye hondert duyzent gulden, die ter presentie van zyn Excell. by den raedt van staten overgeleyt waeren den xxviii November in de vergaderinge van de generaele staeten, alwaer d'selfde naderhant geexamineert zynde, is goetgevonden de voorsz. heeren raeden aen te doen zeggen, gelyck uwe E. naerder sullen connen syen wt het extract by dezen gaende, waervan ick behoort. geacht hebbe uwe G. te preadviseeren, omme daerop verdacht te wezen ingevalle denzelven derhalven yet vorder mochte gemoeten.

Den thienden dezer heeft de voorsz. raedt oock ter presentie van zyn Excell., in de vergaderinge van de heeren staten generael haer propositie gedaen ende overgegeven by geschrifte vant geen zy nodich achte te wezen tot 't beleyt van d'oorloghe over dat aenstaende jaar 98, ende hoewel deselfde van weghe deze vergaderinghe (nae ouder gewoonte) aen de respective provincien overgesonden zal worden, soe heb ick nochtans nyet willen laeten by preadvertense copie daervan by dezen te vougen.

Wat hier gepasseert is ten respecte van Don Emanuel, prince van Portugal, ende jonckvrouwe Emilia van Nassauw, zullen UE. zoe van de heeren advocaet Kuyck als anderssins verstaen hebben, ende daeromme onnodich hier te repeteeren, anders dan dat eyntelyck de voorsz. Don Emanuel mit zyn broeder ende ander gevolch, ter gheerte van de heeren staten generael nyt te voorsz. vereenichde provintien vertrocken is, ende mogelyck aldaer gepasseert, ende is haer G. Emilia van Nassau (nae alle voorgaende remonstrantien ende vermaeninge, zoe van weghe zyner Excell. als anderssins) uytterlick by de staten generael, thaerder begeerte ende versoeck toegelaten off immers nyet verhindert hem te volgen, Godt wil ze beyde gelyeden, bewaeren ende verleenen dat zalich is.

Voorts myn heeren kan ick nyet laten uwe E. tadvertieeren, dat de president Richardot den derden deser maent de raede 's conincx van Spaengien, soe van state als privé ende finantie smorgens by den anderen wesende, ende des nanoens den raedt van Brabant zekere saecken van wegen den coninck van Spaingien aengedient heeft, ende zoe 'tschynt overgegeven off immers verthoont zeeckere brieven, zoe van den voorsz. Co. als de prince van Spaengien (waervan hoewel nyet anders dan credentie op den aertshertoch Albert van Oostenryck inhoudende) ick copie hierby mede sende, ende soe geseydt wordt, dat die staten van de nederlantsche provincien, onder 's conincx gebied wesende tegens den xv dezer maent tot Brussel beschreven waeren om t'aenhoren wat heml. by de voorsz. aertshertoch in crachte van de voorsz. credentie aengedient soude worden, zoe isser middlertyt diversselick op gediscourreert, houdende veele in die quartieren voor zeker, dattet wezen zal beroerendē het huwelyck van de voorsz. Eertzhertoch mitte Infante van Spaengien, waermede zyn maj. wel genegen wezen zoude (beneffens eene generaele pacificatie) als tot dote mede te geven deze nederlantsche provincien, ende dat mit consent van de prince van Spaengien, etc., watter van is zullen wy haest hooren, waer en tusschen ick uwe E.

Myn heeren den almogende wil bevelen. Wt 's Gravenhage desen xvi December 1597.

Uwe E. dienstwillige medebroeder

FLORIS HEERMALE.

Naar het origineel.

Opschr. : Aen myn heeren, heeren die staten
's landts van Utrecht oft haer E.
gedeputeerden.

Recep. viii December 1597.

LXI.

Edele, Erentfeste, hoochgeleerde, vrome, wyze ende zeer voorsienige heeren, bezondere goede vrunden. Wy hadden opt ernstich aenhouden van wegen den welgeboren heere grave Johan van Nassau den olden, mitsgaders de favorable intercessie van zyn Excell. den veerthienden Juny lestleden, opt welbehaegen van de provincien goetgevonden ende beraempt, dat van wegen der generaliteyt geaccordeert soude mogen worden aen te nemen, te betaelen van de liquidste ende bekende parthien van de naegelaten schulden van den oock welgeboren heere grave Philips van Nassau goeder memorien des welgemelten heere grave Johans sone, zoo in erkentnisse van desselfs grave Philips lanckduerige trouwe diensten by hem in zyn leven die landen gedaen, daerinne zyner L. vromelick ende grootmoedich voor den vyant is gebleven ende zyn leven heeft gelaten, als in volle voldoeninge van allet gene dat ter oirsaecken van deselve zyn diensten soo over ruyteren als voetvolck van de generaliteyt eenichsins gepretendeert wierdt de somme van vyftien duyzent guldens eens, te repartieren over alle de geunieerde provincien ende in drye vervolgende halve jaren te betalen, opt vast vertrouwen, dat by de voorsz. provincien ten aanzien van de voorsz. redenen, daerinne egheen swarichheit gemaect en soude worden, maer den voorsz. voor-slach goetvindende, heere gedeputeerde ter dezer vergaderinge metten iersten authorisatie ende last gesonden souden hebben om de voorsz. somme absolutelyck te consentieren, elck voor haerlieder aenpaert ende quote; maer aldewyle tselve tot noch toe verbleven ende dat deze zaecke wederom van wegen des welgemelten heere grave Johan van Nassau den olden, door zyner L. zoon grave Johan van Nassau den jongen, die alhier gecommen is, zeer heftichlyck gevoordert wordt, sulcx dat die gedeputeerden van de provincien aengenomen hebben de resolutie van de provincien te becomen binnen veerthien dagen oft uytterlyck drye weecken naestcomende, soe ist dat wy dien-volgende UE. ernstelyck versuecken, dat derselver gelieve de beraeminge van de voorsz. vyfthien duyzent guldens goet te vinden, ende heere gedeputeerden binnen den voorsz. tyt laste te zenden, omme derselver quote daerinne te consenteeren, opdat wy den voorsz. heere grave daarmede contentement mogen geven, ende van het vervolgen van de crediteuren ontslagen zyn, waerop ons verlatende, bidden den almogenden Edele, Erentfeste, hoochgeleerde, vrome, wyze ende zeer voorsienighe heeren, besondere goede vrunden, UE. in zyne heylige protectie te nemen. Uyt 's Gravenhage den 24 February 1598.

Jo. RENGERS THO HELLEM, Vt.

UE. goede vrunden

Die staten generael der Vereenichde nederlanden,

Ter ordonnantie van dezelve

AERSSSEN.

Naar het origineel.

Opschr.: Edele, Erentfeste, hoochgeleerde, vrome, wyze ende zeer voorsichtige heeren die staten slants van Utrecht ofte heure gedeputeerden, onze besondere goede vrienden.
Recep. xxviii February 98.

LXII.

Edele, Erentfeste, hoochgeleerde, wyze, eerbare, zeer voorsienige heeren.

Myn heeren, ick en can uwe E. nyet verswygen hoe dat Kaerle van Trello tjaer voorleden by de heeren staten generael, boven zyn tractement op te staet van oorloge gestelt, toegeleyt is geweest een onderhout van vyftich gulden ter maent zoe lange tleger te velde wesen soude, ende dit al nyettegenstaende die contradictie van de heeren Cuyck ende my, ende hoedat hy nae 'topbrecken vant leger zeer heftich gesolliciteert heeft, dat hem 't voorsz. onderhoudt (boven zyn voorgaende tractement op den staet van den oorloghe) voortaan als ordinaris maentelicx mede betaelt soude worden tot laste van de generalité, daertoe gebruyckende een favorabel voorschrijven van zyn Excell., hoewel hem tselve onnoodich was, diewyle hy die gunste van genouch alle die heeren voor hem hadde, maer alsoe ick, als deur last ende bevel van uwe E. daerinne nyet en begeerde te consenteeren, bleef die zaecke voor ditmael ongeresolveert; dan den voorsz. Trello (door eenige zynere favoriten) van alles datter gepasseert was, geadverteert synde, is een dach drye ofte vier daerna by my gecomen, verzouckende ende biddende, dat naedyen alle die heeren hem in zyn versouck gunstich waeren, ick hem 't genoth van dyen nyet en wilde verhinderen ende in desen benarden tyt in meerder verdryet doen leven, waerop ick hem in effect antwoordde, dat ick wel verhoopde, dat denghenen die 't belieft hadden, (hoewel onbehoorlick) hem Trello zoe particulierlick te reveleren 't geen op zyn zaecke in de vergadering gepasseert was, hem oock nyet verswegen hadde die geallegeerde redenen, waerom ick in zyn versouck nyet hadde connen consenteeren, zoe die hem doch nyet dan al te bekent waeren; ende zoe hy hierop myn propoost (hoewel anders met alle beleeftheyt) interrumppeerende, hem wilde excuseeren vant gene tot Utrecht wel eer gepasseert is, als by ende int generael geschiet, etc., gaf my oorsaek om hem die memorie te ververschen van eenige zaecken by hemselver in persoon aangerecht, als vant gene hy in den huysen van den heere van Drakenburch, eygener autoriteyt int afhalen van zyn E. geweeren bedreven hadde, insgelycx vant apprehendeeren ende achter strate slepen van eenige heeren vant ridderschap, ten deele representeerende die staten van den lande van Utrecht, item van den schandelicken ende calmunieusen aenspraek ende noch arger conclusie in syn libel genomen ende in juditio overgegeven, hem mitsdyen afvragende, of zoedanigen zyn zelfs acten hem wel dochte te meriteeren mit een jaerlicx tractement gepremieert ende vereert te worden een ander ten exempele; ende zoe hy hem hierop wederom pooghde te excuseeren, seyde hem, dat hy wel beter doen soude die te bedecken ende ghans in vergeten te brengen dan te willen verschoonen, dewyle die soo leelick, vuyl ende exorbitant waeren, datter geen verbloemen aen en was, dat oock myn heeren die staten van Utrecht verstonden dat die eer straf als vereeringe weerdich waeren, ende my daeromme belast int effect van zoedanige zynen versouck nyet te consenteeren, ende zoe ick my daerna moste reguleeren, hadt ick 'them oick wel zoe rondelick willen verclaeren, waermede hy scheen geheel voor

't hoeft geslagen te wezen, doch 'teen ende 't ander replicerende, vraechde eyntelick off hy hem dan aen de heeren staten van Utrecht zoude hebben taddresseeren, ende off hem een favorabel voorschryven van zyn Excell. daertoe voorderlick soude wesen, ende meer diergelycke, waerop ick seyde, dat hy hem mit andere zyner vrienden mochte beraden, zoe ick bereyt was my nae uwe bevelen te reguleeren; twelck aldus tusschen ons hyde gepasseert synde, desnyetemin nae eenige daghen tvoorsz. zyne versouck weder voertgebracht in de vergadering van de heeren staten generael, ende hoewel iterative ende tot meermalen geproponceert, door middel als vooren ongeresolveert blyven leggen. Tot noch toe zoe en ist daeromme nyet al geabbandonneert off vergeten, maar wordt aleven importunliet vervolcht, oock sulcx, dattet zyn Excell. belieft heeft my op eergister specialyck by hem t'ontbieden ende dit versouck te recommandeeren, hoewel zyn doorluchtigheyt van tgene zoe in de vergaderinge als tusschen Trello ende my gepasseert is, ten deele geïnformeert was, gelyck ick uyt die propoosten wel conde bemercken, doch ick en liet daeromme nyet die drye voorsz. hoofdstucken hem concernerende int cort te vermaenen, ende in bedencken te stellen off zulcke vereeringe van egeen consequentie wezen zoude, versouckende reverentelick dat ick my nae uwe E. myn principalen bevelen zoude mogen reguleeren, twelck zoe 't zyn Excell. redelyck vondt, soe vermaende hy desnyetemin, dat men alle gepasseerde onlusten eeuwelyck nyet en moste gedachtich zyn of blyven, ende zoe 't by avonture wel zoude mogen gebeuren, dat zyn Excell. doer importun vervolgh hem zoude mogen laten bewegen om dezenthalfven aen UE. te scriven, heeft my behoirlyck gedocht dselve van alle tvoorsz. tadverteeren, ende my totte goede beliefte derselver te remitteeren, ende my dienstelick aen uwe E. te recommandeeren. Uyt 's Gravenhage desen vii Marty 1598.

Uwe dienstwillige medebroeder

FLORIS HEERMALE,

Naar het origineel.

Syn Excell. is desen morgen van hier op zeecker exploit, God wil 't laten gelucken ende zyn Excell. met ons cryschvolck voor ongeluck bewaeren.

LXIII.

Edele, Erentfeste, zeer wyze voorsienige heeren.

Achterevolgende myn schryven van gisteren zyn onze gedeputeerden zoe na Vranckryck als Engelandt, huyden in den morgenstont 't schepe gegaen voor den Briel, ende voorts mitten goeden windt uytgelopen, die welcke continueerende, hopen corts tydinge te hebben van haer respective goede overcompste.

Ick sende by desen copie van de twee brieven van den agent Caron, op gisteren hier ontfangen, heb daerby gevoecht, tgeen wy hier hebben van de verhandelinge tusschen die gedeputeerden van de Co. van Vranckryck ende den cardnael Albert totten x Febr. incluyt tot Vernin, watter zeedert noch gedaen mach wezen willen wy verwachten.

Aengaende de zaecken van Trello is wel weder mentie van gemaect hier in de vergaderinge maer nyet van gedaen, ingevalle zulcx geurgeert zoude mogen worden, zal ick ten uystersten my behelpen mit UE. bevelen van protestatie, hoewel ick 't liever verhoet sage, behoudende die eere ende verseeckeringe des landts, dewelck my voor

alles gerecommandeert is, kenne God die uwe E. wil houden in zyn heyligh behoede.
Datum 's Gravenhage den XVIII Marty 1598.

UE. dienstwillige medebroeder

FLORIS HEERMALE.

Naar het origineel.

LXIV.

Myn heer. Zedert myn leste schryven ten wedercompste van de heeren Sneeck, van der Maeth ende Hopman Roswey, synde die saecken alhier tusschen storm ende wynt gepasseert, sonder dat dezelve alsoech syn geappaiseert, waerom nu hyden goetgevonden is te committeeren de heren Gysbert van Sulen, burgermr. Baexen ende Huchtenbrouck ende den advocaat Cuyck, omme soe aen myne heeren die staten generael als syne Excell. te remonstreren den soberen staet van deze provincie, ende daerop te versoucken aflach ofte vermindering van onse quote, dwelcke wel hoochelyck van nooden is; de voorn. heeren sullen geadsisteert syn met noch twee uyt de magistraet van Utrecht, als Jacob van der Maeth, schepen, ende Beernt Stell, cameraer, ende twee borger hopleuyden, te weten den voorn. Roswey, ende Gysbert Gerrits van Overmeer, dewelcke verhopen morgen van hier te vertrecken, omme overmorgen weder daer te wesen; alsoe desen bode afgesonden wordt met een brief aen zyn Excell., inhoudende dat die staten opt versouck van zyne Excell. genomineert hebben den minister Johannes Gerobulus, omme desen somer mede als predicant te velde te dienen, zoe hebbe ick met die occasie oock goetgevonden UE. hiervan te advertieren, Godt almachtich biddende UE.

Myn heer te conserveeren lange welvaerende in voorspoet. Met haest tUtrecht desen x Aprillis 1598.

UE. dienstwillige

GILLES VAN LEDENBERCH.

Naar het origineel.

Den brief van de raetsheer Foeck seynde ick UE. beneffens dezen wederom, UE. van d'overseyndinge van dien bedanckende.

LXV.

Den xi April xvc acht ende tnegentich zyn jonckheeren Gysbrecht van Zuylen, Maximiliaen van Baexen, heer tot Conincxvry ende Heermalen, Johan van Huchtenbrouck, eerste burgermr. der stadt Utrecht ende Anthonis van Cuyck, deur last ende van wegen de heeren staten van den lande van Utrecht, mitsgaders Jo. Jacob van der Maet, schepen, Beernt Stell, cameraer, Aelbert Egbertsz. van Rosweyde ende Gysbert Gerritsz. van Overmeer, borger hopleuyden der stadt Utrecht, als van de regeerders der stadt Utrecht in desen gecommitteert, uyt Utrecht gereyst naer 's Gravenhage, ende hebbende tot Bodegraven vernacht, syn daechs daernae volgende, omtrent die avont in den Hage gearriveert, vermits het ongestuymich weder daer deur sy op den wech werden beleth, hebbende niettemin dienzelven avont doen salueren die heere proost Heermale, ende hem beteyckent die uyren van achten smorgens daeraenvolgende.

Den XIII Aprillis smorgens ten acht uren, is den voorn. heere Heermale gecommen in de vergaderinge der heeren gedeputeerden voornoemt, ende hebbende aldaer geresumeert d'instructie de gecommiteerden medegegeven, werden over de saecke in questie verscheydelyck gediscoureert, ende eyntelick goetgevonden, dat de voorn. gecommiteerden heure swaericheyden eerst ende voor alle zouden hebben te communiceren met zyn Excell., ende dat de heere Heermale soude believen zyne Excell. te doen aenseggen die compste der voorn. gedeputeerden ende te vragen, wanneer het zyne Excell. gelegen soude wezen hun audientie te verleenen; ende so syn Excell. dede seggen, dat hy tusschen een ende half twee uren daertoe soude vaceren, zyn d'voorn. gecommiteerden jegens de voorseyde nyre ten hove gegaen.

Ende gecomen wezende in de voorcamer van zyne Excell. hebben d'voorn. gecommiteerden van wegen haer principalen die behoorycke gebiedenis gedaaen, ende naer d'overleveringe der brieven van credentie, geremonstreert alsdat de heeren staten van Utrecht van den aenvanck van den oorloge, zedert de pacificatie tot Ghendt gemaect, hun altyts hebben geevertueert d'gemeene saecke oock boven haerl. vermogen by te staen, daerinne hun die couragie oock als noch nyet en failgeert, maer overmits die lange continuatie van te contribueeren, de provincie van Utrecht tot al soedanighe belastinge heeft gebracht, dat zy genootdruckt zyn geweest diversche nieuwe middelen te practiseren, ende die innewillighe mit renten ende andersins te bezwaeren; soe hebben d'voorn. staten van Utrecht zedert etlycke jaeren herwaerts by heure consenten gestipuleert, hun onmogelyck te syn in heure gewoontel. quote te continueeren, ende dat dselve heure quote daeromme soude behooren vermindert te worden, daertoe d'ingesetenen van de stadt, steden ende landen van Utrecht des te meer wierden gmoveert, doordien men voor oogen can sien, dat den welstant, coopmanschappen ende neeringhe van de floreerende provincien van Hollant, Zeelant ende Vrieslandt, sedert weynich jaeren herwaerts sulcx syn vermeerderd, dat Amsterdam, Rotterdam, Middelborch ende Harlingen, deur de zeevaert op Vranckryck, Engellant, Spaengien, Italien, Oost- ende West-Indien, Peru, Denemarcken, Muscovien ende andere landen in coopmanschappen ende trafiquen, alsnu ongelyck meerder zyn als geheel Hollant, Zeelandt ende Vrieslandt in voorgaende tyden respectivel. syn geweest; dat men by 't effect van dien dagelick siet die ampliatie ende magnificentie der steden van deselve provincien alsulcke te zyn, dat ze niet en schynen gerepareert, maer op nieuws geinstaureert te zyn, daer ter contrarie de provincie van Utrecht, sonder neeringhe sitende, nyet mogelyck en is int verhogen ende vermeerderen der oncosten van den oorloghe, d'voorn. heure naebuere provincien te volgen. Ende want d'ingesetenen van de provincien van Utrecht mede voir oogen sien, dat die van Gelderlant, Overyssele ende anderen, tot costen van de generalité, ende onder dye mede te heure costen in de bevrydinge jegens den vyant grotelyckx syn gebeneficieert ende dat zy nochtans difficulteeren die contributien hun voorgedragen, soe werden die gemeene luyden ten exemple van dyen gmoveert te laten verluymen, dat de heeren van Gelrelandt heure ondersaten beter voorstaen als anderen, ende dat mede daerdeur grotelyckx werdt gedifficulteert het invoeren van eenich nieuw middel van contributie. Ende want de provincie van Utrecht, sonder het behulp van dyen niet mogelyck en is, in de gewoonl. quote te continueeren, dat de voorn. gecommiteerden daeromme waeren gelast met syn Excell. als heure stadhouder dvoorsz. swaericheyden te communiceren ende met deselve te adviseeren, by wat middel de provincie van Utrecht tot aflach ende verminderinge van heure quote soude mogen geraecken, het ware dan by remonstrantie aen de heeren staten generael ofte andersins; waerop zyne princelycke Excell. vooreerst

vragende of de verminderinge van de quote int ordinaris ofte over het extraordinaris werden versocht, zeyde den heere borgermr. Huchtenbrouck de noot ende armoede van de inwoonders der stadt Utrecht voorsz. verminderinge te vereysschen, ende dat zyne Excell. daeromme soude believen te dispicieeren by wat middel men tselve best soude mogen vercryghen; ende voorts zyne Excell. verthonnende een bedroeft aenschyn, verclaerde dat dvoorsz. swaricheyt in de jegenwoordige gelegentheynt seer qualicklyck te passe quam, dat men sonder contributie van de provincie alhier te lande niet en can continueren d'exploicten van den oorloge, noch oock waernemen de goede occasien ende gelegentheyden die hun presenteeren in de jegenwoordige conjuncture, dat hy grotelickx was beducht even verre de voorsz. saecke ter vergaderinge van de heeren staten generael worde geproponeert, dat tselve all d'andere provincien oirsaecke soude geven omme van gelycken haere consenten te difficulteeren, ende dat consequentelick die prosperité van de gemeene zake ende veele goede occasien jegens den viant daerdeur souden worden verhindert, twelcke hem leet was dat by die van Utrecht soude worden geoccasioneert, die tot noch toe de voorsz. gemeene zaecke altoe getrouwelyck by hebben gestaen, dat zy geweest zyn tot een goet exemple voor d'andere heure mede bontgenoten, vragende of men niet en conde sporen van wien die jegenwoordige swaricheyt soude mogen procederen, ende of sulcx zynen oorspronck niet en soude hebben van den viant, soe de viant hier deur singulieren dienst soude werden gedaen. Ende vermits by de gecommitteerden werden verclaert, dat men deur vrese van meerdere swaricheyt op dvoorsz. oorspronck tot noch toe niet en hadde dorven inquireren, dat men well opinie hadde, als datter eghene correspondentie met de vyant en was, maer dat d'armoede der ondersaten die contributie in questie scheen te difficulteeren, seyde zyne Excell. dat het voorsz. werck evenwel streckende was tot sonderlingen dienst van den viant, dat men emmers by alle dusdanige maniere van doen niet en behoorde te procederen, ende dat hy hem nyetemin daerop naerder soude hebben te bedencken; ende tredende voorts nae de borger hopleuyden, seyde dat hy ten dienste van de landen, nu onlanx nyt Vrieslandt verschreven hadde sommige vendelen soldaten, ende dat hy de heeren van Utrecht hadde veradvertteert, als datter twee vendelen van dyen voor een corten tyt binnen Utrecht soude worden geleyt, ende alhoewel hy int veranderen van zyne patenten ter begeerte van de regeerders van Utrecht terstont hadde geconsenteert, dat hy nochtans verwondert was ende hem verdochte, dat die van Utrecht int innemen van de voorsz. twee vendelen soldaten zwaricheyt hadde gemaect; daerop dvoorn. borger hopleuyden antwoorden, alsdat dvoorsz. brieven van zyn Excell. tUtrecht waeren gecommen terselver tydt als d'zwaricheyt was verresen opt invoeren van de contributie op de huizen, dat die borgers beducht waeren alsdat men hun door dvoorsz. soldaeten tot de voorsz. contributie wilde dwingen, ende dat daerdeur het innemen van de voorseyde soldaeten was gedifficulteert, daerop syn Exc. verclaerde die minste gedachte daertoe gehadt te hebben, ende evenverre hy daertoe gesint soude syn geweest als neen, dat hy de soldaten van zooverre als nyt Vrieslandt niet en soude hebben verschreven, jae dat hy die van Utrecht daarvan zoo lange te vooren nyet en soude hebben geadverteert, ende dat hem verdochte, dat die van Utrecht opinie van hem hadden, dat hy ze met soldaten soude mogen dwingen in materie van contributie, ende swaerlycke suchtede seyde, dat hy hem op alles naerder soude bedencken, daarmede de voorn. gecommitteerde gelycklicken van zyn Excell. zyn gescheyden, verwachtende dat ze by dselve zyne Excell. wederomme sullen worden onthoden.

Den xiiii Aprilis heeft zyne Excell. aen de gecommitteerdens doen seggen, dat sy

daechs daeraenvolgende ten elf uren voor de noon by hem soude comen, op welke ure de voorn. gecommiteerden geantwoort hebben te zullen passen.

Den xv Aprilis syn de voorn. gecommiteerden ter bestemder uyre by zyn Excell. gegaen, ende nadien zy met dezelve des middaechs hadden gegeten, heeft zyn Excell. de gecommiteerden voorn. doen commen in syne voorcamer, alwaer hy verclaert heeft rypelicke ende aendachtelycke gelet te hebben op de saecke van de heeren van Utrecht, ende dat hy egeensins geraetsaem en vonde dat deselve de heeren staten generael voorgedragen soude worden, want geconsidereert dat de heeren aldaer compareerende haer principalen daervan apparentelyck soude veradverteren, soe soude te beduchten staen, dat tselve den welstant van de gemeene zaecke in deze conjuncture grotelycx soude commen te retardeeren, twelcke zyne Excell. verclaerde hem leet te wesen dat veroorsaect soude worden by de provincie van Utrecht, die haer tot noch toe ten welstant van de Vereenichde Nederlanden seer getrouwe heeft verthoont, begherende dat dheeren van Utrecht de voorsz. saecke naerder soude overwegen ende bedencken, even verre in Vranckryck eenich verdrach mochte worden gemaect, dat een alsoedanich middel (als ist middel in questie) een gering ende cleyne middel soude wezen ten regard van de gewichticheyt ende exigentie van der saecke, ende dat die defentie van den lande onmogelyck meerdere voorsieninge souden commen te vereysschen, daerby vougende, dat men in alsulcken gevalle hals ende copen daerby soude moeten setten ende selfs die spiese op den hals nemen, verthoonende overal een seer droevig gelaet. Ende soe eenige van de heeren gecommiteerden daerop seyden in alsulcken gevalle bereyt te zyn, niet alleenlyck met heure goederen de gemeene saecke by te staen, maer oock selfs die wapenen in handen te willen nemen, verclaerde zyne Excell. dat men vryelyck behoorde daerop verdacht te zyn, ende alsoe die practiquen ende aenslagen van den viant listich ende verscheyden zyn, dat men dselve met goede ordre van de overicheyt best can obriieren, dat hem daeromme zeer vrempt voorstonde, dat by die van Utrecht gedifficulteert was geweest, het innemen van alleenlyck twee vendelen soldaeten die hy uyt Vrieslandt hadde verschreven, sonder eenige gedachte ofte wetenschappen te hebben van de difficulteyt over die contributie in questie aldaer gemouveert. Ende overmits uyt de propoosten ten wederzyden aldaer gehouden zyne Excell. verstonde, alsdat by de inwoonders der stad Utrecht de voorsz. contributie sonderlinge op de naem vant huysgelt gedifficulteert werde, seyde syn Excell. dat men tselve naerder zoude mogen examinieren ende overwegen ofte middel in questie, sonder enich bedwanck ende by goetwillige contributie niet geeffectueert en soude connen worden voor eene reyse ende voor dit lopende jaer alleenlycken, in consideratie, dat het oorloge by goeden eendrachtte aengenomen, met willige contributie tot noch toe onderhouden is, ende voorts onderhouden moet worden, ende dat anders de viant met grote apparentie een wech zoude worden geopent omme de Vereenichde Nederlanden te brengen tot zyne discretie, daerby vougende, dat de heeren staten generael noch onlanx mede swaricheyt hebben gehadt in materie van contributie met sommige andere provincien, die door de jegenwoordige occasie lichtelycke wederomme soude mogen werden verwect, twelck voor de welstant van de Vereenichde Nederlanden immers niet en dient. Ende alsoe syne Excell. verclaerde goet te vynden, dat de heeren van Utrecht op alles naerder soude adviseeren tgene tot welstant ende ruste van de provincie ende stad van Utrecht soude hebben te dienen, ende dat hy zyn dienste ende persone daertoe was presenteerende, soe hebben de voorn. gecommiteerden daerop mit malcanderen gecommuniceert ende goetgevonden van hun wedervaeren rapport te doen, ende syne Excell. van de moeyte in desen gehadt te bedancken ende

te begeren, dat hem believe de provincie ende de stadt van Utrecht met de inwoonders van dyen te houden in favorable recommandatie, mits twelck doende hebben de voorsz. gecommiteerden ten zelve naemiddage van zyn Excell. heurluyder afgescheyt genomen, hun gereet gemaect omme wederomme nae Utrecht te vertrecken. Ende was onderteyckent aldus: **GHYSBERT VAN ZULEN**, **MAXIMILIAEN VAN BAEXEN**, **JOHAN D'HUCHTENBROUCK**, **ANTHONIS VAN CUYCK**, **J. VAN DER MAETH**, **BEERNT STELL**, **AELBERT EGBERTSZ.**, **G. VAN OVERMEER.**

LXVI.

Erentfeste, frome, hoochgeleerde, wyze, voorsienige, tgeene den capt. Ludolph Ryxs ons uyt Ostende adverteert, sal UE. uyt syne schryvens, dwelcke wy hierby gevoucht hebben, connen verstaen; ende alsoe dzelve adverteerende is, raeckende ende begrypende saecken ende personen van groter importantie, soe hebben wy dienlyck ende nodich geacht tvoorn. schryvens UE. mit desen expressen in der yle toe te schicken, op avonture of de heeren staten generael ende zyn Excell. daarvan noch geen kennisse mochte hebben, dzelve den voorn. heeren staten generael ende zyne Excell. gecommuniceert mach worden, ten eynde by denselven op alles rypelick ende tydelick geleth worde; zoe men nyet en weet wat uyt dusdanighe voorstellen soude mogen comen ofte volgen, 't zal UE. believeen ons te adverteeren wat advertentie de heeren staten generael ofte zyne Excell. desen aengaende voor het aencomen van dezen brenger mogen gehadt hebben; nae onze opinie, zoe en is deze saeck nyet geheel ydel noch in den wynt te slaen. Wy bidden Godt, dat hem believe den persone van zyne Excell. ende andere heeren in dienst van den lande wezende te bewaeren ende UE.

Erentfeste, frome, hoochgeleerde, wyze, voorsienige, te houden in zyne heylige hoede. Met haest te Utrecht den xv Aprillis 1598.

Recepta 26 Aprilis stilo novo 1598.

UE. goede vrunden ende medebroeders
Die gedeputeerden van de staten slandts van
Utrecht ende raeden ord. derselver,

G. DE LEDENBERCH.

Naar het origineel.

LXVII.

Myn heer. Zedert myn leste schryvens is een van de autheurs der muysteryen ontdeckt, die onder de gemeente heeft gestroyt ende geaffirmeert, dat die staten ongelucky hadden de burgerye te beswaeren, aengemerckt sy middelen genouch hadden, heml. doende openinge ende pogende te verwecken tot de hierinne geleyde poincten; dan alsoe deselve alle onwaerachtich ende frivoll worden bevonden, ende dat den autheur met naeme Corn. van Diest een persoon is, die door ongestadicheyt van zinnen alle zyne goederen met malle coopmanschappen ende andere lichtveerdicheyden quyt geworden is, soe begint hem een yegelick daarvan te trecken, uytgesondert sommige factionisten, die het zeer leet is, dat zy deze occasie haer weder zien ontgleyen, watter voort volgen zal, mogen wy verwachten, middeler tyt bidde ick Godt almachtich, dat hy alles ten besten wil stueren ende UE.

Myne heeren, lange welvaerende te conserveeren in voorspoet. Geschreven tUtrecht desen xxii Aprilis 1598.

UE. zeer dienstwillige
GILLIS VAN LEDENBERCH.

Naar het origineel.

De heere van Zuyllen is van de coorts weder verlaten, sulcx dat zyn E., Godt hebbe lof, nu wat beter is.

De voorn. Cornelis van Diest by de magistraet ontboden zynde om op zyn voorgeven nader gehoord te worden, is geaufugeert.

Opschr.: Aen mynheer Floris Heermale, thesaurier
ende gedeputeerde van de staeten van
Utrecht in 'sGravenhage.

Recp. 3 May, stilo novo, 1598.

LXVIII.

Edele, erentfeste, hooggeleerde, vrome, wyze ende zeer voorsichtige heeren.

Verstaen hebbende dat myn E. vermogende heeren die generaele staten der Vereenichde Nederlanden, ettelicke compagnien soldaeten van nieues laten werven, ende UE. op derselver repartitie alreede eenyge commissien derhalven hebt doen afveerdighen, daer Jacques Laurein mynen sergeant aen een van UEd. hopluyden voor lieutenant wert gerecommandeert, hebben dienvolgende niet connen onderlaten myn heeren te verwittighen, dat ick gemelten mynen sergeant niet alleen onder myn compaignie collonelle hebbe gekent, maer ben wel versekert, dat hy van aenvanck des crychs in deze landen hem altyt wie een eerlyck soldaet in verscheyden ampten als veendrich ende anders trouwelicken heeft laeten gebruycken, om welcke oorsaeck ick hem liever solde behouden dan afstaen, maer considereerende dat hy voor veel jaeren zyn verbeteringhe wel heeft verdient, ende hem, zoe ik wel solde begheren, daeraen niet en can behelpen, sal deze dienen voor een gaer vruntelick versouck, dat UE. hem gelieve te holden voor gerecommandeert, niet twyffelende of hy en sal syn voorgaende lof dagelicx augmenteeren met de landen ende UE. met zyn uitterste vermogen goede getrouwe diensten te bewysen.

Van tydinghe sullen UE. gelieven te verstaen, dat den vyant boven lanck de Waelcant ende in Wals Brabant zich sterck vergadert hebbende, mit stilligheyt een groot gedeelte stucken van batterie metten toebehoeren tot Maestricht doen brengen, ende schynt wel, gelyck wy oock zyn geadverteert, dat haer meninghe voor deze stadt te comen is, is daerom myn gaer dienstel. begheren, dat UE. gedeputeerden als den heer Hermale oft anderen des schriftelicken mach werden geadverteert, opdat haer E. by myn E. vermoghende heeren generaele staeten de fortificatie deser stadt favorabelicken moghen recommandeeren, ende die goede hant houden dat sulcx ylents mach werden gedaen, want ongetwyffelt sullen UE. wel considereren, dat niet alleen 't gantsche landt van Gelderen maer oock de stroomen Maes, Wael, Ryn ende Yssel, ende den stichte van Utrecht daeraen geleghen is; wat myns persoons aengaet, sall altyt met Godts gratie bereyt syn de landen trouwen dienst doende, met alle naersticheyt zoucken myn eer te betreffen, ende UEd. int particulier alle dienstwillicheyte te bewysen met de hulpe

des Almachtigen Godt, die ick bidde UE. edele, erentfeste, hoochgeleerde, vrome, wyze, zeer voorsienige heeren, te verlenen godtsalige en lanckduerige regeringhe, met myn dienstige eerbiedinghe in uwe goede gracie. Desen besloten in Nymeghen den xxiii Juny 1598. Stylo veteri.

UE. dienstwillige,
ARNHOLT VAN GRUNVELT.

Opschr.: Edele, Erentfeste, hoochgeleerde, vrome
ende zeer voorsienige heeren, den heeren
staten slandts van Utrecht.

Rec. xxv Juny 1598.

LXIX.

Edele, erentfeste, vroomme, zeer wyse, voorsienige heeren.

Stracx nae de aencompste van den heere Hottinga ende wedercompste van den heere van der A, heeft men begonnen te procedeeren tot verkiesinge van de personen, die benefens zyn Excell. ende den heere graeff Willem souden besoigneren op de saecke uwe E. wel bekent, waertoe ierst genomineert zyn geweest de heeren Oldenbarneveldt ende Maelson wt Hollandt, den tresorier Valcke ende van der Warcke wt Zeelandt, ende is daerna goetgevonden noch daerby te vougen een witte andere respective provincien, te weten, de heeren Cousyn van der Hell, den heere van der Aa, Hottinga Witte ende Renghers tho Helm; Godt wil denselven wysheyte geven om die zaecken tzynder eere ende slants dienste wel te dirigeeren.

Ende om hare maj. zoeveel mogelyck is noch op te houden van alle proceduren, daertoe zy genegen schynt te wezen, is goetgevonden den ridder Veer stracx off te veerdigen mit brieven aen hare maj., ende verclaringe dat de heeren staten generael geresolveert waren binnen zekeren corten geexpreseeerden tyt, haer maj. te bejegenen mit alzulcke antwoordt op de voorgedragen propositie, waermede zy verhoopten dat hare maj. een goet benuegen ende redelycke satisfactie zal hebben nae de tegenwoordige gelegenheit dezer provincien.

Is oock om verscheyde consideratien raetsaem gevonden den voorsz. heere Veer te vereeren mit aanbiedinge van meerder commandement over 't cryschoelck van zyn naetie in dienste van den lande zynde ende verhoginghe van tractement, waerover hy den heeren staten generael ten hoochsten bedanckt heeft met verclaringe van zynen goeden wille; maer zoe die was dependeerende van de goede belieste van zyne souveraine, dat hy daeromme die aengeboden eere ende gunste nyet en conde accepteren sonder voorgaende bewilliginge van haere maj.

Vrydaghe is hier openinge gedaen van de consenten by de respective provincien over dit lopende jaer gedragen, waervan copien geschreven worden die wy mitten iersten oversenden zullen, mittet geen daer vorder op gebesoigneert sal wezen; midlertyt en willen wy nyet verswygen, dat die van uwe E. onder alle d'andere die pertinente ende claersten bevonden worden, uytgesondert daer uwe E. hun quote verminderen naer advenant het xv paert van Hollant, twelck hier een groote ketterye geacht wordt by de andere vier gequotiseerde provincien.

Saterdach is hiermede gebesoigneert geweest op de zaecke van Berck, maer om verscheydenheit van opinie nyet geresolveert.

Nyeus en hebben wy hier anders nyet zekers, dan dat den vyant hem alomme ten oorloge prepareert.

Is oock schryvens ynt Brabant dat den marechal de Biron oock die heeren van Bellièvre ende van Sillery tegen den 8 ofte 10 dezer maent tot Bruessel verwacht worden om van den cardinael tontfangen den behoorlicken eedt van 't onderhouden de besloten vrede, etc.

Wordt noch geschreven dat N. de Frias den xxvi Juny tot Genua gearriveert was, mit allen depeschen van de overdracht van de Nederlanden ende graefschap van Bourgognien by den coninck van Spangien, mit consent ende ten overstaen van den prince zynen zoon op de infante, mit conditien van dat ze haer zal hebben te hylicken aen den Ertzhertoch Albert van Oostenryck, twelck d'infante geaccepteert soude hebben mit verclaringe van des te doen bereyt te wezen; wordt mede geschreven van zeker gelt dat te Genua gearriveert soude wezen ten behouve vant oorloge in dese landen, maer achten dat tzelve meest al tot betalinge van oude schulden verstreckt zal worden, ende jegenwoordich anders nyet hebbende

Edele, crentfeste, vroomme, zeer wyze, voorsienige heeren, bidden wy Godt almachtich UE. te houden in zyne bewaringe. Geschreven in den Hage desen xiii July 98.

Uwer E. dienstwillige medebroeders,

FLORIS HEERMALE.

GHERART DE RENESSE.

Naar het origineel.

LXX.

Myn heer. Uwer E. schryvens den 22 dezer aen myn heeren die staten, mitsgaders aen my van deselve date ende oock van den 23 dezes al stile novo, hebbe ick door den ordin. schipper ontfangen met de stucken daerinne gementioneert; ick seynde UE. benefens desen, volgende UE. begeerte wederom d'antwoorde graeff Johann van Nassau de jonge, belangende de restitutie van Berck gegeven, deselve antwoorde is alhier in de vergaderinge gelesen ende allen behaechelyck geweest. Van hier en hebbe ick nyet nycs te sryven, dan het oude te repeteren, te weten, dat ick zeer beducht ben voor eenige nyeuwe alteratie, als wesende alhier d'overicheyt weynich gerespecteert ende de comptoiren ten besten nyet gefurneert, sulcx dat nootsaekelicken op d'een ende d'andere met goeden ernste ende verstande zal moeten geleth worden, ende op d'eerste sonder veel langer vertreck, ende myns bedunckens ist nu den bequaemsten tyt om op sulcx te besoigneren ende ordre te stellen eer ze van anderen met confusie geprescribeert worden, ende wordt daerom nae de compste van UE. ende des heeren van der Aa verlangt, omme de saecken in deliberatie geleyt te worden. Johan Strick heeft jegens verscheyden persoonen geseyt ende onder anderen mede tegens de capitteyn Thonis Buth die het voorts verswegen heeft voor degeenen dien hy nyet te spraeck en heeft connen comen, dat vyff off zes persoonen gecommitteert souden syn, om het lant absolute-lycken te regeren, enz. Ende alhoewel de voorn. Strick tot verscheyden reysen voor myne heeren outboden is geweest om te verclaeren zynen aucteur en is noch maer nyet gecomen, zulcx dat de officier belast is hem te ontbieden ende opt geen voorzeide is te examineeren, die 'them geingereert hebbende te wezen schryver van eenen deser nyeuwe compagnie te wezen; van de capitaine Gyeborall is den capt. verboden geweest

hem aen te nemen, ten respect van zyn leste comportementen waerover hy by requeste aen den collegie gedoleert hebbende is binnen ontboden, ende op verscheyden artictien gevraecht ontkent het een, bekent het ander, doch soude wel begeeren pardon vant geene hy mishandelt zoude mogen hebben, omme tot het voorsz. schryverampt geadmitteert te worden, daerop hem geseyt is, dat hy de artictien, daervan hy pardon begeert soude specificceeren, waerinne hy hem bezwaert vyndt; wat hier voort uyt volgen sal leert de tyt. Hy verclaert onder anderen, dat Coenraet Strick hem ten tyde van de leste commotie alhier gesuggereert hadde, dat hy vryelick soude seggen, dat den tyt des afscheydens van den heere van Braeckel, noch LXXX^m L. in voorraet waeren, die daernaer by de heeren gedeylt soude syn, dan alsoe all deze compagnie seer lichtveerdich is, soo ontkennen ze huyden, dat ze morgen bekennen en vice versa; myns bedunckens sal aen yemanden een cleyn exempelcken gestatueert moeten worden tot terreur van d'anderen, indien men de moetwilligen eenichsins denckt te compecheeren. De heer burgermeester Huchtenbrouck heeft myn verclaert oock desen aengaende aen den heere van der Aa gescreven te hebben, waeromme ick my desemael van aen syne E. vorder te scrijven onthoude. UE. sal hem des nyet te min desen believen te communicceeren. My is seer leet geweest uit UE. scrijvens te verstaen, de sieckte van den raedsheer Foeck. De heeren van dese vergaderingh alle syn daerover oock bedroeft. Got den Heere wil hem beternisse verleen en ons allen dat saligh is. Graeff Johan van Nassau is gisteren avont laet hier innegecomen, ende dezen morgenstont vroeck weder vertogen naer Arnhem, morgen vertrecken van hier nae zyne G. van Hohenlo te Bueren, de heeren Berck, Baexen ende Heuchtenbrouck, omme van zyne G. te versoucken ontlastinge van de excessive lasten, daarmede die goederen ende thienden van die van St. Johans, thesaurier St. Marien ende abtdye van Oostbrouck in den graefschappe van Bueren gelegen, beswaert worden, waarmede ick desen sal besluyten ende Godt almachtich bidden zal

Myn heeren te conserveeren lange welvaerende in voorspoet. Geschreven tUtrecht des xv July 1598.

UE. zeer dienstwillige

GILLIS VAN LEDENBERCH.

Naar het origineel.

Myn dienstwillige gebiedenis aen den heere van der Aa ende de raetsheer Foeck, oock aen den heere Cuyck; schryvens van den heere van der Aa van den XIII dezes hebbe ick gister avont ontfangen.

Opschr.: Aen myn heer, myn heeren Mr. Floris Heermale, thesorier, aen de Gedeputeerde van de staten van Utrecht in 's Gravenhage.

Rec. 26 July stilo novo 1598.

LXXI.

Edele, erentfeste, hoochgeleerde, zeer wyze, voorsienige heeren.

Wy zenden by dezen copie van den antwoord den welgeboren heere grave Johan den jonghe van Nassau gegeven op zyn E. versoeck van wegghen den deurluchtichsten heeren churfurst van Coellen gedaen, belangende die restitutie van Berck. Wy heb-

ben int adviseeren op deze zaecke verclaert, dat wy van uwe E. nyet gelast en waeren tot het overgeven van de voorsz. stadt, watter nu nae volgen zal leert de tyt.

Zaterdag in de morgenstondt omtrent drye uyren zyn onze gedeputeerden aen de maj. van Engelant van hier nae 't hooft voor de Briel gevaeren, ende omtrent den noen de Maes uytgelopen, hoopende dat ze mits de continuatie van de goede windt voorspoedelick gelant zullen zyn; den heere wil haar legatie voort dirigeren tzynder eere ende slandts dienste, ende ons corts goede tydinge daervan laten vernemen.

Van den vyant ende zyne voorhebbende aenslagen en hebben wy gheen zeeckere particulariteyt, hetwelck oirsaeck is, dat wy desen nyet langer zullen maecken, waer-nae onze behoorlycke gebiedenis

Edele, erentfeste, hoochgeleerde, zeer wyze, voorsienige heeren, uwe E. int behoeden des Almachtigen bevelen. Datum 's Gravenhage dezen xx July 1598.

Uwe E. dienstwillige medebroeders

FLORIS HEERMALE,

GHERARDT VAN RENESSE.

Naar het origineel.

LXXXII.

Edele, erentfeste, hoochgeleerde, vrome, zeer wyze, voorsienighe heeren.

Alsoe sondach lestleden eenen brief gecommen is van de gedeputeerden in Engelant, heb nyet willen naelaeten copie daervan over te senden, hoewel daer noch nyet veel uyt te scheppen is. Zoe wy yet anders vernemen zal myn debvoir doen.

Van den vyant en hoort men anders nyet, dan dat men tot Bruessel doende is met festineren van de marechal de Biron ende andere heeren, die van wegghen die maj. van Vranckryck daer gecomen zyn om de cardinael den eedt af te nemen opt onderhouden van de gemaecte vrede, die men verstaet dat den xxv July stilo novo, wesende St. Jacobsdach, gepresteert is in de kercke van Ste. Guelen mitte gewoonlicke ceremonien, men seyt dat de voorschreeven gesanten zeer heerlyck ontfangen zyn ende onthaelt worden, ende van alles waer zy gaen gedefroyeert ende op hun vertreck grotelick beschoncken zullen worden; interim isser gheen gelt tot betalinghe van zyn crychsvolck, soe men ons van allen oirden adverteert, wat het eynde daervan wezen zal leert den tyt, waarmede

Edele, erentfeste, hoochgeleerde, vroomme, zeer wyze, voorsienige heeren, zal ick uwe E. den almogende bevelen. Wt 's Gravenhage desen v Augusti 1598.

Uwe Ed. dienstwillige medebroeder

FLORIS HEERMALE.

Naar het origineel.

LXXXIII.

Edele, erentfeste, hoochgeleerde, zeer wyze, voorsienige heeren.

Doen ick, Heermale, in de maent Junius daer was, heb ick onder anderen uwe E.

in hare vergaderinge overgegeven twee besloten brieven, als eene van de *Sindicus* ende *Magistraet* van *Geneve*, ende d'andere van de heeren *D. Beza* superintendent aldaer, mitsgaders noch eenen derden van den heere de *Sully*, gesanten van de voorsz. heeren van *Geneve* alhier, aen deze vergaderinge alle geschreven in *faveur* ende *recommandatie* van zekere schriftelycke propositie by de voorsz. de *Sully* hier gedaen, copielick als doen uwe *E.* by my mede overgegeven, mit dienstelick versouck ende ernstelicke vermaninge, dat uwe *E.* believen wilde de voorsz. brieven ende propositie mit aendacht te lezen ende nae overweginge der redenen daerinne vervat, op het versouck soe vruchtbaerlick te disponeeren als der supplianten perikel vereysche ende uwe *E.* gelegenheit eenichsins soude connen toelaten; waerop my doen ter tydt voor antwoordt gegeven wordde, dattet een saecke was die staetsgewys gedaen moest worden, ende dat men ter eerster beschryvinge van de heeren staten van *Utrecht*, mede een point daervan instellen zoude, allet welck ick den voorsz. heere de *Sully* alsoe ter goeder antwoordt gerelateert hebbe 't mynder wedercompste alhier, die my daerover bedanckte ende zedert altemet gevraecht, off ick van uwe *E.* geen naerder resolutie ontfangen hadde, oock of myn heeren staten van *Utrecht* noch nyet beschreven hadde geweest ofte haest beschreven zouden wordden, etc. Wy achten, dat hy gelycke instantie by andere heeren van deze vergaderinge mede gedaen zal hebben sonder vruchte ende daerdoer beweect is worden ander remonstrantie aen de heeren staten generael over te geven, die wy verstaen dat tegenwoordich van wegen deze vergaderinge aen de respective provincien overgesonden wordt, mit favorabel voorschryven om te geraecken tot eenige vruchtbarige resolutie ende liberale assistentie in haer uystersten noodt; ende hoewel wy wel connen verstaen, dat onze *recommandatie* weynich opereren zal, daer die eendrachtige intercessie van de heeren staten generael voorgaet, zoe en hebben wy nochtans nyet connen naelaeten uwe *E.* dit haer versueck ten hoochsten te *recommandeeren*, die wy bidden die voorgaende propositie ende redenen daerinne geallegeert, mit ernst te examineeren ende opt gevolg van dyen te letten, nyet twyffelende of zullen daerdoor tot een liberale resolutie beweect wordden, die wy mitten eersten zullen verwachten. Wy en twyffelen nyet of uwe *E.* zullen gelyck wy verwondert wesen, dat men van onze gesanten in *Engelandt* ghans nyet en verneempt, doch ons betrouwen, dat zoe daer yet geschreven ofte gebootschapt wordde, dat wy 't *UE.* nyet verswygen zouden; zeedert haer vertreck van hier hebben wy maer twee brieven ontfangen, waervan dierste gescreven was thaerer aencompste onder *Engelandt* opt schip, ende d'ander binnen *Londen* den 26 July, van den inhoude derwelcken wy noodeloos achten eenich verhael, soe wy strax nae den ontfangh uwe *E.* copie daervan gesonden hebben, gelyck wy vorder doen sullen of andersins adverteeren vant gheen ons bejegenen zal.

Hier wordt geseyt dat den grooten tesorier van *Engelant* donderdach huyden acht dagen overleden zoude zyn, maer en hebben noch geen schryven daervan gesyen.

Des vyants crychsvolck is vast allomme aen 't muytineeren zoe men ons verzekert, die steden van *Ardres* ende *Dorlans* zyn de *Co.* overgegeven, ende zal zyne maj. mitten iersten tot *Calis* commen om in die contryen op alles ordre te stellen.

Den eertshertoch *Albertus* heeft de staten zyn *gouvernement* respecteerende, beschreven geacht tegens den *XVII* dezer, dan is uytgesteld totten *XXVII*, tot wat oorzaecke weet men zekerlyck noch nyet, zoe eenige willen zeggen, dattet is om assistentie van gereden gelde, anderen datter gehandelt zoude worden op de overdracht van de landen tot behouff van de *Infante*, ende dat zyn hoocheyt strax nae desen dachvaert vertrecken zal naer *Spaengien* om zyne bruyt te trouwen ende int *Nederlandt* te bren-

gen, dat den cardinael van Oistenryck zyn gouvernement, als gesubstitueert, zal comen bedienen; watter van is ende hoe 't verstaen ende vergaen wil zal de tydt leeren, waer en tusschen

Edele, erentfeste, wyze, zeer voorsienige heeren, wy Godt bidden uwe E. te houden in zyn heyligh behoede. Datum 's Gravenhage, mit haest dezen xx Augusto 1598. Stilo novo.

Uwe E. dienstwillige medebroeders

FLORIS HEERMALE.

GHERARDT VAN RENESSE.

Naar het origineel.

LXXIV.

Edele, erentfeste, hoochgeleerde, vrome, wyze ende zeer voorsienige heeren, bezondere goede vrunden. Wy en twyffelen nyet oft wt verscheyden missyven ende propositionen van wegen de Co. maj. van Engelandt, over vele jaeren aen ons geschreven ende gedaen, is uwe E. wel bewust dat hare maj. niet begeerende voordere verbonden te blyven aen het secours by den tractate van den jaere xv^c lxxxv deze landen beloofte, waervoren dezelve hare maj. tot verzeckeringe in handen gestelt syn, die steeden van Vlissingen met het casteel van Rammekens ende de stadt van den Brielle mitten forten van dien, ende voorts geconsenteert was in elcke provincie een ofte twee steeden tot hare vordere versekeringe te mogen nemen, ende deselve uyt het beloofde secours tot haren contentement te besetten; dat mede hare maj. willende haer vant voorsz. secours ontslagen houden, begeert heeft betaelinghe ofte remboursement van haere verschotene penningen, ende dat wy ettelicke jaeren gearbeyt hebbende omme hare maj. soe by geschriften als gezanten te verthoonen, dat zy tot het beloofde secours verbonden ende deze landen onmogelyck was het versochte remboursement te doen, eyntelick in den jaere xv^c xcvi opte instantie van hare maj. doer den heere Thomas Bodley, omme alle ondiensten ende inconvenienten voor den staet van den lande te voorkomen, goetgevonden is hare maj. in hare begeerte zoe veel te believen, dat zy haer vant voorsz. beloofde secours zoude mogen ontslaen, ende dselve aen te bieden in plaetze van het versochte remboursement, twee hondert duyzent ponden sjaers haer leven lanck geduerende, ende bovendien haer te betaelen, naedat deur Godes genade het oorloge geeyndicht zoude wesen (vier jaeren geduerende) tsjaers hondert duyzent ponden sterlincx; dat oock omme tzelve hare maj. aen te bieden, in denselven jaere van zes ende tnegentich zyn gecommiteert geweest, d'heeren cancelier Leoninus, Loozen, Valcke ende Franckna, maer dat deselve aanbiedinge is geoordeelt te mager, insouffisant ende te zeer gerestringeert, ende oversulcx by hare maj. gerefuseert; dat daerna haere maj. is gebleven by hare vorige meeninge, ende wtterlick in den loopende jaere voorgenomen hadde in handelinghen mitten gemeenen vyanden te treden, gevende niettemin hope dat hare maj. ter contrarie beweecht zoude mogen worden zoe verre wy haer konden geven contentement opt versochte remboursement der verschoten penn. ende haer ontlasten van alle voordere costen, zoe van haer secours auxiliaris als cautionaris, met versekeringe van de assistentie te water ende te lande die haer by ons gedaen zoude worden tot defentie van hare rycken, ende oock omme den vyant zoowel in Spaengien, Portugael, in de eylanden der Indien. jae

zelfs in de Nederlanden afbrueck te doen, ende alsoe by diversie des vyants forcen van haer te keeren, gelyck wttet rapport van onze gedeputeerden int beginzel van desen jaere in Engelant gesonden ende in de maent van Junio lestleden wedergekeert, ende ten lesten wte propositie by last van hare maj. by de heeren generael Veer ende den raetsheere Gilpin, in de voorsz. maent van Junio in onze vergaderinge gedaen, is verstaen, ende dat ieder provincie hiervan advertentie gedaen zynde, by deselve goetgevonden is, dat zyne Excell. ende den welgeboren heer graeff Wilhelm Lodewyck, grave van Nassau, stadhouder van Vrieslandt, Groeningen ende Ommelanden, ende eenige uyte respective provincien by ons souden worden gecommiteert omme de gewichticheyt van de voorsz. zaecke rypelyck te examineeren, ende secretelyck te formeeren sulcken advys ende instructie, daermede hare maj. bejegent, ende dien volgende gearbeyt zoude worden, ommet voorsz. schadelyck voernemen niet alleen te brecken, maer dese landen haere maj. gunste ende faveur te conserveeren, ende dat denzelven last, door hoochgemelte zyn Excell. ende heer stadhouder aengenomen, ende tsaementlick metten gedeputeerden wten respective provincien, de voorsz. instructie ende last geformeert hebbende, by ons eenige gecommiteert zyn omme aen hare maj. te reysen ten eynde voorsz.; welcke gecommiteerden hen daernae reguleerende mit de groote inductien, arbeyt ende moyten aen hare maj. ende de heeren van haeren raede gedaen, eyntelick metten zelve zeker tractaet gemaect hebben op onsen behagen, daervan aen ons rapport gedaen zynde is goetgevonden, dat ierst tzelve tractaet zyne Excell. ende den welgemelte heere stadhouder van Vrieslandt zoude worden gecommuniceert, ende daernae denghenen die beneffens dselve by ons opt maecken van de voorsz. instructie waeren gecommiteert geweest; tzelve gedaen zynde, hebben zyne Excell. ende den welgemelten heere stadholder van Vrieslandt, mitsgaders de voorn. gecommiteerden, zoe by brieven als mondelinge rapport verclaert, volgende haere gegevene instructie ende intentie by den gecommiteerden gehandelt te zyn, ende gebalanceert zynde de diensten ende notelickheden jegens de beswaernisse des voorsz. tractaets, ist zelve by henlieden voor den landen goet ende oirbaer gevonden, waernae wy opt scrijven van zyne Excell. ende den welgemelten heere stadholder, eensamentlyck het rapport van de voorsz. gecommiteerden by ons rypelyck geleth ende het voorsz. tractaet wel geexamineert synde, is tzelve mede by ons goet ende voor de landen nodich ende dienstich bevonden, hebben overzulcx tzelve geaggreert ende geadvouert. Ende hoewel die voldoeninge van dien (byzonder in deze conjuncture) zeer bezwaerlick den lande zal vallen, soe moeten nochtans wysselick jegens de beswaerlycheden in balance gestelt ende overgewogen worden, eerst die onzeckerheyt daerinne die landen in de naeste jaeren deur de proceduren van hare maj. gehouden zyn geweest, die inconvenienten ende zwaricheden daerinne die landen zoude hebben mogen vallen, indien hare maj. meerder steden tot verzekeringe hadde begeert oft eenige extraordinaris proceduren gebruyckt omme tot haere intentie te geraecken, ende zonderlinge indien zy in deze gelegentheytt mitten gemeene vyanden hadde getracteert; ten tweeden dat de schulden van hare maj. boven alle voorgaende grote pretensien (veel hondert duysende bedragende) begroot zynde wten tractate van den jaere xv^c lxxxv tot over de hondert en veertich hondert duyzent ponden, die dagelicx meer ende meer incanckerde ende jaerlicx met sobere diensten ende verzeckeringe vermeerdert waeren over acht hondert duyzent ponden ende oversulcx genouch boven betalinge, ende dat deur deze handelinghe die gunste ende faveur van hare maj. tot dese landen is vernieuwt, de schade ten naesten op te helfte gebracht, ende die dagen van de betalinge zulcx gestelt dat die nae de gelegentheytt dragelyck verstaen moeten worden; dat oock alle voidere

rysinge van de voorsz. schult cesseert, ende die oorsaek van schadelycke inconuenienten ende misverstanden daerdeur voorgekomen zyn, van allet welcke wy goetgevonden hebben UE. int lange te adverteeren ende tvoorsz. tractaet by cotype over te zenden, mit ernstich versoek dat uwe E. believe te adviseeren op goede ende bequame middelen, waerdeur tvoorsz. tractaet van onze zyde mach worden voldaan ende oversulcx in geen gebreck te wezen de provisionele resolutie by ons daerop genomen, mede neffens desen gaende te helpen voldoen, ende opte voordere raminge hare gecommiteerden in dese vergaderinge wesende ofte andere by uwe E. te zenden, te schicken met volcommen last bynnen den geraemden tyt, waerop wy ons verlatende, bidden Godt den heere, edele, erentfeste, hoogheleerde, vrome, wyze ende zeer voorsienige heeren, UE. te bewaeren in zyne heylige hoede. Wt 's Gravenhage den xxii Septembris 1598.

JO. RENGERS THO HELLEN, Vt.

UE. goetgunstige vrunden

Die staten generael der Vereenichde Nederlanden.

- Ter ordonnantie van dezelve

C. AERSSSEN, 1598.

Naar het origineel.

Post datum.

Aengesien dat allet volck in den leger wesende van tyt te tyt betaelt moet worden, by zooverre men daarvan dienst begeert te trecken ende voor te commen onwillicheden, verloop, muyterien ende andere besorchlycke inconuenienten, soe versuecken ende begheren wy vruntlick, ingevalle UE. soo gereet haere quote in de voorsz. vier hondert vyftich duyzent guldens niet en soude cunnen opbrengen, dat dselve emmers gelieve een goede somme daarvan ter goeder reekeninge te betaelen, ende insgelycx UE. aenpaert by de provincien gedragen, soo tot onderhoudt van de oude ongerepartieerde compagnien in den dienst van den lande wesende, als tot vervallinge van de oncosten van den leger. Actum den 5 Octobris 1598.

C. AERSSSEN, 1598.

Opschr.: Edele, etc., die staten slants van
Utrecht, etc.

Rec. 29 Sept. 98.

Naar het origineel.

LXXV.

Myn heer. Zedert 't vertreck van den heer Cuyck derwaerts, hebbe ick van de raetsheer Fooock ontfangen tgeen ick UE. beneffens desen copielyck overseynden, wat hier vorder uyt volgen wil, is Godt bekent; 't syn vrende proceduren in neutrallanden gepleecht. De heere van der Aa heeft onder anderen gerapporteert, dat de propositie van de raide van state genouchsaem gereet was om overgesonden te worden, ende also alhier binnen corte daghen bescreven sal moeten wesen, op de uytsetting over Leckendyck ende Hinderdam, zoe waere goet, dat wy deselve hoe eer hoe beter mochten hebben; de burgerm. Huchtenbroeck heeft huyden rapport gedaen, ende bestaet principalicken daerinne, dat de twee toelasten wyne syne Excell. gesonden, aengenaem zyn geweest, ende dat geresolveert is het leggen van zeker hoeft aen 's Graven-

weert, daerdoor men verhoopt dat den Ryn ende Yssele met meerder waters sullen worden gebenefyceert; bringer deses is capt. Loon, die derwaerts gaet om zyne toecomende huysvrouw te besuecken, de heeren alle doen UE. groeten ende wenschen UE. gesontheit daermede

Myn heer Godt almachtich oock bidde, ende dat hem believe UE. daerinne altyt te sparen tot salicheyt. Geschreven tUtrecht den xiii Octobris 1598.

UE. seer dienstwillige
GILLIS VAN LEDENBERCH.

Opschr.: Aen myn heer, myn heer Floris
Heermale, thesaurier ende gede-
puteerde van de heeren staten van
Utrecht in 's Gravenhage.

Naar het origineel.

Recep. 25 Octob. 1598.

In absentie aan den heer Cuyck.

LXXVI.

Mynheer. Uyt UE. missive van den 2 deses verneme ick, dat UE. daer beneffens geschreven heeft aen den heer van der Aa oft by syne absentie aen myn, dan en hebbe daarvan nyet vernomen. Ende belangende UE. schryft aldaer verstaen te hebben, als dat de burgerhoplyden nyeu gestelt jegens den burgermr. de Goyer ende anderen van de generaliteyt all wat onbedachtelycken procederen, etc., daarvan en hebbe ick int minste alhier nyet gehoord noch vernomen, anders dan dat Dirc van Werchoven, een van de hoplyden, nyet verre van Dirc de Goyer wonende, begeert hadde, dat deselve (dewyle hy nu in geen magistraet en was) dit jaer synen lieutenant wilde wesen, omme door den goeden raedt ende respecte van den voorn. de Goyer by desen ruwen tyt syn vendel borgerye dies te betamelycker, seeckerder ende in de meeste stillicheyt en vrede te mogen geleyden, dewelcke den voorn. de Goyer (soe my geseyt is) doen qualyck nam, sonder dat ick sedert dien tyt van die of andere saecken yet meer gehoord hebbe. De leste tydinge, die wy thans hier uyt den leger hebben, sullen UE. uit de hierby gevoechte missiven van den raetsheer Foeck ende Aert Hellingh connen verstaen. De heer almachtich, etc.

Mynheer, etc. tUtrecht den 25 Octobris 1598.

UE. dienstwillige
GILLIS VAN LEDENBERCH,
Naar het origineel.

LXXVII.

Heer Secretaris. Ic vermoede mynen brief van den 26 des avonts al zult ontfangen hebben; naedemael den vyandt met zyn macht ende geschut naer Deutecom vertoghen is, wort goetgevonden ons leger van hier tot op de Weert voor Doesborch te doen delogeren. Het waer te wenschen die besorcht en gefortificeert waer, als dese nu is, doch zullen de stadt voor ons hebben, die men wel van geschut versien sall, oock den weert noch inder yl meer dan ze nu is, verstercken sall; tot bewaringhe van de opene Betuwe tusschen tolhuis ende . . . , zullen omtrent duysent man blyven mit enyghen vanen

ruyteren, ten eynde den vyandt gheen pas over Rhyu in de Betuwe en gecryge, hetwelck hem al wat moeyelyk om doen sal syn; wy sullen ten langsten, indient van dage niet en geschiet, op morghen den **XXVIII** vertrecken, ten ware in middel van tyde andere advertentien quamen dat de vyandt 't oogh wederom herverts hadde; het fort van 's Gravenweert wort van alles versien, ten minste voor acht of negen maenden. Zyn Excellencie vont goet voor een jaer gedaen mochte worden, men heeft aen den raedt gescreven om tot Aernhem een groot magazyn te maecken voor alle de steden des graefschap Zutphen, om in yl voor de vorst daer te syn. Het water begint zeer te vallen, twelck ons qualicken te pas compt, doch Got weet hoe 't best is, dien ick bidde **UE.** te verlenen langdurighe gesontheyt. Gescreven int legher den **XXVII** Octobris 1598. Olden styl.

UE. ganswillighe goede vrundt

A. FOECK.

Naar het origineel.

ick sal Meerten desen dach noch by my houden, overmits Wychans tot Aernhem is, die van daghe wederom komt om de distributie van den haver te hebben. De lysten van de loeningen heb ick by my, om die zoe teffens over te seynden, te weten van alle de voerluyden die ofgedanckt syn indien ment behouft, van deghene die noch in dienst continueren zult het myn believeu over te schrijven ende salt percureren. Het tollhuys blyft naer behoiren beset.

LXXVIII.

Edele, erentfeste, hoochgeleerde, wyze ende zeer voorsienige heeren. Die curateuren van den sterfhuyse van wylen zyne princel. Excell. ho. mo., hebben ons den **XIII** August lestleden verthoont die staet van mevrouwe die prinsesse van Oraignen ende die sobere middelen die hare Excell. heeft, om haer selven met graeff Henrick Frederick haeren zoon t'onderhouden, uyt oorsaecke dat alle de goederen die hare Excell. in Vranckryck heeft, jegenwoordelyck zyn int geweld van de Ligeurs, ende dat het innecomen van het sterfhuys van zyne voorsz. Excell. geheellyck vermindert is door het verlies van der stede van Geertruydenberch, daer op hare duwarie geassigneert is, ende van gelycke oock in regarde van de joffrouwen dochteren van zyne voorsz. princel. Excell. alhier te lande wesende, die hy geprocreert heeft by vrouwe Loysie de Bourbon, ende gantsch vruntel. versocht, dat wy daerop regart nemende, ende erinnerende die gedane diensten van zyne voorsz. princel. Excell., zyne nagelaten weduwe vrouwe soude toeleggen een eerlyck tractement, daermede zy haer met haeren voorsz. zoon zoude mogen onderhouden naer hare digniteyt, ende daerenboven oock accordeeren eenich tamelyck onderhoud voor de voorsz. joffrouwen, ons overgevende twee brieven by hare voorsz. Excell. ende joffrouwen aen ons tot desen eynde geschreven, daarvan copie hierby is gevuecht. Ende by ons alles naer behoren overwogen ende sonderlinge geleth wezende op de obligatien die de geunieerde provincien hebben aen de memorie van zyne voorsz. princel. Excell. ende het huys van Nassau, ten deele in die voorsz. brieven geexpresseert, en hebben nyet cunnen laeten voor de conservatie van de eere van den lande den aengegeven soberen staet van hare Excell. ende joffrouwen op te nemen ende te beherttigen, mitsgaders jegen derselver alle danckbaerheyt te bewysen ende te benificieren zoe veele in ons is geweest; ende alsoe hare Excell. tot onderstant van haer onderhoudt met haer voorsz. soentken, opt wel-

behagen van de provincien te accordeeren de somme van sesse duyzent, ende aen de voorsz. jouffrouwen drie duyzent guldens eens, ons verzekerende, dat deselve provincien heur daarmede zoude conformeeren, gelyck UE. van heure gedeputeerde te dezer vergaderinge naerdere zullen hebben vernomen; ende alsoe die voorsz. curateuren desen volgende, dagelyck aen ons doen ernstige instantie, om van de quote van UE. in die voorsz. negen duyzent guldens te hebben aentellinghe, zoewel als zy gehadt hebben van de andere provintien, versuecken wy gantz vruntlick, dat UE. gelieve dieselve hare quote bedraegende vyff hondert acht en tnegentich gulden eenen sch. negen penn., metten eersten alhier over te senden, daarmede die voorsz. curateuren volcomen contentement mogen ontfangen ende wy haere vursz. Excell. oorzaecke geven van haer des te bedancken; sulcx verhopende, bidden wy den almogenden, edele, erentfeste, hoochgeleerde, wyze ende seer voorsienige heeren, UE. te verleenen lanck salich leven. Wt 's Gravenhage den xxx Octobris 1598.

MARTENA, Vt.

Uwe E. goetgunstige vruuden
Die staten generael der Vereenichde
Nederlantsche provincien,
Ter ordonnantie van deselven
C. AERSSSEN, 1598.

Opschr.: Edele, erentfeste, hoochgeleerde, wijze ende voorsienige heeren de staten slandts van Utrecht ofte heur gecommiteerde raeden.

Naar het origineel.

Recep. xxiii Octobris 1598.

LXXIX.

Myn heer. Uyt uwer E. schryvens van den xxvi ende xxix dezes, stilo novo, soo aen myn heeren de staten als myn, hebben dselve myne heeren ende ick verstaen, waer omme uwer E. nyet dienlycken gevonden heeft den heeren staten generael voor te dragen tgeene alhier obsteert de aenneminghe van de geexcipieerde staet van oorloghe, dwelck aengaende, alsoe het schynt dat noch waerheyt noch reden plaets gegeven mach worden, dan dat men dese soe hooch bezwarde provincie souckt te overdringen, soe en valt vorder nyet te schryven noch te seggen; als de heeren Joachimi ende Duyck ofte anderen in hare plaetse comen mogen wy haer E. oock remonstreren tgeen van der zake is; belangende der staten quote in de cl^m L voor hare maj. van Engelant, daervoren sullen wy sorch dragen; dan UE. is bekend dat de propositie ende consent over den jaere 1598 houden, dat de L^m gevonden soude worden over Stadt ende Ommelanden, etc., daerop int betaelen van den secourse van Vranckryck nu tot Engelant geconverteert, geleth sal worden; aengaende de obligatie voor hare maj. ende de Co. van . . . in solidum, en hebben de heeren, noch ick, van den heer van der Aa met allen nyet verstaen, ick achte dat zyne E. de heeren daervan met den eersten naerder sal onderrechten. Beneffens desen seynde ick UE. tgeene gistereu alhier gepubliceert is, ende hebben oock goetgevonden UE. te adverteeren dat de consenten in vougen die by den rade van staten versocht syn, alhier innegewillicht syn, te weten, een jegens thien van Hollant, hoewel ick nyet sie, om vryelick te spreecken, waer wy

't gelt haelen sullen, nyet jegenstaende alle beswaernisse die men by de hant neemt, men wil nyet aensien de cleynheyt van deze provincie ende dat dselve geen vordel van trafycquen ende andersints als anderen heeft, sulcx dat het hier al van hert en bloet gaen moet. Voorts myne heeren, alsoe ick nyet en twyvell of UE. heeft wt den heer Foock verstaen wat garnisoenen van ruyter ende voetvolck in deze provincie gesticoneert zyn, de servitien van dewelcke oock eene merckel. somme sullen comen te costen, ende dat alhier sedert de reductie van de ruyteren soldye, daervoor zy gehou- den syn haer ruich voeder self te coopen, egene ruyteren int Sticht in garnisoen ge- legen hebben, sulcx dat wy thans nyet en weten hoe hooch dat men 't servitie voor hemlyuden sal hebben te betaelen, soe sal UE. believe den heer Foock te spreken, ende syn E. te versueken opt spoedichste te recouvreren de lyste waernaen men de servitie soe voor die ruyter als soldaten sal hebben te betaelen ende deselve metten eersten over te seynden, anders besorge ick dat wy met de steden haperinge sullen hebben; ick soude oock aen zyn E. geschreven hebben, dan en hebbe tegenwoordich den tyt nyet, sal daerom desen met myne dienstwillige groetenisse besluyten ende Godt almachtich bidden UE.

Myn heeren te conserveeren lange welvarende in voorspoet. Met haest tUtrecht den xxiii November 1598.

UE. dienstwillige

GILLIS VAN LEDENBERCH.

Naar het origineel.

Opschr.: Myn heer, myn heer Floris Heermale, thesorier en gecommiteerde in 's Gra- venhage.

Rec. 4 Decemb 1598.

LXXX.

Myn heeren. De heeren gedeputeerden van de staten hebben brenger deses expres- selyck afgeveerdicht aen den raetsheer Foeck of by absentie aen UE., om de lyste in myne voorgaende gementioneert; tydingen wt des vyants quartieren en hebben wy thans alhier gheene, ende de spraek gaet, dat die van Emmerick noch soudent weyge- ren meer volks in te nemen. Waer den admirante hem onthout, en hoort men nyet sekerlyk. De heere van der Aa heeft gisteren sommige van de heeren, ende oock my wat verhaelt van de obligatien voor hare maj., ende vynde al te samen groote swa- richheit van de clause singul. in solidum daerinne te brengen, omme veele gewichtige oorsaken; laeten haer oock duncken, dat men oock onghehouden is den voorn. clau- sule daerinne te stellen, doch ick achte dat de saecke naerder overleyt ende UE. van haere intentie geadverteert sal worden. Oock heeft my Johan Strick nae enighe inter- pellatien gisteren ontboden, dat hy de reeckeninghe van de heren van Braeckel een dynsdach toecomende verhoopt binnen te sullen leveren, ende alsoe de heren reken- meesteren, schouten ende de Jonge alsdan versocht sullen worden het besoigne voorts te helpen acheveren, soe sal u gelieven haere E. daarvan te preadverteeren, met ver- soucke dat haer gelieve hun affairen sulcx te richten, dat sy van de heeren staten ver- socht synde, mogen comen. Ick sal diesnyettemin aen hare E. oock selfs schryven met

VII.

39

den eersten, derwaerts gaende soe myne occupatien myn sulcx gunnen, ende middelretyt UE., etc. tUtrecht 25 Nov. 1598.

Recepta 7 Dec. 1598.

UE. dienstwillige

GILLIS VAN LEDENBERCH.

Naar het origineel.

LXXXI.

Edele, erentfeste, hoochgeleerde, vrome, wyse ende seer voorsichtighe heeren, besondere goede vrunden.

Also wy UE. enige saecken, de verseeckertheyt van den staet van den lande betreffende, hebben voor te dragen die groete haeste vereyschen, ende tot dien eynde geresolveert syn eenige gedeputeerde aen UE. af te veerdigen, versuecken oversulcx by soverre UE. staetsgewyse alnu niet en syn vergadert, dat UE. gelieve terstont ordre te stellen, dat er beschryvinge mach geschieden ende ons by den bringer deses te adverteren van den dach, opdat die voorsz. onse gedeputeerden hun tegen alsdan tot Utrecht precise ten effecte voorsz. mogen laten vinden. Voerder diewyle syne Excell. goetgevonden heeft eenighe Engelsche compagnien (als noch sonder repartitie wesende) voor eenen cleynen tyt in guarnisoen te leggen in de steden van het stift van Utrecht, die daerover aldaer sullen moeten worden onderhouden, bidden ende begeren mitsdien oock vriendelyck, dat UE. gelieve de gemeene saecke ten besten aen deselve Engelsche compagnien voer den voorsz. cleynen tyt te doen verstreken enige leeningen, namentlyck ter weke aen elcke compagnie twee hondert gulden, op afcortinge van UE. quote in het consent van Vranckryk ende tot behoef van de ongerepartieerde compagnien gedragen, ten eynde deselve compagnien middelen mogen hebben om te leven ende in beter ordre ende discipline gehouden te worden; daeromme sullen UE. der generaliteyt sunderlingen dienst ende ons doen eene aengename saecke. Hiermede edele, etc., heeren, etc. UE. in schuts des almogenden bevelende. Uyt 's Gravenhage den xv Dec. 1598.

Jo. RENGERS THO HELLEM, Vt.

UE. goede vrunden

De staten generael, etc.

Ter ordonnantie van deselve

C. AERSSSEN 1598.

Naar het origineel.

LXXXII.

Maurits, geb. prince van Oraengien, grave van Nassau, etc.

Edele, erentfeste, wyse, voorsienige ende discrete besondere goede vrunden, etc.

Wy hadden de heer van der Merwede patente gegeven ende belast hem met zyne comp. cavallerie binnen Naerden te begheven, ende aldaer voor sekere cleene tyd garnisoen te houden ende hem te ververschen, omme in allen concurrentie tegens des vyants attentaten ende voornemen benefens anderen gebruikt te worden. Maer wy ver-

staen dat deselve compagnien alnoch buiten de poorten der voorn. stede, ten platten lande gebilletteert zyn, omme nyet geinficteert te worden van de peste, dewelcke binnen de voorn. stede is grasserende, ende also UE. kennelyck is, dat de dienst van den lande grootel. is vereyschende, dat de cavallerie, soo nau alst eenichsints doenelyck is, opte frontiren gehouden ende gelogeert worden, ende wy althans geene anderen plaetsen en weten omme de voorn. comp. gelyck anderen te logeren, soo hebben wy UE. hiermede vruntlick willen versoecken, soeveel ten dienste van den lande te doen ende deselve in u luider stede inne te nemen of ten minste in eenige ander van u luider subalterne steden, die UE. de bequaemste daertoe sullen vinden, omme voor een cleyne tyt te doen accommoderen, tot welcken eynde wy UE. de patenten hierbeneffens gaende, mede oversenden. Want in alle gevallen tselve nyet en sou mogen geschieden, soudan wy genootsaectt worden de voorn. comp. naer Brabant te seynden, 't welcke in dese gelegenheyt tot grooten ondienst van den lande soude strecken, versoecke daeromme anderwerff, de sake voorn. sulcks gerecommandeert te willen houden als UE. weten dat der landen dienst is vereyschende. Ende hiermede

Edele, etc. 's Gravenhage 20 Dec. 1598.

UE. goetwillige vrundt,
MAURICE DE NASSAU.

Opschr.: De Edelen, etc., de staten van den
lande van Utrecht.

Naar het origineel.

LXXXIII.

Mogende, edele, erentfeste, hoochgeleerde, wyze ende seer voorsienige heeren.

Syne maj. is grotelyck verwondert geweest dat met de bequaemheyt van desen wint UM. E. hare resolutie dus lange hebben geretardeert op de saecken, die UM. E. van hem ten minsten by conniventie hadden versocht, tot belet van des vyants wyders excursien ende verseeckeringe van UM. E. voirsragen jegens het aenstaende saisoen; dan alsoe ick bemercke dat den last van UM. E. niet sonder gewichtige consideratien en wert opgehouden, zoe hebbe ick dat nae myn beste gesocht t'excuseeren met wtstellinge, om hem in syne goede wille, indien UE. M. in haere eerste resolutie persisteren, tonderhouden, hoopende dat UM. E. middelertyt ordre op alles sullen stellen, opdat de occasien waergenomen ende de cortheyt des tyts door myne diligentie alhier geprevenueert werdden, waertoe ick de middelen naerder aen myn heere van Oldenbarnevelt by myn voorgaende schryven hebbe geopent, sulcx dat van deser syde daer soe veel in gedaen is als immer mogelyck is geweest. Ick hebbe myn poursuiten begonnen, roerende de geloften van het jegenwoordich jaer, ende de beginselen schynen daerin veel te gelooven maer sy hebben haer termynen, ende al is den wille van zyne maj. daerinne goet, zoe zal den tyt nochtans moeten verwacht worden, het en is niet sonder faveur geweest, dat in de generale besnydinge van alle schulden, de geloften aen UM. E. gedaen in haer geheel syn gebleven, ten waere dat men lette op het voorleden jaer, waervan het reesteerende buyten apparentie ende hope is; syne maj. bethoont daarvan wel eenich leetwesen, maer excuseert het met synen generalen regel van necessiteyt, ick hope dat dien mangel de liquidatie van desen tsyner tyt sal faciliteeren, ende dat UE. M. resolutie daerop naer UM. E. begeren ende syner maj. toesegginge gefondeert, hem daertoe sullen obligereen.

De brieven van het afdoen van het recht van . . . . . syn alsnu in het parlement tot Rouaen geveerfieert ende syn jetsonder in de rekenamer aldaer gepresenteert, om daernae te commen tot thresor, ondertusschen soe hebbe ick die significatie doen doen aen ettelycke andere parlementen naerdad de gelegentheynt selve heeft toegelaten om de verjaeringe te voercommen ende alles op UE. M. bevel te prepareren; ick houde my bynae verzekert dat de inwoonderen van de geunieerde provincien nyet en sullen begrepen worden int verboth van den toevoer van eenige zyde en wolle wercken, eensdeels ter consideratie van UE. M. vyanden die haer daerdoor versterckt souden vinden, ende ten anderen doer het interivement van de voorsz. brieven, alhoewel men my alreets voer antwoord heeft gegeven dat die maer en souden strecken tot testatie ende successie, nochtans geloove ick, dat dit beneficie door de redenen van staet sal doergedrongen worden, gelyck die geaffectioneerden my dat hebben toegeseydt.

De conclusien tot het interivement van het edict wierden den 7 deses genomen, het parlement is geheel daerop versamelt ende sal weinich swaricheyts voertaen daerin vallen, doordien men van wegen die van de religie toegestaen heeft, dat haere gepretendeerde rechtamer hier binnen Parys achter soude blyven, met bestrydinge van veertich duysent croonen tot onderhout van haere garnisoenen, waarvan die van de religie qualicken tevreden syn, dan het schynt dat men dies niet te min tot de publicatie sal procedeeeren, hetwelcke bynnen weynich dagen staet te geschieden; wat die van Chastellerant daertoe voor remedie sullen vinden wert verwacht.

Men geloofte dat het huwelyck van des coninx suster den 25 deser tot Fontainebleau sal werden geconsommeert, conformelyck de leste resolutie, dan zyne maj. en wil noch uyt Parys niet trecken, voor ende aler het edict en zy gepubliceert, ende daernaer houdt men voor seker dat hy naer Blois sal gaen tegen maerte.

Den heere van Sillery is vertrocken naer Roomen, met last om den paus te disponneeren tot het arbiterschap ende faveur ende gerechticheyt van zyne maj.. Roncas secretaris van den hertoch van Savoye is mede vertrocken met alle instructien om die saecken te sien tot eenige transactie te brengen, alhoewel uytgestroyt wert dat men niet en sal compenseeren maer suverlycken concludeeren tot het marquisaetschap.

De ambassadeur van Bern heeft op syn tweede audientie anders geen antwoord gehadt dan dat men op haere saecken letten sal, sonder ander remedien ofte excusen op haere clachten, waarvan den voorsz. gesante genouch geformaliseert is ende oordeelt, dat syne meesteren hunne saecken alleen sullen moeten beleyden, ick hebbe oock bevonden dat die uytgegevene lichtinge van de Switsers by syne maj. ongefondeert is, maer desniettegenstaende zoe blyft den heere van . . . . . gewapent op de frontieren.

De saecken van Spaignien en brengen hier noch geen veranderinge, dan wert by ettelycke geloofte dat het houwelyck van de Infante metten eertshertoge niet voort en sal gaen, maer ick en vinde niet op wat redenen ende wert by syne maj. verscheydelyck gediscourreert oft het dienstelyck voor UE. M. staet soude wesen ofte niet, daer en is noch niemant wt Spangien gecommen, soedat syne maj. de route noch niet en heeft genomen, maer werdt dagelick hier verwacht, hiermede

Mogende, edele, erentfeste, hoochgeleerde, wyse ende seer voorsienige heeren.

Bidde Godt, dat hy gelieve UE. M. te spaeren in lanckduerige ende voerspoedige regeringe. Wt Parys den 13 January 1599.

UE. M. onderdanichste ende ootmoedichste dienaer

FRANCHOIS VAN AERSSEN.

Naar het origineel.

Souscr. : A messeigneurs, messeigneurs les estats généraux des provinces unies des Pays-bas.

Rec. xxix January 1599.

LXXXIV.

Mogende, edele, erentfeste, hooggeleerde, wyse ende zeer voorsienige heeren.

Ick hebbe, naervolgens UE. M. schryvens van den lesten Decembris, doen tellen aen den facteur van Johan van der Veeken op syn begeren de somme van **xxiiii** duysent croonen, waervan ick goet acquit tot de versecckertheyt van de voorsz. penningen ende myne ontlastinge in handen hebbe, dan alsoe daer eenige costen waeren gedaen zoe in het ontfangen als wisselen vant gelt, mitsgaders die afreckeningen van de saecken ende salaris van die haer daertoe hadden laten gebruycken, ende dat myn meninch was hem die af te trecken, mitsdien die lasten behoorde met de winste gecompenseert te worden, soe heeft men my verclaert dat UE. M. hem dvoorsz. somme clær ende liquide soude hebben toegeseyt, twelck ick oock in myn acquit hebbe laten couchereen, om ingevalle sulcx UE. M. intentie niet en ware UE. M. daerinne soude mogen versien, want het (onder behoorlycke reverentie) niet redelyck en soude syn, dat UE. M. nae myn groote neersticheyt in het wisselen van het voorsz. gelt met winste, schade soude lyden.

Die bygevoechde aen de heeren van Rosny ende Villeroy hebbe ick mede geaddressert, zy betuygen my beyde goede genegentheyt tot de liquidatie van syne maj. gelofte, ende hebben duydelick van my verstaen die redenen die UE. M. moveren tot sulcke ernstelicke instantie, ende ten anderen, zoe connen sy die genouch considereeren wt des vyants gelegentheyt ende de bequaemheyt van het aenstaende saisoen, doordien sy selfs beneffens syne maj. goet ende geraetsaem vinden, dat UE. M. eene goede resolutie soude nemen, om in dese begintsele ende onsekerheyte van des vyants conditien een uterlyck geweld te doen, waerdoer sy seckerlyck gelooven dat een desordre in de geunieerde Nederlanden sal commen te rysen ende dat het den eenigen ende zekerste middel is, om UE. M. reputatie by de naebueren te conserveeren jegens die tyrannelycke invasien ende excursien des vyants op de neutralen, dan alsoe men noch niet en procediert tot betaelinghe van eenige schulden, ende dat men alleen arbeyt in de distributie van de assignatie, zoe hopen sy dat UM. E. van haer anders geen opinie en sullen hebben dan dat sy UM. E. dienaers syn ende den welstant der geunieerde Nederlanden toegedaen, belovende dat zy te gelyck op UM. E. satisfactie, conform den wille van syne maj. zullen letten; diesniettegenstaende soe ben ick grotelycx beducht dat het noch lanck sal aenloopen, doordien het eerste quartier tot de behoefte van syne maj. gedestineert is, alhoewel ick daer in alle debvoir doen met reden ende vrynden, ende dat daerenboven zyne maj. selfs verclaert sulcx syne meyninge te wesen; ick en sie noch niet wat sekerheyte daerop te maecken zy. Ick hebbe UE. M. by myne voorgaende oock aengedient hoe dat men hier geen staet en maeckt van de betalinghe van de leste gelofte in October, UM. E. sullen (onder correctie) gelieven te letten, of het niet geraden en ware dat den heere van Buzanval daervan wierde gesproken, want hy aen zyn maj. verclaert heeft dat UM. E. daarmede tevreden waren, opdat dese saecke met de distinctie, gelyck sy van synentwegen UM. E. worden aengegeven, te weeten, dat die satisfactie daervan in dit jaer soude vallen, mochte gedresseert worden, alhoewel ick daertoe weynich apparentie sie, mitsdien den staet van dit jaer naer syne

lasten gemaect ende besloten is, sonder dat ick de voorsz. gelofte van October daerin hebbe connen doen begrypen, dan het en zal noch sonder faueur ende arbeyt niet wesen, indien UE. M. tytelyck hare verwachte vruchten van dit jaer alleen connen genieten.

De saecke van Calais blyft noch in syn geheel, ende en verstaen niet dat men daerin yet wil veranderen; wel is waer, dat daer ter contrarien genoch wert gesolliciteert ende dat UE. M. daer stercke partye hebben, maer ick betrouwe my op de ierste gelofte van syne maj. aen UE. M. heeren gesanten ende de confirmatie van den heere van Villeroy, ende en laet ondertusschen niet alle goet debvoir te doen om die te houden staende, ende bevinde my te meer versterckt in de redenen dat de afdoeninge van de licenten by UM. E. vyanden alleen op de openinge van dese haven is gefondeert, want zy daerdoor heure vivres meynen te veroveren, twelck syne maj. gelooft heeft te sullen verhinderen.

De rekenkamer van Rouaen en heeft de brieven van het afdoen van . . . . niet willen verifiëren voor aeler ick haer een lyste soude presentereen van de provincien ende steden der Vereenichde Nederlanden welcker inwoonders UM. E. soude begeren te exemptereen, om de abuysen ende corruptien te eviteeren, waerop ick haer geschreven hebbe dat niemant my dese swaricheyt en hadde gemoveert, doordien het notoirlyck was, dat syne maj. dit beneficie niet alleen en hadde gegunt aen die nu onder UE. M. gehoorsaemheyt zyn, dan met alle dieghene die hier naer daer oock onder gebracht sullen worden, sulcx dat daervan geen lyste en can noch en behoort gemaect te worden, om jegens zyne maj. intentie ons syne wil te limiteeren, maer dat by de certificatie die een yeder van syne stadt sal brengen als geboren ofte resideerende aldaer, sulcke ordre in UE. M. staet sal gegeven worden dat die abuysen daer niet en sullen staen te vreesen, tot welcken eynde ick den heere van Villeroy versocht hebbe my een declaratie te verleenen; dan ick en ben noch niet ten gheheelen afgeslagen, maer ick can wel mercken dat daer swaricheyt in sal vallen, sulcx dat ick daer anders geen instantie doen en sal totter tyt toe dat ick sal sien, wat men my op myne brieven van Rouaen sal antwoorden, UE. M. sullen my gelieven van haere meyninge te onderrichten, opdat den landen dienst daer geen nadeel in en lyt.

Wat belangt die wollewercken, ick hebbe aen de principaelste heeren van den raede verclaert hoe grotelicx dat de Vereenichde Nederlanden daeraen is gelegen, dat sy wt het generael verboth werden geexempteert, doordien haere meeste negotiatie in lynwaet, sarges, camelotten, grofgrynen ende hayen consisteert, ende dat het welvaeren van den staet op den coophandel is gefondeert, die haer hier deur geheel souden afgesneden worden, zulcx dat syne maj. doer dese middel UE. M. grooter afbreuck soude commen te doen dan den Co. van Spagnien met alle syn gewelt ende beleyt, waerin dat den staet van syne maj. niet weynich interest en soude hebben, beneffens dat UE. M. seckerlycken houden dat dit niet dan listige trecken des vyants en syn, om UE. M. (twelck Godt behoede) tallen tyde t'overvallen tot versterckinge van heure ambitie; men heeft my voer antwoordt gegeven dat syne maj. tot UM. E. zeer wel geaffectioneert is, maer dat hy opt welvaeren van synen staet ierst moet letten, nochtans indien men bevindt dat UE. M. daer soe grotelicx soude aen syn gelegen, als de fondamenten ven den staet betreffende, dat men daer esgard op sal nemen ondertusschen heb ick vernomen dat die wollenwercken sullen geadmitteert worden, maer dat men de declaratie van dien noch in suspens houdt overmits die in Engelandt gevreest wordt, ende dat syne maj. geerne restitutie soude hebben van ettelycke schepen by den admirael aldaer genomen ende geconfisqueert, waertegen haere maj. van Engelandt

haer opposeert, dan schynt te relacheeren indien men den toevoer van lakenen ende wolle wercken wil continueeren; men verwacht daer cortelick bescheet op, het is een hert point ende dapper geventileert geweest; syne maj. heeft my op huyden geclaecht hoe leet dat het hem is, dat UE. M. anders de occasien niet waarnemen in de confusie van des vyants leger, daer hy van synen ambassadeur tot Bruessel verstaen heeft hunne saecke tot disperaeticheyt gebrocht te syn, overmits de verbiedinge van de licenten waervan de steden hun souden beclaghen ende namentlyck den Bosch, met dreygementen daerin te willen versien soe verre die voorsz. verbiedinghe niet aff en wordt gedaen, begherende van my te verstaen UE. M. resolutie oft daer gheen aenslagen op handen waeren, bethoonende hem daerin tot UE. M. welvaeren wel gepassioneert; ende alsoe ick hem verclaerde dat UM. E. geen en versuimen in de bequaemheyt van den winter, maer hoopte jegens het aenstaende saisoen, naervolgens syn advys hem sterck te velde te begeven ende den vyant het hoeft te bieden, waertoe UM. E. op die middelen souden hebben geadviseert, vasten staet maeckende op syne geloften, om die daertoe geheel te employeeren, soe heeft hy my gereitereert dat syne meyninge is, dat UM. E. daarvan niet en twyffelen ende dat hy daerin naer syn uysterste vermogen sal doen, maer dat hem vreemt dunct dat naer myn heftich solliciteeren tot de lichtinge van eenich volck, ende die vercregen hebbende, ick die nu soe verslappe, sulcx dat oock den vyant eer tot clachten soude syn gecommen dan UE. M. tot de beginselen van syne toelatinge, nochtans dat hy syn woort staende sal houden, maer soe, dat hy niet en begeert dat die Spaengaerden dat openlyck souden mercken, waerop ick hem niet anders en hebbe connen beantwoorden alsdat UE. M. by haeren eersten voorslach persisteren ende tytelick daerin sullen versien, alsoe UE. M. seer onlanx eerst daeromme syn van my geadverteert geweest, hem bedankende ende biddende om continuatie van syn affectie die hy my heeft versekert. Het edict van die van de religie en is noch niet geinterimeert, ende het schynt dat die zwaricheyden alleen gemoveert worden over de articulen die by desen coninck aen het edict vant jaer 1577 zyn bygevoecht, te weten, belangende de steden van versekertheyt ende het onderhout van hunne garnisoenen mitsgaders de toelatinge van de predicatie in ettelycke plaetsen onbegrepen in het eerste edict, zoe gelooft men, alhoewel van tachtich stemmen de tsestich contrarie vallen, dat men noch tot de publicatie sal concludeeren deur die autoriteyt van syne maj. ende de goede genegentheyt van de presidenten, te meer, omdat sy hun eygen interest in de bestrydinghe van de rechte camer hebben gerepareert, waerover die van de religie groot misgenuegen hebben ende pretendeeren haer tot Chastelerant niet te scheyden, tenzy saecke, het edict naer geloften suver ende heel werde gepubliceert; andere houden dat het parlement de publicatie traineert, om door dese lancheyt ende grote oppositien die van de religie t'intimideeren om finalycken hun met het eerste edict te contenteeren, dan in desen gevalle zoe bemercke ick, dat daer licht alteratie soude rysen; die derde hebben opinie, alsdat men onder de hant naer Roomen soude hebben gedepecheert om den paus te aensoecken te willen een excommunicatie senden jegens dieghenen, die tot het interinement soudn concludeeren, dan en can niet wel gelooft worden dat de paus jegens de wille van syne maj. soe souverainelycken ende supstitieuselycken over syn parlement soude willen gebieden ende syn autoriteyt in hazard stellen, gelyck men over ettelycke jaeren tot Tours heeft gesien.

Sondage lestleden zoe dede ick reiterativelyck de complimente van wegen UM. E. aen de coninx suster, congratuleerende den voorspoet van haer huwelyck, met supplicatie dat gelyck 't haer geliefte hadde aen zyne maj. het welvaren van de Vereenichde

Nederlanden te recommandeeren, dat sy deselve affectie soude willen continueeren by de heeren hertoch ende prins van Lorreyne, my sterck maeckende, dat UE. M. dese obligatie gewillichlyck sullen erkennen; zy heeft my betuycht die gelukwenschingen aengenaem te hebben, ende begheert dat ick UM. E. soude verclaeren, dat sy tot UM. E. staet anders geen gemoet dragen en sal als zy tot noch toe gedaen heeft, hopende dat sy UM. E. veel meer dienst sal kunnen doen in Lottringen dan off sy in Vranckryck hadde gebleven, kennende dat syne maj. UE. M. genoegh is toegedaen; men houdt dat die bruiloft op maendach tot St. Germain sal worden gehouden, want andersints die plaetse tot Fontaynebleau was gedesigneert, tot welcken eynde die van Parys veertich duysent croonen hebben gecontribueert ende noch wel liever souden gehadt hebben dat het in dese stad hadde mogen geschieden, dan syne maj. en heeft het niet goetgevonden.

Den heere van Sillery is naer syn vierde dachreyse wederom ontboden, zoe hy meynde naer Roomen te gaen, wat d'oorzaecke daarvan is en hebbe ick niet kunnen doorgronden, dan wort by sommige uytgegeven dat den hertoghe van Savoye zoude aen syne maj., tzedert 't vertreck van Roncas, geopent hebben een middel om het different van het marquisaetschap ter neder te leggen, te weten, door het houwelyck van synen zoon met de dochter van zyne maj., dan ick en vinde dit point niet solide genoegh om de reyse te surceeren, maer soude veeleer geloven, dat men hem naerder heeft willen instrueeren in het aensoeck van het houwelyck van zyne maj. waarvan hy mede den last heeft, twelck te meer apparent is, doordien men de coninginne van Navarre door geene middelen van nulliteyt van haer houwelick en can induceeren, sonder dewelcke den paus geen dispensatie en kan gunnen.

Santerre die naer Spaignen was verreyt tot ontslaginge van de Bretoensche goederen en schepen aldaer, gelyck ick UM. E. geadverteert hebbe, heeft aen zyne maj. geschreven hoedat men in alle havens van Spaignen groote preparatiffen maect om jegens den aenstaende tyt eenige entreprise t'executeeren ende dat die gemeene advysen houden dat het op Irlandt soude wesen, oft op de geunieerde provincien, haer verlatende dat zy te Duinkercken sullen werden gesecondeert, hoopende eenich secours wt dese frontiersteden. UM. E. sullen mogelyck naerder weesen onderricht wat te Duynkercken mag ommegeen, maer syne maj. heeft my toegeseyt dat sy wt dit ryck geen steun ende assistentie en sullen genieten.

Den hertoghe van Lottaringe heeft aen zyne maj. geschreven over die tyrannelycke expressien ende denastien die by de Spaignaerden in het lant van Cleef ende sticht van Munster werden gedaen, hem versouckende om syne autoriteyt daerin te gebruycken, opdat syn geconfedereerde naer het inhoudt van den vredehandel ongemolesteert gelaten worden; men gelooft hier dat den voorsz. hertoch op het versouck van den vorst van Cleeff naer syn vermogen daerin sal versien, maer en staet niet te verwachten dat syne maj. daer andere ordre in schicke, hiermede

Mogende, edele, erentfeste, hoochgeleerde, wyze ende zeer voorsienighe heeren
Bidde Godt, dat hy UE. M. gelieve te spaeren in langduerige ende voorspoedige regeringe. Wt Parys den 21 January 1599.

UE. M. onderdanichste ende ootmoedichste dienaer

FRANCHOIS VAN AERSSEN.

Naar het origineel.

Souscr.: A messeigneurs les estats genereaux des
provinces unies des Pays-Bas.
Rec. xxix January 1599.

LXXXV.

Copie.

Alzoe opte ernstige instantie van de staten generael der Vereenigde Nederlanden, die schout, burgermren. ende schepenen der stad Utrecht geconsenteert hebben ten dienste van de gemeene saecke ende voordering van de voorgenomen expeditie ter zee, der generaliteyt te leenen om op te schepen van oorloge (geduerende deselve expeditie) gebruyckt te worden, twee heele canons ende twee andere grote stucken geschuts, schietende elck achtien ponden yzers, mette toebehoren van dien, onder acte van belofte in forma, dat men hen de voorsz. vier stucken geschuts naer gedaene expeditie metten toebehoren ofte de waerde van dien soude restitueeren, soe is 't, dat die voorsz. staten generael begeerende de voorsz. van Utrecht daerinne genoeg te doen ende contentement te geven, belooft hebben ende beloven mits desen, dat sy die schout, burgermren. ende schepenen der voorsz. stad Utrecht, de voorsz. voorgenomen expeditie geeyndicht wezende, die voorsz. vier stucken geschuts metten toebehooren sullen doen restitueeren, oft daer die by ongeval oft andersints souden commen te verongelucken, daert Godt almachtich voor behoede, de waerde van dien, consenteerende oversulks in sulcken gevalle van als nu voor als dan, by soeverre aen derselver restitutie gebreck soude vallen, dat die staten van Utrecht uyt haere quote in de contributien, die haere E. aen de generaliteyt zullen schuldich zyn, de weerde van tvoorsz. geschut ende toebehoorten aen deselve stad Utrecht sullen mogen goet doen ende betaelen, ende dat uyt crachte van dien deze acte in plaetse van decharge de betaeling die voorsz. staten van Utrecht in reckening sal worden geleden daer ende alsoe dat behoren sal, alles sonder argelist. Aldus gedaen ende geresolveert ter vergaderinge van de voorn. heeren staten generael in 's Gravenhage den xxv Meerte anno xv^e negen ende negentich, ende was gearapheert

D. VAN DER BURCH, Vt.

Onder stont

Ter ordonnantie van de heeren staten generael,
ende was ondertekent C. AERSSEN.

De staten slants van Utrecht, gesien de voorsz. acte ende gehoort het versoeck van de gecommiteerden der stad Utrecht, zyn te vreden haer nae deselve acte te reguleeren ende in conformite van dien de stad Utrecht aen de betalinge vant gene daerinne gespecificeert, te verhelpen. Actum Utrecht den xxvi Marty 1599.

LXXXVI.

Copie.

Mons. secretaris. Ick hebbe ontfangen UE. schryvens by brenger dezes; het geenige hier gepasseert is is niet bysonders, dan dat op Dynsdach lestleden den cardinael zyn broeder Marquis du Burgon, voor syn crychsvolck, als sullende weesen in plaetse van

de admirante die vertoogen is, verthoont heeft, daer durch het gantsche leger des vyants in roer ende op de beene was, schooten ettelycke duyzent schooten met hant-roers al oftet hadde gedondert, gaf groot getier, ick was daeromtrent ende betaelde het Zwitsersche regiment hoofd voor hoofd een half maent solts, dus alles staet noch in zeer goede poincten; mons. de Tempel, weesende gouverneur op de Voorn, nam op sondach lestleden een jesuyt gevangen, hadde niet besonders by hem dan wat heylighdoms. Mons. van den Tempel soude meer houden van ducaeten, de jesuyt quam aldaer en hadde hier binnen Bommel geweest, wesende een Schots edelman, lieget den eenen luegen over d'ander, sonder twyffel eenich quaet in zyn sin heeft; eenygh van myne heeren gaen op huynen derwaerts om hem ter scherper examen te stellen. Mons. van den Tempel verreyt eerstdaechs nae syn genade den grave van Hohenloo, die by eencompste sal wesen tot Hamel aen de riviere van de Wesere gelegen; den coninck van Vranckryck neemt ruyter an om op Savoyen te gaen, een lacquey coomende van daer is die tydinge hier gecomen, den coninck van Vranckryck is den bruydegom ende sal trouwen een dochter van den huize van Medicis van den grooten hertoch, den naeme is myn eyntel. vergeeten. Syn Excell. heeft becommen deur onze ruyteren vele brieven des vyants, worden gegeven hondert gulden; den vyant, soe men daeruyt verstaet, heeft een aenslach op handen, wert gepresumeert op Seelandt; den vyandt beschanst het huys van den heere van Oyen, tusschen de Graef ende de Voorne gelegen, heeft een binnenwater daer durch hy zyn proviande te gevoehelycker uyt de Mase in syn leger can becommen, tot verdedinge van tzelve binnenwater heeft oock een schans geslagen tot Lotsenham; ick moet continueelycken het leger volgen, durch dyen ick aenteyckeninge moet doen ende register holden van allen ruyteren ende knechten die met verlot van zyn Excell. wytryden, oock van de crancken ende gequesten; van den morgen totten avondt hebbe ick veel versoecx. Hiermede wil ick besluyten deze myne missive, etc. Datum Bommel desen XXXIII Juny 1599. Stilo novo. Onderstont, UE. dienstwillige,

onderteeckent THIMAN SLOOTH.

De drie nye regimenten des vyants, daer ick uwe L. van geschreven hebbe, is nyet an; uyt de brieven des vyants was by eenen brief van een commissaris, schreef aen een ander, alzoe ick sal monstere het regiment van den jongen grave van Emden wesende noch verre van hier.

Het schieten van dezen nacht heeft meest ons volck gedaen, den vyant maect gereetschap om over te comen, ende hebben allen de nacht int geweer geweest, hebben staen op de nye batterye 25 stucken die alle de morgen gespeult hebben tegen Rossum over.

Opschr.: Den Erentfesten, etc., Gillis de Ledenberch, secretaris van de heeren staten slands van Utrecht.

LXXXVII.

Mons. Secretaris, het genige hier gepasseert is zedert myn leste schryvens, en is niet besonders, dan dat den vyant zyn schantz seer vergrotet, wel half zoo groot als deeze stadt Bommel ende seer neerstich daer doet wercken, meenende daarmede die

twee stroomen te dwingen; den jongen graeff van Solms is gisteren hier gecommen, ende syne ruyters wesende eene nye vane duytschen op Veluwe gelaten, men seyt sterck 80 man. Aert Hellinck is verlost uyt zyn gevanckenisse, ende hebbe hem gister gesproken; de gouverneur van Zutphen, capt. Berendrecht wesende verreyt van Zutphen op Grolle, int wederom comende hadde verschreven tsestich soldaeten, van Zutphen te midden wegen hem zouden begeven, heeft de vyandt deselvige geslegen; hy comende met veertich man van Grolle, aldaer ter plaetze lach den vyant, ende sloech van deselvige noch 33 doot, ende hy gevangen, weezende een ongeluck voor deselvige; den ritmeester la Sale comende van Geertruydenberge herwaerts, bejegende hem den vyant in der schuyten, scheen dat het visschers waeren, schoten hem doot ende die reste gevangen; niet meer op dit pas. Datum Bommel desen xxv Juny 99. Stilo novo. Onderstont

UE. dienstwillige,
ende was onderteekent THYMEN SLOOTH.

Naar copy.

Opschr.: Den Erenfesten Gilles de Ledenberch,
secretaris van de heeren staten slandts
van Utrecht.

LXXXVIII.

Copie.

Heer secretaris. Ick hebbe gister avondt omtrent zes uhren UL. missive ontfangen ende hadde geweest op de Voorn ende zyn Excell. rapport gedaen van ons gebesoigneerde in den Hage, daerinne tamelyck contentement genomen heeft; denselven dach heeft den vyant mit zyn canon niet veel geschoten anders dan in den dageraet, maer geen schade altoos gedaen, Godt heb loff; de soon van mons. de Rosne was by zyn Excell., is een jonckman van omtrent xviii jaeren, van goede mine, verclaert datter veele volcx in den aenval gebleven waeren; een Spaengaert daernaer overgekommen zynde, seyt datter zeven Spaensche capiteynen en chef mit nog vyve van andere natie op de plaets gebleven zyn, behalven een meerder nombre van geappointeerde capiteynen, ende onder anderen die grave van Pachiotto, die in maie van ons volck gevangen was; syn noch gebleven op de plaets, soo men seyt, twee monicken van drien, die int yerste gelith vooruyt quamen, ende men verstaet hun verlies noch meerder is dan wy hier gemeent hebben; het retranchement van Herwaerden met alle die huysen vant dorp was in genouchsame defensie, als oock die halve mane aen den Lotzenham, die beyde mit onze batterien vant eylant ende 't fort van de Voorn kunnen nae gelegenheyt gedefendeert worden, men sal der onlanx op elck eenige stucken van batterye brengen, men verhoopt hem successivelyck de Maze ende zyn brugge infructueus te maekken, ende dat wy mitter tyt over aen de Brabantsche cant zullen gaen logieren; eenige wilden zeggen dat hy een deel van zyn geschut naer de brugge doen vervoeren hadde om over te brengen in Brabant, maer en is niet seker; wy verwachten eenige ponten van boven om een brugge tegen de halve maen van den Lotzenham ende noch een tegenover Herwaerden te slaen tusschen Thielierwaerdt ende de Voorn, omtrent Ophemert leyt een brugge daerover wy passeerden, het is voor ons een groote avantagie, ende sullen nu den vyant altemets ende onversiens, zoe in Brabant als tot

Rossum ende Driel commen besoucken; hier worden vry al wat veel kosten gedaen, doch myns bedunckens gantsch noodich; hier is oock spraeck geweest dat Labarlotte in de rencontre met capiteyn Daniel gebleven was, dan is presumpctie deurdien een Spaens tromslager commende omt doot lichaem, verclaert hadde, dat hy mit la Rosne gevangen was. Dezen voorleden nacht is niet geoccureert dan ten weder altemet geschooten, den vyant retrancheert zyn leger ende arbeyden noch sterck aen de schantze tot Rossum; eenige van onze ruyteren zyn uytgetogen naer 't quartier van den vyant om avantagie te soucken, de riviere is noyt, terwyle wy hier gelegen hebben, zoo hooch geweest als tegenwoordich, dan wordt om redenen niet geraden gevonden twaeter te laten innelopen. De heer van de Tempel is voorleden sondach van hier nae Lingen vertoogen om den grave van Hohenloo te vinden ende mit eenige duitsche troupen in deze landen te commen, men seydt al een groote partye tot Dortmondt gearriveert syn, twelck men nu alle dage gewaer sal worden, ende wort vast geleth wat men best thunder aencompste voor den meesten dienst van den lande zal ter handen nemen, twelck Godt tot zynder eeren believe te dirigeren, die ick bidde UE. te conserveeren in langdurige gesontheyt. Geschreven binnen Bommel desen xxvii Juny 1599, naer d'oude styl. Onderstont

UL. gantzwillige ende zeer goede vrundt,
ende was onderteekent A. Foock.

Sult believeen myn gebiedenisse te doen aen alle myne E. heeren.

Overmits gister avondt te laet was om dezen boode wederom te laten ryden, hebbe goetgevonden hem tot deser ure op te houden, ende ingevalle hiernaeyt van importantie voorvalt, zal 't myn heeren by enen expresse adverteeren. Ick hebbe gister mons. Milander gevisiteert ende die quetsure gesien, was onder int luchterbeen opwaerts aen de cuyte maer niet deur noch gheen beenen gequest, heeft goede moet om haest te genezen ende uyt het bedde te commen, leyt in de schantze van de Voorn.

Supscr.: Erentfeste, etc., Gillis van Ledenberch,
secretaris van myn heeren die staten
van Utrecht.

LXXXIX.

Edele, erentfeste, hoochgeleerde, vermogende, zeer wyze voorsienige heeren.

Myn Ed. heeren. Naer alle ootmoedige, gediensstige, hartgrondelycke recommandatien, hebbe verstaen dat myne vianden die lombarden niet af en laeten soe sy altois gedaen hebben van den beginne dezer contrerolle my te diffameren, ende mit valsche leugenen my soecken voir UE. vermogende heeren verdacht te maecken, omme heure lelycke daden ontdeekt, te verduyteren dat zy niet aen den dach comen en souden, ende daertoe opmakende eenige van qualiteyt, die tot haerder devotien ende contemplatien tzelve verbreyden ende UE. mog. heeren te verstaen geven dat ick van quaeden onbehoirlycken leven soude weezen ende van mynen huysfrouwe gescheyden, ende met haer onrustelycke soude leven, dwelcke voirwaer myne E. vermogende heeren nimmermeer

metter waerheyt bevinden en zullen, dat ick den tyt van XL jaeren dat wy by den anderen zyn geweest oyt in onvrede geleeft hebben, ende tot dien eynde deze hierneffens gaende certificatie, omtrent twee jaeren geleden hebbe doen beleyden; wel is waer voir den aenvanck deser contrerolle in Hollant tot Leerdam gewoondt hebbe, doende daer myns selfs costen die myne huysfrouwe my besorchden, soo 't niet verre van Bommel en is, mer alleenlyck ter oircaecken myne goeden tot Driel in den lande van Gelder gelegen, van den coninck toegeslagen zynde, wilde zy die schattingen van III^c L. gl. evenwel van my alle jaer ontfangen, die ick voir die confiscatie alle jaer van mynen lande naer den morgentale most geven, ende myne huysvrouwe is binnen Bommel gebleven omme verscheyde cleyne rentkens die wy daeromtrent hadden te mogen genieten ende daeraf leven; nu van wat leven (zonder jactantie gesproocken) ick my daer gedragen hebbe, sal deze ingeleyde certificatie tzelve verclaeren, die ick alle jaeren moste doen maecten omme myne renten van XX gl. jaerlicx tot Leyden te lichten; dit nu aenlopende is de huysfrouwe van Gillis Quiva tot Bommel gecomen by myne huysfrouwe, ons te kennen gevende, oft wy alhier onze zaecken tegens den lombarden wilden te werck leggen, ende zyn te zamen te raede geworden, dat ick met myne huysfrouwe ende myn dochtere ende zy, Catharina met haer Maerte, syn in den Haege getrocken, ende aldaer een partye van eenen huysse gehuert ende ons daeromtrent 2 jaeren onthouden, aff ende aen in onze negotien reysende, ende die commissie van de contrerolle geimpetreert, ende zoe 'tblyct te werck geleyt, hebbende my voirwaer mit gene lichtveerdicheyt gemenget, alst blyckende is deze gewichtige zaecken mit gene lichtveerdicheyt uyt te richten en zyn; dat ick oock ten tyde myns beroeps (onweerdich) ten presidente ofte burgermr. der stadt van 's Hertogenbossche gedeputeert zynde by den generaele staeten, my zoo trouwelyck totten gemeyne welvaren (doir Godts genade) gequeten hebbe, dat ick zoe aen den capiteyn Cornput voir syne soldaeten duyzent gl., aen myn heere van Loockeren omme totten gouvernemente van 's Hertogenbossche te comen III^c gl., aen de soldaeten van Maestricht XII^c gl. ter begeerte van zyne princel. Excell. h. g. verschoten hebbe, ende noch voirden myn credit verstreckt ende verschoten aen de generaliteyt tot over de XXXVI^m gulden toe, vermogens den bescheyde in den Hage onder de generaele staeten van de geunieerde provintien berustende, voor den algemeenen besten verstreckt, myn Ed. heere Heermale altemale wel bekendt; daerenboven noch niet aflatende, gepersevereert ten dienste van de gemeyne landen ende arme desolate menschen in de contrerolle van de lombarden op mynen eygen costen, alsoo 't tot desen dage toe myn E. vermogende heeren bekent gebleecken is, ende daarvan noyt stuver genoten, dan nu onlanx dat myne E. vermogende heeren insiende die rechtveerdige zaecke ende die beroovinge der armen doir heure debonarityt, my mitten mynen I L. vls. ter weecken toegevoecht hebben by provisie tot onsen onderhout; alle deze confiscatien mynre goeden, die ick om I^c XL duyzent gl. niet en soude hebben willen geven, ende alle deze verschoten penningen met het verschot van de contrerollen, nu hier in Hollant acht jaeren geduyrt, hebbende metten overganck onser stadt noyt stuver van myne vacatien gesien, maer op myns selfs beurse geteert: is voorwaer genouch omme my arme oude stock over rugge te werpen ende in alle calamiteyten te brengen, dat my niwards door en geschiet dan die voorverhaelde envie der lombarden die zy dagelicx mit crachte van gelden machinerende zyn doir huere favoriten die zy daertoe verweckt hebben, ende noch dagelycks achter rugge verweckende zyn ende voir hoeft niet eens en souden derven openbaeren, soe ons noch binnen vyff dagen ontmoet is van eenen treffelycken geleerden man, of hy mede int wtvaert geweest is en weet ick niet, doch synder van zyne complicen geweest, die tegen Catharina sey-

den, vraegende, hoe staen u zaecken van den lombarden, zy antwoorde: zeer wel, hy seyde haer, sy syn u te machtich van gelde ende sullen u wel verdueren, oyc en sullen myne E. heeren staten die sententie niet wysen, dit al voirts wendende, omme ons te hooren spreekken, ende verbleeffen als deze favoriten doen, och off Godt gave, dat myn accusateurs lants diensten ende die myne in eene balanche lagen, men soude sien welcke die gewichtichste zoude wezen, presenterende mynen persoon te verantwoordden tegens alle degheenen die my tselve te laste leggen, wtgenomen die lombarden die myn des niet weerdich en zyn, biddende zeer ootmoedelicken omme den doot onzes heeren Jesu Christi, dat myne E. vermogende heeren willen inzien ende ondertasten den oorspronck ende gront deser verhaelde diffameeringe ende my arme oude stock deze vercierde voirtgesochte onwaerachticheden niet toe en rekenen, opdat daerdeur myne erffvianden niet tot haeren vermeten commen ende onze rechtvaerdige decouvertementen niet vruchteloos en worden, want het tot geenen anderen eynde en is tendeerende dan my metten mynen te bederven ende haeren onrechtverdigen handel ende uytuygingen der armen mogen continueeren, noch eenmael zeer oitmoedelyck versouckende, dat myne E. vermogende heeren believen willen den voortganck deser saecken, sonder deze delayementen langer te gedoogen en laeten accellereren, want my seeckerlyck bekent deze lombarden alle haer uterste debvoir doende zyn deeze zaecke noch een weynich tyts suspens te houden, wat hem daertoe moveert connen UE. vermogende heeren lichtelyck considereeren, biddende noch eenmael ootmoedelycken dit ter harte te nemen (quia latet anguis in herba) te meer dat myne E. vermogende heeren (vant geenes dat toch liquide is) dit uytgeperste bloed ende goet der arme gemeente eens wederomme ten proffyte van den algemeenen beste (dat ten hans noopt) mogen bekeren, aengenaem den almogende Gode, dien ick bidde myne

Edele, erentfeste, vermogende, hoochgeleerde, seer wyse, voorsienighe, discrete heeren, lange gelucksalich victorieux gesont spaeren. Desen xxviii Juny 1599.

Die alle UE. vermogende heeren dienstwillige dienaer totter doot,

DIRCK DIRCXS. ARTSS.

Naar het origineel.

Opschr.: Edede, Erentfeste, vermogende, hoochgeleerde, seer wyse, voorsienighe, discrete heeren, myn Ed. heeren, die gedeputeerden staten der steden ende landen der provintien des stichts van Utrecht.

XC.

Erentfeste, frome, hoochgeleerde, wyse, seer voorsienighe, wy schicken UE. hierinne gesloten copie van seeckere missive by syne Excell. aen ons geschreven, mitsgaders copie van seeckere requeste by Dirck van Halst ende Dirck van Royen, beyde canoniers, aen syne voorschreven Excell. gepresenteert, daerby dselve syne Excell. versouckt, dat men deselve canoniers die ordinarie als anderen te velde gebruyct wordende ende nochtans niet als de anderen werden betaelt ende getracteert, mede als anderen souden willen betaelen. Ende want wy allen tselve in redenen vinden gefundeert, soe hebben wy evenwel sulcx, ten eynde tselve by anderen niet en werden getogen in consequentie ende alles met goede correspondentie geschiedde, by ons selven niet willen

doen, maer deselve aen UE. overseynden, versouckende dat UE. gelieve de heeren staten generael sulcx te remonstreren ende ten haere E. te vorderen, ten eynde die supplianten volgende haerlyuden versouck in plaets van twee en veertich dagen mogen betaelt worden op xxxii dagen als anderen. Hiermede erentfeste, vrome, hoochgeleerde, wyze, discrete, seer voorsienige, bevelen wy UE. in de beschermenisse van Godt almachtich. Geschreven tUtrecht den lesten Juny 1599.

Uwer E. goede vrunden ende medebroeders
Die gedeputeerden van de staten slandts van Utrecht.
Ter ordonnantie derselver

G. DE LEDENBERCH.

Naar het origineel.

Opschr.: Edele, erentfeste, fromen, hoochgeleerden, wyse, seer discrete, voorsienige Floris Heermale, thesaurier ende gedeputeerde van de staten van Utrecht, ter vergaderinge van de heeren staten generael in 'sGravenhage.

Rec. 19 July stilo novo 1599.

XCI.

Copie.

Monsieur secretaris, vant genighe hier gepasseert zedert myn lest schryvens, huyden morgen aen UE. geschreven hebbe, is deze:

Op huyden een huysman van Rossum, weezende een lofweerdich man, comende uyt 's Hertogenbosch, verclaert gesien te hebben aldaer aengecomen zynde twee pleyten voll doode lichamen voor Herrewaerden gebleven.

Verclaert mede een zeer groote verslagentheyt te wezen binnen den Bosch, durch dien veele burgeren gevangen sint mit goederen geladen, comende uyt Antwerpen, daer eene onder wezende, naemachtich die soone van Mr. Peter op de Lauvre, een seer rycker man; ons crychsluyden uyt Breda ende Bergen op Zoom hebben een convoy geslagen daer se by waeren, ende een half maent solts, by die doer Antwerpen opgebracht voor 't leger des vyants, oock becomen.

Den overloper van de vyant verclaerde op gisteren, dat ze int leger des vyants verwachtende waeren betaelinge van een half maent solts, solde hiermede accorderen.

Laberlotte is geweest binnen de Graeff mit patenten omme te lichten de Spaengaerts, niet willende obedieeren, verhope eerst gelt te hebben ende veele ten achteren zyn, derhalve bestaen te mutineeren, hebben op yder melckcoye die by van der stadt gemolcken worde gestelt thien gl. ende oock op andere saecken, nemen daervan haer onderholt.

Het vervolcht noch seer dat Laberlotte op gisteren naemiddach mede geschoten solde wezen in syn syde, den vyant is op de beene met al zyn volck, het schynt zyn leger op een ander oort te willen leggen.

Het water is zeer aent wassen ende alle gereets soe hoog zoe desen huysman verclaert, dat de peerden aen den buyck diep durch moeten gaen, eer men aen des vyants brugge can coemen.

In die clederen des vyants, uytgetogen wezende, werden stroppen bevonden, myn broeder heeft die in zyn handt gehad.

Den vyant heeft dezen verleden nacht niet uytgericht, onze volck hebben dezen nacht vorders gelicht, daer den vyant batterye voor deze stadt gestelt hadde, mits bevelens Gott. Datum Bommel desen vi July 99. Stilo novo. Onderstont

UE. dienstwillige dienaer,
onderteeckent **TIMAN SLOET.**

Op gisteren is een Spaigneert noch commen overloopen, verclaert twaelf capt. voor Herwaerden gebleven sint.

Subscr.: Den Erentfesten, etc., G. de Ledenberch,
secretaris van myn E. heeren staten slants
van Utrecht.

XCH.

Copie.

Maurits, gebooren prince van Oraengien, grave van Nassau, etc., Marquis van de Veere, etc.

Edele, erentfeste, wyse, voorsienige ende discrete besundere goede vrunden. Wy hebben zeer hoochnoodich tot der landen dienst gevonden in diligentie noch eenige stucken van battery te doen prepareren ende souden oversulcx geerne sien, datter ons van Utrecht vier, te weeten, twee geheele ende twee halve canons mochten toegesonden worden, elck stuck versien met drie hondert scerpe ende cruyt naer advenant, omme voor den tyt van acht oft thien dagen in der landen dienst geemployeert te worden, versoucken UL. daeromme ernstelick deselve vier stucken met heure affuyten ende andere gereetschap, mitsgaders cruyt ende scherpen als boven te doen gereet houden, omme tegens dat wy ze sullen ontbieden in diligentie gesonden te worden ter plaetze die wy u sullen adverteren ende ons terstonts te adverteeren, waerop wy ons sullen hebben te verlaten, ende wy beloven UL. mits desen, dat u de oncosten daeromme te doen, by myne heeren die generaele staten sullen goet gedaen worden. Ende alsoe de landen daeraen seer hoochlyck is gelegen, vertrouwen wy ons dat ghy luyden daerinne geene swaricheyt en sult maecten, ende hiermede edele, erentfeste, wyze, voorsienighe ende discrete bezundere goede vrunden, zyt Gode bevolen. Opte Voorn den viii July 1599. Stilo novo. Onderstont

UL. goetwillige vrunt
MAURICE DE NASSAU.

XCHII.

Copie.

Maurits, geboren prince van Orangien, grave van Nassau, etc., marquis van der Vere, etc.

Edele, erentfeste, wyse, voorsienige ende discrete besundere goede vrunden. Wy hadden UL. voor twee dagen versocht in diligentie te willen doen gereet maecten vier soe geheele als halve cartouwen mit heuren toebehoren, omme voor een acht off thien dagen in der landen dienst gebruyct te worden; ende alsoe wy beduchten dat ze UL. niet alle en sullen mogen furneren, soe hebben wy UL. wel ernstelyck willen versoucken, dat deselve niet naer en laten ten minsten twee derselven uyt Utrecht te laeten volgen aen den brenger deser, met heure behoorlycke affuyten ende gereetschap ende tot elck stuck drie hondert scherpen ende polver naer advenant, alles onder recepisse van den contrerolleur van der Does; ende wy beloven UL. hiermede andermael, dat deselve daarvan by de generaliteyt zullen ontlast worden, aengesien het niet mogelyck en is dat wy deselve stucken ende ammunitien van hier uyt 'tleger souden lichten, ende hiermede

Edele, erentfeste, wyse, voorsienige ende discrete besundere goede vrunden, zyt Gode bevolen. Tot Bommel den x July 1599.

UL. goetwillige vrunt,
ende was onderteekent MAURICE DE NASSAU.

Supscr.: Den Edelen, erentfesten, wyse, voorsienige ende discretten, onsen besunderen goede vrunden staten van Utrecht ofte haere E. gecommiteerde raeden.

XCIV.

Myn heer. Ick hebbe beneffens UE. schryvens van den xv deses, stilo novo, ontfangen 'tingelachte advys opt concept van de missive daerinne geroert; ende hetselve seer goet bevindende, hebbe ick tvoorsz. concept daernaer gedresseert, ende voorts myne heeren voorgelesen synde, is by dselve goetgevonden ende geordonneert afgesonden te worden, twelck gedaen is, UE. seer bedanckende van de moeyten die het UE. belieft heeft daerinne tot goede ende rechtmatige directie der saecke te nemen; van de drie decharges daeruyt UE. hem laet beduncken dat in toecomende tyden eenige duysterheyte soude mogen comen, seynde ick UE. de copien beneffens desen, UE. versouckende die te visiteeren ende myn van syn goetduncken daernaer te advertieren; dat de heere Cuyck aldaer welvaerende is aengecomen, hebbe ick soe uyt uwer E. als syn E. schryvens seer geerne verstaen, UE. versouckende myne gebiedenisse aen deselven heere te doen, met excuse dat ick thans aen syne E. nyet en schryve by gebrecke des tyts. De heere van der Aa is gister avont, vermits het overlyden van den here van Rysenburch (die eergisteren nanoen omtrent vier ueren in den heere gerust is) hier gecomen, syne beenen en zyn noch nyet all genesen, doet syne gebiedenisse aen uwe E., 't sampt den heere Cuyck; voor Hulst verhoppen wy, dat Godt almachtich den vyant in syn hoochmoedich voornemen sal stuten, ende en sal nae 't geringe vermogen deser provincie alhier nyet nagelaten worden de generaliteyt daertoe soeveel assistentie te doene, als redelyck ende mogelyck wesen sal. Gister is alhier op uwer E. schryvens van den xviii deses geresolveert, aen alle capt. op onse repartitie staende strictelyck geschreven geworden nopende 't compleet maecten van hunne compagnien,

ende is oock geconsenteert soe in de betaelinge der quote deser provincie in de tweemaal Lⁿ L. mitsgaders in de cⁿ L. tot oplichtinge van 2000 Schotten oft Engelschen, te weten, alles in minderinge van de gedragen consenten, ende sal sorge gedragen worden dat die penn. veerdich sullen wesen; die van Amersfoort houden seer aen omme tot laste van de staten versien te wesen met twee wachtmrs., wy laeten ons duncken dat se op desen tyt die wel soude mogen missen, ende stellen de saecken daerop uyt dat wy den staet van den oorloge tusschentyde sonder consent van de generaliteyt nyet en mogen beswaeren, waerover sy ernstelyck begeert hebben dat ick aen UE. eens soude schryven omme te verstaen wat apparentie daer is, dat de voorsz. wachtmrs. by de generaliteyt op de jegenwoordige staet van den oorloge aengenomen soude worden; 'tsal UE. believen dienaengaende een weynich te rescribereen, opdat wy de goede luyden dies te beter bericht ende contentement mogen geven; d'ordonnantie van UE. vacatien, gevallen zedert december lestleden, hadde ick aldoen expedieeren, ende nu de specificatie van verschoten penn. over gelycken tyt ontfangen hebbende, is op deselve mede order gedepecheert, dwelcke beyde ick UE. benefens desen overseynt ten eynde UE. die penn. mede doen voorderen door denghenen die het hem believen sal, ende hiermede myn in uwe E. goede gracie recommandeerende, bidde ick Godt almachtich UE.

Myn heere te spaeren lange welvaerende in voorspoet. Geschreven tUtrecht den x July 1599.

UE. seer dienstwillige dienaer

GILLIS VAN LEDENBERCH.

Naar het origineel.

Opschr.: Aen mynheer, mynheer Floris Heermale,
thesaurier ende gedeputeerde van de staten
van Utrecht te 'sGravenhage.

XCIV.

Heer secretaris. Hier en is tzedert myne leste nyet gepasseert, men is vast doende over de sesse redoubten te maecten van Varick off tot den Hezelzeweert, in gelycke distantie om in tyden van noot den anderen te mogen secoureren, wordt oock geadviseert op een graft ofte deurvaert, die men mit cleyne costen zoude mogen maecten deur deselve weerden, ende alsoe mitte schepen zonder van den vyant beschadicht te worden nae ouder gewoonte op ende neder te vaeren, ick vermoede eene proeve daarvan gedaen zal worden; den vyant is gants stil ende wy en horen nyet dat den Eertshertoch mitte infante tot Brussel aengecomen zyn; de duytschen zouden noch van deeze weecke die stadt Rees beschieten, watter van comen zal leert de tyt; den heere grave van Hoenloo hadde noch geern de tien stucken die voor Deuticum syn geweest, ende wort geremitteert aen 't goet believen van de heeren generaele staten, men begeert meer andere dingen van ons maer niet met sulcke ordre als de saecken vereysshchen, men moet eerst wel op ons eygen stuck letten ende dan mit discretie een ander gerieven. Hiermede, etc. Gescreven opte Voorn dezen XXIX Augusty 1599 naer d'oude styl. Onderstont

UL. gantswillige goede vrunt,
onderteeckent A. FOOCK.

Naar copy.

Supscr.: Erentfeste, etc., Gillis de Ledenberch,
secretaris van myn heeren de staten
slants van Utrecht.

XCVI.

Myn heer. Nae myn wedercompste uyt Noorthollant heeft myn de heer Cuyck behandicht verscheyde UE. missiven by zyn E. geduerende myn absentie volgende myn versouck ontfangen, geopent ende myne E. heeren gecommuniceert. Gisteren hebbe ick door den ordinaris schipper ontfangen twee uwer E. missiven van den viii Sept. stilo novo, ende uyt deselve onder anderen seer gaerne verstaen datter eenige tydinge van onze vlote gecomen is, ende wort alhier zeer verlangt om eene seckerheyt ende particulariteyten daervan te weten, soe het een saecke is die in dese conjuncture sonderlinge wel te passe comen soude. De leste tydinge uyt ons leger, mitsgaders tgeen wy weeten uyt den duytschen leger, sal UE. uyt de hier ingeleyde copie gelieven te zien, vorder en hebben wy hier niet dan stractmaeren, overmits hier nyemant is die int duytsche leger eenich correspondentie houdt; die passagiers van boven comende seggen, dat die van Rees op der duytschen leger luttel passen, wat d'uytcompste wezen zal mogen wy metter tyt gewaer worden. Brenger dezses, Gerbrant Zas, is by myne heeren alhier genomineert tot het capitainschap vaccerende door den overlyden van den capitain van Meerten zal. ende draegt jegenwoordelyck zyne brieven van nominatie aen den rayde van state, omme d'expeditie van zyne commissie daerop te impetren, 't zal UE. gelieven hem, indien het nodich is, behulpelyck te wezen, opdat de nominatie van myne heeren haer effect mach sorteeren, waermede ick desen nae myne dienstwillige groetenisse sal besluuten ende Godt almachtich bidden UE.

Myn heere te conserveeren lange welvaerende in voorspoet. Geschreven t'Utrecht den xxxi Augusty 1599.

UE. zeer dienstwillige

GILLIS VAN LEDENBERCH.

Naar het origineel.

Opschr.: Aen myn heer, myn heer Floris Heermale, thesaurier ende gedeputeerde van de staten van Utrecht in 's Gravenhage.

Rec. 12 Sept. stilo novo 1599.

XCVII.

Mynheer. Hebbende de gelegentheyte van brenger dezses, hebbe ick nyet willen laeten UE. te adverteeren dat ick sedert myne lest schryvens uwer E. missive van den xiii ende xiiii dezses, stilo novo, ontfangen hebbe, ende uyt de copyen daerby gevougt als oock uyt tgeene by de raetsheeren Coninx ende Buys overgesonden is, alle particulariteyten de vlote aengaende, verstaen; belangende de Spaensche vlote schynt UE. prophetie waer geworden te zyn, ende is vreempt dat d'Engelschen ende de onzen de zes galeyen hebben laeten passeren. Den duytschen crych en gaet niet wel voort, de vyant binnen Rees leggende, hadde zaturdach een uytval gedaen opt quartier van zyn G. van Zolms, ende aldaer omtrent ii. duytsche soldaeten soe omgebracht als ge-

quetst, twee capiteynen dootgeslagen, een gevangen met drie vendelen binnen de stadt gebrocht, zeven stukken geschuts vernagelt, eene in den Ryn geworpen ende een met haer in de stadt genomen, dewelck in haer leger sulcken schrick gecauseert heeft, dat 't geheele leger verder van de stadt gereculeert is, 't schynt dat zy adsistentie van deze zyde versoucken; de heere van Warmont heeft alhier oock seer gesolliciteert voor syn E. neve Lennip, ende alsoe de nominatie tot het vacceerende commissarisamt myne heeren alhier competeert, zoe is den voorschreven Lennip met post positie van andere competeurs daertoe genomineert, ende vertreckt morgen met zyne brieven van nominatie derwaerts, omme daerop commissie te impetieren, waermede ick desen nae myn dienstwillige recommandatie sal besluyten. Godt almachtich bidde UE.

Myn heere te conserveeren lange welvaerende in voorspoet. Met haest desen vi
Sept. 1599.

Recp. 18 Sept. stilo novo 1599.

UE. zeer dienstwillige

GILLIS VAN LEDENBERCH.

Naar het origineel.

XCVIII.

Maurits, geboren prince van Orangien, grave van Nassau, marquis van der Veere.

Edele, erentfeste, wyze, voorsienige ende discrete bezondere goede vrienden. Met wat hoochmoet, geweld ende tirannique proceduren die gemeene vyanden van de ware christelicke religie, eensamentlyck die vryheden ende welstant der Nederlanden ende den goeden ingesetenen derzelver, binnen sjaers meer als te vooren getracht hebben de Vereenichde landen haere wreeftheit ende tirannie t'onderwerpen, is eensdeels gebleecken uyte tirannique handelingen daermede die tegenwoordige coninck van Spaengien int aenvange van zyne Spaensche regieringe heeft getracteert ende noch tracteert de cooplyuden, schippers ende zeevarenden luyden van dese landen, oock uyte turbatie by den eertzhertoghe gedaen int aenvangen van de verdruckte Nederlantsche regieringe tegens alle handelinghen, commercien ende navigatien, zoo ter coopvaerdye als visscherye, maer sonderlinge uyt het oprichten van eenen soo geweldigen leger te voet ende te peerde als de voorsz. vyanden in de maent van September des jaers xv^c acht en negentich tegen dese landen hebben te velde gebrocht, te weten van tusschen twintich ende dertich duyzent soldaeten, daermede zy hem zoo binnen als buyten slandts beroempden in weynich tyts dese landen geheel t'onder te brengen, ende willende dese landen verschrieken ende hem thoonen haere voorgenomen wreedtheit, zoo tegens de waere christelicke religie ende wettelicke regieringe als die goede innegesetenen derselver, hebben in verscheyde rycxsteden ende plaetze de religie ende regieringe nae heure appetite verandert, vele steden ende plaetzen met geweld geoccupeert ende met moorden, rooven, brandschatten ende andere grouwelicke handelingen te kennen gegeven, hoe qualick zy hen tegens deze landen staet ende innegesetenen meenen te draghen; maer alsoo Godt den heere almachtich int eynde van voorleden jaer de debvoir tot wederstant des voorsz. voornemens gedaen zulcx belieft heeft te zegghen, dat den vyant tegens de Vereenichde landen met tzelve geweld niet sonderlings en heeft connen uytrechten, ende dat daernae de staten ende leden van de respectieve Vereenichde provincien nyet alleen loffelick geresolveert gebleven zyn by de hanthoudinge van de ware christel. religie, ende der landen ende in-

gesetenen welvaeren, vryheden ende gerechtigheden, maer oock (omme deur Godts genade ende goede debvoire alle swaericheden te overwinnen) meerdere middelen van contributien hebben ingewillicht, omme sich te water ende te landt te verstercken, den vyande het hooft te bieden ende alle mogelicken afbreuk te doen, ende dat Godt den heere almachtich deur syne goddelycke genade belieft heeft deselve loffelycke resolutie alzo te segghen, dat het voorsz. hoochmoedich, geweldich ende tirannyck voornemen der vyanden nyet alleen te lande maer oock te water is opgehouden ende ten deele te schande gemaect, zonder dat zy opt honderste deel haer voornemen hebben connen volbrengen, als naementlick daeruyt blyckt, dat haere geweldige armade in Spaengien toegerust, ende al in Ferel gebrocht, gereet omme haer voorgenomen exploit ten langsten in de maent van Augusto int werck te stellen, zulcke hooghe ende costelicke voornemen heeft moeten verlaten ende heur begeven tot vervolch van de schepen van deze landen tot breckinge des voorsz. voornemens toegerust ende naer de Spaensche landen gesonden; dat mede des voorsz. vyants leger te lande tegens dese landen in verscheyden haere voorgenomene exploitien, als ierst op 's Gravenweert, daernae opte eylande van de Vore ende ten lesten opte stadt Bommel begonst, eensdeels met gewelt nyet alleen verhindert, maer genouch opte helft tzelve leger vermindert ende in zulcke pointen gebrocht is, dat by continuatie van goede debvoire van dese zyde noch voor den aenstaenden jare de gemeene vyandt apparentelick zyne saecken in kwader pointen sal bevinden als oyt te vooren, dwelcke ons benefens de welgeboren onsen lieven broeder graeff Willem van Nassau, etc., gouverneur van Vrieslandt, Groeningen ende Ommelanden, metten raede van staten beweect heeft, omme ryepelick geleth hebbende opt ghene nootelick gerequireert is tot des vyants tegenweer ende dienste der landen voor den aenstaenden jaere, zoo tot het onderhoudt des nootelicken volcx van oorloghe, met de behouften van des oorlochs munitien, de costen te velde, ende de fortificatien der principale frontiersteden ende sterckten, goet te vinden daerop ende tgene voorder in deze gelegentheyt tot der landen dienste ende omme deselve deur Godts genade buyten confusie tegens des vyants geweld te mogen defendeeren, nodich is, aen de heeren staten generael propositie te doen, ende aengesien voor den dienste ende welstant der landen daerop nyet alleen een goede ende vruchtbaerige, maer oock een tydtlicke resolutie seer dienstelick is, zoe hebben wy UE. deselve propositie ende alle pointen daerby verclaert ten besten ons mogelick wesende, ten opsiene van UE. provincie ende de steden ende leden van dyen wel willen recommandeeren, mitsgaders het inwillighen van de middelen daertoe beraempt, met verseeckeringe, dat wy by alle mogelicke middelen sullen arbeiden omme die te doen strecken tot meesten dienste der Vereenichde landen ende de goede innegesetenen derselver. Voorder is onze zeer vruntlicke begeerte, dat boven een goede ende prompte resolutie opte voorsz. propositie, mede promptelick mach worden geresolveert op al tgene 't beleyt van den oorloghe te water ende tgene daeraen cleeft aengaet, zoowel op een goede verseeckerde ordre tot veylinge van de zee, wateren ende stroomen, ende oock omme eenige nyeuwe bequaeme binnenlandtsche schepen daertoe te doen macken ende equippeeren, als omme die middelen tot het beleyt van den oorloge te water, boven het innecomen van de convoyen ende licenten nodich, mede te bewillighen, ende ons vertrouwende, dat by UE. hierinne gethoont sal werden die constantie, vrymoedicheyt ende resolutie, die den dienste ende behoudnisse der landen verheyscht, en willen wy nyet twyffelen of Godt den heere almachtich sal deselve ende onze goede intentie tot slandts dienste met zyne Goddelycke genade zegghen. Ende hiermede

Edele, erentfeste, wyze, voorsienige ende discrete besundere goede vrunden, zyt Gode bevolen. Op te Voren den XXIX October 1599.

UE. goetwillige vrunt

MAURICE DE NASSAU.

Naar het origineel.

Opschr.: Den edelen, erentfesten, wyzen, voorsienige ende discreten, onsen besunderen goede vrunden de staten van Utrecht ofte haer gecommiteerde raeden.

XCIX.

Myn heeren. Ick hebbe eergisteren, gisteren ende huyden ontfangen uwer E. missive van den XIX, XX ende XXI dezès, ende verstaen uyt deselve dat de heeren staten van Hollandt genoech, alsoe seer als wy, becommert syn omme die versochte consenten te vynden; alhier is men vast bezich omme te verwerven continuatie van de huysgelden, den oudtsch. ende schell. 't verleden jaer innegewillicht, waer de rest gevonden zal connen worden is myn noch onbekent; middelretyt syn wy vast versien binnen Utrecht met een comp. ruyter ende drie te voete, Amersfoort een comp. ruyter ende twee te voete, Wyck een halve comp. ruyter van syne Excell. ende twee te voet, Rheenen een derde deel van de comp. ruyter van zyn Excell. ende een te voete, Montfoort anderhalve comp. voetvolck ende op de Vaert een halve comp. voetvolcx, alle ongerepariteerde, uytgeschreven de ruyters van zyn Excell. ende de comp. voetvolcx van den oversten Ghistelles, daarvan boven alle dandere swaricheyden de servitien ons desen wynter sullen uytputten; desen avont laet ontfange ick uwer E. beyder missive van ghisteren; belangende de versochte paspoorte by den trompetter aldaer aengecomen, die ick, wil Godt, morgen vrouch met eenige van myne heeren communicereen sal, de vermaeninge van dien vynde ick alhier op deze tyt (daer men rechts doende is int versoucken ende invoeren van middelen van oorloge) zeer periculeus ende ondienstelycke, doch sal nyet nalaeten uwer E. van het gevolg alhier metten eersten naerder te advertieren ende middelretyt

Myn heeren, sal ick Godt almachtich bidden UE. te conserveeren lange welvaerende in voorspoet. Met haest tUtrecht desen XXII Novembris 1599.

UE. zeer dienstwillige

GILLIS VAN LEDENBERCH.

Naar het origineel.

V E R B A A L

VAN DEN AANSLAG OP DE

S T A D U T R E C H T.

27 April 1577.

Informatie, genomen by ons Gerrit van Ratinghen, raidt, ende Thomas Sozius, oock raidt ende proc. gen. in den hove van Utrecht, uyt crachte van sekere apostille van commissie, van dato den xxix Aprilis 1577, staende in de merge van zekere requeste den hove van Utrecht gepresenteert op den name van den regeerders der stadt Utrecht, by ons genomen hebbende tot advocaet Dierck de Gouda, secretaris in denselven hove, by welke apostille wy gecommiteert syn om ons te informeeren op zekere aenslagen by sekere soldaten binnen Utrecht ende voor de poorten van dien leggende, op deselve stadt ende burgers van dien gemaect op den xxvii dach derselver maent Aprilis, mede opt gevolg van dien ende dit op tyden ende stonden hier nae volgende.

Den voorschreven xxix Aprilis 1577, te vyff uren nanoene presente den voorsz. adjunct. Mr. Gerrit Hey van Sevender, gebooren van der Gouwe, advocaet, althans resideerende ende practiseerende voor den hove van Utrecht, oudt omtrent dertich jaeren, gevraecht by synen eedt als advocaet gedaen volgende onse commissie voorsz., seyde anders daervan nyet te weeten, dan, dat hy getuyge nu saterdaghe lestleden weesende den xxvii deser jegenwoordigher maent van April, omtrent die clocke zeven uren nademiddach gegaen is geweest verby den stadthuysse van Utrecht naer die huysinge die Hel, staende aen de stadt plaetse, omme te spreken die huysvrouwe van den apotecarius aldaer wonende, mette welcke hy die spreekt watte doen hadde, alwaer comende is hem getuyge by een jong meysken, wesende een susterken van den huysse gesejdt, dat haer suster nyet by huys en was maer dat sy was op het Oude Kerchof ten huysse van haer moeder, ende dat hy getuyge by deselve gaende, soude willen seggen dat sy thuis quame zoe sy vast doende was om die winckel toe te sluyten, ende sach hy getuyge dat hetselve meysken zeer verbaest was, waerdeure hy geersaect wierde tvoorsz. meysken af te vraghen wat daer te doene was, daerop hetselve meysken hem

getuyge voor antwoorde gaff, dat zy hoorde datter groot rumoer was; hy getuyge voorts van daer gaende nae het Oude Kerchhof toe, sach dat omtrent int midden van der strate, genaemt het Oude Kerchhof, zecker vendel cnechten aldaer quam trecken naer de stadt plaetse toe, ende hy getuyge voorts gaende passerende eensdeels die voorsz. cnechten, hoorde int selve doende datter eenich rumoer voor onder denselven cnechten quam, daerdeur hy getuyge omme ziende, wierde gewaar dat die cnechten by haer luyder bevelhebbere geleyt ende gebrocht wierden verby eene strate, genaempt die corte minnebroedersstrate, daerdenr die cnechten altyt geleyt ende gebrocht wierden als sy des avonts trocken op die wachte ter gewoonlicker plaetse, wesende die Neude tot na de stadt plaetse, hy getuyge overzulcx voorts nae huys gaende, nyet wetende wat het beduden mochte dat die knechten geuert wierden nae de stadt plaetse ende nyet deur de voorsz. steghe naer haerluyder gewoonlycke wachtplaetse, te weten die Neude. Seyt, dat als hy getuyge van de voorsz. stadplaetse nae het Oude Kerckhof ginck, als vooren geseyt is, eenige van den hopluyden over den burgeren der stadt Utrecht sach gaen ende staen op de stadt plaetse sonder denselven te kennen, anders dan van ansien, ende hoorde denselven jegens den anderen seggen, well wat mach dit weesen, willen dese knechten hier nae de plaetse toe, dat moeten wy sien ofte diergelyke woorden. Seyt dat hy getuyge voorts gaende nae huys, ende gecomen wesende op de Ganzemerckt daer hy by zyn schoonvader inwoonende is, en sach geen cnechten daer omtrent, die nochtans als zy op de wacht toghen, gewoonlick waeren daer verby te trecken, daerdeur hy getuyge vermoede dat die cnechten, die hy opt Oude Kerckhof gesien hadde, getoghen waeren opte stadplaetse voor den stadhuys, als hy getuyge oock naderhandt verstondt dat dieselve cnechten aldaer getrocken waeren; seyt dat hy getuyge gecomen synde op syne camere, responderende achter op de Neude, ter vensteren uyt gesien heeft gehadt, ende int selve doende sach hy getuyge dat die cnechten op de Neude weesende, op alle houcken haer wachten besetteden, wesende dieselve knechten van een ander vendel dan van het vendel dat hy op het Oude Kerchhof als voorseyt gesien hadde, waerdoer hy getuyge seyde, georsaeckt geweest te syn te gaen voor syn achterpoorte op de Neude, alwaer comende heeft bevonden dat aldaer zadt de veltweyffel van hopman Swardt, daer hy getuyge goede kennisse aen hadde, denselven vragende wadt daer te doene was, die hem getuyge voor antwoorde gaf, ick en weet nyet wat duvel datter gaens is, hy getuyge daer weder op seggende, sullen wy den anderen nyet kunnen verstaen, wy hebben eerst metten Spaengaerden het spel gehadt ende hebben om duytschen geroupen, myn dunckt dat het leste noch erger sal wesen ende diergelycke woorden, ende dese propoosten hoorende eenighe andere soldaeten die daer mede geseten waeren seyden daerop ist nyet waer, wat willen wy den burgeren doen die pays is gemaect, ende het loopt op een eynde, zullen wy het nu int einde qualicken maecken ofte diergelycke woorden, ende sach hy getuyge, dat hy middel van tyden hopman Zwardt deur Schoutensteghe tot op die Neude quam gaen tot nae den voorsz. veltweyffel toe, ende dieselve hopman hem getuyge wordende ziende, zeyde, ick hebbe daer by die heeren om leninge geweest ende sy hebben my voor antwoordt gegeven, dat is voor u, knippende mitsdien op zyn duym, waerop hy getuyge denselven hopman voor antwoorde gaff, dat hy nyet en coste geloven dat die heren sulcx ter antwoorde gegeven hadde, ende dat even verre sy sulcx geantwoort hadden, dat het qualicken gedaen was; ende denselven hopman daerby persisterende seyde, wel laet ons zien, wy moeten anderen raet vinden, gaende mitsdien eene trede vier ofte vyff van de plaetse daer hy getuyge stondt, vorder op de Neude, daer zyn lieutenant stondt, twelcke die voorsz. lieutenant siende, quam tot synen hopman aen, ende hoorde hy getuyge als

doen, dat die lieutenant tegens den hopman seyde, hopman, ghy seyde my vlucx aen die verveert is die loopt opt kerckhof, dat steeckt my noch op myn crop, ick sal myn vianant soewel onder oghen derven sien als myn hopman, myn hopman gaet my voor, ick sal hem wel volgen, maer myn hopman siecht wel dat hy het te recht inleydt ende wel maect, ende zach hy getuyge dat den hopman als doen den lieutenant by de mouwe nam ende leyde hem een stuck weechs verder, ende dit ten einde soe hy getuige conde bemercken, opdat hy getuige nyet en soude connen hooren die vorder propoosten die tusschen hemlyuden soudent vallen, ende sach hy getuige oock als doen dat dieselve hopman ende lieutenant noch eenige woorden mitten anderen hadden, ende met die gang daerna hoorde hy getuige enich rumoer op den houck van de Potterstraet, welke straet op een houck van de Neude uytcomt, deur welke rumoer hy getuige hem binnen syn poorte begeven heeft gehad, sluytende dieselve toe, gaende voorts in huys. Ende een wyle tyts daerna wedergaende nae de voorsz. achterpoorte, van meninge wesende eens uyt te siene, ende comende in de voorsz. poorte hoorde hy getuige dat voor de voorsz. poorte eenich volck was, daerdeur hy dieselve nyet en heeft derven open doen, maer bleef aen deselve poorte staen luisteren omme te vernemen wat daer gaens was; ende in tselve doende hoorde hy getuige, dat by de genen die daer buyten voor an de poorte waeren geseydt worde, dit zal men mergen vrouch wel ses mylen verder hooren, het sal heeten datter wel hondert menschen doot gebleven syn, daerop oock eenen van denselven zeyde, hadde daer eene scheute gedaen geweest, daer soudent der al eenen dapperen hoop borgeren gebleven hebben, daerop weder by eenen andere geseydt wierde, waermede soudent wy dat gedaen hebben, heeft die derde cnecht wel twee maten cruyts, ende eenen anderen weder daerop voor antwoordt gaff, ick hebbe cruyts genouch, ofte ick wilde datter niemant meer cruytsgebreck en hadde dan ick, hoorde hy getuige dat een ander, yemande die scheen daer versch by te comen, vraechde wel wat isser oft hoe is het al gestelt, daerop hy getuige hoorde antwoorden, ick come daer van myn logis, die straten syn overal vol burgeren ende die straten zyn rontsomme besedt als gras, wat soudent wy doen, die burgeren syn thien tegens een, het ware goetdinck hadde wy ons derthien vendelen hier binnen, ende ginck hy getuige mitsdien van daer wederomme in huys, ende heeft hy getuige des anderen daechs snuchtens wel gehoort ende verstaen dat die hoplyuden gevangen waeren ende die cnechten ter stadt uyt doen gaen sonder meer te weten. Ende was onderteyckent

G. H. v. SEVENDER.

Den xxx Aprilis 1577 te zeven uren voornoene zyn gehoort by ons commissarissen ende adjoint voorsz. deze volgende getuygen:

Joost Stevenssoen, geboren van Buyl in de meyerie van 's Hartogenbossche ende aldaer wonende wesende een glasencoper van syne neringhe, oudt xxxvi jaeren, gevraecht by behoorlicke eede volgende onse commissie, seyde anders daarvan nyet te weeten, dan dat hy getuige met noch een burger van Utrecht, genaempt Willem Pels, op saterdaghe lestleden gecomen is geweest van Schoonhoven omme nae Utrecht voorts te reysen; ende tegens den avondt omtrent recht voor der sonnen onderganck gecomen synde in Tollesteech buten by Utrecht heeft gesien, dat op de Tollesteech brugge veel cnechten met roers ende andere vergadert waeren, die spiesen op de vleugelen van die bruggen leggende met het scerp nae de stadt, zach hy getuige oock dat alsoen voor de ameyde der stadtpoorte oock eenighe cnechten stonden die af ende aen gingen

by de cnechten die op de voorsz. brugge waeren, hoorde hy getuighe oock dat dieselve cnechten scheltwoorden riepen tegens het volck die op de bolwercken van de stadt Utrecht aldaer waeren; seydt, dat hy getuige oock sach ende hoorde dat een van de cnechten die buten de voorsz. poorte waeren, zyn roer nam ende aenleyde om daarmede te schieten aen dengenen die op de voorsz. bolwercken waren, dan worde denselven cnecht sulcx by een bevelhebber verboden, sach hy getuige oock dat noch een ander cnecht, staende aen een houck van een huys, twelck staende was nyet verde van der poorte oock wilden aenleggen omme te schieten na dengenen die op de voorsz. bolwercken waren, dan worde deselve oock sulcx by een bevelhebber belet, die tegens denselven cnecht in effecte seyde deze of diergelycke woorden: ghy wildt doch nyet schieten maer laeten syluyden (meenende daarmede die binnen der stadt waeren) eerst schieten, zoe hebben wy aentael, zulcx dat hy getuige deur tvoorsz. rumoer metten voorsz. burger, hemlyuden van der straten vertrocken in sekere herberge daer die Halve mane uythangt, alwaer innecomende, hy die spreeckt, daarmede vundt een coopman van Aecken die seer verbaest was overmits tvoorsz. rumoer, ende bleven aldaer samen dien nacht. Ende des anderen daechs snuchtens verstaende dat die poorten nyet open en souden gaen ende nyet wetende waer syluyden verblyven mochten, hebben voor goetgevonden tsamen naer Ysselsteyn te willen trecken, ende buyten den huysse comende vonden aldaer negen ofte thien knechten over een hoop staen, diewelcke hem die spreekt met syn geselschap siende, seyden jegens malcanderen, dat wy wisten dat dat burgeren van Utrecht waeren, wy wouden daer flux op slaen, ende alsoo daeromtrent sekere vrouwspersoon stondt die tselve mede hoorde ende de voorsz. knechten daerop ter antwoordt gaf, neen, daer en syn geen burgeren van Utrecht by, sy hebben van nacht in de halve mane ter herberge geweest, is hy getuige voorts met zyn voorsz. geselschap ghepasseert geweest zonder dat hemlyuden yet misdaen is geweest ende syn voorts naer Ysselsteyn gereyst; seydt, dat sy nyet en soude konnen seggen oft het volck, dat hy op de bolwercken van der stadt sach waren burgeren dan cnechten, dan zach wel dat zyluyden in heur wapenen waeren; seydt dat in de voorsz. herberge by hem die spreekt ende syn geselschap een schryver van de cnechten was, denwelcken hy getuige geene onvertogen woorden ofte dreygementen en hoorde spreken, dan seyde dat hy verhoopte dat het wel ter neder geleyt soude worden zoe het maer om gelt te doene was, dan riet dieselve schryver nyetemin des nuchtens tyts hem die spreekt ende syn voorsz. geselschap dat sy wel souden doen ende van daer trecken by aventueren oft daer eenich rumoer onder den cnechten soude mogen comen, ende meer seyde van der saecke nyet te weten, neerstich ondervraecht synde. Nescit scribere.

Willem Ewoutssoen, wonende op de Noort buyten by Utrecht ende met moes omgaende, oudt omtrent XLIII jaeren, by behoorlicke eede gehoord volgende onse commissie, seyde anders daarvan nyet te weten dan dat hem getuige kenlick is, dat die cnechten van den hopman Gerrit van Sichem eensdeels gequartiert syn geweest buyten sinte Catharyne poorte, ende anderdeels op den noort daer hy getuige woonachtich is, ende oversulcx heeft hy getuige nu een saterdaghe lestleden gesien ende gehoord des avonts als die cnechten aldaer leggende, haer wacht nae ouder gewoonte omgeslagen ende beset hadden, dat corts daerna by een tromslager van Gerrit van Sichems vendel omgeslagen werde, dat alle die cnechten leggende onder den voorsz. hopman met haer geweer trecken zouden voor des veendragers logement, ende hoorde hy getuige alsdoen

dat eenighe cnechten tegens malcanderen seyden, hey dats wel nu wilt goet wesen, nu wilter dueghen, nu wilt hem gelden, met diergelycke woorden; seyt dat oock onlanck daernaē sekere soldaet genaempt Govert, weesende geboren van den Bosch, die tot syns getuiges moeder (mette welcke hy getuige inne woont) gebilletteert was van de wacht innequam, seggende jegens hem die spreekt, heer weert gy pleecht my somwylen een stuck eetens in de hant te geven, ick en wilt nu nyet meer in myn handt gesticken hebben, ick wil mede aen den disch sitten ende selver toetasten, ten sal nyet langhe duyren, het wil tavont voor thien ofte elf ueren gedaen wesen, wy sullen alsdan in der stadt wel wesen ende aldaer ons betalinghe wel crygen, als van gelycken noch een ander soldaet, geboren van der Nykerck, genaempt wesende Herbert, ende onder de cnechten toegenaempt geel, genouch gelycke woorden alsdoen mede jegens hem getuige sprack, ende gaff hy getuige denselven cnechten daerop voor antwoorde, dat syluyden hem nyet haesten en souden want het al menighen cop costen soude eer het daertoe quam ende dat sy den burgeren nyet en kenden, hebben dieselve cnechten daerop luttel geacht seggende, soeverre sy in der stadt quamen dat sy nyemant sparen en souden; seydt dat hy gesien heeft na de voorsz. trommelslag als die cnechten wederomme na heur logementen quamen, dat die schutten hoeden mit cruyt hadden, twelck hy verstondt dat haren hopman hemlyuden uytgedeylt hadde. Ende hy getuige des avonts laet in der nacht omtrent elf ueren vernemende syne cnechten wederom in heur logement comen, seyde hemlyuden afghevraecht te hebben, wel hoe compt dat dat ghy wederomme compt, ick zie nu wel dat ghyluyden nu in de stadt nyet en zyt, daerop die voorsz. cnechten hem die spreekt voor antwoorde gaven dat die cnechten in der stadt leggende, die bolwercken van der stadt toegenaempt Stoutenburch ende Manenburch in gehadt hadden, maerdat die burgeren die selve daervan weder gedreven hadden ende dat haer luyder van binnen die stadt toegeroupen werde dat het binnen al gestilt was ende dat syluyden daeromme elcx nae syn logement souden willen vertrecken, zy souden smergens heure leeninge crygen ende gingen alsdoen die voorsz. cnechten nae heur luyder bedde, seyde dat tgene voorsz. is, syn getuiges moeder, genaempt Annemoeder wesende een vroetmoeder, mede wel gehoort heeft, ende meer seyde nyet te weten, neerstich ondervraecht synde. Nescit scribere.

Henrick van Riet, burger tUtrecht oudt omtrent LI jaeren, ghevraecht by behoorlicke eede volgende onse voorsz. commissie, seyde anders daervan nyet te weten dan dat waerachtich is, dat hy getuighe nu saterdaghe lestleden des nanoens omtrent vier ueren, gheweest is omtrent den stadthuuse van Utrecht ende ghesien heeft dat sekere cnechten by hem hebbende eenighe bevelhebbers, gecomen syn geweest uyt den Dom an den voorsz. stadthuuse, ende aldaer gecommen synde versochten den burgermrs. te willen sprecken, maer dat hetselve hemlyuden geweygert werde, ende gingen alsdoen van daer op het Oude Kerchhof voor de deure van de stadt keldere soo het scheen omme daerdeur by de burgermrs. te geraecken, twelcke hemlyuden oock nyet en mochte gebeuren, ende sach hy getuige als doen dat die voorsz. cnechten ende bevelhebbers met eenige schutten die deure van de stadts keldere aldaer besetteden ende oock van gelycke die deure van den stadthuuse, twelcke hy getuige siende, zeyde na huys gegaen te zyne omme tselve te kennen te geven zyn getuiges swager die een veendrager is onder de burgers, ten eynde hy hem by huys soude houden ende op syn vendel passen. Dan alsoe hy die spreekt denselven nyet by huys en vondt, is wederomme van daer nae de stadt plaetse gegaen omme zynen voorsz. swager aldaer

te soucken, ende aldaer commende heeft hy getuigen gesien dat den hopman Tambergen met syn vendel is comen trecken over het Oude Kerckhof, ende soe het scheen maeckten die bevelhebbers die maniere oft sy hetselve vendel gevuert souden hebben duer sekere strate lopende nae de Gansemert, genaempt die corte Vuylsteghe ofte het Gevangen vleys huys, deur welcke strate die bevelhebbers nu seckeren tydt lanck gewoonlick waren geweest heur cnechten op de Neude te vueren alwaer sy die wacht hielden, dan sach hy getuige dat die voorsz. hopman Tambergen mede voor 't voorsz. vendel gaende comende tegens de voorsz. strate over, wencnte met syn handt de bevelhebbere dat zy voorts recht uyt souden trecken ende die cnechten vueren, ende sach hy getuige alsdoen dat die voorsz. hopman met syn bevelhebbere ende cnechten nae de stadtplaetse ende stadthuys quamen, twelcke gewaer wordende die bueren daeromtrent woonende, begonsten haer deuren ende veynsteren toe te sluyten twelcke hy getuige oock siende, zeyde wederomme na huis gegaen te syn omme tselve te advertieren syn buerlyuden, ten eynde syluyden oock elcx op syn geweer soude passen; ende thys comende heeft alsdoen syn swager te huys gevonden ende tgene voorsz. is hem te kennen gegeven, ende zach hy getuige mette gange daerna, dat die cnechten leggende onder hopman Oesterwyck haer begonsten met heure wapenen te vergaderen opte Hooghe coornmerct omtrent het huys van haerlyuder veendrager nyet jegenstaende dat het haerlyuder ordinaris wacht nyet en was, maer soude dien avont die ordinaris wacht nae ouder gewoonte gehadt hebben het vendel van den hopman Tambergen, soe het vendel van den hopman Swart dien dach ende voorleden nacht die wacht op de Neude gehadt hadden ende alsdoen behoorde af te trecken. Seydt dat hy getuige ende die andere syne bueren, als sy sagen dat die cnechten van den hopman Oisterwyck met huer geweer ter plaetse voorsz. hemlyuden versamelden, anders nyet en wisten off die voorsz. cnechten zouden mede na die plaetse getoghen hebben, overmits die schutten met het hoeft na die plaetse toestonden, dan werden by eenighen van huere bevelhebbers schielicken geruckt met het hoeft nae Tollesteegpoorte ende van stonden aen derwerts toegevuert, sonder eenige trommel te rueren voor ende alee sy gecomen waeren aen de Smebrugge, ende syn alsoe voorts nae de poorte toetrocken sonder te weten hoe sy hemlyuden aldaer aenstelden, anders dan van hooren seggen; seydt dat hy getuige ende die andere syne buyren tselve siende, begonnen hebben hemlyuden mede te wapenen jegens malcanderen seggende, dat gelt onse muren ende poorten, seyt, dat hy getuige corts daerna heeft sien comen den hopman Tambergen, by hem hebbende hopman Vinckenburch ende sekere getal van schutten, willende passeren verby syn getuiges woonplaetse ende soe het scheen voorts nae Tollesteeg toe, ende denselven Tambergen siende dat die burgeren aldaer hemlyuden in de wapenen begonsten te stellen, spreckende denselven aen, seyde tegens denselven, ghy burgeren ten zal gheen mangel weesen, stelt u tevreden, ick sal die cnechten gaen stillen, ofte diergelycke woorden, waerop hy getuige seyde, denselven hopman voor antwoorde gegeven te hebben, heer hopman, het is mangels genouch die cnechten syn aldaer getrocken ter plaetse daer zy nyet verscheyden en syn ende die burgeren heur wachten plagen te houden ende dit een ure ofte twee vrougher dan sy op de wacht plagen te trecken, ick kan wel dencken dat sy sulcx van hemselven nyet en doen, ende buten u bevel nyet gedaen en hebben, seggende hy die spreekt voorts jegens denselven hopman, dieselve cnechten hebben haer oock onderstaen ende vervordert, zoe wyluyden verstaen, die sleutelen van den poortier te mogen crygen als denselven poortier gesocht hebbende op den bylhouwer toorn daer hy woonde, maer dat het hemlyuden gefailgeert was, ende zoe denselven hopman, mits-

gaders den hopman Vinckenburch hemlyuden wilden excuseeren, zeggende geen kennisse daervan te hebben, zyn meer woorden tusschen die burgeren ende den voorsz. hoplyuden met heuren assistenten gevallen ende begonsten die burgeren den schutten die de voorsz. Tambergen by hem hadde heur geweer af te nemen, ende souden oock sonder twyffel by den burgeren dootgesmeten hebben geweest ten ware dat eenighe burgeren ten besten gesproken hadden, twelck oock siende eenen burger, genaempt Jacob van Asch, wonende in de buerte van hem getuige, bevreesst wesende oft den hopman Tambergen yet quaets soude moghen geschiet hebben, heeft syn deure opengecregen ende denselven hopman met oock den hopman Vinckenburch daerinne gebrocht ende die deure na hem toegedaen; seydt dat daerna hy getuige met die andere burgeren soevele gedaen hebben gehadt, dat die voorsz. deure open gedaen is geweest, in meeninghe synde de voorsz. hoplyuden te versekeren ende te bewaeren ende in huys comende bevonden dat de voorsz. hopman achter in den hof was ende gemeent hadde daerdeure te ontkomen, ende hebben denselven hoplyuden daer weder in huys gebracht ende aldaer bewaert, ende mette ganghe daervan doen advertceeren die magistraet der stad Utrecht, hy getuige met den anderen burgeren middelretyt metten voorsz. hopman Tambergen sprekende ende veraccordeerende dat hy soveel soude willen doen ende schicken den hopman Vinckenburch aan die cnechten die nae Tollesteech poorte ghetogen waeren, ende syluyden verstonden dat die bolwercken aldaer ingenomen hadden ende spraeck hielden metten cnechten die buten de voorsz. poorte laghen ende hemlyuden mede in de wapenen begeven hadden om denselven te bevelen dat zy van daer souden vertrecken ende hemlyuden elcx begeven in heur logysen, hy getuige voorts zeggende jegens denselven hopman Tambergen, tenzy dat sulcx geschiede, zoe is te beduchten dat het qualicken gaen wil, uyt oorsaecke van twelcke hy getuige zeyde dat die voorsz. hopman Tambergen bevolen heeft gehadt den voorsz. hopman Vinckenburch dat hy by de voorsz. cnechten soude gaen ende hemlyuden bevelen uyt synen naem tgene boven verhaelt is. Seydt dat dienvolgende hy getuige met syn zwager wesende een veendrager onder den burgeren, genaemt Henrick de Roy, mitsgaders heuren hopman Anthonis de Ridder, gegaen is geweest metten voorsz. hopman Vinckenburch nae de Tollesteech poorte toe, alwaer de cnechten van Oisterwyck waeren, ende volchde hem die spreeket met syn voorsz. geselschap het vendel van den burgeren nae, ende alsoo gecomen synde aen de Tollesteech poorte, is den hopman Ridder met syn voorsz. vendrager ende hem die spreeket, mitsgaders den hopman Vinckenburch gegaen op de wallen ende soe voorts op die bolwercken daer die voorsz. knechten waeren, ende beval als doen hopman Vinckenburch wten naem van den hopman Tambergen, dat sy hem luyden van daer vertrecken souden ende dat syluyden hem elcx in syn logement souden begeven, ende syn dieselve cnechten als doen van de voorsz. bolwercken vertrocken ende seyden alsdoen die voorsz. cnechten dat zyluyden sulcx uyt hem selven nyet gedaen en hadden, maer dat hun luyden bevelhebers hem luyden sulcx bevolen ende aldaer gevuert hadden. Seydt dat dieselve cnechten als doen alsoe gelyckerhandt trocken deur die Nyewestraet tot voor 'tconvent van Ste. Pauwels, twelcke is het logement van den hopman Tambergen, alwaer syluyden zekeren tyt lanck stille hielden ende volchden eenighe vendelen van de burgeren die grafte langes de voorsz. cnechten, om te besien of dieselve cnechten oock naer heur logement souden willen trecken dan nyet; ende gemerct dieselve cnechten als voorsz. is bleven staen voor de voorsz. abdye, hebben die burgeren eenighe wten heuren an de voorsz. cnechten geschiet ende denselven doen afvraghen, off sy wilden trecken in heure logysen dan nyet, volgende heur luy-

der belofte, ende naedien syluyden verclaert hadden sulcx wel te willen doen, hebbende heur vendel gebrocht voor het convente van de Regulieren, twelcke was 'tlogement van den vendrager, ende syn daernae van den anderen gescheyden ende elcx in syn logement getrocken. Seydt dat hy getuige alsdoen by die van der wet der stadt Utrecht ontboden is geweest ende aldaer comende heeft hy die van de weth verclaert tgene hiervoren verhaelt is, ende sach hy getuige alsdoen dat daermede by de weth quam den hopman Jan van Leemputten met noch eenige andere burgeren, aen de weth versouckende dat men den voorsz. Tambergen soude brengen ende bewaren op den huuse van Vredenburg, ende heeft hy getuige jegens die van de weth geseyd, myn heeren, wy hebben hem daer ten huuse (menende thuys van Jacob van Asch) verzekert, ghy meugt hem bewaeren ende ondersoucken wat hy in de lever heeft, zoe ghyluyden dat verstaet; seyt dat daernae by die van de wedt gecommiteert is geweest Mr. Gerrit van Scroyesteyn, scepen, met noch een ander van de weth, om by den voorsz. Tambergen ende Vinckenburch te gaen ende denselven voor de heeren te brengen als oock geschiet is. Ende die voorsz. hopyluyden voor die van der weth gebrocht synde heeft hy getuige gehoort ende gesien dat dieselve hopyluyden hem vant gene by den cnechten aengericht was wilden excuseeren, ende dat heml. wederomme ende principalicken den hopman Tambergen daerop voor autwoorde gegeven werde, hoe wildt ghy dit excuseren, ghy hebt immers selfs in persone u cnechten op de stadt plaetse gevuert ende ghy spreekt thans soo bouwt als wy seyden dat wy gheen raet tot de leeninghe wisten, ghy seggende dat ghy wel raet daertoe wist, is dit den raet geweest dat ghy die stadt poorten wildet open cryghen ende die cnechten daerdeur innelaten ende alsoo het onse te benemen; ende hoorde hy getuige oock als doen dat die burgeren hopyluyden uten naem van de gemeen burgeren, van dewelcke oock eenige mede daerby waeren, aen die van der weth zeer ernstelicken aenhielden dat men denselven hopyluyden op Vredenburg brengen ende aldaer doen bewaren zoude, tweleke denselven burgeren geconsenteert wierde, ende werden dieselve hopyluyden als doen naer Vredenburg geleyt ende ginck die burgermr. Amerongen oock met heml. op Vredenburg. Seyt dat daernae gebeurt is, dat die burgeren gegaen syn geweest overal in de logementen daer die cnechten van Oisterwyck gelogeert waeren, (van dwelcke burgeren hy getuige mede was) ende hebben aen elck van dezelve cnechten besondere versocht dat zy heurl. geweer souden willen overgeven ende dat zy onbevreesst souden syn haer en soude nyet misschien, ende heur geweer en soude hemluyden oock nyet afhandich gemaect worden, maer dat hetselve alleen gedaen was overmits die burgeren nyet meer in sulcke vreese en wilden staen als zy geweest waren, ende dat zy tselve wel verzekert wilden wesen, seggende oock jegens denselven cnechten, zoe langhe als ghy by ons sult wesen, wy en sullen u van gheen hunger laten vergaen; seyt dat die voorsz. cnechten goetwillichlyk zonder een onvertoghen woort te spreken heurluyder geweer overgegeven hebben gehad, hemselven excuserende van het aengerichte werck, seggende, dat zyluyden daarvan van te voren nyet geweten en hadden ende dat zy tselve sonder ontheet van heure overicheyt nyet en hadden begonst, verclaerende voorts dat als zyluyden voor heur vendragers logement vergadert waren, dat zy nyet en wisten waer men hemluyden vueren soude. Seydt dat hy getuige verstaen heeft gehad dat die cnechten die op het nedereynde by die burgeren ontwapent syn geweest, samen by malcanderen doen ter tyt gebrocht wierden in St. Jacobs kercke, seyt dat het geweer dat die cnechten by hem getuige ende anderen burgeren op het overeynde afgeeytscht ende afgenomen is geweest in manieren boven verhaelt, terselver tyt gebrocht wierde in sekere burgers huysen daer

gheen cnechten geforiert en waeren ende denselven luyden bevolen dat zy het scerpelicken bewaeren ende toesien souden dat het hemluyden nyet afhandich gemaect en soude werden; seydt dat die burgeren des anderen daechs snuchtens voorts sulcx met alle die cnechten gehandelt ende gesproken hebben gehadt dat sy ter stadt uyt souden trecken, men soude hemluyden heur geweer wedergeven als oock gebuert is geweest, seydt dat alle 't gene voors. is geschiet ende te wege gebrocht is sonder dat yemant, soowel van de cnechten als burgeren doot gebleven ofte oock gequetst is geweest dat hy weet, ende meer seyde nyet te weten, neerstich ondervraecht synde. Ende nae repetitie heeft dit onderteyckent aldus

HENRICK VAN RYTH.

Den 11 May 1577 te zes ueren voornoene, gehoort by ons commissarisen ende adjoinct deze volgende getuygen:

Henrick de Roy, burger tUtrecht ende vendrager van een van de burger vendelen tUtrecht, out xxxiii jaeren, gevraecht by cede volgende onse commissie, seyde sonderlinx van dese saecke nyet te weten dan, dat op saterdaghe lestleden van de plaetse thys gecomen synde zonder eenich geweer 't zy zydtgeweer ofte anders over hem gehadt te hebben, heeft verstaen dat het vendel van Oisterwyck getrocken was nae Tollesteech poorte, ende dat tselve die bolwercken ende sterckten, benefens de voorsz. poorte leggende, ingenomen hadde, daerdeur hy getuige bevondt dat die burgeren in syn gebuyrte ende daeromtrent woonende, seer geperturbeert waren. Seydt dat syn getuiges hopman Anthonis de Ridder by hem getuige oock daer quam seggende, dat die cnechten van den voorsz. Oisterwyck op de bolwercken aen Tollesteech poorte waren, ende dat hy getuige daeromme syn vendel in de handt soude nemen ende comen daer mede voor hem hopmans logis, zoe den hopman zeyde dat die meeste burgeren voor syn logis (welcke omtrent de voorsz. poorte is) al vergadert waren, ende soe hy getuige daerop antwoorde dat sulcx nyet geraden was, maer dat die burgeren hoorden te vergaderen voor syn vendragers logis, dat hy oock geen trom by hem en hadde nochte oock eenich volck ende daerom tselve nyet te kunnen doen; ende de voorseide hopman daerop seyde, dat die trommel al voor syn logis was, gaende die voorsz. hopman mitsdien nae de stadtplaetse toe ende hy die spreect nae huys om syn zydtgeweer te halen; is gebeurt t'middelretyt, dat hy die spreect met noch eenighe anderen zyne gebueren gewaer geworden syn, dat den hopman Tambergen by hem hebbende hopman Vinckenburch, vergeselschapt met eenige schutten gecomen is geweest van de stadtplaetse af nae Tollesteech poorte toe, ende dieselve hopman gecomen zynde omtrent syn getuiges logis, ende ziende dat die burgeren haer wapenden seyde (die burgeren daer wesende aensprekende) ghy burgeren wat sult ghy in de wapenen doen, ten zall gheen mangel wesen, ick gae nae de cnechten toe omme dieselve te stillen ende te doen vertrecken, het is het werck van de gemeene cnechten, ende diergelycke meer woorden, ende hoorde hy getuige dat Henrick van Ryth syn schoonvader den voorsz. hopman daerop voer antwoorde gaf datter mangels genouch was, gemerct die cnechten getrocken waren ende ingenomen hadden die sterckten van de Tollesteech poorte, diewelcke waren die wachtplaetsen der burgeren, ende daer die cnechten noyt van te voren heur wacht gehouden hadden ende dat die cnechten dat gedaen hadden wel twee ueren vroeger eer die burgeren op de wacht plegen te trecken, ende diergelycke meer woorden, ende soude hy die spreect met noch eenige anderen omtrent syn deure synde, den voorseiden Tambergen op de voorsz. woorden

hebben laten gaen nae de Tollesteech poorte toe; dan alsoe daer meerder woorden vielen by anderen burgeren daeromtrent staende, hebben den voorsz. Tambergen nyet willen laten passeren ende ginck hy getuige in huys om geweer te nemen, ende hoorde hy getuige alsdoen op straet roupen, heer, heer, heer, ende andere rumoer, deur twelcke yemant van den huysse hem getuige syn vendel in de handt wilde geven twelcke hy weygerde, maer eyschte eene spiese die hy oock creech ende daermede op de strate ginck; ende aldaer comende sach hy getuige dat die burgeren mette schutten van den hopman Tambergen doende waren, roupende, heer, heer, heer, ende zoe het scheen zouden daerop gesmeten ende oock eenige dootgeslagen hebben, heeft hy getuige geroupen dat se dieselve schutten huer geweer souden afnemen als aldoen by de burgeren gedaen worde, sommige van de schutten tselve oock goetwillichlycken overgeevende, maer en sach hy getuige alsdoen de voorsz. twee hopleuyden nyet; ende naerdien die voorseyde schutten haerluyder geweer overgegeven hadden, zach hy getuige dat by den burgeren gestooten ende gesmeten wierde op de deure van Jacob van Asch, sonder dat hy getuige wiste waeromme, anders dan dat hy vermoede dat die burgeren eenige van de schutten die zy haer geweer genomen hadden daerinne wouden brengen ende verzekeren, dan verstont hy naderhandt dat die hopleuyden daerinne geweken waeren ende dat die burgeren daerby wilden wesen; ende mitsdien quam zyn getuyges hopman aldaer, die in de voorsz. huysinge van Jacob van Asch ginck sonder te weten wat hy aldaer dede, overmits hy getuige daer nyet by geweest en is, dan zach naderhandt dat syn voorsz. hopman daer weder uyt quam, by hem hebbende den hopman Vinckenburch, ende dede hy getuige als doen by een van syn cnechts syn vendel halen, twelcke gegrepen hebbende tooch hy die spreekt metten burgeren daeromtrent, synde nae de voorsz. Tollesteeg poorte toe, zoe oock een van syn trommelslagers aldaer by hemluyden quam, gaende de voorsz. hopman Vinckenburch metten hopman Ridder ende hem die spreekt gesamenderhandt derwärts mede; ende gecomen synde aen de voorsz. poorte heeft hy getuige gesien dat die voorsz. hopman Vinckenburch uten naem van den hopman Tambergen, den knechten van Oosterwyck op te sterckten van Tollesteech synde, beval dat sy van daer souden trecken elcx nae syn logement toe met dese ofte diergelycke woorden, wel gy chryschluyden den oversten Tambergen heeft my hier geschickt ende bevolen dat ick van uluyden soude verstaen die oorsaecke waeromme ghyluyden alhyer gecommen seydt, die oorsaecke vermoede ick, dat ick u wel soude seggen, te weten, dat het is om gelt te hebben, daerop die vendrager, mitsgaders die vuerders ende andere bevelhebbers seyden, dats waer, met meer andere woorden die hem getuigen vergeeten zyn, daerop die voorschreven Vinckenburch alsdoen seyde, die lieutenant, menende daermede Tambergen, beveelt u dat ghy luyden sult trecken elcx nae u logement, als hy getuige oock gesien heeft dat die voorsz. knechten corts daerna deden; seydt dat hy getuige zonderlinghe nyet meer van dese saecke en weet, overmits syn getuiges vendel daerna voorts de wacht bleef houdende op het bolwerck genaempt Maenenburch, aen d'eene zyde van de voorsz. Tollesteegpoorte staende, seyde nyetemin wel waer te wesen dat hy getuige latende zyn lieutenant by zyn vendel, eens van daer gegaen is nae huys, ende nae huys gaende ende comende omtrent den huysse van Jacob van Asch, verstont dat den hopman Tambergen daer noch in huys was, uyt oorsake van twelcke hy getuige seyde mede daer binnen gegaen te wesen, ende comende ter plaetse daer denselven hopman was vont oock daer veel burgeren die veel woorden jegens den voorsz. hopman hadden, ende quam in middel van tyden oock daerinne Mr. Gerrit van Scroyesteyn ende Quaribbe wesende van de wedt der stadt Utrecht, die seyden by den magistraet

aldaer gesonden te wesen om den voorsz. Tambergen voor de wedt te brengen, als oock zyluyden deden, ende hy die spreeckt mede gaende met veel meer anderen burgeren tot in den stadthuuse daer de wedt vergadert was, heeft oock gehoort dat aldaer veel woorden ende propoosten mede vielen, sulcx dat eyntelicken denselven Tambergen gebrocht geweest is op de sterckte van Vredenburg ter instantie van den burgeren; seydt dat hem getuige daerna by den burgemeesteren bevolen worde dat hy eens zoude gaen by de cnechten op de Neude, alwaer het vendel van den hopman Tambergen ende den hopman Swardt in heur geweer vergadert waren, om te zien hoe zyluyden hem daer aenstelden, ende is hy getuige oversulcx derwerts gegaen; ende aldaer commende heeft bevonden dat dieselve cnechten zoe hier zoe daer rontomme die Neude voor de deuren stonden ende saten, ende gemerckt hy getuige aen veel van deselve cnechten kennisse hadde, heeft haer luyden afgevraecht waeromme syluyden soo stercke wachte hielden, ende die voorsz. cnechten wederomme jegens hem seyden waeromme die burgeren oock haer luyden zoe sterck maeckten, ende hy getuige seggende, overmits syluyden cnechten die bolwercken ingenomen hadden, hebben dieselve cnechten geseyd, wy sien wat daer is, ghyluyden zyt voor ons bevreesd ende wy voor u, dan wy verhoppen dat wy malcanderen nyet misdoen en sullen, dan wildt ghy ons eene vane geven als wy onse schiltwacht gehouden hebben, die willen wy wel gaen verdrincken; ende hy getuige mitsdien van daer nae huys toe gaende ende na hy wat gegeten hadde is voorts op zyn wacht nae Tollesteech poorte toegegaen daer hy getuige voorts dien nacht bleeff. Seydt dat ten tyde als hy getuige met eenige andere metten hopman Vinckenburch aen Tollesteech poorte op de bolwercken quam als vooren geseyd is, dat hy getuige alsdoen sach ende vernam dat die cnechten buten dieselve poorte leggende, in groote getale in heur wapenen omtrent de voorsz. poorte stonden ende waren, als hy van gelyken sach dat den hopman Losekot ende den vendrager van Vinckenburch, die voor de voorsz. poorte met heur vendelen laghen, omtrent voor de ameyde derselver poorte stonden, siende over de muyre der grafte wert inne; ende alsoe dieselve Lozekot metten voorsz. vendrager den voorsz. hopman Vinckenburch gewaer ende siende wierden op de mueren, riepen hem aen, denselven afvraghende hoe het binnen der stad al stont, hoorde hy getuige dat die voorsz. hopman Vinckenburch hemluyden daerop voor antwoorde gaf, dattet daer all goet was, seggende voorts, schickt uluyden van daer, ende alsoe hy getuige metten voorsz. hopman Vinckenburch als hy die cnechten op de bolwercken wesende bevolen hadde te vertrecken ende daer aff waren, ende hy die spreeckt zyn vendel op het bolwerck Manenborch gebrocht ende zynen lieutenant geleverd hadde van daer na huys ginck, en weet hy nyet hoe die knechten die buten die poorten laghen haer voorts gedragen hebben, zonder meer te weten. Ende was ondertekent

HENDRICK DE ROY.

Anthonis de With, eertyts burgermr. der stede van Wyck ende nu resideerende binnen Utrecht, oudt LV jaeren, ghevraecht by eede volgende onse commissie, seyt anders daarvan nyet te weten dan dat hy getuige, overmits die foullen van den Spaengaerden ende andere cnechten die binnen der stede van Wyck eenighe tyt gelegen hebben, geoorsaecht is geweest hem eene wyle tyts uyt dieselve stede van Wyck te begeven ende eene camere in de stad Utrecht te huyren, te weten op het oude Kerckhof, ten huuse van Goosen van der Voort; ende oversulcx heeft hy getuige nu

op saterdaghe lestleden die clocke seven uren geslagen synde, gesien dat het vendel van den hopman Tambergen is comen trecken over het oude Kerckhof, hy getuige anders nyet wetende off het soude trecken na de Neude op heure gewoonlicke wacht-plaetse, als het altyt van te voren gedaen hadde; Leeft hy getuige sittende op syn camer, staende voor aen de strate, gehoort eenich rumoer. Hy getuige nyet wetende wat hetselve beduden mochte, heeft ter veynster uytgesien ende int selve doende bevonden dat die voorsz. knechten nyet en trocken na de Neude ende deur de straet ofte steghe daerdeur sy gewoonlick waeren te trecken maer recht uyt tot op de plaetse van den stadthuysse, sonder te weten wat syluyden aldaer deden, oft hoe sy heml. daeraen schickten, soe hy getuige op syn camer bleef, dan sach corts daernae datter een vendel burgeren mede over tvoorsz. oude Kerckhof quam trecken, vyff dick in de tochtorde om na de voorsz. plaetse te trecken soe sy gewoonl. waren te doen; dan overmits het vendel van Tambergen op de voorsz. plaetse doen was, bleven die voorsz. burgeren in hare tochtorde staende opt voorsz. oude Kerckhof, ende naedien dieselve burgeren een weynich tydts aldaer still gehouden hadden heeft hy getuige gesien dat dieselve burgeren voorts toghen nae de voorsz. plaetse, daerdeure hy getuige vermoede dat dieselve cnechten die plaetse doen verlaten hadden, ende meer seyde nyet te weten anders dan dat hy getuige mede noch wel sach, terwyle dat die voorsz. cnechten noch op de voorsz. plaetse waeren, datter veel burgeren met roers inliepen ten huysse van Dirck in de stad kelder, twelcke hy getuige seyde te vermoeden by denselven burgeren gedaen te wesen omme het stadhuys daerdeur inne te nemen ende te besetten, soe sy deur tselve huys op den stadthuysse mochten comen. Ende was onderteckent

ANTHONIS DE WIT.

Joncker Henrick van Abcoude ende van Merthen, heere tot Esschesteyn, oudt xxviii jaeren, gevraecht by eede volgende onse commissie, seyde anders hiervan nyet te weeten dan dat hy getuige nu saterdach lestleden in den avondt, als die clocke seven uren geslagen hadde, met meer anderen te weten, Willem Ruysch, Jan Robbertssoen van Dreunen, Pyll canonick St. Jans, Jacob de Ryck ende Dirck van Botteyckinck gestaen heeft opt oude Kerckhof voor de herberge genaempt de Wildeman; ende aldaer staende heeft hy getuige gesien dat het vendel van den hopman Tambergen is comen trecken over het oude Kerchof nae de stadt plaetse toe, ende sach hy getuige mette andere ommestanders dat die schutten huer monden vol looden hadden, hetwelck oock siende die voorsz. canonick Pyll, hoorde hy getuige dat de voorsz. Pyll jegens den cnechten seyde in effecte dese of diergelycke woorden, ghy bedelaers, ghy hebt u monden vol looden, het waer beter dat ghy daer een stuck specx in haddet, daerop den voorsz. Pyll by een van de voorsz. schutten voor antwoorde gegeven werdt wat het hem roerde, sy mochten in heur mondt nemen wadt het hemluyden liefde, daerby oock seggende, wy mochten wel een stront in onze mondt nemen, wat roert u, daerop die voorsz. Pyll weder seyde, die mochte ghy daer oock wel inhouden; seyt dat hy getuige sach, als die voorsz. cnechten over het oude Kerckhof quamen, dat die bevelhebers denselven cnechten wilden leyden ter rechterhandt om deur sekere steghe nae de Ganzemerct toe, dan hoorde hy getuige als doen dat die cnechten riepen jegens dieselve heure bevelhebers, dat se recht uyt soude trecken als sy oock alsdoen deden nae de plaetse toe, maer en sach hy getuige alsdoen den hopman Tambergen daer nyet by, ende meer seyde nyet te weten. Ende was ondertekent

HENRICK VAN ESSESTEYN.

Joachim van Schadenbrouck, schout der kercke van sinte Marien tUtrecht, oudt XLIX jaeren, gevraecht by eede volgende onse commissie, seyde anders daervan sonderlinx nyet te weeten, dan dat op saterdaghe verleden des avonts omtrent seven ueren, hy getuige ter begeerte van eenige burgeren hem gevonden heeft op de stadt plaetse van Utrecht, alwaer hy vondt staende het vendel van den hopman Tambergen, diewelcke dieselve plaetse innegenomen hadde; ende heeft hy getuige ter begeerte als boven gevraecht den lieutenant van hetselve vendel, op wadt maten syluyden die plaetse ingenomen hadden, gemerckt het heurluyden gewoonlicke wachtplaetse nyet en was, wacrop deselve lieutenant hem getuige ter antwoorde gaf, dat hy daerop gethogen was deur bevel van zyn overicheyt, hy getuige daerop weder seggende dat die burgeren begheerden dat syluyden daerof souden trecken, heeft dieselve lieutenant doen weder geseit, dat hy nyet daerof en begeerde sonder bevel van syn overheit. Ende want in middel van tyden die burgeren met heur wapenen van allen canten tegens die plaetse quamen aentrecken, heeft hy getuige den lieutenant wederomme gevraecht of hy van daer wilde trecken, diewelcke alsdoen begeerde te spreken die burgermeesters; ende terstont daeraen soe quamen by denselven lieutenant Jan Robertsoen van Druenen die metten lieutenant eenighe woorden hadde, dat hy getuige ginck ter begeerte van den lieutenant by den burgeren, die omtrent die Crane ende die deure van Peter van Sypenes in heur geweer stonden, op hem luyden begeerende dat sy doch niet schieten en souden, ende stonden die cnechten ende schutten van Tambergen jegens den burgeren aen, hebbende heur roers gevelt ende op heur gaffelen geleyt in manieren oft sy schieten souden, hebbende oock heur monden gevult met looden; ende naderhant syn deselve cnechten afgetogen, latende die burgeren die plaetse besetten nae ouder gewoonte, ende dat te meer overmits binnen middel van tyden die veynsters van den stadthuysse by eenige burgeren die in den stadthuysse gecomen waren, opengedaen ende eenighe haecken daerinne geleit werden, daer men mede weer hadde moegen bieden, sonder meer te weten. Ende was onderteeckent

JOACHIM VAN SCHADENBROUCK.

Gerrit Schetter, burger tUtrecht, oudt by de vyftich jaeren, gevraecht by eede volgende onse commissie, seyde anders hiervan nyet te weten dan dat waerachtich is, dat hy getuige nu saterdaghe voorleden gecomen is met seker geselschap van der Gouwe met eene schuyte nae Utrecht, zyn voorsz. geselschap onderwegen opgaende tot Montfoort, ende hy die spreect voortvarende nae Utrecht; ende ander stadt Utrecht comende als die sonne begonst onder te gaen, heeft die schipper jegens hem die spreect geseyt, dat hy den trommel van de wacht hoorde ende daeromme beducht was, dat syluyden nyet binnen en souden kunnen geraken, ende soo voorts vaerende is hy getuige gecomen in Tollesteghe, wesende die voorstadt, ende heeft hy getuige gesien datter veel cnechten met haer geweer, soo van roers als andere lanck geweer ende harnasschen syn comen trecken uyt eene steghe aldaer staende, genaempt die Ganzesteghe tot op sekere brugge, die aldaer even by de Tollesteghe poorte leyt, hy getuige gaende mitsdien voor een herberge daer die halve maen wthangt daeromtrent staende, alwaer staende hoorde hy getuige dat dieselve cnechten onder malcanderen seer vloucten ende martelden sonder dat hy getuige wiste wadt daer te doen was ofte die oorsaecke waerom. Ende int selve doende syn by hem getuige gecomen sekere crychsmans vrouwen tegens hem getuige seggende, syn man, vertreckt u van hier ten is hier nyet te deughen, uyt oorsake van twelcke hy getuige seyde hem te rugge begeven te hebben allanges die myre van die huisingen daer staende tot aen

seker cleyn huysken daer hy kennisse hadde, alwaer hy hem dien nacht stille gehouden heeft sonder uyt te comen ende daeromme nyet te weten, hoe 't die voorsz. cnechten daer voorts aenstelden; seydt dat ten tyde als hy getuige in Tollesteech quam als voorn geseyt is, alsdoen op de muren ende wallen van der stadt Utrecht, neffens die voorsz. Tollesteech poorte nae Maenenburch toe, vernam cnechten daerop te wesen ende gheen burgers; seydt des anderen daechs snuchtens voor hem genomen hebbende terugge te willen reysen nae Montfoort toe overmits die stadts poorten toe bleven, is by hem gecomen sekere lantsnecht, genaempt Hans, wesende syn getuigens lantsman, geboren uyt die lande van Cleeff, in een stadt genaempt Emmerick, diewelcke daer buten die poorte voorsz. lach onder den hopman Vinckenburch, hem getuige afvraechende waer hy henen wilde, ende soe hy getuige tegens denselven verclaerde dat hy wederomme naer Montfoort wilde, zoe die poorten gesloten waeren ende soe het scheen nyet open en souden gaen, heeft die voorsz. lantsnecht (naerdien hy hem getuige afgevraecht hadde waer hy dien nacht geweest, ende hy getuige hem tselve verclaert hadde) geseyd dat hy daer wadt vertouwen soude want die poorte wel open soude gaen, ende dat hy hem getuige wel in zoude helpen, ende heeft dieselve lantsnecht hem getuige daerna geleit het Cingel om nae sinte Catryne poorte toe daer hy getuige inne geraecte, maer en coste hy getuige van denselven lantsnecht niet verstaen ofte vernemen wadt de oorzaecke ende mangal van dien avond ende des nachts onder die cnechten geweest hadde, ende meer seide nyet te weten. Ende was onderteekent

GERRIT SCHEITER.

Joost Utennes, burger tUtrecht, oudt LX of LXI jaeren, gevraecht by eede volgende onse commissie, seyde daarvan nyet te weten dan dat hy getuige nu saterdaghe lestleden omtrent die clocke acht ueren, aen hem versouckende dat hy doch eens met hem by de heeren soude willen gaen, ende hoorde hy getuige dat die voorsz. hopman Swart onder anderen daerop seyde, dat hy sulcx niet doen en wilde ende dat hy mette heeren nyet te doene en hadde, sach hy getuige oock alsdoen dat die cnechten nyet gehengen en wouden dat den hopman Swart van hemlyuden by de heeren souden gaen, maer wilden dat hy by hemlyuden soude blyven, ende hoorde hy getuige alle den avondt gedurende, dat die cnechten op die Neude wesende seer martelden ende vloecten, altyt seggende, wy sullen onse betalinghe nu wel cryghen, die papen moeten ons wel betalen ende diergelycke meer woorden, ende soe syn getuiges zoen op hem getuige begeerde dat hy soude willen in huis gaen ende jegens den cnechten geen meer woorden gebruycken, zoe heeft hy getuige sulcx gedaen ende en weet sonderlinge mede niet meer, soe syn getuiges soldaet tusschen elff ende twaelf ueren in den nacht incommende jegens hem getuige zeyde dat alle dingen gestilt waeren, daerdeur hy getuige te bedde is gaen slapen ende daeromme zeide nyet meer te weten. Ende was onderteekent

JOOST GYSBERT UTENES.

Eodem die te een uren nanoene.

Peter van Sypenes, raedt der stadt Utrecht, oudt XLVII jaeren, gevraecht by eede volgende onse voorsz. commissie, seyde anders hiervan nyet te weeten dan dat hy getuige gesien heeft zaterdaghe lestvoorleden in den avond, staende voor syn getuiges deure op de plaetse der stadt Utrecht, dat het vendel van den hopman Tambergen op de voorsz. plaetse quam trecken van het oude Kerchhof aff houdende die voorste leden van tselve vendel stille voor syn getuiges huysinge, thonende seer fier gelaet

ende was hetselve wel een ure voor dat die burgeren aldaer met heure wacht plagen te commen, hy getuige daerom aensprekende ter presentie van Jan Robbertsoen van Druenen, den lieutenant van den hopman Tambergen genaempt Scerpenseel, daer hy getuige kennisse aen hadde, ewel heer lieutenant Scherpenseel dit dunct my een geckelicke daet te wesen tgene ghy begint, want het te beduchten is dat dit de burgeren nyet en sullen willen lyden, met meer andere woorden, daerop die voorsz. lieutenant hem die spreekt voor antwoorde gaf dat het geen noot soude doen, soe syluyden die burgeren nyet en begeerden te misdoen, dan soe die cnechten qualicken geforieert waren op den scamelen borgeren, daer te eeten noch te breken en was, dat ze daerom begeerde dat men den cnechten wat verleggen soude, hy getuige daerop weder seggende dat sy wel toesien souden wat sy begonsten, hebben eenige van de schutten van tselve vendel in de voorste geleden staende, de voorseyde woorden hoorende geseyt, wy willen desen avondt in de papen keucken wesen daer wy 't wat beter hebben sullen dan wy 't tot noch toe gehadt hebben, ende sach hy getuige dat mitsdien die burgeren aen quamen trecken van de Backerbrugge aff na de plaetse toe verby die Crane, twelcke gewaer wordende die voorseyde cnechten leyden haer musquetten in haer gaffelen, d'andere vellende haer roers, die maniere maeckende oft sy hadden in de burgeren willen schieten, twelcke hy getuige siende, seyde tegens denselven geseydte te hebben dat sy hemlyuden nyet en souden onderstaen te schieten, ofte eer een halft ure ten eynde quame souden sy alle gader om den hals wesen, die voorsz. burgeren even dapper tot aen de voorsz. stadtplaetse aentreckende, tot dat sy quamen genouch aen ende onder die voorsz. cnechten die op de plaetse stonden, de voorsz. burgeren oock haer roers vellende; dan gemerckt die bevelhebers van de voorsz. burgeren heurluyden bevalen dat sy gheen haesticheyte van schieten gebruycken en souden, syn een deel van de schutten der burgeren beneffens die huysinge allanges van den stadthuys ingedrongen, begevende hemlyuden in den stadhuys, hemlyuden oock in de veynsteren van deselve begevende daer haecken ende andere gereetschap inne was, twelcke siende die voorsz. cnechten ende haerluyder bevelhebersen toghen van die voorsz. stadtplaetse deur de Snippevlucht over die Backerbrugh ende soo voort tot op die Neude, dan seyde nyet gelet te hebben oft die voorsz. cnechten, comende opte stadt plaetse, looden in heure monden hadden dan nyet, ende daeromme daarvan nyet sekens te kunnen seggen. Ende was onderteekent

PETER JANS VAN SIPENES.

Herman Utenes, zoen van Joest Utenes, tweede voorgaende getuige, oudt omtrent xxiii ofte xxiiii jaren, gevraecht by eede volgende onse commissie, seyde anders daer van nyet te weten dan dat gebuert is op saterdaghe voorleden, des nanoens tusschen vier ende vyff ueren, dat seker vier oft vyff soldaten van den hopman Swart, houdende dien dach die wacht op die Neude, gecomen syn leggen op het veynster van syn getuiges vaders huysinge, ende hebben aldaer begonst seer qualicken te spreken op de burgeren seggende, dat sy dien avondt betalinghe van den burgeren wilden hebben ende met heurluyden weerden eten, ofte sy wisten wat syluyden te schaften hadden, waerop syns getuiges vader hemlyuden ten antwoordt gaff, wadt die burgeren hemlyuden misdaen hadden ofte schuldich waeren, daerby seggende, die burgeren hebben uluyden alle vromicheyt gedaen ende meer als ghyluyden weerdich syt; seydt dat omtrent een uere na deselve tyt hopman Swart op de Neude was met syn bevelhebers ende groote neersticheyt gedaen worde om alle die houcken te besetten met ongelycx meer volck dan sy plagen te doen, ende dat oock noch vroeck wesende als men

nyet gewoonlick en was die wacht te besetten sonder meer te weten. Ende was onderteyckent
HERMAN UYTENES.

Jacob de Ryck, burger tUtrecht, oud omtrent vyff en t zestich jaeren, gevraecht by eede volgende onse commissie, seyde anders daervan nyet te weeten dan dat hy getuige op saterdaghe lestleden savonts gestaen heeft op het oude Kerchof voor die herberge daer die Wildeman uythangt, beneffens de syde van joncker Henrick van Esschesteyn, ende sach alsoeden dat het vendel van den oversten lieutenant Tambergen comen trecken is over het oude Kerchof voorby de voorsz. herberge die Wildeman, hy getuige anders nyet wetende oft die voorsz. cnechten nae heur oude maniere getoghen soude hebben deur sekere steege achter het stadhuis lopende na de Ganzemerckt toe, ende voorts na de Neude, ter plaetse waer sy gewoonlick waeren haer ordinaris wacht te houden, maer sach ende hoorde hy getuige als die voorsz. cnechten voor de voorsz. steeghe quamen dat sy begonsten seer te fulmineren ende te vloecken, roepende, treckt nae de plaetse toe, laet ons die innemen, sy is ons, ende meer diergelycke woorden; sach hy getuige oock alsoeden dat die voorsz. hopman Tambergen vooraen ginck int midden van twee andere cryschlyuden ofte bevelhebben seer fier en fel siende, uyt oorsaecke van twelcke hy getuige seyde geseyt te heben tegens dengenen die by hem getuige stonden, siet wat gelaet thoont ende hoe fier ofte fel siet Tambergen daeruyt, ten is nyet te dege, ofte diergelycke woorden, ende sach hy getuige oock als die voorsz. cnechten begonsten te fulmineren ende vloucken als vooren, dat die voorsz. hopman Tambergen met syn hand wenckte dat sy recht uyt trecken souden nae de plaetse toe als die voorsz. cnechten oock terselver tyt deden, ende sach hy getuige terwyle die voorsz. cnechten nae de voorsz. stadtpaetse toghen, dat sy alle gereetschappen maecten oft sy yet vechtenre handt hadden willen aenrechten, maer oft sy haer monden vol loden hadden zeyde daerop gene reuck geslagen te hebben, dan sach wel dat sy met alle vlyt nae de voorsz. plaetse toetoghen als oft het hemlyuden seer ernst geweest ware, ziende oock als dieselve cnechten op die plaetse quamen dat syluyden terstont haer roers velden op de houcken ende andere plaetsen daer sy burgeren zaghen, zonder meer te weeten, neerstich ondervraecht synde. Ende was onderteekent

JACOB DE RYCK JANSZ.

Ten selven daghe in de abdie van Ste. Pauwels tUtrecht.

Heer Dirck van Dael, bewaerder der abdie van Ste. Pauwels tUtrecht, oudt LVII ofte LVIII jaeren, seydt more sacerdotali, ende gevraecht synde volgende onse commissie, seyde anders daervan nyet te weten dan dat den hopman ende overste lieutenant Tambergen gelogeert is in syn getuiges convente, ende dat oversulcx gebeurt is nu saterdaghe lestleden nae de vespertyt, nae syn beduncken omtrent tusschen vyff ende ses uren, dat hy getuige wesende op syne camere in heeft sien comen den voorsz. overste lieutenant by hem hebbende hopman Vinckenburg, die voorsz. lieutenant voorts ingaende tot op der zale nae zyne camere, ende die voorsz. hopman Vinckenburch blyvende in der plaetse syn water maekkende, daerna mede volgende den overste lieutenant; een weynich tyts daerna hy getuige hoorende dat die voorsz. lieutenant weder uyt syn camer quam duer die zale, is hy getuige van syn camer gecomen ende comende tot voor in den inganck van het pandt ende den voorsz. lieutenant daer gemoetende, seyde denselven goeden avondt geboden te hebben, als van gelycken die lieutenant hem die spreeckt dede, gaende die voorsz. lieutenant een trede

twee ofte drye voorts aen, daernae hem ommekeerende seyde jegens hem getuige, heer helweerder, God geve u goeden avondt, het schynt datter wat rumoer is, die cnechten hebben die plaetse in ofte willen die plaetse innemen (sonder voor seker te kunnen seggen, oft hy seyde, sy hebben die plaetse in oft sy willen die innemen, maer seyde altyt een van beyden) dan seyt mynheere die prelaat dattet geen noot en sal wesen, gaende mitsdien voorts uter abdye sonder dat yemant meer daerby was die de voorsz. propoosten hoorde, ende meer seyde nyet te weten, dan sach hy getuige wel dat die schutten van Tambergen omtrent tot twee rotten toe, die de wachten savonts voor den voorschreven hopmans logement plagen te houden in de poorte van der abdye alsdoen stonden. Ende was ondertekent

B. DIRCK VAN DRYEL.

Matthys van Mierlo, dienaer der abdye van Ste. Pauwels tUtrecht ende suppoost van de cleyne rolle, oudt omtrent xxxi ofte xxxii jaeren, gevraecht by eede volgende onse commissie, seyde anders hiervan nyet te weten dan dat hy getuige wel gesien heeft gehadt nu saterdagh lestleden, dat veel hopleuyden ende bevelhebbers des nuchten tyts by den oversten lieutenant Tambergen (die in den voorsz. convente gelogeert was) quamen ende veel raets ende communicatie met malcanderen hielden, als hy getuige oock van gelycke sach nademiddach een ure ofte anderhalf van te vooren eer die cnechten op de wacht thogen, dat oock eenige bevelhebbere ende hopleuyden, te weten hopman Swart ende hopman Vinkenburch mede veel raets pleechden op het voorhof van de voorsz. abdye, aff ende aen totten voorseyden lieutenant comende; seydt dat naer die tydinge in de convente gecomen was, dat die cnechten van Tambergen die stadt plaetse ingenomen hadden ende sekere andere cnechten van den hopman Oisterwyck die bolwercken aen Tollesteegh poorte, dat hy getuige oock sach dat alsdoen die voorsz. Tambergen weder in den convente quam, by hem hebbende hopman Vinckenburch, oock opt voorhof met malcanderen seckere communicatie houdende, ende dat hy daernae metten selven Vinckenburch uytginck, by hem hebbende sekere schutten; corts daernae hoorende dat die voorsz. Tambergen by de burgeren geapprehendeert was, seydt dat die voorseyde schutten al vroech in der abdye gecomen waren ende dieselffe van binnen besedt hadden, twelck daer van te vooren soe noyt gedaen en was geweest, daerdeur hy getuighe vermoeden hadde datter yets gaens moste syn, ende meer seyde nyet te weten. Ende was onderteykent

M. v. MIERLO.

Jan van der Avest, dienaer van mynheer prelaet van sinte Pauwels tUtrecht, oudt omtrent xxxiii jaeren, gevraecht by eede volgende onse commissie, seyde anders daervan nyet te weten dan dat een yeder kenlick is, dat den oversten lieutenant genaempt Tambergen gelogeert is geweest in dese tegenwoordige abdye van Ste. Pauwels, ende dat hy getuige oversulcx nu saterdaghe lestleden met het ander huysgesin van den voorsz. prelaet wel gesien ende gemerckt hebben gehadt dat die voorsz. Tambergen van dien daghe in den voorsz. convente veel communicatie ende raets gehouden ende gepleecht heeft gehadt mette hopleuyden ende andere bevelhebbere van de knechten, leggende binnen ende buten die stadt Utrecht, meer dan hy oyt van te vooren op andere tyden (terwylen hy aldaer in den voorseyden abdye gelegen hadde) gewoonlick was te doene, daerdeur hy getuighe ende meer andere vermoeden, daer daer het een ofte andere te doen moeste wesen, ende dat daeromme hy die spreekende ende andere dienaren tegens malcanderen seyden, het is te beduchten dat daer wat vallen sal. Seydt oock gesien te hebben dat die voorsz. lieutenant Tambergen tenselven dage te-

gens den avondt stercker van schutten in der abdye quam dan daer savonts plagen te comen, dat oock dieselve schutten veel vroeger in der abdye quamen dan se daer van te vooren gewoontlick waeren, met welcke schutten hy getuighe sach dat Tambergen by hem hebbende hopman Vinckenburch, omtrent die clocke seven ueren uter abdye ginck, ende hoorde hy getuige terstont daernaec dat die voors. Tambergen ende hopman Vinckenburch van de burgeren gevangen waren, ende quamen die voorsz. schutten terstont daernaec wederomme in der abdye sonder geweer; ende hy getuighe met dandere dienaers deselve afvragende hoedat het byquam, dat sy alsoo quamen, gaven daerop voor antwoorde dat haren hopman by den burgeren gevangen was, die hemlyuden oock haer geweer afgenomen hadden sonder dat zy yet meer seyden, ende meer seyde nyet te weeten. Ende was onderteekent

JAN TER AVEST.

Den IIII May 1577, ten twee ure nanoene, gehoort by ons commissaris ende onsen adjoint de volgende getuygen:

Stoffel Dirckssz., wonende in Abstede, wesende eene buyrschap buyten by Utrecht, wesende een gardenier, oudt XLjaeren, gevraecht by synen eedt volgende onse commissie, seyde dat hy getuige op saterdach voor Meydach, als het ongemack tusschen die burgeren ende knechten binnen Utrecht quam, in syn huys was, ende nyet voor Tollesteech poorte, ende daeromme nyet te weeten hoe die knechten in de voorsteden van Utrecht leggende haer gedragen hebben gehadt, anders dan van hooren seggen van syn buyrlyuden, ende oock die Tollestegers, als te weeten dat die knechten van Lozekot ende Vinckenburch buyten Tollesteech poort leggende, geseydte ende geroepen soude hebben, als sy saegen dat die knechten binnen der stadt Utrecht leggende, die bolwercken neffens Tollesteech poorte staende inne hadden, dat is hem recht, nu sullen wy in de stadt wel comen; dat oock eenige van deselfde knechten veylden papen hoofden ende coppen ofte van heuren knechten, die sy seyden sanderen daechs te willen leveren; seyde oock dat in de buyrscappe daer hy getuige woont, die knechten van den hopman Lynden eensdeels geforieert waren, ende dat hy getuige des voorsz. saterdaechs savonts hoorde dat die knechten van denselven Lynden in syn getuiges buerte leggende, seyden, sy hebben die bolwercken in, (denoteerende daermede die knechten die binnen Utrecht lagen) wy sullen 't nu wel maecten, nemende mitsdien heurluyden geweer, gaende naer de Wittevrouwen poorte toe daer haerlyuden vendel lach, daer hy getuige alsdoen verstondt dat het heele vendel waecken soude, hoewel sy noyt van te vooren terwylen sy daer gelegen hadden, met het heele vendel teffens gewaecht hadden; seyde dat ditselve mede wel gehoort heeft eenen Jan Gosenssoen, woenende in Abstede, seydt dat hy getuige oock verstaen heeft gehadt van de buyren in Tollesteech, dat op den sonnendach als die knechten uyt Utrecht gejaecht waeren ende het vendel van den hopman Oesterwyck, (twelck in de stadt mede gelegen hadde) buten Tollesteech quam by de andere knechten aldaer leggende, dat dieselve knechten haer beclaecht hadden dat ten tyde als sy het bolwerck Manenburch in hadden, dat sy sinte Nicolaes clooster dacromtrent staende, nyet aengestoken en hadden; seggende, hadden wy dat gdoaen zoo en souden den burger daer nyet hebben derven comen overmits den roock ende smooock van den brandt ende meer diergelycke woorden; seydt dat hy getuige oock wel verstaen heeft uyt monde van de Tollestegers, dat nu op Meyavont omtrent die middach lestleden, eer die burgeren uter stadt quamen, verscheyden huysen by de

knechten van Losekot, Vinckenburch ende Oisterwyck aen brant gesteken waren, dat oock die principale brantmeesters van dien geweest waeren een burgers soen, wesende een houtschild, onder die knechten genaempt den geelen, wesende zyn rechten naem Gelis ende alsdoen lach onder Vinckenburch; noch een burgermeesters soen van Schoonhoven, leggende onder Losekot, gaende op een stelt; dat oock Losekot selver tegen syn knechten geroepen soude hebben, steeckt aen, dats voor onse betalinge. Seyde oock, dat gemerckt seker soldaet leggende onder Losekot, genaempt Dirck, wesende van geboorte van buten die Wittevrouwepoorte, deur syn kinnebacken geschoten was ende tot syn getuiges huysinge op de voorsz. Meyavont innequam, op hem getuighe begerende dat hy hem soude willen brengen ende leyden int convent van Outwyck, als hy getuighe seyde oock gedaen te hebben; ende int selve doende ende nae 't voorsz. convent gaende, hoorde hy getuige dat sekere knechten, in getale van een rot twee ofte drie, die onderwegen tusschen tvoors. convent ende syn getuiges huysinge waren ende aeler den voorsz. brant in Tollesteegh opginck seyden tegens den anderen, laet vry branden, die schelmen (denoterende daarmede de burgeren der stad Utrecht) daervoor wy lyff ende leven op gesedt hebben, en jagen ons dus uter stad, ende meer diergelyke woorden sonder meer te weeten, anders dan dat hier van die buyren van Tollesteegh breder bescheyt sullen kunnen doen, als Claes Gerritsz., Bernt Willemsz., Stoffel Aertssz., Adriaen Dircksz., Neel, die huysfrou van eenen Daen ende meer anderen. Nescit scribere.

Hierna syn wy gegaen in de secretarie der stad Utrecht, ende heeft Willem van Oerle, substituyt secretaris der stad Utrecht verclaert, dat hy op den xxix Aprilis voorleden met Cornelis van der Maeth ende Dirck Canther, schepenen der stad Utrecht, geassisteert met meer andere personen, geweest is in de abtdye van Ste. Pauwels tUtrecht, alwaer den oversten lieutenant Tambergen gelogeert hadde geweest, omme te inventariseren zyne pampieren ende andere dinghen, ende int selve doende onder meer andere papieren aldaer bevonden te hebben sekere minute van eene missive, adresseerende an den grave van Bossu, verthonende ons deselve minute die wy met alle syne signaturen, uyttreckselen ende anders in allen formen als die gestelt is, hebben hier doen insereren.

Edeler und waelgebaeren gnediger heer, u gnaden sey unseren gantz onderdanige und schuldige dienst. Ieder tyt thover, wye muege UG. underthenich niet baergen die grote swaricheyt muy und arbeyt die uns dagelicx voervalt belangende die leeninge tot onderholt der kriechsluden, in somme wy gaen hier niet alse Co. Maj. hopluden liggende onder UG. regiment, dan bedelersz gewiese hinder den geistliche und weltlichen heeren in deser stad; van der einer leenonge tot die andere vorloepfft sich allemael een dach drye ofte vier her wy se kunnen off bekommen, daerdeur die cnechte honger und commer lieden, woewael wye alle middelen suecken om goet regiment tho holden, welck voortaan durch sulcken sake onmogelyck syn sel, soe die saecken anders niet gaen willen, want unsz kommen oock foell andere saecken voor dat men jegen dat krieschvolck practisiert, jae sommige sich verlueden laeten, soo geistelichen als weltliche mit fuyf ongefundeerde reden die kriechsluden uth der stad Uterth tho willen jagen, und mit andere trotsige woorden spreckende niet ein penninck tot onderholt der knechten meer tho willen lenen, soe weten UG. dasz honger een scherp sweert is, und kunnen nadenken und is oock grote sorge dat durch sulcke middel und mangel der leeninge, die knecht und borger eenmal daerover tho samen in der weer komen sell. Und soe sie uns ghein onderholt verschaffen willen, alsz sie sich dagelicx mit trotsige woorden vernemen laten niet ein penninck meer

tho willen leenen tot onderhout der knechten, soo kan UG. lichtel. nadencken wat daer uyt ontstaen will, und steidt tho vermoeden dat die ein parthie oft die andere meyster van der stadt sall werden, soo begheren wy samptliche hopleuyden underthenichlich UG. willen uns in aller eil UG. goeden raedt hierinne mit deyllen, und aldaer tho hoeve die order laten stellen dat het kriegsvolck den onderholt verschaeft werdt, naer vermoegen die thosaege, brieff und seegel, alsoe wy uns als onderdenige hopleuyden allwegen tegen UG. gevonden hebben, dienstlich und in aller billicheyt versien, ons niet andersz dan UG. sal ons samptliche schrivent uth angeboeren gräflichen gemuyt behartigen, opdat wy samptlichen mogen tot einen goede einde komen, daeraen is oock UG. niet weynich gelegen tot erholdinge UG. reputatie als unsem obersten. Und oft sich begeve ut voorsz. oorsaecke, dat die borger sampt andere in der wehr quaeme oft practicquen vornemen tegen onse krigsluden, soe is gegenwehr qualicken te verbieden und allen unraet soe daerwt ontstaen meugt, willen wy u genaden gebeden hebben by den raet van staten tho willen protesteren als wy oock protesteren by desen, dat men daer in onsz, noch dein regiment niet beschuldigen wil, den geschieden kan dorch die nichtholdinge van die duysent cronen der beloofde leninge, begeren derhalven UG. raedt oft wy siegh meyster van der stadt maecken kusten oft UG. sulcx voor geraden dunct, soo achten wy beter altyt onder correctie van UG. ein ander tho gebieden, alsoo dat sy over onsz raeden und gebieden souden, sein ick alsoe gedelibereert alst andersz niet sein en wil; UG. willen ons in aller eil UG. raedt und meinung schryven, und wat voor troost voor de handt isz, soe der leninge halven als die betalinghe und afdanckinge, opdat wy weten mogen waerna ons te richten; seyn sulcx alle wegen omme UG. ganz underdenich tho verschulden willich. Datum ut Utrecht den 23 April 1577.

UG. ganz underdenigher dienaeren
wy samptlicke hopleuyden onderscreven.
(Volgen geene naanteekeningen.)

Die superscriptie was: Dein edelen und waelgeboren heren hern Maximiliaen, Grave thoe Boussu van Bevroy, etc., und gouverneur over Hollandt, unsem gestrengen heere und oversten ganz onderdenichlich tho handen.

Hiernae verclaerde Herman van de Poll, secretaris der stadt Utrecht, dat hy op den tweeden May voorleden metten burgermeester Ryneveldt ende 'tmeestendeel van den gerechte geweest is by den oversten lieutenant Tambergen, ter plaetse daer hy in hechtenisse gehouden werdt, die onder anderen mede op de voorsz. minute gehoord is geweest ende dat deselve verclaert hadde dat hy met noch vyff andere hopleuyden, namentlyck Vinckenburch, Swart, Snater, Sichein ende Losekot gesindt waeren geweest omme denselven brief an den grave van Bossu te schicken, dan overmits daer eenighe correctien gedaen wierden is sulcx achterweghe gebleven, dan is nochtans eenen anderen brief genouch van gelycken forme geschreven ende gesonden geweest aen den voorsz. grave van Bossu, daerop alsnoch geen antwoord gecommen en is, als hy seyde dat dit al naerder soude mogen blycken by de verclaeringe van den voorsz. Tambergen.

Hiernae hebben wy by ons ontboden Thoentgen Aerts, weduwe, wonende op de Neude, wesende een coirncoopster, oudt omtrent LVII oft LVIII jaeren ende by behoorlyken eede gehoord, seyde waerachtich te wesen dat op den saterdach als het ongemack tusschen die knechten ende burgeren binnen Utrecht huyden acht dagen gebeurde, sy getuige sien sitten heeft omtrent seven ueren des avonts voor haer getuiges deure,

twee crychsmans vrouwen ende dat daerby quam gaen een lantsknecht, cloppende die eene vrouwe op haer mouw seggende, en weest niet bevreest, wy hebben die bolwerken ende die plaets in, die stadt is ons, seyde oock tenselven daghe van verscheyde cnechten die op de Neude de wacht hielden tot meermael te hebben hooren seggen, wy sullen nu ons betalinge hier wel crygen, ende sy getuigen met meer andere buyrlyuden daerop seggende, wy en hebben u geen betalinge beloofd gehadt, gaet boven by de staten ende versoect se daer, die cnechten daerop weder voor antwoordt seggende, wy hebben nu de staten hier, wy sullen ons betalinge wel crygen; die andere cnechten bytende op heurluyder tanden, riepen heer, heer, waeren wy daer slechts aen, ende meer diergelycke woorden die sy getuige seyde niet onthouden te hebben overmits die grote verbaestheyte ende vrese daer sy inne was, anders nyet wettende van ogenblyck tot ogenblyck oft het soude haer keele kosten; ende naer repetitie heeft dit onderteykent aldus

ANTONIA.

Marichgen, Augustyn van Sompeyken dochter, weduwe wylen Christiaen Borren, sydenlaeckencoopster, wonende tUtrecht op die Neude, by behoorlicke eede gehoort, seyde oudt te wesen omtrent ses ende veertich jaeren, seggende voorts waerachtich te wesen hoedat sy getuige een camer heeft staende achter haer huysinge, daerinne woonde ofte logeerde een soldaet Jan genaempt, leggende onder den hopman Swart, welcke soldaet mede soetelde; ende alsnu huyden achte dagen geleden het onverstant geweest was des avonts ende snachts tusschen die soldaten binnen der stadt Utrecht leggende ende die burgeren derselver stadt, heeft sy getuige des nuchtens daeraen denselven soldaet, well Jan, soude ghy ons ghisteren avondt soe uytgericht ende die keel afgesneden hebben, daerop die voorsz. soldaet haer voor antwoorde gaf, ick en wete nyet met allen af ende wel soo luttel als ghy, dan ick hebbe van sommige cnechten verstaen zoe verre het werck voortganck gehadt hadde, soe soude men hier dit in brant gesteken hebben, maer ick soude u huys gevryt oft gefust hebben, overmits ick daerinne woonde ende myn goet daerinne hadde; seyde noch wel op den voorsz. avont van eenighe cnechten (sy die spreekt sittende binnen haeren huys) die voorn op de straet stonden jegens malkanderen pratende, gehoort te hebben dese ofte diergelyke woorden, hoe well hadde die lieutenant van Oisterwyck ende syn volck dat inne geleyt dat sy die rondeelen ingenomen hadden, hadden wy deselve ingehouden wy zouden wel mit leeren die andere cnechten ingegregen hebben met meer andere propoosten, ende meer seyde niet te weten. Ende heeft naer repetitie dit onderteykent aldus:

MARYCKEN VAN SOMPEYKEN
CHRISTIAEN BORREN Wed.

Den 5 May 1577 ten acht uere voornoene, gehoort by ons commissarissen ende adjoint voorsz. die naevolgende getuigen:

Anna, huysfrouwe van Dirck Verbeeck, bode ordinaris 's hoofs van Utrecht, oudt zestigh jaeren, gevraecht by haren eedt volgende onse commissie, seide anders daervan nyet te weten dan dat waerachtich is, dat tusschen den saterdach ende sonnendach als die duytsche cnechten binnen der stadt leggende sekere rumoer des avonts daervan te vooren gemaect hadden in deselve stadt, sy getuige des nachts omtrent twee uren gelegen heeft gehadt voor heur veynster 't welke nochtans toe was, omme te hooren ende te luysteren wadt die cnechten maeckten die omtrent haer getuiges huysinge die

wacht hielden, ende hoorde sy getuige als die clocke twee slouch, dat twee cnechten sittende op de stoupe van haer getuiges deure jegens malcanderen seyden, daer slaet die clocke twee, eer die clocke vier slaet soe hopen wy 't alsoo te maecken dat men over hondert jaeren van Utrecht sal weten te seggen; seydt dat jegens heure deure over voor de huysinge van Jan van Cronenburch mede eenighe cnechten die wacht hielden die sy getuige wel hoorde dat mede veel woorden ende practs metten anderen hadden, maer en hadde die propoosten nyet cunnen verstaen, dan vermoedt wel dat het huisgesin van den voorsz. Cronenburch dieselve wel verstaen heeft, ende meer zeyde niet te weeten. Nescit scribere.

Den vi May 1577 te acht uere voornoene,
gehoort by ons commissarissen ende adjoinct,
buiten Tollesteech poorte dese getuygen:

Willem Guertssoen wonende buten Tollesteech, oudt omtrent vyftich jaeren, gevraecht by synen eedt volgende onse commissie, zeide anders daarvan nyet te weeten dan dat hy getuige gesien heeft gehad geleden eerghisteren acht dagen, des avonts omtrent het sluyten van de poorten, dat die cnechten van den hopman Vinckenburch, leggende buten in Tollesteech met haer vliegende vendel, pyp ende trommel in haer geweer syn comen trecken over sekere brugge gelegen in Tollesteech, tot in zekere steeghe genaemt die Ganzesteegh, dan hoeverre zy terselver steeghe wert inne toogen seyde dat niet te weeten; seyde corts daernae gesien te hebben dat dieselve cnechten wederomme nyt die Ganzesteech quamen, haerluynen begevende met heur geweer eensdeels op de brugge, nyet verre gelegen van de poorte van Tollesteech, ende voorts op der siraten gelegen tusschen dieselve brugge ende die muyre der stadt poorte tot bykans aen deselve muyre toe; seyde dat hy onder de voorsz. cnechten mede zach hopman Lozekot met een vederstaff in de handt, ende oock veel cnechten van denselven Lozekot; seydt dat hy getuige terselver tyt zekere cnechten binnen de stadt heeft zien comen op de bolwercken beneffens Tollesteech poorte leggende ende oock op de voorsz. poorte, welcke cnechten haer eerst verschenen op zekere bolwerck, genaempt Stoutenburch, gelegen aen de westzyde derselver poorte ende zoo voorts, eensdeels treckende die muyre langes tot op de voorsz. poorte, ende sach hy getuige oock dat op een ander bolwerck, genaempt Manenburch, gelegen aen de oostzyde derselver poorte mede cnechten waeren, by haer hebbende een vliegende vendel, ende hoorde hy getuige dat die cnechten buten die poorte leggende seyden, dat hetselve Oisterwyx vendel was; seydt dat hy getuige alsdoen mede hoorde dat die cnechten buten die voorsz. poorte wezende ende staende waeren ter plaetse voorn verhaelt, onder malcanderen veele onnutte woorden spraken ende onder anderen hoorde hy getuige dat eenige van dien zeiden, aenroupende die cnechten die binnen op de muiren stonden tsa, tsa, houdt nu goede wacht, nu is die brugge geleyt. nu sullen wy well aen onse betalinghe comen van de papen ende trippetreders van Utrecht; seydt dat hy zeer onlancx daernae heeft gesien gehad datter eenige burgeren quamen by den cnechten die op de poorte waeren ende voorts op de bolwerken, hoorde hy getuige oock dat eenighe cnechten staende omtrent syns getuiges deure, jegens hem getuige seyden, vaer, merghen willen wy u een papencop leveren maer wy willen het gelt selver houden, ende vernam hy getuige alsdoen datter allencxkens meer burgeren op de voorsz. poorte ende bolwercken quamen, sulcx dat hy cyntelicken daernae die cnechten daer sach aftrecken ende dat die burgeren voorts op de voorsz. vesten ende bolwercken

bleven, hoorde hy getuige alsoen dat die cnechten die buten die voorsz. poorte stonden als voorsz. is, onder malcanderen seyden, ons dunct dat hier verdrach is, wy mogen elcx nae ons logement lopen; seydt dat daer van te voorn die cnechten buten de voorsz. poorten leggende nyet gewoonlicken en waeren geweest met haere vliegende vendels, het waere daechs ofte snachts te comen waecken maer met etlicke rotten; seydt dat op Meyavondt daer aen omtrent op de middach hy getuige gesien ende vernomen heeft gehadt, dat veel van die cnechten leggende in Tollesteech, in heur logement liepen naer huer geweer, overmits hy getuige op de vesten van binnen de stadt meer burgeren in huer geweer vernam dan daer gewoonlicke waeren die wacht te houden, ende zoe hy getuige twee rotte cnechten binnen zynen huysse hadde die hy mede zach in huys gaen, is hy getuige mede in huys gegaen; ende in huys comende vernam hy dat dieselve cnechten haer geweer namen, sach oock hy getuige corts daer-nae als zyn cnechten met hun geweer uyt den huysse gegaen waeren, datter sekere cnecht van achteren in zyn getuiges huysinge innequam, lopende voorts boven op de zolder, uyt oorsaecke van twelcke hy getuige zeyde zyne huysfrouwe bevolen te hebben dat zy boven zoude gaen ende besien oft dieselve daer geen brant en stichtede, ende dit overmits veel cnechten dickmaels van te voorens geseydt ende gedreycht hadden die voorsteden van Utrecht in brant te steken, als seggende, crygen wy hier onse betalinge nyet, wy zullen die voorsteden in brant steken; seydt dat hy getuige uyt die oorzaecke terstondt gegaen is geweest in zyn achterhuys om te zien oft zy daer geen brant gesticht en hadden, ende aldaer comende hoorde hy getuigen ten naesten huysse daer die cnechten haer wacht hielden wat craecken, ende uytziende sach hy getuige dat het oock smoockte, daerdeur hy getuige gewaer worde dat die cnechten brant gesticht hadden, hy getuige mitsdien met zyne huysfrouwe voor op straet lopende, ende hy die spreeckt den burgeren aenroepende dat zy nyet en souden willen schieten, hy wilde met syn hulp water crygen ende de voorsz. brant blusschen; seydt dat die burgeren hem daerop toeriepen, wy zullen u wel beschermen, wildt gy u best doen ende gieten den brandt uyt, seydt dat hy die spreeckt mitsdien zyn huysfrouwe ende kinders gestuert heeft om water uyt die graft te haelen om den voorsz. brant uyt te gieten, diewelcke wedercomende met water, zeyden dat zekere cnechten die doen ter tyt noch waren in zekere huysinge, staende op den houck van de Ganzesteech ende daer den Engel uythinck, ende voor welcke deure syluyden het water schepten, jegens haerlyuden geseyt hadden dat zy daer geen water meer halen souden oft sy souden hemlyuden schieten, waeromme hy getuige zeyde sekere touwen ofte zelen die zelve zyne huysfrouwe ende kinderen bevolen te hebben te halen, ten eynde zyluyden daarmede water putten souden uyt die grafte beneffens de hameye der stadt Utrecht, als oock sulcx geschiede, ende dede hy getuige met zyn hulp zooveel dat denselven brant uytginck; seydt dat hy getuige den brant gevuyt hebbende, stracx uyt dieselve huysinge gecomen is lopende nae syn getuiges deur toe, staende alreanaest die huysinge daer hy getuige den brant uytgedaen hadde, ende int selve doende sach hy getuige dat die hameyde van de stadt poorte open ginck, ende dat die burgeren met een gedrang daeruyt quamen, hy getuige mitsdien stracx in huis lopende zonder op te sien, ende hoorde hy getuige datter alsoen geseyt wierde dat het overal achter stondt ende brande, ende is dieselve voorstadt byna altemael afgebrant; seydt dat hy voorseker niet en soude kunnen seggen als hy getuige gewaer wierde dat de voorsz. cnechten op den Meyavondt soe nae hun geweer liepen als hy voorn verclaert heeft wye eerst geschoten heeft, te weeten die burgeren oft die cnechten, maer weet well dat die burgeren noch nyet geschoten en hadden omtrent Tollesteech poorte, als die

cnechten alsoe nae heur geweer liepen, maer leiden die burgeren balcken ende steen boven op de borstweeringhe omme daer deur geweer met schieten te bieden ende beschermt te mogen staen; seide nyttemin wel gehoort te hebben dat ten tyde als die voorsz. cnechten alsoe naer heur geweer liepen, datter een cnecht leggende onder Lozekot, die mede nae zyn geweer liep, jegens den anderen cnechten riep haest u in u geweer, daer schieten die van der stadt in Snaters legher aen die Weertpoorte, ende meer seide niet te weten. Ende was ondertekent by my

WILLEM GUERT.

Stoffel Adriaenssoen, wonende in Tollesteech gerechte, oudt omtrent veertich jaeren, gevraecht by eede volgende onse commissie, seide anders daarvan niet te weten dan dat hy getuige, als wonende op het Cingel buten Utrecht, recht tegens over een bolwerck der stadt genaempt Maenenburch, gesien heeft nu saterdaechs voor meydach verleden des avonts, omtrent nae syn beduncken een half ure te voorn eer men die stadt poorte plach te sluyten, dat op het voorsz. bolwerck zekere cnechten quamen met haer vliegende vendel, ende hy getuige onder denselven siende eenige cnechten die hy wel kende, seyde denselven aengeroepen te hebben, denselven afvragende wel hoe gaet dit dus toe, die hem getuige daerop weder voor antwoorde gaven, het zal daer noch wel anders toegaen; seydt dat die voorsz. cnechten laeghen onder den hopman Oisterwyck, seide die oorsaecke geweest te hebben waeromme hy tgene voorsz. is den voorsz. cnechten sulcx afvraechde, overmits hy niet gewoonlick en was te zien dat die cnechten heur wacht op deselve bolwercken plagen te houden zonder vorder verclaringe te kunnen doen hoe dieselve cnechten voorts doen hem aenstelden, overmits hy in huis bleef; seyde dat hy getuige op Meyavont daeraen omtrent de middach, leggende over syn deure gesien heeft gehad dat seker huisinge staende in de Ganzesteghe stondt en brande ende dit aleer die Tollesteechpoorte op was, ende die burgeren daeruit vielen, ende meer zeyde niet te weten overmits hy getuige niet en dorste uyt den huise gaen deur het schieten, ende dat die burgeren hem toeriepen dat hy niet uytzien en soude. Nescit scribere.

Melis Michielsoen, gewoont hebbende in de Ganzesteghe in een vulmuelen, oudt tzeestich jaeren ofte daeromtrent, gevraecht by eede volgende onse commissie, seide anders daarvan niet te weten dan dat hy getuige saterdaechs voor Meydach, des avonts tusschen vyff ende zes ueren met een croywagen, daerop hebbende een laecken gecomen is in de poorte van Tollesteech, om tselve te brengen ten huise van een burger genaempt Jan Jacobssoen, wonende in de Jacopynstraet, ende gemoetede hy getuige alsdoen in Tollesteech poorte den hopman Lozekot ter poorte uytgaende; seyt dat als hy getuige tvoorsz. laecken ten huise van denselven Jan Jacobs gebrocht hadde ende met zyn lege croywagen quam over de Neude om zoo voorts weder nae huys te gaen, zach hy getuige dat die cnechten op de Neude wesende ende die wacht houdende, opsprongen als harten zonder te weten die oorzaak van dien, ende hy getuige voorts gaende na de Ganzemarckt toe door Schoutensteeghe, hoorde alsdoen die burgeren zeggen, dat die cnechten die stadt plaetse in hadden, ende oock sekere bolwercken aen Tollesteeghe poorte; seydt dat hy getuige dier oorsaecke wel bemerckende nyet uter stadt te sullen cunnen geraeken, heeft die croywagen gebrocht in een steegjen, genaempt Roosendael, daer hy getuige een kleyn huysken heeft staen, voorts dan deurgaende nae de voorsz. bolwercken om te zien wat dat daarvan ware, ende int zelve doende bevandt een vendel burgeren staen achter het Weystraet, ende datter

sekere knechten quamen van de Bylhouwers toorn, staende omtrent Tollesteech poorte ende daer de poortier van deselve poort op woont, ende verstonde hy getuige dat dieselve cnechten op den voorsz. toorn den poortier gesocht hadden, in meninghe zynde die sleutelen van deselve poortier onder hem te vinden ende hem die af te nemen, maer dat dieselve poortier daer niet en was als eene andere strate met die sleutelen omgegaen zynde naer het stadhuys toe; seidt dat hy getuige gehooft heeft uyt monde van een vrouwspersoon, genaempt Mary Pellen, die in een camer woonde buten Tollesteech staende naest die vulmeulen daer hy getuige inne wrochte, dat zy Mary op Meyavondt lestleden als Tollesteech brande, geweest was in de huysinge daer de voorsz. vulmeulen inne stont, ende dat zy gesien hadde dat zeker cnechten buten die voorsz. poorte leggende gecomen waeren in den heert, eene koole vuers daer uytnemende met een stroywisch, ende dat sy daermede dieselve huysinge in brant gesteken hadden; seyt dat dieselve Mary Pellen rechtevoort innewoont met hem getuige, ende meer seyde nyet te weeten, dan seyde dat Mary Pellen meer van de zake sal weten te seggen overmits hy getuige nyet buten maer binnen Utrecht was. Nescit scribere.

Claes Gerritssoen, wonende buten in Tollesteech, out XLIII jaeren, gevraecht by eede volgende onse commissie, seyde anders hiervan niet te weten dan dat waerachtich is, dat den hopman Lozekot tot zyn getuiges huysinge geforieert is geweest, dat oock nu op Mayavondt lestleden omtrent te twaelf ueren op den middach zekere lantsknecht int blauw gecleet, hebbende een lanck roer sonder denselven te kennen tot zyn getuiges huysinge ingecomen is, nemende met die tange een coole vuers uyt den heert, leggende dieselve op zyn getuiges dorschvloer int stroo, daer voorts opwerpende buscruyt, stichtende alsoo daer den brant niet jegenstaende syn getuiges huysvrouw denselven lantsknecht hondert gulden presenteerde te geven dat hy sulcx nyet en soude willen doen, ende hy getuige tselve oock den voorsz. lantsknecht willende beletten nam dieselve lantsknecht zyn roer ende dructe dat op hem getuige af, dan zoe die steen geen vuer en gaf en is hy getuige by denselven nyet geschoten geweest, maer is zyn getuiges huysinge oversulcx afgebrant; seydt dat al tgene voorsz. is geschiede, die burgeren alsdoen ter stad poorte al uytgevallen waeren geweest ende oock tot zyn getuiges huysinge geweest waeren; seydt dat als die burgeren uytvielen dat den hopman Lozekot met syn schutten alsdoen noch op zyn getuiges voordeele stont, ende op hem getuige begeerde dat hy hem eens soude tappen zoo hy dorst hadde; zeide dat die voorsz. hopman zonderlinghe gheen propoosten jegens hem getuige hielt, anders dan dat hy hem getuige aanspreckende, afvraechde, wel Claes oom, hoe staet u dit werck aen, ende hy getuige daerop seggende, lief hopman, hoe sullen wy doch vaeren, daerop dieselve hopman weder seyde, dus most het wesen souden wy ten eynde comen, ende soe syn cnechten hem hopman terselver tyt haelden, seggende dat die burgeren uytquamen, is hy hopman met syn cnechten achter uytgegaen zonder te drincken; seydt dat als die voorsz. hopman alsoe vertrocken was hy getuige uytziende zach datter in de Ganzesteegh huysen stonden en branden, ende meer seyde nyet te weeten. Ende was ondertekent

CLAES GERRITSE.

Henricken, huysfrouwe van Goort Fransz., wonende buten Tollesteech in de Ganzesteegh, oudt XXXVI ofte XXXVII jaeren, gevraecht by eede volgende onse commissie, seyde anders daarvan niet te weten dan dat waerachtich is, dat sy getuige wel gehooft heeft van de cnechten die tot haer getuige huysinge gelogeert syn geweest, dat zy

lyuden in meininge waren geweest saterdaechs avonts voor Meydach lestleden in de stadt Utrecht te comen, 't ware deur die poorte deur 't verstant dat zy hadden mette cnechten binnen wesende ofte met sekere schouwen, die sy seiden in de stadt graften tot dien eynde te hebben doen brengen, ende binnen comende dat zy 't daer qualicken gemaect souden hebben, sulcx dat daer out noch houdt afgecomen zoude hebben, haddet naer haer luyden zinne mogen gaen; seyt dat manendaechs daeraen een van sekere cnechts tot haer getuiges huysinghe leggende, genaempt Andries, leggende onder den hopman Lozekot, tegen haer getuige seyde, ghy hoer, ick ben u zeven stuyvers schuldich, dan ick en passe u daarvan niet te geven, anders dan dat ik u den hals afsnyden sal, dat oock seker lantsnechts vrouwe op dynsdach daeraen, te weten Meyavondt rechts eer men begonst te schieten tot haer getuiges huysinge inne quam ende binnen der stadt Utrecht gelegen hadde onder den hopman Oisterwyck, cloppende op heur vuysten, seer vlouckende zeide, hadden onse cnechten een half uere langer die holwercken in kunnen houden, zoo soude den rooden haen daerop gegaen hebben, ende terwylen die burgeren na den brant gelopen hadden zouden wy malcanderen inne geholpen ende al vermoert hebben datter was, jae die kinderen in heur moeders lichaem, met meer andere dreychelycke woorden, daerop die andere cnechten weder zeyden, hadde dat voort gegaen wy souden u flux die poorten van buyten aen brandt gesteken ende alsoe malcanderen geholpen hebben; seydt dat hy getuige gesien heeft dat zekere cnecht, die gelogeert hadde geweest buten die voorsz. Tollesteech poorte in Geert Wantten huys, op Meyavondt voorsz. met een bernende stroowisch haer getuiges huysinge aen brant stack ende dreychde haer getuige daerenboven met een bloot rappier te duersteken, andere cnechten roupende dat men haer soude deurschieten; seydt dat dieselve lantsnecht oock des meulenaers huis aen brant wilde steken, maer overmits die burgers uytcommende, riepen heer, heer, is hy gaen loopen, latende de stroowisch vallen; seydt dat zy getuige gesien heeft dat dieselve cnecht noch drie andere huysen behalven haer getuiges huysinge aen brant stack, ende meer seyde nyet te weten. Nescit scribere.

Neeltgen, Daen Hermanssoens huysfrouwe, wonende in de Ganzesteegh op den houck, oudt xxxiii ofte xxxiiii jaren, gevraecht by eede volgende onse commissie, seide anders daarvan niet te weten dan dat zy getuige gesien heeft zaturdaechs avont voor Meydach omtrent tusschen zes ende zeven ueren, dat het vendel van Vinckenburch voor de Tollesteech poorte leggende, met het vliegende vendel is comen trecken op de brugge aldaer, ende hoorde zy getuige dat dieselve cnechten tegens malcanderen seyden die omtrent heur getuiges huysinge stonden, wy sullen met ons vliegende vendel in de stadt trecken, ende zy getuige daerop zeggende goede mannen, die poorte en is nyet open maer is noch toe, ende dat dieselve cnechten daerop seyden, wy hebben die sleutelen in onze mouwe, cloppende alsoo onder heur armen, ende waren die cnechten die de voorsz. woorden spraken van de dubbele soldenaers; seyde dat de voorsz. cnechten noyt van alle den tyt dat zy buyten Tollesteech gelegen hadden met haer vliegende vendelen voor die tyt gewaect ofte op de wacht gecomen hadden; seydt dat op Meyavondt lestleden omtrent den middach den brant in Tollesteech gecomen is geweest, ende datter al huysen stonden en branden eer die burgeren ter poorten uytvielen, ende meer zeyde niet te weten overmits zy getuige op den voorsz. Meyavondt, terwylen dat men uytter stadt schoot ende daarvan buiten in deselve stadt, haer in haer kelder begeben hadde ende haer aldaer onthielt, verveert wesende voor tselve schieten.

Eodem die nanoene buten de voorsz. Tollesteech poorte gehoort dese volgende getuigen :

Anna, Aert Adriaenssoens huysfrouwe, wonende buten Tollesteeghe, oudt XLVI jaeren, gevraecht by haren eedt volgende onse commissie, seide anders daervan nyet te weeten dan dat zy getuige wel gesien heeft zaterdaehs avont voor Meydach voorleden dat die cnechten voor Tollesteech poorte leggende, des avonts als die poorten der stadt Utrecht een weynich tyts toe geweest hadden, met haer vliegende vendel, pyp ende trom voor deselve poorte syn comen trecken, twelck zy getuige noyt van te voren geweten hadde, maer tot wat meninge sy sulcx deden seide dat nyet te weeten; seydt dat die cnechten des anderen daechs, te weten sonnedaechs ende des maenedaechs seer rumoerden, soe voor des hopmans logys als andersints ende wilden te eeten hebben, sulcx dat die buyren vast die cnechten soeveel stilden met d'een of d'ander te geven als zy costen, ende alzoe 't volck voor deselve poorte woonende zeer bevreest was, is dynsdachs smorgens by haer gecomen haer getuiges broeder daer den hopman Lozekot gelogeert was, jegens heur zeggende, zuster weest wel tevreden, ick heb zoe veel gehoort dat myn dunckt dat wy dit volck in den nacht weer quyt moghen worden; seydt dat zy getuige selver gesien heeft op denselven dynsdach omtrent den middach, dat verscheyde cnechten aen verscheyde plaetsen huer getuiges huysinghe ende bergen in brant staken, dan oft den brant terselver tyt buten Tollesteech al opgegaen was eer die burgers uytvielen ofte daernae, seyde dat nyet voor seker te weten, dan wierde haer getuiges huysinghe eerst in brant gesteken als die burgers al uytgevallen waeren, ende sonderlinck seyde meer niet te weten, dan dat yeder kenlick is dat deur denselven brant die voorstadt van Tollesteech genouch al te zamen verbrant is. Nescit scribere.

Gysbertgen, Willem Aertssoens huysfrouwe, wonende in de Ganzesteech bycans by de meulen, oudt omtrent vyftich jaeren, gevraecht by haren eedt volgende onze commissie, seide anders daervan nyet te weeten dan dat op saturday voor Meydach voorleden omtrent den avont om eene bootschap gegaen was binnen der stadt, ende wederomme comende menende uyt te gaen nae huys, bevandt zy dat die poorte gesloten was, zy getuige nyet wetende wat het beduden mochte dat die poorten soe vroeck toegedaen waren, ende zy getuige boven op de wal gaende om yemandt van kennisse die buten mochte wesen aen te roupen dat zy ingesloten was ende dieselve daeromme bidden dat zy wat nae het huys wilde sien, sach zy getuige datter een vendel cnechten van binnen de stadt is comen trecken tot boven op de voorsz. walle; zach zy getuige oock alsdoen datter buten de voorsz. poorte veel cnechten in haer geweer op de brugge stonden, daervan eenighe toogen in de Ganssteeghe; seydt dat zy getuige Meyavont omtrent de middach gesien heeft dat de provost van den hopman Lozekot, gaende op een houten stelt ofte houten been, gins ende weder zach ende liep langs de huysen, terwylen men uyt de stadt schoot zonder te weten wat hy dede ofte seyde jegens die cnechten die daerinne waeren; seide dat zy getuige omtrent dier tyt oock zach den hopman Lozekot, staende in een weychgen achter haer getuiges hofstede onder een deel van zyn cnechten, ende hoorde dat hy riep jegens diezelve cnechten ofte eenige van dien, heer, heer, noch een reys, ende geschiede tselve als zy getuige hoorde dat die burger gereetschap maeckten om uyt te vallen ofte int vallen waren, ende zach zy getuige mits dat de voorsz. hopman de voorverhaelde woorden sprack, datter eenighe cnechten totte huysen quamen aenlopen, ende namentlick twee tot haer

getuiges hofstede met huer blote zweerde in eene handt ende het vier in de andere handt, daarvan een menende tot haer getuiges huys te loopen ende zoe 'tscheen brant te stichten sloech zy haer deur toe, ende int selve doende sach sy getuige dat alsdoen dieselve cnecht het huys staende naest haer getuiges deure aen brant stack, ende stonden alsdoen op andere plaetsen in Tollesteech verscheyden huysen al en branden, zonder meer te weeten, dan dat men voor oogen ziet dat die voorstadt Tollesteech genouchsaem heel deur den brant vernielt is geweest. Nescit scribere.

Tenzelven daeghe zyn wy gegaen buten de Witte-
vrouwen poorte ten huysse van Thonis Thonisoen,
herbergier aldaer, ende hebben terselver plaetse
gehoirt die naevolgende getuigen:

Anthonis Anthonissoen voorsz., out omtrent xxxv jaeren, gevraecht by eede volgende onze commissie, zeide anders hiervan nyet te kunnen zeggen dan dat waerachtich is, dat buten die Wittevrouwenpoorte twee vendelen cnechten vant regiment van den grave van Bossu zekeren tydt lanck tot nu Meyavondt lestleden gelegen hebben gehadt, te weten het vendel, daer eerst hopman van geweest hadde Ginckel ende daerna Pynsen, ende nu die heere van Cruyningen, mitsgaders het vendel van den hopman Lynden, ende dat dieselve cnechten nu op saterdach voor Meydach lestleden als er seker onverstant tusschen den cnechten binnen Utrecht leggende ende den burgeren was, hemlyuden alle den dach ende die nacht stille gehouden hebben gehadt, zonder hemlyuden int geweer te stellen ofte eenige andere wachten te houden dan zyllyuden tot dien daghe toe gehouden hadden dat hy getuige gesien heeft; seydt dat oversulcx oock die scriver van tselve vendel tot zyn getuiges huysinge leggende dien nacht naeck te bedde ginck, seydt nyetemin wel waer te wesen dat des avonts tyts als hy getuige met eenige coopluyden over tafel sadt, tot zyns getuiges huysinge over tafel ingecomen is geweest die veltweyffel van den hopman Lynden, seggende dat hem uter stadt over die mueren by eenighe cnechten toegeroupen was, dat die cnechten binnen de stadt leggende sekere bolwercken aen Tollesteech poorte ingenomen hadden, daerby seggende, lieve heere Godt, wat sal doch daer uyt comen; seydt dat hy getuige sanderen daechs, te weeten sondaechs snuchtens, hoorende ende verstaende dat die van Utrecht die vendelen cnechten die binnen der stadt gelegen hadden ter stadt uytgeleyt hadden, met syn koyen dreef nae Muyden ende quam eerst smaenendaechs omtrent die middach weder thuis, zulcx dat hy nyet en weet hoe die cnechten hem voorts voor de poorten aengesteld hebben; seydt waer te wesen dat op Meyavondt omtrent den middach als uter stadt Utrecht geschoten werde ende Tollesteech stont ende brande, ende datter met een veltstuckgen uter stadt geschoten werde over het velt deur de bogaerden nae sekere huysinge genaempt die Bykorf, hy getuige gesien heeft datter sekere lantscnecht stont met noch twee andere lantscnechten in Jan van Suylens huysinghe, daarvan d'eenen zeyde al vloekende, wilter soo gelden zoe willen wye hier maecken als het in Tollesteeghe is, oft diergelycke woorden, blaesende mitsdien zyne lonte ende die maniere maeckende oft hy tselve huys in brant hadde willen steecken, twelcke hy getuige ziende, seyde denselven gebeden te hebben dat hy sulcx doch nyet en soude doen zoe sy daerby geen proffyt en conden hebben, daerby vougende, wy mogen noch maecken dat ghyluyden u betalinghe crycht, soe ghyluyden u altyt stille gehouden hebt, ende spraken mitsdien die andere twee cnechten mede ten besten dat hy sulcx nyet en soude doen, waerdeur die voorsz. lantscnecht achterwegen gelaten heeft tvoorsz. huys

in brant te stecken, sulcx datter van brantshalven ghene schade met allen buten de Wittevrouwen poorte geschiet is, ende meer en zeyde nyet te weten. Ende was onderteykent

ANTHONIS ANTHONISSZ.

Weyntgen, Goort Janssen die meulenaers huysfrouwe, wonende buten de Wittevrouwen poorte van Utrecht, oudt nu in de vyftich jaeren, gevraecht by haren eedt volgende onse commissie, seyde anders daervan nyet te weeten dan dat zy getuige gesien heeft op Meyavondt als die cnechten van buten de Wittevrouwen verlieden, datter twee ofte drye cnechten zonder dat zy getuige die kenden, stonden en futselden onder die meulenwerf omtrent haer getuiges huysinghe, uyt oorsaecke van twelcke zy getuige seyde geseyt te hebben jegens haer meysken, dat zy sien souden wadt die cnechten deden, ende zoe tselve meysken haer voor antwoorde gaf dat zy dat nyet en wiste, anders dan dat zy wel zach datse by den anderen stonden, is zy getuige derwaerts gegaen; ende derwaerts gaende sach sy getuige dat dieselve cnechten stonden en trocken ende fommelden aen wat strois, ende als syluyden haer getuige ziende werden streecken van daer, ende sy getuige voorts gaende ter plaetse daer dieselve cnechten gestaen hadden, vandt datter wat stroys op den anderen lach ende tselve aentastede, bevandt datter seker buscruyt viel of gevallen was op seker steen die onder voorsz. stroo lach, dan en hadde tselve buscruyt nyet veel te beduden; seydet nyetemin nyet gesien te hebben dat dieselve cnechten eenich vuyr ofte lonten by haer hadden, seydet dat oock dienvolgende buten de voorsz. Wittevrouwen poorte geene huysinghe gebrant ofte oock ontsteken syn geweest, ende meer seyde nyet te weeten. Nescit scribere.

Henrick Franssoen, warmoesman van syn hantteeringhe, wonende buten de Wittevrouwen poort, oudt xxxviii of xxxix jaeren, gevraecht by eede volgende onse commissie, seydet dat buten de Wittevrouwe poorte sekere twee vendelen cnechten gelegen hebben van den regemente van den grave van Bossu, te weten het vendel van den heere van Cruyningen ende van den hopman Lynden, seydet dat dieselve cnechten haer buten de voorsz. poorte ordelicke gedragen hebben gehadt ende dat se oock op den zaterdach nu voor Meydach lestleden, als tusschen die cnechten in der stadt leggende ende de burgeren van dien zeker ongemak gebeurde, henluyden stille gehouden hebben gehadt zonder dat syluyden haer doen ter tyt in heur geweer gaven ofte andere wacht hielden dan sy plagen te doen dat hy getuige gesien heeft; seydet dat hy getuige oock op Meyavondt daernaes als ute stadt geschoten werde ende die cnechten voorts van deselve stadt liepen nyet gesien ofte gehoord en heeft dat die cnechten buten de voorsz. Wittevrouwen poorte leggende, brant aldaer gesticht souden hebben gehadt ofte oock gedreycht te willen stichten, seydet dat buten dieselve poorte oock dienvolgende geene huysen gebrant ofte oock ontsteken syn geweest, ende meer seyde niet te weeten. Nescit scribere.

Den vii dach May 1577, gehoort by ons commissarissen ende adjunct voorsz., in de Weert ten huise van Cornelis Janssoen Cluetinck, de volgende getuigen:

Reyer Willemssoen, alias reyer turf, burger tUtrecht, oudt xlv oft xlvi jaeren, gevraecht by eede volgende onse commissie, seide anders hiervan niet te weten dan dat hy getuige saterdach savonts voor Meydach, als by de cnechten binnen Utrecht leg-

gende die stadplaetse ende oock sekere bolwercken van Tollesteech poorte ingenomen wierde, stondt hy getuige ende mat een last weyts, ende hy getuige tselve horende seyde gegaen te wesen nae de Weert toe omme hem aldaer te geven by 't geschut, ende gecomen synde alsoe op de Weertpoorte ende op de wallen aldaer, seyde gesien te hebben dat die cnechten in de Weert leggende onder den hopman Snater, huer wacht veel stercker opvoerden ende oock heur schiltwachten verdubbelden meer dan sy op anderen tyden daer van te vooren gedaen hadden; seydt dat sonnendaechs snuchtens daer-aen omtrent die clocke vier ueren, hy getuige vernomen heeft gehadt aen de Weertpoorte hopman Snater, met syn lieutenant ende riep die voorsz. Snater den burgeren aen die aldaer op die muyre die wacht hielden, ghy burger hoe ist binnen, isser eenighe mangel, daerop hy getuige seyde denselven voor antwoordt gegeven te hebben datter mangel was ende dat die cnechten ter poorte uyttoegen, Snater daer wederom op vragende, wiens cnechten, ende hy getuige daer weder op seggende, die cnechten van Tambergen, ende een ander burger niet verre van daer staende riep jae, alle die cnechten, daerop die voorsz. Snater hem seer verwonderde, antwoorde al vloekkende gaet uyt, gaet uyt, wy sullen daer wel weder innegaen, mitsdien nae syn huys nemende syn slachtsweert op syn hals, soe stracx gaende voorts nae Ste. Catryne poorte toe daer die cnechten uyttoegen. Seyde gebeurt te wesen Meyavont lestleden omtrent die clocke elf ueren voor de middach, dat die burgermrs. der stad Utrecht gaende visiteren die poorten ende die wachten, ende oock oversulcx comende aen de Weertpoorte was aldaer een inwoonder van de Weert genaempt Jan Robbertssoen, versouckende aen den burgermrs. oft sy wel hem souden willen gunnen dat het waterhecke van de voorsz. Weertpoorte wat open gedaen soude mogen worden, hy wilde gerne wat goets daerdeur brengen, ende dat die burgermrs. hem daerop voor antwoorde gaven, zoe verre hy dat getroost was ende hem geraden docht zyn goet daerdeur te brengen, sy wilden hem dat wel gunnen; seydt dat dienvolgende voorsz. waterheck opgedaen is geweest, ende is de voorsz. Jan Robbertssoen by hem nemende vier ofte vyff zackedragers duer tvoorsz. heck uytgevaeren ende mette selve in zyn huys gegaen, ende sach hy getuige alsdoen dat die voorsz. Jan Robberts. mette voorsz. zackedragers ende andere hulp seker goet als van bedde ende ander gereetschap uyt syn huis in eene schuyte brochte die voor syn deure lach, ende naerdien die schuyte van de walle gestecken was ende die voorsz. sackedragers doende waeren omme weder mette schuyten deur tvoorsz. hecke in de stad te varen, zach hy getuige dat daer twee ofte drie cnechten aen de voorsz. schuyte quamen lopen met heur bloote zweerden in de handt ende oock eenen met een vederstaff, in meninghe soe 't scheen de voorsz. schuyte aldaer te houden ende niet in der stad te willen laten varen, maer alsoe dieselve schuyte al van lant was en hebben dieselve cnechten niet kunnen bereycken, nemende oversulcx steen daermede werpende nae de personen die in de voorsz. schuyt waeren, werpende oock twee ofte drie van dien op haer borste, zulcx dat die voorsz. sackedragers gedrongen wierden uyt die schuite tot int water te springen, sach ende hoorde hy getuige oock mitsdien datter een roer los geschoten wierde in de wacht van de cnechten die buten omtrent die voorsz. poorte de wacht hielden, allet welke ziende ende hoorende die burgeren die binnen op de poorte ende muynen die wacht hielden, hebben wederomme tot nae de voorsz. cnechten geschoten in dese manieren, te weten, eerst met twee, drye ofte vier haecken die op de voorsz. poorte lagen, niet in de voorsz. cnechten maer daerover, ende dit overmits datter veel vrouwen, kinderen ende oock burgeren van de Weert daeromtrent stonden ende syluyden dieselve nyet en begeerden te beschadighen. Seydt dat alsdoen elcke een van de voorsz.

personen haer van de straten begaven in huys, ende dit te meer soe die burgeren op de mueren wesende, heurluyden toeriepen, dat zy hemluyden van de straten souden begeven; seydt dat hy getuige met eenige andere burgeren alsdoen gewaer wierde dat die cnechten haer wilden begeven op de solderen van de huysen omtrent de voorspoorte staende, in meninghe synde daarvan in de burgeren te schieten die op de mueren de wacht hielden ende dieselve daarvan te jaeghen, ende hoorde hy getuige dat die burgeren van de voorsz. Weert die voorsz. cnechten tselve afbaden, seggende, doet ghyluyden dat, soe syn wy al tsamen verloren luyden; seydt dat hy mitsdien gesien heeft dat alse die cnechten huer begaven op beyde de seyden van sekere steenen brugge in de Weert gelegen, hemluyden aldaer stellende in der oorden, daerdeur die burgeren na deselve geschoten hebben gehadt, deurwelcke schieten zyluyden oeck van daer vertrocken, ende voorts overmits het schieten van de burgeren met groot geschudt als anders hebben de Weert moeten verlaten; seydt overmits voorsz. rumoer geen reuck gesluten te hebben, oft de voorsz. cnechten in de Weert, int gene voorsz. is doende, meer na de burgeren die op de muyre stonden schooten dan nyet, maer seyde als 't voorsz. rumoer gecesseert was, bevonden ende gesien te hebben dat buten aen het spygat daer hy getuige stondt, verscheyde scheuten stonden die van buten gedaen waren, als hy getuige zeide dat men noch tegenwoordelicken sien mach, ende meer seyde niet te weten. Nescit scribere.

Jannichgen van Utrecht, huysfrouwe van Thonis Hermansz., scipper, wonende in de Weert buten Utrecht, oudt LIII ofte LIIII jaeren, gevraecht by eede volgende onse commissie, seyde anders daarvan nyet te weten dan dat waerachtich is, dat sonnedaechs snuchtens die cnechten uter stadt Utrecht gejaecht ende doen vertrocken waeren op denselven dach, tot haer getuiges huysse is comen logeren die vendrager van den hopman Tambergen die binnen der stadt gelegen hadde, doende uyt haer getuiges huysinge vertrecken sekere cnechten van den hopman Snater, die sekeren langen tyt daer van te voorn aldaer geforieert hadden geweest; ende oversulcx seyde sy getuige behoort te hebben smaenendaechs daeraen als die vendrager over tafel sadt, ende eenighe cnechten van de adelborst by hem hadde, dat dieselve vendrager ende syn ander geselschap die van Utrecht seer dreygende waeren ende hemluyden onder den anderen beroemden hoe sy die noch souden tracteren, seggende onder andere dreygementen, dat zoe wye sy van Utrecht souden kunnen comen dat sy dieselve heel souden uyttrecken, ende alsdan noch oock deurstoten, het ware op wat stromen, wegen ofte plaetsen dat sy die souden kunnen crygen, de voorsz. vendrager seggende jegens die adelborst dat sy noch wel ontsset souden worden, zoe hy seide dat die heer van Hierges met veel ruyter ende cnechten afquam, daermede hy die van Utrecht wel verleren soude; seydt dat zy uyt deser oorsaeke gegaen is geweest aen Ste. Cattryne poorte, gevende den burgeren te kennen de voorsz. woorden, seydt dat sy oock noch gehoort heeft van denselven vendrager ende adelborst, dat syluyden haer seer beclacchden dat zy die bolwercken ende sterckten aen Tollesteech poort nyet ingehouden hadden, daerdeur sy souden Tollesteech open gedaen ende die cnechten die daer buten waeren innegelaten hebben ende alsoe meester van de stadt geworden, ende dat zyluyden oick daer byvouchden, hadden wy dat te weech kunnen brengen, soe hadden alle die burgeren lyfloos ende goedeloos geweest; seydt dat de voorsz. vendrager haer getuige oock verchde ende genoeg bedwongen worde dat sy met practycke cruyt uter stadt zoude halen ende hem brengen, twelck sy seyde geweygert te hebben te doen, ende dat zy oock tselve aen sinte Catharyne poorte gewaerschouwt heeft gehadt, ten eynde dat zy

toesien soude datter geen cruyt uytgebracht en soude worden; seydt dat sy getuige tot meermalen van de cnechten, leggende onder Snater, gehoort heeft gehadt ende dit aleeer tvoors. ongemack tusschen die cnechten ende burgeren van Utrecht gebeurde, dat zy haer beroemden hare betalinge van de burgeren van Utrecht te willen hebben ende oock daervan nyet te willen wycken voor ende aleeer zy die souden hebben, met groote afgryselijke dreygementen; seydt dat sy getuige gehoort ende gesien heeft gehadt sonnendaechs te voorn eer die cnechten uter stadt gejaecht wierden, dat savonts als die stadtpoorte toe was, datter seker gevechte viel in de Weert an de stenenbrugge tusschen die cnechten ende eenige inwoonderen van de voorsz. Weert, ende stontd zy getuige als tselve geschiede, aen de zyde van den hopman Snater, die tselve vechtsel mede sach, ende hoorde sy getuige dat die voorsz. Snater int selve doende syn voorsz. cnechten die moet insprack, seggende, sult ghy uluyden van de boeren laten slaen, waertoe heb ick u cruyt ende loot gedeylt dan opdat ghy daermede opslaen soudt, slaet daer vry op wy sullen se wel anders vexeren ende op heur kullen gorden dat wy onse betalinge hier tUtrecht sullen crygen, met meer diergelycke dreychelyke woorden; seydt oock waerachtich te wesen dat nu op Meydach, als die cnechten uyt de Weert vertogen waeren, sy getuige gegaen is geweest in haer getuiges varkensshot, alwaer commende zy vernomen heeft gehadt dat het rooote, ende daerinne commende bevandt datter seker brandende lont lach in seker stroo twelcke al begonst te branden zonder te weten by wye die lonte aldaer geleyt was geweest, seydt dat tselve mede gesien heeft gehadt Thonis Pauwelsz. mitsgaders syne huysvrouw, dat zy den roock achter in haer getuiges varkensshot saghen; seydt wel waer te wesen, dat zy met meer andere verscheyden personen wel gehoort heeft dat die cnechten dreychden die Weert te willen branden eer zy daer uytogen, maer sy getuige met meer andere personen biddende den vendrager van Tambergen, dat hy sulcx toch nyet toelaten en soude maer tselve den cnechten verbieden, heeft dieselve vendrager den cnechten omtrent hem staende zulcx verboden ende oversulcx en is daer geen brant geschiedt anders dan voorn ende meer seyde nyet te weten. Nescit scribere.

Gysbert Ysbrandtssoen, poortier van de Weertpoorte van Utrecht, oudt xxxviii jaeren, gevraecht by eede volgende onse commissie, seyde anders daervan niet te weten dan dat hy getuige wel gesien heeft op den saterdach omtrent den avondt als het ongemack tusschen den cnechten ende burgeren geviel, dat die cnechten in de Weert leggende heurluyder wacht veel stercker dien avondt besetteden ende oock vrouger dan zy van te voren gedaen hadden, ende gebeurde dit al alleer men an de voorsz. Weertpoorte hoorde ofte wiste datter in de stadt eenich ongemack was, sulcx dat hy getuige ende die andere burgeren die wacht in de voorsz. poorte hebbende, verwondert waeren ende jegens malcanderen seyden wadt mach daer te doen wesen dat die cnechten huer wacht soe sterck ende vroech besetten; seyde op Meyavondt omtrent voor de middach, het waterhecke van de Weertpoorte opengedaen hebbende ende in syne schuyte aen tselve hecke leggende binnen onder die brugge an den boom om daerop te wachten ende denselven weder te sluyten, alsser sekere schuyten ende schouwen die buyten het hecke laghen binnen gecomen souden syn, gesien te hebben datter sekere cnechten buten de poorte leggende, tot twee ofte drie toe daer aen 't water quamen lopen, eenige met heur blote sweert in de handt ende oock een met een zwynstaff, ende sach hy getuige dat denghene die den swynstaff hadden mette selve swynstaff aen wilde houden sekere schuyte daer eenen Jan Robbertsz., burger in de Weert, eenich goet in hadde, twelcke hy binnen der stadt wilde brengen, dan zoe hy dat

nyet en coste doen overmits die schuyte by dengeenen die daerinne waren van landt gestoten wierde, zach ende vernam hy getuige dat met steenen na de personen in de schuyte wesende, geworpen wierden by de voorsz. cnechten, daerdeur seckere sackedragers tot twee ofte drye toe in getale in de schuyt wesende, buten boort int water sprongen, ende hoorde hy getuige oock mitsdien alsdoen eene scheute in de Weert nyet verre van daer tgene voorsz. is geschiede afgaen, dan oft die voorsz. scheute gedaen werde nae tvoorsz. waterhecke daer hy getuige onder lach dan na de voorsz. schuyte, seyde dat nyet te weten; seydt dat hy getuige strax daernaes als die voorsz. scheute gedaen was, hoorde datter sekere haecken die op de voorsz. poorte lagen afgeschoten wierden, ende vernam hy getuige alsdoen dat deur 'tschieten dat uter stadt by de burgeren gedaen werde met bussen ende ander geschut, die cnechten uyt de Weert liepen, ende meer seyde niet te weeten. Ende was onderteyckent

GYSBERT YSBRANTZ.

Claes Gerritssz., alias backerbrugger, zackedrager ende burger tUtrecht, oudt xxxv oft xxxvi jaeren, gevraecht by eede volgende onse commissie, seyde anders daarvan nyet te weten dan dat warachtich is, dat hy getuige op Meyavondt lestleden omtrent elf ueren voor de middach by eenen Jan Robbertssz., wonende in de Weert, versocht is geweest dat hy met noch drye ofte vier sackendraegers eenich goet, toebehoorende den voorsz. Jan Robbertssoen, uyt den voorsz. Jan Robbertssoen huizinge welke niet verre van de Weertpoorte stondt, met een schuyte in de stadt soude willen brengen, twelcke hy getuige nyet geerne gedaen en hadde, overmits hy bevreesst was dat die cnechten in de Weert leggende zulcx nyet souden willen gehengen, ende dat daerduer eenich ongemack soude comen, maer heeft nochtans eyntelicken ter begeerte van den voorsz. Jan Robbertsz. sulcx gedaen, by hem nemende tot syn hulp Adriaen Vliers, Herman Adriaensz., Hubert Aertz. ende Goort Willemsz., alle sackedragers, ende hy getuige uter stadt duer het waterheck an de werf voor die huysinge van den voorsz. Jan Robbertssz. gecomen ende in huys gegaen synde, heeft die huysfrouwe van den voorsz. Jan Robbertsz. hem op de camere gestuert daer seckere bedden in den anderen gecnoopt waren, hem bevelende dat hy die in de schuyte soude brengen, seydt dat hy getuige mitsdien een van de bedden op syn hals genomen heeft, daermede ten huysse wert uytgaende ende brengende tselve in de voorsz. schuyte, hoorde ende zach hy getuige dat zekere cnechten in de Weert leggende, ende die stonden voor ende omtrent die deure van den voorsz. Jan Robbertsz. ende daeromme begonsten te murmureren ende rumoer onder malcanderen te maecken, uyt oorsaecke van twelcke hy getuige zeyde geseyt te hebben jegens die huysfrouwe van den voorsz. Jan Robbertssz. mitsgaders haer moeder, dat hy nyet en begeerde meer goets uyt den huysse te halen, maer soeverre syluyden yet meer daeruyt wilden hebben, dat zy dat daeruyt souden halen ende in de voorsz. schuyte brengen ende werpen, hy die spreect soude op de werf by de schuyte blyven staen ende daernaes tselve in de stadt wel helpen brengen; seydt dat hy getuige alsdoen gesien heeft dat de voorsz. huysfrouwe met haer moeder seker goet in de schuyt gebrocht hebben gehadt van bedden ende anders, dat oick veel meer andere buyrluyden by hem quamen, vragende oft sy mede wel wadt in de voorsz. schuyte mochte brengen, ende off hy die spreect mede tselve alsdan in de stadt soude willen helpen voeren, daerop hy getuige seyde geantwoort te hebben dat het hem wel beliefde ende dat ze in deselve schuyte zoe veel souden werpen als die laden mochte, ende zulcx seyde hy getuige gesien te hebben dat oock van de buyren het een ofte 't ander in de schuyte brochten, ende oock meer anderen te weeten die huysfrouwe

van Jacob Vianen twee vaten olye, ende die voorsz. schuyte alsoe geladen synde ende hy getuige mette andere voorseyde sackendragers ende noch eenige andere personen in de voorsz. schuyte wesende willende van lant steken, ende alsoe om alsoe in de stadt te varen, quamen tot haerlyden aenlopen eenige cnechten met heur bloot geweer in de handt nae hemlyden slaende, nyet willende hebben dat zy met die schuyte af souden vaeren, ende hy getuige met syn geselschap die voorsz. schuite evenwel afstekende, wierpen die cnechten met steenen nae hemlyden, sulcx dat hy getuige oock een steen achter op zyn heupen creech, als oock die andere personen in de schuite wesende tot meermalen met steenen geraeckt wierden; seyde hy getuige met die andere den cryschlyden geroupen te hebben dat sy niet werpen en souden, sy souden die schuyte aenleggen, ende want die burgeren op het bolwerck ende die wallen neffens de voorsz. poorte staende ende leggende, die wacht houdende, riepen jegens hemlyden, dat sy met de voorsz. schuite ende goet in de stadt souden comen, zyn eenige van die, in de voorsz. schuite wesende, genootdruct geweest deur het werpen van de voorsz. cnechten int water te springen ende hemlyden te salveeren, hy die spreekt, ende noch een scipper uytte Weert, genaempt Lenart, in de schuit blyvende, vuerende dieselve nae de stadt toe; ende hoorde hy getuige mitsdien datter met haecken ende anders uter stadt geschoten wierde, daerdeur die voorsz. cnechten die schuite hebben moeten verlaten, sulcx dat hy getuige dieselve binnen den boom gegrepen heeft gehadt, ende binnen gecomen synde heeft hem van stonden aen uter schuite begeven tot op de mueren, ende sach hy getuige alsdoen dat overmits het schieten van de burgeren die cnechten hemlyden van de straten begaven ende in de huysen liepen, seyde niet te cunnen seggen offer by de cnechten in die Weert geschoten is dan niet, overmits die verbaestheyt ende vrese daer hy inne was als hy in de schuite stondt, ende meer seyde niet te weeten. Ende was ondertekent

CLAES GERRITZ.

Jan Willemssoen, zackedrager ende burgerszeon tUtrecht, oudt xix jaeren, gevraecht by eede volgende onse commissie, seyde anders hiervan niet te weeten dan dat hy getuige op Meyavondt voorlèden omtrent elf ueren, als die waeckclocke luyde, geweest is in der stadt aen de Weertpoorte, ende alsoe ten versoecke van eenen Jan Robbertssoen eenige zackedragers deur het waterheck van deselve poorte met eene schuyte gevaren waren om eenich goet den voorsz. Jan Willemssoen toebehoorende, te halen ende in der stadt te brengen, heeft die voorsz. Jan Robbertsz. hem getuige gebeden dat hy met een klein schuitgen mede deur tvoorsz. waterheck soude willen varen ende vermanen ende seggen dengenen die syn Jan Robbertsoons goet uyt den huis in de schuit brochten, dat zy niet vergeten souden een mud wyts twelch achter die deure stont mede met hemlyden te nemen, uyt oorsaecke van welke hy getuige zeyde met een schuitgen uter stadt gevaeren te zyn; ende aen 't lant gecomen ende daerop gegaen synde riep een van de voorsz. zackedragers aen genaempt Claes die in de schuit stont, of syluyden oock mede die weyt in die schuit hadden, seggende dat Jan Robbertsz. begeerde dat sy die niet vergeten en souden, riep dieselve Claes hem getuige weder toe dat het die cnechten niet gehengen en wilden, sach hy getuige mitsdien datter eenige cnechten van de houten brugge afquamen loopen met haer bloot geweer in de handt nae de voorsz. schuite, dat oock andere cnechten namen steenen, werpende daarmede na de zackedragers ende de luyden die in de schuite waren, int welke doende hy getuige sach dat zyn getuiges broeder, genaemt Goort Willemsz., met een steen op syn borste geworpen werde dat hy ute voorsz. schuite viel int water,

twelck hy getuige siende seyde hem begeben te hebben naer sekere watertrappe, staende nyet verre van de hameyde, der voorsz. poorte, loopende voorts van deselve trappe tot int water, bevreest wesende van de voorsz. cnechten geslagen ofte geworpen te worden, hy getuige voorts beneffens die brugge van de stadtpoorte deur 't water langes gaende, werde by de cnechten die de wacht buten in de Weert hielden, omtrent nyet verre van de voorsz. brugge twee scheuten naer hem getuige gedaen, daervan d'eene quam recht voor hem int water daer hy stondt ende d'ander over syn hooft, ende hoorde hy getuige oock alsdoen datter uter stadt meer geschoten werde, maer seyde niet voor seker te kunnen seggen oft uter stadt al van te voren geschoten was eer die voorsz. twee scheuten nae hem getuige gedaen wierden dan niet, overmits die verbaestheyte ende vrese die hy getuige hadde, zonder meer te weten. Nescit scribere.

Tenselven daghe nanoen in de Tollesteech poorte behoort dese getuigen:

Gerrit Jansoen van Diepsteech, poortier in Tollesteech poort, gevraecht by eede volgende onse commissie, seyde anders daervan niet te weten dan dat waerachtich is, dat hy getuige op saterdach avondt voor Meyavondt wesende op de Bylhouters toorn, staende neffens Tollesteech poorte, ende by hem hebbende die sleutelen der voorsz. poorte, datter sekere duytsche cnechten binnen der stadt leggende die rondelen ende sterckten neffens die voorsz. poorte leggende, ingenomen hebben gehadt met blyden moede, hetwelck hy getuige seyde geschiet te weesen een half vierendeel uers nae het luyden der poortclocke, 't welcke hy getuige siende seyde by hemselven raet geslagen te hebben ende alle neersticheyt gedaen hoe hy mette sleutelen van de voorsz. poorte wech soude geraecken, ende goetgevonden hebbende met die sleutelen hem van daer te vertrecken, heeft hem van de voorsz. Bylhouters toorn begeben, met hem nemende die voorsz. sleutelen, gaende die wallen langes ende andere diversche straten om, tot dat hy gecomen is in den stadthuuse by den burgermren. der stadt Utrecht, denwelcken hy seyde die sleutelen gepresenteert te hebben, die oock bevolen dat men die sleutelen aldaer op soude sluyten als oock geschiet is geweest; seyt dat hy getuige alsdoen wederomme na huys gegaen is, ende thuys comende seyde hem zyns getuiges huysfrouwe dat die soldaten van haer die sleutelen geeischt hadden ende dat sy denselven soldaten voor antwoorde gegeven hadde, dat hy die spreek mette selve sleutelen wel een half uere wech was geweest, ende seyde voorts syn voorsz. huysfrouwe, hoewel dat sy sulcx jegens die voorsz. soldaten verclaert hadde, dat hy scerp een half vierendeel uers wech hadde geweest als dieselve soldaten die sleutelen van haer eyschten; seyd dat syn voorsz. huysfrouwe noch tegens hem seyde dat die voorsz. soldaten, als syluyden van haer verstaen hadden dat hy getuige mette sleutelen van de poorte wech was, haer gevraecht hebbende nae de sleutelen van de toorn, menende die Bylhouters toorn, daer hy getuige met syn huysfrouwe op wonen, ende dat sy daerop denselven soldaten voor antwoorde mede gegeven hadde dat sy dieselve sleutelen oock nyet en hadde, maer dat hy die spreek die oock met hem genomen hadde; seyd dat als hy getuige thuys quam als voorn geseyt is, dat hy alsdoen sach daeromtrent vyff ofte ses duytsche soldaten, stonden aen den Bylhouters toorn daer men boven der trappen innegaet, maer alsoe hy getuige alsdoen by hem hadde vyff ofte ses burgeren die mede in wapenen waeren, trocken die voorsz. soldaeten nederwerts van de voorsz. trappen ende voorts wechgaende; seyde dat hy getuige op den voorsz. toorn gecomen synde, int midden van denselven uytgesien te hebben nae Tollesteech, ende zach hy getuige

alsdoen veel cnechten aldaer vergadert in heure wapenen ende nae syn beduncken by raminge wel twee vendelen meer dan daer gewoonlick waren te waken, welcke cnechten hy seyde dat alsoe stonden voor de hameyde van dezelve poorte ende daeromtrent; seydt dat hy getuige dinsdages daeraen, namentlicken op Meyavondt, wesende op den voors. Bylhouwers toorn, gesien heeft gehadt dat buten die poorte in Tollesteech den brant opginck wel in vyff ofte ses huysen, ende dit aleer die burgeren uter stadt vielen, soe hy getuige als den voorsz. brant eerst opghinck als vooren geseyt is, noch was op den Bylhouwers toorn voorsz., ende daerna eerst afquam ende die poort hielp open doen, ten einde die burgeren daeruit souden trecken, ende meer seyde niet te weten.

Tenselven daghe ten huise van my Gerrit van Ratinghen, een van de commissarissen, gehoort de navolgende getuigen:

Jan Willemsz., pander van den comptoire van de domeinen slands van Utrecht, oudt XLVII jaeren, gevraecht by eede volgende onze commissie, seyde anders daarvan niet te weten dan dat tot zyn getuiges huysinghe mede gelegen heeft sekeren tyt lanck een lantsnecht van het vendel van den hopman Swart, ende seide oversulcx gebeurt te syn dat als die burgeren saterdaechs snachts die cnechten binnen Utrecht leggende heur geweer afgenomen was, ende sanderen daechs daeraen, wesende sonnendach uter stadt doen vertrecken, was syn getuiges soldaet mede by de burgeren in St. Jacobs kercke denselven nacht gebrocht geweest; ende hy getuige horende ende vernemende dat dieselve cnechten uter stadt souden trecken, seide hem getuige gevonden te hebben sonnendaechs snuchtens in de voorsz. sint Jacobs kercke by syn voorsz. soldaet, ten einde hy denselven met hem soude nemen ende voorts uter stadt te brengen, ende oversulcx seide hy getuige synen soldaet eerst tot synen huise gebracht te hebben ende metten selven sittende ende wat ontbytende, quam daerinne een ander lantsnecht genaempt Graeff, wesende een rotsgesel van syn getuiges soldaet, denwelcken hy getuige mede seide dat hy wat inbyten soude; ende alzoe sittende te samen ontbytende, seide hy getuige den voorsz. Graeff aengesprocken te hebben, seggende, wel Graeff, wadt haddet ghyluyden gisteren avondt in den sinne, dat ghyluyden die wachten zoe sterck uytzettekeden, ghyluyden most daer al wadt mede voor hebben, daerop die voorsz. Graeff antwoordende, seide, heer weert, wadt souden wy in den zinne hebben, dat will ick u wel seggen, wy hadden gepast alle die derthien vendelen in der stadt te brengen, ende zoe hadde ick gepast te zitten daer ghy nu sidt ende met u te eeten, dacrop hy getuige seide denselven voor antwoordt gegeven te hebben, het is nu anders gevallen Graeff, God danck, waert dat ghy daer zadt, soe soude ghy het my reycken ende ick soude alsdan na u genade hebben moeten leven, ende meer seyde niet te weten, anders dan dat ditselve mede hoorde syn getuiges huysfrouwe ende noch twee andere coopluyden van den Bosch met hop omgaende, den eenen genaempt Lambert ende de andere Adriaen. Ende was ondertekent

JAN WILLEMSZ., Lantmeter.

Den VIII May 1577, ten zeven ueren voornoene, gehoort by ons commissarissen ende adjoinct de volgende getuigen:

Jan Gerritsz., smit, eertyts wonende in Jutphaes ende naderhant gewoont hebbende in

Tollesteech, oudt xxxvii ofte xxxviii jaeren, gevraecht by eede volgende onse commissie, seide anders daervan niet te weten dan dat gebeurt is een saterdach savonts, als de cnechten binnen Utrecht leggende die rondeelen benefens Tollesteech poorte leggende ingenomen hadden, dat tot zyns getuiges huysinge ingecomen zyn die vendrager ende vuerder van den hopman Vinckenburch, die buten in Tollesteech met heur vendel laghen, by heurluyden hebbende noch een ander cnecht, dien hy zeyde niet gekent te hebben; seydt dat dieselve vendrager met syn geselschap (naerdien hy die spreeckt by die van syn huis ingeroupen was, als wesende int achterhuys, dat hy voor soude comen,) hem getuige gevraecht hebben gehadt oft hy geen ysere hemels ofte ysere hantbomen en hadde, daerop hy getuige seide geseit te hebben dat hy daer geen en hadde; ende die voorsz. vendrager ziende in synen huysse staen sekere groot gebroken ysere in maniere van een spille, als men in de Lyntbanen besicht, heeft tselve genomen, reyckende tselve den anderen cnechten die syluyden by hem hadden; seydt dat als doen die voorsz. vendrager hem getuige alsooch vraechde oft hy geen hameren meer en hadde, zoe hy seide den voorhamer die op het aenbeelt lach genomen te hebben, ende hy getuige geseit hadde dat hy geen meer hamers en hadde, syn de voorsz. vendrager met zyn geselschap uytten huise gegaen, dragende denselven hamer ende yser na des vendragers logement, sonder dat hy getuige alsdoen wiste wadt sy met deselve instrumenten wilden doen, welcken hamer ende gebrocken yser hy getuige met syn cnecht, genaempt Peter, sanderen daechs weder uyt des vendragers logement gehaelt hebben, hy getuige dragende den hamer ende syn cnecht het ysere, welke Peter althans slaet ende werckt tot Montfoort; seydt dat als de voorsz. vendrager die voorsz. instrumenten tot zynen huize haelde, dat alsdoen die cnechten van Vinckenburch in huer geweer stonden omtrent die hameyde van de poorte ende op seckere brugge daerby leggende; seydt dat nu Meyavondt omtrent die middach hy getuige gesien heeft gehadt dat seker huis, staende buten Tollesteech omtrent die poorte van die stadt ende daer die cnechten haer wacht gehouden hadden, begonsten van binnen te branden twelcke hy getuige zeide te hebben helpen blusschen, ende dit al van te voorens eer die poorten opengedaen waeren ende eer die burgeren uter stadt vielen, dan hoe den brant daerinne gecomen was zeide dat niet te weten; seydt niettemin wel gehoort te hebben datter luyden buten Tollesteech wonende, gesien souden hebben wie denselven brant int voorsz. huys gesteken hadde, daervan wel souden weten te sprecken Peter Gysen, wonende in Tollesteech, ende eenen Gerrit Adriaensz. uyt Jutphaes dier tyt woonachtich in de Ganzesteek, seydt dat hy getuige oock sach mits dat die burgeren uter stadt quamen dat den brant noch buten Tollesteech opginck all aen de Doofpoorte, wesende een groot stuck weech van de poorte daer die burgeren uyt vielen ende alwaer die burgeren dier tyt noch niet geweest en hadden; seydt niet te weten hoe 'teerst by gecomen is dat die van de stadt ende die cnechten van buiten Tollesteech op denselven Meyavondt eerst met malcanderen overstandt gegregen hebben, ende meer seide niet te weten. Ende was onderteykent

JAN GERRITSEN.

Johan van Vianen, schout in de Weert gelegen buten Utrecht, oudt xxxvi ofte xxxvii jaeren, gevraecht by eede volgende onse commissie, seide dat hy getuighe sitten drincken heeft in syn getuigens huysinge op een camer by hopman Snater, een dach twee, drie ofte vier van te vooren eer die cnechten binnen Utrecht leggende nu sonnendach voor Mey lestleden uyt dieselve stadt waren doen gaen; ende

alsoe daer sittende drincken vielen aldaer verscheide propoosten ende onder anderen van de leeninghe die de hopluyden ende cnechten van die van Utrecht wilden hebben, die voorsz. Snater onder andere meer propoosten zeggende dat sy die leeninghe wel cryghen souden ende dat daer wel raet toe wiste, ende hy getuige daerop weder zeide dat die van Utrecht die cnechten niet belooft en hadden te betalen, ende hoedat het toch te werck soude mogen gaen dat zy die van Utrecht haerluyden souden doen betalen ende leninghe strecken, zeide onder andere meer woorden die voorsz. Snater dat sy wel wisten in de stadt te comen, hy getuige daerop weder seggende, waer soudt ghy doch in de stadt comen, ende die voorsz. Snater daerop weder seyde dat hy wel twee plaetsen wiste daerdeur hy in de voorsz. stadt soude weeten te geraken, ende hy getuige weder daerop zeide dat het soe niet te werck en soude gaen zoo hy meende, ende dat het veel in hadde, met diergelyke woorden, ende dat die voorsz. Snater weder seide, dat heeft men tAntwerpen wel gesien wat costen syluyden daertegens doen, daerop hy getuige weder seide dat die burgeren alhier eendrachtiger waren dan ze tAntwerpen geweest waeren, met meer andere propoosten die alsdoen vielen; seydt dat hy getuige wel verstaen heeft van de inwoonderen van de Weert, leggende op den saterdach voor Mey lestleden des avonts, als het onverstandt tusschen den burgeren ende den cnechten verrees binnen Utrecht, haer wacht veel stercker te dier tydt beset hadden dan zy van te voren gewoonlicken waren te doen, maer en heeft hy getuige daerop niet geleth, anders dan dat hy getuige op denselven saterdach avont geweest hebbende wandelen buten der poorten met een edelman, genaempt Bernt van Nyvelt, die tot zynen huise wat landts verhuert hadde, ende hy die spreeckt met denselven Nyvelt van wandelen weder in de Weert comende, dat hemluyden die wacht van de cnechten seer sterck tegens quam, die sommige doende haer reverentie die sommige oock niet, ende onder andere een jonck gesel, vuerende een musquet, die voor hem getuige quam staen vuystende syn handt, hem getuige daermede dreygende in manieren oft hy hem getuige hadde willen slaen, seer fel siende sonder nochtans te spreekken, gaende voorts hy getuige met den voorsz. Nyvelt nae zyns getuiges huis die aldaer dien nacht bleef, overmits die poorten van Utrecht all toe waren; seydt dat hy getuige gesien heeft sanderen daechs daeraen, wesende sondach, omtrent die clocke seven uren, dat een hopman, Snater, hebbende een slachswert, in de Weert liep van deure te deure, cloppende die cnechten op, hemluyden aenroupende dat zy met heur geweer nae de poorte soude lyden, hy hopman soude hemluyden voorgaen; seydt dat hy getuige op den saterdach avont als het voorsz. ongemack eerst in der stadt quam, wel hoorde dat die cnechten in de Weert leggende, onder den anderen veel dreychelycke woorden gebruyckten, seydt dat hy op Meyavontd in de Weert niet en was, maer hem binnen der stadt begeben hadde, overmits hy hem in de Weert niet langer en dorste onthouden, soe hy getuige maenendach savonts, wesende daechs voor Meyavont, hoorde dat die cnechten van hopman Tambergen ende principalicken zyn lyffcnechten, te weten Symon Hans ende zyn jonghen die van Utrecht met die van de Weert seer dreychden, wy en sullen van hier niet trecken, ende comen wy daerinne wy en sullen noch wyff noch kint levendich laten, ende uluyden van de Weert mede, ende eer wy van hier trecken zullent wy in vier mylen int ronde aen brant steecken, welcke dreygelyke woorden waren van de minste die hy getuige ende syn huisvrouw hoorden; seide dat Symon, den dienaer van Tambergen voorsz., op ten saterdach als het ongemack op dien avont gebeurde, met een peert gereden was nae Amersfoort ende Wyck, ende verstondt hy getuige van die cnechten dat dieselve Simon aldaer gereden

was om dieselve vendelen aldaer leggende, mede voor ende in Utrecht te doen rucken, dat syluyden oock in zinne waren geweest het regiment van den grave van Meghen mede by hemluyden te doen comen; seyt om redenen voorns verhaelt, niet te weten hoe die cnechten op Meyavondt in de Weert hemluyden voorts aenstelden, anders dan dat hy naderhant wel gehoort heeft van de inwoonders van de Weert, datter veel cnechten geweest waeren die de Weert aen brant wilden steecken als sy daer uytrocken, maer dat den hopman Snater hemluyden sulcx afgebeden heeft, ende meer seyde hy niet te weten. Ende was ondertekent

JOHAN VAN VYANEN DE JAERSVELT.

HIERONYMUS SCHOOL.

1630—1648.

Instructie, waerop den E. ende welgeleerden Justus Liraeus is aengenomen tot rector van de schoole der stad Utrecht, genaemt St. Hieronimi schoole, dewelcke hy int bedienen syns ampts ende de regeerders der voorschreve schole sal hebben te achtervolgen.

I.

Eerstelyck sal hy beneffens d'ordinaris ende speciale versorginge van syn eygen classe, op sich nemen de generale opsicht ende sorge van de gehele schole, soowel over de meesters als over de discipulen.

II.

Sal voorts neerstelick acht nemen op het leeren, leven ende manieren van doceren ende leeren die de meesters in de schoole gebruycken, ende tot dien einde sich dickwyls in de classe laten vinden ende haere manieren van institueren aenhoren, ende indien yemant bevonden wordt sich daerinne niet wel te quytten, sal denselven synne fouten mit alle discretie aenwysen ende ter beteringe vermanen.

III.

Indien iemant synne vermaninge verwierp ende gene beteringe daernaer en volgde, sal hetselve de magistraet ende scholarchen te kennen geven omme daerinne met gemeen advys geremedieert te worden.

IV.

Sal sorge dragen dat de kinderen de voorsz. schoole frequenterende, neffens de scientien, om dewelcke te leeren sy in der school gestelt worden, oock in de kennisse ende vrese Godts onderwesen, ende voorts tot alle deugden goede seeden ende manieren verweckt worden, daertoe hy so door hemselven als door de meesters mit alle neersticheit arbeiden sal.

V.

Wordt oock goetgevonden dat den rector in de voorsz. schoole by provisie leeren ende doen leeren sal alsulcke boecken alse jegenwoordich aldaer geleert worden of alsulcke andere als de heeren burgermeesteren ende scholarchen hiernaer goetvinden sullen.

VI.

De straffen van de kinderen die hun yetwes tegens de schoolwetten verlopen, sal hem rectori alleen gereserveert worden, die tot dien einde (is het mogelyck) door de classis sal gaen, omme die notas te exigeren.

VII.

Sal den rector alle dagen vier uren leeren, welverstaende, dat de tyt die hem nodigh sal syn om de notas te exigeren ende andere ampten, de sorge der generale schole betreffende, te betreden, daarvan nae syn discretie genomen sal worden.

VIII.

De examina ende promotien van de een classe in de andere sullen geschieden tweemaal sjaers, te weeten omtrent paesschen ende victoris, ende dat ten overstaen van de scholarchen die oock hun oordeel ende advis over de promotie geven sullen indien het hun gelegen sal syn daertoe te vacceeren, tot welcken einde zy tydelick by den rector versocht sullen worden, ende soo het hun niet gelegen is te compareren sullen hetselve mede den rectori tydelick verwittigen opdat hy evenwel voortvare.

IX.

Indien den rector vermerckt dat onder de meesters eenigen twist ofte oneenicheyt (dat Godt verhoede) begonde te ontstaen, sal arbeyden deselve terstont mit alle goede middelen ter neder te leggen, so niet, sonder vertoeven de heeren scholarchen aendienen omme daerinne geremedieert te worden.

X.

Wat swaricheyt van importantie voorder in de schole soude mogen voorvallen of wat den rector verder soude mogen achten tot den welstant der schoole noodigh, sal hy aen de heeren scholarchen refereren ende sal mit derselver advis daerinne gedaen worden, sulcx tot nut ende profyt der schole dienstich bevonden sal worden.

Ende dit alles behoudelyck de Vroetschap deser stadt de machte, omme dese instructie tallen tyde te mogen veranderen, vermeerderen of verminderen te haerder E. discretie.

Aldus gearresteert den vii Juny 1630.

II.

Instructie waerop den E. en welgeleerden D. Anthonius Aemilius is aengenomen tot professor historiarum in de illustre schole ende tot regens gymnasii Hieronimini binnen der stadt Utrecht.

I.

Eerstelyck sal syn E. in alle digniteyten ende prerogativen geacht ende gereputeert worden neffens de andere professoren der voorsz. illustre schoole, ende doende sweecks in deselve school vier lessen, alsulcke dagen ende uren als men sal beramen.

II.

Ende sal daerenboven in de voorsz. triviale schole, genaempt Hieroninii schoole, des daechs twee lessen doen als regens, ende hebbende voorts de generale opsicht ende sorge van deselve schoole.

III.

Sal alsulck neerstelyck acht nemen op den omganck ende het leven van de respectieve meesters derselver schoole ende op de manieren van doceren die deselve gebruycken, ende tot dien einde sich dickwyls in de classe laten vinden ende haere manieren van institueren aenhoren, ende indien yemant van deselve bevonden wordt sich daerin niet wel te quytten, sal deselve syn faulten met alle discretie aenwysen ende tot beteringe vermanen.

IV.

Indien yemant syne vermaninge verwierp ende geene beteringe daernaen en volgde, sal hetselve de scholarchen te kennen geven omme daerinne met gemeen advys geremedieert te worden.

V.

Item indien der voorsz. regens vermerckte dat onder de meeeters voorsz. eenige twist ofte oneenicheyt (dat Godt verhoede) begonde te ontstaen, sal arbeijden denselven terstont met alle goede middelen ter neder te leggen, soo niet sonder vertoeven den heeren scholarchen aendien en omme daerinne geremedieert te worden.

VI.

Sal oock sorge dragen dat de kinderen de voorsz. schoole frequenterende, neffens de scientien, om dewelcke te leeren sy in der schoole gestelt worden, oock in de kennisse ende vrese Gods onderwesen ende voorts tot alle deugden ende goede seeden en manieren verwekt worden, daertoe hy soo door hemselven als door de meesters met alle naersticheyt arbeijden zal.

VII.

Wordt oock goetgevonden dat de regens in de voorsz. schoole by provisie leeren ende doen leeren sal alsulcke boecken, als jegenwoordich aldaer geleert worden of

alsulcke anderen als de heeren burgermeesteren ende scholarchen hiernae goetvinden sullen.

VIII.

De examinas ende promotien van de eene classe in de anderen sullen geschieden tweemaal sjaers, te weten omtrent paesschen ende victoris, ende dat ten overstaen van de scholarchen, die oock hun oordeel ende advys over die promotien geven sullen, indien het hun gelegen sal syn daertoe te vacceeren, tot welcken eynde sy tydelyck by den regens versocht sullen worden, ende soo het hun niet gelegen is te compareren, sullen hetselve mede den regens tydelyck verwittigen opdat hy evenwel voortvaere.

IX.

Ende wat aengaet de scholastique discipline, sal den voorschreven regens alleen virgam exerceeren, ende naer gelegentheynt van saecken straffen alle gravia delicta, oock alle levia delicta die questieus syn.

X.

Alle andere delicta ofte nota sullen gestraft ende gecorrigeert worden by de respective meesters elck in haer classe.

XI.

Ende sullen deselve meesters preciese op de uere in haere respective classen moeten wesen ende alsdan datelyck straffen de discipulen die te laet komen.

XII.

Ende sal tot dien eynde den regens op de ueren als syn E. doceert, ende op de andere ueren den conrector, voor de lessen scherpelyck daerop letten of de meesters oock in haer respective classen present syn.

XIII.

Ende om te voorkomen de insolentie die voor de uere in ofte omtrent de schoole by de scholieren gecommiteert souden mogen worden, sullen de custodis daertoe gehouden worden, dat se die genen, die de insolentien bedryven, pertinentelyck aentekenen, ende sullen oock (des noot synde) den regens ende in deszelfs absentie den conrector door haer presentie daerinne voorsien naer gelegentheynt ende naer haer discretie.

XIV.

Wat swaricheyt van importantie in de schole soude mogen voorvallen ofte wat den regens voorder soude mogen achten totten welstant der schoole noodigh, sal hy aen de heeren scholarchen refereren, ende sal mitter selver advys daerin gedaen worden sulcx tot nut ende profyte der schoole dienstelvyck bevonden sal worden.

Alles by provisie ende tot dat anders geordonneert zy. Actum den III Mey 1634.

III.

Instructie waerop den E. ende welgeleerden D. Eustachius Swartius is aengenomen tot rector gymnasii Hieronimiani binnen de stadt Utrecht.

I.

Eerstelyck sal hy neffens de ordinaris ende speciale versorginge van syn eygen classe, hebben de generale opsicht ende sorge van de geheele schoole.

II.

Sal alsulck neerstelick acht nemen op den omganck ende het leven van de respectie meesters, op het observeeren van haere instructie, zoo in de schoole als in de leercamers, ende op de maniere van doceeren die deselve gebruycken, ende tot dien eynde sich dickwyls in de classe laten vinden ende hare manieren van institueeren aenhoren, oock hun ernstelyck vermanen dat sy hun wachten d'een scholier meer faveur toe te dragen als d'andere.

III.

Ende indien yemant van de voorsz. meesters bevonden wordt sich niet te quyten naer behooren, soo sal hy denselven syne faulten mit alle discretie aenwysen ende tot beteringe vermanen, ende in cas sodane meesters syns rector's vermaninge quam te verwerpen ende geen beteringe daernaen en volgde, sal hy hetzelve de scholarchen te kennen geven omme daerinne met gemeen advys geremedieert te worden.

IV.

Item indien den rector vermerckte dat onder de meesters eenige twist ofte oneenicheyt (dat Godt verhoede) begon te ontstaen, sal hy arbeyden hetselve terstont met alle goede middelen ter neder te leggen (is het doenlyck), soo niet, sonder vertoeven de heeren scholarchen sulcx aendien en omme daerinne geremedieert te worden.

V.

Sal oock sorge dragen dat de kinderen de voorsz. schoole frequenteerende neffens de scientien, om dewelcke te leeren sy in de schoole gestelt worden, oock in de kennis ende vreesse Godts onderwezen, ende voorts tot allen deugden, zeden ende manieren verweckt worden, daertoe hy soo door hemzelve als door de meesters met alle neersticheyt arbeyden sal.

VI.

Item sal den rector in de voorsz. schoole by provisie leeren ende doen leeren al-

sulcke boecken, als jegenwoordigh aldaer geleert worden, of alsulcke andere als de heeren burgermeesteren ende scholarchen hiernaes goetvinden sullen.

VII.

Item sal hy dagelicx drie ende des woensdaghs ende saturdays vier lessen in de voorsz. schoole hebben te doen.

VIII.

De examina ende promotien van de eene classe in de andere sullen geschieden tweemaal sjaers, te weten, omtrent paesschen ende victoris, ende dat ten overstaen van de scholarchen die oock hun oordeel ende advys over de promotien geven sullen indien het hun gelegen zal syn daertoe te vaceren, tot welcken eynde haer E. by den rector tydelicken versocht sullen worden, ende soo het hun niet gelegen is te compareren, sullen hetselve mede den rector tydelicken verwittigen, opdat hy evenwel voortvaere.

IX.

De ordinaris lessen sullen weder aengevangen worden sdaechs nae de promotie der scholieren, dewelcke geschieden sal smaendaghs nae beloocken paesschen ende den xi Octobris respectie.

X.

Belangende de scholastique discipline sal den rector alleen virgam exerceren ende naer gelegentheit van saeken straffen alle gravia delicta, oock alle levia delicta die questieus zyn.

XI.

Ende sal tot dien eynde dagelycx des somers van tien tot half elf, ende des winters van elf tot half twaelf ueren door de respectie classen gaen, om te vernemen of daer gravia of questieuse delicta gecommitteert mochten wesen ende deselve te straffen als vooren.

XII.

Alle andere delicta ofte nota sullen gestraft ende gecorrigeert worden by de respectie meesters, elck in haer classe.

XIII.

Ende sullen deselve meesters precise op de uere in haere respectie classen moeten wesen ende alsdan datelyck straffen de discipulen die te laet komen.

XIV.

Ende sal tot dien eynde den rector op de ueren als zyn E. doceert, ende op d'andere ueren den conrector, voor de lessen scherpelyck daerop letten of de meesters oock in hare respectie classen present syn.

XV.

Ende om te voorkomen de insolentie, die voor de uere in ofte omtrent de schole by de scholieren gecommitteert soude mogen worden, sullen die custodes daertoe gehouden worden dat se diegenen die de insolentien bedryven, pertinentelyken aentekenen, ende sullen oock des noot synde, den rector ende in deszelfs absentie den conrector door haer presentie daerinne voorsien nae gelegenhey ende nae haer discretie.

XVI.

Wat swaricheyt van importantie in de schoole soude mogen voorvallen, ofte wat den rector voorder soude mogen achten tot den welstant der schoole nodich, sal hy aen de heeren scholarchen refereren, ende sal mit derselver advys daerinne gedaen worden hetgene tot nut ende profyt der schoole dienstelick bevonden sal worden.

Aldus gedaen ende gearresteert by de Vroetschap der stadt Utrecht den vi Jan. 1640.

IV.

Instructie voor de lectores ofte meesters van de schoole deser stadt, genaemt Hieronomi schoole, om voortaan int bedienen van hunne ampten by een yder in syn classe respectivelyck onderhouden te worden.

I.

Eerstelyck sullen syluyden in tegenwoordicheyt der scholarchen beloven den rector behoorlyck te sullen respecteren ende haeren dienst neerstelicken waer te nemen.

II.

Item sullen precise op de gestelde ueren maecken in haere respective classe te wesen, ende niet voor dat de uere geexpireert sal syn, ende de klock geslagen sal hebben mogen uytgaen, oock niet absenteren zonder consent van den rector.

III.

Ende sullen doceren op alsulcke uyren als tot noch toe gebruyckelyck is geweest, sonder daerinne eenige de minste veranderinge te maken, uytgesondert dat de meesters octavae classis ende voorts opwaerts tot quarta incluyt, in plaetse dat se dus lange gedoceert hebben van 1 November tot 1 February van tien tot elf ueren, voortaan die tyt geduerende sullen doceeren van tien tot half twaelf ueren.

IV.

Wel verstaende oock dat in plaetse men tot noch toe in het laetst van elcke half jaer gehadt heeft drie speeldagen ter weecke, voortaan doorgaens maer twee speeldagen

ter weeke sullen wesen, alse smaendags naer twee uren ende donderdags den geheelen namiddage.

V.

Item sullen de voorsz. meesters de arma scholastica by den aenvanck van elcke lesse neerstelyck exigeren ende de nalatigen straffen naer behooren.

VI.

Gelyck sy oock exigeren sullen lectionis expositionem in libro scriptorio et dictata preceptoris item archetypum thematis.

VII.

De scholieren die nae de uere ter schoole komen, sullen sy daerover met de placke discretelyck ende nae gelegentheytt straffen.

VIII.

Ende sullen nyemant voor oft geduerende de lessen oorlof mogen geven om naer huys te gaen ofte absenteren, ten waer om sieckten of andere nootsaeklicheyten.

IX.

Het quartier van de uere geslagen synde, sullen de absente doen annoteren ende geannoteert wesende doen oplesen, ende sullen mede voor absenten gerekent worden die nae het quartier ter schole komen.

X.

De scedulae absentiae die de scholieren gehouden sullen wesen de eerste reyse die sy nae de absentie ter schoole komen mede te brengen op poene van met de plack gestraft te worden, sullen by de ouders ofte opsichters behoorlyck gedateert ende geschreven moeten worden met uytgedruckte woorden, continerende de nombre van de versuynde lessen, ende niet met cyffers ofte duytschen getalle.

XI.

Ende sullen de meesters (om alle de frauden te verhoeden) curieuselyck hebben te letten of de scedulae oock by de handt der ouders ofte opsichters geschreven zyn, ende van de suspecte by de ouders ofte opsichters hun informeren.

XII.

Ende sal elcke meester in syn classe de voorsz. scedulas liasseren ende bewaeren, ende deselve tydelyck ten minsten alle maent mitten catalogo confereren.

XIII.

Soe yemant een merckelycken langen tyt aen malcanderen absenteerde sonder scedulam te brengen, sal de meester hetselve de ouders ofte opsichters te kennen geven, ende indien hy sonder derselver consent langen tyt geabsenteert heeft, den rector sulcx notificeren, omme by hem gestraft te worden.

XIV.

De meesters sullen daerop letten dat de scholieren geen duyts spreecken, oock geen insolentie ofte petulantie bedryven, ende indien sulcx in hare presentie geschiedt, deselve datelyck straffen; in absentie sullen zy doen noteeren ende de notas behoorlyck exigeren, ende in cas die insolentie oft delict enorme waer, sullen sy hetselve refereren aen den rector om by denselven gestraft te worden.

XV.

Notae locutionis vernaculae sullen geexigeert worden per omnes classes, soloecismi in sexta et superioribus classibus, beheltelyck dat de octavi sullen geexcuseert syn.

XVI.

Item sullen de voorsz. meesters geen anderen precepta ofte authores leeren of voorlesen dan die de scholarchen ende rector sullen goetvinden, ende sullen de precepta artium telkens maeken te eindigen voor het examen.

XVII.

T'eynde elcke weecke sullen sy repetitie doen van alle de lessen in artibus.

XVIII.

De conrector sal alle weecken gaen bina exercitia domestica et prosa et versu.

XIX.

De meesters zullen int maeken van de rollen dergenen die geexamineert sullen worden voorsichtelyck ende onpartydelyck gaen, sonder eenige onbequame daerop te brengen ofte bequame daerof te laeten, waerop den rector acht sal hebben te nemen, ende oversulcx d'een ende d'ander van de scholieren in de respectie classen, sonderlinge de apparenste om gepromoveert te worden, somtyts examineeren.

XX.

Item sullen by alle occasien zoeken de kinderen de kennisse ende vrese Gods in te planten, deselve tot deucht vermaenen ende in goede zeden onderwysen, hemluyden met een goet exempel voorgaende.

XXI.

ORDRE OP DE LEERCAMERS.

Int begin van elck half jaer sal yder scholier schriftelycke verklaringe brengen van zyn ouders ofte opsichters, of deselve begeeren dat se ter leercamer sullen gaen of niet.

XXII.

Die de leercamer frequenteren sullen niet mogen absenteren dan met speciael schriftelyck consent van de ouders ofte opsichters, ende sullen de meesters altyt present moeten zyn, ende sullen soowel de meesters als discipelen hun voorts reguleeren naer het x, xi, xii ende xiii articule van deese instructie.

XXIII.

Item sullen de scholieren regelrecht uyt de schoole naer de leercamer ende weder uyt de leercamer naer de schoole moeten gaen, sonder te divageren.

XXIV.

De meesters sullen des swinters soo voor als na de middagh haer discipelen die sulcx begeeren, een quartier voor de uere die men ter schoole gaet dimitteren, ende des somers alleen nae de middagh op het half uer voor de uere voorschreeven.

XXV.

Item sullen de meesters de discipelen in de leercamer institueren in een en deselfde lesse als in de schoole, ofte anders examineren of thema praescriberen.

XXVI.

De meesters die by der scholieren ouders tot eene dubbelde leercamer versocht worden, sullen deselve niet vroeger aenvangen dan vier weecken voor het examen, ende niet sonder kennisse van den rector, die hemlyden de methode van de institutie sal praescriberen.

XXVII.

Dezelfde dubbelde leercamer sal gehouden worden op de speeldagen, namentlyck des maendaghs ten twee ueren ende des donderdags ten een uere na de middagh, ende op de andere daghen van de weeke savonts ten vyf ueren, telckens een uer lang geduerende.

XXVIII.

De meesters sullen voor de enkele leercamer niet meer loons mogen eysschen oft genieten als twee gulden in het half jaer, ende voor de dubbelde leercamer niet meer als eene gulden.

XXIX.

Ende sullen voortaan geen drie dubbelde of vorder leercamer mogen houden.

XXX.

Sullen oock hun wachten meer faveur toe te dragen diegene die de leercamer frequenteren als de andere.

Aldus gedaen ende gearresteert by de Vroetschap der stad Utrecht, den vi January 1640.

V.

Instructie voor den regens collegii Willebrordiani, ende alle diegene die onder deszelfs opzicht aldaer worden onderhouden ende in studiis geoeffent.

I.

Eerstelyck sal den regens moeten syn een persoon Godt vreesende ende vroom van leven, doende professie van de waere christelycke gereformeerde religie, ende voorts wel gevarieert in de heylige schriftuer, alsmede in alle sodane wetenschappen ende deelen van geleertheyt, als in de respectie classen van de triviale ofte Hieromini schoole geleert worden.

II.

Ende sal voor 'taenvaerden van zyn ampt ondertekenen de acte by de synode nationael a°. 1619 tot Dordrecht gehouden, de schoolmeesters geprescribeert, ende voorts onderhouden ende doen onderhouden hetgene hiernaevolgt.

III.

In den eersten zullen alle diegene die alrede in het voorschreve collegie syn ende naemaels geadmitteert sullen worden, opgebracht ende onderwesen worden in de christelycke gereformeerde religie, opdat zy te zyner tyt de kercke ende republycke dienst mogen doen.

IV.

Sullen ten dien eynde by de regens geanimeert ende gehouden worden tot het neerstigh hooren ende lezen van Godts heylich woordt, ende voorts op sondagen ende geboden vierdagen smorgens door den regens ter predicatie geleyt worden in Nicolai kercke, uytgesondert secundani ende tertiani, die niet te min gehouden sullen wesen deselve predicatie te frequenteren, ende te staen of te sitten int gesichte van de regens op alsulcke plaetsen als dezelve haer aenwysen sal.

V.

De voorschreve predicatie geeyndicht synde sullen in voegen als vooren weder geleyt worden ende gaen in collegium, alwaer den regens soowel secundanos ende tertianos als de andere, over deselve predicatie examineeren ende deselve met haer repeteren zal.

VI.

Snaermiddags sullen syluyden als vooren, geleyt worden ende frequenteren de predicatie in de Buerkerck.

VII.

Na welcke predicatie zyluyden al te samen met den regens gaen sullen in de Hierusalems kerck om aldaer neffens andere jongelingen gecathegiseert te worden.

VIII.

Ende sullen daerna voorts dien dagh doorbrengen in alle christelycke sedicheyt, waerop de regens scherpelyck sal hebben te letten.

IX.

Den regens zal alle morgen des somers ten half zes ende des winters ten half zeven uren wecken of doen wecken de scholieren in het voorsz. collegie zynde, die dan gehouden sullen wesen datelyck op te staen, hun te kleden ende reynigen, ende op het geluyt van de bel die somers ten zes ende swinters ten zeven uren geluyt sal worden ad preces te komen, die gedaen sullen worden in duyts, ende daerna een capittel uyt de heylige schriftuer gelesen by den genen die het by de regens telckens opgeleyt sal worden.

X.

Ende zullen den overigen tyt dan voorts doorbrengen int leeren ende repeteren van hun respective lessen ende voorts tydelick naer de schoole gaen.

XI.

Thuis zynde sullen syluyden haer tyt hebben te besteden in de repetitie van haer lessen ende voorts in andere studien.

XII.

Savonts een half uer nae de laetste lesse van hieronimi schoole, ende op speeldagen terselver uere, sullen syluyden by den regens een uer langh geoeffent worden int repeteren van de lessen die zy respectivelyck dien dagh in haer schole gehadt hebben.

XIII.

Ende sal den regens haer voorts daertoe houden, dat sy dien avondt ende voorts des anderen daegs morgens, de eerste lessen van den volgenden dach perfectelyck leeren.

XIV.

Diebus feriatis sullen de scholieren mogen spelen ende haer vermaeken met eerlycke ende geoorlofde speelen in het pleyen van het collegie, ende niet buyten shuys als

met consent ende onder opsicht van de regens ofte ander bequaem persoon, die den regens daertoe employeren zal.

XV.

Sullen voorts doorgaens uyt de schoole ofte leercamers datelyck naer huys moeten gaen ende nyet uytgaen dan met consent van den regens, welck consent niet verleent sal worden dan om nootsaake ende met expressie van tyt, binnen welcke sy weder te huys sullen moeten syn.

XVI.

De regens sal daerop letten dat de scholieren die octavam classem gepasseert syn, geen duyts spreken, oock geen insolentie ofte petulantie bedryven, ende indien sulcx in syn presentie geschiet, deselve datelyck straffen ofte muleteeren; in absentie sal hy se doen noteren ende de notas behoorlyck exigieren.

XVII.

Item sullen savonts niet later te bedde gaen als ten negen ueren nae het doen van het gemeene gebedt ende het leesen van een capittel of twee in de heylige schriftuere.

XVIII.

Eyntelyck sullen de scholieren gehouden wesen neffens de heeren superintendenten, huysmeesters ende broeders van dit collegie, oock behoorlyck te respecteren de voorsz. regens ende te achtervolgen de voorschreve poincten ende artikelen, op poene van by denselven regens gestraft ende gecorrigeert te worden nae exigentie van saeken, welcke regens in cas van frequentie ofte enormiteit van delicten sulcx sal communicieren den huysmeesters van dit collegie, om by haer E. ende gemeene broeders daertegens by uytsettinge uit hetselve collegie ofte anders gedaen te worden naer behoren.

Aldus gedaen ende provisionelyck gearresteert by de Vroetschap der stadt Utrecht, den xxviii Augusty 1640.

VI.

Instructie waerop den E. ende welgeleerden D. Guilhelmus Suyrendonck is aengenomen tot rector Gymnasii Hieronimianii binnen de stadt Utrecht.

I.

Eerstelyck sal hy neffens de ordinaris ende speciale versorginge van syn eygen classe hebben de generale opsicht ende sorge van de geheele schole, alsmede de opsicht ende discipline op de schryfschoole.

II.

Sal alsulcx neerstelyck acht nemen op den omganck ende het leven van de respective meesters, op het observeren van hare instructie, soo in de schoole als in de leerca-

mers, ende op de manieren van doceren die deselve gebruycken, ende tot dien eynde sich dickwyls in de classen laten vynden ende haere manieren van institueren aenhoren, ende hun ernstelick vermanen, dat sy hun wachten d'een scholier meer faveur toe te dragen als de andere.

III.

Ende indien yemandt van de voorsz. meesters bevonden wordt sich niet te quytten naer behoren, soo sal hy deselve syne fauten mit alle discretie aenwysen ende tot beteringe vermanen, ende in cas sodane meester syns rector's vermaninge quam te verwerpen, ende geen beteringe daernaen en volgde, sal hy hetselve de scholarchen te kennen geven omme daerinne met gemeen advys geremedieert te worden.

IV.

Item indien de rector vermerckte, dat onder de meesters eenige twist ofte oneenicheyt (dat Godt verhoede) begon t'ontstaen, sal hy arbeyden hetselve terstont met alle goede middelen ter neder te leggen, is het doenlick, soo niet, sonder vertoeven de heeren scholarchen sulcx aendien, omme daerinne geremedieert te worden naer behoren.

V.

Sal oock sorge dragen, dat de kinderen de voorsz. schole frequenterende, neffens de scientien, om dewelcke te leeren sy in de schoole gestelt worden, oock in de kennisse ende vrese Godts onderwesen ende voorts tot alle deugden, goede seden en manieren verweckt worden, daertoe hy soo door de meesters als door hemselven mit alle neersticheyt arbeyden sal.

VI.

Item sal den rector in de voorsz. schoole by provisie leeren ende doen leeren alsulcke boecken als jegenwoordich aldaer geleert worden, of alsulcke anderen als de heeren burgermeesteren ende scholarchen hiernaen goetvinden zullen.

VII.

Item sal hy dagelycx drie lessen hebben te doen, alse van zeven tot acht uren, van een tot twee uren ende van vier tot vyf uren, doch van den xi October tot i February smorgens van acht tot negen uren, ende snaernoens van een tot twee uren ende van drie tot vier uren.

VIII.

Ende sullen de secundani somers van negen tot tien uren ende swinters van tien tot elf uren een gemeene lesse hebben cum tertianis in secunda classe.

IX.

Somers ten negen uren ende swinters ten tien uren sal den rector dagelicx door alle de classen de notas exigeren.

X.

Ende sal desen rector alleen gereserveert blyven de scholastique discipline ende straffen der scholieren die gedelinqueert sullen hebben.

XI.

Item sal de rector met het slaen van de klokke sich laten vinden in het portael van de school, ende met de plack straffen de scholieren, die nae het slaen van de klokke aenkomen.

XII.

Wel verstaende dat de secundani ende tertiani te laet komende, pecuniele mulcte betalen, ende absenterende scedulam van hare ouders ofte opsienders brengen sullen, of sullen arbitrio rectoris anders gestraft worden.

XIII.

De scedulae absentie die de scholieren gehouden sullen wesen by de eerste exactie der noten te exhiberen op poene van met de plack gestraft te worden, sullen by de ouders of opsichters behoorlyck gedateert ende geschreven moeten worden met uytgedruckte woorden, continueerende de nombre der versuymde lessen ende nyet met cyffers ofte duyts getal.

XIV.

Ende sal den rector (om alle frauden te verhueden) curieuselyck hebben te letten of de scedulae oock by de handt der ouders ofte opsichters geschreven zyn, ende van de suspicie by de ouders ende opsienders hem informeren.

XV.

Soo yemant dickwyls absenteert ende scedulas brengt, sal den rector hetselve de ouders ofte opsichters te kennen geven, ende indien hy sonder derselver consent langer tyt geabsenteert heeft, daerover straffen naer behooren.

XVI.

Den rector sal mede scherpelyck daerop letten of de respective meesters oock tydellyck in haer classe zyn.

XVII.

Ende om te voorkomen de insolentien, die voor de uere in ofte omtrent de schoole by de scholieren gecommitteert souden mogen worden, sullen de custodes daertoe gehouden worden, dat se diegene die de insolentien bedryven, pertinentelyck aentekenen, waerin den rector voorsien sal naer gelegentheyd.

XVIII.

Tot welcken eynde oock gene scholieren nae de school oft nae huys gaende, haren wech over de wal sullen mogen nemen, of sullen genoteert worden.

XIX.

Van gelycken sullen genoteert worden diegenen die baden of op het ys gaen sonder consent van haer ouders of opsienders, item die met sporen in de school komen.

XX.

Note locutionis vernaculae sullen geexigeert worden per omnes classes solecismi in sexta et superioribus classibus, beheltelyck dat de octavi sullen geexcuseert syn.

XXI.

De examina ende promotien van d'eene classe in de ander sullen geschieden tweemaal sjaers, te weten, omtrent paesschen ende victoris, ende dat ten overstaen van de scholarchen, daertoe konnende vaceren, die oock hun oordeel ende advys over de promotien geven sullen, tot welcken eynde haer E. by den rector tydelyck per scedulam versocht sullen worden het examen te assisteren.

XXII.

By het examen sullen moeten present wesen alle die van de classe zyn, ende sullen de absenten genoteert ende na expiratie van de vacantie gestraft worden.

XXIII.

Ende sal den rector acht nemen, of de meesters in het maken van de rollen dergenen die geexamineert sullen worden, voorsichtelyck ende onpartydelick gaen, sonder onbequame daerop te brengen ende bequame daerof te laten, ende sal oversulcx die een ende d'ander van de scholieren in de respective classen, sonderlinge de apparenste omme gepromoveert te worden somtyts examineren.

XXIV.

Ende sullen voortaan de secundani mede geexamineert worden, ende de bequaemste onder hemlyuden publicum specimen exhiberen ende daerover de premio certeren.

XXV.

De ordinaris lessen sullen weder aangevangen worden sdaechs na de promotie der scholieren, dewelcke geschieden sal smaendachs nae beloken paesschen ende den xi October respective.

XXVI.

Wat swaricheyt van importantie in de voorsc. schoole soude mogen voorvallen,

ofte wat den rector voorder soude mogen achten tot den welstant der schole nodich, sal hy aen de heeren scholarchen refereren ende sal met derselver advys daerinne gedaen worden, hetgeene tot nut ende profyt der schoole dienstelyck bevonden sal worden.

Aldus gedaen ende gearresteert by de Vroetschap der stadt Utrecht den vi November 1643.

VII.

Instructie voor de lectores ofte leermeesters van de schoole deser stadt, genaemt Hieronimi schoole, om voortaan in het bedienen van hunne ampten by een yder in syn classe respectivelyck onderhouden te worden.

I.

Eerstelyck sullen syluyden in tegenwoordicheyt der scholarchen, beloven den rector behoorlyck te sullen respecteren ende hoeren dienst neerstelicken waarnemen.

II.

Item sullen precies op ofte voor de gestelde ueren maeken in haere respective classen te wesen, ende met het slaen van de klokke hunne lessen beginnen, ende sullen niet voor dat de uere geexpireert sal syn ende de klokke geslagen sal hebben mogen uytgaen, oock niet absenteren zonder consent van den rector.

III.

Ende sullen doceeren op alsulcke ueren als tot noch toe gebruyckelyck is geweest, sonder daerinne eenige de minste veranderinge te maeken, uytgesondert dat de meesters octavae classis, ende voorts opwaerts tot quarta incluys, in plaetse dat ze voor desen van 1 November tot 1 February plachten te doceren van tien tot elf ueren, voorstaen van den xi October tot 1 February sullen doceeren van tien tot half twaelf ueren.

IV.

Item sullen doorgaens maer twee speeldagen weckelycks wesen, alse maendags naer twee ueren ende des donderdaghs den geheelen naemiddagh.

V.

Item sullen de voorschreve meesters de arma scholastica by den aenvangh van elke lesse neerstelycken exigeren ende de nalatigen noteeren, om by den rector gestraft te worden.

VI.

Gelyck sy oock exigeren sullen lectionis expositionem in libro scriptorio et dictata preceptoris, item archetypum thematis.

VII.

Ende sullen niemant voor ofte geduerende de lessen mogen oorlof geven om naer huys te gaen ofte absenteren, ten waere om siekte of andere nootsakelycheyt.

VIII.

De meesters sullen daerop letten, dat de scholieren geen duyts spreekken, oock geen insolentie ofte petulantie bedryven, ende indien sulcx in haere presentie geschiet, deselve doen noteren. doch in cas van al te grote insolentie, sullen aenstonts om den rector mogen senden, om by hem datelyck gestraft te worden.

IX.

Ende sullen de voorschreve meesters geen andere precepta ofte authoris leeren oft voorlesen, dan die de scholarchen ende rector sullen goetvinden, ende sullen de precepta artium telkens maeken te eyndigen voor het examen, ende specialyck den conrector in tertia classe synopsim logicam.

X.

Item sal den conrector alle wecken geven bina exercitia domestica, et prosa, et versu.

XI.

Ende sullen sowel den conrector als de andere meesters, drie weecken voor het examen lectiones repeteren per totam classem, continuerende niettemin de gewoonlycke exercitia op de ordinarijs uren.

XII.

De eerste twee weecken nae de vacantie sullen de meesters, eer sy gaen ad ordinarias lectiones, repeteren de artes.

XIII.

Ende sullen voorts alle weecken des saterdaegs repetitie doen van alle de lessen in artibus.

XIV.

De meesters sullen acht dagen voor den aenvangh van het examen aen den rector leveren de rollen dergeenen die gexamineert sullen worden.

XV.

In het maecken van welke rollen syluyden voorsichtelyck ende onpartydelyck gaen sullen sonder eenige onbequame daerop te brengen, ofte bequame daeraf te laten.

XVI.

Item sullen by alle occasien soeken de kinderen de kennisse ende vrese Godts in te planten, deselve tot deugt vermaenen ende in goede seden onderwysen, hemlieden met een goet exempel voorgaende.

XVII.

Sullen oock soowel d'een discipel als d'ander oeffenen met goede instructien ende repetitien sonder sucht te dragen ofte onderscheyt te maecken.

ORDRE OP DE LEERCAMERS.

In het begin van elcke half jaer sal yder scholier schriftelycke verclaringe brengen van syn ouders ofte opsichters, of deselve begeeren dat se ter leercamer sullen gaen of niet.

XIX.

Die de leercamer frequenteren sullen niet mogen absenteren dan met speciael schriftelyck consent van de ouders ofte opsichters, ende sullen de meesters altyt present moeten syn, ende sullen soowel de meesters als de discipelen hun voorts reguleren aengaende de absentien, nae de ordre van de schoole.

XX.

Ende sullen de scholieren regelrecht uyt de schoole naer de leercamer, ende weder uyt de leercamer naer de schoole moeten gaen, sonder te divageren.

XXI.

De meesters sullen des winters soo voor als nae de middagh haer discipulen, die sulcx begeren, een quartier voor de uere die men ter schoole gaet dimitteeren, ende somers alleen naer de middagh op het half uer voor de uere voorschreeve.

XXII.

Item sullen de meesters de discipulen in de leercamer institueeren in eene ende deselve lessen als in de schoole, of anders examineren ofte thema prescriberen.

XXIII.

De meesters, die by der scholieren ouders tot een dubbelde leercamer versocht worden, sullen dieselve niet vroeger aenvangen dan vier weecken voor het examen, ende niet sonder kennisse van den rector, die hemlyuden de methode van de instructie sal prescriberen.

XXIV.

Deselve dubbele leercamer sal gehouden worden op de speeldagen, namentlyck des maendaghs ten twee ueren ende des donderdaegs ten een uer nae de middagh, ende op de andere daghen van de weecke savonts ten vyf ueren, telckens een uer langh geduerende.

XXV.

De meesters sullen voor de enkele leercamer niet meer loons mogen eysschen ofte genieten als twee guldens in het half jaar, ende voor de dubbele leercamer niet meer als eene gulden, ende voor het vuur over de geheele winter oock niet meer als eene gulden, alles op arbitraire correctie.

XXVI.

Ende sullen voortaan geen driebubbelde ofte verdere leercamer mogen houden op poene als voren.

Aldus gedaen ende gearresteert by de Vroetschap der stadt Utrecht den vi November 1643.

Dese instructie is op den 2 February 1665 gerenoveert, alleenlyck met verandering van het III artyckel in deser voegen:

In quinque inferioribus classibus sullen de meesters doceeren swinters voor den middagh van achten tot quartier voor elven ende somers van seven tot half elf, des naemiddags soo swinters als somers van eenen tot vier; de conrector sal in syne lessen doceren des winters smorgens van achten tot half elf, des somers van seven tot half tien, des nanoens van een uer tot half vier, zoo des somers als des swinters.

VIII.

Instructie voor den schryfmeester van het Hieronimi schoole den 26 Juny MDCXLVIII.

I.

Eerstelyck sal den schryfmeester den rector behoorlyck respect dragen ende synen dienst neerstelyck waernemen, mitsgaders sulcx beleydt ende methode houden als den rector hem sal prescriberen.

II.

Sal des somers twee ueren sdaegs, alsse een voor ende een naer de middagh, ende

des winters een uer voor de middagh besteden om de jeugt te onderwysen, ende noyt mogen achterblyven dan door onverzettelyck belet mit consent van den rector, dien hy dan in tyts sulcx sal bekendt maken.

III.

Ende sal precies op ofte voor de gestelde ueren maeken op het schryfschool te syn, ende zoo terstont yder discipel een vermaecte off bequaeme penne behandigen om mede te schryven, welke penne hy zelfs zal moeten bekostigen.

IV.

De scholieren, naerdad de meester de penne sal hebben gedistribueert, eerst op de school komende, sullen daerover worden genoteert om by den rector gestraft te worden, alsof zy absent geweest waren.

V.

Ende sal den meester niemant voor ofte geduerende de uere oorlof mogen geven om naer huys te gaen ofte absenteren, ten waere om siekten ofte andere nootzakelicheyten.

VI.

Soe yemant van de discipulen viermael ofte meer aen malkanderen absenteerde sonder scedulam te brengen, sal den meester denselven den rector aenbrengen, ende dien eynde alle weecke van den custos ofeysschen de namen van de absenten, om by den rector daerinne voorsien te worden.

VII.

Ten eynde de discipelen den tyt wel mogen besteden in het schryven, sal den meester daerop letten, dat sy geen insolentie ofte petulantie en bedryven, om alsoo in alle stilheyt bequamelyck geleert te kunnen worden, ende behalven dat de custos geduerich sal toesien, sal de meester de discipelen, die hy siet delinqueren laten opschryven, om by den rector (alsdien de discipelen alleen bevolen is) gestraft te worden.

VIII.

In cas ymandt van de discipelen eenige enorme insolentie quame te bedryven, sal hy hetselve terstont aen den rector te kennen geven om by denselven gestraft te worden.

IX.

De schryfmeester sal van yder discipel het schryfschool frequenterende, elck lopende saisoen genieten twaelf stuyvers voor leergelt, hetwelck hy zal mogen colligeren wanneer het ordinaris minerval van de schoole wordt ingevordert.

X.

Ingevalle ymandt van de discipelen de schryfschoole eenige tyt gefrequeenteert hebbende, die quame te verlaten voor de expiratie van het halve saisoen, sal betalen ses stuyvers, ende na de expiratie van het halve saisoen de schryfschoole verlatende, het volle schoolgelt als van oudts gebruykelyck.

XI.

Sal den meester op het eynde van yder saisoen aen den rector overleveren een rolle dergenen, die om best sullen mogen schryven acht dagen langh voor het examen, op hope van vry gemaect te worden van de schryfschoole, ende de preuve derselver behandigen aen den rector, die dan alle ende alleen die bequaem zyn, van de schryfschoole sal licentieren, doch sal in desen mede te letten staen op het goetvinden van de ouders.

Aldus gearresteert by de Vroetschap der stadt Utrecht op den 26 Juny 1648.

IX.

Johan van Doeyenborch Evertss., ende verplach voor hem ende zyn erfgenaemen ende nacomelingen aen handen van Anthonis Foeyt, noothulpmeester ende zynen nacomelingen noothulpmeesters in elcken tyt, tot behoeff van seshien schamele clercken die alsnu by den pater ende rector van Sinte Jeronimus in Domo pauperum, staende omtrent tconvent van Sinte Jeronimus onderhouden zyn ofte noch in toecomende tyden onderhouden zullen worden, twaelff goede gouden Hertoch Philippus gulden, alse vyff ende twintich gefaluerde stuvers voer datum 's briefs gemunt ende geslaegen voer elcke Philippus gulden voirs. gerekent, tsiaers erfelick losrenten; te betalen die een helfte van den renten voers op Sinte Mertensdach in den wynter nu toecomende, ende d'ander helfte op ten heyliger Pinxsterdach daernaestvolgende, ende soe voorts jaerlicx erfelick ende eeuwelick; met zulcke voirwaarden, dat Johan van Doeyenborch voers. zyn erfgenaemen ende nacomelingen dese voers. 12 phs. gulden tsiaers losrenten tot alre tyt alst hem belieft op enich termyn van betalinge voorgen. zellen moegen vryen, lossen ende affcoopen, elcken penninck daarvan met seventhien derselver penningen paeyements voers., mits opleggende by der afflossinge die onbetaelde ende achterstellige renten, dan verschenen ende onbetaelt wesende. Ende dese plechte dede Johan voers. op te helfte van der huysinge ende hofstede, hoff ende cameran, berck ende bouhuysse met allen zynen toebehoeren, geheeten Sachtenborch, alzoec diezelfde gelegen is bynnen Utrecht op ten zuythoek van der stege van den Schupstoel, daer sinte Barbaren gasthuys metter huysinge, hofstede ende cameran, geheeten Croentges poort zuytwaerts ende die voers. steech van den Schupstoel noortwaerts naest gelegen zyn, ende voerts op alle zyn goet ruerende ende onruerende, dat hy nu heeft ofte namaels vercrygen mach. Ende alzoec dat hoeftgelt van den voers. renten gecomen ende ontfangen zyn van twaelff phs. gulden tsiaers losrenten, den penn. seventhien, die Gerrit van Bushaer ende zynen erfgenaemen jaerlicx schuldich waeren, ende eertyts onder zekere conditien ende verbanden den voers. noothulp tot behoeff van den voers. zeshien schamele

clercken gegeven ende getransporteert zyn, ende in deselfde verbande geexprimeert is, dat men thoefgelt van den voers. renten altoes onder gelycke verbant, wederomme beleggen zal, al na vermogen der stadt brieven daervan zynde in date 1545 den derden Decembris. Soe zyn't voerwaerden, dat die noedthulpmeesters in der tyt ten eenre ende die regeerders van den voers. seshien schamele klercken ter andere zyden, elcx in zyn regardt int ontfangen ende administreren insgelycx int lossen ende beleggen deser jaerlicxe losrenten, hem altoes zullen reguleren na luyden ende inhouden der voers. stadtbrieven, in date als voeren. Ende dese plecht geschiede in manieren voers., ter presentien ende by consente van Georgius Macropedius, rector, ende heer Otte van Beeck, priester ende pater des convents van Sinte Jeronimus bynnen Utrecht, als regenten van de voers. schamele clercken, sonder arch.

xxv May xv^e llii.

X.

Johan Roy ende toenden ons eenen openen fransynen besegelde procuratie, ongecancelleert ende ongeraseert, spreekende van woorde te woorde soe hiernaevolcht:

Wy Johan van der Vecht, domdeken, Johan van Duvendoordt, domscholaster, Goordt van Rheede, ritter, heer tot Saesvelt, etc., schout der stadt Utrecht, Johan Taets van Amerongen, eerste borgermr., Jan van Zwol ende Dyrck Henrickss., huysmeysters, all te samen regeerders in der tyt van sunte Willebrordus kynderen tUtrecht, maecten kondt een ygelycken, dat wy geconstitueert ende machtich gemaect hebben, constitueren ende maecten machtich mits desen, Johan Roy als ontfanger ende rentmr. in der tyt van denselven sunte Willebrordus kynderen, omme van wegen ende vuyten name derselver te gaen voor den gerechte der stadt Utrecht, ende aldaer te transporteren ende over te geven Gerrit Willems. van Woudenberch, die alinge huysinge, getimmer, metter hoffstede ende hoff daer teynden aengelegen, also tselfde staende ende gelegen is by de Cellebroeders kercke, in der straten die men gaet van de voers. Cellebroeders na de Wittevrouwen poort toe, streckende van derselve strate tot aen der stadt walle, daer een gemeen wech ofte strate, streckende ter stadt wallen werdt zuytwerdt hoven, ende des biscops stalle noortwärts beneden naest gelegen zyn. Ende daer voerts gemachticht off te vertyen ende claerlycken van allen rechts ende toeseggens, dieselve St. Willebrordus kynderen daeraen hebben, ende mede van allen brieven die daeroff ruerende zyn tot behoeff van Gerrit Willems. voerg. ende zyne erven. Ende mede tselve te geloven, te vryen ende te waren als erfcoep recht is, nae recht ende gewoente der stadt Utrecht op zess loot sulvers die men betaelt met drie gulden ende zeventhien stuvers erfelycke oude renten, also die heeren van St. Jans tUtrecht, daer jaerlicx van oudts vuyt hebben, verschynende paesschen ende victoris, ende anders alle voercommer ende voerplechten off te doen. Ende soe wes by Jan Roy gemachticht voers. hierinne gedaen sel worden, geloven wy in goeder trouwen vast, stadhich ende van weerden te houden ende te achtervolgen, ende daer nyet weder noch tegens te doen noch te doen doen tot ghenen tyden ten ewygen daegen geduerende, alle dinck zonder argelist.

Des toerkonde so hebben wy domdeeken, domscholaster, schout, borgermeyster ende huysmrs., als regierders in der tyt van St. Willebrordus huysen ende collegie voerg., elcx dese procuratie brieff onderteykent mit onser handt ende naem, ende

daertoe soe hebben wy tsegel van sunte Willebrordus huysse ende collegie hier beneden aen desen brieff doen hangen. Gegeven int jaer ons Heren 1561, op ten vierden dach in Januario, ende was onderteyckent aldus:

JO. VAN DER VECHT, Doemdecken.
 JOHAN VAN DUVENVOORDE, Domscholaster.
 GOERDT VAN REEDE.
 JAN TAETS VAN AMERONGEN.
 DIERICK HENRICKSS.
 JAN VAN ZWOL.

XI.

Heer Cornelis Henricxz., Pater, Heer Henrick van Lienden, procurator, Heer Johan van Nymegen ende Heer Cornelis van Wyck, broeders van den convente van Sinte Jheronimus alhyer binnen Utrecht, met Jacob Nobel, haren gecoren momboer in desen daer zy, etc., ter cenre, ende meisters Peter Memmius van Herentals, Cornelis Lauerman ende Hubrecht Hastreus op ter andere zyden. Ende bekenden die een aen des anders hant seeckeren contracte ende voerwaerden tusschen hemlyuden comparanten respectieve gemaect, hierna van woorde te woorde geinsereert. In manieren ende voerwaerden hierna bescreven, soe hebben wy Mrs. Peter Memmius van Herentals, Cornelis Lauerman ende Huybert Hastreus, in huyrwre ontfangen van den E. Pr. procurator ende gemeen convent van St. Hieronimus binnen Utrecht, die gehele huysinge des schoele van St. Hieronimus, doctrine ende administratie van dien, mette plaetse achter aen de voers. schoele staende, in vuge ende manieren die by den schoelieren gebruyckt is geweest, twaelf jaeren gedurende, te weten negen jaeren ende noch drie jaeren daerna, op welcke negende jaer syl. contrahenten malcanderen passeren zellen nyeuwe briefven van de resterende drie jaeren, ingaende Paesschen toecomende, a°. 65, omme een seecker somme van penningen, als te weten, jaerlicx voer die somme van 250 kar. keyser gulden van twyntich stuvers die gulden gereckent, welverstaende dat die voerg. Pr. ende gemeen convent aen haer zelve geheel vry ende vranck zullen behouden die huysinge, staende voer aen de schoele, genaempt Sonnenberch, die hierinne nyet en is gecompreheendeert. Te betalen die voers. twee hondert vyftich gulden jaerlicx op vier termynen, als te weten: Joannes, Victoris, Kersmisse a°. 65 voers. ende Paesschen 66 daeranvolgende, beloopende op elcken termynen voers. de somme van twee ende tzeftich gulden x st., ende zoe voert jaerlicx dese voers. twaelf jaeren geduerende. Des zoe zyn 't vorwaerden, dat die voorn. Pr. ende gemeen convent die voers. huysinge des schoele zullen boeven ende beneden geheel in raecke ende daecke houden, op des convents costen, mitsgaders zoe sullen die van den convente haer handen, becroen ende administratie van den voers. schoele aftrecken, die zelve (lopende die huysse voers.) egeenssins tonderwyndende ende daarvan renunchieerende. Mede zoe synt voerwaerden dat zy conducteurs tot haeren geliefte teynden die voers. twaelf jaeren noch op pryse voers., vyff off zess jaeren dselvide schoele ende administratie in dezer zelfde manieren obtineren ende behouden; mits tzelfde een jaer te voerens op off an seggende. Mede soe zyn parthyen overcoemen, dat indien dese conducteurs by groete sterffte van de peste ende anderen siecten, ofte oerlogen geheel mosten abstinieren van te doceren ende die voers. schoele gebruycken, zoedat men die-

zelve schoele, vermits dien noetelicken souden moeten toeslyuten, dat alsdan zy conducteurs die voors. pacht ongehouden zullen wesen te betalen, ende anders off langer nyet. Ende evenverre dat zy conductoers daernaer gehouden zullen wesen wederomme bestonden te doceren, denselven die aldaer coemen zullen nyet wesende in behoerlicke vollicheyt ende mennichte van schoelieren, zoe zullen parthyen alsdan te zamen ende gelykelicken deylen tsallarys, tgeen van den schoelieren terzelver tyt residerende, coemen zal; stellende tgetal van den schoelieren by goede specificatie in justo catalogo ter tyt ende wylen toe dat zy conductoers verclaert zullen hebben den voors. volle pacht te willen betalen in manieren voers., ende anders nyet. Beheltelicken dat altyts parthyen elcanderen in hoer prouffyte voerstaen zullen, laetende mede die van den convente volgen, zeeckere offerhanden op St. Gregorius daege ende die schoelieren (die willen) by die van den convente te biechten gaen, daertoe die scholieren behoerl. admitterende. Noch zoe synt voerwaarden, dat indien tgetal van den scholieren zoe groot ende mennich worden, dat die voors. huysinge nyet diezelven en mochte comprehenderen, soe zullen die conventualen gehouden zyn, dese conducteurs noch een ander ende meerder plaetse ende huysinge bestellen. daertoe bequaem zynde, mitsgaders zullen die conventualen tallen tyden (des noot zynde) desen conductoers laeten volgen zeeckere stellagie ende gereetschap tot een theatrum dienende, onder die voors. schoele berustende, ende des zoe sullen zy conductoers in den voors. schoele anders nyet lesen, dan goede ende geapprobeerde boecken, van welcken boecken zy gehouden zullen zyn die conventualen alleen ende nyemants anders een vierendeel jaers te voers. adviseren ende verkundigen, ten eynden zy conventualen haer prouffyte daarmede moegen doen. Ende omme diezelven penningen te voldoen zullen zy conductoers gehouden zyn goede suffisante cautie te stellen, hieronder verbyndende haeren persoenen ende goederen, ruerende ende onruerende, die zelve submitterende onder heerlicke, reale executie shoefs van Utrecht ende allen anderen hoeven, rechteren ende gerechten, renunchierende van alle exeptien ter contrarie. In kennisse van desen zoe syn hiervan twee brieven alleens luydende gemaectt, besegelt metten convents zegele, ende by perthyen voors. onderhanteyckent, in date ende actum. Ende by partyen voers. ende anderen vrunden by provisie onderhanteyckent op ten drie ende twyntichsten dach der maent van Januario a. 1565, stilo communi, ende stonden onderteyckent P. Memmius, Cornelis Laurimanus, ultrajectinus, Hubertus Hastreus, Pr. Cornelius Henricus Tyll, Fr. Cornelis Joannis Batavodurensis, Fr. Joannis Noviomagus, M. Laurimanus, J. Laurimanus, belovende zyluyden elcx aen haer zyde voer hoer ende hoeren erffgenamen ende nacomelingen, ende elcx van heml. ende hoeren erffgenamen ende nacomelingen bysonder ende een vooral, den inhouden van dien te achtervolgen, nae te gaen ende te voldoen. Ende omme die clause van cautie ende borchtchte in den voors. contracte begrepen ende geconditioneert, te voldoen aen de zyde van den meysters Peter Memmius, Cornelis Lauwerman ende Hubrecht Hastreus voerg., soe compareerden terzelver tyt mede voir ons in den gerechte Johan Strick, Anthonis Speyert ende Adriaen Alphertsz., borgers tUtrecht, ende constitueerden hem tsamentlickent ende elcx een voer al, voir hoer ende hoeren erffgenamen, cautionarissen ende borgen, als principalen ende als hoer eygen schult, voer meysters Peter Memmius, Cornelis Lauwerman ende Hubert Hastreus voergen., om den voors. contracte ende alle voerwaarden daerinne begrepen by gebreck van betalinghe off voldoeninge te volcomen ende te voldoen. Ende hier beneffens hebben dvoerscr. meysters Peter Memmius, Cornelis Lauwerman ende Hubrecht Hastreus, beloofd ende beloven mits desen voer hoer ende hoeren erffgenamen den voerg. pater, procuratoer ende convente van St.

Jeronimus ende hoeren nacomelingen voer tgundt voers. is, vorder borgen te stellen ende versekertheyt ofte vestenisse te doen tot haeren vermaninge, daer zy wel aengehouden, mede tevreden ende tgundt voers. is, vast ende zeker aen wesen zullen, alse zyluyden oeck belooft hebben ende beloven mits desen voer hoer ende hoeren erfgenaemen ende elcx van hemlyuden ende hoeren erfgenamen bysonder ende een voerall, den voers. Jan Strick, Anthonis Speyert ende Adriaen Alphertsz., hoeren borgen van de voorsz. borchtocchte te indemneren, costeloos ende schadeloos te houden. Ende omme all tgundt voerscr. is te houden ende te voldoen, hebben zyluyden comparanten te samen verbonden hoers persoens ende goederen, ruerende ende onruerende, jegenwoordich ende toecomende, egeen vuytgesondert, onder het verbant van desen gerechtē ende allen anderen heeren, hoven, rechteren ende gerechten, renunzierende van allen exceptien, gratien, privilegien, relevamenten, reductien ende allen anderen defensien, geestelycken ende weerlick, desen enichsins contarierende; ende bysonder d'exceptien ofte beneficien van excussien, discussien ende devisien, naerdien zyluyden teffect van dien wel verstaen hadden, versouckende alle dvoorsz. comparanten tsamentlycken ende elcx bysonder hyerinne gecondemneert te worden. Gehoort, welcke beken ende versoeck heeft tgerecht hemlyuden comparanten gecondemneert ende condemneert by desen int gundt voers. is, sonder arch. Presentibus Herman van de Vecht, Dyrk de Lewe, Gerrit Goyertsz. van der Eem.

XII.

Alsoe die heeren domdeecken ende capittelle metten scholaster der kercke ten Dom binnen Utrecht, den religieusen van den convente van St. Hieronymus, oick binnen Utrecht, eertyts geconsenteert ende toegelaten hebben eene groote schoole te moghen houden, waertoe by deselve religieusen geaccommodeert is geweest sekere huysinghe, genaempt Sonnenberch, staende byt voorschreven convent, welcke convente met allen synen toebehoren van roerende ende onroerende goederen (gelyck die voorschreven heeren verstaen) der religieusen, verlatende hare religie, discipline ende habyt, geceedeert hebben tot behouff van dengheenen, die over ettelyke jaren by die hoochweerdicheyt van den eertsbisschop van Utrecht gedeputeert souden syn geweest, omme volgende het concilium van Trente, te erigeren het seminarium, breder daerinne ge-roert. Dat oock dese gedeputeerden, pretenderen onder dexel van die voorsz. huysinghe ofte edificien van der voorsz. convente, mede aen hemlyuden vercregen te hebben het recht van de voorsz. schole, alhoewel tselfde recht nyet en is annex der voorsch. huysinghe, ofte geensins daeraff en dependeert, maer es by den voorsz. heeren van den Dom, dit alleen als een personele privilegie gegonst ende gegeven die personen van die voorsz. religieusen ten respecte van hare religie, als mitsdien beter mogende vaceren ende meerder gequalificeert wesende tot d'exercitie ende administratie van de voorsz. schole, sulcx, dat cesserende de voorsz. religie, discipline, habyt ende geheele qualiteyt van de voorsz. religieusen, die bynaest alle verstorven syn, soo es alle het recht van de voorsz. schole gereverseert ende wederomme gecomen aen die voorsz. heeren van den Doem ende aen haerlieder kerken, sonder dat die voorsz. gedeputeerden oft anderen hetzelfde in enigher wys moghen ofte behoren te onderwynden, waeroff die voorsz. heren expresselicken geprotesteert hebben ende protesteren by desen, mitsgaders van alle gemeene ende particuliere schaden ende interesssen by yemande geleden

ofte namaels noch te lyden, insonderheyt oock dat duer empeschementen van de voors. gedeputeerden die voorschreven schole ganschelyken verloept ende te nyete gaet, tot groot achterdeel van den inwoonders van der stat Utrecht ende van veele andere; bevelen daeromme H. Adriaen van Schayck haeren capittels bode, dese protestatie der voorsz. gedeputeerden ende allen anderen, des noot synde, by notaris ende getuygen ofte andersins te insinueren, ende hemlyuden mede te verbieden (gelyck hy oock voor dese tydt duer beveil van de voorsz. heeren van den Doem verboeden heeft) dat die voorsz. gedeputeerden ofte anderen yt haerlyuder name sich de voorsz. schole ofte exercitie van dien nyet en intromitteren ofte eenichsins onderwynden, maer deselfde heeren daarmede laten bewaerden. Ende sal die voorsz. H. Adriaen van die voorsz. insinuatie ende verboth doen maecken behoerlicke acte, ende deselfde leveren den voorsz. heeren doemdeecken ende capittelle, omme hemlyuden in tyden ende wylen des noot zynde, daarmede te moghen behelpen, soe syllyuden te rade vynden sullen.

Actum desen XIII Aprilis, anno LXXVI.

Ende was onderteykent, duer beveil:

LAMSWERDE, Nts. Sbst.

Naer voorgaende collatie met zyn originele is dese copie bevonden daarmede t'accorderen by my:

Jo. MERSMAN, Nts. 1576.

XIII.

Opt aengeven van de gedeputeerden tot directie van een seminarium ende van de vier godtshuysen binnen Utrecht, by monde versocht hebbende interdictie van de particuliere scholen te exerceren, es geresolveert den XXVIII Juny 1576, dat thoff alsnoch hierop nyet en kon disponeren ofte de voorsz. interdictie doen doen; ten ware de voers. gedeputeerden mitten vyff godtshuysen eerst ende vooral goede ordre stelden opt houden ende onderhouden van de schole van Sint Hieronymus alhier, mits aennemende bequame schoolmeesters tot competente salaris in goede getale, ende dat voer den tyt van zes jaren aen een geduyrende, assignerende den schoolmeesters elcx een weerlick persone, aen welcke zy van drye maenden tot drye maenden haer betalinghe sullen moghen halen onder heerlicke executie van desen hove. Actum ten dage ende jaere voorschreven.

A. VAN DER BURCH.

ALPHABETISCH REGISTER.

A.

- A., dam ter, 119.
 — Gijsbert v. d., 104.
 Aa, v. d., hofmeester, 243, 294, 295, 301, 302, 304, sq., 321.
 Aafdocht, 111, 145.
 Abcoude, Dirx Willems. van, 176.
 — van Merthen, Jr. Henrick van, 338.
 — Hoge Willems. van, 134.
 Abdij van Oostbroeck, 296.
 — — St. Pauwels, 333, 342, sqq.
 Abeele, van den, 28.
 Acta Synodalia, 61, 64, 95.
 Admiraal van Engeland, 263.
 Adourne, Jr., J. L., 96.
 Adriaen VI, paus, 108.
 Aeken. (Uitgewekenen van) 2, 5, 8, 35, 36, 37, 79.
 Aemilius, Anth., Rector, 368.
 Aerdenburch, 1.
 Aerssen, F. van, 308, 312.
 — griffier, 235, 237, 280, 281, 285, 301, 304, 313.
 — Joh., 6.
 Afbeelding van Prins Hendrik van Nassau, 59.
 — vant Syn. Nat., 47, 64.
 Afiaten der Domkerk, 232.
 Agent Ortel, 241.
 Agileus, Joh., 60.
 Agnus Dei (valsche) 121.
 Akersloot, C. A., 269.
 Albant Jacq. command., 58.
 Alberda, Egbert, 280.
 Albert, Aertshertog, 284, 287, 298, 295, 308.
 Alblas, Thys van, 167.
 Aldegonde, heere van St., 239, 242, 243.
 Alenderp, Lubbert van, 135.
 Almanak, (Deventer), 71.
 Alphen, stad, 278.
 Alvaro, Mr. Zeger van, 193.
 Ambassadeur van Bern, 308.
 — Bodley, 271.
 — uit Bretagne, 261.
 — Buzanval, 262.
 — Carleton, 21.
- Ambassadeur Caron, 5, 263.
 — v. Frankr., 14, 247.
 Amboina, 195, sqq.
 Amcröngen, burgermr., 334.
 — Eerst van, cameraer, 109, 112, 178.
 Amersfoort, 235, 237, 272, 322, 364.
 — Willem Janss. van, raad, 136, 137.
 Amuntie huysen, 222.
 Anatome Arminianismi, 97.
 Andries, St. fort, 58.
 Andriessen, Johan, 70.
 Andrignery, 201, sq.
 Anhalt, 248, 263.
 Antwerpen, 100, 243, 319, 364.
 Anxter, Mr. Herm. v. d., 105.
 Apeltorn, Mr. Charles, 13.
 Arabie, 228.
 Arenberg, Prins Graaf v., 20.
 Armoesyntjens, 226.
 Arnhem, 237, 303.
 Arnoldi, Herman, pred., 43.
 Artillerie, 99.
 Artss., Direk Dirckss., 318.
 Asch, Jacob van, 333, sqq.
 — Willem van, 112, 114.
 Assendelft, heere van, 144.
 Astrolaben, 13.
 Atchyn, 216, sqq.
 Auleander, P., stukgieter, 19.
 Autzen, Willem van, vice-gouverneur, 204.
- B.**
- Bachellort, Pieter, 80.
 Bachlonch, Colonel, 13.
 Backer, Tho. inv., 53.
 Backersteeg, 115.
 Baecken, 80, 81, 97.
 Baeyen, 310.
 Baers, P. predikant, 10, 40, 44.
 Baexen, Maximiliaen van, 247, 288, 296.
 Balambuan, 199.
 Balancqual, Alex., Chirurg., 12.
 Balcinen, 24.
 Ballochi, Franc., 4, 28, 94.
 Balthasar, Floris wed., 4.
 Banck, Jac. v. d. inv., 40.
 Banclock, 190.
 Banda, 195, sq.
 Bantham, 195, sq.
 Barbancon, heere van, 269.
 Barbaren-autaer, 101.
 Bastiaensz., Adr., inv. 80.
 — Matt., boekdr., 7.
 Batavia, v. Junii, 3, 4.
 Batchian, 198, sq.
 Bax, Johan, 93, 94.
 Bedelen, 105.
 Bedevaert, 116, 118, 125, 144, 152, 166, 171, 191.
 Bedevaert tot Jerusalem, 233.
 — — Romen, 233.
 Beeck, Otte van, 388.
 Beeffant, Tonis, raad, 99, 126, 136, 137.
 Beelden, silveren, 101.
 Beeldhouwer, H. de Keyser, 21.
 — C. Panten, 3, 4, 13.
 Beeltsnyder, Adriaen Jacobsz., 185.
 — Colyn, 149.
 — Henr. Henrickss., 124, 145.
 — Jan Gerritsz., 145.
 — Joost Jacobsz., 101.
 — Jan Verborch, 145.
 Beerntsz., Jan, Boekprenter, 109, 124, 141.
 Beerntsz., Beernt, 186.
 — Dirk, cameraer, 132.
 Beest Jr., Diederik van, 63.
 — Laurens van, 104.
 Begynhof, 118.
 Beyema, Bernard, 91, 94.
 Beyer, Juliana, 93, 28.
 — den ouden, 93, 28.
 Beke, Jan v. d., 247.
 Belegering van Steenwyck, 252.
 Belière, 295.
 Benthem, 243.
 Benthemensus, H. J., pred., 90.
 Bentinck, capiteyn, 278.
 Berchem, Louwys van, 70.
 — Margaretha van, 44.
 Berck, Ghysbert van, 256, 296.
 — Nicolaes van, 63, 235, 238, 274.
 Berendrecht, gouverneur, 315.
 Berge, Andr. v. d., 135.
 — Grave van den, 236.

- Berge, Peter v. d., 122, 135.
 Bergen op Zoom, 247.
 Berinck, hopman, 251.
 Bertius, Petro, 2, 45, 53.
 Betuwe, 247, 250, 278, 302.
 Beurzen voor studenten, 243.
 Beza, D., 298.
 Bie, (de) tres-generael, 35, 56.
 Bierdrager, 170.
 Byl, Is. Janss., 91.
 Bylandt, J., predicant, 14, 39, 40, 42, 88, 89.
 Byler, Willem v., Yzersnyder, 35, 66, 77.
 Bylhouwertoorn, 332, 351, 361.
 Byma, 199, sq.
 Bilt, Barth., boekdr., 56, 75.
 Biron, Marechal de, 295, 297.
 Bisterveldii, Joh., pred., 57, 69.
 Blasphemie, 172.
 Blavet, haven van, 263.
 Blyenbeck, huis te, 245.
 Blyenborch, Balth. van, 185.
 Block, Jan, schilder, 140.
 — Laurens, inv. 32.
 — Matthys, 116, 138, 141.
 Bloetvlaggen, 213.
 Boden, Mary, 191.
 Bodley, Ambass., 264, 299.
 Boekbinders, zie op de namen:
 Jan Beernitsz.
 Franc. Boels.
 Jan Jansz.
 Reynier Pauwels.
 Dirk Taets.
 Goey. Verhagen.
 Boekdrukkers, zie op de namen:
 Matth. Bastiaensz.
 Barth. Bilt.
 M. J. Brandt.
 J. J. Canin.
 N. de Clerck.
 J. J. Corenhert.
 F. v. d. Cruyse.
 J. C. v. Dorp.
 Isaac Elsevier.
 Gorn. Fransz.
 Hill. Jacobs.
 W. Janss.
 J. v. d. Kellen.
 J. Lamsinck.
 Aert Meurs.
 C. L. Plasse.
 J. J. Starter.
 Seb. Warmbouts.
 H. van Westerhuysen.
 Jan Wolfaerts.
 Boekprenters, zie op de namen:
 Jan Beernitsz.
 J. Zeverits.
 Boekverkoopers, zie op de namen:
 Barth. v. d. Bilt.
 L. Elsevier.
 Ad. Gerritsz.
 Jan Jansz.
 Boekverkoopers, zie op de namen:
 J. de Keyser.
 J. Orlers.
 Ad. v. d. Riviere.
 Boeken der buerkerk, 143.
 Boels, Francois, boekb., 70.
 Boesichem, Jan van, raad, 118.
 Boetselaer, capt., 269.
 Bogaert, Corn. v. d., 87.
 — Frans, 172.
 Bogerman, pred., 52, 59, 68, 71, 85.
 Boisize, heere van, 48.
 Bol, Dirck, 151.
 — Goert, 152, 163, 174, 176.
 Bollaertstoorn, 132, 133, 142, 186.
 Bombasynmaeckers, 40, 43.
 Bomen, 186.
 Bommel, 314, 325.
 Bonert, Willem, valsche munter, 117, 124, 133, 140, 154, 157, 174.
 Boot, Dirck, 24.
 — Godef., 3, 4.
 Bor, Christiaan, 347.
 — Jan, schepen, 184.
 — Peter, 3, 270.
 Borch, Ev. v. d., burgermr., 113.
 — Hendr. v. d., raad, 162.
 Borgerrecht, 122.
 Borneo, 225.
 Bornstra, J., 16.
 Bossu, grave van, 269, 345, 346, 354.
 Bot, procureur, 99.
 Both, generael, 207.
 Botteykinck, Dirck van, 338.
 Bouillon, Duc de, 267, 269, 280.
 Bourbon, Louisa de, 303.
 Bourguival, heer van, 136, 143, 163.
 Bouro, eiland, 196, sq.
 Bouton, 202.
 Braeckel, heere van, 270, 272, 273, 274, 296, 305.
 Brand, 179, 345.
 Brandemmers, 186.
 Brandenburch, Cheurf. van, 91, 95.
 Brandstege, 176.
 Brandt, M. J., boekdr., 67.
 Brandtweycken, 187.
 Branttonnen, 186.
 Brassers, Willem, 57.
 Brawstems, Hendr., Capt., 215.
 Breda, drost van, 7.
 — ingenomen, 235.
 — kasteel van, 235, 238.
 Bredero, G. A. (werken van) 2.
 Brederode, Ant. die bast. van, 104.
 — P. van, agent, 35.
 — (proces gewonnen tegen), 159.
 Bredevoort, 232.
 Bree, Abr. van, 218, 219.
 Breen, Adam van, schilder, 5, 10.
 Breevelt, Dirck van, 140, 145.
 Brest, haven van, 263.
 Brevoerde, Ar. van, kerkmr., 137.
 Briel, den, 299.
 Broecke, P. v. d., Command. 206, sq.
 — Mergriet van den, 186.
 Broeckerius, F., pred., 16.
 Broederschap van St. Martyn, 233.
 Brog, Capiteyn, 248.
 Broodrijding, 160.
 Bruchero, Joh., pred., 7, 24, 25, 83.
 Brugman, Phil. inventeur, 14, 86.
 Bruyn, Jan de, 172, 188.
 Brunel, Joh., inventeur, 12, 29.
 Bucenius, D., pred., 47.
 Bueren, graefschap van, 296.
 Buerkerck, 101, 126.
 Buerkerktoorn, 139, 173.
 Buffels, 200.
 Buidelsnydery, 149, 185.
 Buys, raetsheer, 323.
 — Joh., 25, 29, 48.
 — Peter Pauwels, 162.
 Buysse, Arnt, 118, 176.
 Burch, A. van der, 392.
 — E. van der, 281, 313.
 Burchgraeff, 241.
 Burgon, Marquis du, 313.
 Burmania, 17, 18, 29, 38.
 Bushaer, Gerrit van, 387.
 Busselaeyen, 133.
 Bussen, 100.
 Bussescutten, 99, 112, 113, 119, 123, 124, 129, 184.
 Buth, Thomas, capiteyn, 295.
 Buzanval, ambassadeur, 262, 309.
 C.
 C. zie ook K.
 Cabelliau, Abr., 9, 10, 17, 19.
 Caerte van de welstand d. V. Nederl., 69.
 Cagnioncle, J. de, inv., 23, 24, 77.
 Calais, 310.
 Calendryn, Caesar, pred., 71.
 Calmatte, 199.
 Calslagen, Capt., 10.
 Calvart, agent, 258, 262, 272, 274.
 Cambelle, 196, sq.
 Camelotten, 310.
 Camerarii, Phil., 6.
 Camille schans, 279, 280.
 Camp, de, 179.
 Camphora, 221.
 Canin, J. J. boekdr., 64, 70, 74, 75.
 Cant, Reinier, 245.
 Cantelaer, ritmr., 269.
 Canter, Dr., 190.
 — heere, 236, 257, 260, 261, 345.
 — Joach., 29.
 Capiteynen, zie op de namen:
 Bening.
 Boetselaer.
 Brog.
 Th. Buth.
 Calslagen.
 Gyeborall.

- Capiteynen, zie op de namen:
 Hessels.
 Loon.
 Sunter.
 Thiel.
- Carels, Mr. Joost, 25, 29, 30, 48, 50, 53, sqq.
 Carleton, Ambass., 21, 36, 40, 41, 69, 77, 98.
 Carlier, Jean, 56.
 Carmelieten, 137.
 Caron, Ambass., 5, 29, 35, 41, 98, 263, 287.
 Carpentier, Joh., 75, 76.
 — Pieter de, 198, 200, sq.
 Carter, Dan., pred., 34.
 Carthusers, 148.
 Castrametatio, 27.
 Castricom, heere van, 78.
 Castro, Bastiaen de, 199.
 Catherynenpoort, 330, 340.
 Cecil, generael, 21, 44, 82.
 Centurio, Aert Glandy, 181.
 — Claudy, 181.
 Ceram, 204.
 Chatraïne, Jr. Jac., 52.
 — Phil. v., 52.
 Chesne, Francois du, 82.
 Chili, beschr. van, 91.
 China, 197, sq.
 Chirurgyns, zie op de namen:
 Mr. Herm. v. d. Anxter.
 Mr. Aryaen.
 Mr. Gerrit Mercelisz.
 Ger. Noot.
 Michel van Praeg.
 Mr. Aelbert de Rover.
 Mr. Adr. Sara Roma.
 Mr. Adr. v. d. Spiegel.
 Mr. Claes Tyelmanns.
 Mr. Gerrit van Vianen.
 Abr. Vos.
- Choralen, 124.
 Churfurst van Coelen, 296.
 Claeskerk, 189, 376.
 Clandt, Alart, 240.
 Clapmole, H. P., inv., 14, 15.
 Cleef, 312.
 Cleeff, Jacob van, 191.
 Cleermerckt, oude, 160.
 Clerck, N. de, 20, 22.
 Clercq, doctor, 241.
 Clockegieter Mr. Henrick, 123, 133, 175.
 Cloppenburch, J. A., inv., 90.
 Cluetinck, Aelbert, 124, 123, 132.
 — Cornelis Janss., 355.
 — Gysbert, raad, 101, 128.
 — Rutger, 140.
 — weduwe, 142.
- Cluynder, 235.
 Coelestum planum, 79, 87, 90.
 Coerers, 190.
 Coerwachters, 111, 128, 132.
- Coets, Philips, wagenmr., 68.
 Coevorden, 43, 248, 252, 253, 258, 260, 263.
 Colen, proost van, 108.
 — Mr. Hans van, 123.
 Colenburch, Jan van, 107.
 Collegium Willebrordiani, 376, sq.
 Colligny, Louyse de, 256.
 Colonus, Dan., pred., 46, 76.
 Colwal, Guil., 36.
 Comans, Agniese, 129, 135.
 — Jan, 129, 135.
 Compas, geestelyk, 11.
 Condebeeck, 275.
 Coninck, Fred. de, 157.
 — Goeyert de, 107, 114.
 Coninck van Atchyn, 219.
 — — Bouton, 202.
 — — Chierebon, 230.
 — — Jacatra, 206, sq.
 — — Macasser, 202.
 — — Tydor, 202.
 Coningen, Javaensche, 210.
 Conincx, ractsheer, 323.
 Conststuk, 11.
 Contracten van Amboyna verbrant, 222.
 Coornhert, Dirck, 129, 131, 146.
 — J. J., boekdr., 3.
 Copermolens, 33, 62.
 Coper, Sweedts, 22, 55, 58.
 Coppens, Daniel, 87.
 Corensmolens, 40.
 Corne, Barth. du, 19, 24, 38, 61.
 Cornelis, hr. Capellaen, 99.
 Cornelisz., Aryaen, goutsmit, 142.
 — Claes, 4.
 Cornput, Hopman, 253, 317.
 Coromandel, kust van 209, 216, sq.
 Cortryck, 239.
 Costerus, Abr., predikant, 12.
 Covels, 107, 116, 122, 126, 128, 131.
 Craen, de, 141, 157, 161, 339.
 Craenkynderen, 176.
 Craenmeysters, 112.
 Craenschip, 126, 144.
 Cramen, 157.
 Crancksinnich, 191.
 Crebs, Andreas, prof., 84.
 Croix, And. de la, mineur, 6.
 Crol, Jacob, 111.
 Cromme bogen, 13.
 Cronenburch, Jan van, 348.
 Croon, Thomas, 124.
 Cruypers, 132, 141, 168.
 Cruysbogen, 13.
 Cruyse, F. van de, boekdr., 54.
 Cruyssen, silveren, 184.
 Cruyt, 100, 221, 224, 225.
 Cruytmaeckers, 225.
 Cruytmolens, 225.
 Crunninghen, heer van, 354.
 Cuyck, Anthonis van, 266, 268, 273, 276, 279, sqq.
 Cuyman, Cornelis Henr., 276.
- Culemborch, Gerrit van, 187.
 — Jan van, schout, 149, 152, 154.
 Curiander, Ab., 14, 15, 57.
- D.**
- Daelhem, Elisabeth van, 7.
 Daell, Thomas, Admiraal, 208.
 Damasten, 226.
 Dammanus, Seb., pred., 92.
 Damme, (Nonnen te) 26.
 Danckaert, Joh., 7.
 — pred., 231.
 Danckaerts, J. R., 80.
 Darthusen, Ot van, 104.
 Davidtsz., David, 22.
 Dedel, Bruyn Wilh., 60.
 — Cornelis, 142.
 — raet van Indien, 226.
 Defroyementen, 36, 37, 38, 57.
 Delfzyl, 248, 249.
 Denemarcken, 20, 144, 261, 264.
 Deodati, Alex., pred., 71.
 — Johan, pred., 71.
 Deuren en vensteren afhangen, 114.
 Deurweerders, 149, 166, 168.
 Deutecom, 254, 302, 322.
 Deventer, 237.
 Deventer-koek, 192.
 Diamanten, 201, sq.
 Diefelyk, 270.
 Diemen, Adam van, 116.
 Dieppe, 275.
 Diest, Bisschop Jan van, 233.
 — Cornelis van, 292.
 Dievery, 134, 135, 139, 148, 150, 153, 154, 169, 174, 185, 189, 192.
 Dykagie tusschen Maes en Wael, 266.
 Dirckgen, David Joriss. huysfr., 182.
 Dircksz., Heynrick, 185.
 — Pieter, 221.
 — Willem, 114, 120, 122.
 Doddendael, huis te, 246.
 Doeyenborch, J. van, raad, 101, 178, 160, 170, 387.
 — Peter van, 170.
 Doelen, 115, 119, 124, 125, 128, 130, 131.
 Does, van der, 241.
 — van der, Controlleur, 321.
 Doesburg, 271, 274, 281, 302.
 Dolhuys, 124.
 Doly, Uhr., inv., 37, 38, 39.
 Dolre, Dire van, raad, 99, 116.
 Dom, jurisdictie van den, 157.
 Dominis, M. A. de, 14, 17, 22, 36.
 Dompseleer, muntmr., 279.
 Domus pauperum, 387.
 Doncker, Ghysb., 33.
 Donderen, Casp. van, stuurman, 30, 50, 53.
 Doodgraver, 127.
 Doofpoorte, 363.
 Dorp, J. C. van, boekdr., 97.

Dorselen, Jacob van, 105.
 Dorth, van, Gouverneur, 240.
 Dou, J. P., 18, 49, sqq.
 Doubleth, Franc., 80.
 — Johan, 48, 50.
 — Phil., 48, 268.
 — Secret., 23, 48.
 — Wed., 48.
 Douwe, P. G., assayer, 47.
 Drakenburch, heer van, 286.
 — huis, 190.
 Driebergen, Joffr. van, 163.
 Driel, 316.
 — Dirck van, 342.
 Druenen, Jan Robb. van, 338, 339, 341.
 Druyff, Sr., 214.
 Drusus, Joh., 14, 15, 57, 75.
 Duffelen, 239.
 Duyck, Mr. Franc., raetsheer, 280, 304.
 Duyfkens, Aert, inv., 35, 43.
 Duinkerken, 264, 312.
 Duyst, Gerbr. v. d., 149, 167.
 Duitschland, 260.
 Duytsch leger, 323.
 Dulmen, H. van, 34.
 — Pomp. van, 34, 45.
 Dussen, Adr. Jac. v. d., 219.
 — Bruyn Dirss. v. d., 60.
 — heere, 15, 18, 19, 38.
 Duvenvoorde, heere van, 65.
 — Johan van, 236, 388.

E.

Ebbenhout, 226.
 Echtscheyding, 152.
 Eck, Barth., v. 104.
 — Geryt van, 104.
 Ede, Antonis van, 164.
 Eed, 133, 145.
 — valsche, 112, 142.
 Eelgiesteeg, 126.
 Eem, de 272.
 Eerstbill, den 159.
 Egmont, Grave van, 239.
 — Sabina van, 270.
 Eyck, Arent van, 167.
 — Bertelmeus van, 167.
 — Cornelis van, 167.
 — Geryt van, 167.
 — Mr. Hend. van, 140.
 — Jan van, 167.
 — Joost van, 116, 119, 120, 128, 129, sq. 167.
 Eyllofs, J. J. 2.
 Elsevier, Isaac, boekdr., 85.
 — Lowys, 64, 67.
 Emanuel, (Don) prince van Portugal, 284.
 Embden, 15.
 — Graaf van, 314.
 Embise, Anna d', 61.
 Emmerik, 246, 305, 340.

Emmius, Ubbo, 1.
 Enge, den 164.
 Engelen, J. C., assayer, 47.
 Engelsche compagnien, 306.
 Enschedé, 283.
 Episcopius, predikant, 42, 48.
 Erhuys, 157.
 Ernestus, Gouverneur, 263, 264.
 Essex, grave van, 263.
 Eussum, heere, 38.
 Everaerts, P. transl., 23, 46.
 Everdingen, Laurens van, 235.

F.

Fabritius, Georg., pred., 56.
 Falckensteyn; grave van, 240, 247.
 Famars, heere van, 16, 36, 37, 68, 252.
 Farem, J., predikant, 3, 58.
 Fermilloen, 8.
 Fligerius, Herm., 81, 82, 84.
 Focking, Peter, 167.
 Foeck, Aelb., raad, 107.
 — A., 262, 271, 273, 278, 283, 296, 301, 302, 305, 322.
 — J., assayer, 279.
 Foeyt, A., 387.
 — Jan, 168.
 — Floris, 184.
 — Folpert, 131.
 — Huych, raad, 116.
 Foelie, 197, 201, sq.
 Fontainebleau, 308, 312.
 Fonler, Richard, 61.
 — R., W., inv., 55.
 Franckna, heere 299.
 Franz., Corn., boekdr., 2.
 Frederici, Isa., pred., 70.
 Frias, N. de, 295.
 Frisius, Simon, 12.
 Frits, Hendr., inv., 50.
 Frittema, 16.
 Frontiersteden, 281.
 Fronchem, Daniel, pred., 71.
 — Jacques, pred., 71.
 — Theod., pred., 71.

G.

Gaertbrugge, 133.
 Galecoop, 176.
 Galeyen, 323.
 Gansstech, 339, sqq.
 Gansmerct, 135, 338.
 Garnizoen van Breda, 244.
 Gasthuis in de Cropelstraat, 105.
 — het H. Cruys, 129, 135.
 — van St. Barbaren, 129, 135, 387.
 — v. St. Bartelmeus, 129, 135.
 — van St. Quentyn, 100.
 Geel, Elias van, 87.
 Geer, Louys de, 18, 86, 88, 90, 93, 94, 95, 98.

Geertnidenbrug, 126, 246, 303, 315.
 Geyn, wech by 't, 119.
 Gelder, hertog van, 126.
 Gelderland, 242.
 Gelre, Goeyert van, 172.
 Gember, 226.
 Geneve, 240, 243, 298.
 Gent, Fred. van, 104.
 — Henr. van, 163.
 — Josyne van, 131.
 Genna, 295.
 Gerbode, Nicol. de, 13.
 — Philips de, 13.
 Germain, St., 312.
 Gerobulus, Joh., boeckr., 288.
 Gerritsz., Ad., boeckverk., 6.
 — Floris, 12.
 — H., caertmaker, 22.
 — Jan, beeltsnyder, 145.
 Geschut, 1, 12, 15, 70, 72, 75, 76, 87.
 Getuigen gehoord in de aanslag op Utrecht, (1577) 327, sqq.
 Geselen, 105.
 Gevangenen, 235, 236, 237, 238.
 Gevangen vleyschuys, 332.
 Ghysberts, Joh., monstercomm., 63.
 Gyeboral, capt., 295.
 Gildbrug, 102.
 Gildegelt, 106.
 Gildentorens, 131.
 Gildpoort, 145.
 Gillis Jr., Johan, 19, 24, 25, 38.
 Gillisz., Jan, inventeur, 5.
 — P., lantmeter, 23.
 Gilpin, George, 24.
 — raetsheer, 300.
 Ginckel, hopman, 354.
 Gistelles, heere van, 254, 326.
 — Wed., 13.
 Glas te Brigitten, 101.
 Glasvenster, 247.
 Goeyertsz., Willem, raad, 120.
 Goel, Johan, 9.
 Goertsz., Willem, burgernr., 192.
 Goyer, Dirk de, raad, 138, 168, 303.
 Gooylant, 267.
 Goorle, David van, 271, 273.
 Gorinchem, 243, 244.
 Gortstege, 100.
 Goud, 225.
 Goud en silverdraet, 75, 76, 226.
 Gouda, Dierk de, 327.
 Goude, Herm. v. d., 141.
 Goudslager, Feltyn, 114.
 Goudsmiden, zie op de namen:
 Aryaen Cornelisz.
 J. van Eyck.
 Geryt Hubertsz.
 Jacob van Noerde.
 J. G. Oosterlingh.
 Aryaen Pietersz.
 Dom. van de Vecht.

Goudsmeden, zie op de namen:

- Aernt Wernersz.
 Grachten verdiept, 153.
 Graetboogen, 10, 11, 14.
 Grammaye, Th. 78.
 — Jr. Ydo, 79.
 Graphei, Rud., 71.
 Grauwerekersgilt, 191.
 Grauwert, Wouter, 125.
 Grave, 42, 245, 319.
 — Dr. Anth. v. d., 71.
 Graven, zie op de namen:
 van den Berge.
 van Bossu.
 — Egmont.
 — Embden.
 — Essex.
 — Falckensteyn.
 Karel.
 Herman.
 van Hohenlo.
 — Mansfelt.
 — Meghen.
 Johan van Nassau.
 Philips — —
 Willem — —
 van Nieuwenaer.
 Pachiotto.
 van Solms.
 Gravenweert, fort, 245, 278, 302, 325.
 Greycy, 198, 200, sq.
 Greefmeester, 105, 108, 138, 168, 170.
 Grenu, capt., 9.
 Grevius, pred., 80.
 Groede, Kerk te, 24, 25.
 Groenevelt, Jr. Arn., 8, 241, 251, 261, 294.
 Groenlantsche comp., 60.
 Grofgreyne, 310.
 Groll, 254, 271, 315.
 Groningen, 248, 265.
 Groot, de, 42.
 Grootveldt, lieutenant, 283.
 Guasto, Marquis del, 244.
 Guebara, Anth. de, 17.
 Guilhelmi, Sig., pred., 58.
 Gujaina, eiland, 216.
 Gulick, 3.
 Gummich, Jr. Jan van, 42.
 Gusle, Mr. Hans, vuerwreker, 60, 65.

H.

- Haegmunten, 135.
 Haer, Beernt v. d., 104, 114.
 Haerlem, Mr. Bernt van, 115.
 — David van, 161.
 — Geryt van, 161.
 Hagen, Jan, 179.
 Haye, J. de la, pred., 32.
 Halle, Marcus ab, pred., 16.
 Hamburch, 94.

VII

- Hamel, 314.
 Hamelenbergh, Eelgis van, 119, 120.
 Handtvesten van Bisschop Guido, 267.
 Hant van yser of metael, 133.
 — silveren of ysereen, 124.
 Hardebol, huis, 190.
 Hardenbroek, Gysbert van, 104, 247.
 Harduyn, Johan de, 56.
 — Joost de, 56.
 Hase, Alyt, 170.
 — Frans de, 185, 187.
 — Heer de, 220.
 Hasenberch, huis, 100.
 Hassahoudie, eiland, 196, sq.
 Hasselt, 250.
 Hastreus, Huybert, 389.
 Haultain, Gouverneur, 46, 92.
 Haulterive, Colonel, 97.
 Heermale, Floris, 236, 237, 239, 241, 242, et passim.
 Heerman, Maria, 16.
 Heynsium, prof. 46, 66, 80, 86.
 Hell, Casyn van der, 259, 280, 294.
 Hellinx, Casp. inv. 76.
 Hellink, Aert, 315.
 Helmichius, predikant, 266.
 Helsdingen, Ar. v., raad, 140, 145.
 Helt, capitein, 75.
 — Hendr., 75.
 — Mauritius, 75.
 — Sara, 75.
 Hendriexz., Lambert, 7.
 — Henr., beeltsynder, 145.
 — Willem, busmaker, 110, 120.
 Hengsten, 119, 120.
 Hennin, Anth. de, 61.
 Hennip cloppen, 94.
 Henrici, Folger, pred. 43.
 Hensbeek, Jan Dircs. 138.
 Herbergen, lichte, 100, 113.
 Herdoopers, 181, sq.
 Herdoopsters, 182, sq.
 Herdoperye, 182, sq.
 Herman, graef, 237, 271.
 Hermanni, David, steenh. 41.
 Hermite, Jacques l', 210.
 Hertog van Guise, 258.
 — — Lotharingen, 312.
 — — Meyne, 258.
 Herwaerden, 315, 319.
 Herwynen, Arent van, inv. 10.
 — Corn. van, inv. 10.
 Hessels, capiteyn, 249.
 — Lubbert, 235.
 Hewes, Andrew, pred. 44, 45.
 Hezeleweert, 322.
 Hierges, heere van, 357.
 Hieronymus school, 168, 366, sqq.
 Hinckel, Hans, agent, 240.
 Hinderdam, 142, 159, 273, 301.
 Hinderzson, Luit.-Colonel, 45.
 Hindersteyn, Claes van, 108.
 — Willem van, 178.
 Hitto, Capitein, 197, sq.
 Hittoe, 196, sq.

- Hoey, casteel te, 269.
 Hoeren, 220.
 Hoffman, Beatrice, 70.
 Hogendorp, Ghysb. 10.
 Hogenlande, Mr. Jasper Liefvenss. v. 143.
 Hohenlo, grave van, 257, 296, 314, 316, 322.
 Holle bilt, 107.
 Hommius Festus, predic. 43, 46, 75.
 Hondius, Hendr. 69.
 — Jodocus, 45, 53.
 Honthorst, Robbr. van, 273.
 Hooch coornmerckt, 332.
 Hoochlantsche-, nu Roode Brug, 188.
 Hoochstraten, heere van, 133, 146, 148.
 Hooft, Dirck, 62.
 Hoogerbeets, R., 42.
 Hoornbeesten, 200.
 Hopmannen, zie op de namen:
 Berinck.
 Cornput.
 Ginckel.
 Jan van Leemputten.
 Lennip.
 Lynden.
 Lozekot.
 Oosterwijk.
 G. G. van Overmeer.
 Pijnsen.
 Anth. de Ridder.
 Rosweijde.
 Sichern.
 Snater.
 Swardt.
 Tambergen.
 Vinckenburch.
 Horologien, 49.
 Horst, Alfer van der, 104.
 Hospitaal van St. Katrijnen, 123.
 Hottinga, raatsheer, 294.
 Houtman, raad van Indiën, 226.
 Hove, Matth. van der, 47, 79.
 — Ulr. van der, 71.
 Howardt, Sir Ed., 80.
 Hubertsz., Ger., gouds., 128, 130, 138.
 Huchtenbroek, Jan van, 104, 131, 160, 288, 290, 296, 301.
 Huygensz., Mathijs, 100.
 Huys te Alphen, 278.
 — van Breda, 256.
 — van Dillenborch, 256.
 — te Daurstede, 256.
 — ter Eem, 256.
 — te Turnhout, 257.
 Huizen en herbergen te Utrecht:
 Armborsteyn, 160.
 de Bijkorf, 354.
 de Cloek, 136.
 Compostel, 145.
 Drakenborch, 190.
 Duytschen huis, 177.
 den Engel, 349.
 Foeytenberch, 154.
 de Fonteyn, 124.

Huizen en herbergen te Utrecht:

- Groenewou, 133.
de halve Maan, 330, 339, sqq.
de Hardebol, 190.
Hasenberch, 125, 157, 158, 161, 171.
de Hel, 144, 145, 327.
de Hulck, 124.
het Keizerrijk, 141.
't Lam, 175.
in de Lap, 169.
Lichtenberch, groot en 'cley, 174, 185.
Rodenborch, 111.
de roode Salm, 140.
Rutenberch, 146.
Sachtenborch, 387.
Sackendragers, 186.
Sonnenberch, 144, 391.
Sterckenburch, 273.
de Struys, 119.
de Vergulde druyve, 18.
de Vergulde leeuw, 71.
de Vleermuys, 158.
de Volbeyert, 131.
Vredenborch, 190, 337, sqq.
de Wildeman, 338, sq.
de Witten haen, 186.
Hyssen van Cattendijcke, Mr. Joh., 44.
Hulsebos, predicant, 207.
Hulst, 321.
Hunterus, And., pred., 6, 24, 37, 55, 95.
Hurnio, Justo, 42.

J.

- Jacatra, 195, sqq.
Jacobskerk, 109, 334, 362.
Jacobsz., Adriaen, beeltsnyder, 185.
— Eelgis, raad, 136, 137.
— Hillebr., 1, 32, 41, 59, 64, 67, 69, 86, 95.
Jaertafelen, 14.
Jager, Jan de, 124.
Jamby, 201, sq.
Janskerkhof, 124.
Janss., Aernt, stuurman, 50.
— And., 33, 62.
— Corn., stuurman, 50, 133.
— Dionys, stuurman, 50.
— Gillis, wisselaer, 135.
— Hendr., directeur, 211, 212.
— Mr. Henr., 24.
— Jan, boekbynder, 108, 109.
— Jan, boekverk., 12, 57.
— Jan, stuurman, 50.
— Jsbrant, 4.
— Lod., 33, 62.
— Marcus, inv., 59, 62, 93.
— Meerten, wisselaer, 135.
— Willem, commandeur, 195, 200, sq.
— W., boekdr., 38.

- Japan, 201, sq.
Japara, 203, 214.
Jarichs, J. H. inv., 17, 18, 25, 26, 27, 29, 30, 32, 33, 34, 48, et passim.
Java, 195, sq.
Jellema, Tiette, 12.
Ierland, 312.
Jesuyten, 15, 270.
Indien, eylanden van, 299.
— raet van, 200, sq.
Indigo, 226.
Infante van Spagnien, 284, 295, 299, 308.
Ingenieurs, zie op de namen:
Pieter Mybos.
Joseph Scelton.
J. Sem.
D. de Solempne.
Injurie, 133, 134, 135, 146, 147.
Inventeurs, zie op de namen:
Pieter Bachelort.
Tho. Backer.
J. van der Bank.
Adr. Bastiaensz.
Laurens Block.
Ph. Brugman.
Joh. Brunel.
J. de Cagnioncle.
Joh. Carpentier.
H. P. Clapmole.
J. A. Cloppenburch.
Ulr. Doloy.
A. Duyfkens.
Herm. Fligerius.
R. W. Fouler.
Hend. Frits.
Jan Gillisz.
Th. Grammaye.
Casp. Hellinx.
A. en C. van Herwynen.
Marcus Jansz.
J. H. Jarichs.
G. de Jonge.
W. Kik.
C. C. de Koyer.
A. Leenderss.
A. van der Meer.
M. de Moucheron.
A. Zanobius de Nervis.
D. Noot.
J. Osborn.
G. R. Pfeilffwergh.
State Philipsz.
F. J. Pieck.
Jan Pietersz.
N. Steenwinckel.
J. Verstegen.
D. Warnerss.
Mr. David Wynants.
Joachimi, heere, 15, 18, 19, 38, 97.
Joachimss., Zach., boekb., 70.
Joderye, 160.
Jon, Hans, Casimir du, 43, 44.
Jonge, Cornelis de, 131, 140.

- Jonge, G. de, inv., 68, 251.
— Hend. de, 105, 219.
— J. J. de, muntmr., 68.
Joosten, Joris, 18.
— Hannichgen, 161.
Jorisz., David, 182.
Jortan, 195, sq.
Josepho, aertsb. v. Macedonien, 23.
Journael van Mooy Lambert, 7.
Italien, 245.
Junii, Francisci, 44.
Junius, doctor, 266.
— raetsheer, 59.
— Marie Leon., 36.
Jutphaes, Barthol. van, 104.
— Floris van, 104, 114.

K.

K. zie ook C.

- Katrijnenpoort, 99, 107, 136.
Katrijnenstraat, 117.
Keelangh, 196.
Keyser, Mr. H. de, 21, 44, 47, 65, 94.
— J. de, 11, 20.
Keyserseilant, 205.
Kellen, J. van der, boekdrukker, 29.
Kerck (Engelsche) te Vlissingen, 246.
Kerckenordeninge, 69.
Kerckhoven, Elisabeth de, 61.
— M. van, 18, 61.
Kerckjuwelen, 140.
Kerckroof, 141, 193, 194.
Kerio, P., plaatsnyder, 2.
Ketel, (rigten met de) 158.
Ketterje, 183.
Kettermeysters, 120.
Ketersche boeken, 184.
Keulseche tijdingen, 271.
Kick, Wilhem, inv., 68, 79.
Kinderdooopen, 46.
Kind te vondeling, 109.
— vercoft, 106.
Kinschot, heere, 28.
Knibberch, A, 41.
— Lod. de, 35.
Knijf, Gerrit, 125, 137, 149.
— Jan Gerrit, 137.
— Mr. Willem, 35, 161.
Knippinck, Jr. Alart, 47.
— Jr. Coenraedt, 47.
Knobberch, Mr. Jan, 114.
Knodsensburch, fort, 250, 251.
Knoop, Dirck, raad, 100.
Koeystraet, 132.
Koen, Jan Pieterss., gouverneur, 195, sq.
Koenen, Aryaen, 109.
Koiyer, C. C. de, inv., 21, 23.
Koorn, Oostersch, 175.
Korte vuylsteghe, 328, sqq.
Kroontgenspoort, 387.
Kuyck, Anth. van, 112, 191.

Kuyck, Jan van, 178.
Kunst, J. C. 18, 22.

L.

Labarlotte, 250, 316, 319.
Laeckemans, D., 18.
Lakwerk, geemailleerd, 68.
Lam, Jacob, 131, 157, 164.
Lamotius, Jo., predikant, 6, 23, 67, 79, 90.
Lampadius, Joh., 6.
Lamsinck, J., boeckdr., 38.
Lamsweerde, Jan van, 279.
— Notaris, 392.
Langeracq, ambass., 14, 36, 39, 40, 42.
Lansberg, Fra., predikant, 7.
Lantaendragers, 174, 175, 176.
Lantmeesters, zie op de namen:
P. Gillisz.
J. Sem.
Anth. de Witte.
Laon, 264.
Lap de waveren, Joh., 94.
Laurijn, Françoise, 8, 36, 86.
— Jr. Guido, 8, 36, 86.
— Jacques, 293.
— Jeronimus, 8, 86.
Lauwenrecht, 104.
Lauwerman, Corn., 390.
— Jan, 189, 390.
— M., 390.
— Peter, 189.
Lauwerstraet, corte, 101, 102.
Leekendijck, 109, 112, 114, 144, 273, 301.
Ledenberch, Gillis de, 70, 78, 234, 258, 261, 266, 267, 270, et passim.
Leemputten, J. van, hopman, 334.
Leenderss., A. inv., 23, 25.
Leening van geschut, 60, 313, 320, 321.
Leerkinderen, 154.
Leermert op de Neude, 193.
Leeuw, Roelof de, 150.
Leeuwen, Aelbert van, 133, 137, 140, 146.
— Aernt van, 112.
— Herman van, 162, 170, 172.
— Jacob van, 141.
— raetsheer, 267.
Leeuwensteyn, graaf van, 18, 98.
Lefebre, Jacques, 205.
Leycester, graaf van, 39.
Lem, P. C., 9.
Lennep, hopman, 245, 324.
Leo, Henr., pred., 74.
Leonius, E., 299.
Leprozen, 150, 173.
Libellen, 48, 49, 58, 67.
Lichte wijven, 117.
Lichtenberch, huis, 185, 186, 187, 192.
Lyender, Henr. van, 389.

Lyender, Paulus van, 93.
Liesfelt, Jacob van, 121.
— Willem van, 148, 174.
Lievers, Isa., 8.
Lievijn, Ph. de, 16, 36, 37, 68.
Ligeurs, 239, 241, 303.
Lijnard, Bastin, stukgieter, 77, 78.
Lijnden, hopman, 344, sqq.
Lijnwaet, 310.
Liraeus, Justus, 366.
Lisselius, pred., 96.
Lodesteijn, heere, 227.
Loefsz., Aernt, 99, 107.
Loevenhout, 150.
Logicboeken, 228.
Logier, Philibert, hofmr., 70.
Lombaerden, 316, 318.
Lontor, 225.
Loo, Paulus van, 267.
Loockeren, heere van, 317.
Loon, capitein, 274, 302.
Looze, heere, 245, 299.
Lorrel, Louwjs, 43.
Loterij, 116, 118, sqq., 137, 138, 139, 146, 148.
Lotharingen, 312.
Lotsenham, 314, 315.
Louhoe, 196, sq. *
Louvre, Mr. Peter de, 319.
Lozekot, hopman, 337, sqq.
Lucani, Petri, pred., 77.
Lucyde, 197.
Lucipara, 220.
Ludeboek, 122.
Luyck, 244.
Luntius, Joh., 58.
Luterije, 113, 114, 118, 120, 121, 122, 123, 139.
Lutsemborch, Reijer van, 172.
Luz, Syon, 19.

M.

Mabuge, Corn. Jacobss. van, 168.
Macassar, 202, sq.
Macassaren, 200.
Mackjan, 198.
Macropedius, G. 388.
Madera, 198, 200, sq.
— command. op, 95.
Maelson, raetsheer, 294.
Maeltijden, 185.
— bij teregtstellingen afgeschact, 193.
Maentafel, 14.
Maertenss., Arent, command., 198, 200, sq.
Maertensbrug, 109, 138.
— toern, 133, 169.
Maes, Mr. Ev. van der, schilder, 79.
Maestricht, 293.
— Wilh. van, 151.
Maeth, Corn. van der, 345.
— Jacob van der, 288.
Magdalenewijn, 176.
Magnus, heere, 4, 17, 13, 49.
Maire, Mr. Hend. le, 61.
Malacca, 218.
Malaje, 199.
Malderee, Jacques de la, 44.
Mallemans eylant, 198, sq.
Malsen, Jan van, 112, 114.
Man, Anth. de, raad, 140.
Mandalicque, 195, sq.
Manenburch, bolwerk, 331, 337, 340, 344, sqq.
Manilha, 199, sq.
Manipe, 196.
Manmaccker, heere, 48, 58.
Mansvelt, grave C. van, 250, 252.
Margareta polder, 57.
Marxen kerk, St., 103.
Marlois, S., 49, sqq.
Marmarsteen, 83.
Marreto, 199.
Martelaars boek, 87.
Martena, 304.
Maseijk, Pauwel van, 160.
Mattaran, 213.
Mauritius, 226.
Mechelen, hooge raad te, 159.
Medaille op 't innemen van Breda, 239.
Medecis, hertog van, 314.
Medenbach, Jacob, pred., 42.
Medenbliksteeg, 179.
Meenen, El. van, pred., 91.
Meer, A. van der, in., 23, 25.
— Frank van der, commandant, 195, sq.
Meerman, heere, 17, 18.
Meerten, van, capt., 323.
Meertenss., Claes, schilder, 172.
Meghen, graef van, 365.
Melaten, 162, 176.
Melcknap, W. J. 33.
Memmius, Peter, 389.
Mendosa, don Juan, 269.
Mennegersteen, 24.
Mennonisten, 34, 36, 38, 92.
Merenborch, Ger. Pet. van, 101, 136, — Peter van, 110, 116, 137, 149.
Mersman, Jo., Notaris, 392.
Merssegast, 103, 112, 191.
Merwede, heere van der, 306.
Meteren, Em. de, 32, 95.
Meurs, Aert, boeckdr., 59, 61, 64, 67, 88.
— casteel van, 250.
Meursius, Joh., 9, 29, 60, 69, 71, 80.
Michielsz., Symon, 218.
Middelsum, 43.
Mierlo, Mathijs van, 343.
Mijbos, Pieter, ingenieur, 1.
Mijl, Nic. van der, 3.
Mijlander, Johan, 269, 306.
Mijle, president van der, 225.

Mijnden, Corn. van, 104.
 — Ja. van, 104.
 Milde, Reyer de, 144.
 Millebrecht, Jos. van, 8.
 Moerbeek, J. en A., 70, 72, 75, 76.
 Moerendael, Henr., raad, 137, 144.
 Moerselaer, Aert van, 133.
 Molens, 2, 59, 60, 62, 68, 89, 90, 93, 96.
 Molenwerek, 2, 12, 14, 15, 19, 21, 29, 38, 41.
 Molinaei, Petri, 93, 97.
 Molucques, 197, sq.
 Mondragon, cast. te Antwerpen, 257, 271.
 Montferrat, 245.
 Montfoort, heer van, 104.
 Moord, 192, 194.
 Moordbrander, 131, 192.
 Moordenaer, 101, 107, 118, 158.
 More, Sir Thomas, 9.
 Morre, Dirk, raad, 120.
 Morreys, overste, 241.
 Moscovien, 7, 9.
 Moscovisch glas, 12.
 Mother, 198.
 Moucheron, M. de, 15, 17, 18, 19, 38, 43, 48, et passim.
 Muys van Hely, 58, 61, 66, 69, 77.
 Muijterien, 292.
 Munster, 248, 312.
 Munt, 110, 116, 124, 128, 129, 132, 142, 155.
 — generael v. d., 135.
 Munters, Barth., 62.
 Muntijers, 110, 131.
 Muntmeesters, zie op de namen:
 Joost van Eyck.
 A. Pietersz.
 A. Wernersz.
 Musqus, 226.

N.

Nagelen, 197, sq.
 Nagelplukkers, 198.
 Namursche steen, 83.
 Nassau, afb. van Z. E. Pr. Hendrik van, 59.
 — Brabantina van, 282.
 — Emilia van, 284.
 — Fred. Hend., graef van, 70.
 — Henry de, 256.
 — Isabella van, 277.
 — graef Johan van, 255, 256, 285, 296.
 — Joh. Ernst van, 16, 56, 77.
 — Louyse de, 256.
 — Will. Lod. graef van, 71, 72, 248, 251, 300.
 — Mademoiselle de, 277, 280.
 — Maria de, 256.
 — Maurits van, 72, 234, 235, 238, 245, sqq.

Nassau, graef Philips van, 269, 285.
 — schans, 274.
 — Willem I van, 21, 41.
 Nassauschen laurencrans, 72, 80.
 Navarre, coninginne van, 312.
 Navigatie van Indien, 241.
 Nederslag, 160.
 Neerden, Mr. Joest van, 143.
 — Marie van, 151.
 Neranus, Sam., pred., 70.
 Nes, Claes van, priester, 145.
 Neude, 105, 138, 193, 328, 337, sqq.
 Neufchatel belegert, 253.
 Niclaes clooster, 344.
 Nieman, D. H., oculist, 38, 41.
 Nieuwenaeer, graaf van, 234.
 Nijenrode, Frans van, 104.
 — Splinter van, 104.
 Nijstraet, 124, 129, 333.
 Nijkercken, Thomas van, 134.
 Nijmegen, 237, 238, 244.
 Nijs, Carel, 25, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 48, 70, 78.
 Nijvelt, Bernt van, 364.
 — Marye van, 184, 185.
 Nobel, Jacob, 389.
 Noey, Dirk van, schilder, 168.
 Noerde, Jacob van, goutsmit, 142.
 Noest, Peter, leydecker, 125.
 Nofflacquia, 198.
 Noordeloos, schout van, 119.
 Noot, Daniel, 1, 8, 23.
 — Ger., chirurg., 54.
 Nootslangen, 100.
 Noten, 197, 201, sq.
 Noviomagus, Joan., 390.
 Nuncius van den paus, 25.

O.

Oby, eiland, 198.
 Ocksvoyer, Mr. Hector van, 192.
 Octavio, conte, 250.
 Oerle, Willem van, 345.
 Oyen, heere van, 314.
 Oldenbarnevelt, 42, 67, 242, 243, 259, 266, 267, 294, 307.
 — papieren van, 65, sqq.
 — sententie van, 64, 67.
 Oldensaal, 248, 283.
 Olymolen, 116, 131.
 Ommeloop van St. Marie, 114.
 Omryders, 130, 141, 151, 179, 184.
 Ondaften, 166, 167.
 Onna, kerk te, 90.
 Onrust, eyland, 217.
 Oort, op ten, 188, 330.
 Oorvedebreuk, 140.
 Oosterhout, 251.
 Oosterlingh, J. G., goudsmid, 20.
 Oostersch bier, 190.
 Oosterwyk, hopman, 332, 334, sqq.

Oostrum, Aryaen van, 146.
 — Dirck van, 177.
 — Geryt van, 177.
 — Jan van, 104.
 — Willem van, 104, 133, 177.
 Ootmarssum, 233.
 Ophey, Franciscus, pred., 15.
 Opitius, Jr. A., 96.
 Orangkays, 207, 213, 215.
 Ordonnantie op de coerers van de buerkercktoorn, 190.
 — voor 't officie van de schepencamer, 187.
 — voor de stadstynceper, 186.
 Orgelmaker, Mr. Geryt, 141.
 Orlers, Jan, boekverk., 72, 80.
 Ortel, Joach., agent, 7, 241.
 Osborn, Jan, inv., 24.
 Ostagijs, 269.
 Ottensz., Cornelis, 128.
 Oudermanhuys, 101, 149, 166.
 — te Ziericzee, 86.
 Oudkerkhof, 327, sqq.
 Outtimory, 196, sq.
 Outwycker clooster, 345.
 Ouwerix, Gillis, consul, 47.
 Over de Vecht, Janna van, 163.
 Overlyden van den heer van Rysenburch, 321.
 — van Fl. Thin, 246.
 Overmeer, Gysb. van, hopman, 288.
 Overspel, 106, 150, 151, 156, 176.

P.

Pachiotto, graaf, 315.
 Paerden, 200.
 Paerdenmeret, 142, 143, 193.
 Pallaes, Alfer van, 154.
 — Aryaen v., 104.
 Paladanus, Godfr., pred., 92.
 Pangaya, 202.
 Panten, C., beeldhouwer, 3, 4, 13.
 Papcamer, 177.
 Papieren van den gouverneur Koen verbrand, 211.
 — van Utrecht in Hollant, 267.
 Parys, 242, 260, 310, 312.
 Parlement van Normandie, 263.
 — te Rouaan, 308, 310.
 Parma, hertog van, 244, 248, 250, 275.
 Pas, Cr. van de, 19.
 Patana, 216, sq.
 Paulsz., Gisb., 99.
 — Jacob, 235.
 Paus, Adriaen VI, 108.
 — Bonifacius, 232.
 — Clemens, 232.
 — Eugenius IV, 232.
 — Nicolaas IV, 232.
 Pauw, Gysbert, 100, 110.

Fauwelsz., Reynier, bouckb., 184.
 Pels, Mr. Jan, 125.
 — Willem, 329.
 Peltery, 161.
 Pensye van Hollant, 124, 132, 134, 142.
 Pensionaris van Middelburch, 242.
 Peper, 201, sq.
 Peperboomen, 216.
 Perpetuanen, 53.
 Perpetuum Mobilé, 33.
 Persyn, Clara van, 44, 83.
 Persoels, Thomas, 178.
 Pest te Naarden, 307.
 Pestelencie, 102.
 Pezelio Christ., 6.
 Pfeilffwergh, G. R., inventeur, 11.
 Philipsz., Johan, steenhoud, 78.
 — State, inv., 14, 15.
 Picardye, 275.
 Pieck, Corn., 119.
 — Fr. Janss., inv., 60.
 — Theodore, 43.
 Pietersz., Aryaen, mnntmr., 110.
 — Jan, inv., 91.
 — Is., comm., 20.
 — Pieter, 198.
 Pijl, canonic, 338.
 Pynsen, hopman, 354.
 Pimentel, don Diego, 269.
 Pith, Seger, pred., 1, 34.
 Pithan, command., 13.
 Plaets, de 104, 115, 125, 146, 157.
 Plaetsnyders, zie op de namen:
 F. Balthasar.
 Simon Frisius.
 P. Kerio.
 F. Schillemans.
 A. J. Stock.
 J. P. van der Venne.
 Plasse, Corn., Lod., boekv., 2.
 Platte daken, 23, 25.
 Plessius, P. L., pred., 59, 92.
 Poents, Maria, 24.
 Poliander, Joannes, pred., 46, 76.
 Polygynie, 156.
 Poll, St. gouverneur, 258.
 — Herman van de, 346.
 Ponten, 81, 82, 315.
 Poortiers, 110.
 Poortwachten, 99, 113.
 Porrenae, heere, 43.
 Pot, Huych, 186, 187.
 — Jacob, raad, 137.
 Pots, Anna, 61, 71.
 — procureur, 78.
 Potterstraet, 329.
 Pouloway, 204, 205.
 Praeg, Mychiel van, chir., 161.
 Predicant van Oraignen, 97.
 — van Segvelt, 259.
 Predikanten, zie op de namen:
 Herman Arnoldi.
 P. Baars.

VII.

Predikanten, zie op de namen:
 H. J. Benthemensus.
 J. Bylandt.
 J. Bisterveldii.
 Bogerman.
 F. Broeckerius.
 Joh. Bruchero.
 D. Bucenius.
 Caes. Calendryn.
 Dan. Carter.
 Daniel Colonius.
 Abr. Costerus.
 Seb. Dammanus.
 Danckaert.
 Alex. Deodati.
 J. Deodati.
 Episcopius.
 G. Fabritius.
 J. Farem.
 Isa. Frederici.
 Dan. Frouchem.
 J. Frouchem.
 Th. Frouchem.
 J. Gerobulus.
 Grevius.
 S. Guilhelmi.
 J. de la Haye.
 M. ab Halle.
 Helmichius.
 Folger Henrici.
 Andrew Hewes.
 Festus Hommius.
 Hulsebos.
 And. Hunterus.
 J. Lamotius.
 Fra. Lansberg.
 Henricus Leo.
 Lisselius.
 Petr. Lucani.
 Jacob Medenbach.
 El. van Meenen.
 Sam. Neraus.
 Franc. Ophey.
 Godfr. Paludanus.
 Seger Pith.
 P. L. Plessius.
 Joannes Polyander.
 Theoph. Ryckwaert.
 Casp. Sibty.
 Sopiuis.
 Stryckmake.
 J. Taminus.
 Sal. Tennul.
 Joh. Teracolio.
 Theodorus.
 J. Utenbogaert.
 Godfr. Uedemaus.
 D. Vencemio.
 Guil. Verhoeven.
 Ev. Voscuyt.
 Pree, de la, 243, 244.
 Prjaman, 216.
 Prins van Lorraine, 312.
 Princesse van Oraigne, 258, 261, 303.

Processie, 137, 153, 166, 261.
 Proostdye van St. Jan, 158.
 Psalmen, 9.
 Puers, Anth., 36.

Q.

Quadranten, 10, 11, 13.
 Quaribbe, raad, 336.
 Quimalaha, 197, sq.
 Quiva, Gillis, 317.

R.

Rabbanwen, 162, 175.
 Raephorst, Jan van, 107.
 Raethuys, oude, 176.
 Raetscapel, 141, 163.
 Ray, Pieter van, command., 208.
 Ram, Adam, 189.
 — Michiel, raad, 137.
 Rammekens, casteel van, 299.
 Ratingen, Gerrit van, 327, 332.
 Raveswaey, Henrick, 189.
 — Herm. v., 140.
 — Jheronymus, 123.
 Reabilitatie van vonnis, 164.
 Reael, generael, 198, sq.
 — Jan, canonic, 163.
 Reenen, Willem van, 185.
 Rees, 322, 323.
 Reynbouts, Merten, tapytw., 53, 54.
 Reynst, generael, 207.
 Rekenconst van de Seevaert, 9.
 Renensche veenen, 270.
 Renesse, Gerardt de, 236, 246, 249, 250, sqq.
 — Jan van, 151.
 — van Baer, Jan van, 104.
 — van Wulven, Jan van, 104.
 Rengers tho Hellen, Jo., 285, 294, 301, 306.
 Renoy, Mr. Gerrit, 174, 192.
 Rerum friscarum, 1.
 Rethorykers, 138, 139, 142, 161.
 Rhee, Pieter van, 1.
 Rheede, Goort van, 388.
 Rheyderlant, 43.
 Richardot, president, 284.
 Ridder, Anth. de, hopman, 333, 335.
 — Evert de, 164.
 Riet, Henrick van, 331, 335.
 Rijck, Jacob de, 338, 342.
 Rijcks, Ludolph, 292.
 Rijckwaert, Theoph., pred., 93.
 Rijdende bode, 107, 121.
 Rijn, Aryaen van, 120.
 — van Jutphaes, Dirk van, 104.
 Rijnberck, 240, 294, 295, 296.
 Rijndyk, 103.
 Rijnveldt, burgermr., 346.
 Rijnlandt, caert van, 4.
 Rijsenburch, heere van, 321.
 — Gerrit van, 187.

Rijsoir, heere van, 238.
 Rijst, 199, sq.
 Rijnen, van, 249.
 Ringen, 10, 11, 13.
 Riviere, Ad. v. d., 9, 10.
 Robbertsz., Peter, raad, 118, 120.
 — Robert, stuurman, 76, 83,
 89, 91, 93, 95.
 Rochusz., Pieter Claes, 28, 33.
 Roelofs., Willem, schilder, 133.
 Roy, Henrick de, 333, 335, 337.
 — Johan de, 388.
 Royenborch, Goeyert van, raad, 100,
 116, 125, 126, 135.
 — Jan van, 107.
 Rome, 308, 310, 312.
 Roncas, secretaris, 308, 312.
 Rooden toorn, 122.
 Roomer, Jan, 28.
 Roosendael, 350.
 Rosmynen, Jr. Willem van, 174.
 Rosny, heere van, 309, 315.
 Rossum, 316, 319.
 Rosweyde, A. E. van, hopman, 288.
 Rottecruyt, verbod tegen, 111.
 Rouaan, 275.
 Rovelesca de Brebia, Jeronimus de,
 171.
 Rover, Mr. Aelbert, chir., 169.
 Rubbens, P. P., schilder, 65, 69.
 Ruysch, Peter, 133.
 — Willem, 338.
 Ruyter, Dierck, 82.
 Runnebaan, 276.

S.

S. zie ook Z.

Sabadyn, 197, sq.
 Sackedragers huysgen, 186.
 Sael, Jan, 191.
 Sago, 199, 201, sq.
 Sale, la, ritmr., 36, 315.
 Salpeter, 23, 24, 221.
 Salviani, Benedetto, 12.
 Sancto Petro, Peter de, 189, 192.
 Sandelhout, 217, 225.
 Santerre, 312.
 Santstege, 132.
 Sapy, baai van, 199, 217.
 Sara Roma, Mr. Adr., chir., 54.
 Sarges, 310.
 Sas, Geryt, 109, 168.
 Satynen, 226.
 Savoye, hertog van, 308, 312.
 Scabaille, Philips, 68.
 Scelton, Joseph, ingenieur, 1.
 Schade, Johan van, 279.
 Schadenbrouck, Joachim van, 339.
 Schaffer, heere, 38, 40, 97.
 Schayck, Adr. van, 392.
 — Evert van, schilder, 140, 184.
 — Goesen van, 112, 121, 124, 126.

Schalkwyksteghe, 102.
 Scheepsboeken, 228.
 Schellemans, Franc., plaetsn., 47, 53,
 64, 85.
 Schenck, overste, 240.
 Schepen, nieuwe, 50, 55.
 Schepenhuis, 136.
 Schermer Michiel Antoniss., 163.
 Scherpenseel, Meerten van, 107.
 — lieutenant, 341.
 Scherpreger, Frans Aryaensz., 102.
 — Mr. Fop Aryaenss., 163.
 — Donacs Cruysinck, 135.
 — Mr. Conraet, 127, 131, 140,
 145.
 — Mr. Jan Dirckss., 172.
 — Mr. Hans van Franckfoort, 189.
 — Mr. Frederik, 105.
 — Mr. Henrick, 102, 139.
 — Beernt van Hoppenem, 156,
 160.
 — Aryaen Huygenss., 152, 153,
 156.
 — Mr. Hend. Jacobsz., 108.
 — Mr. Jacob, 102, 103.
 Schetter, Gerrit, 339.
 Schilderij van de prinsesse van Gr.
 Brit., 13.
 Schilderyen, 87.
 Schilders, zie op de namen:
 Jan Block.
 A. van Breen.
 Lodewijk.
 Mr. Ev. van der Maes.
 Claes Meertens.
 Dirk van Noey.
 Cr. van der Pas.
 Willem Roelofs.
 P. P. Rubbens.
 Evert van Schayck.
 Jan Splinter.
 Jan van den Velde.
 Carel Vermander.
 Peter Henrick van Vianen.
 Schimmelpenninck, W., 110.
 Schinkel, Mr. A., 19.
 — stuk lants, 130.
 Schip
 den Arent, 195, sq.
 — de Beer, 220.
 — de Bergerboot, 195, sq.
 — Ceylon, 200, sq.
 — Cleen Hollandia, 195, sq.
 — Delft, 195, sq.
 — de Eenhoren, 219, sq.
 — den Engel, 195, sq.
 — Enkhuisen, 220, sq.
 — de gouden Leeuw, 195, sq.
 — de groene Leeuw, 195, sq.
 — den grooten Jeams 203.
 — Haerlem, 200, sq.
 — 't Hert, 200, sq.
 — de Jager, 195, sq.
 — Jortan, 200.
 — St. Louys, 228.

Schip St. Michiel, 198, sq.
 — Mommerency, 228.
 — de Morgensterre, 198, sq.
 — Nassau, 199.
 — den Neptunus, 195, sq.
 — d'Oraignboom, 223.
 — de Oude Son, 195, sq.
 — Oudt Hoorn, 195, sq.
 — Taffasoho, 201.
 — de Tyger, 201, sq.
 — de Trouw, 195, sq.
 — de Valck, 195, sq.
 — de Vos, 201, sq.
 — 't Wapen v. Amsterdam, 195, sq.
 — 't Wapen van Zeeland, 219, sq.
 — West-Vrieslant, 222.
 — de Zeewolf, 203, sq.
 — de Zuyder Eendracht, 195, sq.
 — de Zwarte Leeuw, 204.
 Schonenburch, Evert van, 274.
 Schoolgelt, 168.
 Schoolmeester Corn. Claes van Ley-
 den, 162.
 Schoonhoven, A. A. van, 99.
 — Corn. van, 133.
 Schouten omgang, 107.
 Schoutensteghe, 328, 350.
 Schryfmeester van Hieronymusschool,
 385.
 Schroyesteyn, Jacob van, 113, 121.
 — Joost van, 116, 136, 146.
 — Mr. Gerrit van, raad, 334,
 336.
 Schuddekorsdag, 106, 118.
 Schupstoel, 387.
 Schutters, 100, 101, 102, sqq., 132,
 135.
 Sedelnetsky, Pieter, 87.
 Seevaert, groote, 17, 27.
 Segvelderbroek, 267.
 Sem, Gerrit, 116, 136.
 — Joh., lantmeter, 20.
 Sententie, particuliere, 178.
 Sepulture van den prins van Oraigne,
 21, 41, 44, 46, 65, 94, 97.
 Servaes clooster, 129, 135.
 Siam, 221.
 Sibty, Casp., predikant, 8, 13.
 Sichem, Gerrit van, hopman, 330,
 sqq.
 Sypenes, Peter van, raad, 339, 340.
 Sypensteyn, Marten van, 279.
 Sille, Johanna de, 25.
 — Nicasius de, 25.
 Sillery, 295, 308, 312.
 Silver, 225.
 — Japans, 201, 203.
 Silveren cop, 124.
 Similyngs, Vr. Christina, 87, 88.
 Simonsz., Mr. Henrick, 160, 166.
 — Pieter, 62.
 — Willem, priester, 122.
 Synode nat., afbeelding van 't, 47.
 — medaille op 't, 58, 61.

- Synode nationaal, 36, 45.
 — penn. voor het, 61.
 — Zuyt-Holl., 88.
 Sloyer, Jacob, 178.
 Slooth, Thiman, 38, 254, 263, 314, 320.
 Sluys, nieuwe, 127.
 Smebrugge, 332.
 Smeltzink, ritmr., 269.
 Snater, hopman, 346, sq.
 Snellio, Willebr., 16, 17, 49, sqq., 87.
 Snydersgilt, 146.
 Sobs, Johanna, 52.
 Soerabaya, 200.
 Soete, Jr., Philips, 70.
 Solempne, D. de, ingenieur, 9, 60, 77.
 Solms, grave van, 239, 270, 274, 323.
 Solor, 195, sq.
 Someren, van, schepen, 274.
 Sompeycken, A. van, 347.
 Sonnegat, 195.
 Sonoy, Lambert, 109.
 Sonsfelt, heere van, 242, 243.
 Sopiuis, pred., 91, 95.
 Soury, Andries, 200, sq.
 Sozius, Thomas, 327.
 Spaignaerden, 328, 337.
 Spalaten, Ertzbiss. van, 14, 17, 18, 22, 36.
 Speercken, 225.
 Speelluyden, zie trompers.
 Speyert, Anth., 390.
 Spel, valsch, 112.
 — verboden, 137.
 Speldemaekers, 48, 60.
 Speult, van, Lt.-Gouvern., 196, sq.
 Spiegel, Mr. Adr. v. d., 12, 39, 86, 96.
 Spierinck, Francois, 67, 71, 98.
 — Huych, 57.
 — Jac., 6.
 — Pieter, 67.
 Spilbergen, Joris van, 62, 63.
 Spilsuysen, 27.
 Splintersz., Cornelis, 185.
 — Jan, schilder, 108.
 Spotnaam, Backerbrugger, 359.
 — Danser, 170.
 — Dolle loeychgen, 148.
 — Elff vinger, 185.
 — Kotebacker, 185.
 — Leepooch, 194.
 — Myn Joncker, 112.
 — den Philosoph, 33.
 — Reyer turf, 355.
 — Royen cuper, 120.
 — Schranckert, 137.
 — Slaeblaes, 174.
 Spruyt, schepen, 251.
 Staciewyn, 123.
 Stadsbeer, 172.
 Stads capellaen, 180.
 — chirurgyn, 105, 115, 122.
 — cleedinghe, 148, 180.
 — cuyper, 114.
 — deurweerder, 188.
 — gek, 107, 111, 119, 123.
 — kelder, 331, 338.
 — metslaer, 126, 139, 142.
 — pensionarius, 186, 191.
 — plaats, 327, sqq.
 — schryver, 141.
 — secretaris, 115, 186, 191.
 — silver, 132, 148.
 — smit, 102, 110, 120, 123, 128, 131.
 — strypen, 112, 137, 153, 159.
 — sweert, 99.
 — tyncuper, 186, 187.
 — timmerman, 116, 127.
 — vicarie, 126.
 Stakenbroeck, H., 42, 54, 83, 84.
 Stampioen, J. J., 10, 11, 20, 22, 28, 55, 58, 79, 87, 90.
 Starter, J. J., boeckdr., 36.
 Statencamer, 234.
 Steenberg, kerk te, 4.
 Steenhouwer, Jan Machielsz., 162.
 Steenwech, 101, 102, 107, 108.
 Steenweerder, 103, 184.
 Steenwyck, 251, 252, 253, 254.
 Steenwinckel, Nicol., inv., 60.
 Stell, Beernt, 236, 288.
 Sterck, Geryt, 100.
 Sterfhuys van Willem I, 255, 303.
 Stevin, Mr. Simon, 11, 18, 27, 49, 93.
 Stock, A. J., plaetsn., 41.
 Stoutenburch, bolwerk, 331, 348.
 Straetmakers, 107, 118, 169.
 Straetschendery, 110, 158.
 Straeten reynigen, 8.
 Strick, Mr. Adr., 63.
 — Coenraet, 296.
 — Johan, 295, 305, 390.
 Stryckmake, pred., 91.
 Stroppen in des vyants clederen, 320.
 Stukgieter, 107.
 Succentoers, 122.
 Suetings, Josina, 47.
 Suetonius, historien van, 6.
 Suyrendonck, Guilh., rector, 378.
 Sully, heere, 298.
 Sumatra, 225.
 Sunda, straet van, 201, sq.
 Sunter, capt., 278.
 Suratte, 219, sqq.
 Suriano, resident, 98.
 Swalme, C. van, 9.
 Swardt, hopman, 328, 332, 337, sqq.
 Swartius, Eust., 370.
 Sweden, 7, 20, 67.
 Sweten, heer van, 13.
 T.
- Taets, Dirck, boekb., 109, 139.
 Taffa, 226.
 Tambergen, hopman, 332, sqq.
 Tanara, 212.
 Tapissserien, 36.
 — voor den deken van St. Pieter, 125.
 Taurinus, Jac., pred., 41.
 Teylingen, Symon van, 18, 104, 135.
 Tempel, van den, gouverneur, 314, 316.
 Templaer, Lambert, 146, 150, 151.
 Tennul, Sal., predikant, 15.
 Teracolio, Joh., pred., 76.
 Ternate, 196, sq.
 Terstege, Gerardt, 269.
 Tessel, Marie van, 100, 113.
 Testament, nieuw, 9.
 Theodorus, predikant, 7.
 Theologie, spiegel der, 48.
 Thiel, 43.
 — capiteyn, 237.
 Thienen, casp. van, 62.
 Thin, Mr. Floris, 234, 236, 245, 246.
 Thomasz., Hans, naeldemaker, 42.
 Tiequo, 216, 219, sqq.
 Tydor, coninc van, 202.
 Tyelmanns., Mr. Claes, chir., 169.
 Tjill, Corn. Henr., 390.
 Tymor, 200, sqq.
 Toenis, Jeremias, invent., 4, 7.
 Tolhuys, Mr. Jan, 184.
 Tollen, 244.
 Tollsteechbrugge, 329, 337, sq.
 — poort, 99, 113, 153, 337, sqq.
 Tong, (yser door de), steken, 172.
 Toortsen, 156.
 Torek, Jr., Willem, 124.
 Tours, 310.
 Tovery, 101, 105, 106, 119, 127, 155, 176, 186.
 Tragedie, 10.
 Trello, Kaerle van, 44, 83, 271, 286, 287.
 Tremouille, Mons. de la, 277, 280, 282.
 Trente, concilie van, 88.
 Tresel, Daniel, 48, 81, 85.
 Tresorier van Engeland, 298.
 Trier, Gomes van, 88, 89.
 Trip, Elias, 5, 9, 18, 29, 35, 54, 69, 71, 79, 80, 85, 87, 88, 90, 98.
 — Jan, 94.
 — Jan Janss., 28.
 Troggelen, 109, 148, 159.
 Trommel, heere, agent, 98.
 Trompers, 106, 118, 123, 128, 136, 170, 180.
 Turfschip van Breda, 233.
 Turnhout, 263, 268.

Twente, 248, 279.
 Twystraat, 110, 350.

U.

Uedemans, Godfr., pred., 11, 20.
 Uffelen, van, 212.
 Utenbogaert, Joh., pred., 46, 98, 266.
 Uteneng, Beernt, 104, 163.
 — Melis, 104, 137.
 Utenham, Fred., 104, 279.
 Utenleen, Hector, 123.
 Utennes, Joost, 340.
 Uterwycks, Mr. Jan, 133.
 Utrecht, aanslag op, 327.

V.

Vacquerie, weduwe, 61.
 Vaert, de, 133, 138, 146.
 Valck, raetsheer, 244, 245, 294, 299.
 Valckenaer, Henr., 104.
 Valckenburch, agent, 20, 22, 23, 46, 48, 78.
 Valckendael, Jan van, 171.
 Vallois, 241.
 Varick, 322.
 Vecht, Dom. v. d., goutsmit, 142.
 — J. van der, 388.
 Veen, Adr. van, 95.
 — Mr. Symon van, 267.
 Veenendaal, Willem van, 71.
 Veer, colonel, 251, 294, 300.
 Veken, Johan van der, 309.
 Velde, Jan van der, 181.
 Velinx, Gerrit, 199.
 Veluwe, 315.
 Vencemio, Dominico, pred., 48.
 Venne, J. P. van der, 40, 59.
 Venroy, 132.
 Verbeek, Dirck, 347.
 Verborch, Henr., 107, 136, 137, 141.
 — Jan, beeltsnyder, 145.
 Verckens, 200.
 Verdronken worden, 182.
 Verdugo, 246, 248, 249, 252, 253.
 Vereeringe voor het innemen van Breda, 238.
 Vergeven van de coninginne van Engelant, 241.
 Vergiftiging, 107.
 Verhagen, admiraal, 198.
 — Goeyert, boekb., 109.
 Verhoeven, Guil., pred., 45.
 Vermander, Carel, schilder, 83.
 Vermey, Jan, 187.
 Veron, Sam., inventeur, 4, 7.
 Verstegen, J., inv., 35, 43.
 Verwey, Albert, 187.
 Vianen, Corn. Herm. van, 141.
 — Mr. Gerrit v., chir., 122.
 — v. Rysenburch, J. van, 104.
 — Jan Janss. van, 187.

Vianen, Johan van, 360, 363.
 — Peter Heynr. v., schilder, 161.
 Vierschaar, 134.
 Vygh, Arnoult, 37, 45.
 — Diederik, 43.
 Villeroij, heere van, 309, 310.
 Vinck, Jasper, Acrtsz., 190.
 Vinckenburch, hopman, 332, 337, sqq.
 Visbrugge, 121.
 Vischeopersgilt, 121.
 Visscherij verpacht, 156.
 Vlissingen, 299.
 Voerde, Jan van, raad, 137, 144.
 Vogelius, J. M., 34.
 Volrebrugh, 126.
 Voocht, heere, 38.
 Voorne, eyland, 325.
 Voort, Aylt van, 161.
 — Aryaen van, 161.
 — Cornelis van, 161.
 — Evert van, 161.
 — Goeyert van, 116.
 — Gosen van der, 337.
 — Gysb. van der, 141, 151, 162, 168, 185.
 — Lysbet van, 161.
 — Valentyn v. d., 115.
 Vos, Abr., chir., 54, 55.
 Vosbergen, heere van, 243.
 Voscuyl, Everard, pred., 81, 82.
 Vredenburg, 136, 148, 168, 172, 179, 190, 334.
 Vreder, Andries, 61, 71.
 Vredevaen, 213.
 Vroetwyf, 103.
 Vrouwenbroeders, 124, 137.
 Vrouwen vercracht, 193.
 Vuerclooten, 123.
 Vulmolen, 4, 350.

W.

Waeckclock, 190.
 Waeckers, 109, 113, 127, 128, 132, 141, 167, 170, 174, 179.
 Waeckstoornis, 144, 145.
 Wael, Jan van, 132, 184.
 — Tyman de, 104.
 Waelsch Brabant, 293.
 Waersegger, 131.
 Waes, land van, 25.
 Wagenaer, M. J., 13, 14.
 Walcke, Anna, prophetesse, 46.
 Wallen, 133.
 Walvischvangers, 64.
 Wang, teeken in de, 112.
 Wanthuys, 108, 142, 149, 185.
 Wantsnydersgilt, 149.
 Wapen v. d. Keyser, 136, 140.
 Warcke, v. d., pensionaris, 243, 294.
 Warmbouts, Seb., boekdr., 71.
 Warmenhuysen, J. A. van, 85.
 Warmont, heer van, 324.
 Warness., H. en D., inv., 50.
 Waskeersn, 103.

Wassenhoven, Ant. Zeg. van, 47.
 Waterey, Daniel, 70.
 Waterleydingen, 1.
 Watersnood, 270.
 Waterwerk, 2, 4, 10.
 Wed buten katrynen, 113.
 Wede, Barth. van, 185.
 — Gysb. van, 107, 113, 152.
 — Wouter van, 161.
 Weegschael, 21, 40, 41, 42, 43.
 Weerd, de, 108, 113, 170, 171, 356.
 Weerdpoort, 110, 116, 350, sq.
 Weeshuis te Sluis, 32.
 Weyman, Cornelis, 123.
 — Dirck, 139.
 — Jan, 111.
 Weiss, Samuel, 84.
 Wely, Dirk van, 143.
 — Jan van, 172.
 Werchoven, D. van, 303.
 Werken, onnatuurlike, 123.
 Wernersz., Aernt, muntmr., 110.
 Wese, Christiaan van, 118.
 Wesel, 259, 279.
 Wesenborch, heere van, 68.
 Westerhuysen, Herman van, 56.
 West-Indien, 33, 82.
 Westphalen, 248.
 Westrenen, Geryt van, 143.
 Wijchuis, Car. van, 14.
 Wijck by Duurstede, 337, 364.
 — Cornelis van, 389.
 — Dire van, 104.
 — Eernst van, 104.
 — Jan van, 104, 190.
 — Willem van, 104.
 Wijnants, Mr. David, inv., 80.
 Wijnen, westersche, 180.
 Willebrortskynderen, 140, 388.
 Willemsz., Claes, raad, 107.
 — Willem, roeydrager, 157.
 Wiltamer, 261.
 Winsenio, Pierio, 42.
 Wynterswyck, 271.
 Wyntermolen, 132, 133, 148, 168.
 Wisselaer, And. van den Berge, 135.
 — Alb. Cluetinck, 124.
 — Gillis Jansz., 135.
 — Meerten, Jansz., 135.
 Wisselbanck, 47.
 Wit, Geerlof de, 133.
 — Jan de, 112.
 With, Anth. de, burgermr., 337.
 Witsen, Mr. Jacob, 61.
 Witte, Anth. de, lantmr., 27.
 — raetsheer, 259, 294.
 Wittens, C. S., 2.
 Witterseylant, 199.
 Wittevrouwenbrug, 118.
 — poort, 99, 102, 106, 344, sqq.
 Wolfarts, Jan, 17.
 Woudenberch, 242.
 — Gerrit Willem van, 388.
 Wulven, Aernt van, 104, 133.
 Wulven, Jan van, 104.

- X.**
 Xanten, kerk te, 7.
 Xula, 202.
- Y.**
 Ycken der biertonnen, 187.
 — der maten, 187.
 Yker van schalen en wichten, 133.
 Ylen, Adriaen van, 57.
 Ymctil, fort, 249.
 Ysbrantsz., Claes, 131.
 Ysendyck, 57.
 Yzenburch, Wolfg., Evert, graef zu,
 56.
- Z.**
 Z. zie ook S.
 Zackedraegers, 356.
- Zadelstraet, 138.
 Zanolius de Nervis, A., inv., 49.
 Zas, Gerbrant, capt., 323.
 — Lubbert, raad, 143.
 Zsbout, Mr. Joest, 136, 137.
 Zeecaerten, 55.
 Zeeland, 242.
 Zeevaert, licht der, 38.
 Zeyst, kerk te, 276.
 Zevertss., Jan, boekprenter, 113, 115,
 118.
 Ziekhuis, 156.
 Zijde van Japan, 227.
 — laeckenen, 222, 226.
 — rouwe, 226.
 Zijl, Claes van, 163.
 Zilverdraad, 226.
 Zoudenbalch, Evert, 113, 119.
 — Jan, 119.
 Zuytoort, Andries van, 189, 191.
 — Aryaen van, 177.
 Zuylen, Dirck van, 104, 112.
- Zuylen, Ghysbr. van, 93, 94, 104,
 185, 288, 293.
 — Zuylen, Otto van, 93, 94.
 — Jan van,
 — Steven van, 109, 127.
 — van Blasenborch, J. v., 104.
 — van der Haar, Steven v., 104.
 — Zweer van, 104.
 — heer van, 266, 270, 272.
 — van Nyevelt, F. van, 268.
 — van — Jan v., 104, 354.
 — van — Nicolaes v., 236.
- Zuytloo, 282.
 Zusterschap van St. Martyn, 233.
 Zutphen, 271, 274, 281, 315.
 Zwavel, spaans, 100.
 Zweersz., Jan, raad, 120.
 Zwerius, Joh., 29.
 Zwieten, Jan van, 106.
 Zwol, Geryt van, 146.
 — Jan van, 154, 388.